TSIENISTISHE GESHIKHTE TOG FAR TOG

Julius Haber

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER

AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

ISBN:0-657-12174-6

יוליוס האַבער

ציוניסטישע געשיכטע טאָג פאַר טאָג

ניו־יאָרק, 1964

פאָרוואָרט

ציוניסטישע געשיכטע, טאָג־פאַר־טאָג

די שריפטען וואָס האָבען זיך אָנגעזאַמעלט דורך פיל יאָרען אויף מיין שרייב־טיש טענה׳ט, „אויף ווען און אויף וועמען וואַרטסטו? דו האָסט שוין אַריבער־געשפרונגען זיבען און אַ האַלב צעהנדליגע יאָרען, אויב דו נעמסט נישט צו־זאַמען און טאָקע באַלד, די אַלע פאַפּירען, און זאַמעלסט זיי ניט צונויף אין אַ בוך, וועט פון דעם מאַטעריאַל גאָרנישט ווערען, איבערהויפּט ווען צווישען די צעהנדליגע בריוו זיינען פאַראַנען בריוו פון באַוואוסטע פערזענלעכקייטען, ווי צום ביישפּיל פון פעליקס פראַנקפורטער, דער געוועזענער ריכטער פון דעם העכסטען געריכט אין די פאַראייניקטע שטאַאַטען, וועלכער שרייבט וועגען מ״ין בוך „די אָדעסעיע”, „אייער בוך איז נישט נור אַ ביישטייער צום ציוניזם אין אַמעריקע, עס איז אויך וויכטיג פאַר דער געשיכטע פון ציוניזם און זיין דינאַ־מישען קלימאַקס וואָס האָט צושטאַנד געבראַכט מדינת ישראל.” „אייער בוך דערמאַנט מיך פיל, אויך איך לערן פון דעם בוך פיל, איר קענט שטאָלצירען מיט דעם בוך.”

ד״ר אברהם קאַטש, פּראָפעסאָר פון ניו יאָרק אוניווערזיטעט שרייבט מיר, „אייער בוך די ׳אָדעסעיע׳ רעקאָמענדיר איך צו די שילער פון מיין קלאַס וועגען דעם מאָדערנעם שטאַט אין ישראל.”

ד״ר אברהם ניימאַן, פּרעזידענט פון דראָפּסי קאַלעדזש אין אַמעריקע, שרייבט, „אייער בוך די ׳אָדעסעיע׳ האָט אין מיר דערוועקט פילע זכרונות. איך בין איבערראַשט פון אייער קראַפט צו געדענקען אַזוי פיל, אפילו ווען איר זאָלט געוועזן פירען אַ טאָג־בוך, איז אויך אַ גרויסע זאַך אויפצובויען און צוזאַ־מענשטעלען אַזוי פיל געשעהענישען מיט אַזאַ פעהיגקייט.”

אבא איבן, וויצע פרעמיער מיניסטער פון מדינת ישראל שרייבט. „אייער ׳אָדעסעיע פון אַן אַמעריקאַנער ציוניסט,׳ איז אַ ריהרענד וואָרם־האַרציגער באַ־ריכט פון דער גלאָררייכער גענעראַצי׳ע אין דער אידישער געשיכטע. אין יע־דער עפּאָכע האָט איר אָנגעדייט אויף דער גרויסקייט וואָס האָט באַגלייט די ציוניסטישע רייזע אפילו אין די פינסטערסטע טעג.”

אויך די אַנדערע צעהנדליגע בריוו און רעצענזיעס לויבען מיין בוך ביז גאָר, און באַהויפּטען אַז דאָס בוך איז נויטיג פאַר דער געשיכטע פונ׳ם ציוניזם נישט נאָר אין אַמעריקע נאָר אויך אין אַנדערע טיילען פון דער וועלט.

דאָס איצטיגע בוך, „די געשיכטע פונ׳ם ציוניזם פאַר טאָג צו טאָג,” ווערט נישט אַרויסגעגעבען פאַר פאַרשפּרייטען אין פאַרקויף. עס ווערט געדרוקט אין אַ באַגרענעצטער צאָל קאָפּיעס פאַר מיין משפּחה, פאַר פריינד און פאַר ביבליאָ־טעקען אין אַמעריקע, ווי אויך אין מדינת ישראל.

איך וויל אויסדרוקען אַ דאַנק צו מיין פריינד אהרן אַלפעריך, פאַרוואַלטונגס רעדאַקטאָר פון „טאָג־מאָרגען זשורנאַל” פאַר זיין מיטהילף אַרויסצוברענגען דאָס בוך.

דזשוליוס (יואל) האַבער

אַ וואָרט וועגן אַ קלאַסישען ציוניסט

פון א. אַלפּערין

פאַרוואַלטונגס־רעדאַקטאָר פון „טאָג־מאָרגען זשורנאַל״

געווען אַמאָל אַ צייט — און איך האָף אַז זי איז אויך איצט נאָך ניט פאַרביי — ווען אַלע ציוניסטען האָבען זיך געפילט ווי איין משפחה. יעדער ציוניסט האָט אין דער וואַרימער משפחה־סביבה זיך געפילט היימיש אין פריי אויסצודריקען זיין מיינונג וועגען אַלע ענינים און פּראָבלעמען פון דער באַוועגונג, גרעסערע צי קלענערע, וויניגער צי מער וויכטיגע. אַזעלכער איז געווען דער קלאַסישער טיפּ פון דעם ציוניסט. ער האָט זיך תמיד באַטראַכט פאַר דעם פולבאַרעכטיגטען חבר פון דער אָרגאַניזאַציע, וואָס איז געגרינדעט געוואָרען דורך הערצל׳ן, פאַר דעם גלייכען צווישען גלייכע, און ער האָט אינאיינעם מיט דער פירערשאַפט געזאָגט זיין וואָרט וועגען די אַנטשיידונגען, וואָס זיינען אָנגענומען געוואָרען, אָדער האָבען געדאַרפט באַשלאָסען ווערען.

אַזאַ קלאַסישען טיפּ פון אַ ציוניסט האָבען מיר אין אונזער פריינט דזשוליוס (יואל) האַבער. ער שטייט ביי דער ציוניסטישער באַוועגונג פון אָנהויב אָן פון איר גרינדונג. ער איז אַ ציוניסט פון הערצל׳ס שווערע צייטען. האָט דורכגעמאַכט די גרויסע וויַיצמאַנ׳ישע תקופה אין איז פאַרבליבען געטריי אין די רייען אויך נאָך דער באַנייאונג פון מדינת ישראל. ביי יעדער וויכטיגער געלעגענהייט האָט ער געלאָזט הערען זיין שטים, צי אין אַ צושריפט צו דער פירערשאַפט, צי אין אַ בריוו אין דער אידישער פּרעסע. און בעיקר טאַקע אין דער רעדאַקציע פון „טאָג־מאָרגען זשורנאַל״.

אין אָט די אַלע צושריפטען און בריוו זיינע, אין וועלכע ער האָט תמיד „צוגעטראָפען צום פּינטעלע״, שפּיגעלט זיך אָפּ, ווי אין אַ קאַליידיסקאָפּ, דער גאַנג פון דער געשיכטע פון ציוניזם; פון זיינע לאַנגע און שווערע ראַנגלענישען; פון זיין וועג צו דער פאַרווירקליכונג דורך די חבלי לידה פון מדינת ישראל; און פון די מאַטערנישען נאָך דער באַנייאונג פון דער מדינה.

עס איז גוט, וואָס דער קלאַסישער ציוניסט דזשוליוס האַבער האָט צונויפגעזאַמעלט, און פאַרעפענטליכט איצט אין דרוק זיינע בריוו, צושריפטען און געלעגענטהייטליכע אַרטיקלען. זיי זיינען וויכטיגע דאָקומענטען פון אַ גרויסער תקופה. זיי וועלען פיל העלפען דעם קומענדיגען היסטאָריקער. און זיי זאָגען עדות וועגען דער געטרייער און וואַכזאַמער ציוניסטישער נאַטור פון זייער מחבר. דזשוליוס האַבער און זיינע שריפטען, וואָס ווערען דאָ פאַרעפענטליכט, זיינען היינו הך. ער דריקט זיך אויס אין זיי, און זיי גיבען אונז דעם ריכטיגען גייסטיגען פּאָרטרעט פון דעם קלאַסישען ציוניסט, וואָס ער איז און וואָס ער שטעלט מיט זיך פאָר כל ימיו.

זאָל ער אונז נאָך לעבען לאַנגע, לאַנגע יאָרען — און פאַרעפענטליכען אַ צווייטען אינטערעסאַנטען און כאַראַקטעריסטישען ספר אַזעלכען, ווי דעם איצטיגען!

אהרן אַלפּערין

דער טאָג 2טער נאָוועמבער, 1963

דר. מאַקס נאָרדוי, פערציג יאָר נאָך זיין טויט

אַ באַזוך אויף זיין קבר אויף דעם תל אָביב׳ער בית עלמין. - אַ באַגעגעניש מיט נאָרדוי׳ן אויף אַ ציוניסטישען קאָנגרעס

פון יוליוס האַבער

זייענדיג לעצטענס אין מדינת ישראל אַלס דעלעגירטער צו דער 66טער קאָנוועגשאָן פון דער אַמעריקאַנער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע, האָב איך, ווי יעדעס מאָל, אויך באַזוכט דעם קבר פון דר. מאַקס נאָרדוי, וואָס געפינט זיך אויפ׳ן אַלטען בית עולם אינמיטען שטאָט פון תל־אָביב.

נאָרדוי איז דאָרט באַערדיגט געוואָרן מיט 37 יאָר צוריק, ווען מען האָט אַריבערגעבראַכט זיין קערפער פון פראַנקרייך, וואו זיין קבר איז געווען זינט 1923, מיט פערציג יאָר צוריק. נאָרדוי׳ס קבר איז לעבן די קברים פון חיים נחמן ביאַליק, אחד העם און צבי חיות.

צום ערשטען מאָל האָב איך זיך געטראָפען מיט דר. נאָרדוי ביים 9טען ציוניסטישען קאָנגרעס אין האמבורג אין 1909, וואו איך בין געווען אַלס דעלעגאַט פון אַמעריקע. ביים קאָנגרעס האָט מען דאַמאָלס דעבאַטירט וועגען די יונג טערקען, וואָס האָבען מיט אַ יאָר פריער, אין 1908, אָרונטערגעזעצט דעם סולטאַן און דערקלערט די טערקישע אימפעריע אַלס אַ קאָנסטיטוציאָנעלע דעמאָקראַטיע.

עס האָבען זיך געפונען פירענדיגע ציוניסטען, וואָס האָבען דאַמאָלס, אויף אייגענעם חשבון, אונטערהאַנדעלט מיט די יונג טערקען. כאָטש עס האָט זיך באַלד אַרויסגעוויזען דאָס די יונג טערקען שטעלען שווערע באַדינגונגען, דאָך זענען געווען ציוניסטען וואָס האָבען מיט זיי פאַרהאַנדעלט. די דעבאַטעס ביים קאָנגרעס זענען געווען שטורעמדיגע.

ווען עס איז געקומען צו ענדע פון די רעדנערס, האָט נאָרדוי, אַלס פאָרזיצער פון דעם קאָנגרעס, גענומען דאָס וואָרט צו ענטפערן. נאָרדוי האָט אַנאַליזירט וואָס די יונג טערקען פאַרלאַנגען. צוערשט מיינט עס, אַז מען מוז ענדערן דאָס גאַנצע באַזעלער פראָגראַם. עס מיינט, אַז עס וועט נישט דערלויבט זיין קיין מאַסען אימיגראַציע קיין ארץ ישראל. די יונג טערקען פאַרלאַנגען, אַז די אימיגראַציע זאָל גיין אין דער ריכטונג פון מאַצעדאָניע, וואָס איז דעמאָלט געווען אַ טייל פון דער טערקישער אימפעריע. די אידישע אימיגראַנטען זאָלען זיך אויסמישען מיט דער עקזיסטירענדיגער באַפעלקערונג פון מאַצעדאָניע.

די טערקישע רעגירונג וועט גאַ־
ראַנטירן, אַז עס וועלען ניט פאָר־
קומען קיינע פּאָגראָמען אויף די
נייע אידישע איינוואוינער דאָרטן.
וועגן אַ טשאַרטער אויף ארץ יש־
־אל, קען קיין רייד נישט זיין,
האָט נאָרדוי קלאָר געמאַכט. נאָר־
דוי האָט געדונערט אין זיין רעדע,
און „דאָס מיינט דאָך אַסימילאַ־
ציע". צו וואָס ווידער זאָלען אידען
אויסגעבען געלט זיך צו באַזעצען
אין מאַצעדאָניע, ווען זיי קענען
בלייבען דאָרט, וואו זיי געפינען
זיך ? נאָרדוי האָט ווייטער געדו־
נערט : „ניין, זאָגען מיר צו די יונג
טערקען. מיר וועלען זיך נישט
אַסימילירן און מיר וועלען נישט
ענדערן דאָס באַזעלער פּראָגראַם,
אויף וועלכען מיין קאָמיטעט, ביים
ערשטען ציון קאָנגרעס האָט אויף
דעם געאַרבעט טעג און נעכט.
הערצל האָט מיר געגעבען דעם
אויפטראַג און מיר האָבען אויסגע־
אַרבעט דאָס פּראָגראַם וואָס די דע־
לעגאַטען האָבען איינשטימיג אָנ־
גענומען. איצט דעבאַטירט מען ווי
אַזוי צו ענדערן דאָס פּראָגראַם.
איך זאָג אייך ווען איר אַלע דעלע־
גאַטען זאָלען אָפּשטימען צו ענ־
דערן דאָס פּראָגראַם, וועל איך איי־
נער דאָס באַקעמפען מיט אַלע מיי־
נע קרעפטען. איך זאָג : אויב מען
קען גאָרנישט מאַכען מיט די יונג
טערקען, וועלען מיר וואַרטען אויף
אַן אַנדערער געלעגענהייט. וואַרטען
איז קיין שאַנדע. יאָ, עס איז פיל
מאָל אַן אומגליק, אָבער מיר מוזען
האָפען דאָס מיר, ציוניסטען, וועלען
אויך איבערקומען דאָס אומגליק".

דר. מאַקס נאָרדוי

נאָרדוי האָט דאַן ווייטער געזאָגט:

„מיר מוזען זען, אַז אין יעדען אידישען ישוב זאָל ווערן פּראָפּאַגאַנדירט דער ציוניסטישער געדאַנק. מיר מוזען אָנערקענען דאָס כאָטש מיר אַרבעטען שוין פאַר'ן פּאָליטישען ציוניזם מער ווי אַ טוץ יאָרן, זענען נאָך אַלץ פאַראַן אידן אין לענדער, וואָס האָבען נישט קיין ידיעה וועגען אונזער באַוועגונג".

ווען דר. נאָרדוי האָט געענדיגט זיין שטורעמדיגע רעדע, האָבען מיר דעלעגאַטען פון אַמעריקע—אייזיק אַלען, לעאָן זאָלאָטקאָף, נחמן סירקין און וויליאַם עדלין, וואָס איז געווען ביים קאָנגרעס נאָר אַלס צייטונגס־מאַן, זיך גראַטולירט וואָס נאָך נאָרדוי'ס רעדע, וועט קיין ציוניסט נישט וואַגען ווייטער צו פאַרהאַנדלען מיט די יונג טערקען.

עס איז אינטערעסאַנט, אַז ביי אָט־דעם 9טען ציון קאָנגרעס האָט מען אויך געפייערט נאָרדוי'ס 60טען געבורטסטאָג. באַגריסונגס טעלעגראַמעס זענען געקומען פון פילע לענדער. די ערשטע טעלעגראַמע איז געקומען פון דער „פאָרעין פּרעס אַסאָסיעישאָן" פון פּאַריז, פון וועלכער נאָרדוי איז געווען אַ חשוב'ער מיטגליד, אָבער מיט 5 יאָר שפּעטער, ווען עס האָט אויסגעבראָכן די ערשטע וועלט מלחמה, האָט די „אַסאָסיעישאָן" אויסגעשלאָסען נאָרדוי'ן, ווייל ער איז געווען אַ בירגער פון עסטרייך־אונגאַרן.

אין משך פון דער מלחמה האָט זיך נאָרדוי אויפגעהאַלטען אין דער נייטראַלער שפּאַניע. דאָרטען האָט ער זיך באַפריינדעט מיט פּראָפעסאָר יהודה, אַ געבוירענער פון ירושלים. נאָרדוי האָט פון שפּאַניע קאָרעספּאָנדירט מיט די ציוניסטען פון ענגלאַנד און זיי געראָטען צו העלפען די אַליאירטע מלוכות אין דער מלחמה קעגן קייזער ווילהעלם אין דייטשלאַנד. נאָרדוי איז געווען איבערצייגט, אַז דער ציוניזם וועט פיל געווינען פון אַ זיג פון די אַליאירטע מלוכות, איינגעשלאָסען ענגלאַנד און אַמעריקע.

ווען נאָך דער מלחמה איז פאָרגעקומען די ערשטע ציוניסטישע קאָנפערענץ אין לאָנדאָן, אין יולי, 1920, איז דר. נאָרדוי שוין דעמאָלט געווען אין לאָנדאָן און ער איז געווען איינער פון די הויפּט־רעדנער ביי דער פאַרזאַמלונג אינ'ם גרויסען אַלבערט האָל. דאָרטען האָט ער זיך אַרויסגעזאָגט פאַר דעם דאָס די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע זאָל באַלד אַרויסקומען מיט'ן רוף, אַז עס זאָלען געבראַכט ווערען פון מזרח־אייראָפּע אַ האַלבער מיליאָן אידען קיין ארץ ישראל. נאָרדוי האָט באַלד דערקלערט, אַז מען וועט זאָגען, אַז דאָס לאַנד איז ניט צוגעגרייט פאַר אַזאַ גרויסער מאַסן אימיגראַציע, און עס קענען נאָך אומקומען טויזענטער פון אונזערע ברידער. מיין ענטפער איז: ווער וועט גאַראַנטירן אַז עס וועלען ניט אויסברעכען פּאָגראָמען אויף אונזערע ברידער אין די ערטער וואו זיי וואוינען, און עס וועלען ביי אַזעלכע פּאָגראָמען נישט אומקומען צענדליגער טויזענטער אידן? נאָרדוי האָט זיך דעמאָלט נישט פאָרגעשטעלט, אַז פון דעם קולטורעלען דייטשלאַנד וועט אויפשטיין אַ היטלער און זיינע נאַציס, וואָס וועלען אומברענגען מיליאָנען פון אונזערע ברידער און שוועסטער, אַ דריטעל פונ'ם אידישען פאָלק?

עס איז אויך אינטערעסאַנט, אַז ווען דר. הערצל האָט זיך געטראָפען צום ערשטען מאָל מיט מאַקס נאָרדוי'ן, איז שוין דעמאָלט נאָרדוי געווען באַקאַנט מיט די נויטען פון דעם מזרח־אייראָפּעאישען אידענ־

טום, ווייל אין די ערשטע יאָרן, ווען נאָרדוי האָט פּראַקטיצירט מעדיצין אין פראַנקרייך, האָט ער זיך באַקענט מיט אַן אַנדערן מעדיצינער מיט'ן נאָמען דר. לעוועטאַל, אַ געבוירענער פון גאַליציע, וואָס האָט פּראַקטיצירט מעדיצין אין פראַנקרייך. דר. לעווענטאַל איז געווען איינער פון די וואָס האָט פאַראינטערעסירט באַראָן מאָריץ דע־הירש אין די נויטען פון דעם מזרח־אייראָפּעאישען אידענטום, און דאָס האָט געפירט צו דעם, אַז באַראָן הירש זאָל אויפנעמען דעם פּלאַן צו באַזעצען אידען אין אַרגענטינע. דר. נאָרדוי און דר. לעווענטאַל זענען געווען באַפריינדעט זייער גאַנץ לעבען.

עס איז אויך אינטערעסאַנט, וואָס דר. נאָרדוי, זייענדיג דורך דער ערשטער וועלט־מלחמה אין נייטראַלער שפּאַניע, האָט קאָרעספּאָנדירט מיט יעקב לאַנדאַו, דער גרינדער פון דער „אידישער טעלעגראַפען אַגענטור”. לאַנדאַו האָט זיך אין דער צייט פון דער מלחמה געפונען אינ'ם נייטראַלען האָלאַנד. זייענדיג פאַראינטערעסירט אַלס ציוניסט אין דעם וואָס נאָרדוי דענקט פון דער מלחמה; און וואָס דער אויסגאַנג קען באַדייטן פאַר'ן אידישען פאָלק, האָט ער קאָרעספּאָנדירט מיט דר. נאָרדוי'ן. נאָך איידער די מלחמה האָט זיך געענדיגט, האָט לאַנדאַו פאַרעפענטליכט זיין קאָרעספּאָנדענץ מיט דר. נאָרדוי און דאָס האָט געפירט צו דעם וואָס די אידישע טעלעגראַפען אַגענטור זאָל געגרינדעט ווערען.

ווען איך האָב זיך צוריקגעקערט פונ'ם 9טען ציון קאָנגרעס און האָב אָפּגעגעבען אַ באַריכט צו מיינע „עסטרייך־אונגאַרישע ציוניסטען”, זענען זיי געוואָרען באַגייסטערט וועגען דעם וואָס איך האָב דערציילט ווי אַזוי נאָרדוי'ס רעדע האָט אויסגענומען ביי די דעלעגאַטען צום קאָנגרעס, און מיר האָבען באַלד אַבאָנירט די „פּאָסישע צייטונג” פון דייטשלאַנד וואו נאָרדוי איז געווען אַ מיטאַרבייטער שרייבענדיג דאָרט פון פראַנקרייך. איך האָב אויך דערציילט דעם יונגען פירער פון דער ציוניסטישער יוגענד באַוועגונג אין אַמעריקע, מר. שניבערג, וועגען דער דראַמע וואָס נאָרדוי האָט געהאַט פאַרענדיגט מיט'ן נאָמען דר. קאָהען. שניבערג און זיינע פריינד האָבען זיך געסטאַרעט דאָס די דראַמע זאָל איבערזעצט ווערען פון דייטש אויף ענגליש, און דער דאַמאָלסטדיגער פאַרלאַג „לוס ענד קאָמפּאַני” פון באָסטאָן, האָט אַרויסגעגעבען דאָס ביכעל.

חשוב'ער דר. סווערדלין!

אין עטליכע טעג אַרום, וועט ווערען 78 יאָר זינט מען האָט אויפגעפירט דר. טעאָדאָר הערצל'ס ערשטע דראַמע „טאַבאַרין", אויף דער אַמעריקאַנער ביינע.

ווען „טאַבאַרין" איז אויפגעפירט געוואָרען אויף בראָדוועי דעם 23טען נאָוועמבער, 1885, איז דר. הערצל אַלט געווען 25 יאָר. און דעמאָלט איז אַ טרופּע אונטער דער לייטונג פון דעם 'קייזער־קעניגליכע' שאַרשפּילער, פרידריך מיטענוואַרזער געקומען קיין אַמעריקע, די דירעקציע פון דעם דעמאָלטיגען טהאַליאַ טעאַטער, האָט זיך מיט־באַטייליגט און אויף 2 וואָכען האָבען זיי געדונגען דאָס סטאַר טעאַטער, אויף בראָדוועי און דער 13טער גאַס, אין אַ מאָנטאָג אָוועגט, דעם 23טען נאָוועמבער, איז די פאָרשטעלונג פאָרגעקומען מיט'ן אָנטייל פון דעם גרויסען עסטרייכישען שאַרשפּילער. אין דער דראַמע האָבען זיך באַטייליגט נאָך 12 אַנדערע אַרטיסטען מיט דער גרויסער אַמעריקאַנער אַקטריסע, מאַטילדע מעדיסאָן, אין דער הויפּט־ראָל. די דראַמע האָט דר. הערצל איבער געאַרבט פון אַ געשעעניש, וואָס איז פאָרגעקומען אין פּאַריז, אין יאָר, 1620 . . .

ווי הערצל האָט רעאַגירט אויף דעם, וואָס זייע ערשטע דראַמע איז געשפּילט געוואָרען (ווי מען האָט דאַמאָלס אָנגערופען אַמעריקע), די נייע וועלט, און טאַקע אין דער גרויסער שטאָט, ניו יאָרק, און אין סאַמען בראָדוועי, האָט מיר איבערגעגעבען הערצל'ס אינטימסטער פריינט, און מיטגרינדער און רעדאַקטאָר פון דער ציוניסטישער וואָכען־צייטונג „די וועלט", דר. ערווין ראָזענבערגער, מיט וועמען איך האָב זיך געטראָפען אין פלאָרענץ, איטאַליע.

דר. ראָזענבערגער, וואָס פלעגט זיך צו טרעפען מיט הערצל'ן כמעט יעדען פרי־מאָרגען, פלעגט זיך דורכשמועסען מיט הערצל'ן וועגען פילעס, וואָס הערצל האָט דורכגעלעבט אין זיינע יונגע יאָרען, און דעמאָלט האָט ער אויך געהערט פון אים וועגען זיין ערשטער דראַמע, וואָס מען האָט געשפּילט אויף בראָדוועי, אין יאָר 1885. הערצל איז דעמאָלט, אַלס יונגערמאַן, איבערהויפּט נאָך ניט געווען באַוואוסט, נישט נאָר אין ניו יאָרק, ער איז אויך נישט געווען באַקאַנט אפילו אין עסטרייך.

פאַר דער אויפפירונג איז אַלע מאָל געווען דאַנקבאַר דער נייער וועלט.

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האַבער.

דר. טהעאָדאָר הערצל

אַ איד, וועלכער איז געווען אַ שפּיאָן פון דעם רוסישען אַמבאַסאַדאָר אין וואַשינגטאָן האָט געזוכט אויספּרעסען געלט פון דר. הערצל׳ען

חשוב׳ער רעדאַקטאָר:

אייער חשוב׳ער מיטאַרבעטער, ס. רעגענסבערג, אין זיין אַרטיקעל, „איגאָר קאַסיני“, וועלכער איז פון „העכסטע פענסטער“ אַרונטער צו דער שוועל פון פּריזאָן, באַמערקט, אַז זיין זיידע איז געווען גראַף קאַסיני, דער צאַרישער אַמבאַסאַדאָר אין וואַשינגטאָן. דאָס דערמאָנט מיך אין דעם בריוו, וואָס דר. טעאָדאָר הערצל האָט געשריבען צו דר. ריטשאַרד גאָטהייל, פּראָפעסאָר אין קאָלומביא אוניווערזיטעט, וואָס איז גלייכצייטיג געווען דאַמאָלס דער פּרעזידענט פון דער ציוניסטישער פעדעראַציע אין אַמעריקע, די היינטיגע „זי־אָ־עי“. דער בריוו איז געשריבען געוואָרען עטליכע טעג נאָך דעם 6טען ציון קאָנגרעס, וואָס איז אָפּגעהאַלטען געוואָרען אין באַזעל אין אויגוסט, 1903. הערצל, ווי באַוואוסט, האָט דאַמאָלס געהאַט אַ שווערע אויפגאַבע דורכצוזעצען ביים קאָנגרעס די רעזאָלוציע צו שיקען אַ קאָמיסיע קיין אוגאַנדאַ, אַפריקע, צו זעהן דאָס לאַנד [illegible] ענגלישע רעגירונג האָט פאָרגעלייגט צו דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע צו באַזעצען דאָרטען אידען, אַלס אַ אידישע טעריטאָריע. און ווען דער קאָנגרעס האָט זיך געענדיגט און הערצל האָט זיך געוואָלט אויסרוהען, איז צו אים געקומען אַ מאַן און פאַרלאַנגט פון אים אַ גרויסע סומע געלט, ווען ניט וועט ער פּובליצירען דאָס, וואָס הערצל האָט גערעדט מיט מיניסטער פאָן פּלעווע אין פּעטערבורג. אַזוי ווי הערצל האָט אין זיין שמועס מיט פּלעווע׳ן אויך דערמאָנט דעם סולטאַן פון טערקיי, און דאַמאָלס האָט נאָך הערצל אונטערהאַנדעלט מיט׳ן סולטאַן וועגען אַ טשאַרטער אויף פּאַלעסטינע, און דאָס פּובליצירען אין דער עפענטליכקייט וואָלט געווען אַ גרויסע שטערונג, איז הערצל געווען זעהר געערגערט דערפון און ניט געוואָלט אַז דאָס זאָל פאַרעפענטליכט ווערען. אָבער ווען גאָטהייל האָט געלייענט אינ׳ם בריוו דעם נאָמען פון דעם מאַן, וואָס האָט פאַרלאַנגט דאָס געלט פון הערצל׳ען, איז ער ממש קראַנק געוואָרען, ווייל דער זוהן פון דעם מאַן איז געווען גאָטהיילס אינטימסטער פריינט. דר. סטיפען ס. וויין איז דאַמאָלס געקומען פון פּאָרטלאַנד, אָרעגאָן, וואו ער איז געווען ראַבינער און ער האָט געגעבען אַן עצה, אַז די גאַנצע זאַך זאָל איבערגעגעבען ווערען צו דער פּינקערטאָן דעטעקטיוו אַגענטור. [illegible]ער רעפּאָרט איז געווען דאָס דער מאַן, אַ איד, איז געבוירען אין ביאַליסטאָק, און דינט אַלס שפּיאָן ביי גראַף קאַסיני, וואָס איז דאַמאָלס געווען דער צאַרישער אַמבאַסאַדאָר אין וואַשינגטאָן.

דאַמאָלס האָט די איינפלוסרייכע צייטונג, „ניו יאָרק וואָרלד“ באַשריבען דעם אידישען שפּיאָן (איך גיב נים אָן קיין נאָמען, ווייל איך גלויב, אַז נאָך איצט איז אַן אייניקעל פון אים אַ באַוואוסטער פּראָפעסאָר אין האַרוואַרד אוניווערזיטעט) און גאָטהייל אין זיין ענטפער צו הערצל׳ען האָט אים באַרוהיגט, אַז דער שפּיאָן וועט מעהר ניט אויפהויבען זיין קאָפּ און ער וועט פון דעם שפּיאָן מעהר ניט הערען. און אַזוי איז עס טאַקע געווען, הערצל האָט מעהר ניט געהערט פון אים. מערקווירדיג, הערצל האָט באַזוכט מיניסטער פאָן פּלעווע׳ן אין מיטען אויגוסט, און שוין מיט אַ מאָנאַט שפּעטער, איז דער שפּיאָן געקומען צו אים און געסטראַשעט. פון דעם זעהט מען, אַז ער האָט עס, וואַרשיינליך, געהערט פון גראַף קאַסיני, און ער איז טאַקע באַלד אַריבערגעפאָרען צו הערצל׳ען קיין ווינען, אויסצופּרעסען געלט. דר. גאָטהייל׳ס בריוו צו הערצל׳ען געפינט זיך אין די ציוניסטישע אַרכיוועז אין ירושלים, צווישען די איבער 150 בריוו פון דער קאָרעספּאָנדענץ צווישען גאָטהייל און הערצל׳ען.

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האַבער,

ניו יאָרק, נ. י.

זכרונות וועגן דר. בלומענפעלד

אינ׳ם אַרטיקעל פון אייער חשוב׳ען פאַרוואַלטונגס רעדאַקטאָר א. אַלפּערין, „די לעצטע טעג פון דייטשען אידענטום״, ציטירט ער פון די זכרונות, וואָס זענען לעצטענס אַרויס אין אַ בוך־פאָרם פון איינעם פון די וויכטיגסטע פירער פון די דייטשע ציוניסטן, דר. קורט בלומענפעלד.

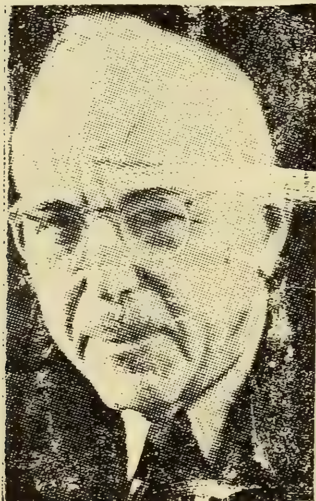
אין דעם אַרטיקעל ווערט אויך דערמאָנט דער דעלעגירטער טאָג פון די דייטשע ציוניסטען (קאָנווענשאָן), וואָס איז אָפּגעהאַלטען געוואָרען אין לייפּציג, אין יוני 1914. אַזוי ווי איך האָב בייגעוואוינט די קאָנווענשאָן, וויל איך עפּעס צוגעבען וואָס איז אינטערעסאַנט (אפשר וועלען זיך נאָך אָפּרופען ציוניסטען, וואָס זענען געווען ביי דער קאָנווענשאָן אין לייפּציג).

עס געדענקט זיך ווי קורט בלומענפעלד, אַ יונגער מאַן, האָט דעבאַטירט מיט דר. אַרטור האַנטקע, וואָס איז געווען פיל עלטער פון אים.

אַחוץ עליה קיין ארץ ישראל האָט די קאָנווענשאָן אויך דעבאַטירט וועגען געבען מער הילף צו די יונגע ציוניסטען, וואָס זיינען געגאַנגען אונטער׳ן נאָמען בלוי־ווייס. די ברידער דר. מאַרטין און דר. פעליקס ראָזענבליט האָבען זיך באַטייליגט אין דער דעבאַטע און ווען מען האָט געזען אַז עס נעמט אָן אַ שווערע און האַרטע שטעלע איבער דעם, וואָס פאַר הילף עס זאָל געגעבען ווערען צו די יונגע ציונסטען, האָט מען געבעטען דר. אַלפרעד קלעע, אַ באַוואוסטער אַדוואָקאַט פון בערלין, וואָס איז אויך געווען פון די פירער פון די דייטשע ציוניסטען און ערשט ער האָט געראַטעוועט די סיטואַציע.

ווען כ׳בין אָנגעקומען פון האַמבורג קיין לייפּציג און געזען ווי די שטאָט איז געווען באַצירט מיט ווייס־בלויע סטענגעס אין האַרץ פון דער שטאָט, האָב איך זיך געוואונדערט, אַז מען זאָל אָפּגעבען אַזוי־פיל כבוד ציוניסטן; אָבער אין זאַל פון דער קאָנווענשאָן האָט מיר מר. זיידמאַן, אַ זשורנאַליסט, וואָס האָט אויך באַריכטעט צום „אידישען טאָגבלאַט״ אין ניו יאָרק, דערקלערט, אַז די ווייס־בלויע באַנערס הענגען דערפאַר, ווייל עס איז אַ נאָמענסטאָג אין דעם טייל דייטשלאַנד, וואָס איז באַקאַנט אַלס סאַקסאָניע און בלוי־ווייס איז זייערע קאָלירען.

ווען מען האָט פאַרגעלייענט אַ

דר. קורט בלומענפעלד

באַגריסונג פון נעיטען שטרויס פון ניו יאָרק, האָב איך באַמערקט ווי מיין פריינט זיידמאַן איילט זיך אַרויסצוגיין פונ׳ם זאַל. אויף מיין פראַגע, וואו ער לויפט, איז זיין ענטפער געווען: „איך מוז גלייך שיקען אַ טעלעגראַמע צום „טאָג־בלאַט״ די נייעס, אַז אָסקאַר שטרויס האָט געשיקט אַ באַגריסונג צו דער קאָנווענשאָן״. איך האָב אים אויפ־מערקזאַם געמאַכט, אַז די טעלע־גראַפישע באַגריסונג איז געקומען פון זיין ברודער נעיטען, נישט פון דעם אידישען דיפּלאָמאַט אָסקאַר, האָט ער זיך אויף מיר צעבייזערט: „עס איז נישט קיין נייעס, אַז נעיטען שטרויס איז אַ ציוניסט, אָבער ווען איך טעלעגראַפיר צו מיין צייטונג, אַז אָסקאַר האָט באַגריסט איז דאָס אַ נייעס פאַר די לייענער פונ׳ם „טאָגבלאַט״.

און אַזוי איז דאָס טאַקע געווען: ער האָט יאָ געשיקט די טעלעגראַ־מע צום „טאָגבלאַט״ אין ניו יאָרק; אַזוי ווי איך בין דעמאָלט געבליבען אַ לענגערע צייט אין אייראָפּע, האָב איך ניט נאָכגעפאָלגט, צי די צייטונג האָט געדרוקט די טעלעגראַ־מע. איך דענק, אַז זי איז געווען גע־דרוקט, ווייל זיידמאַן האָט טעלע־גראַפירט שבת אָוונט, אַז די נייעס זאָל געדרוקט ווערען זונטאָג אין דער פרי.

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האַבער,

ניו יאָרק.

יהודה שפיגל,
רח' בן יהודה 105,
<u>ת ל - א ב י ב.</u>

תל אביב, יום ב' י' חשון תשכ"ד

(28.10.1963)

ליעבער פריינד יוליאוס האבער !

איך האף און ווינש, אז דיעזע שורות וועלען דיך און דיין בעסערע העלפט אנטרעפען ביי בעסטער געזונדהייט און גוטען הומאר. און איין איין וועגס לאמיך אויסדריקען די האפנונג אז דו וועסט מיך באלד דערפרעהען מיט א פאר ווערטער.

איך האב ביז אצינד נישט נור צו דיר נור איבערהויפט נישט געשריבען צו קיינעם. דו פרעגסט פארוואס? איך וויל נישט לייקענען, נור זאגען דעם אמת, זינט מיין שרייבען צו דיר פון חיפה, פון וואנען איך בין דעם אנדערען טאג א קראנקער אהיימגעקומען, האב איך נאך צו קיינעם נישט געשריבען, ווייל איך האב מיט מיר צו טון געהאט, איין טאג צו דעם דאקטאר, דעם אנדערען טאג צו יענעם דאקטאר, היינט אזא אונטערזוכונג, מארגען אזא רענטגען בעשטראהלונג און אזוי ווייטע און ווייטער. די היילי-גע טייערע ימים טובים זענען לײדער נישט יום-טוב'דיג געווען. א חוץ איין די לאבאראטאריעס בין איך מאנאטע לאנג נישט ארויסגעקומען פון הויז. אצינד דאכצעך מיר הייב איך אן צו ווערען צוריק א מענש, א סימן איך שרייב צו דיר (דאכצעך מיר איך א מענשליכער שפראך ...)

מיין פאמיליע, די גרויסע און די קליינע זענען ברוך השם געזונד, דאס קליינע פאלק ענטוויקעלט זיך ברוך השם קערפערליך און גייסטיג, אזוי אז איך האב דאס רעכט און די פפליכט צו דאנקען דיין ליעבען נאמען, וואס קען מען זיך מעהר ווינשען אויף די אלטע יאהרען?

חאטש איך בין איבערצייגט אז דו ווייסט אז איך וועל מיך פרעהען צו הערען פון דיר א פאר ווערטער, האלט איך עס פון דעסוועגען נישט פאר איבעפליסיג דיר בפירוש צו זאגען אז איך ערווארט א שרייבען, "וכל המרבה הרי זה משובח" ודי לחכימא ברמיזא "

מיט בעסטער פריינדשאפט

דיין

יהודה שפיגל

דער טאָג־מאָרגען זשורנאַל 18טער אָקטאָבער, 1963

ד״ר. הערצל און דר. נ. בירנבוים

חשוב׳ער רעדאַקטאָר:

אייער חשוב׳ער מיט־רעדאַקטאָר א. אַלפּערין, אין זיין אַרטיקעל „פאַרוואָס זיינען מיר געגאַנגען צום ערשטען ציוניסטישן קאָנגרעס״, ציטירט דר. לעאָן מאָצקין, איינער, וואָס איז געווען ביי דעם ערשטען קאָנגרעס. מאָצקין האָט דערקלערט, אַז ביי דער ערשטער ציוניסטישער וועלט־אסיפה זיינען געווען אויך אַ סך מאָמענטען פון עגמת־נפש. אפשר מיינט ער מיט דעם, ווי אַזוי הערצל האָט געקעמפט געגען אַ רעזאָלוציע, וואָס יונגע פריינט פון דר. נתן בירנבוים האָבען פאָרגעבראַכט פאַר׳ן קאָנגרעס, און וואָס הערצל האָט באַטראַכט אַז עס קען שעדיגען די נייע ציוניסטישע באַוועגונג. די רעזאָלוציע האָט געלויטעט, אַז „דער גענעראַל סעקרעטאַר פון דער נייער ציוניסטישער וועלט באַוועגונג זאָל דערוויילט ווערען ביים קאָנגרעס, אין אויך, אַז דער קאָנגרעס זאָל צאָלען דאָס געהאַלט, און דער סעקרעטאַר זאָל האָבען די זעלבע פולמאַכט פאַראַלעל מיט די 22 מיטגלידער פונ׳ם ציוניסטישען אַקציאָנס קאָמיטעט. און געגען דעם האָט דר. הערצל געקעמפט. כאָטש אין הערצל׳ס טאָג־ביכער ווערט אָנגעגעבען עפּעס וועגען דער רעזאָלוציע, אָבער מערערע איינצעלהייטען האָט מיר איבערגעגעבען הערצל׳ס מיט־רעדאַקטאָר פון דער אָפיציעלער ציוניסטישער וועכענטליכער צייטונג „די וועלט״, דר. ערווין ראָזענבערגער, מיט וועמען איך האָב זיך געטראָפען אין פלאָרענץ, איטאַליע, וואו ער האָט זיך באַזעצט.

דר. נתן בירנבוים

אַ פּיאָנער פון ציוניזם אין גאַליציע, באַקאַנטער שריפטשטעלער און דענקער, איז דערנאָך אַריבערגעגאַנגען צו דער „אַגודת ישראל״ און געוואָרען איר פירער.

דר. ראָזענבערגער האָט מיר דערציילט, אַז ווען הערצל האָט זיך צוריקגעקערט פונ׳ם ערשטען קאָנגרעס, איז ער גלייך געקומען אין דער רעדאַקציע פון דער צייטונג

און מיט פרייד אים איבערגעגעבן, אַז דער קאָנגרעס איז געווען אַ גרויסער דערפאָלג, אָבער עס זיינען אויך געווען מאָמענטן, ווען ער האָט געהאַט גרויס עגמת נפש. איבערהויפּט, ווען ער האָט געהאַט צו קעמפן קעגן דער רעזאָלוציע פון דר. בירנבוים׳ס פריינט. הערצל האָט שוין געוואוסט פון פריער, אַז בירנבוים וואָלט געוואָלט זיין דער גענעראַל סעקרעטאַר, אָבער גלייכצייטיג וואָלט ער געוואָלט האָבן די מאַכט צווישן איין קאָנגרעס און צווייטן, און צו דעם האָט הערצל נישט געקענט צושטימען. בירנבוים איז שוין דעמאָלט געווען באַוואוסט אַלס דער איניציאַטאָר פון דעם סטודענטן פאַראיין „קדימה״ און אויך אַלס דער יעניגער, וואָס איז געווען דער ערשטער אַרויסצוברענגען דאָס וואָרט „ציוניזם״ — און הערצל האָט איינגעזען, אַז ער וועט זיך מיט אים מוזן רעכענען, אָבער די רעזאָלוציע האָט געמוזט באַקעמפט ווערן. דר. ראָזענבערגער האָט מיר געגעבן אַן עצה, אַז ווען איך וועל זיין אין ירושלים, זאָל איך זיך ווענדן צו עטליכע ציוניסטישע וועטעראַנען, וואָס געפינען זיך נאָך אין ישראל. און ביי הערצל׳ס יאָרצייט האָב איך זיך געטראָפן מיט דעם ציוניסטישן וועטעראַן פון טשערנאָוויץ, דר. מאיר עבנער ז״ל, און ווען מיר האָבן גערעדט וועגן דעם ערשטן ציוניסטישן קאָנגרעס אין 1897, האָב איך אים געפרעגט וועגן דער רעזאָלוציע. אויך דר. עבנער האָט געדענקט זעהר גוט ווי אַזוי די פריינט פון דר. בירנבוים האָבן געקעמפט, אַז די רעזאָלוציע זאָל דורכגיין. הערצל האָט נישט געהאַט קיין לייכטע אַרבעט איבערצוצייגן דר. בירנבוים׳ס אָנהענגער. הערצל האָט געוואוסט, אַז דר. בירנבוים שטייט אונטער דער רעזאָלוציע, ווייל שוין מיט עטליכע טעג פאַר׳ן קאָנגרעס איז הערצל געוואָר געוואָרען, און טאַקע פון בירנבוים׳ען אַליין, אַז ער זוכט דעם אַמט פון גענעראַל־סעקרעטאַר פון דער נייער באַוועגונג. ווען הערצל האָט געזען וואָס בירנבוים האָט געהאַט אין זינען, צו זיין דער אַליין־הערשער פון דער באַוועגונג, האָט ער, הערצל, דאָס פאַר קיין פאַל נישט געקענט צולאָזן, און פאַר דעם האָט ער אַזוי שטאַרק געקעמפט.

נאָך דעם ווי הערצל האָט באַזיגט די רעזאָלוציע, איז ער געווען אינגאַנצן ערשעפּט, און האָט איבערגעגעבן די פירערשאַפט אַלס פאָרזיצער פונ׳ם קאָנגרעס צו דר. מאַקס נאָרדוי און זיך אַוועקגעזעצט אַ מידער און אַ בלייכער. עס איז צו אים צוגעקומען מאַדאַם ראָוז סאָנענשיין פון סט. לואיס. זי איז געווען די אַרויסגעבערין פון אַ פּובליקאַציע אין ענגליש „דהי דזשויש וואומען אין אַמעריקע״, און איז אויך געווען אַ דעלעגירטע צום קאָנגרעס. זי האָט געזאָגט צו הערצל׳ען אין ענגליש: „זיי וועלען אייך פאַרפייניגען״.

א. אַלפערין דאַרף ווייטער אָנגיין מיט זיין וויכטיגער און אינטערעסאַנטער באַשרייבונג פון אונזער ציוניסטישער באַוועגונג, וואָס האָט געפירט אין אונזערע טעג צו מדינת ישראל.

מיט דרך ארץ, אייערער,
דזשוליוס האַבער,
ניו יאָרק

פאָרווערטס, דאָנערשטאָג, אויגוסט 29, 1963

אַ גרוס פון בן גוריון׳ען

חשוב׳ער רעדאַקטאָר:

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם אַרטיקעל פון אייער חשוב׳ען מיטאַרבעטער אליעזער ווייזעל: „בן גוריון ווערט ווייטער געהיט געגען אַנפאַל און משוגעים“, וועט איר מיר ערלויבען צוצוגעבען אייניגע שטריכען וועגען דעם געוועזענעם פרעמיער מינסטער פון מדינת ישראל.

בן גוריון, זיין פרוי און זיינע צוויי לייב גוואַרדיסטען האָבען פאַרבראַכט אַ וואָך אינ׳ם זעלבען שרון האָטעל אין הרצליה, וואו מיין פרוי און איך האָבען לעצטענס פאַרבראַכט און מיר האָבען זיך געזעהן יעדען פרימאָרגען ביים פרישטיק און אין אָוועכט — ביים אָוונט־ברויט. איך קען עדות זאָגען, אַז ווען ניט די לייב־גוואַרדיסטען, וואָלט בן גוריון אפילו ניט געקענט אָפּעסען אַ מאָלצייט אין האָטעל, ווייל יעדער איינער, איבערהויפּט, די געסט פון אַמעריקע, וואָס האָבען שוין אַמאָל באַגעגענט דעם גרויסען אידישען פירער, וואָלט געוואָלט כאַפּען אַ שמועס מיט אים. אָבער די גוואַרדיסטען האָבען שוין אַכטונג געגעבען אַז ער זאָל ניט געשטערט ווערן.

נאָך איידער איך בין געפאָרען אויף מיין איצטיגען באַזוך קיין ישראל, האָב איך באַקומען פון בן גוריון׳ען אַ באַגריסונג צו מיין 75טען געבורטסטאָג און אַזוי ווי איך קען בן גוריון׳ען זייט זיין ערשטען באַזוך אין אַמעריקע אין 1916, ווען ער פלעגט אַרויסקומען צו אונזער „עסטרייך אונגאַרישען ציון פאַראיין“, אויף דער צווייטער עווענױ, און אין די שפּעטערע יאָרען האָבען מיר זיך געטראָפען ביי די ציוניסטישע קאָנגרעסען און אויך אין ארץ ישראל, האָב איך געוואָלט פּערזענליך דאַנקען פאַר דעם בריוו, וואָס ער האָט מיר לעצטענס צוגעשיקט פון מדינת ישראל בעת ער איז נאָך געווען דער פרעמיער מיניסטער. אָבער ווען איך האָב געזעהן די גוואַרדיסטען, האָב איך איינגעזעהן, אַז מען דאַרף ניט שטערן זיין רוה.

אויף דער עצה פון איינעם פון די לייב־גוואַרדיסטען, האָב איך איבערגעלאָזט אַ בריוועל פאַר אים, און דאָנערשטאָג אָוונט, דעם 25טען יולי, האָט מיך בן גוריון איינגעלאַדען און מיר האָבען פאַרבראַכט אַ קורצע צייט. ווי נאָר איך האָב געזעהן אויף זיין שרייב־טיש פיל מאַטעריאַל, וואָס ער האָט געהאַלטען אין שרייבען, האָב איך איינגעזעהן, אַז יעדע מינוט איז ביי אים געצעהלט און איך האָב ניט געהאַט קיין רעכט צו רויבן זיין צייט אפילו פאַר איין מינוט.

עס איז געווען אינטערעסאַנט ווי אַזוי די קריסטען (באַפּטיסטען), וואָס זיינען אויך איינגעשטאַנען אינ׳ם זעלבען האָטעל, האָבען געקויפט דאָס בוך פון בן גוריון און אין מאַסען זיינען זיי געקומען אויף אַ באַשטעלונג אין זיין צימער און ער האָט זיך מיט זיי פאָטאָגראַפירט און זיך אונטערגעשריבען אינ׳ם בוך. צוערשט האָב איך געמיינט, אַז דאָס זיינען אידען און ווען אַ קליין אינגעל פון 11 יאָר האָט מיר געוויזען בן גוריונ׳ס אונטערשריפט אין זיין בוך, האָב איך אים געפרעגט, צי ער וועט דאָס ווייזען זיין העברעאישען לעהרער אין גרעיטנעק. אויף דעם איז געווען זיין ענטפער, אַז ער וועט דאָס ווייזען זיין עוואַנגעלישען לעהרער. ערשט דאַן האָב איך זיך געכאַפּט, אַז ער איז איינער פון דער באַפּטיסטישער גרופּע.

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האבער,

ניו יאָרק, נ. י.

דער טאָג מאָרגען זשורנאַל

מיטוואָך, 21טער אויגוסט, 1963

אין גאַנג פון טאָג

אַראַבישע אייניגקייט — ישראל

פון ב. צ. גאָלדבערג

פון דזשוליוס האַבער, אַ לעזער וואָס געדענקט אַזוי פיל פון דער אַמאָליגער געשיכטע פון ציוניזם אין אַמעריקע און פון ציוניזם בכלל (און דאָס אינטערעסאַנט באַשריבען אין אַ בוך אויף ענגליש און העברעאיש), האָב איך אַ בריוו, אין וועלכען ער הויבט אויף די פראַגע, צי אַראַבישע אייניגקייט וואָלט געטויגט פאַר ישראל.

דזשוליוס האַבער שרייבט:

אין אייער קאָלום האָט איר געשריבען:

„קודם כל איז דאָך אין דער אמת'ן עגיפּטען ניט אין נאָענטען מזרח און ניט קיין אַראַביש לאַנד. עגיפּטען איז אַ טייל פון אַפריקע און אירע הויפּט־אינטערעסען זיינען גאָר אין אַפריקע".

„איך לייג אייך ביי אַן אויסצוג פון אַ לייט־אַרטיקל פון יאַן קימכע, וואָס איז וואַרשיינליך גוט באַקאַנט צו אייך, ער איז דער רעדאַקטאָר און אַרויסגעבער פון'ם „דזשואיש אָבזירווער ענד מידל איסט רעוויו". דאָס לייט־אַרטיקעל האָט ער געשריבען נאָך מיט פינף יאָר פריהער, אָבער מיט עטליכע חדשים צוריק האָט ער דאָס אַרטיקעל ווידערהאָלט, דאָס מיינט, דאָס ער האַלט זיך נאָך אַלץ ביי זיין מיינונג. אַזוי ווי ער איז באַקאַנט מיט'ן מיטל־מזרח און קען אויך די אַראַבישע מענטאַליטעט, מיינט דאָס, אַז ער ווייסט וואָס ער רעדט. אין אַנדערע ווערטער, ווען אַ הויכער אָפיציר פון דער ישראל־אַרמיי האָט אים איבערגעגעבען דאָס די סאָלדאַטען, וואָס זיינען געפאַנגען געוואָרען אין סיני־קאַמפּעין, האָבען זיך געהאַלטען אַלס אַראַבער, מיינט דאָס נישט אַז אַזוי פאַרלאַנגט נאַסער? און אַזוי דערקלערן די סאָלדאַטען, כאָטש זיי ווייסען אַז זיי זיינען עגיפּטער. ווי האַלט איר, פריינט גאָלדבערג, איז עס אַזוי, אָדער אַפילו יאַן קימכע מאַכט אויך אַ גרויסען טעות און מען טאָר זיך ניט פאַרלאָזען אויף זיינע דערקלערונגען, צי עס וועט זיין גוט פאַר ישראל אַ פאַראייניגונג פון די אַראַבער. ווי האַלט איר? אַזוי ווי דאָס איז אַן אָנגעווייטאָגטע פראַגע און מיר זיינען זעהר און זעהר פאַראינטערעסירט אין דעם, וויל איך בעטען דאָס איר זאָלט אויף דעם רעאַגירען".

איך קען יאַן קימכע'ן און ווייס, אַז ער איז שוין יאָרענלאַנג פאַראינטערעסירט אין אַראַבישע ענינים און איז אַ מומחה דערין, אָבער ניט אַלעמאָל קען דער מומחה אין איין פּרט אָפּשאַצען די גאַנצע לאַגע, אין וועלכער עס גייען אַריין פאַרשיידענע פּרטים.

עס איז אמת ווי יאַן קימכע שרייבט, אַז פאַר דער לעצטער צייט האָט דער נאַציאָנאַלער באַוואוסטזיין זיך היבש אַנטוויקעלט ביי די אַראַבער, אָבער דאָס האָט נישט דווקא אַ פּאָליטישען באַטייט. ווען מען פרעגט אַ אידען וואָס ער איז, וועט ער אויך זאָגען, אַז ער איז אַ „איד", אָבער דאָס הייסט ניט, אַז דער איד מיינט מיט דעם, אַז ער איז פּאָליטיש פון אַ אידישער מדינה, אָדער אַז אַלע אידען געהערען פּאָליטיש צו איין מדינה.

ווען דער אַראַבער זאָגט, אַז ער איז אַן אַראַבער, מיינט ער מיט דעם זיין איסלאַמישען גלויבען, זיין אַראַביש לשון, זיין אַראַבישן אָפּשטאַם. אַז אַלע אַראַבער מוזען אויך באַלאַנגען פּאָליטיש צו איין מדינה — אָט דאָס וויל נאָר אַ געוויסער קרייז אַראַבישע פּאָליטיקער אַרויפצווינגען אויף די אַראַבישע מאַסען — און עס לאָזט זיך ניט, מחמת עס איז דאָ אַ קעגענגעוויכט פון לאָקאַלע אינטערעסען.

מען וואָלט געקענט ציען אַ פּאַראַלעל מיט לאַטיין־אַמעריקע. דאָרטען זיינען אויך דאָ מענשען פון איין גלויבען — קאַטויליש; מיט איין לשון — שפּאַניש; מיט איין אָפּשטאַם — שפּאַניש, אָדער שפּאַניש־אינדיאַניש. און זיי זאָגען אויף זיך, אַז זיי זיינען אַמעריקאַנאַ־לאַטינאַ. פונדעסטוועגען האָבען מיר דאָרטען אָנדערהאַלבען צענדליג באַזונדערע מדינה'ס. און דאָרטען איז אויך אין פאַרשידענע צייטען גערעדט געוואָרען וועגען אַ פעדעראַציע פון אַלע לענדער.

אַז די עגיפּטער זיינען ניט קיין אַראַבער פון אַר־שטאַם, אָדער שטאַרק אויסגעמישט אַראַביש מיט אַן אַנדערער ראַסע — איז ניט קיין פראַגע פון קימכע צי פון מיר, צי וואָס אַן עגיפּטער האָט ווען געזאָגט, דאָס איז אַן עטנישער פאַקט. דער בונד פון עגיפּטען מיט די אַראַבישע לענדער אין נאָענטען מזרח איז תמיד געווען דער גלויבען איסלאַם, וואָס זיין לשון איז אַראַביש, ניט אַראַבישע נאַציאָנאַליטעט. און אַז די נאַציאָנאַלע און עקאָנאָמישע אינטערעסען פון עגיפּטען ליגען היינט אין אַפריקע, אין די שכנ׳ישע לענדער דאָרטען, איז אויך ניט קיין פראַגע פון אויסטייטש, נאָר פון די אָביעקטיווע באַדינגונגען. מען דאַרף נאָר אַ קוק טאָן אין די טאָג־טעגליכע פּראָבלעמען, מיט וועלכע די פירער פון דער מלוכה עוסק׳ן זיך, די ברויט־און־פּוטער פּראָבלעמען פון דער מדינה.

מיט די אַראַבישע לענדער פון נאָענטען מזרח האָט נאַסער אַן עסק נאָר ווען עס קומט צו פּאָליטישער אַוואַנטורע אין זיין אַמביציע אויפצובויען אַן עגיפּטישע אימפּעריע — אין דעם פּרט גייט נאַסער נאָך מוסאָליני׳ן. אין איין צייט האָט נאַסער אַפילו געחלומ׳ט פון אַן עגיפּטישער אימפּעריע, וואָס זאָל אויך איינשליסן די אַנדערע „אַראַבישע" לענדער פון צפון־אַפריקע, וואָס זיינען נאָך ווייניגער אַראַביש ווי עגיפּטען, אָבער דאָ האָט דער הינט באַלד דערזען דעם שטעקן, און ער האָט זיך פאַרלייגט אויף די אַראַבישע לענדער פון נאָענטען מזרח. אָבער אויך דאָ האָט ער זיך אָנגעשלאָגען אין אַן אייזערנער וואַנט.

די אייזערנע וואַנט איז דאָ איראַק. כל זמן איראַק שטייט קעגען נאַסער׳ן, קאָן נאַסער ניט באַקומען די העגעמאָניע איבער די אַראַבישע לענדער. די איראַקישע אָפּאָזיציע נעמט אַוועק פון נאַסער׳ן דעם מאָנאָפּאָל איבער דער אידייע פון אַראַבישער איינִיגקייט און אַראַבישען סאָציאַליזם, און שטעלט אַוועק נאַסער׳ן אין זיין אמת׳ן ליכט פון אַ נייעם סולטאַן, וואָס וויל באַהערשען פרעמדע לענדער. אפילו סיריע, וואָס איז אַלעמאָל די „שוואַכסטע שוועסטער" פון די אַראַבישע לענדער—צוליב אינערליכע סאָציאַלע סיבות—קאָן שטיין קעגען נאַסער׳ן, ווייל זי האָט איראַק ביי דער זייט. און דעם 6טען אויגוסט האָט די נייע סירישע רעגירונג פון צעלאַק אל ביטאר אַרויסגעגעבען אַ דערקלערונג, אַז קיין דערנענטערונג צווישען סיריע און עגיפּטען קאָן ניט קומען סיידען עגיפּטען וועט דערקלערען, אַז די אל־באַאַט פּאַרטיי איז אַן אַראַבישע רעוואָלוציאָנערע פּאַרטיי — און דאָס קאָן נאַסער ניט טאָן.

פאַר דער נאָענטער צוקונפט איז די אַראַבישע איינִיגקייט נאָר אַ פּאָליטישער שיבולת, ניט קיין רעאַל־פּאָליטיק.

פאַראַן אַן אָריענטאַציע, צו וועלכער עס געהערט אויך יאַן קימכע, וואָס גייט אַזוי :

די אַראַבער געפינען זיך בנוגע ישראל אין אַ דילעמאַ : גיין מיט גוואַלד אָפּשאַפען ישראל, האָבען זיי קיין מיליטערישען כוח ניט ; אָנערקענען ישראל און מאַכען שלום, האָבען זיי קיין פּאָליטישען כוח נישט, ווייל איין אַראַבישע מלוכה וואָלט אַזאַ ווענדונג מצד אַ צווייטער אויסגענוצט פאַר אירע צוועקן. דעריבער, ווען אַלע אַראַבישע לענדער וואָלטען געווען פאַראייניגט, וואָלט די פאַראייניגטע מלוכה געקאָנט זיין פּאָליטיש שטאַרק גענוג צו מאַכען שלום מיט ישראל.

איך מוז זאָגען, אַז איך בין גאָר ניט זיכער מיט די ביידע הנחה׳ס. עס וואָלט געווען זעהר לייכטזיניג פון ישראל צו האַלטען, אַז דער איצטיגער מיליטערישער באַלאַנס קאָן קיינמאָל זיך ניט ענדערן צום גונסטען פון די אַראַבער. און אַ פאַראייניגטע אַראַבישע מלוכה וואָלט זיך פונקט אַזוי גענויטיגט אין אַ ישראל פאַר אַ שעיר לעזאזל, ווי די היינטיגע עטליכע אַראַבישע מלוכות דאַרפען דאָס האָבען. אַ פאַראייניגטע מלוכה פאַר די אַראַבישע לענדער, ווען אפילו דאָס זאָל יאָ מעגליך זיין, וואָלט פאַרמאָגט אַזוי פיל אינערליכע ווידערשפּרוכען, מיט אַזאַ גרויסען אייגענעם ויתרוצו, אַז זי וואָלט ערשט באַדאַרפט די „ישראל־געפאַר" אויפצוהאַלטען איר גאַנצקייט.

השומ'ער דר. נ. סווערדלין :

אין אייער רעצענזיע איבער דעם פילם „לאָורענס אָוו אראַביע”, האָט איר איבערגעלאָזט דעם נאָמען פונ'ם הויפּט-פּראָדויסער, סעם שפּיגעל. עס איז אינטערעסאַנט, דאָס מר. שפּיגעל האָט עולה געווען אין 1920 קיין ארץ-ישראל, און אַלס אַ חלוץ האָט ער צוערשט געאַרבעט, צוזאַמען מיט בן-גוריון'ען, אויף דער שאָסיי ירושלים-נצרת.

אייגענטליך האָט ער זיך אין זומער פון 1920 אָנגעשלאָסן אין דער גרויסער גרופּע פון מיינע ביבעריקער לאַנדסלייט, און צוזאַמען מיט יענער גרופּע, וואָס ציילט היינט באַוואוסטע פּערזאָנען, ווי פּראָפעסאָר מיכאל זאָהארי, פון העברעאישען אוניווערזיטעט; דר. ישכנא קאלעי, וואָס איז שוין פיל יאָרען לייטער פונ'ם ירושלימ'ער שול-סיסטעם, און אויך אַנדערע חשוב'ע ביבעריקער אין מדינת-ישראל, איז סעם שפּיגעל אויך געווען איינער פון די בויער פון קיבוץ בית אלפא.

סעם שפּיגעל'ן האָב איך געטראָפען אינ'ם יאָר 1924 אין תל-אביב, וואו ער האָט געוואָלט צוציען אַמעריקאַנער אידישען קאַפּיטאַל פאַר דער דעמאָלט גרויסער סטאָלעריי פון גאָראַלסקי און קרוניצקי, דער היינטיגער מעיאָר פון רמת גן.

מיט עטליכע יאָר שפּעטער האָב איך זיך געטראָפען מיט סעם שפּיגעל'ן אין ניו יאָרק, און דאָן איז ער אָפּגעפאָרען קיין האָליוואוד, וואו ער האָט זיך פאַראינטערעסירט מיט מואווים. צוערשט איז ער אָנגעגאַנגען אַלס ס. פּ. איגעל, שפּעטער האָט ער שוין געאַרבעט אונטער דעם איצטיגען נאָמען.

ווען ער האָט אַנאָנסירט, אַז ער פאָרט קיין עבר הירדן, צו דרייען דעם פילם „לאָורענס אָוו אראַביע”, האָט עס מיך געוואונדערט, ווי קומט עס, אַז ער זאָל אַריינגעלאָזט ווערען אין עבר-הירדן ? איך בין שפּעטער געוואויר געוואָרען, אַז איינער פון דער פילם-געזעלשאַפט איז דער געוועזענער אינערן-מיניסטער פון ענגלאַנד, מר. נאָטינג, וואָס איז געווען קעגן ענגלאַנד'ס אינוואַזיע אין סועץ-קאַנאַל אין 1956. ער האָט דעמאָלט רעזיגנירט פון דעם ענגלישען קאַבינעט, און אַלס אַ „פּערזאָנאַ גראַטאַ” ביי די אַראַבער האָט ער שוין געקאָנט מאַכען פריי דעם וועג פאַר סעם שפּיגל'ען אַריינצוקומען קיין עבר-הירדן.

מיט אַ צייט שפּעטער האָט די פּרעסע געבראַכט די נייעס, אַז סעם שפּיגעל פאָרט מיט זיין יאַכט קיין עבר-הירדן. האָבען מיר זיך געפרעגט : וואו וועט ער האַלטען דעם יאַכט, ווייל דער ירדן-טייך, וואָס פליסט דאָרטען, איז נישט גרויס גענוג פאַר אַ יאַכט. שפּעטער איז געווען אָנגעגעבען, אַז ער האַלט דעם יאַכט אין אַקאַבאַ-גאָלף.

סעם שפּיגעל האָט זיך דערוואַרט, אַז צו דער דערעפענונג פונ'ם פילם „לאָורענס אָוו אַראַביע” זאָל קומען די ענגלישע קעניגין און זיך אונטערהאַלטען מיט איהם פאַר אַ האַלבער שעה צייט. עס וואונדערט מיך, וואָס סעם שפּיגעל'ס מוטער, וועלכע וואוינט אין חיפה, וואָלט געזאָגט, ווען זי זעט, ווי איר זון רעדט פאַר אַ האַלבער שעה מיט דער קעניגין פון ענגלאַנד אין אַ מואווי-הויז אין לאָנדאָן.

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האבער.

6

פאָרווערטס
דזשולאַי 13, 1963

סטיפּענדיע לכבוד דזשוליוס הייבער עטאַבלירט אין רעאַל שול אין חיפה

ירושלים, יולי 12 (איטאַ). — אַ סטיפּענדיע לכבוד דעם 75־טען געבורטסטאָג פון דזשוליוס הייבער, אַמעריקאַנער ציוניסטישער וועטעראַן, איז עטאַבלירט געוואָרען אין דער חיפה רעאַל־שול. די סטיפּענדיע וועט אויך באַצייכענען דעם 50טען יאָרטאָג פון דער שול. הייבער׳ס זיהן האָבען געגעבען אַ סומע פון 10,000 ישראל־פונט אויף דער סטיפּענדיע.

טאָג־מאָרגען זשורנאַל
25טער אויגוסט 1963

סטיפּענדיע לכבוד ציוניסטישן וועטעראַן דזשוליוס האַבער

אַ סטיפּענדיע לכבוד דעם 75טן געבורטסטטאָג פון דזשוליוס האַבער, אַמעריקאַנער ציוניסטישער וועטעראַן, איז עטאַבלירט געוואָרן אין דער רעאַל שולע אין חיפה, דורך זיינע קינדער, וועלכע זענען פאַר דער צווייטער וועלט־מלחמה געווען שילער אין דער שולע, און וואוינען איצט אין ישראל. מר. האַבער׳ס קינדער האָבן געגעבן 10,000 פונט. די סומע וועט פאַרווענדעט ווערן אויף סטיפּענדיעס פאַר שילער.

מר. האַבער האָט עס באַקאַנט געמאַכט ווען ער האָט זיך איצט צוריקגעקערט פון ישראל, וואו ער איז געווען אַ דעלעגאַט צו דער ציוניסטישער קאָנווענשאָן. צו האַבער׳ס געבורטסטאָג זענען אָנגעקומען, נאָך איידער ער איז געפאָרן קיין ישראל, באַגריסונגען פון געוועזענעם פּרעמיער מיניסטער דוד בן־גוריון, ווי אויך פון איצטיגן וויצע פּרעמיער, אבא איבאַן; ישראל אַמבאַסאַדאָר אין וואַשינגטאָן, אברהם האַרמאַן, און פון אַנדערע וויכטיגע ישראל־פּערזענליכקייטן.

דער טאג־מארגן זשורנאל־מיטוואך, 10טער יולי, 1963

אמעריקע און דער קישיניעווער פאגראם

השוב'ער רעדאקטאר!

אייער השוב'ער מיטארבעטער אפרים אויערבאך, אין זיין ארטיקעל וועגן דעם בוך וואס איז לעצטענס ארויסגעגעבן געווארען אין ישראל „הפוגרום בקישינוב", (דער פאגראם אין קישיניעוו) גיט איבער וויכטיגע שטעלעס אינ'ם בוך, ווי אזוי דער אפקלאנג איז דעמאלט געווען אין אמעריקע און ווי אזוי סיי אידען און סיי קריסטען האבען רעאגירט וועגן פאגראם, וואס איז אויסגעבראכען דעם 19טען אפריל, 1903, אין קישיניעוו.

איר וועט מיר ערלויבן צוצוגעבן, אז דעמאלט האט די קאמיטע געזאמעלט א גרעסערע סומע געלט פאר די פאגראמירטע און אזוי ווי די זאמלונג איז געווען גרעסער ווי מען האט דערווארטעט און נאכדעם ווי מען האט צופרידען געשטעלט די נויט באדערפטיגע, האט דער קאמיטעט וואס איז באשטאנען פון וויכטיגע פערזענליכקייטען טראנספערירט א געוויסע סומע געלט צום קאמיטעט, וואס איז געווען טעטיג צו ארגאניזירען די איצטיגע וויכטיגע און מעכטיגע „אמעריקאן דזשואיש קאמיטע".

דאס וואס פריינט אויערבאך שרייבט, אז די אידישע באפעלקערונג אין אמעריקע איז דעמאלט געווען א פערטל חלק פון דער איצטיגער אידישער באפעלקערונג, איז ער אויך גערעכט, ווייל סירוס ל. סולצבערגער, דער פאטער פונ'ם איצטיגען ארויסגעבער פון דער ניו יארקער „טיימס", האט אין זיינער רעדע ביים 6טען ציון קאנגרעס אין 1903, אין באזעל, וואו ער איז געווען א דעלעגאט פון אמעריקע, אפעלירט דאס מען זאל שטימען פאר'ן פארשלאג צו שיקען א קאמיטע איסצופארשען צי אוגאנדא אין צפון־אפריקע איז א פאסענדע ארט צו באזעצען אונזערע ברידער, וואס זענען דעמאלט געלאפען פון רוסלאנד. אין זיין רעדע האט סולצבערגער באהויפטעט, דאס אזוי ווי עס זענען דעמאלט געווען 540.000 אידען אין ניו יארק, (א פערטל פון דער איצטיגער אידישער באפעלקערונג) האט ער מורא, אז ווען די אידישע אימיגראציע וועט אנהאלטען אין דער דעמאלטיגער פראפארציע, וועט מען אין וואשינגטאן אננעמען שטרענגע געזעצען געגען דער גרויסער אימיגראציע.

אזוי ווי סולצבערגער האט זיך זייער באפריינדעט מיט דר. הערצל, האט סולצבערגער אויך איבערגעגעבען, אז הערצל וואס האט זיך דעמאלט ערשט געהאט אומגעקערט פון זיין באזוך אין רוסלאנד, וואו ער האט זיך געטראפען מיט מיניסטער פאן פלעווע און איינגעזען, אז מען קען נאך דערווארטען פאגראמען איבער גאנץ רוסלאנד, וואס וועלען איבערשטייגען דעם פאגראם אין קישיניעוו. און דאס איז די אורזאך פארוואס הערצל וואלט געוואלט א צייטווייליגע היים פאר די היימלאזע פון רוסלאנד.

עס איז אויך וויכטיג צו וויסען, ווי אזוי די ערשט אריבערגעקומענע וואס האבען פארדינט זייער ווייניג, האבען זיך אפגערופען אויף די געלט־אפילס פאר די פאגראמירטע. ערשט מיט א יאר צוריק האב איך זיך געטראפען אין תל אביב מיט מיינעם א פריינד, מיט וועמען כ'האב צוזאמען געהערט מיט כמעט 60 יאר צוריק צו א ציוניסטישען פאראיין אין ניו יארק. איצט איז ער אן איינוואוינער פון תל אביב. ווען מיר האבען זיך צערעדט וועגען די ערשטע יארען אין ניו יארק, האט ער מיר באוויזען א קוויטירונג אויף 25 דאלאר אונטערגעשריבען פון דר. י. ל. מאגנעס, וואס מיין פריינד האט אין דעצעמבער 1905 געגעבען פאר דער ארגאניזאציע וואס מאגנעס, פראפעסאר ריטשארד גאטהייל און פראפעסאר ישראל פרידלענדער האבען ארגאניזירט אין ניו־יארק צו פארזארגען וואפען פאר דער זעלבסטשוץ אין רוסלאנד. מיין פריינד האט מיר דערקלערט, אז די 25 דאלאר איז געווען זיין פארדינסט פאר דריי וואכען ארבעט.

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האבער
ניו יארק

זכרון גאַראַנטירט נישט פאַר ווייטען אַמאָל

פון דר. א. קלאַרמאַן

שוב'ער דר. קלאַרמאַן:

אין „טאָג־מאָרגען זשורנאַל" פון דינסטאַג, דעם 28טען מערץ, אין אייער קאָלום, אונטער'ן קעפּעל. צוויי באַזונדערע וועלטען אין איין הויז", גיט איר איבער וואָס אייערער אַ לעזער, וואָס שרייבט זיך אונטער „משה מ.", דערציילט דאָס אין 1914, אין דעם יאָהר, ווען די ערשטע וועלט־מלחמה האָט אויסגעבראָכען, האָט ער געוואוינט אין לעמבערג, און ווען די רוסישע אַרמיי האָט געהאַלטען ביים אַריינדרינגען קיין לעמבערג, האָט ער געמאַכט פּליטה קיין ווין, און אַזוי ווי ער איז דעמאָלט אַלט געווען זיבעצען יאָהר, צו־יונג צו גיין אין מיליטער־דינסט, האָט ער זיך אַנגעשלאָסען אין דעם „ציוניסטישען ווערקשטאַט פאַראיין" און דאָרטען זיך געלערנט דעם פאַך פון עלעקטרישען מעכאַניק. די אַנפירונג פון דעם דאָזיגען פאַראיין איז דאַן געווען אונטער דער השגחה פון דר. שמריה לעווין, ז"ל. צווישען אַנדערעם דערציילט מר. משה מ., אַז די צייט, וואָס ער האָט פאַרבראַכט אינ'ם „ציוניסטישען ווערקשטאַט פאַראיין", איז פאַר אים געווען באַזונדערס זעהר אינטערעסאַנט, ווייל ניט איין מאָל האָט ער דאָרט געזען דורך דער צייט אונזערע חשוב'ע ציוניסטישע פיהרער, ווי דר. חיים ווייצמאַן, דר. נחום סאָקאָלאָוו, מנחם מענדעל אוסישקין און ראַבינער דר. חיות.

אַבער, לײדער, האָט דער מר. משה מ. אַנגעשריבען אין דעם בריוו זיינעם אין אייער קאָלום עפּעס, וואָס איז ניט געשטויגן און ניט געפלויגן. אַנהויבען מיט דר. שמריה לעווין, ז"ל, וואָס אונטער זיין השגחה זאָל זיך האָבען געפונען דער באַטרעפענדיגער ציוניסטישער ווערקשטאַט פאַראיין, האָט ער זיך געפונען אין יענער צייט אין אַמעריקע, פון מערץ־אַפּריל 1914 ביז יולי, 1920, ווען ער איז געפאָהרען צו דער גרויסער ציון קאָנפערענץ, וואָס איז אָפּגעהאַלטען געוואָרען אין לאָנדאָן און געווען די ערשטע גרויסע וועלט־ציוניסטישע קאָנפערענץ זייט די ערשטע וועלט־מלחמה האָט אויסגעבראָכען אין אויגוסט 1914. און אַזוי ווי דר. ווייצמאַן איז אין יענער צייט געווען זעהר באַשעפטיגט אין דער לאַבאָראַטאָריע, וואו ער האָט אויסגעאַרבעט די וויכטיגע מאַטעריאַלען פאַר ענגלאַנד, און דער זעלבער צייט געווען אויך פאַרנומען וועגען הכנות פאַר דער באַלפור־דעקלאַראַציע, און דערצו, איבערהויפּט, אַלס ענגלישער בירגער, האָט ער זיכער ניט געקאָנט קומען קיין ווין, וואָס איז דאַן געווען אַ גרויסער טייל פון די צענטראַל־מאַכטען, צוזאַמען מיט דייטשלאַנד.

וואָס אַנבאַלאַנגט סאָקאָלאָוו, אוסישקין און דר. שמריה לעווין, זענען זיי געווען בירגער פון רוסלאַנד. דער גרויסער טייל פון די אַליאירטע מאַכטען — האָבען זיי אוודאי ניט געקאָנט זיין אין יענער צייט אין ווין. מען דאַרף האָבען אין זינען, אַז די מלחמה, וואָס האָט זיך אַנגעהויבען אין אייראָפּע, דעם 31טען יולי, 1914, האָט זיך געענדיגט ערשט סוף 1918, און דר. שמריה לעווין האָט דעמאָלט זיך נאָך געפונען אין אַמעריקע. מיט איין וואָרט: קיינער פון די אויבענ־רעכענטע, באַרימטע ציוניסטישע פיהרער און קיין אַנדערער אויסער זיי פון די אַליאירטע לענדער האָט געקאָנט, אַ קורצע צייט נאָך דער

מלחמה, האָבן אַ מעגליכקייט צו באַזוכן די עסטרייכישע הויפּטשטאָט, ווין.

דער איינציגער וויכטיגער ציוניסטישער פירער, וואָס האָט דעמאָלט יאָ געהאַט אַ מעגליכקייט, און ער האָט זי אויסגענוצט דורך אַ באַזוך אין ווין — איז געווען דר. האַנטקע, אַ מיטגליד פון׳ם ציוניסטישן אַקציאָנס־קאָמיטעט. ער, אַלס רייטשער איד, האָט דורך יענער צייט, אַחוץ ווין, באַזוכט אויך אַנדערע שטעט אין עטליכע לענדער פון די „צענטראַלע מאַכטן״.

איך גלויב, אַז די אַלע פאַקטן, וואָס איך האָב דאָ געבראַכט, וועלן באַשטעטיגן מיין באַהויפּטונג, אַז ניט אַלץ, וואָס מר. משה מ. האָט געשריבן אין זיין בריוו צו אייער קאָלום, שטימט מיט דער ווירקליכקייט.

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האַבער, ניו יאָרק.

פון אייער שרייבן, חשוב׳ער פריינט, דזשוליוס האַבער, איז קלאָר צו זען, אַז איר זענט אַ מומחה אויפ׳ן געביט פון דער ציוניסטישער געשיכטע און עס איז נאַטירליך פאַר אייך צו באַמערקן אַ טעות, ווילענדיג אָדער ניט־ווילענדיג, אויף דעם באַטרעפענדיגען געביט און רעאַגירן וועגן דעם, ווען עס איז דאָ אַ געלעגנהייט, און מיר שאַצן אָפּ די אויפמערקזאַמקייט, וואָס איר ברענגט דעם בריוו פון מר. משה מ., מיט אַ צוגאָב פון אַ תיקון־טעות, פאַר וועלכן לייענער פון דעם קאָלום וועלן אייך געוויס זיין דאַנקבאַר, אָבער מיר זענען גענייגט צו גלייבן און זענען אפילו זיכער, אַז דער שרייבער פון דעם בריוו, מר. משה מ., אויף וועלכן איר באַציט זיך מיט אייער שרייבן, האָט ניט סתם אויסגעטראַכט די אינפאָרמאַציע וועגן באַרימטע ציון־פירער, וואָס האָבן באַזוכט דעם „ציוניסטישן ווערקשאַפט פאַראיין״ אין ווין בימים ההם.

ערשטענס, קאָן זיין, אַז דורך דער צייט, וואָס ער האָט פאַרבראַכט אין דער באַטרעפענדער ציוניסטישער פאַך־שולע, האָט ער זיך אָנגעהערט פון אַנדערע וועגן באַזוכן פון באַרימטע ציון־פירער אין דער שול, און ער איז געווען אַזוי באַאיינדרוקט פון וואָס ער האָט זיך אָנגעהערט, אַז מיט יאָרן שפּעטער זענען דאָס ביי אים געוואָרן טיילן פון דעם, וואָס ער האָט אַליין געזען און איבערגעלעבט. דאָס קאָן פּאַסירן און עס פּאַסירט מיט פיל מענשן, באַזונדערס מיט אַזעלכע, וואָס האָבן אַ סך איבערגעלעבט אין זייערע פריע יאָרן און אין זייער זכרון מישן זיך בילדער, וואָס זיי אַליין האָבן געזען און איבערגעלעבט, מיט אַזעלכע, וועגן, וועלכע זיי האָבן געהערט פון אַנדערע.

אגב, קאָן אויך זיין מעגליך, אַז איינעם, אָדער אַ פּאָר, וויכטיגע געסט האָט ער טאַקע אַליין געהאַט די זכיה צו זען אין דעם ציוניסטישן ווערקשאַפט פאַראיין אין ווין, און געמיינט, אַז עס זענען געווען פון די, וואָס ער מר. משה מ. האָט אויסגערעכנט, ניט פילענדיג, אַז ער מאַכט אַ טעות.

יעדנפאַלס, פריינט דזשוליוס האַבער, פאַרדינט איר אַ גרויסן דאַנק פאַר אייערע קאָרעקטיווע באַמערקונגען.

ווען ראָליע פון דריטען צד איז נויטיג

פון דר. א. קלאַרמאַן

שוב'ער דר. קלאַרמאַן.

מיט אייער דערלויבעניש, וואָס איך האָף, אַז איר וועט מיר געבן, ווענד איך זיך צו אייך מיט די פאָלגענדע שורות מיינע, אין באַצוג צו אייער קאָלום פון ערב שבת, דעם 13טען אַפּריל, אונטער'ן קעפּעל: „זכרון גאַראַנטירט ניט פאַר ווייטען אַמאָל".

אין דעם קאָלום האָט דער שרייבער זיינער, דזשוליוס האַבער, געהאַט דעם מוט צו רעאַגירן, ווי אַ קאָמפּעטענטער פאַכמאַן, אויף געוויסע „היסטאָרישע" באַהויפּטונגען פון איינעם, וואָס האָט זיך אונטערגעשריבען אונטער זיינע „זכרונות" משה מ., וועגען דער ציוניסטישער טעטיגקייט אין ווין אין 1914 — אין דעם ערשטען יאָר פון דער ערשטער וועלט־מלחמה. דער דאָזיגער בריוו פון מר. האַבער, גלויב איך, איז אַ וויכטיגער ביטראַג צו דער געשיכטע פון דער ציוניסטישער באַוועגונג אין יענער צייט, פאַר וועלכען ער פאַרדינט אָנערקענונג און דאַנק.

און איצט וועל איך פּרובירען רעגיסטרירען אייניגע פּערזענליכע דעראינערונגען מיינע פון יענער צייט און פון יענעם אָרט, מיט וועלכע מר. משה מ. האָט זיך באַנוצט אין זיין בריוו צו אייער קאָלום פון דעם 28טען מערץ.

דער עלפטער ציוניסטישער קאָנגרעס איז פאָרגעקומען אין ווין, עסטרייך, אין אויגוסט, 1913. צו דעם דאָזיגען קאָנגרעס האָבען אַ גרופּע יונגע בחורים ביי אונז אין שטעטעל הוסיאַטין, אין גאַליציע, באַשלאָסען, אַז זיי מוזען אַלע זיך באַטייליגען אין דעם קאָנגרעס, נאַטירליך, ניט ווי מיטגלידער, נאָר בלויז ווי ניט־געבעטענע געסט. מיין ווייניגקייט איז געווען איינער פון דער גרופּע.

די גרופּע אונזערע, אַ־פּאָר פון זיי נאָך כמעט אינגלעך, וואָס זענען געווען אָפּהענגיג אַן די עלטערן מיט יעדען גראָשער, וואָס זיי האָבען געדאַרפט אויסגעבען אויף זיך, האָבען געהאַט גרויסע שוועריגקייטען ביים מאַכען די הכנות פאַר זייער וויכטיגער אונטערנעמונג, אָבער ווען די צייט איז געקומען, האָבען מיר באַוויזען צו זיין אין עסטרייכ'ס הויפּטשטאָט, און אפילו באַוויזען צו באַזאָרגען זיך אויך מיט אַלע פּריווילעגיעס, וואָס קאָנגרעס־דעלעגאַטען האָבען געקראָגען פון דער שטאָט־פאַרוואַלטונג, ביי אַלע הוצאות, וואָס זיי האָבען געדאַרפט מאַכען, מיט זייער אַנוועזענהייט אויפ'ן ציוניסטישען קאָנגרעס.

אויף איבערצוגעבען איינדרוקען פון די צען טעג, וואָס מיר האָבען פאַרבראַכט אין ווין ביי די „זיצונגען" פון קאָנגרעס, איז אין אַ קאָלום פון אַ צייטונג קיין פּלאַץ ניטאָ. נאָר וואָס מיר פּערזענליך אַנבאַלאַנגט, קאָן איך זאָגען, אַז ווען איך זאָל לעבען מתושלח'ס יאָרן וועל איך ניט פאַרגעסען די צוויי הויפּט זיצונגען פון דעם קאָנגרעס, די דערעפענונג און די שליסונג פון דער היסטאָרישער געשעעניש אינ'ם לעבען פון אונזער פאָלק.

ביי דעם דאָזיגען קאָנגרעס האָבען מיר, די גרופּע יונגע בחורים פון דעם גאַליציאַנער שטעטעל הוסיאַטין, געהאַט די געלעגענהייט און דאָס גליק צו זען מיט אונזערע אייגענע אויגען באַרימטע אידישע פּערזענליכקייטען, אפשר מער ווי דער מר. משה מ. האָט געזען אין דער צייט, וואָס ער איז געווען אין ווין.

צווישען די, וואָס מיר האָבען געזען, ניט איין מאָל, נאָר מערערע מאָל, זענען געווען: חיים נחמן ביאַליק; דר. וואָלפסאָן מיט דר. הערצל'ס טאָכטער; דר. טשלענאָוו, זשאַבאָטינסקי, און כמעט אַלע ציוניסטישע פירער. מיר האָבען

טאָג־מאָרגען זשורנאַל, אפריל 27, 1963

דאַרט געטראָפען אַ סך באַריהמטע העברעאישע שרייבער, צווישען וועלכע עס האָבען געצייגען באַזונדערע אויפמערקזאַמקייט דוד פרישמאַן. עס איז ניט מעגליך אויסצורעכענען אַלע גדולים און נכבדים, וואָס מיר האָבען געהאַט דעם זכות צו זען אויפ׳ן 11טען ציוניסטישען קאָנגרעס אין ווין, אויף דעם באַשרענקטען פּלאַץ פון אַ קאָלום.

איז מיין השערה, אַז דעם מר. משה מ., דעם שרייבער פונ׳ם בריוו אין אייער קאָלום פון 28טען מערץ, איז אין דער צייט, וואָס ער איז געווען אין ווין, אין יאָר 1914, אויך אויסגעקומען צו זען אַ סך ציוניסטישע גרויסע פּערזענליכקייטען, צווישען זיי די, וואָס ער האָט אויסגערעכענט אין זיין בריוו.

אַ סך פון די פליכטלינגע פון דער ערשטער וועלט־מלחמה האָבען דאַן געזוכט זיכערקייט אין עסטרייך, באַזונדערס אין איר הויפּטשטאָט. לאָזט זיך גלויבען, אַז משה מ. איז געווען אָן אָפטער באַזוכער אין די ציוניסטישע אָפיסעס פונ׳ם צווייטען באַצירק, אויף דער צירקוס גאַס און טאַבאָר שטראַסע, און אַז פון איינעם פון די אָפיסעס האָט מען אים אַריינגעגעבען אין אַ שטאָטישער פאַך־שולע, ווייל איך בין מסופק אויב עס האָט אין יענער צייט עקזיסטירט אין ווין אַ ציוניסטישע פאַך־שולע, און אָט די פּאַסירונגען האָבען אין משה מ.׳ס מוח זיך אַביסעל צעמישט אין זיין זכרון. אָבער איך גלויב ניט, ווי מר. האַבער באַהויפּטעט, אַז וואָס ער האָט דערציילט איז „אַן אויסגעטראַכטע מעשה, ניט געשטויגען און ניט געפלויגען". עס איז ריכטיגער ווי איר, חשוב׳ער דר. קלאָרמאַן, האָט אויסגעפירט, אַז „איבערלעבונגען פון כמעט פופציג יאָר קאָנען זיך אויסמישען און זיין אַ מוקדם למאוחר, ניט אין דער אָרדענונג".

איך האָף, אַז אין דער פאַרטיידיגונג פון מר. משה מ. וועט איר געפינען דעם בריוו מיינעם פאַר גענוג וויכטיג. ער זאָל געדרוקט ווערען אין אייער קאָלום.

מיט גרויס דרך ארץ,

חיים ראָטה, ברוקלין.

נ. ב. — פון דער גרופּע חברים מיינע, וואָס האָבען זיך באַטייליגט אין דעם 11טען ציוניסטישען קאָנגרעס, זענען צוויי אומגעקומען דורך די הענט פון די בלוטיגע נאַציס, ימח שמם וזכרם. איך און מיין פריינט משה מאָרדער, וואָס וואוינען אין ניו יאָרק, זענען לאַנדסלייט פון הוסיאַטין, גאַליציע און מר. משה מ., וועמעס בריוו איז געווען געדרוקט אין אייער קאָלום פון דעם 28טען מערץ, שטאַמט פון לעמבערג.

מר. האַבער איז מיר אויך באַקאַנט פון די פליכטלינג־יאָרען אין ווין.

הנ"ל.

דער בריוו אייערער, חשוב׳ער פריינט פּ. ראָטה, קאָן דינען ווי אַ „כתוב השלישי", וואָס זאָל מכריע זיין און קלאָרער מאַכען די פּאָזיציע פון דעם גרויסען פראַגע־צייכען? וואָס האָט זיך אַוועקגעשטעלט ווי פון זיך אַליין, צווישען דעם בריוו פון מר. משה מ., וואָס איז דערשינען אויף דעם אָרט דעם 28טען מערץ, און דעם בריוו פון דעם חשוב׳ן מר. דזשוליוס האַבער, פון דעם 13טען אַפּריל, וועלכער האָט אַרויסגערופען צווייפעל אין דער אמת׳דיגקייט פון דעם, וואָס עס איז געזאָגט געוואָרען פון דעם כתוב ראשון.

אַ דאַנק אייער אומפּאַרטייאישער מיינונג, וואָס שטימט מיט אונזער ענטפער אויף פריינט דזשוליוס האַבער׳ס קריטישען בריוו, דאַרף דאָס פּראָבלעם אַרום דעם וויכטיגען ענין — ווי מיר גלויבען — דערקלערט ווערען ווי געלייזט.

יהודה שפיגל,
רחוב בן יהודה 105,
תל אביב.

תל אביב, יום ב׳, ז׳ ניסן תשכ"ג
(1.4.1963)

מיין זעהר ליעבער פריינד יוליוס האבער, שלום רב לך!

פאר מיר ליגט אצינד דיין זעהר ווילקאמענער ליעבהארציגער בריעף דאטירט 24.3.1963 . דער גייסט און די ווארימקייט פון דעם בריעף פארביטען מיר יוצא צו זיין מיט א פארמעלען תודה רבה, פון דעם סארט וואס געהן צוועלף אויף׳ן טוץ.

איך וויל אין די פאלגענדע שורות פריעווען, דיין פאנטאזיע אביסעל צו פראוואצירען און דיך אריינבעהמען אין דער אטמאספערע פון מיין איניקעלס בר-מצוה.

פאר מיר דא, און פאר די וואס האבען אונז דערפרעהט מיט זייער קומען צו דער שמחת הבר-מצוה, האמיר היי-יאהר צווי "שבת הגדול", איינער פרשת ויקרא, און דער לוים דעם לוח, פרשת צו. איך וויל דיך אריינפיהרען אין בית הכנסת און דיך לאזען הנאה האבען.

צופעליג האט דעם שבת פרשת ויקרא אויך דעם חזן׳ס א איינגאלע געפייערט זיין בר-מצוה, דער בן החזן האט בעקומען "אחרון" און מיין איניקעל "ויקרא" מיט א הפטרה "אפ-לאנג-דיסטענס". ער האט בעלייענט זיין "עליה" און דאן בעזאגט די הפטרה. האבער ברודערקע, וואו עס איז דא א איד מיט א ריין אידיש הארץ, דעם ווינש איך אז ער זאל זוכה זיין צו אזאלכע באגליקענדע מאמענטען ווי איך האב זיי ערלעבט בשעת מיין איניקעל האט מיט א קלאהרער אויסשפראכע און מיט דער טראדיציאנעלער בעטאנונג געזאגט די הפטרה.- דאס וואס איך האב ביז אצינד געשריבען בארעכטיגט נאך נישט דעם שבת פ׳ ויקרא צו רופען "שבת הגדול", דער עיקר איז אז דעם חזן׳ס איינגאלע איז אן אויסערגעוועהנליך טאלענטירטעס איינגאלע; ער האט בעדאווענט פאר׳ן עמוד פון "שוכן עד" ביז׳ן סוף. איך האב מיט מיינע אויגען בעזעהען ווי אידען האבען זיך געווישט די אויגען, אזוי האבען זיי אינסטינקטיוו רעאגירט אויף די הארצצאפעניש. -די שול איז געווען אזוי פול אז ס׳איז נישט געווען אפילו קיין שטעה פלאץ. (אין איין וועגס: סעם האלברעכט איז אויך געווען).-נאך דעם דאווענען איז זיך דער עולם צוגאנגען, איש לאוהליו ישראל". דער נאהענטער עולם, קרובים און פריינדע, זענען ארויפגעקומען צו אונז אין שטוב. די קינדער האבען פארבערייט א קאמביניערטעס בופעט, מיט כל-מאמינים און כל-טוב. דאס האט מיך פעזענליך דערמאנט אן יענע אלטע גוטע צייטען אין ציוניסטישען קלוב, ווען די שאכשפיעלער און די קיביצער האבען געזונגען: "זענען מיר בעגאנגען צו דערלאנגען, אביסאלע משקה פון דער פליאשקע און בענומען צום גומען".

אז דער טיש איז "ריין געווארען", כלחוך השור". איז זיך אויך דער יעזער עולם אהיימגעגאנגען, עסען סעודת שבת, און חאפען א דרימעל, שבת איז דאך די ראשי-תיבות פון שינה בשבת תענוג. נאך דעםשלאף, און נאך הבדלה (ווער ס׳האלט נאך דערפון) איז מען זיך צוזאמען געקומען אין "האל" פון "בית-המהנדס" אין רחוב דיזענגאף.

דער זאאל איז געווען גוט באלייכטעט, די טישען געשמאקפול דעקארירט, און די "בופעטס" האבען ממש געבעטען:"אידישע קינדער האט רחמנות און נעהמט עפיס אין מויל אריין." אויב רחמנות,ווער וועט זיין אזוי גרויזאם און נישט טון וואס מ'בעט. דערווייל קומען געסטע פון די קיבוצים אין גליל, פון חיפה, פון תל-אביב און אומגעבונג, פון ירושלים, אפילו פון אילת. אלע קרובים וואס דא אין לאנד. און די גרעסטע צאהל פון אורחים זענען געווען חברים און חברות פון מיינע קינדער. א שטימונג האט געהערשט אין זאאל, הלואי מיר זאלען זוכה זיין צו זעהען אלע אידען אזוי פרעהליך א גאנץ יאהר.

בשעת איך שרייב דיעזע שורות קלינגען מיר אין די אויערן די ווערטער פון דעם נביא ישעיה אויס דעם מויל פון מיין איניקעל:

"עם זו יצרתי תהלתי יספרו - - - - - - - - און ענדיגט:
רנו שמים כי עשה ה' הריעו תחתיות ארץ פצחו הרים רנה
יער וכל עץ בו כי גאל ה' יעקב ובישראל יתפאר".

און דאס דרייצעהניעהריגע חזן'דיל היפנאטיזירט דעם עולם אזוי ווייט אז מ'פארגעסט אויף א מאמענט אלעס וואס איז וואכעדיג און מאטעריאליסטיש.

דיין שרייבען, ליעבער פריינד האבער, איז ביי מיר זעהר חשוב איך האב איהם מעהר ווי איין מאל, און מיט סאטיספעקשאן געלעזען.

דער בר-מצוה, זיינע עלטערן און איך דאנקען פאר די גרויסציגיגע מתנה.

מיט האפנונג און פרייד ערווארט איך דיין באלדיגען בעזוך דא אין לאנד.

זיי באגריסט אין בעסטער פריינדשאפט, און זיי מיין דאלמעטש און גיב מיין גרוס און רעספעקט צו גב' האבער.

דיין

[illegible]

טאָג-מאָרגען זשורנאל, פעברואר 26טער 1963

אַ וויצמאַן-עפּיזאָד

חשוב'ער רעדאַקטאָר:

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם 10-טען יאָרצייט פון דר. חיים וויצמאַן ז"ל ווערט פיל געשריבען און עס ווערט דערמאָנט זיין אומדערמידליכע ארבעט לטובת ישראל, וויל איך דערציילען אַן אינטערעסאַנטען עפּיזאָד, וואָס דר. וויצמאַן האָט איבערגעגעבען צו אונז, דעלעגאַטען צום 21-טען ציוניסטישען קאָנגרעס, וואָס איז אָפּגעהאַלטען געוואָרען אין באַזעל אין דעצעמבער 1946.

אזוי ווי מען האָט זיך געגרייט צו פייערן מיט איינינע מאָנאַטען שפּעטער דעם יובל פון אַ האַלבען יאָרהונדערט זינט דר. הערצל האָט צוזאַמענגערופען דעם ערשטען ציוניסטישען קאָנגרעס (אין אויגוסט 1897), האָט די לאָקאַלע אידישע קהילה פאַראַנשטאַלט אַן אויפנאַמע פאַר די דעלעגאַטען צום 21-טן קאָנגרעס, טאַקע אין דעם זעלבען זאַל, וואו דער ערשטער קאָנגרעס איז פאָרגעקומען, אין דער שטאָטישער קאַסינאָ. די הויפּט רעדנער זיינען געווען דר. וויצמאַן און דר. סטיפען וויז. זיי האָבען איבערגעגעבען שטריכען און עפּיזאָדען פון דעם צווייטען ציוניסטישען קאָנגרעס, וואָס איז אָפּגעהאַלטען געוואָרען אין יאָר 1898, אויך אינ'ם זעלבען זאַל, אין וועלכען זיי, דר. וויצמאַן און דר. וויז, האָבען זיך צום ערשטען מאָל באַטייליגט און זיך באַקענט מיט דר. הערצל.

דר. וויצמאַן האָט אונז דאָ דערציילט, אַז אַזוי ווי ער איז דעמאָלט (ביים צווייטען קאָנגרעס) געווען דער אינגסטער דעלעגאַט, האָט אים הערצל געבעטען ער זאָל

דר. חיים וויצמאַן

צווישען די דעלעגאַטען. פּלוצינג האָט ער, וויצמאַן, באַמערקט ווי אַ גרופּע דעלעגאַטען פון רוסלאַנד פירען צווישן זיך אַן אייגענע פאַרזאַמלונג, האָט ער זיי געבעטען זין צו פאַרהאַלטען רואיג, ווייל דאָס האָט געשטערט דעם פאָרזיצער דר. הערצל, אָנצוגיין מיט דער זיצונג. אָבער, ווי וויצמאַן האָט זיך אויסגעדריקט, „זיי האָבען מיך געהערט ווי דעם פאַראַיאָריגן שניי"; ווען וויצמאַן איז צו זיי צוגעגאַנגען דאָס צווייטע מאָל, האָט מנחם שיינקין ארויסגענומען פון זיין קעשענע אַ קליין גלעקעל, אַ קלונג געגעבען און דערקלערט זיין זיצונג פאַר געשלאָסען. דר. הערצל און וויצמאַן האָבען זיך צעלאַכט און מיט זיי דער גאַנצער עולם.

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האַבער,

ניו יאָרק

חיפה 12 יוני 1963

ליבער אינקל יואל!

עס איז א גרויסער מזל צו ווערן אלט און ניט אלט זיין
מכל-שכן צו ווערן אלט פינף און זיבעציק יאר און האבן
הינטער זיך אזא רייכע פעולה און לעבן ווי איר האט
געלעבט, קען מען אודאי שטאלץ זיין און זיך דאך
ניט גרויסן ווי איר טוט עס. שטאלץ און גרייסן
אנשפאנונג, באוויזן און צוריקגעהאלטן קראפט אויף צווישן
אויף אויך נאך אייער לעבן און 60 יאר ציוניסטישער
פעולה, וואס באווייזן אייער ידיעה מיט דער קראפט פון
א נשמה און כח.
אונזער משפחה איז שטאלץ צו האבן אזא אינקל
און צוזאמען מיט אייך מיר ווינטשן עס אויפצוהאלטן און
אופגעבן דעם געזונטן כח.
ליבער אינקל, מיר ווינטשן אייך אסך ברכות
און לאנג לעבן און נחת פון אייערע קינדער וועלכע
זיינען ווערט צו האבן אזא טאטן. און איר
זאלט האבן וואס דער כח און אויסדויער צו
אנקוקן פייגן פון וועגן מיט אזוי פיל התלהבות
ווי ביז היינט

מיט דער האפענונג זיך מיט אייך ווידער צו זעהן
דא און ... אין אייער לאנד
בבריאות און ווינטשן גליקן מיר אייך הארציק

אייער
משה און טובה גריזע

יהודה שפיגל,
רח' בן יהודה 105,
תל אביב.

תל אביב, יום ג' ט' חשון תשכ"ב

(6.11.1962)

מיין זעהר ליעבער פריינד האבער, זיי הארציג באגריעסט מיט
א בריימען שלום , דו און דיין ליעבע לעבענסבאגלייטערין !

איך ענטפער ערשט היינט אויף דיין חשוב'ן בריעף דאטירט
19טען אקטאבער, ווייל פריעהער האב איך לוידער נישט
געקאנט. איך וויל דיר נישט חנפ'ענען, אבער איך מוז זאגען
אז אלעס וואס דו האסט געשריבען איז ביי מיר חשוב און
אינטערעסאנט. מ'באגעגענט זיך מיט מענשען מיט וועלכע מ'איז
אמאל געגאנגען א היבש שטיק וועגס ,און היינט אויף דער
עלטער זעהט מען אז דער וועג איז געווען דער ריכטיגער, אזוי
אז ס'גליסט זיך א שפיי צו טון אין דער האנד און רייבען איין
האנד מיט דער אנדערער,און מזוי אויף א מינוט זיך צוריק
פארזעצען אין דער צייט,וואס פארגלייכענדיג מיט דער
היינטיגער צייט, איז דער הימעל געווען באהאנגען מיט
פידעלעך און מיר האבען ארומשפאציערט אין גן-עדן.

אצינד צוריק צו דער "פראזא", צו דער ווירקליכקייט. דיין-אפיער
שנה-טובה קארטעל האבען מיר דערהאלטען און נאדיר א הארציגען
דאנק!

ביז היינט האב איך אדון משה קרעמער פאר מיינע אויגען נישט
געזעהען.

מיט דעם בצור פון גב' און א' וויינבערג האב איך מיך ווירקליך
זעהר געפרעהט. די גב' וויינבערג האב איך שוין פריעהער קענען
געלערנט,אין יאהר 1925,אין קרייז פון מיינע משפחה. א דאנק
פאר די פריינדליכע רעקאמאנציע!

אויך דער בעזוך פון גב' קירשענבוים –מארגאשעס איז ביי מיר
געווען א זעהר אנגענעהמע איבעראשונג. קומט דיר א ווארימער
יישר-כח! און דאס זאג איך בקול רם!

סאם האלברעכט איז אין אנהויב זאמער אוועק אין די"קיהלע לענדער"
(אמאל האט מען ביי אונז גע'חלום'ט פון די ווארימע לענדער) און
צווישען ראש השנה און יום כפור האט ער זיך איזיאווועט און
מעהר האב איך איהם נישט געזעהן ביז היינט. איך האף אז ס'געהט
איהם גוט.

איך דאנק דיר נאך אמאל פאר דיין חשוב'ן בריעף און באגריעס
דיך און דיין בעסערע העלפט גאר פריינדליך. און אז דו באגעגענסט
א פריינד ,גריעס איהם פון מיר.
דיין פריינד יהודה שפיגל

דערמאָנט די געשיכטע וועגן מאַריאַ טערעזאַ־טאַלערס

חשוב׳ער רעדאַקטאָר!

אין זיין וועכענטליכען אַרטיקעל „געשעעניש פון דער גרויסער וועלט" פון אייער חשוב׳ן מיטאַרבעטער א. פיינמאַן, דערמאָנט ער אויך מאַריאַ טערעזאַ זילבערנע טהאַלערס וואָס איז אויך געווען גאַנגבאַר אין עטיאָפּיע.

אין צוזאַמענהאַנג מיט די מאַריאַ טערעזאַ טהאַלערס און דער מדינה עטיאָפּיע, דערמאָן איך זיך וואָס איז זיך פאַרלאָפען אין די גאַסן פון ירושלים אין יאַנואַר, 1936. ווי מיר קענען זיך דערמאָנען, איז מוסאָליני׳ס לופט־וואַפע, וואָס איז געווען אָנגעפירט פון זיינס א זון, איבערפאַלען דאָס לאַנד פון דעם נעגוס אין סעפּטעמבער 1935. דעמאָלט האָב איך זיך געגרייט צו פאָרען מיט דער שיף פון סועץ קאַנאַל קיין דזשיבוטי, דער נאָענטסטער האַפען פון אַדיס אַבעבאַ, הויפּטשטאָט פון עטיאָפּיע. ווען איך בין אַריינגעקומען אין אַמעריקאַנישען קאָנסולאַט אין סועץ, בין איך געוואָר געוואָרן, אַז עס גייט אָן א קריג און די איטאַליענער האָבען אויך דאָרטען א גרויסע לופט וואַפע, און עס איז ניט ראַטזאַם זיך צו לאָזען אויף דעם נישט זיכערען וועג. נאַטירליך, האָב איך זיך צוריקגעקערט קיין תל־אָביב.

מיט עטליכע חדשים שפּעטער, אין יאַנואַר אָדער פעברואַר 1936, האָב איך בייגעוואוינט א סצענע אין די גאַסען פון ירושלים. ווען דער קריג איז אָנגעגאַנגען אין עטיאָפּיע א לענגערע צייט, איז דער נעגוס (דער קעניג) און זיין פרוי און פּאַקטיש די גאַנצע סוויטע אָנגעקומען קיין ירושלים. דער קעניג און זיין סוויטע זיינען געפאָרען אין טעקסים פון דער באַן צו די היימען וואָס די קאָפּטישע קירכע האָבען אויפגעהאַלטען אין ירושלים, אָבער די דינערשאַפט, אפשר 30 פּערזאָן, זיינען געגאַנגען צו פוס פון דער באַן און געטראָגען אויף די אַקסלען קאַסטענס מיט די מאַריאַ־טערעזע טהאַלערס. איין קאַסטען איז אַרונטערגעפאַלען און די זילבערנע טהאַלערס האָבען זיך צעשאָטען אין דער גאַס און אינגלעך האָבען געוואָלט כאַפּען די טהאַלערס. די דינערשאַפט און די פּאָליציי האָט זיי צעטריבען. יעדענפאַלס, מיט עטליכע וואָכען שפּעטער זיינען די טהאַלערס פאַרקויפט געוואָרען אין ירושלים פאַר 65 אַמעריקאַנער סענט א שטיק.

נאָכדעם ווי דער נעגוס האָט פאַרבראַכט אַלס גאַסט פון דער ענגלישער מאַנדאַט־רעגירונג עטליכע וואָכען, איז ער אָפּגעפאָרען קיין זשענעווע, וואו די פעלקער־ליגע האָט אָפּגעהאַלטען די זיצונגען. (איך בין דאַמאָלס אויך געווען אין דער שווייץ). ווען דער קעניג האָט אַדרעסירט די דעלעגאַטען און זיך באַקלאָגט אויף מוסאָליני׳ן, האָט אַן איטאַליענישער צייטונגס־מאַן אויף אים געוואָרפען א בוך. באַלד האָט דער מאַן געמוזט פאַרלאָזען דעם זאַל. דער קעניג האָט געוואָרענט די דעלעגאַטען, אַז אויב מען וועט נישט באַלד מאַכען אַן אָפּשטעל, וועלען אויך אַנדערע דעספּאָטען אַטאַקירען היינט די מדינה און מאָרגען אַן אַנדער מדינה און עס קען פירען צו א וועלט־מלחמה. אַזוי ווי מען האָט דעמאָלט נישט אָפּגעשטעלט מוסאָליני׳ן אין עטיאָפּיע, אין שפּעטער איז אויך היטלער דערשינען אויף דער סצענע און אַטאַקירט טשעכאָסלאָוואַקיע און דאָס האָט געפירט, ווי דער נעגוס האָט געוואָרענט, צו דער וועלט־מלחמה.

מיט דרך־ארץ,

דזשוליוס האבער,

ניו יאָרק.

טאג־מארגען זשורנאל אקטאבער 10, 1962

טאג_מארגען זשורנאל, נאוועמבער 2, 1957

וועגן ישראל־אתרוגים

חשוב'ער רעדאקטאר,

אין צוזאמענהאנג מיט דעם ארטיקעל „אתרוגים־סעזאן איצט אין פולן גאנג", פון אייער חשוב'ן מיטארבעטער דר. הלל זיידמאן, וועט איר מיר דערלויבן איבערצוגעבן די פאלגענדע פאסירונג וואס עס האט מיר דערציילט מיינער א פריינט, א באוואוסטער ציוני. אזוי ווי יעדעס יאר, איז ער אויך דאס יאר געווען אין דער איסט־סייד צו קויפען אן אתרוג, אין איין געשעפט וואס דער אייגענטימער איז א רב, א ציוני, האט מיין פריינט אויסגעקליבען אן אתרוג. אבער איידער ער האט נאך באצאלט איז ארייגעקומען אין סטאר מיין פריינט'ס א באקאנטער און האט אים אויפמערקזאם געמאכט, דאס דער אתרוג וואס ער קויפט איז נישט פון ארץ ישראל, נאר א יאנאווער... מיין פריינט האט געפרעגט דעם רב: „איר א ציוני, פארקויפט יאנאווער אתרוגים־" דער ענטפער איז געווען: מיר האבען אויך אתרוגים פון ארץ ישראל. מיין פריינט איז אוועק, פאר/אזוס דאס געשעפט, און ביז איצט קען ער אלץ נישט פארגעסען דאס א פירענדע פיגור פון דעם רעליגיעזען ציוניזם אין ניו־יארק זאל אזוי האנדלען...

אויך אייער מיטארבעטער מנשה אונגער, האט אין איינעם פון זיינע ארטיקלען וועגען אתרוגים, איבערגעגעבען דאס געוויסע חסידישע רביים נוצען נישט קיין ארץ ישראל אתרוגים. די סיבה איז, אז דער ארץ ישראל אתרוג איז געגרעפטעט מיט א לימאן. דא ווילט זיך פרעגן: ווער האט עס אין די 27 יאר פון ענגלישען מאנדאט איבער ארץ ישראל און איצט שוין באלד צען יאר אלס מדינת ישראל, געשטערט די חסידישע רביים צו זען דאס זייערע אייגענע מענשען זאלען פלאנצען אין ארץ ישראל אתרוגים און זיי גרעפטען מיט דעם גריכישען אדער איטאליענישען אתרוג, וואס איז כשר ביי זיי?

מערקווירדיג, פרומע אידן, וואס האבען זיך שוין מערערע מאל פאררופען אויף הגאון ר' צבי פסח פראנק פון ירושלים ווען עס איז געקומען צו קריטיקירען די פירער פון מדינת ישראל, האבען אבער איצט, ווען הרב פראנק איז ארויסגעקומען מיט א רוף צום אמעריקאנער אידענטום, צו בענטשען איבער אן ארץ ישראל אתרוג, די זעלבע פרומע איגנארירט זיין רוף.

עס ווילט זיך האפען, דאס מיט דער צייט וועלען אויך די יעניגע וואס ניצען נאר פרעמדע אתרוגים, איינזען דאס אויב מען דערווארט דאס די עקאנאמישע לאגע פון מדינת ישראל זאל זיך בעסערן, מוזען מיר געברויכען ארץ ישראל פראדוקטען, איבערהויפט אתרוגים. עס קען זיין דאס עס קאסט א דאלאר אדער צוויי מער, אבער עס איז נאר איין מאל אין יאר.

מיט דרך ארץ,

ח׳שוליוס האבער, ניו יארק.

אקטאבער 10, 1962

די אונטערשטע רעקלאמע, באווייזט ווען מען רעאגירט אויף אן עתלה צווינגט מען די באטרעפענדע פערזאנען גוט צו מאכען די עתלה. בעסער שפעטער איידער קיין מאל.

ערשטער יאַריד אין ישראל

ליב׳ער רעדאַקטאָר!

דער אינטערעסאַנטער באַריכט פֿון אײַער חשוב׳ן קאָרעספּאָנדענט דוד פֿלינקער: „33 לענדער פֿאַרטראַטן ביים מזרח־יאַריד אין תל־אביב", דערמאָנט מיך די ערשטע אויסשטעלונג (יאַריד) פֿון 1924. עס איז געווען פּורים־צייט, און דער מאָלט איז פֿאַרענדיגט געוואָרן אַ געבײַדע — אויב איך מאַך נישט קיין טעות, איז עס געווען פֿאַר אַ שול — און דאָרטן איז פֿאָרגעקומען די ערשטע אויסשטעלונג. איך דערמאָן זיך, ווי עס האָט זיך געדאַשט אין שטעטל. דעם אָונט פֿון דער דערעפֿענונג האָב איך באַגעגנט אַן אידישן סטודענט פֿון אַמעריקע, דאָס איז דער איצטיקער פּרעזידענט פֿון דער באַוואוסטער הדסאָן פּילפּ און פּאַפּיר קאָרפּאָראַציאָן", וואָס איז געגרינדעט געוואָרן פֿון דעם באַוואוסטן ציוניסט און פּילאַנטראָפּ, אברהם מאַזער ז״ל, וואָס האָט אויך געהאָלפֿן גרינדן די אַמעריקאַנער פּאַפּיר־פֿאַבריק אין מדינת־ישראל. דער זון פֿון אברהם מאַזער, ווי שוין געזאָגט, האָט דעמאָלט שטודירט אין דער „הרצליה" גימנאַזיע אין תל־אביב, און אין זיין פֿרייער צייט האָט ער געהאָלפֿן אין דער אַרבעט פֿונ׳ם יאַריד.

דער צווייטער און דריטער יאַריד זענען שוין פֿאָרגעקומען אין אַ גרעסערן אָרט, וואָס די אַמעריקאַנער פֿאַרזיכערונגס־געזעלשאַפֿט „יהודה" — היינט באַוואוסט אלס „איבסטערן לאַיף" — האָט אויפֿגעבויט דעמאָלט אין תל־אביב. אָבער אויך דאָס פּלאַץ איז שוין געוואָרן קליין, און אין 1934 האָט מען אויפֿגעבויט, וואָס האָט געזאָלט הייסן סטאַבילע געבײַדעס פֿאַר די אויסשטעלונגען ביים ים. די אויסשטעלונג אין 1934, ווי מיר געדענקען, איז געווען אַ גרויס דערפֿאָלג.

אין צוויי יאָר שפּעטער האָבן מיר זיך ווידער געגרייט פֿאַר דער אויסשטעלונג. לײדער, זענען דעם 19טן אַפּריל, 1936, אויסגעבראָכן די אומרוען, וואָס האָבן אָנגעהאַלטן ביז צו דער וועלט־מלחמה. אָבער דאָס אָרט וואו דער יאַריד האָט געדאַרפֿט אָפּגעהאַלטן ווערן, איז אויסגענוצט געוואָרן צו בויען דעם פּראָוויזאָרישן האַפֿן אין תל־אביב. אין דער צייט פֿון די אומרוען, וואָס דער ירושלים׳ער מופֿתי האָט אויסגעאַרבעט מיט זיינע אַראַבישע גענגסטערס, האָבן זיי געווירקט אויף די אַראַבער צו צומאַכן דעם האַפֿן אין יפֿו. מיט דעם האָבן זיי געוואָלט אויסהונגערן דעם ישוב. אָבער אונזערע אַקטיווע מענטשן האָבן באַלד אָנגעהויבן אַן אַגיטאַציע פֿאַר אַ האַפֿן אין תל־אביב. דער איד אין דער גאַס האָט זיך געפֿרעגט: וואו וועט מען נעמען די גרויסע געלטער אַפילו פֿאַר אַ צייטווייליגן פּאָרט, און ווען עס דערלויבט וועט ווערן פֿון דער ענגלישער מאַנדאַטן־מאַכט. באַלד איז געקומען דער ענטפֿער, וואָס די צייטונגען האָבן געבראַכט, אַז אויף דעם נעקסטן פֿרימאָרגן וועלן די גרויסע בענק פֿאַרקויפֿן אַקציעס פֿאַר דעם פּאָרט. יעדע אַקציע וועט קאָסטן 1 פֿונט (פֿינף דאָלאַר), וואָס איז דעמאָלט געווען אַ גרויסע סומע.

ווען איך בין צומאָרגנס געשטאַנען אין דער „ליין" צו קויפֿן עטליכע אַקציעס, איז פֿאַר מיר געשטאַנען אַן עלטערער איד, זעהר אָרים געקליידעט, און זיך געבייזערט אויף דעם קלויערק פֿון דער באַנק. דער איד, זאָגט ער, האָט געבעטן 10 אַקציעס, און דער קלויערק האָט אים עטליכע מאָל איבערגעפֿרעגט, צי ער האָט מיט זיך 10 פֿונט (פֿופֿציג דאָלאַר), ווייל מעגליך דער קלויערק האָט נישט געגלייבט, צי דער אַלטער, אָרים־געקליידעטער איד פֿאַרמאָגט די סומע פֿון 10 פֿונט. דאָס האָט שוין דעמאָלט באַוויזן, אַז דער ישוב איז געווען אָפּטימיסטיש און געהאַט פֿיל גלויבן, און אָט־דער גלויבן האָט געפֿירט צו דער היינטיגער מדינת־ישראל.

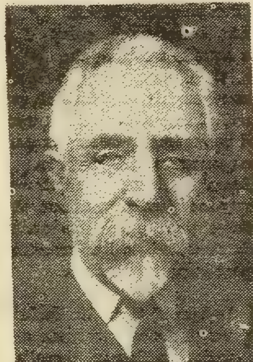
מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האַבער

ניו יאָרק.

צום הונדערסטען געבוירענטאָג פון דר. ריטשארד גאָטהייל, איז דאָס פּאָרטרעט פון דעם ערשטען פּרעזידענט פון די ציוניסטען פון אַמעריקע, אויפגעדעקט געוואָרען אין ציון הויז אין תל אָביב.

דאָס בילד וואָס הענגט אין דעם גרויסען זאַל פון דעם ציון הויז אין תל אָביב איז אַ מתנה פון דזשוליוס האבער און זיין קוזין סעם מאַרקוס פון גרעיט נעק, לאָנג איילענד. ביי דער געלעגענהייט האָט מען געליען פון די ציוניסטישע אַרכיוועו אין ירושלים, בריוו וואָס זיינען אויסגעטוישט געוואָרען צווישען דר. הערצל און דר. גאָטהייל.

R. RICHARD GOTTHEIL

דזשוליוס האבער, פון די סאַמע ערשטע ציוניסטען אין אַמעריקע, האָט אין זיינע באַמערקונגען דערציילט, ווי אַזוי דר. גאָטהייל האָט באַקעמפט אין די ערשטע יאָרען פון הערצל׳ס ציון־באַוועגונג, די געגנער אין רעפאָרם לאַגער, וואָס ניט נאָר האָבען זיי באַקעמפט די באַוועגונג, נאָר זיי האָבען אויך באַקעמפט הערצל׳ען פּערזענליך, און דאָס האָט באַוואויגען דר. גאָטהייל צו זיין אויף דער וואַך, וואָס איז אין יענע יאָרען ניט געווען אַזוי לייכט.

מר. האבער׳ס צוויי איינִיקלעך (סאַבראַלער) האָבען אויפגעדעקט דאָס פּאָרטרעט.

אַן „עספּעקולאַנטאָר" צום הר ציון

חשוב׳ער רעדאַקטאָר:

איך שרייב אייך דאָס בריוועל פון ירושלים, וואו די ערשטע טעג פון פסח האָבען איבער 25 טויזענט אידען באַזוכט דעם הר ציון. דאָס איז געווען די גרעסטע צאָל אידען, וואָס האָבען באַזוכט אין איינע צוויי טעג דעם הר ציון זינט די מדינה איז פּראָקלאַמירט געוואָרען.

צום באַדויערן איז דאָס אַרויפקלעטערן צום הר ציון אַביסעל שווער פאַר׳ן עלטערן עלעמענט, פון וועלכען די מיינסטע באַשטייט.

ווען איך האָב זיך דאָ איבערגערעדט מיט מיינעם אַ פריינט, דר. שרגאי קלעי, אינספּעקטאָר פון דעם שול־וועזן אין ירושלים, האָט ער מיר אויפמערקזאַם געמאַכט, אַז עס וואָלט געווען ראַטזאַם, אַז עמיצער וואָס קען באַהויפּטען צו ספּענדען אַ געוויסע סומע, וואָס איז נישט אין די זעהר גרויסע געלטער, און אויפשטעלען אַן „עסקעילעיטאָר", וואָס וועט העלפען דעם עלטערן עלעמענט אַרויפצוקריכען אויף דעם הר ציון. דער נאָמען פון דעם נדבן וועט זיין אויף אייביג פאַרבונדען מיט דעם אַרויפגיין אויף דעם הר ציון.

~~לעצטענס געהערט~~ אונטערהאַנדעלט מיט אַ רייכען איד, אַז זיין נאָמען וועט זיין אויך פאַרבונדען אויף אייביג, אַז דער וועג צו דער העברעאישער אוניווערזיטעט דאָ אין ירושלים וועט זיין אָנגערופען אויף דעם אידענ׳ס נאָמען פאַר אַ געוויסער נדבה לטובת דעם אוניווערזיטעט.

לעצטענס ווייסט מען שוין אין מדינת ישראל וועגן עסקעלעיטאָרס, ווייל ערשט מיט אַ וואָך צוריק האָט מען אין תל אביב געמאַכט אַזאַ עסקעילעיטאָר. עס איז נישט פאַרבונדען מיט קיינע מיליאָנען. דער יעניגער וואָס קען אַפּאָרדען צו ספּענדען עטליכע צענדליג טויזענט דאָלאַר, וועט עס קויפען אַן אייביגע מציאה.

לאָמיר האָפען, אַז אימיצער פון אייערע געשעצטע לייענער וועט זיך אָפּרופען.

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האַבער,

ניו יאָרק, ירושלים.

זכרונות וועגן פנחס רוטענבערג

חשוב׳ער רעדאקטאר!

אין צוזאמענהאנג מיט דער סעריע ארטיקלען וואס אייער חשוב׳ער מיט־רעדאקטאר אהרן אלפערין האט געשריבען אין „טאג מארגען־זשורנאל” וועגען פנחס רוטענבערג און די קאנצעסיע פאר זיין עלעקטריפיקאציע פלאן אין ארץ ישראל, וויל איך אים צוערשט באגריסען פאר דער פינקטליכקייט, איבערהויפט וואס אנבאלאנגט רוטענבערג׳ס באזוך דא אין אמעריקע.

איך דערמאן זיך, ווי ער איז געקומען צו אונזער ציוניסטישער קאנווענשאן אין פילאדעלפיע, אין 1922. אזוי ווי די קאנווענשאן איז געווען די ערשטע זינט מיר האבען מיט א יאר פריער אפגעהאלטען די זי־א־איי קאנווענשאן אין קליוולאנד, וואו מיר, די וויצמאן־ליפסקי פראקציע האט איבערגענומען די לייטונג פון דער בראנדייס־מאק פראקציע, איז די קאנוועגשאן געווען א ראשענדיגע. מען האט זיך געראשט דאס דער אדער יענער פון די פירערס פון דער בראנדייס־מאק גרופע קומט צו דער קאנוועגשאן, צו זען אויב מען קען מאכען שלום.

דעמאלט איז דערשינען אויף דער פלאטפארמע פנחס רוטענבערג און אין א לענגערער רעדע ארומגערעדט זיין גרויסען פראיעקט צו עלעקטריפיצירען ארץ ישראל, א חוץ ירושלים, וואס איז שוין דערמאלט איבערגעגעבען געווארען צו אן אנדער געזעלשאפט.

נאך רוטענבערג׳ס רעדע, האבן די דעלעגאטען צוגעזאגט, ווער מער ווער ווייניגער, און אויפ׳ן ארט זיינען פארקויפט געווארען פאר איבער 250,000 דאלאר אקציעס פון דער נייער געזעלשאפט. איך האב געקויפט פאר 1,000 דאלאר אקציעס.

פנחס רוטענבערג

מיט עטליכע חדשים שפעטער, האט מען אונז גערופען צו א פארזאמלונג אין ניו יארק. דארטען איז דערשינען, אויב איך מאך נישט קיין טעות, בערנארד ראזענבלאט און דערקלערט דאס אויב ווער פון די קויפערס פון די אקציעס פון דער געזעלשאפט צו עלעקטריפיצירען ארץ ישראל וויל, קען ער ענדערן זיין קויף־פלאן און פאר דעם געלט קויפען די באנדס פון דער שטאט תל־אביב, וואס צאלט זעקס א האלב פראצענט.

א. אלפערין דארף ווייטער אנגיין מיט דער וויכטיגער ארבעט אונז איבערצוגעבען אזעלכע וויכטיגע און אינטערעסאנטע געשיכטעס פון די ערשטע בויער פון מדינת ישראל.

מיט דרך ארץ

דזשוליוס האבער
ניו־יארק.

טאָג־מאָרגען זשורנאל, אַפּריל 24טער 1962

אַנדענק פון ריטשארד גאָטהייל, ערשטער פּרעזידענט פון אַמעריקאַנער ציוניסטען, געערט אין תל־אָביב

תל־אָביב, ישראל, אפריל 23 (איטאַ) — דער אַנדענק פון פּראָפעסאָר ריטשארד גאָטהייל, ערשטער פּרעזידענט פון דער אַמעריקאַנער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע איז דאָ געערט געוואָרען לכבוד זיין 100סטען געבורטסטאָג. די פייערונג אונטער דעם נאָמען „הונדערט יאָר פון אַמעריקאַנער אידענטום" איז אָפּגעהאַלטען געוואָרען אין הויז פון דער אַמעריקאַנער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.

רעדעס זיינען געהאַלטען געוואָרן פון טשארלס פּאָטמאַן, דירעקטאָר פון הויז פון די אַמעריקאַנער ציוניסטען אין תל־אָביב, דר. אַלעקסאַנדערביין, דירעקטאָר פון צענטראַלען ציוניסטישען אַרכיוו, דזשוליוס הייבער, שריפטשטעלער און ציוניסטישער וועטעראַן, לואיס סיטקאָף, פּאָרזיצער פון דער בני־עליה קאָמיטע פון אַמעריקאַנער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.

א פּאָרטרעט פון פּראָפעסאָר גאָטהייל איז אויפגעדעקט געוואָרען אין לאָבי פון דעם הויז פון די אַמעריקאַנער ציוניסטען.

טאָג־זשורנאל
פעברואר 17טען 1962

לעקציע פון דזשוליוס האבער אין מיאַמי

דער באַוואוסטער ציוניסט דזשוליוס האבער וועט אַדרעסירען דעם ציוניסטישען לאָנטשאָן קלוב דעם מיטוואָך, דעם 21טען פעברואר, 12:30 בייטאָג, אין ריץ פּלאַזאַ האָטעל, 1701 קאָלינס עוו., מיאַמי ביטש. די טעמע וועט זיין: „פּראָפעסאָר ריטשאַרדען גאָטהייל, דער גרינדער און ערשטער פּרעזידענט פון דער ציוניסטישער פעדעראַציע אין אַמעריקע", די היינטיגע „זי־אָ־עי", וועמעס 100־טער געבורטסטאָג ווערט איצט געפייערט פון די ציוניסטען איבער אַמעריקע.

טאָג־זשורנאַל, יאַנואַר 26טען 1962

דר. ריטשאַרד גאָטהייל, 1טער פּרעזידענט פון אַמעריקאַנער ציוניסטען

הונדערט יאָר נאָכ'ן געבורט פון דעם ערשטען ציוניסטישען פירער, וועלכער האָט פאַרשפּרייט הערצל'ס ציוניסטישע אידעע אין אַמעריקע. — זיין בריוו־אויסטויש מיט דר. הערצל'ען.

פון יוליוס האַבער

דער 100טער געבוירענטאָג פון פּראָפעסאָר ריטשאַרד גאָטהייל, בויער פון אַמעריקאַנער ציוניזם, וואָלט געדאַרפט געפייערט ווערן פון ציוניסטען פון אַלע שאַטירונגען, ווייל גאָטהייל איז געווען דער פירער פון אַלע ציוניסטען דאָ און מיר געדענקען ווי ביי דער ציוניסטישער קאָנווענשאָן אין יוני, 1903, אין פּיטסבורג, וואו דר. גאָטהייל, דאַמאָלס שוין אַ פולער פּראָפעסאָר פון קאָלומביאַ אוניווערזיטעט, איז צום 6טען מאָל דערוויילט געוואָרן פּרעזידענט פון דער ציוניסטישער פעדעראַציע, האָבען פאַר אים געשטימט כמעט אַלע דעלעגאַטען אָן אונטערשייד פון ריכטונג, וואָס האָבען אָנטייל גענומען אין דער קאָנווענשאָן.

דר. ריטשאַרד גאָטהייל

דר. גאָטהייל'ס 100טער געבוירן־יאָר פירט אונז צום „הערליכען טאָג" (ווי ער האָט זיך פיל מאָל אויסגעדריקט) פון דעם 28טען סעפּטעמבער, 1897, אַ חודש נאָך דעם ערשטען ציוניסטישען קאָנגרעס אין באַזעל, ווען גאָטהייל האָט געשריבען זיין ערשטען בריוו צו דר. טעאָדאָר הערצל קיין ווין.

גאָטהייל שרייבט צו הערצל'ען, אַז ער באַדויערט וואָס ער האָט ניט געקענט זיין ביים קאָנגרעס, אָבער ער וועט זיין ביים צווייטען קאָנגרעס, קיין אונטערשייד וואו דער קאָנגרעס וועט אָפּגעהאַלטען ווערן.

אויף דער עצה פון זיין פאָטער, דר. גוסטאַוו גאָטהייל, דאַמאָלס דער ראַבאַי פון טעמפּעל עמנואל, האָט זיך דר. ריטשאַרד גאָטהייל דורכגעשמועסט מיט ראַבאַי סטיפען ס. וויז, דאַמאָלס דער גייסטיגער פירער פון דער קאָנגרעגיישאָן „בני ישורון", אָדער ווי זי איז דאַמאָלס געווען אָנגערופען, „די מעדיסאָן עוועניו סינאַגאָג", און צוזאַמען האָבען זיי זיך אַריינגעוואָרפען אין דער אַרבעט צו אָרגאַניזירען די ציוניסטען פון ניו יאָרק, אונטער'ן נאָמען „די פעדעראַציע פון ציוניסטען פון גרויס ניו יאָרק", מיט גאָטהייל'ן אַלס פּרעזידענט און וויז'ן אַלס סעקרעטאַר.

דר. גאָטהייל און ראַבאַי וויז האָבען אַרויסגעלאָזט אַ רוף צו די ציוניסטען איבער'ן לאַנד, צו גרינדען אַ קערפּערשאַפט וואָס זאָל אַרומנעמען אַלע ציוניסטען אין אַמעריקע. זיי האָבען זיך באַלד אָנגעשטויסען אין זייער טעטיגקייט אָן אַן אַנדער ציוניסט, דר. מיכל זינגער, דער אַרויסגעבער פון דער צייטונג „טאָלעראַנט", וואָס האָט שוין געהאַלטען אין אָרגאַניזירען ציון פאַראיינען אין און אויסער ניו יאָרק.

באַלד האָט זיך געשאַפען בייז בלוט צווישען דר. גאָטהייל און דר. זינגער. מיר זעען דאָס פון דעם בריוו, וואָס דר. גאָטהייל האָט געשריבען צו דר. הערצל'ען קיין ווין.

דעם 18טען פעברואַר ענטפערט הערצל גאָטהייל'ס בריוו:

„דער גאַנצער ענין וועגען זינגער'ן איז מיר נישט צום האַרצען. זינגער שיקט מיר באַריכטען פון זיינע טעטיגקייטען פאַר אַ לאַנגער צייט, און כ'האָב ניט קיין גרונט צו צווייפלען אין זיין גוטער אַרבעט, איך באַקום רעגולער פון אים באַריכטען. אַזוי ווי עס איז אַ ווייטע שטרעקע פון מיר צו אייך, קען איך נישט וויסען וואָס עס קומט דאָרט פאָר, בעט איך אייך, הער גאָטהייל, מיר שיקען אומפּאַרטייאישע באַריכטען וואָס וועלען געדרוקט ווערן אין אונזער וועכענטליכער צייטונג".

גאָטהייל און וויז האָבען אין צווישען צייט אָפּגעגעבען פיל צייט צו רופען אַ קאָנפערענץ פון ציוניסטישע פאַראיינען איבער'ן לאַנד צו אָרגאַניזירען איין גרויסע קערפּערשאַפט, און ענדליך איז געקומען דער טאָג פון דעם 28טן יוני, 1898, ווען דר. וויז, אויפ'ן אויפטראָג פון דר. גאָטהייל, האָט מיטגעטיילט צו הערצל'ען, אַז זיי האָבען גערופען אַ קאָנפערענץ צו אָרגאַניזירען די פעדעראַציע פון די אַמעריקאַנער ציוניסטען. נאָך דער קאָנפערענץ, האָט דר. הערצל באַקומען אַ באַריכט, אַז דר. גאָטהייל איז דערוויילט געוואָרן אַלס פּרעזידענט און דר. וויז אַלס סעקרעטאַר פון דער נייער ציוניסטישער פעדעראַציע, און אַז דר. גאָטהייל און זיין פרוי עמאַ, ווי אויך [illegible]. ראַבאַי וויז, זיינען דערוויילט געוואָרען אַלס דעלעגאַטען צום קאָנגרעס.

ביים 3טען קאָנגרעס אין באַזעל,

האט הערצל צוגעטיילט דאס ווארט צו דר. נאטהייל'ן, און אין א לענגערער רעדע האט נאטהייל איבערגעגעבן איינצעלהייטן וועגן דער ציוניסטישער ארבעט אין די פאראייניגטע שטאטן.

עטליכע חדשים נאכ'ן דריטן קאנגרעס, האט הערצל געשריבן צו נאטהייל'ן, אז אזוי ווי נאכ'ן 1טן יאנואר, 1900, וועט די ציוניסטישע וואכן־צייטונג „די וועלט" אויך האבן א ביילאגע אין אידיש, זאל נאטהייל זיך שטעלן אין פארבינדונג מיט דעם אידישען פאעט מארים ראזענפעלד, און אים אנבאטען דעם פאסטען אלס דער אמעריקאנער קארעספאנדענט פאר דער צייטונג. ער דארף שרייבן א וועכענטליך ארטיקעל ווי אויך וויכטיגע נייעס פון אמעריקאנער אידישען לעבען און זיין געהאלט דארף זיין מעסיג.

דר. הערצל, ווי שוין באקאנט, פלעגט באקומען צושריפטען פון דער גאנצער אידישער וועלט, אבער נאר די מער ערנסטע, וואס האבן געקענט ברענגען נוצען דער נייער באוועגונג האט ער געשאנקען אויפמערקזאמקייט. ווען פרעזידענט וויליאם מעקינלי האט קאנדידירט פאר א צווייטען טערמין, איז געקומען צו הערצל'ען א בריוו פון א ציוניסט פון סינסינעטי מיט'ן נאמען ב. הילף. ער גיט איבער, אז ער ווייסט פון א זיכערען קוואל, אז פרעזידענט מעקינלי איז ניט גלייכגילטיג צו דער ציוניסטישער באוועגונג, און אז דר. נאטהייל זאל זיך מיט אים זען ערב די וואלען, ווייל ער קען מעגליך באאיינפלוסען ער זאל ארויסקומען פאר'ן ציוניזם. דר. הערצל האט איבערגעשיקט א קאפיע פונ'ם בריוו צו דר. נאטהייל מיט א באמערקונג, אזוי ווי ער האט געהערט, אז אסקאר שטרויס, דער אמעריקאנער אמבאסאדאר אין טערקיי, וועט באלד באשטימט ווערען צו זיין דער אמעריקאנער פארטרעטער ביים פרידענס געריכט אין האג, האלאנד, זאל נאטהייל אויך רעדען מיט'ן פרעזידענט, אז ער זאל באשטימען אים, דר. נאטהייל'ן אלס אמבאסאדאר אויף שטרויס'עס ארט קיין טערקיי. דר. הערצל ענדיגט זיין בריוו צו נאטהייל'ן, אז אזוי ווי דאס איז א דעליקאטער ענין, לאזט ער עס איבער צו אים ער זאל האנדלען ווי ער פארשטייט.

אויף א בריוו פון דר. הערצל צו נאטהייל'ן, אז עס וואלט געווען א גוטע זאך ווען דער באוואוסטער ציוניסט, יעקב דע האז, זאל קומען קיין אמעריקע וואו ער וואלט געקענט ברענגען ניצען דער ציוניסטישער באוועגונג, האט נאטהייל באלד טעלעגראפירט צו הערצל'ען, אז ער איז קעגען דע האז'ס קומען, ווייל די קאסע פון דער ציוניסטישער פעדעראציע איז ליידיג. אויף דער טעלעגראמע האט דר. הערצל אין א לענגערן בריוו צו נאטהייל'ן אויפגעקלערט, אז נישט די ציוניסטישע לייטונג שיקט אים, דע האז קומט אין די אינטערעסען פון דער אידישער (ציוניסטישער) קאלאניאל באנק, כדי צו ארגאניזירן דעם פארקויף פון די אקציעס פון דער באנק, און די באנק וועט דעקען אלע אויסגאבען. ערשט ביי דער 5טער ציוניסטישער קאנווענשאן אין באסטאן אין יוני, 1902, האט נאטהייל נאכגעגעבן, אז יעקב דע האז זאל דערוויילט ווערען אלס דער סעקרעטאר פון דער פעדעראציע פון די אמעריקאנער ציוניסטען.

אין די אויסטויש בריוו צווישען נאטהייל'ן און הערצל'ען זעט מען ווי נאטהייל האט ממש פארגעטערט הערצל'ען. ער איז געווען גרייט צו טאן וואס נאר דר. הערצל האט פון אים פארלאנגט. אזוי זעען מיר, אז ווען הערצל איז געוואר געווארען, אז די אמעריקאנער פירמע „רעמינגטאן — ראנד" ארבעט אויף א שרייב־מאשין מיט העברעישע אותיות, האט ער זיך געווענדעט צו נאטהייל'ן, אז ער זאל געוואר ווערן איינצעלהייטען וועגן דער שרייב־מאשין. ווען די מאשין וועט זיין צו פארקויפען, און וויפיל עס וועט קאסטען. נאטהייל'ס ענטפער איז געווען, אז די מאשין וועט זיין פארטיג אין א חודש ארום און דער פרייז וועט זיין 300 דאלאר. אבער אזוי ווי דר. נאטהייל האט א פריינט, וואס ארבעט ביי דער געזעלשאפט, וועט ער באקומען די ערשטע שרייב־מאשין פאר הערצלען. הערצל האט באלד ארויסגעשיקט א טשעק אויף דער באנק פון די ברידער לאזארוס, אין וואל־סטריט, אויף דער סומע פון 150 דאלאר. נאטהייל האט שפעטער דערקלערט, אז דר. הערצל האט די מאשין געדארפט פאר א מתנה צו דעם סולטאנ'ס הויף אין קאנסטאנטינאפאל, און אז הערצל האט באצאלט פאר דער מאשין פון זיין אייגענער קעשענע.

אין זומער פון 1903, ווען דר. הערצל האט זיך געגרייט אויף זיין רייזע קיין רוסלאנד, און פון דארטן קיין באזעל צום זעקסטען ציוניסטישען קאנגרעס, האט ער באקומען א זעהר וויכטיגען בריוו פון דר. נאטהייל'ן:

„פליצים איז צו מיר געקומען מיין פריינד דר. סאלאמאן שעכטער, וואס רייכע אידישע פינאנציערס מיט יעקב ה. שיף אין דער שפיץ, האבן אים ארויסגעבראכט פון ענגלאנד ער זאל ווערען דער אנפירער פון אידישען טעאלאגישען סעמינאר אין אמעריקע. און מיר דערקלערט, אז ער פארט צו דעם ציוניסטישען קאנגרעס קיין באזעל, אבער נישט אלס דעלעגאט, נאר אלס באאבאכטער. ווען מיר וועלען זיך באגעגענען אין היידעלבערג און פון דארטען קיין באזעל, האב איך פון אים ארויסבאקומען מערערע איינצעלהייטען. ער פארט

אין די אינטערעסען פון די אידישע פינאַנסירען. ווי עס זעט אויס, זיינען זיי פאַראינטערעסירט אין דער באַגדאַדער באַן־ליניע, וואָס די דייטשען פלאַנירען שוין אַ לענגערע צייט. אונזער פּרעזידענט טעאָדאָר רוזוועלט ווי אויך דער סטעיט סעקרעטאַר דזשאַן העי, ווייסען אויך פון זייער באַגדאַד פּלאַן. לעצטענס האָט אָסקאַר שטרויס באַמערקט, אַז עס קען העלפען, אַז אידען זאָלען זיך באַזעצען אין מעסאָפּאָטאַמיע. מיר מוזען אין באַזעל באַפריינדען פּראָפעסאָר שעכטער דורך אונזער פריינט הערבערט בענטוויטש".

ביים זעקסטען קאָנגרעס וואו עס איז פאַרהאַנדעלט געוואָרען די פראַגע צי מען זאָל שיקען אַן אונטערזוכונג קאָמיסיע קיין אוגאַנדע, און די מייסטע דעלעגאַטען פון רוסלאַנד זיינען ארויסגעקומען קעגען, האָט דר. יוסף בלושטיין, איינער פון די גרינדער פון די חובבי ציון אין ניו יאָרק, געשטימט פאַר דער רעזאָלוציע. צוערשט איז געווען די פראַגע, אויב ער קען איבערהויפּט זיין אַ דעלעגאַט, ווייל ער איז געשיקט געוואָרען פון דער גרופּע „די פאַראייניגטע ציוניסטען פון אַמעריקע", וואָס איז געווען אַ געגנערישע גרופּע צו דער ציוניסטישער פעדעראַציע. דאָס האָט ארויסגערופען ביין בלוט צווישען די אַמעריקאַנער דעלעגאַטען ביים קאָנגרעס. מיר זעען דאָס פון דעם בריוו וואָס דר. גאָטהייל האָט געשריבען צו דר. הערצל'ען עטליכע וואָכען נאָך דעם קאָנגרעס.

נאָך דעם בריוו באַקומט דר. גאָטהייל אַ קאָנפידענציעלן בריוו פון דר. הערצל'ען, וואו דער ציוניסטישער פירער שרייבט, אַז עס איז צו איהם געקומען אַ מאַן מיט'ן נאָמען ווייגער אָדער ווינער, פון אַמעריקע, און פון איהם פאַרלאַנגט אַ גרויסע סומע געלט און אַז אויב ער וועט נישט באַקומען די סומע, וועט ער פאַרעפענטליכען דאָס געשפּרעך וואָס ער, הערצל, האָט געהאַט אין פּעטערבורג מיט'ן צאַרישען מיניסטער פאָן פּלעווע. אַזוי ווי אין דעם געשפּרעך איז אויך באַרירט געוואָרען וועגען דעם סולטאַן און זיין האַלב באַנקראָטירטער אימפּעריע, און דר. הערצל האָט נאָך אַלץ געהאָפט איהם אַ טשאַרטער פאַר ארץ ישראל, האָט ער נישט געוואָלט, אַז דאָס געשפּרעך זאָל פאַרעפענטליכט ווערן. ווען גאָטהייל האָט איבערגעלעזען דעם נאָמען, האָט ער באַלד איינגעזען, אַז דער באַטרעפענדער ווינער איז פון אַ פאַמיליע מיט וועמען ער איז געווען באַפריינדעט. דאָס האָט איהם פּשוט קראַנק געמאַכט. ער האָט די גאַנצע זאַך איבערגעגעבען צו דער פינקערטאָן דעטעקטיוו אַגענטור. דער ענטפער איז געווען, אַז דער איד איז געבוירען אין ביאַליסטאָק און איז געווען באַשעפטיגט אַלס אַ שפּיאָן ביי גראַף „קאַסינאַ", דער רוסישער אַמבאַסאַדאָר אין וואַשינגטאָן. גאָטהייל האָט אין זיין ענטפער באַרואיגט דר. הערצל'ען, אַז גראָד האָט די דאַמאָלס באַוואוסטע טעגליכע צייטונג „די ניו יאָרק וואָרלד", באַשריבען דעם מענטשען אַלס שפּיאָן.

דער לעצטער בריוו פון דר. גאָטהייל צו דר. הערצל'ען איז געשריבען געוואָרען דעם 1טען פעברואר 1904. אין דעם בריוו באַקלאָגט זיך דר. גאָטהייל, אַז זיין געזונט איז נישט גוט, און זיין דאָקטאָר האָט איהם געראָטען, אַז ער מוז איבערגעבען אַלע זיינע טעטיגקייטען. דאָס מיינט, אַז ער מוז רעזיגנירן אַלס פּרעזידענט פון דער ציונ. פעדעראַציע, איבערהויפּט מוז ער האָבען אַ לענגערע צייט זיך אויסצורוען. גאָטהייל האָט אויך באַמערקט אין דעם בריוו, אַז ער איז געוואָר געוואָרען, אַז דער אידישער באַנקיר און פילאַנטראָפּ יעקב ה. שיף פאָרט אָפּ קיין עגיפּטען און פּאַלעסטינע.

דר. הערצל, וועלכער איז שוין דאַמאָלס געווען קראַנק, האָט געטרייסט גאָטהייל'ן, אַז ער האָפט, אַז אַ גוטער אָפּרו וועט איהם העלפען אין זיין געזונט, און ער בעט, אויב גאָטהייל קומט אין אַן אייראָפּעאישען קוראָרט צו רעדן, ווייל ער וויל זיך מיט איהם טרעפען.

מיט עטליכע וואָכען שפּעטער האָט דר. הערצל טעלעגראַפירט 3 מאָל אין איין וואָך צו גאָטהייל'ן וועגען שיף'ס רייזע קיין עגיפּטען, ווייל הערצל האָט זיך געוואָלט באַגעגענען מיט יעקב ה. שיף. און מיט דעם האָט זיך געענדיגט די קאָרעספּאָנדענץ צווישען גאָטהייל'ן און הערצל'ען, וואָס האָט זיך אָנגעהויבען דעם הערליכען טאָג פון 28טען סעפּטעמבער, 1897. דעם 3טן יולי, 1904, איז דר. הערצל געשטאָרבען אין עלטער פון 44 יאָר. גאָטהייל איז געבליבען אַ ציוניסט ביז זיין טויט אין 1936.

יהודה שפיגל,
רח' בן יהודה 105,
תל אביב.

תל אביב, יום ה', כ"ג חשון תשכ"ב
(2.11.1961)

מיין ליעבער פריינד יואל האבער, איך באגריעס דיך און
דיין רעספעקטיערטע בעסערע העלפט מיט דעם טראדיציאנעלען
גרוס "שלום עליכם"!

בשעת איך נעהם מיך שרייבען די פאלגענדע שורות ליגט פאר
מיר דיין בריעף, דאטיערט דעם 26טען אקטאבער. עס איז ביי
מיר קיין שום ספק אז מיט דיין שרייבען, און די זעהר אינטע-
רעסאנטע ציטאטס-אויסשניטע, האסטו די כוונה געהאט מיר א זעהר
אנגענעהמען מאמענט צו פארשאפען, אבער איך צווייפעל זעהר אויב
דו האסט א בעגריף, און אויב דו קאנסט דיר פארשטעלען, ווי איך
האב מיך געפרעהט, נישט נור מיט די אותיות, נור מיט דעם טאן.
איך דריק דיין האנד מיט אמת'דיגער פריינדשאפט! ווער נאך פון
מיינע פריינדע דארט ווייסט אזוי גוט ווי דו, אז ביי מיר ווערט
דאס ווארט פרייד מיט "קעפיטאל לעטטערס" געשריבען.

פריינד סעם האלברעכט בעזוכט מיך זעהר אפט, און נאטירליך איז
דאס געשפרעכס-טהעמא: די מענשען, די צייט און די אטהמאספערע
פון די אמאליגע עסטרייכישע אונגארישע ציוניסטען. אצינד קומסט
דו מיט דיין אויבענדערמאנטען ווילקאמענעם בריעף און דערמאנסט
אויך די נאך פארהאנענע אמאליגע חברים פון יענעם אויסערגעוועהנ-
ליכען פאראיין. פאר מיר באדייטעט דאס געפיהלסמעסיג א מין "חַדֵּשׁ
יָמֵינוּ כְּקֶדֶם".... (איך בעט דיך, נישט אויסצוטייטשען די פאר
פינסאלען אז איך האב נישט מעהר וואס צו זאגען, נור אז איהר
דארט זאלט אויך אויף א מאמענט א קלעהר טון און הנאה האבען).

צו דעם פאמיליענצואוואקס פון דיין יונגסטען איייניקעל ווינש
איך דיר אז דו זאלסט זוכה זיין צו טאנצען אויף זיין חתונה.

מיט אינטערעס און שפאנונג ערוואַרט איך אייער, דאס הייסט מיסעס
האבערס און דיין קומען צו דער מצוה פון דיין סאכטערס עלטעסטען
איינקעל. יהי רצון, ס'זאל נור זיין שמחות ביי אידען בכל מקום שה

איך דאנק דיר פאר דיינע איבערגעבען גריסע פון אונזערע פריינדע
מ. געסטריי און קלמן מאהלער, און זיי אדוי גוט, גריעס זיי און
אלע אנדערע פריינדע, שֶׁאִי אֶפְשַׁר לְפוֹרְטָם כִּי רַבִּים הֵם.

צולעצט פאלט מיר איין דיך צו בעטען בְּכָל לָשׁוֹן שֶׁל בַּקָּשָׁה, אַז משיח
וועט אם ירצה השם קומען במהרה בימינו און דו וועסט דיך מיט
איהם פאטאגראפיערען, זאלסטו נישט פארגעסען מיר צו שיקען
א פָּאָסְקָא. און ביז אהין זייד אלע, אלע, אלע געזונד און
שטארק!

אייער פריינד

[signature]

פאַר אַ פּאָר טעג איז [illegible] שוואַך
בין איך געווען. די [illegible]
אין נתניה. [illegible]
[illegible]

יהודה שפיגל,
רח' בן־יהודה 105,
תל אביב/ישראל.

תל אביב, יום ג!,כ"ד אלול תשכ"א

5.9.1961

מיין ליעבער פריינד יוליאוס האבער, שלום רב לך!

איך האב דערהאלטען דיין שנה טובה וואונשקארטע . אזוי
ווי איך האב א טבע פון תמיד אן צו זוכען אין יעדער זאך
א גוטע כוונה, זעה איך אין דיין וואונשקארטע א־דאפעלטע
כוונה: ערשטענס, א זיי געזונד, א געזעגענען זיך נאך דיין
אוועקפאהרען פון דאנען און, צווייטענס, א פריינדליכען
עהרליכען וואונש צום נייעם יאהר. ווי שטעהט דארט געשריבען
אין די קליינע אותיות:"מצוה גוררת מצוה", קומט דאך אויס
אז איך מוז צוויי מאל דאנקען, און דאס טו איך מיט פארגניגען.

א הארציגען דאנק אייך, זעהר געעהרטע מיסעס האבער, פאר
איי/ערע ווינשע צום נייעם יאהר, און דיר, פריינד יוליאוס,
ווינש איך מיט'ן גאנצען הארצען אז דו זאלסט, צוזאמען מיט
דיין געטרייער לעבענסבאגלייטערין, א סך גליקליכע יאהרען
אין פריעדען און פריידען לעבען ביז צו דער ישועה שלימה,
פאר דעם כלל ישראל.

לשנה טובה תכתבו ותחתמו!
לחיים טובים ולשלום!

אייער, אין פריינדשאפט,

פינף וואָכען ביים אייכמאַן־פּראָצעס אין ירושלים

איינדרוקען פון די געריכטס־פאַרהאַנדלונגען. — אַדאָלף אייכמאַן ביים פּראָצעס און אין זיין טורמע־קאַמער.

פון יוליוס האַבער

די פינף וואָכען, וואָס איך האָב פאַרבראַכט אין בית המשפט אין ירושלים ביי דעם אייכמאַן־פּראָצעס, האָב איך טאָג־טעגליך אָבּ־זערווירט דעם גע'משפט'ן מאַסען־מערדער אין זיין גלעזערנער שטייג. ציערשט האָב איך געדענקט צו פאַרנאָטירען בלויז די הויכפּונקטען פון'ם פּראָצעס. איך האָב אָבער איינגעזען, אַז דער גאַנצער משפט איז איין גרויסער הויכפּונקט.

ווען אייכמאַן איז צוערשט אויפגעטראָטען אַלס עדות איז זיין פאַרטיידיגונג, האָט דער הויפּט־ריכטער משה לאַנדוי אים געפרעגט, צי ער וויל עדות זאָגען אונטער אַ שבועה. דער ענטפער איז געווען יאָ, ער וויל שווערן, אָבער נישט ביי קיין ביבל, נאָר ביי גאָט. אַזוי ווי איך בין די גאַנצע צייט געזעסען אין דער דיפּלאָמאַטישער רייע, נעבען די באָאָבאַכטער פאַר דער דייטשער רעגירונג, האָב איך זיך צוגעהערט ווי אַזוי אָט די דייטשען האָבען רעאַגירט אויף אייכמאַנ'ס ענטפער. איינער פון זיי האָט באַמערקט צום אַנדערען: אין וועלכען גאָט גלויבט ער איבערהויפּט? זיכער נישט אינ'ם אידישן גאָט, און אויך נישט אינ'ם קריסטליכען גאָט. זאָלען מיר אָננעמען, אַז ער גלויבט נאָך אַלץ אין זיין „גאָט", אין היטלער'ן?

ווי שוין באַקאַנט, האָט אייכמאַנ'ס ענטפער געמאַכט אַ גרויסען רושם אין געריכט. ווען ער האָט זיך אַנידערגעזעצט אין זיין גלעזערנער שטייג איז ער געווען נידערגעשלאָגען, דעם קאָפּ האָט ער געהאַלטען אַרונטערגעבויגען. ווען זיין אַדוואָקאַט דר. ראָבערט סערוואַטיוס האָט אים געשטעלט פראַגן, האָט אייכמאַן אויף זיי געענטפערט מיט אַ שטימע, וואָס איז געווען קוים הערבאַר. ריכטער לאַנדוי האָט געמוזט איינינגע מאָל אים אויפמערקזאַם מאַכען, אַז ער זאָל ריידען העכער, כדי מען זאָל אים קענען פאַרשטיין. אָבער דעם קומענדיגען אינדערפרי, ווען ער האָט זיך ווידער באַוויזען אין זיין גלעזערנער שטייג, האָט אייכמאַן זיך שוין אַוועקגעזעצט שטייף און אויסגעצויגען. ער האָט אויף אַלע פראַגעס געענטפערט מיט אַ שטאַרקער און פעסטער שטימע. (זאָל דאָ באַמערקט ווערען, אַז ווען אייכמאַן פאַרלאָזט די גלעזערנע שטייג ביים פּראָצעס און ווערט צוריקגעפירט אין זיין תפיסה־צעל, וואָס מען האָט פאַר אים ציטערדיג [illegible] געאָרדנעט [illegible] בית [illegible], טוט מען אים איבער אין אַרעסטאַנטען־קליידער. אין געריכטס־זאַל ברענגט מען אים אין אַ נייעם, אויסגעפּרעסטען אַנצוג, אַ ריין העמד מיט אַ שיינעם קראַוואַט).

מיר האָבן זיך געפרעגט, ווי עס קומט, וואָס איבערנאַכט איז געקומען אַזאַ ענדערונג אין דעם מערדער'ס באַנעמונג? דער ענטפער איז געווען, אַז זיין אַדוואָקאַט האָט מיט אים פאַרבראַכט מערערע שטונדען כדי אויסצואַרבעטן די פראַגען און ענטפערס. אייכמאַן האָט זינט דאַן אָנגעהויבן זיך פילען זיכערער.

איינער פון די וויכטיגע עדות, פון וועמען מיר האָבען דערוואַרט צו הערען איינצעלהייטען וועגען דעם וואָס ער האָט אַליין איבערגעלעבט, איז געווען קאַצעטניק נומער 135633, וואָס זיין אמת'ער נאָמען איז יחיאל דענור. אָט דער קאַצעטניק האָט שוין געשריבען עטליכע ביכער וועגען די טויטלאַגערס, וואו ער האָט אַליין פאַרבראַכט, אָבער ער איז געווען אָפּגעשוואַכט פון פאַסטען, זינט ער האָט באַקומען די איינלאַדונג אַלס עדות צום פּראָצעס. דאָס האָט אונז איבערגעגעבן זיין שוועהר, וועלכער איז אים געקומען צוהילף, ווען ער האָט גע'חלש'ט אין געריכט.

דאָס עדות־זאָגען פון די צענדליגע עדות, וועלכע האָבען צליין צוגעזען ווי זייערע נאָענטסטע זיינען ערמאָרדעט געוואָרען אין די גאַז־קאַמערן, איז פאַר אונז געווען שרעקליך אויסצוהערן. אָבער ווען עס איז אַרויפגעקומען דער נאָמען דר. לעווענהערץ, דער לעצטער פירער פון דער אידישער געמיינדע אין ווין, האָט דאָס מיך זעהר פאַראינטערעסירט. אייכמאַן האָט צוגעגעבן, אַז ער האָט באַליידיגט דר. לעווענהערצ'ן, מיט וועמען ער פלעגט זיך טרעפען יעדען טאָג אין ווין, אָבער ער האָט זיך פאַר אים אַנטשולדיגט. אייכמאַן האָט ניט דערציילט, אַז ער האָט אים געשלאָגען, ווייל עס איז ניט צוגעגאַנגען שנעל גענוג די עוואַקואירונג פון די ווינער אידען.

לויט מיין פריערדיגער אינפאָרמאַציע האָט אייכמאַן געהאַט געשיקט דר. לעווענהערצ'ן קיין ליסבאָן, פּאָרטוגאַל, ער זאָל זיך דאָרטען טרעפען מיט דר. יוסף שוואַרץ, דאַמאָלס דער דירעקטאָר פון'ם „דזשאָינט", וואָס האָט פינאַנסירט די עמיגראַציע פון די ווינער אידן.

אייכמאַן איז באַשטאַנען, אַז דאָס איז געווען דער באַפעל פון היטלער'ן, ריין צו מאַכען עסטרייך פון אידען. לעצטען ווינטער, ווען עס איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז דער אייכמאַן־פּראָצעס וועט פאָרקומען אין מערץ אָדער אין אַפּריל, אין ירושלים, בין איך געוואויר געוואָרען, אַז דר. לעווענהערץ וואוינט אין קיו גאַרדענס, אין ניו יאָרק. אַזוי ווי איך האָב געוואָלט קריגען מער איינצעלהייטען וועגען לעווענהערצ'ן אין שייכות מיט דעם מערדער אייכמאַן, האָב איך פּרובירט זיך צו טרעפען מיט אים. מיין מי איז אָבער געווען אומזיסט, ווייל מיט עטליכע חדשים פריער איז דר. לעווענהערץ געשטאָרבען, טאַקע אין קיו גאַרדענס. מיט עטליכע וואָכן שפּעטער האָב איך דורכגעבלעטערט די אַרכיווען פון'ם „דזשאָינט", און דאָרטען האָב איך געזען די באַריכטען פון יענער צייט. אין אַ משך פון אַנדערהאַלבען יאָר האָט דער „דזשאָינט" געטאָן אַלץ מעגליכעס כדי צו באַקומען סערטיפיקאַטען פון די זיך־אַמעריקאַנער לענדער, אָבער געלונגען איז עס בלויז פאַר עטוואָס מער ווי 5,000 עסטרייכישע אידן. און כאָטש מיר האָבן געוווּסט אויסצוזעצן געגן ענגלאַנד, פאַר פאַרמאַכען אין יענער צייט די טויערן פון ארץ ישראל פאַר די אידישע פּליטים, איז אָבער דער אמת, אַז ענגלאַנד אַליין האָט אַריינגענומען מער ווי הונדערט טויזענט אידען פון עסטרייך, ווי אויך פון אַנדערע לענדער, מיט דעם באַדינג, אַז באַלד נאָך דער מלחמה זאָלען זיי פאַרלאָזען ענגלאַנד. ליידער, אָבער, געדענקט זיך נאָר בילט, אַז אונזער גרויסע און רייכע אַמעריקע האָט דאַמאָלס פאַרשלאָסען אירע טויערן. די געשיכטע מיט דער גרויסער שיף „סעינט לואיס" ~~געדענקט זיך נאָך ביז'ן [illegible]~~ [redacted] טויזענט [redacted] טאָג, ווען אידען האָבען געקלאַפּט אין די טויערן פון אַמעריקע, און די שיף מיט די אידישע פּאַסאַזשירען האָט זיך געמוזט צוריקקערען קיין [redacted] האמבורג

אויף דעם אייכמאַן־פּראָצעס איז אויך אַרויסגעבראַכט געוואָרען דער

טראַגישער פאַל פון דער פרוי פון אַ באַוואוסטען פּראָפעסאָר. פאַר וועמען עס האָבען אינטערווענירט די גרעסטע שטאַטסמענער פון אייראָפּע, אפילו דער וואַטיקאַן. איין טאָג איז די פרוי גערופען געוואָרען צו אייכמאַנ'ען און דער מאַסען־מערדער האָט זי געפרעגט, צי זי וויל זיין צוזאַמען מיט איר מאַן. די פרוי האָט געמיינט, אַז זי ווערט באַפרייט און אַז זי וועט באַלד ווידער זיין מיט איר מאַן. אָבער עטליכע טעג שפּעטער האָט מען די פרוי צוזאַמען מיט איר מאַן אַרויסגענומען טויטע פון די גאַז־קאַמערן. דער מערדער אייכמאַן האָט טאַקע געהאַלטען וואָרט, אַז זיי וועלען זיין צוזאַמען . . .

אַנדערע עדות האָבען איבערגעגעבען וועגען די שווידערליכקייטען פון דעם מערדער דר. מענגעלע אין אוישוויץ. אָט דער מערדער־דאָקטאָר פלעגט פון זיין ביוראָ קומען אויף אַ בייסיקל אין די אוישוויץ־לאַגערן. אויפ'ן וועג פלעגט ער זיך אונטערזינגען אַריעס פון דער אָפּערע „ריגאָלעטאָ". ווי נאָר די אומגליקליכע לאַגער־קרבנות האָבען אים דערזען קומען, האָבען זיי שוין געוואוסט, אַז די טויט־קאַמערן וועלען שוין די נאַכט אַרבעטען „אָווערטאַים".

אָט דער דר. מענגעלע, ווי דער פאַרטרעטער פון אייכמאַנ'ען, האָט דאָס באַשטימט ווער עס זאָל בלייבען לעבען אַלס אַ שקלאַף פאַר די נאַציס און ווער עס זאָל גיין אין די גאַז־אויוונס. איין טאָג, ווען ער האָט דערוואַרט אַ קאָמיסיע פון רויטען קרייץ, האָט ער געלאָזט אַוועקשטעלען קעסטלעך מיט לעבעדיגע בלומען אויפ'ן גאַנצען וועג פון דער באַן ביז דעם לאַגער־אָפּיס, כדי צו מאַכען אַ גוטען איינדרוק אויף דער קאָמיסיע. ווינטער, ווען עס זיינען אין אוישוויץ געווען גרויסע שנייען, איז כדי די איינוואוינער פון יענער שטאָט זאָלען זיך נישט אויסגליטשען, האָט דער דאָקטאָר־מערדער געלאָזט אויסשיטען די אַש פון די טויטע. און ווען דער פרילינג איז געקומען האָט דאָס פעטס פון די אַשעס

ישראל־פּראָקוראָר גדעון האַוזנער (רעכטס) פאָטאָגראַפירט מיט'ן שרייבער פון דעם אַרטיקעל יוליוס האָבער.

ארויסגעבראכט פון דער ערד פרישע בלומען. מען האט ביים פראצעס ארויסגעבראכט, אז דר. מענגעלע האט געשיקט צום טויט מעהר אידען ווי אנדערע צען מערדער צוזאמען . . .

אין אן ענטפער אויף א פראגע פון זיין אדוואקאט האט זיך אייכמאן ארויסגעכאפט, אז די אורזאך, פארוואס ער איז געווען אזוי שטרענג צו די אומגליקליכע איז געווען דאס וואס ער האט געוואוסט אז דער „פירער" (היטלער) האט ערקלערט, אז וואס שטרענגער מען איז צו אידען אלץ בעסער איז פאר דייטשלאנד, און אז דער באטרעפענדער וואס איז שטרענג צו אידן פארדינט א העכערן ראנג . . .

גאר אן אנדערער אייכמאן האט זיך אנטפלעקט ווען דער פראקוראר דר. גדעון האוזנער האט אים גענומען אויף א קרייץ־פארהער. צוערשט האט זיך דער מערדער געהאלטן שטייף. מעגליך אז ער האט געמיינט, אז ער איז נאך אלץ אן עדות און זיין פארטיידיגער דר. סערוואטיוס פרעגט אים פראגען, וועלכע דארפן באווייזן זיין אומשולד. ער האט אבער שנעל איינגעזען, אז דער פראקוראר איז אנטשלאסן ארויסצובאקומען נאר דעם אמת, נעמליך, אז ער, אייכמאן, איז דער שולדיגער אין דעם אומקום פון מיליאנען אומשולדיגע אידען. נאך אייניגע שעה אונטער האוזנער'ס קרייץ־פארהער איז שוין אייכמאן געווען אן אנדערע פערזאן. מען האט געקענט מערקען ווי ער איז פלוצים געווארען א דערשלאגענער און ער האט פארלאזט די גלעזערנע שטייג מיט אן אראפגעבויגענעם קאפ. אבער צו זיין גליק האט דער מערדער געהאט צייט, פון פרייטאג מיטאג ביז מאנטאג אינדערפרי, זיך אויסצורוען. אז אייכמאן האט געהאט עטליכע שווערע שעה'ן אונטער'ן קרייץ־פארהער, האט מען געקענט זען פון דעם, וואס אפילו נאך מאנטאג אינדערפרי האט ער נישט געקענט קומען צו זיך און האט געמוזט בעטן ביי די ריכטער אפצולייגן דעם פראצעס ביז נאכמיטאג. ווען ער איז יענעם נאכמיטאג אריין אין זיין שטייג און דער פראצעס האט זיך ווידער אנגעהויבן, איז ער שוין געווען אן אויסגערוטער. די קארגע פיר טעג רו האבן אים ווידער געגעבען חוצפה, און פון דאנען אן האט ער אנגעהאלטן זיינע ליגענס.

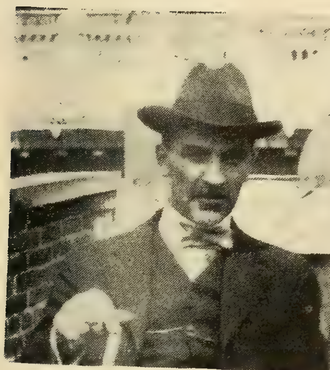
די מייסטע צייטונגס־מענשען, וועלכע האבן געדעקט דעם פראצעס, האבן אין די עטליכע חדשים ארויסגעוויזן גרויס רעספעקט פאר די אידישע ריכטער, ווי אויך פאר דעם פראקוראר דר. האוזנער. אדוואקאטן, פאקטיש פון דער גאנצער וועלט, האבן נאכגעפאלגט דעם פראצעס. פון ניו יארק איז צום פראצעס געקומען א פארטרעטער פון אידישע אדוואקאטן און געבראכט פראקוראר האוזנער א האנט־זייגערל אלס א מתנה. ווען דר. האוזנער האט גענומען א בילד מיט מיר, האט ער אויסגעדריקט, דורך מיר, א דאנק פאר דער דאזיגער מתנה. ביי דער ערשטער געלעגנהייט, האט ער מיר געזאגט, וועט ער אליין באדאנקען די אדוואקאטן פון ניו יארק פאר'ן געשאנק.

עס האט אונז, די פון אמעריקע, זעהר שטארק אינטערעסירט דאס, וואס האוזנער האט אין זיינע פראגעס ארויסגעבראכט, אז אייכמאן האט שוין אין יאר 1937 פארלאנגט פון דייטשן פינאנץ־מיניסטעריום א סומע געלט פאר דעם ניו יארקער אנטיסעמיט העלמהאסט, פאר אנטיסעמיטישער פראפאגאנדע אין אמעריקע. שפעטער האט ער ווידער פארלאנגט גרעסערע סומען געלט, כדי דער אנטיסעמיט זאל ארויסגעבן אין ענגליש דאס בוך „דהי וואירלד דעספעשאן", ווי אפצונארן און באשווינדלען די וועלט.

כמעט יעדער אייגנער, מיט וועמען איך האב גערעדט, האט געהאלטן, אז דער פראצעס האט זיך פארצויגן צו לאנג. איך האב זיך נאכגעפרעגט וועגן דעם ביי קאמפעטענטע פערזאנען, און דער ענטפער איז געווען, אז מען מוז ביי א פראצעס ארויסברענגען יעדע קלייניגקייט, וואס אונז דאכט זיך, אז דאס איז נישט וויכטיג. די ריכטער און האוזנער פאסן אויף, אז די קומענדיגע דורות זאלן ניט קאנען קומען מיט טענות, אז עס איז געווען א געלעגנהייט ארויסצוברענגען ווי אזוי עס האט געקענט פאסירן אז א דריטל פון אידענטום איז אומגעקומען און די ריכטער האבן עס נישט געטאן.

איך האב זיך גוט צוגעקוקט צו די פילע זשורנאליסטן, וואס זיינען געקומען צום משפט. די מערסטע האבן נישט אויסגעהאלטן די גאנצע צייט פון פיר חדשים. אבער די צייטונגס־אגענטורן, פאר וועמען די מדינה האט אויפגעשטעלט ספעציעלע ביוראען, ווי די פראנצויזישע נייעס אגענטור „א. פ. פ.", די ענגלישע אגענטור „רויטער", די אידישע טעלעגראפען אגענטור „איטא", די אמעריקאנער אגענטורן „אסאשיאייטעד פרעס", „יונייטעד פרעס" און די מדינת ישראל נייעס אגענטור „עתים", זיינען געווען באנוצט ביז'ן סוף.

דער טאָג־מאָרגען זשורנאַל, 5טער יוני, 1961

**דר. שמריהו לעווין
ניו יאָרק מאַי 1914**

איך נישט געוואָלט שטעלען און איך האָב נאָכגעזוכט אין זלמן רייזען׳ס לעקסיקאָן פון דער אידישער ליטעראַטור, וואָס איז אַרויסגעגעבען געוואָרען אין ווילנע, אין יאָר 1930, און אין רובריק 232 ווערט אויך אָנגעגעבען, אַז שמריהו לעווין איז געבוירען געוואָרען אין דעם יאָר 1867, אין דעם שטעטל סוויסלאָוויטש, מינסקער גובערניע.

ווען דר. לעווין איז, אין 1906, דערוויילט געוואָרען צו דער דומאַ, איז אין דער זעלבער צייט אויך דערוויילט געוואָרען צו דער דומאַ אַן אַנדערער חשוב׳ער ציוניסט. דאָס איז געווען דר. ניסן קאַצענעלזאָן, אַן אינטימער פריינט פון דר. הערצל, וואָס איז אויך געווען דער טרעזשורער פון דער ציוניסטישער וועלט־באַוועגונג און אויך אַ מיטגליד פינ׳ם דירעקטאָריום פון דער ציון־באַנק „די דזשואיש קאָלאָניאַל טראַסט”. איך האָב זיך געטראָפן מיט דר. קאַצענעלזאָן אויף דער שיף „אימפּעראַטאָר” אין יוני, 1914. ער האָט זיך געהאַט צוריקגעקערט פון זיינעם אַ באַזוך אין אַמעריקע אין די אינטערעסען פון דער באַנק, וואָס האָט געזאָלט

וועגען דר. שמריהו לעווין

חשוב׳ער רעדאַקטאָר!

דר. א. קריטשמאַר־יזרעאלי האָט אין זיין ·זעהר אינטערעסאַנטען אַרטיקעל „דר. שמריהו לעווין צום 100סטען יאָר פון זיין געבורט” געמאַכט אַ טעות. שמריהו לעווין איז געבוירען געוואָרען אין יאָר 1867, און ערשט אין 6 יאָר אַרום וועט ווערען 100 יאָר פון זיין געבורט.

ווען איך האָב איבערגעלייענט דאָס קאַפּיטעל פונ׳ם אַרטיקעל האָב איך זיך דערמאָנט, אַז עטליכע חדשים נאָך דעם ווי היטלער האָט פאַרכאַפּט די מאַכט אין דייטשלאַנד, האָב איך געטראָפען, אין יוני, 1933, דר. לעווין אין גאָרטען פון דעם „סאַן רעמאָ האָטעל”, אין תל אביב. ער האָט געשפּילט שאַך מיט זיינעם אַ באַקאַנטען, וואָס איז ערשט געקומען פון דייטשלאַנד. ווען איך האָב אים געזאָגט, אַז איך בין ערשט צוריקגעקומען פון אַמעריקע, האָט ער אָפּגעשטופּט דאָס טישעל און מיך געפרעגט וועגען זיינע באַקאַנטע. אויף מיין פראַגע, פאַרוואָס ער באַזוכט נישט אַמעריקע, איז זיין ענטפער געווען, אַז ער פילט זיך קראַנק און קאָן מער נישט מאַכען די באַזוכען, ווי אין די פריערדיגע יאָרען. אויף דער פראַגע פון זיין פריינט, ווי אַלט ער איז, האָט ער געענטפערט, אַז ער איז געוואָרען 66 יאָר. און ווען כ׳האָב געשריבען מיין בוך, אין 1945, „רער אומבאַצאָלטער חוב פון אַמעריקאַנער אידען צו זייערע ברידער”, האָב איך דאָרטען פאַרצייכענט דעם שמועס. אָבער אַזוי ווי עס איז שוין אַ לאַנגע צייט אַוועק זינט דאַן, האָב איך נישט געוואָלט שטעלען אויף זיך און נאָכגעזוכט אין דער „אוניווערסאַלער אידישער ענציקלאָפּעדיע”, און אויך דאָרטען איז אָנגעגעבען דאָס שמריהו לעווין איז געבוירען אין יאָר 1867. אויך אויף דעם האָב

עפענען א ברענטש אין ניו יארק. ווען עס איז אין אונזער שמועס ארויפגעקומען דער נאמען פון דר. לעווין, וואס איז דעמאלט געווען אין אמעריקע, האב איך באמערקט, אז ער איז אביסעל אנגע'ברוגז'ט אויף דר. לעווין. ער האט מיר דערקלערט; אז ער האט זיך געשעמט פאר די אנדערע דעפוטאטען אין דער דומא, וועלכע האבען, צוזאמען מיט אים און דר. לעווין, אונטערגעשריבען דעם „וויבארג־אויפרוף" געגען דעם צאר און זיינע מיניסטארען. די אלע האבען זיך געשטעלט צום משפט, א חוץ דר. לעווין, וועלכער האט פארלאזט רוסלאנד און זיך פאר א קורצער צייט באזעצט אין דייטשלאנד, און שפעטער געמאכט זיין היים אין ארץ ישראל.

דר. קאצענעלזאן האט מיר דערקלערט, אז דר. לעווין האט געדארפט, צוזאמען מיט די אנדערע, זיין ביים משפט און אפזיצען די 6 חדשים. דר. קאצענעלזאן איז אפגעזעסען דעם טערמין אין דער שטאט וואו ער איז געבוירען געווארען, אין באברויסק. זיי האבן געהאט די ברירה אפצוזיצען אין איינער פון די דריי שטעט: אין דער הויפטשטאט סט. פיטערסבורג, אין זייערע דאמאלסדיגע וואוין־ערטער, אדער אין די ערטער וואו זיי זיינען געבוירען געווארען. ווען, אין מיטען פון דער ערשטער וועלט־מלחמה, איך האב זיך צוריקגעקערט קיין אמעריקע, האב איך זיך געטראפען מיט דר. לעווין אין דער געזעלשאפט פון זיינע שוואגערס, די ברידער קאנהיים. ווען דער נאמען פון דר. קאצענעלזאן איז דערמאנט געווארען אין צוזאמענהאנג מיט דער אידישער באנק, האב איך איבערגעגעבען מיין שמועס מיט אים אויף דער שיף. דר. לעווין האט ערקלערט, אז שוין אין דער דומא האט ער איינגעזען, אז אידען האבן ווייניג וואס צו דערווארטען אפילו פון א ליבעראלער רעגירונג אין רוסלאנד, און ער האט דאמאלס באשלאסען צו פארלאזען רוסלאנד און ווידמען זיין צייט פאר דער ציוניסטישער באוועגונג. און ווי מיר אלע געדענקען, האט ער טאקע אוועקגעגעבען זיין ענערגיע פאר דער באוועגונג, ביז ער איז געשטארבען אין ארץ ישראל, אין יאר 1935.

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האבער

ניו יארק.

יהודה שפיגל,
רח' בן יהודה 105,
תל אביב, ישראל.

תל אביב, יום ב, ל' לעומר תשכ"א
(1.5.1961)

מיין זעהר ליעבער פריינד יואל האבער, שלום רב לך !

דער היינטיגער וועלטליכער דאטום דערמאנט מיך אן מארים ראזענפעלדס יידישען מאי:"ווידער איז דער מאי געקומען מיט זיין צויבער מיט זיין פראכט" און אזוי ווייטער. דא אין אונזער לאנד איז אצינד אין אמת'ן די שעהנסטע צייט פון יאהר. ביי מיר פערזענליך דריקט זיך דאס אויס צום גרעסטען טייל וואס איך לעז אין די צייטונגען, אדער איך הער פון אנדערע; גם זו לטובה! אבער אין א געווויסען זין האב איך אויך צומאל א גרויסע הנאה ווען ס'בעזוכען מיך אין פריהלינגסצייט פריינדע פון די אמאליגע יוגענד צייט און מ'שמועסט איבער מאמענטען, חלומות און האפנונגען פון יענער ראמאנטישער צייט, און פלוצים פיהלט מען זיך יונגער מיט א האלבען יאהרהונדערט. – – – "בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים" . . . און דיעזע ווילקאמענע בעזוכער, כמעט אלע בלי יוצא מן הכלל, האבען פון דיר בעקומען מיין אדרעסע און מיטגעבראכט דיינע גריעסע. נישט אומזיסט שטעהט דארט אין די דריבניע אותיות געשריבען:"מצוה גוררת מצוה", דא טוסט א מצוה און גיבסט דעם איינעם פריינד מיין אדרעסע, דער פריינד ברענגט מיר א גרוס, און איך ווידער האב אנלאס און געלעגענהייט דיר צו דאנקען פאר דעם אלעמען.

פאר א יאהר האב איך געהאט בעזוכע אויפ'ן טוץ, היי-יאהר, דאס הייסט דערוויל, האבען מיך בעזוכט -אלץ אויף דיין עצה - נחמיה קארנבלוה (דער איננסטער ברודער פון מיין אומפארגעסליכען פריינד יוחנן קארנבלוה, וועלכער איז אויך געוועזן מיין פארטנער) און מר.געטריי מיט זיין שוואגער-פארטנער. קארנבליה האט זיך נעכטען ביי מיר געזעגענט, און ס'יז מעגליך אז בשעה איך שרייב דיעזע שורות שט-ייגט ער ארויף אויפ'ן אוירון, און איידער דיעזע שורות וועלען צו דיר אנקומען וועט ער דיר אפשר שוין האבען אבגעגעבען מיינע הארציגע גריעסע.

ביי דער געלעגענהייט וויל איך ערוועהנען, אז אין לעצטען ווינטער מיט זיינע לאנגע אווענטען האב איך דיין "אודיסיאה של ציוני אמריקני" מיט רוהע און אונגעשערט געלעזען, און הנאה געהאט, טראץ די פיעלע דרוקפעהלער. דיין בוך האט זיך אנגעשלאסען אן א גאנץ אנשטענדיגע רייהע פון ביכער, למשל: "דבר אל העמים" פון אבא אבן, "קריה נאמנה" פון דוב יוסף, "אחרון הצדיקים" פון שווארץ-בארט, אנדרע א.ז.וו. מיט איינעם ווארט: איך האב מיך נישט געלאנגווײלט, חלילה.

א-יך דאנק דיר גאר הארציג פאר דיין פריינדשאפט, און איך בעט דיך צו זיין דער דאלמעטשער פון מיינע בעסטע גריעסע צו דיין רעספעקטירטע בעסערע העלפט.

פיעלע פריינדליכע גריעסע און גוטע ווינשע צו אונזערע בשותפות'דיגע פריינדע דארט.

בברכת שלום נלבבת הנני שלך.

יהודה שפיגל.

טאָג־מאָרגען זשורנאַל, יאַנואַר 7טען 1961

היסטאָרישע טעג

דאָס באַשטימען פון דין ראַסק, פאַר סעקרעטערי אָוו סטעיט, אין קענעדי'ס קאַבינעט, דערמאָנט מיך דעם 19טען מערץ 1948, וואָס איז אויך באַקאַנט אַלס דער „שוואַרצער פרייטאָג". איך האָב זיך דעמאָלט געטראָפען מיט דין ראָסק, ביי דער יו־ען אין לעיק סוקסעס.

עס געדענקט זיך, אַז גלייך נאָך דער אָפּשטימונג פאַר דער „חלוקה" פון ארץ ישראל, דעם 29טען נאָוועמבער 1947, האָבען די שונאים געאַרבייט טאָג און נאַכט ווי אַזוי צו אַנולירען דעם חלוקה פּלאַן. עס זיינען אויך אָנגעגאַנגען דיסקוסיעס ביי דער יו־ען, ווי אַזוי צו אימפּלעמענטען דעם פּלאַן. אין אַ פרייטאָג נאָכמיטאָג, דעם 12טען מערץ, אַ וואָך פאַר'ן שוואַרצען פרייטאָג, האָט דער זיכערקייט־ראַט פון דער יו־ען אויך אָפּגעהאַלטען אַ זיצונג, וואו מען האָט דיסקוטירט וועגען שיקען אַן אַרמיי פון 5000 סאָלדאַטען קיין פאַלעסטינע. עס האָט זיך דעמאָלט אויפגעשטעלט פון צווישען דעם פּובליקום אַ קריסטליכע פרוי און אויסגעשריען „איך וועל נישט געבען מיין זון ער זאָל פאַרגיסן בלוט פאַר די אידען". פרייטאָג, דעם 19טען מערץ, ביי דער זיצונג פון זיכערקייט־ראַט, האָט זיך אויפגעשטעלט דער אַמעריקאַנער פאַרטרעטער פון די „גרויסע פיר": וואָרען אוסטין, און געבעטען אַז די זיצונג זאָל ווערען איבערגעריסען פאַר אַ קורצער צייט, ווייל ער וויל האָבען אַ קאָנפערענץ מיט די פאַרטרעטער פון די „גרויסע פיר", רוסלאַנד, פראַנקרייך, כינע און אַמעריקע. מיר זיינען געוואויר געוואָרען דאָס אויך ענגלאַנד, וואָס האָט ביז דאַן נישט גענומען קיין אָנטייל אין די דיסקוסיעס, ווייל זי איז געווען געגען דעם חלוקה פּלאַן, נעמט אָן אָנטייל אין דער קאָנפערענץ.

דורך דער צייט וואָס די קאָנפערענץ פון די גרויסע פיר, מיט ענגלאַנד די „גרויסע פינף", זיינען מיר געווען אין רעסטאָראַן פון דער יו־ען. פּלוצים הערען מיר דאָס מען רופט די צייטונגס־לייט צו אַ פּרעסע־קאָנפערענץ. מיר זיינען באַלד געווען ביי דער קאָנפערענץ וואו דין ראָסק, אַ יונגער מאַן אין די שפּעטערע דרייסיגער יאָרען, וואָס איז דעמאָלט געווען אַן אַסיסטענט סעקרעטערי אָוו סטעיט, האָט פון אַ פּאַפּיר געלייענט די נייע רעזאָלוציע וואָס וואָרען אוסטין האָט פאַרגעבראַכט ביי זיין קאָנפערענץ, „דאָס אַמעריקע איז דערפאַר דאָס מען זאָל צייטווייליג פאַרבייטען פאַר אַ טראָסטישיפּ פאַר פאַלעסטינע". אויף אַלע פראַגעס מצד די צייטונגס מענשען האָט ראָסק געהאַט איין ענטפער, מיין באָס, (דזשענעראַל דזשאָרדזש מאַרשאַל, סעקרעטערי אָוו סטעיט איז פאַר אַ טראָסטישיפּ). דין ראָסק'ס דערקלע־

דין ראָסק

טאָג-מאָרגען זשורנאַל, יאַנואַר 7טען, 1961

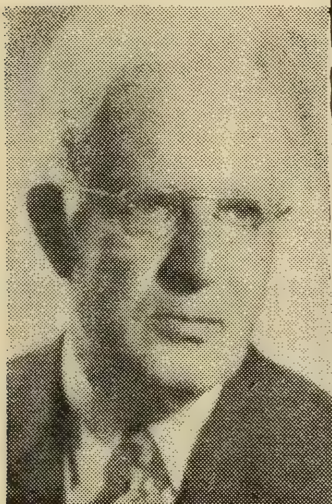
נג האָט אונז געטראָפען ווי אַ דונ נער, איז עס מעגליך דאָס אונזער גוטער פריינט פרעזידענט טרומאַן גיט נאָך אונזערע שונאים?

שפּעטער, נאָך דעם ווי עס איז שוין געווען באַוואוסט אָפיציעל, דאָס וואַשינגטאָן איז פאַר אַ טראַס־ טישיפ, האָט דר. אבא הלל סיל־ ווער, דער פאָרזיצער פון דער אַמע־ ריקאַנער אָפּטיילונג פון דער אידי־ שער אַגענטור, ערקלערט פאַר'ן זיכערקייט־ראַט, דאָס דער ישוב האַלט זיך און וועט ווייטער זיך האַלטען ביי דער אָפּשטימונג וועגן חלוקה, נישט נעמען אין אָנבאַ־ טראַכט די ענדערונג וואָס דער זי־ כערקייט־ראַט דיסקוטירט.

איך האָב זיך שפּעטער דער־ וואוסט, אַז סעקרעטערי אָוו סטעיט מאַרשאַל, אַלס מיליטער מאַן, זעט פאָר אַ גרויסע קאַטאַסטראָפע, אַזוי שנעל ווי ענגלאַנד וועט פאַרלאָזען פּאַלעסטינע. ער האָט געהאַלטען אַז דער ישוב וועט נישט קענען אויסהאַלטען דעם איבערפאַל פון די אַרמייען פון די אַראַבישע לענ דער, און דאָס וואָס די אַראַבער סטראַשען אַריינצוטרייבען די אי דען פון פּאַלעסטינע אין ים אַריי זיינען זיי גרייט עס צו טאָן.

אַז דאָס איז געווען די מיינונג אָדער דער תירוץ פון סעקרעטער מאַרשאַל, האָב איך אויסגעפונ מיט פיר וואָכען שפּעטער ביי דער ספּעציעלער זיצונג פון דער דזשע נעראַל אַסעמבלי אין פלאַשינג מעדאָו.

מיר זיינען געווען זעהר באַ־ זאָרגט, אָבער נישט אויף לאַנג, ווייל דעם זעלבען טאָג, דעם 19טען אַפּריל, האָבען זיך צוריקגעקערט דר. ישראל גאָלדשטיין, דר. עמנואל ניומאַן, ראָוז האַלפּערין, פון דער זיצונג פונ'ם אַקציאָנס קאָמיטעט, וואו זיי זיינען געווען מיטגלידער און ערקלערט דאָס אויף דער זיצונג אין ירושלים, האָט מען זיי ער־ קלערט, דאָס דער ישוב גייט אָן מיט דער אַרבייט פון צוגרייטען די

ELIHU D. STONE

אַדמיניסטראַציע פאַר'ן אידען־ שטאַט. און עטליכע טעג שפּעטער האָט זיך אויך צוריקגעקערט נאָך אַ מיטגליד פונ'ם אַקציאָנס קאָמי־ טעט אליהו דוד סטאָן פון באָסטאָן. ער האָט אונז איבערגעגעבען, דאָס דער ישוב איז פול מיט האָפענונג, זיי האָבען די לאָזונג דאָס „די מכב'יער זיינען ווידער אויפגע־ שטאַנען אָנצופירען דעם קאַמף פאַר דעם אידישען שטאַט אין ארץ יש־ ראל. און אַזוי ווי עס איז נישט דאַ קיין ברירה, מוז דער ישוב אָנפירען דעם קאַמף. דער ישוב האָפט, דאָס די אידען פון דער פרייער וועלט, איבערהויפּט די אידען אין אַמערי־ קע, וועלען נישט פאַרלירען דעם מוט און ווייטער צו העלפען פאַר אַ אידען שטאַט.

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האַבער,

ניו יאָרק.

וועגן „עקזאָדוס" און זיין מחבר

חשוב'ער רעדאַקטאָר:

מיין לאַנדסמאַן און סיטי עדיטאָר פון דעם „טאָג־מאָרגען זשורנאַל", מאיר שטיקער, איז ווערט גראַטולירט צו ווערן פאַר זיין געלונגענער איבערזעצונג פון'ם באַוואוסטען בוך „עקזאָדוס", וואָס דרוקט זיך טעגליך אין אייער חשוב'ער צייטונג.

אַזוי ווי איך האָב זיך פּערזענליך באַקאַנט מיט דעם פּראָפעסער פון דעם בוך לעאָן יורים, וויל איך דאָ איבערגעבען איינינגע פּרטים, וואָס האָבען אַ שייכות צום בוך.

ווען איך האָב איבערגעשיקט אַ קאָפּי פון דעם בוך אין אָקטאָבער, 1958, צו מיין טאָכטער קיין מדינת ישראל, איז מיר באַלד געקומען אַן ענטפער דאָס „עקזאָדוס", איז די גרעסטע פּראָפּאַגאַנדע פאַר דער מדינה, און ווי מיר זעען ביי דער איצטיגער צייט, איז דאָס נישט געווען קיין איבערשאַצונג. אַזוי ווי אין מיין בוך, וואו איך האָב באַשריבען די די־פּיס אין ציפּערן בין איך געווען זעהר נייגעריג זיך צו טרעפען פּערזענליך מיט לעאָן יוריס, און די געלעגענהייט איז געקומען פריער ווי איך האָב דערוואַרטעט. אין די ערשטע טעג פון יאַנואַר, 1959, בין איך [illegible] אַ מאַסען־פאַרזאַמלונג אין מיאַמי ביטש, וואו מר. יורים איז געווען איינער פון די רעדנער. ווען דער מיטינג איז געווען צו ענדע, האָב איך געמוזט וואַרטען ביז אין מיטען נאַכט, (ווייל הונדערטער מענשען מיט'ן בוך אין דער האַנט זיינען געשטאַנען אין דער ריי, כדי מר. יורים זאָל אַריינשרייבען זיין נאָמען אין זייערע קאָפּיעס). ווען איך בין פאַרגעשטעלט געוואָרען יורים'ן, איז מיין ערשטע פראַגע געווען, ווען ער האָט באַזוכט דאָס ערשטע מאָל דאָס אינזעל ציפּערן וואו די זעהר אינטערעסאַנטע געשעעניש איז פאָרגעקומען מיט די 300 אינגערע די־פּי'ס. וואָס זיינען געוועזן פאַרהאַלטען ביי די ענגלענדער. יורים האָט זיך צוערשט געוואונדערט אויף דער פראַגע, איך האָב אים דערקלערט, אַז איך האָב באַזוכט ציפּערן אין יאַנואַר, 1947, ווען די גרויסע געשעעניש איז פאָרגעקומען לויט דעם בוך. צוערשט האָט ער מיך אָנגעקוקט און דאַן דערקלערט, אַז אין יאַנואַר, 1947 איז ער נאָך קיין 25 יאָר ניט אַלט [redacted] האָט באַזוכט ציפּערן [redacted] אין 1956. אָבער איך מוז פאַרשטיין דאָס „עקזאָדוס", איז אַ נאָוועלע, „אַ ראָמאַן פון דראַמאַטישען קאַמף", ער האָט באַקומען דאָס מאַטעריאַל פון ראיעלע קוועלען און האָט עס אַליין באַאַרבעט לויט זיינע פעאיגקייטען."

ווען איך האָב זיך מיט איהם געזעגענט, האָט ער מיך געפרעגט: „ווי עס קומט דאָס די אידישע צייטונגען, [redacted] האָבען נאָך ביז דעמאָלט נישט קריטיקירט דאָס בוך, איך האָב באַמערקט, דאָס „איך וועל נישט זיין איבערראַשט, ווען דאָס בוך וועט זיין איבערזעצט אין אידיש". און איצט זעען מיר ווי די לייענער פון דעם „טאָג־מאָרגען זשורנאַל" האָבען הנאה פון לייענען דאָס בוך, וואָס האָט געמאַכט אַזאַ גרויסע סענסאַציע, און וועט אין קורצען געוויזען ווערען אַלס אַ מואווי. ווען איך האָב דערקלערט צו מר. יורים, אַז אין מיין בוך, גיב איך אויך איבער איינצעלהייטען וועגען די די־פּי אין ציפּערן, איז ער געווען מער ווי צופרידען און געזאָגט. אַז ער לייענט מיין בוך.

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האָבער, ניו יאָרק.

דר. הערצל'ס פּיעסען אויף בראָדוועי

חשוב'ער רעדאַקטאָר!

אזוי ווי די אידישע וועלט פייערט האַיאָר דעם 100טען געבוירן־יאָר פון דר. טעאָדאָר הערצל, איז אין פּלאַץ צו דערמאָנען, אַז מאָרגען, דינסטאָג, ווערט 75 יאָר זינט הערצל'ס פּיעסע, אַ דראַמע „טאַבארין" האָט געהאַט אַ פּרעמיערע אין אַ בראָדוויי טעאַטער. דעם 23טען נאָוועמבער, 1885, איז די דראַמע אויפגעפירט געוואָרען אין דעם „סטאַר" טעאַטער, 13טע גאַס און בראָדוויי, ניו יאָרק, וועלכער האָט געהאַט אַ דערפאָלג.

הערצל איז דאַמאָלס אַלט געווען 25 יאָר און האָט גראָד דאַן באַקומען זיין דאָקטאָראַט. הערצל'ס מוטער האָט, אזוי ווי די מיינסטע אידישע מאַמעס, געוואָלט, אַז איר איינציגער זון זאָל זיין אַן אדוואָקאַט. הערצל האָט אָבער שוין דאַמאָלס געהאַט אַ דראַנג צו שרייבען פאַר'ן טעאַטער. און ווען ער האָט דאַמאָלס געשריבען זיין ערשטע פּיעסע און עס איז געווען נישט אזוי גרינג צו געפינען אַן ערשט־קלאַסיגען טעאַטער אין ווין, וואָס האָט געוואָלט אויפפירען די דראַמע, גראָד דאַן זיינען עטליכע באַוואוסטע שוישפילערס געפאָרען גאַסטראָלירען אין ניו יאָרק, האָבן זיי מיטגענומען די פּיעסע און עס אויפגעפירט אין „סטאַר" טעאַטער אויף בראָדוויי.

זיין ערשטע דראַמע האָט געפירט צו פילע אנדערע. דאָס זעטען פון דער קאָרעספּאָנדענץ, וואָס הערצל האָט געפירט מיט'ן באַוואוסטען שרייבער און דראַמאַטורג דר. אַרטור שניצלער. אין איינעם פון די בריוו אין יאָר 1892, דערמאָנט ער שוין „דאָס נייע געטאָ", וואָס הערצל האָט שוין דאַמאָלס געהאַט געשריבען.

ווען איך האָב זיך לעצטען זומער געטראָפען אין איטאליע מיט דר. ראָזענבערגער, הערצל'ס מיט־רעדאַקטאָר פון דער אָפיציעלער ציוניסטישער וואָכען־צייטונג „די וועלט", און אים געפרעגט, ווי קומט עס וואָס איידער הערצל איז געפאָרען פון ווין קיין באַזעל צום ערשטען ציוניסטישן קאָנגרעס אין אויגוסט 1887, האָט הערצל געגעבען אַן אויפטראָג, אַז ראָזענבערגער זאָל עפענען די בריוו, וואָס ער וועט באַקומען פון ניו יאָרק דורך דער צייט, ווען ער, הערצל, וועט זיין ביים קאָנגרעס, און דעם אינהאַלט פון די באַריכטען זאָל ער איינשליסען אין דער נעקסטער אויסגאַבע פון דער צייטונג? אויף

דר. הערצל און זיין דראמא „טאבארין" געשפילט אין ניו יארק

ראָזענבערגער'ס פראַגע, פאַרוואָס יאָד די באַריכטען פון ניו יאָרק, האָט הערצל געענטפערט, אַז זינט מען האָט אויפגעפירט זיין ערשטע פּיעסע אין ניו יאָרק, האָט ער די שטאָט אַ מ ה א ר צ ע ן, און אויך אַז דאָס איז די שטאָט, וואו צענדליגער טויזענטער אידען שטראָמען אהין יערעס יאָר.

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האַבער

טאָג-זשורנאַל, אָקטאָבער 28טען, 1960

דר. הערצל, סטיפען וויז און דזשייקאָב שיף

השוב'ער רעדאַקטאָר:

אין דעם לעצטען אַרטיקעל פון אייער השוב'ען מיט־רעדאַקטאָר א. אַלפּערין, וועגן דר. הערצל'ס טאָגביכער, „אינמיטען פון לעבען קומט דער טויט", הערצל'ס געשריבענע ווערטער, וואָס איז געווען ווען הערצל האָט פאַרצייכענט זיין קאָרעספּאָנדענץ מיט דעם אידישן פילאַנטראָפּ יעקב ה. שיף, דערמאָנט מיך וואָס איך האָב געלייענט אין די אַרכיוועו פון דער ציון־באַוועגונג אין ירושלים. און ביי דער געלעגענהייט וויל איך אויך אויסדריקען אַ דאַנק צו מיין פריינט דר. אַלעקסאַנדער ביין, הויפּט־לייטער פון די אַרכיוון, וואָס האָט מיר געגעבען אַ מעגליכקייט דורכצובלעטערן די קאָרעספּאָנדענץ, וואָס דר. הערצל האָט געפירט מיט די פירענדע פּערזענליכקייטן פון דער אַמעריקאַנער ציוניסטישער פעדעראַציע, די היינטיגע „זי־אָ־עי".

צווישען די פילע בריוו האָב איך אויך געבלעטערט די בריוו און טעלעגראַמע, וואָס דר. סטיפען ס. וויז האָט געשיקט צו הערצל'ען 10 וואָכן איידער הערצל איז געשטאָרבען. וויז, ווען ער איז אין 1904 געווען אין דער היידעלבערגער אוניווערזיטעט, האָט ער אויך אָנטיילגענומען אין דער זיצונג פון דעם ציוניסטישען אַקציאָנס קאָמיטעט, וואָס איז אָפּגעהאַלטען געוואָרען אין ווין דעם 10־טען און 11־טען אַפּריל, 1904. ווען וויז האָט זיך געזעגענט מיט דר. הערצל, האָט ער באַקומען אַ מיסיע צוזאַמענצוברענגען הערצל'ען מיט יעקב ה. שיף, וואָס איז דאַמאָלס געווען אין בערלין אויף זיין וועג קיין ענגלאַנד. ווי עס ווייזט אויס, האָט וויז געוואוסט, אַז שיף איז דאַמאָלס געווען אַ געגנער פון דער ציוניסטישער באַוועגונג, אָבער ער האָט נישט געהאַט דאָס האַרץ צו אָנטזאָגען הערצל'ס פאַרלאַנג. ער האָט געשריבען צו שיף'ן קיין בערלין און אָנגעגעבען זיין אַדרעס אין היידעלבערג. ווען וויז האָט זיך צוריקגעקערט קיין היידעלבערג, האָט אויף אים שוין געוואַרט אַ טעלעגראַפישער ענטפער פון שיף'ן, וואָס האָט געהאַט דעם פאָלגענדען אינהאַלט:

ראבי סטיווען ווייז

„הערצל האָט זיך שוין נאָכגעפרעגט ביי מיינע פריינט אין פראַנקפורט וועגן מיין רייזע־פּלאַן און ווייסט עס שוין באַשטימט. אויב ער וויל מיט מיר דיסקוטירען וועגן ציוניזם בין איך גרייט פאַר באַם. איך האָב דעם טיפסטען צו[illegible] מיינע ברידער אין גלויבן און אין ראַסע. איך פיל, אַז דער ציוניזם איז אַ ריין טעאָרעטישע און סענטימענטאַלע פּראָפּאָזיציע. פּראַקטיש האָט עס נישט קיין צוקונפט. יעקב ה. שיף".

(ווי שוין באַוואוסט, האָט זיך שיף נאָך דער באַלפור דעקלאַראַציע דערנענטערט צו דער ציון־באַוועגונג און אין 1920, פאַר זיין טויט, האָט שיף איינגעזען, אַז ציון איז די לאָגישע לייזונג פאַר די היימלאָזע אידען).

ווייז האָט טעלעגראַפירט דעם אינהאַלט צו דר. הערצל, און צוגעגעבן, אַז איצט, נאָך דעם ענטפער פון שיפ׳ן, איז נישט ראַטזאַם, אַז הערצל זאָל זיך טרעפען מיט שיפ׳ן אפילו צופעליג.

מיט עטליכע טעג שפּעטער, דעם 22־טען אַפּריל, 1904, האָט ראַבאַי ווייז געשריבען אַ לענגערן בריוו צום פּרעזידענט פון דער „פעדעראַציע פון די אַמעריקאַנער ציוניסטען", דר. ריטשאַרד גאָטהייל, דאַמאָלס פּראָפעסאָר אין קאָלאָמביאַ אוניווערזיטעט. אַ קאָפּיע פון דעם בריוו האָט ווייז געשיקט צו דר. הערצל מיט דער באַמערקונג, אַז „אַזוי ווי אינ׳ם בריוו איז דערמאָנט דיין נאָמען, איז נישט מער ווי רעכט, אַז דו זאָלסט וויסען דעם אינהאַלט פונ׳ם בריוו".

דאָס איז געווען דער לעצטער בריוו, וואָס ווייז האָט געשריבען צו הערצל׳ען. אינ׳ם אַרכיוו האָב איך אויך דורכגעבלעטערט דעם ערשטען בריוו, וואָס ווייז האָט געשריבען צו הערצל׳ען. דאָס איז געווען דעם 28־טען יוני, 1898. ער לאָזט וויסן, אַז ער, אַלס דער סעקרעטאַר פון די ציוניסטען פון גרויס ניו יאָרק, האָט ערשט אַרויסגעשיקט אַ רוף צו די ציוניסטישע פאַראיינען אין אַמעריקע, אַז זיי זאָלען שיקען דעלעגאַטען צום צוזאַמענפאָר, וואָס וועט פאָרקומען דעם 4־טן יולי אין ניו יאָרק, וואו מען וועט גרינדען די „פעדעראַציע פון די אַמעריקאַנער ציוניסטן". נאָך דער פאַרזאַמלונג האָט ווייז באַריכטעט צו דר. הערצל, אַז דער צוזאַמענפאָר איז געווען אַ גרויסער דערפאָלג. איז דר. ריטשאַרד גאָטהייל איז דערוויילט געוואָרען פּרעזידענט פון דער פעדעראַציע און ווייז — סעקרעטאַר; און גאָטהייל און זיין פרוי, ווי אויך ראַבאַי ווייז זיינען אויסגעקליבען געוואָרען אַלס דעלעגאַטען צום 2־טען ציון־קאָנגרעס. ווייז האָט צוגעגעבן, אַז ער האָפט צו זיין אין ווין פאַר׳ן קאָנגרעס און וועט זיך טרעפען מיט הערצל׳ען.

דר. ניסן קאַצענעלסאָן, מיט וועמען איך האָב זיך געטראָפען אין יוני, 1914, אויף דער שיף „אימפּעראַטאָר", האָט מיר דערציילט, אַז הערצל, אפילו נאָכדעם ווי ווייז האָט אים טעלעגראַפירט, אַז עס איז נישט כדאי ער זאָל זיך טרעפען מיט יעקב שיף אפילו צופעליג, האָט אַלץ געוואָלט זיך שטעלען אין פאַרבינדונג מיט שיפ׳ן. קאַצענעלסאָן האָט זיך דאַן צוריקגעקערט פון זיין באַזוך אין ניו יאָרק, וואו ער איז געווען אין די אינטערעסען פון דער אידישער קאָלאָניאַל באַנק, פון וועלכער ער איז געווען איינער פון די דירעקטאָרען. הערצל האָט אים דאַן איבערגעגעבן די מיסיע זיך צו טרעפען מיט שיפ׳ן. ווען ער האָט זיך צוריקגעקערט פון דער מיסיע, האָט הערצל, אַ קראַנקער מענש, צו אים געזאָגט: „אוי, עס איז שוין שפּעט. איך האָב שוין געהערט קלינגען צום דריטן מאָל". דערמיט האָט ער געמיינט, אַז ער וועט שוין לאַנג נישט אויסהאַלטן, ווייל זיינע טעג זיינען געציילטע. ער איז טאַקע מער נישט געקומען צו זיך פון זיין האַרץ־קראַנקהייט.

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האַבער,

ניו יאָרק.

יהודה שפיגל,
רח' בן יהודה 105,
תל אביב.

תל אביב, יום ה', ו' חשון תשכ"א
(27.10.1960)

מיין ליעבער הארציגער פריינד יואל האבער, שלום רב לך !

מיט די ווייטערדיגע שורות וויל איך דיר דאנקען פאר דיינע בעזוכע און די דערמיט פארבונדענע אנרעגענדע און אינטערעסאנטע שמועסען, אין בייסט פון "שבת אחים גם יחד", יעדעס מאל ווען דו קומסט אהער אין לאנד פון אונזערע האפנונגען און חלומות, וואס די פארווירקליכונג פון א טייל פון זיי האבען מיר - א דאנק זיין ליעבען נאמען - זוכה געוועזן צו זעהן מיט אונזערע אויגען. און לאמיר האפען אז מיר וועלען נאך זוכה זיין צו זעהן די גאולה שלימה - "ותחזינה עינינו בשוב ה' לציון ב ר ח מ י ם.

שמועסענדיג וואלט איך דיר אודאי מעהר געזאגט ווי איך וועל דיר דא שרייבען. ביים ריידען זיצט מען פנים אל פנים, מ'קוקט איינער אין די אויגען פון צווייטען, מ'מאכט א העויה, א ביסעל עסטיקולאציע, מ'הערט דעם טאן אדער מ'רעדט ווי א תפילה בלחש, אט די אלע אינסטינקטיווע צוגאבען זענען די נאַטען און די פארבענשטריכע וואס מאכען דאס געשפרעך לעבעדיג, פארביג, קלאנגפול. דאס אלעס איז נור מעגליך פּאַנעטיש אויסצודריקען. אבער אויף פאפיער ? וואויל איז דעם וואס קאַן זיך בריעפליך אזוי גוט אויסדריקען ווי מינדליך.

אויבען האב איך געפרובט דיר דאנקען פאר דיינע בעזוכע, אצינד וויל איך דיר דאנקען (און נישט סתם געפלאפעלט "דאנקען", נור טאקי בכל לבבך, פאר צייטונגסאויסשניטען וואס דו געשיקט צו פריינד סאם האלברעכט און איהם געבעטען ער זאל זיי מיר איבערגעבען. ער האט עהרליך אויסגעפיהרט וואס דו האסט פון איהם פארלאנגט. איהם האב איך אן עקספּער יישר כח געגעבען.

איבער די אי-נטערעסאנטע, און ביז צו דיין לעצטען בעזוך ביי מיר אומבעקאנטע איינצעלהייטען איבער הערצל'ס אינטימען מיטארבייטער ד"ר ראזענבערגער האסטו מיר דאך דערצעהלט, און דערפאר האב איך אין דיינע שילדערונג אין "אמעריקאנער" אפשר מעהר בטלעזען ווי א דורכשניטליכער לעזער.

דיינע שילדערונגען פון די ערשטע יאהרען פון דער ציוניסטישער באוועגונג זענען מיר נישט ניי, אבער האבען מיין זכרון אויף דער אנגענעהמסטער ווייזע אויפגעפרישט. ווי זאגט שמאי'לה אין יעקב גארדין'ס "אידישער קעניג ליער"?:"אוי, רבונו של עולם, ס'זאל זיך מיר חאטש חלומ'ען א געבראטען קאטשקאלע !" אז איך לעז דיינע שילדערונגען און די באטרעפענדע דאטומס, גלוסט זיך אויסצורופען:חדש ימינו כקדם! ליידער איז א "קאם בעק" נישט מעגליך....

דער ברעג פון דיעזען בלאט דערנעהנטערט זיך, דאס איז א ווינק פאר מיר צו שליעסען מיין שרייבען, און סתם אזוי, טרוקען, אהן א "שייק הענדס, שנעל האפעדיג איז דאך אויך נישט שייך, דערפאר זאג איך: זיי געזונד און שטארק, דו און דיין רעספעקטיערטע ליעבע פרוי, און לאזט אייך באלד ווידער זעהן דא אין לאנד!.

בעסטע גריעסע צו אלע חברים פון די אלטע גוטע צייטען.

דער טאָג–מאָרגען זשורנאַל, 16טער סעפּטעמבער, 1960

[illegible], הערצל און אוגאַנדע

חשוב׳ער רעדאַקטאָר!

די אַרטיקלען פון אייער חשוב׳ן מיט־רעדאַקטאָר א. אַלפּערין, וועגן דר. הערצל׳ס טאָג־ביכער, זיינען באמת זעהר גוט באַאַרבעט און ער פאַרדינט א גרויסען דאַנק, און איך נעם זיך די דערלויבעניש אים אויסצודריקען א יישר כוח פאַר זיין גרויסער מי.

איבערהויפּט האָט זיך פריינט אַלפּערין אויסגעצייכענט מיט זיינע באַשרייבונגען וועגען דעם טראַגישען אוגאַנדע־קאָנגרעס, וואָס נאָך ביז׳ן היינטיגען טאָג גייען אָן פאַרשיידענע ווערסיעס. ביי דער געלעגענהייט איז ווערט דאָ צו דערמאָנען, אַז אין דעם „בעסט סעלער בוך" פון דעם ריכטער פונ׳ם העכסטען געריכט אין וואַשינגטאָן, פעליקס פראַנקפורטער, ווערט אויך דערמאָנט וועגען דער אוגאַנדאַ־פראַגע, און אויך דאָרטען איז פאַראַנען א טעות אין צוזאַמענהאַנג מיט אוגאַנדע. ווייל נאָך דר. הערצל׳ס טויט, ווען פונ׳ם גאַנצען פּראָיעקט איז גאָרנישט געוואָרען, האָבען פילע יאָ־זאָגערס געוואָלט אָפּלייקענען, אַז זיי זיינען געווען פאַר׳ן אוגאַנדע פּראָיעקט, און דאָס האָט געבראַכט דערצו, דאָס ריכטער פראַנקפורטער זאָל מאַכען דעם טעות, אָבער ווען איך האָב אים אויפמערקזאַם געמאַכט, האָט ער מיר גלייך געדאַנקט און זיך פאַרענטפערט.

עס איז אויך אינטערעסאַנט, אַז ביים ציוני־קאָנגרעס אין אויגוסט, 1903, זיינען צווישען די דעלעגאַטען פון אַמעריקע, אויך געווען דער אידישער פילאַנטראָפּ סיירוס ל. סולזבערגער מיט זיין יונגען זון, אַרטור העיז, דער איצטיגער אַרויסגעבער פון דער „ניו יאָרק טאַימס", און אין א בריוו דריקט ער זיך אויס מיט לויב־ווערטער וועגען הערצל׳ס פּערזענליכקייט. עס איז אויך אינטערעסאַנט, אַז ביי דער דעבאַטע וועגען אוגאַנדע איז דער רעדנער פאַר אוגאַנדע טאַקע געווען סיירוס ל. סולזבערגער, און אַזוי ווי עס איז דעמאָלט ערשט געווען עטליכע חדשים נאָכ׳ן קישענעווער פּאָגראָם, און א גרויסער שטראָם פון אידען פון רוסלאַנד האָבען געצויגען קיין אַמעריקע, האָט סולזבערגער אין זיין רעדע געוואָרענט, אַז אויב דער שטראָם וועט אָנגיין אין די קומענדיגע 20 יאָר אין דער פּראָפּאָרציע ווי עס איז אָנגעגאַנגען אין די פאָרגאַנגענע 20 יאָר, איז ער איבערצייגט אַז עס וועלען אין וואַשינגטאָן אָנגענומען ווערען שטרענגע געזעצען וועגען אימיגראַציע (ליידער זיינען טאַקע אין די יאָרן 1920-1922 אָנגענומען געוואָרען די שטרענגע אימיגראַציע געזעצען). פאַר דעם האָט סולזבערגער מורא געהאַט, און ער האָט דאָס דערקלערט ביים קאָנגרעס, ווען ער האָט זיך אַרויסגעזאָגט פאַר אוגאַנדע.

ווי מר. אַלפּערין האָט שוין איבערגעגעבען, איז דער 6טער ציוני־קאָנגרעס געווען פאַר הערצלען דער לעצטער און דער מער אָנגעשטרענגסטער. און כאָטש ער איז שוין דעמאָלט געווען מיט א קראַנק האַרץ, אָבער ער איז אָנגעגאַנגען מיט דער אַרבעט פאַר דער אידישען שטאַט אידייע. באַלד נאָכ׳ן קאָנגרעס שרייבט הערצל א קאָנפידענציעלען בריוו צו דר. ריטשאַרד גאָטהייל, דער פּרעזידענט פון דער אַמעריקאַנער ציוניסטישער פעדעראַציע, אַז עס איז צו אים געקומען א מענש און פאַרלאַנגט א גרויסע סומע געלט, אויב נישט, וועט ער פאַרעפענטליכען דעם געשפּרעך, וואָס הערצל האָט געהאַט מיט׳ן מיניסטער פּלעווע אין פעטערבורג, און אַזוי ווי ביים געשפּרעך איז אויך אַרויפגעבראַכט געווען דער נאָמען פונ׳ם סולטאַן פון טערקיי, האָט הערצל דעם געשפּרעך געוואָלט האַלטען אין געהיים. אינ׳ם בריוו בעט הערצל דר. גאָטהייל, אַז־אַזוי ווי די פּערזאָן איז איצט ערשט געקומען פון אַמעריקע, בעט ער, אַז גאָטהייל זאָל באַלד אים לאָזען וויסען ווער די פּערזאָן איז. גאָטהייל האָט די זאַך איבערגעגעבען צו דער דעמאָלט באַוואוסטער פינקערטאָן דעטעקטיוו אַגענטור, און עס האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז די פּערזאָן איז געווען א שפּיאָן, אָנגעשטעלט ביים רוסישען אַמבאַסאַדאָר אין וואַשינגטאָן, גראַף קאַסינאַ. דער שפּיאָן איז געווען אונזערער א איד, א געבוירענער פון ביאַליסטאָק. אויך דר. גאָטהייל איז געווען זעהר באַזאָרגט, אָבער אין צווישען צייט איז פון דער דאָזיגער גאַנצער זאַך געוואָר געוואָרען די דעמאָלט אָנגעזעענע טעגליכע צייטונג „די ניו יאָרק וואָרלד", האָט זי פאַרעפענטליכט די ידיעה וועגען דעם שפּיאָן. הערצל איז געווען באַרואיגט און מער האָט ער גאָרנישט געהערט פון דעם אידישען שפּיאָן.

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האַבער,

ניו יאָרק.

טאָג־מאָרגען זשורנאל, 26טער אויגוסט 1960

דזשוליוס האַבער׳ס ווערק וועגען ציוניזם אין אַמעריקע דערשינען אין העברעאיש

Julius Haber

עס איז נאָר וואָס דערשינען אין העברעאיש, אין דעם ישראל־פאַר־לאַג מ. ניומאַן, דאָס וויכטיגע ווערק וועגען דער געשיכטע פון אַמעריקאַנער ציוניזם פון דזשו־ליום האַבער אונטער׳ן נאָמען: „אודיסיאה של ציוני אמריקאני".

דאָס זעלבע ווערק איז מיט א גע־וויסער צייט צוריק דערשינען אין ענגליש און האָט געמאַכט א גרוי־סען רושם. וויכטיגע אידישע און ענגליש־אידישע שרייבער האָבען זיך אָפּגערופען זעהר וואַרים ווע־

גען האַבער׳ס בוך און באַטאַנט די וויכטיגע היסטאָרישע מאַטעריאַלן אינ׳ם בוך, וואָס זענען א וואָגיקער צושטייער צו דער געשיכטע פון אַמעריקאַנער ציוניזם.

דאָס בוך איז פאַרזען מיט א הקדמה פון געוועזענעם ישראל־אַמבאַסאַדאָר אין אַמעריקע אבא אבן. א פאָרוואָרט איז אויך געשרי־בען פון דעם באַרימטען ציון־וועטע־ראַן לואיס ליפּסקי.

דער מחבר פון בוך, דזשוליו־ האַבער, איז איינער פון די ראש־ נים פון דער ציון־באַוועגונג א אַמעריקע, וואָס איז במשך פון י־ רען געווען, און איז נאָך אַלץ, ט טיג אין פאַרשיידענע ציוניסטי־ אונטערנעמונגען. נישט נאָר אַליין, נאָר אויך זיינע קינדער אייניקלעך האָבען דעם ציוניסט אידעאַל פאַרווירקליכט דורך ע זיין קיין ישראל און ווערען נער פון דער אידישער מדינה.

אין דער העברעאישער אויו בע האָט דזשוליוס האַבער צוג בען נייע וויכטיגע מאַטעריאַלן גען דעם סיני־קאַמפּעין און די טע פייערונגען פון יום העצ

טאָג־מאָרגן זשורנאַל, ניו־יאָרק 21טער אויגוסט, 1960

זכרונות פון אַ ציוניסט

— פון —
א. אַלפּערין

אונזער ציוניסטישע מעמואַרען־ליטעראַטור אין אַמעריקע איז ניט קיין רייכע. און די ביכער, וועלכע זיינען געשריבען געוואָרען, קומען פון דער פעדער פון ציוניסטישע פירער, וועלכע האָבען איבערגעלאָזט פערזענליכע זכרונות און אָפּשאַצונגען וועגען די גרויסע געשעענישען, וואָס זיי האָבען מיטגעמאַכט. אָפט האָבען זיי זיך אויך קאָנצענטרירט אַמײַסטען אויף זייער אייגענעם אַנטייל און ביישטייערונג צו די געשעענישען. דאָס בוך פון דזשוליוס (יואל) האַבער, וואָס ליגט איצט פאַר אונז *) איז געשריבען געוואָרען פון אַ פשוט'ן ציוניסט, פון אַן עסקן, וועלכער האָט אַלע זיינע יאָרען ניט פאַרנומען קיין אָפיציעלע אַמטען. און ער שטעלט זיך אויך ניט אָפּ בלויז אויף די גרויסע טעג אין דער תקופה פון די איבער פופציג יאָר, וואָס ער באַשרייבט. ער פירט דורך פאַר אונז דאָס ברייטע בילד פון דער גאַנצער אַנטוויקלונג פון דער ציוניסטישער באַוועגונג אין אַמעריקע, אָנהויבענדיג פון די ערשטע יאָרען פון דער ציוניסטישער פעדעראַציע און פון קליינע פאַרזאַמלונגען אין ברוקלין, אין אָנהויב פון אונזער יאָרהונדערט, ביז צו דער גרויסער מאַסען־באַוועגונג, וועלכע האָט געשפּילט אַזאַ אַנטשיידענע ראָלע אין געווינען דעם קאַמף פאַר דער ווידעראויפריכטונג פון דער אידישער מדינה.

דזשוליוס האַבער האָט פאַרצייכענט אין זיין זכרון און באַשריבען אין זיין בוך אויך די קליינע התחלות, וואָס האָבען געפירט צו גרויסע מעשים און אָן וועלכע די היסטאָרישע אויפטוען און דערגרייכונגען פון אַמעריקאַנער ציוניזם וואָלטען ניט געווען מעגליך.

אַ גרויסען טייל פון זיין בוך ווידמעט דזשוליוס האַבער די געשעענישען אין דער יו״ען, אין דער תקופה פון דעם קאַמף פאַר דורכפירען דעם באַשלוס וועגען דער ווידעראויפריכטונג פון דער אידישער מדינה, און שפּעטער בעת דעם געראַנגעל פון ישראל און פון דער ישראל־דעלעגאַציע אין דער יו״ען נעגען די כסדר'דיגע אַראַבישע אַגרעסיעס. דזשוליוס האַבער איז איינער פון די ווייניגע — און אפשר טאַקע דער איינציגער — אַמעריקאַנער ציוניסט, וועלכער האָט במשך פון אַלע יאָרן, זינט די היסטאָרישע טעג פון 1947, ביינגעוואוינט די זיצונגען פון דער יו״ען, פון דער אַסעמבלי און פון זיכערקייטס־ראַט, תמיד ווען עס זיינען באַהאַנדעלט געוואָרען די ישראל־פראַגען. זיינע זכרונות פון די דאָזיגע פאַרהאַנדלונגען פון דער יו״ען האָבען אַ באַדייטענדען ווערט פאַר דעם קומענדיגען היסטאָריקער, וואָס וועט וועלען באַלייכטען דאָס קאָמפּליצירטע קאַפּיטעל געשיכטע וועגן דער יו״ען און ישראל.

אָבער די דערינערונגען פון דעם ציוניסט דזשוליוס האַבער האָבען אַ ווערט ניט בלויז פאַר דער געשיכטע. אבא איבען, וועלכער האָט אָנגעפירט מיט דער ישראל־דעלעגאַציע אין דער יו״ען במשך פון עלף יאָר, שרייבט אין זיין רירענדער הקדמה צו דעם בוך, אַז „דער עצם פאַקט פון דער שטענדיגער, אויפמערקזאַמער און עקשנות'דיגער אָנוועזענהייט פון דזשוליוס האַבער'ן אויף דער גאַלעריע פאַר'ן פובליקום האָט מיר תמיד פאַרשאַפט אָן אַ שיעור טרייסט און צופרידענקייט בעת די שטורמישע פאַרהאַנדלונגען און דיסקוסיעס".

דער מחבר פון דער אינטערעסאַנטען מעמואַרען־בוך האָט מיט זיין אָנוועזענהייט און באַאָבאַכטונגען אין די קריטישע טעג, ווי אין די פייערליכע מאָמענטען פון די פאַרהאַנדלונגען וועגען ישראל אין דער יו״ען, אויסגעדריקט די וואַכזאַמע אויפמערקזאַמקייט און די געטרייע געפילען פון דעם גרויסען אַמעריקאַנער ציוניסטישען עולם. און פונקט אַזוי איז זיין גאַנץ בוך מיט די אינטערעסאַנטע און רירענדע דערינערונגען אַ שטאַרקער און וואַרימער קאָלעקטיווער אויסדרוק פון דעם פשוט'ן ציוניסט אין אַמעריקע, וועלכער האָט די אַרבייט פאַר דער ציון־אידייע אָנגעהויבען באַשיידען מיט איבער פופציג יאָר און האָט זיך דערוואַרט צו דעם גרויסען און הערליכען נצחון פון ציוניזם אין אונזערע טעג.

*) יוליוס חבר — אודיסיה של ציוני אמריקני. עברית מרים חרמון. הוצאת ספרים מ. ניומן, תל אביב, תשי"ד (דאָס בוך איז מיט אַ צייט צוריק דערשינען אין ענגליש, אין ניו יאָרק).

א באַגעגעניש מיט דר. ערווין ראָזענבערגער

השוב'ער רעדאַקטאָר:

אייער השוב'ער מיטאַרבעטער דר. שלמה ביקל, אין זיין אַרטיקעל פון'ם 18 יוני, „הערצל און די וועלט" גיט אַ פאָרטרעפליכן אַנאַליז איבער דר. ערווין ראָזענבערגער'ס בוך, „הערצל ווי איך געדענק אים".

ראָזענבערגער, וועלכער איז געווען אַ מיט־רעדאַקטאָר מיט דר. הערצל'ן פון דער אָפיציעלער ציוניסטישער וואָכן־צייטונג „די וועלט" פון דעם ערשטן נומער וואָס איז דערשינען אָנפאַנג יוני 1897, איז געווען זעהר אינטים מיט הערצל'ן, וועמען ער האָט געזען יעדען פרימאָרגן פון 8 ביז 11, איידער הערצל איז אַוועק אין דער רעדאַקציע פון דער „נייער פרייע פרעסע", וואו ער איז געווען איינער פון די רעדאַקטאָרען. פון דאָרטען האָט ער געצויגען זיין פרנסה, וועלכע, ווי דר. ראָזענבערגער האָט מיר איבערגעגעבן, איז עס דעמאָלט געווען דאָס העכסטע געהאַלט, וואָס אַ זשורנאַליסט האָט באַקומען. אַזוי ווי דר. ראָזענבערגער איז היינט דער איינציגער וואָס האָט געקאָנט הערצל'ן מיט וועמען ער האָט מיטגעאַרבעט טאָג־איין־טאָג־אויס, האָט ער געקאָנט איבערגעגעבן אַ גענויע שילדערונג וועגן הערצל'ן.

נאָכדעם ווי איך האָב געלייענט דאָס בוך וואָס איז דערשינען מיט 9 חדשים צוריק, און האָב אין אַ געשפּרעך מיט לואיס ליפסקי'ן אים איבערגעגעבן אייניגע שטריכן וואָס איך האָב באַמערקט אין בוך, האָט ליפסקי דורכגעבלעטערט דאָס בוך און צוגעגעבן, אַז ווען מען לייענט דאָס בוך קאָן מען ערשט אורטיילען וועגן דער פּערזאָן הערצל.

שוין דעמאָלט האָב איך ביי מיר אָפּגעמאַכט, דאָס ביי דער ערשטער געלעגענהייט מוז איך זיך באַקענען מיט דר. ראָזענבערגער'ן פערזענליך.

אויף מיין לעצטן באַזוך אין ישראל, האָב איך זיך דורכגעשריבן מיט דר. ראָזענבערגער, וועלכער וואוינט איצט אין פלאָרענץ, איטאַליע, און ער האָט מיר געענטפערט דאָס ער און זיין פרוי וועלען אונז באַגעגענען ביים וואַקזאַל אין פלאָרענץ, און ער וועט האַלטען אַ בוך מיט רויטע טאָוולען, אַזוי וועלן מיר זיך דערקענען. איך האָב זיך געטראָפן מיט דר. ראָזענבערגער אין פלאָרענץ, און מיר האָבן פאַרבראַכט אַ לענגערע צייט אַרומרעדען די פּערזאָן הערצל, וואָס ראָזענבערגער האָט געקאָנט מער ווי יעדער אַנדערער, און נאָך ביז'ן היינטיגן טאָג פאַרגעטערט ער אונזער אומשטערבליכן פירער.

אויף מיינע פיל פראַגעס, מערסטענס וועגן דר. הערצל, האָט מיס. ראָזענבערגער מיר איבערגעגעבן, דאָס לעצטענס האָט זי איבערגעשריבן די טאָגביכער וואָס איר מאַן האָט געהאַט זייט זיינע ערשטע באַגעגעניש מיט הערצל'ן אין דעצעמבער 1896. דר. ראָזענבערגער האָט מיר אויך דערקלערט, אַז זיינע טאָגביכער אַנטהאַלטען 3 מאָל אַזוי פיל מאַטעריאַל ווי עס איז אַריין אין'ם בוך.

מיט דאַנק אײַך,

דזשוליוס האַבער.

שלום עליכם און די ציוניסטען אין אמעריקע

השוב'ער רעדאקטאר:

א װעכענטליכען ארטיקעל „די אידישע װעלט" פון אייער השובן מיטרעדאקטאר אהרן אלפערין גיט ער איבער, אז מען האט אויסגעפונען, אז דער קלאסיקער פון דער אידישער ליטעראטור, שלום עליכם, איז געבעטען געװארן דורך די ציוניסטען אין אמעריקע זיי צו פארטרעטען אויפ'ן 8טן ציון־קאנגרעס, װאס איז פארגעקומען אין האאג, אין 1907.

װעט איר מיר דערלויבען איבערצוגעבען, אז װען שלום עליכם איז צום ערשטען מאל געװען אין אמעריקע אין 1906־7, האט ער זיך דעמאלט באפריינדעט מיט דר. י. ל. מאגנעס, װאס איז דעמאלט געװען דער ראבינער פון טעמפעל עמאנו־אל, אויף דער פינפטער עװעניו און 43טער גאס, ניו יארק. דר. מאגנעס איז אין יענער צייט געװען דער אקטיװער סעקרעטאר פון דער פעדעראציע פון די אמעריקאנער ציוניסטען (היינט „זי־א־עי").

דעם 10טן יוני, 1907, האבען מיר, ציוניסטען, פאראנשטאלטעט א „זייט געזונט" פאר דר. מאגנעס'ן, צו זיין ערשטער רייזע קיין ארץ־ישראל, אין קלינטאן האל, גרענד און קלינטאן סטס., ניו יארק. האט מען געלעזן ביי דער געלעגענהייט א בריװעל פון שלום עליכם, װאס האט געלויטעט: „װען איר װעט לייענען דעם בריװ און איך, אדער בעסער געזאגט די שיף „ניו יארק", װעט זיך ראנגלען מיט די כװאליעס פון דעם גרויסען אטלאנטישען ים, זאל די שיף קעמפען מיט די כװאליעס, און זאל דער קאפיטאן פון דער שיף קלאפען קאפ אין װאנט... אבער איך װעל דעם 10טען יוני טרינקען א גלאז װיין צו ערע צו אונזער דר. י. ל. מאגנעס, צו דער געלעגענהייט, װאס ער פארט קיין ארץ־ישראל". אונטערגעצייכענט — „מיט ציוניסטישען גרוס — שלום עליכם".

שלום עליכם, ביי זיין באזוך אין אמעריקע.

פון דעם בריװעל, װאס שלום עליכם האט געשיקט איידער ער האט זיך אויפגעזעצט אויף דער שיף „ניו יארק", קען מען זען, אז דר. מאגנעס, אלס סעקרעטאר פון דער ציוניסטישער פעדעראציע, האט געבעטען שלום עליכמ'ן ער זאל אויך זיין א דעלעגאט פון די אמעריקאנער ציוניסטען צום 8טען ציון־קאנגרעס.

איך געדענק, אז גראד אין יאר 1907 האבען מיר פארקויפט איבער 2,000 שקלים און די פעדעראציע פון די אמעריקאנער ציוניסטען זענען געװען פארטיילט אין מערערע דעלעגאטען. דעמאלט איז אויך געװען איינער פון די דעלעגאטען מרדכי בראדסקי, איינער פון די „רענק און פייל" פון די ניו יארקער ציוניסטען מיט הדך ארץ.

דזשוליס האבער.

געמישטע הייראַטען אין שוועדען

ווערטער רעדאַקטאָר:

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם אַר־טיקעל פון הרב י. מאָשאָוויטש און הרב [illegible] י. גאַלאָווענטשיק, [illegible] [illegible]טע [illegible]ונות, גרעסטע גע[illegible]ר נאָר דעם [illegible]ום פון די שוועדישע אידען [illegible] וועט איך מיר דערלויב[en] צוצוגעבן, אַז אויף מיין לעצטען באַזוך אין מדינת ישראל האָב איך זיך געטראָפען מיט אַן עלטער פאַרפאָלק פון שטאָקהאָלם, שוועדען, וואָס זענען געקומען אויף אַ באַזוך אין מדינת ישראל.

אַזוי ווי איך האָב געקענט דעם איצטיגען אָבער־ראַבינער פון שוועדען, פּראָפעסאָר קורט ווילהעלם, וועלכער איז אַ גראַדואירטער פון דעם אידישען טעאָלאָגישען סעמינאַר אין ניו יאָרק, האָב איך זיך נאָכגעפרעגט אויף אים ביי די מענשען, וואָס קענען אים פון שטאָקהאָלם. דער ענטפער איז געווען אַז דער אָבער־ראַבינער קורט ווילהעלם פאַרנעמט איצט דעם פּאָסטען, וואָס דעם עלטערען אידענ'ס פאָטער האָט געהאַט אָנגעהאַלטען אין שוועדען מיט פופציג יאָרען צוריק.

אַזוי ווי מיר געדענקען, אַז דער לעצטער אָבער־ראַבינער איז נא[illegible] געווען דר. מאַרקוס עהרענפּרייז, דער גרויסער אידישער געלערנטער און פּערזענליכער פריינד פון ד[illegible] טעאָדאָר הערצל, און דער ש[illegible]טער סעקרעטאַר פון דעם ערשטען ציוניסטישען קאָנגרעס אין באַזעל, אין 1897, האָב איך זיך נאָכגעפרעגט, וואָס עס איז געוואָרען פון די קינדער און אייניקלעך פון ראַבינער דר. עהרענפּרייז. ווען איך האָב געהערט, אַז זיי זענען פאַרהייראַט צו שוועדישע גרויסע פּערזענליכקייטען, איז מיין פראַגע געווען, אויב אַזוי, זענען זיי וואַרשיינלעך שוין אַוועק פון דעם אידענטום. זייערע ענטפערס האָבען מיך גענצליך דערשיטערט. דער ענטפער איז געווען, אַז אין שוועדען איז נישט קיין אונטערשייד צווישען איד און קריסט.

נאַטירליך, האָב איך נישט גע־[illegible]ט, אַז דאָס עלטערע פאַרפאָלק זאָל דענקען, אַז זייער ענטפער האָט מיך צופרידענגעשטעלט. האָב איך ווידער געפרעגט:

„איר מיינט דאָס באמת, אַז ביי אייך איז נישט פאַראַן קיין אונטערשייד צווישען איד און קריסט? אויב דאָס האָט געקאָנט טרעפען מיט דר. עהרענפּרייז'עס אייניקלעך, האַלט עס זעהר שלעכט מיט דעם אידענטום אין שוועדען.״

אָבער דאָס אַלטע פאַרפאָלק האָט מיך געוואָלט איבערצייגען, אַז געמישטע הייראַט איז נישט שלעכט; דאָס העלפט צו דערנענטערען די מענשהייט.

מיט דרך ארץ, דזשוליוס האַבער.

דער טאג־מארגן זשורנאל, יוני 25, 1960

דזשוליוס האבער, באוואוסטער עסקן און ציון וועסטראן, צוריק פון באזוך אין ישראל

דזשוליוס האבער, דער באוואוס־טער ציוניסטישער עסקן און וועסטראן, און זיין פרוי, האבן זיך ערשט צוריקגעקערט פון זייער באזוך אין ישראל. אין דער זעלבער צייט האט זיך אויך צוריקגעקערט זיין ברודער אברהם, וואס איז פאר די לעצטע 35 יאר פארבונדן מיט דער „קאמוירשל באנק" (געוועזענע „מאדערן באנק") אויף גרענד סטריט, אויך מיט זיין פרוי; ווי אויך דער עלטסטער ברודער, שלמה האבער, האט זיך אויך צוריקגע־קערט פון זיין פערטן באזוך אין מדינת־ישראל. אין דער צייט תּאָם דזשוליוס האבער האט זיך געפונען אין דער מדינה, איז ארויס פון דרוק זיין בוך „דהי אדיסעי אָוו ען אמעריקען זייאניסט", איבער־זעצט אין העברעאיש, מיט אן איינ־ליטונג פון אמבאסאדאר אבא איבען.

צוריקוועגס האט זיך מר. האבער אפגעשטעלט אין פלארענץ, איטא־ליע, וואו ער האט זיך געטראפן מיט הר. ערווין ראזענבערגער'ן, דער ערשטער מיט־רעדאקטאר מיט דר. הערצל פון דער אפיציעלער ציוניסטישער צייטונג „די וועלט". דר. ראזענבערגער האט זיך גע־טראפן מיט הערצל'ען אין משך פון איבער דריי יאר, יעדן פרי־מארגן, פון 8 ביז 11, וואו זיי האבן געפלאנט, ווי אזוי יעדער נומער פון דער צייטונג זאל ארויס־געגעבן ווערן.

דער 85־יאריגער דר. ראזענבער־גער האט א זעלטענעם זכרון, און אזוי ווי ער האט געפירט א טאג־בוך זינט דער ערשטער באגעגעניש מיט הערצל'ען, איז ער דער איינ־ציגער, וואס האט געקענט „הערצל'ען גרינטליך, און נאך ביז'ן היינטיגן טאג פארגעטערט ער אים.

ביים איצטיגן באזוך אין מדינת־ישראל, האט מר. האבער זיך גע־טראפן מיט זיינע בויבערקער לאנדסלייט בײ אן אויפנאמע, וואס איז פארגעקומען אין קיבוץ־הויז אין דער אמעריקאנער קא־מפאניע רעננה, וואס האט שוין איצט א באפעלקערונג פון 14 טויזנט. דאס קולטור־הויז איז איבערגעבעטן געווארן פון אונזער חשוב'ן לאנדסמאן אברהם פישער, און טראגט דעם נאמען פון אברהם און הילדא פישער. מר. פישער און מר. האבער האבן זיך דארטן אויך געזען מיט זיין לאנדסמאן יצחק הערש פוקסבערג, א 37־יעריגער יונ־גערמאן, וואס האט זיך ערשט לעצ־טענס צוריקגעקערט קיין בויבערקע, צוליב וועלכע ער איז געווען פאר־שיקט אין פיזיתּהאנגה. ער איז געקומען קיין בויבערקע, כדי צו אליסטן דארט דאקומענטן, א ער איז געווען א פוילישער בירגער. דאס האט אים געגעבן א כשר ליבקייט ארויסצופארן קיין ישראל. ער האט אונז איבערגעגעבן, אז עס איז נאר געבליבן איין־איינ־ציגער איד אין בויבערקע, און אויך ער האט געהייראט מיט א רוסין און פירט זיך אויף ווי א גוי. פון דער גרויסער שוהל האבן זיי גע־מאכט א וועריהויז, און פונ'ם גרוי־סן בית־המדרש איז געמאכט גע־ווארן א בעקעריי. עס האט אים פארדראסן דאס, וואס די רוסן האבן פארניכטעט די מצבה און דעם פארקאן, וואס אידישע פאר־טיזאנער האבן אויפגעשטעלט אין דארף וואלאווע, היינטער דער שטאט, אויף דעם קבר פון די 40 קדושים, וואס זענען דערמארדעט געווארן דורך די נאצים דעם 12טן מערץ, 1943. אבער אונזערע לאנדסלייט אין ישראל וועלן נישט פארגעסן די קדושים, און זיי האבן באשלאסן, צו ערשטן, ארויס־צושטעלן א מצבה אויפ'ן הר־ציון אין ירושלים, ווי אויך ארויסצוגעבן א יזכור־בוך, וואס זאל אפשפיגלען די הונדערטער יארן לעבן אין פראגישן אומקום פון דער שטאט בויבערקע.

די רעדאקטארן פונ'ם יזכור־בוך אין ישראל וועלן זיין אונזערע חשוב'ע פראפעסארן אין דער העב־רעאישער אוניווערזיטעט אין ירו־שלים, ווי אויך אונזער חשוב'ער לאנדסמאן אברהם צוך, וואס איז פאר די לעצטע 37 יאר פארבונדן מיט דער ביבליאטעקאר אין דער שטאטישער תל־אביב ביבליאטעק, און אויך אנדערע בויבערקער אין מדינת־ישראל. דא, אין ניו יארק וועט דער נייעס־רעדאקטאר פון „טאג־מארגן זשורנאל", מאקס [illegible], — אויך א חשוב'ער בוי־בערקער, — איבערנעמען צו רע־דאקטירן דאס יזכור־בוך, וואו ער וועט אויך איבערגעבן ווערע וועגן „בויבערקע אין אמעריקע".

די ערשטע געלטער פאר'ן יזכור־בוך האבן די בויבערקער אין ישראל שוין אנגעהויבן צו זאמ־לען, און זיי האפן, אז די בוי־בערקער לאנדסלייט אין אמעריקע וועלן נישט אפשטיין, ווייל די גאנצע איינגאמע גייט פאר א גמילות־חסדים קאסע פאר די בוי־בערקער אין מדינת־ישראל.

אין קורצן וועט גערופן ווערן א פארזאמלונג פון די בויבערקער לאנדסלייט, וואו פישער און הא־בער וועלן איבערגעבן איינצל־הייטן וועגן די בויבערקער אין ישראל; און אויך, וואס יצחק הערש פוקסבערג, וואס האט ערשט לעצטענס באזוכט בויבערקע, האט איבערגעגעבן וועגן זייער גע־[illegible] שטאט בויבערקע.

דער אידיש אמעריקאַנער אפּריל 29טען, 1960

דר. הערצל און די אַמעריקאַנער אידען

(צו הערצל׳ס הונדערטן געבוירענטאָג)

פון דזשוליוס האבער

באַמערקונג פון רעדאַקציע: דזשוליוס האַבער איז אַ גוט באַקאַנטער אַמעריקאַנער ציוניסט. ער איז ממש אויפגעוואַקסען מיט דער ציוניסטישער באַוועגונג. דאָס איצטיגע און די קומענדיגע קאַפּיטלען זענען אַ ביישטייער צו דער געשיכטע פון ציוניזם אין אַמעריקע בפרט. עס איז איצט אַ ספּעציעל פּאַסיגע געלעגענהייט פאַר דעם, וואָס דזשוליוס האבער האָט צו דערציילען אין שייכות מיט׳ן הערצל יאָר וואָס פאַנגט זיך אָן דעם צווייטען מאַי, צו דער געלעגענהייט וואָס עס ווערט הונדערט יאָר זינט דער שאַפער פון ציוניזם איז געבוירען געוואָרען.

די פייערונג פון דר. טעאָדאָר הערצל׳ס 100טען געבוירענטאָג פון דער גאַנצער אידישער וועלט דעם צווייטען מאַי, דערמאָנט אונז אין הערצל׳ס 50טען געבוירענטאָג וואָס אַמעריקאַנער ציוניסטען האָבען געפייערט דעם 10טען מאַי 1910, אין אַ גרויסען זאַל אין ניו יאָרק. ווי באַקאַנט האָבען אידען זעלטען געפייערט געבוירענטעג פון זייערע גרויסע פירערס. מיר האָבען קיינמאָל ניט פאַרפעלט אָפּצוהאַלטען הערצל׳ס יאָרצייט, און אַלע מאָל עס אויסגענוצט צו זאַמלען פאָנדען פאַר׳ן קרן קימת. אָבער אין די לעצטע יאָרען האָבען מיר יאָ אָנגעהויבען פייערען געבוירענטעג: אין 1956—1957, האָבען מיר געפייערט דעם 100טען געבוירענטאָג פון נפתלי הערץ אימבער, דער פאַרפאַסער פון „התקוה“; מיט אַ יאָר שפּעטער האָבען מיר געפייערט דעם 100טען געבוירענטאָג פון ריכטער לואיס ד. בראַנדייס; לעצטען יאָר האָבען מיר געפייערט דעם 100טען געבוירענטאָג פון שלום עליכמ׳ען; דאָס יאָר פייערען מיר דעם 100טן געבוירענטאָג פון דר. טעאָדאָר הערצל, דער פאָטער פון פאָליטישען ציוניזם, וואָס האָט געפירט אין אונזערע טעג צו מדינת ישראל.

עס זענען נאָך דאָ צווישן די לעבעדיגע די מיטגלידער פון דעם ציון־פאַראיין אין ניו יאָרק, וואָס האָבען

Theodor Herzl

אין 1910 גענומען אַן אָנטייל אין אָרגאַניזירען די דעמאָלטדיגע הערצל־פייערונג: יעקב ראנד, מאַקס דאָפּט, מאַקס געטרוי, די ברידער סעם און הערמאַן שוואַרץ, יהודה (לואיס) שפּי־על, וואָס וואוינט פאַר די לעצטע 25 אָר אין תל אביב, און מיין ווייניג־ייט.

ווען הערצל איז אין חודש פעברואַר 1896, אַרויסגעקומען מיט זיין בראָשור „דער יודענשטאַט“, און נאָכדעם, ווי ער איז געוועזן אַ גאַסט ביי די חובבי ציון אין לאָנדאָן, וואו ער האָט

באַקומען אַן ענטוזיאַסטישע אויפנאַמע, האָט ער זיך לכתחילה געשטיצט אויף דער חובבי ציון באַוועגונג. אָבער עטליכע חדשים שפּעטער, איידער דער ערשטער ציוניסטישער קאָנגרעס איז פאָרגעקומען, האָט הערצל באַקומען די ידיעה, אַז די חובבי ציון פון ענגלאַנד האָבען באַשלאָסען נישט אַנטיילגענומען אינ'ם ערשטן ציוניסטישען קאָנגרעס. דאָס איז פאַר הערצל'ען געווען אַ גרויסע אַנטוישונג. דעמאָלט האָט הערצל געזען דאָס ער קען זיך נישט פאַרלאָזען אויף די קלאַסען און מוז זען דאָס די מאַסען זאָלען זיך אָרגאַניזירען. דאָס זעט מען פון זיין טעלעגראַמע פון פאַריז צו יעקב דע האז, וואָס האָט זיך באַגעגענט מיט הערצל'ען, איידער הערצל האָט פאַרלאָזט לאָנדאָן. יעקב דע האז און זיין פריינט אפרים איש כישור, וועלכען מיר האָבן מיט יאָרען שפּעטער געקענט אין ניו יאָרק אַלס פּרינציפּעל פון דער אַפּטאַונער תלמוד תורה, און עטליכע זייערע פריינט אין לאָנדאָן האָבען איבערגענומען די אַרבעט צו אָרגאַניזירען די אידישע מאַסען פון ענגלאַנד.

ווען הערצל האָט זיך צוריקגעקערט קיין ווין האָט ער נאָכגעדענקט ווי אַזוי מען זאָל אָרגאַניזירען די אידישע מאַסען אין אַמעריקע. ער האָט זיך נישט געוואָלט פאַרלאָזען אויף דער קליינער חובבי ציון באַוועגונג אין אַמעריקע, נאָך זיין דערפאַרונג מיט די חובבי ציון אין לאָנדאָן. הערצל האָט געהאָפט דאָס אַ נייע גרופּע וועט זיין גרייט צו העלפען אָרגאַניזירען דאָס אַמעריקאַנער אידענטום, איבערהויפּט די אידען וואָס זענען געקומען פון מזרח אייראָפּע.

ער האָט נישט געדאַרפט לאַנג וואַרטען. דעם 24טען נאָוועמבער, 1896, איז אַרויסגעשיקט געוואָרען אַ בריוו פון אַ געוויסען וואָיף שור, אַ מוכר־ספרים'ניק פון שיקאַגאָ. אַז ער גראַטולירט הערצל'ען אויף זיין „יודענשטאַט" און בעט מער איינצעלהייטען. מיט צוויי וואָכען שפּעטער שרייבט ער ווידער צו הערצל'ען קיין ווין דאָס ער האָט שוין געלעזען די איינצעלהייטען אין „המליץ" און „העברי", וואָס ער באַקומט רעגעלמעסיג. ער באָט אָן הערצל'ען זיין מיטאַרבעטערשאַפט אין אָרגאַניזירען די ציון פאַראייגען אין דער וועסט. דעם 16טן יולי 1897, טיילט ער מיט הערצל'ען, אַז ער האָט שוין געהאָלפען אָרגאַניזירען ציוניסטישע פאַראייגען אין סיינט פּאָל, מינעסאָטאַ; דע מאָין, אייאָוואַ און קענזעס סיטי, מיזורי. די מיטגלידער זענען אַלע פון דער אָרטאָקסיע.

דעם 8טען מאַי, 1897, ענטפערט הערצל אויף אַ בריוו, וואָס ער האָט באַקומען פון אַ פריי ראָזע סאָנענשיין, די־רעדאַקטאָרין פון דעם פּריוען זשורנאַל „דהי אַמעריקען דזשועס", פון סעינט לואיס, וואָס האָט פאַרלאַנגט אַ קאָפּיע פון זיין רעדע אין לאָנדאָן, אַז זי קען אָט די קאָפּיע באַקומען פון יעקב דע האז און אַז ווינע, הערצל'ס, און דר. מאַקס נאָרדוי'ס בילדער וועט זי באַקומען צוגעשיקט. הערצל האָט זי איינגעלאַדען צום קאָנגרעס, וואָס וועט אָפּגעהאַלטען ווערען אין מינכען, דייטשלאַנד. פון דעם זעט מען, אַז אָנפאַנג מאַי, האָט הערצל נאָך אַלץ דערוואַרט אַז דער קאָנגרעס וועט אָפּגעהאַלטען ווערן אין דייטשלאַנד. ערשט מיט אַ חודש שפּעטער האָט מען געמוזט ענדערען דאָס אָרט אויף באַזעל, אין דער שווייץ.

ווען דער ערשטער נומער פון דער אָפיציעלער ציוניסטישער וואָכען־צייטונג איז אַרויסגעקומען דעם 4טען יוני, 1897, האָט הערצל'ס מיט־רעדאַקטאָר, ערווין ראָזענבערגער, באַצייכענט די געגנער פון דער ציוניסטי־

שער באַוועגונג אַלס „פּראָטעסט ראַבינער". אָט די ראַבינערס האָבן געהאַט פּראָטעסטירט צו דער מוניציפּאַליטעט אין מינכען, פאַר געבען די דערלויבעניש אָפּצוהאַלטען דעם ערשטען קאָנגרעס אין שטאָט. אַזוי איז טאַקע דער נאָמען „פּראָטעסט ראַבינער" געבליבען ביז׳ן היינטיגען טאָג.

אָבער ערשט ווען הערצל האָט באַקומען באַריכטען פון דר. מיכל סינגער וועגען זיינע טעטיגקייטען לטובת דעם פּאָליטישען ציוניזם, און אַז ער האַלט אין אָרגאַניזירען ציוניסטישע פאַראיינען אין ניו יאָרק און אויך אויסער ניו יאָרק, האָט הערצל געפילט, אַז סינגער איז די ריכטיגע פערזאָן פאַר אָט דער טעטיגקייט. שפּעטער האָט

הערצל אויסגעפונען, אַז דר. סינגער איז זיינער אַן אונגאַרישער לאַנדסמאַן, וואָס האָט מיט זעקס יאָר פריער געשריבען דאָס בוך „דאָס אידישע בלוט" אין דער דייטשער שפראַך, און דאָס בוך געווידמעט צו באַראָן מאָריץ דע הירש. אויך האָט סינגער זיך דורכגעשריבען פון ניו יאָרק מיט דעם גרויסען רעפּובליקאַנער וויליאַם מעקינלי, וואָס איז [redacted] אין 1896, דערוויילט געוואָרען פּרעזידענט פון די פאַראייניגטע שטאַטען.

דאָס איז געווען זעהר חשוב ביי הערצל׳ען און ער האָט דר. סינגער׳ן געשאָנקען זיין פּאַרטרויען. דאָס זעט מען פון דעם וואָס הערצל האָט דעם 23טען מאַי, 1897, צום ערשטען מאָל אַריינגעטראָגען אין זיינע טאָג־ביכער: „די באַוועגונג הויבט זיך שוין אָן אין אַמעריקע. מיכל סינגער, דער אַרויסגעבער פון דער נייער צייטונג „טאָלעראַנט", באַריכטעט, אַז ער אָרגאַניזירט ציוניסטישע פאַראיינען אין און אויך אויסער ניו יאָרק". דר. גוסטאַוו גאָטהייל, דער גייסטיגער פירער פונ׳ם באַוואוסטען רעפאָרם טעמפּעל עמאַנועל, און עטליכע אַנדערע ראַבאָ׳ס האָבען אָפּגעהאַלטען אַ פאַרזאַמלונג אויף וועלכער מען האָט אָרומגערעדט די נייע באַוועגונג און באַשלאָסען אונטערצושטיצען הערצל׳ען.

דר. מיכל סינגער איז געווען דער איינציגער אין ניו יאָרק, צו וועמען הערצל האָט געלאָזט וויסען, אַז דער קאָנגרעס וועט אָפּגעהאַלטען ווערען אין באַזעל אָנשטאָט אין מינכען. הערצל האָט אַזוי פיל געהאַלטן פון סינגער׳ס באַריכטען, אַז ווען ער איז אָפּגעפאָרען אין אויגוסט צום ערשטען קאָנגרעס אין באַזעל, האָט ער אָנגעזאָגט דעם מיט־רעדאַקטאָר פונ׳ם ציוניסטישען וואָכענבלאַט, אַז אין דער צייט, ווען ער וועט זיין אַוועק צום קאָנגרעס, זאָל דער מיט־רעדאַקטאָר, ערווין ראָזענבערגער עפענען אַלע בריוו פון אַמעריקע און די באַריכטען פון סינגער׳ן זאָלען באַלד אַריין אין דער צייטשריפט.

פאַר׳ן קאָנגרעס האָט הערצל באַקומען אַ טעלעגראַמע פון דר. אהרן פרידענוואַלד פון באָלטימאָר, אַז דער ציון פאַראיין פון וועלכען ער איז געווען פּרעזידענט האָט אָפיציעל דערוויילט רעוו. דר. שעפּטעל שאַפּער אַלס דעלעגאַט צום קאָנגרעס. אַזוי האָט הערצל אין די טעג פאַר׳ן קאָנגרעס באַקומען גוטע נייעס פון איינצעלנע פערזאָנען אין אַמעריקע.

אָבער די געגנערס פון דער באַוועגונג, אונטער דער אומאָפיציעלער פירערשאַפט פון דר. קויפמאַן קאָהלער, דער גייסטיגער פירער פונ׳ם רעפאָרם טעמפּעל אויף דער פינפטער עוועניו, „בית אל", און גראָד דעמאָלט אויך דער פּרעזידענט פון דער ניו יאָרקער „באָרד אָוו ראַבאַיס", האָבען אויפגענומען אַ קאַמף געגען דער נייער ציוניסטישער באַוועגונג, אַזוי אַז יעדעס מאָל, ווען די ענגלישע אָדער אידיש־ענגלישע פּרעסע האָט געבראַכט עפּעס נייעס וועגען דער באַוועגונג.

איז דר. קאָהלער באַלד אַרויסגעקומען מיט אַן אַטאַקע אויפ׳ן ציוניזם. (מערקווירדיג, אַז אויף די באַריכטען אין דער אידישער פּרעסע וועגען דער ציון באַוועגונג האָט ער נישט רעאַגירט).

ווען די ניו יאָרקער „סאָן" האָט געדרוקט אַן אינטערוויו, וואָס איר פּאַריזער קאָרעספּאָנדענט האָט געהאַט מיט דר. מאַקס נאָרדוי׳ן, וועגען דער נייער ציון באַוועגונג, האָט דר. קאָהלער באַלד רעאַגירט און אַטאַקירט נאָרדוי׳ן. אָבער נאָרדוי איז נישט שולדיג געבליבען קיין ענטפער. אין זיין ענטפער האָט נאָרדוי אויסגעפירט, דאָס ער און הערצל אַרבעטען פאַר׳ן אידענטום, אָבער דר. קאָהלער לעבט פונ׳ם אידענטום.

ווען אין די ערשטע טעג פון דער באַוועגונג האָבען צוויי ראַבאַיס, דר בערנאַרד פעלזענטהאַל, אַ רעפאָרם ראַבאַי פון שיקאַגאָ און דר. פּערערי מענדעס פון ניו יאָרק, אַרויסגעלאָזט אַ רוף דורך די שפּאַלטען פון דער ענגליש־אידישער וואָכענצייטונג דער „אַמעריקען היברו", אַז אָנגעזעענע פירער פון אַמעריקאַנער אידענטום זאָלען גיין צום קאָנגרעס, ווייל צו זייערע ווערטער וועט זיך די וועלט צוהערען, און ווייזען אָן אויף די פּערזאָנען: יעקב ה. שיף, ראַבאַי גוסטאַף גאָטהייל, פּראָפעסאָר זעליגמאַן, פּראָפעסאָר ריטשאַרד גאָטהייל, עדוואַרד לויטערבאַך, יוליוס ביען און דר. סיירוס אַדלער, איז באַלד אַרויסגעקומען דר. קאָהלער מיט אַ געשריי: „וואָס האָבען מיר אַמעריקאַנער אידען צו טאָן מיט׳ן ציוניזם, וועלכער ווערט באַטראַכט פון דר. גידעמאַן, הויפּט ראַבינער פון ווין, אַלס הערצל׳ס משוגעת? יעדעס מאָל ווען די אַנטיסעמיטען באַוועגען זיך אין דער עפענטליכקייט, באַקומט הערצל אַ מאַרד־שטורעם. זאָלען מיר אויך נאָכגיין זיין וועג? ניין, מיר זאָגען צו דער וועלט: איר זאָלט וויסען אַז מיר האָבען איבערהויפּט גאָרנישט צו טאָן מיט דער באַוועגונג".

און ווען די פּרעסע האָט געבראַכט, אַז הערצל האָט בדעה צו מאַכען אַ פאָן מיט זיבען גאָלדענע שטערן, וואָס זאָל באַווייזען, אַז אין דעם קינפטיגען אידישען שטאַט וועט מען נאָר אַרבעטען 7 שעה אַ טאָג, איז ווידער אַרויס דר. קאָהלער מיט דער טענה: „וואָס, הערצל וויל שוין אינ׳ם נייעם אידישען שטאַט זאָל מען נאָר אַרבעטען 7 שעה אַ טאָג. פאַרוואָס זאָלען די זיבען שטערן נישט אויסטייטשען, אַז דעם זיבעטען טאָג זאָל מען רוען, אָדער אַז דאָס זיבעטע יאָר זאָל מען נישט באַאַרבעטען דעם באָדען, אָדער אַז נאָך זיבען יאָר זאָל מען באַפרייען די קנעכט, — נאַרישקייטען פון וואָס פיל האַלטען נאָך".

אין אַ וואָך אַרום איז ווידער דערשינען אַן אָפענער בריוו פון אַן אַנדער קליינער גרופּע, וואָס איז באַשטאַנען פון דעמאָלטדיגע פירער פונ׳ם אַמעריקאַנער אידענטום און האָט דערקלערט, אַז זיי זענען פאַר׳ן ציון קאָנגרעס נאָר דאַן, ווען ס׳וועט דיסקוטירט ווערן וועגען באַזעצען אידן אויפ׳ן לאַנד אין ארץ ישראל, — „אָבער אַזוי שנעל, ווי עס וועט דיסקוטירט ווערען וועגען אַ אידענשטאַט אָדער וועגען די וועלט־מאַכטען, וועלן מיר אויסרופען: נעמט אַוועק אייערע הענט פון אַזאַ דעליקאַטער זאַך און מיר וועלן זיך עפענטליך צוריקציען". עס זענען באַלד אַרויסגעקומען די אַזוי גערופענע נייטראַלע און האָבען דערקלערט, אַז נאָר די פירער פון די רעפאָרם געמיינדעס און אויך ענליכע געמיינדעס, ווי אויך פאַרטרעטער פון דער „אַנגלאָ־דזשואיש אַסאָסיאיישאָן", די אידישע געמיינדע פון ווין, בערלין און פונ׳ם פראַנצויזישען אידענטום, זאָלען זיין די דעלעגאַטען צו אַ קאָנגרעס.

ערשטע ציון־שפּראָצען אין אַמעריקע

פון דער סעריע:
דר. הערצל און די אַמעריקאַנער ציוניסטען.

פון דזשוליוס האבער

ב

עס איז כאַראַקטעריסטיש פאַר'ן וואַקסענדיגען אינטערעס פאַר'ן ציוניזם אין אַמעריקע באַלד ווי דר. טעאָדאָר הערצל האָט פאַרעפענטליכט זיין „יודענשטאַט" און האָט איינגערופען דעם ערשטען ציוניסטישען קאָנגרעס, [redacted] 1897 האָט דר. מיכל סינגער באַריכטעט צו הערצל'ן, אַז אויף דער חתונה פון בערטאַ האַלפּערן און רפאל וואָלבערג אין ניו יאָרק האָבען צוויי פון זיינע, סינגער'ס אַרויסהעלפערס, משה שפּיצבאַרד און אברהם פּרוכטער, געזאַמעלט געלט פאַר'ן אידישען נאַציאָנאַל פאָנד. דאָס געלט, ווי דר. סינגער האָט געמעלדעט דר. הערצל'ען איז איבערגעשיקט געוואָרען צו דער ציוניסטישער צענטראַלע אין ווין. דערביי דאַרף אָנגעוויזען ווערען, אַז דער אידישער נאַציאָנאַל פאָנד איז ערשט געגרינדעט געוואָרען ביים פינפטען ציון־קאָנגרעס אין 1901. אָבער שוין אין 1897 האָבען ציוניסטען געזאַמעלט פאָנדען פאַר ציוניסטישע צוועקען. דער עיקר פאַר גאולת הארץ.

ווי שוין דערמאָנט, אין אַ פריערדיגען אַרטיקעל, האָט זיך דעמאָלט דר. ריטשאַרד גאָטהייל, פּראָפעסאָר פון קאָלומביאַ אוניווערזיטעט, שטאַרק אָנגעהויבען צו פאַראינטערעסירען אין הערצל'ס פּאָליטישען ציוניזם, און דעם 28טען סעפּטעמבער, 1897 האָט ער געשריבען צו הערצל'ען אַ בריוו מיט אָט דעם אינהאַלט:

„עס טוט מיר לייד וואָס איך האָב נישט געקאָנט קומען צום ערשטען קאָנגרעס, אָבער איך פאַרזיכער אייך, אַז מיר וועלען באַשטימט קומען צום צווייטען קאָנגרעס, קיין אונטערשייד, וואו ער וועט אָפּגעהאַלטען ווערן. איך בעט אייך מיר שיקען קאָפּיעס פון אַלע בראָשורען, פּאַמפלעטען וועגען קאָנגרעס, ווי אויך אַ קאָפּיע פון דער אָפּצייכענונג וואָס די דעלעגאַטען האָבען געטראָגען. און בילדער פון די אידישע קאָלאָניעס אין ארץ ישראל, ווייל איך וועל דאָס אַלץ דאַרפען פאַר מיינע פאָרטראַגען וועגן פּאַלעסטינע.

גאָטהייל האָט אין דעם בריוו אויך דערקלערט, אַז ער און זיין פריינט וועלן גרינדען ציוניסטישע פאַראיינען צווישען די ענגליש־רעדענדיגע אידען".

אויך אין פילאַדעלפיע, איז געשיקט געוואָרען אַ באַריכט צו הערצל'ען אין דער זעלבער צייט, אַז אויף אַ פאַרזאַמלונג, וואו עס האָבען גערעדט דר. סאָל'יס כהן און רעוו. צבי הירש מאַסליאַנסקי, האָט מען זיך פאַרפליכטעט צו קויפען 500 אַקציעס אין דער באַנק וועגען וועלכען מען האָט דעבאַטירט ביים קאָנגרעס.

אויך פון שיקאַגאָ איז געקומען אַ באַריכט, אַז ביי אַ פאַרזאַמלונג וואָס לעאָן זאָלאָטקאָף, ראַבאַי דר. בערנאַרד פעלזענטהאַל און הערים הראָוויטש האָבען אַדרעסירט, האָבען זיך די מערסטע אָנוועזענדע אָנגעשלאָסען אַלס מיטגלידער פון דער נייער באַוועגונג. אין דער זעלבער וואָך איז אויך געקומען אַ באַריכט פון

קליוולאַנד, אַז ביי אַ ציוניסטישער פאַרזאַמלונג, אויף וועלכער עס האָבן גערעדט הרב גיטעלסאָן און ס. ראָקער, האָבן זיך פיל נייע מיטגלידער אַנגע־שלאָסן.

שפעטער באַריכטעט דר. א. ס. וואלדשטיין פון באָסטאָן, אַז עס האָט זיך דאָרט געגרינדעט „די ניו אינגלענד זייאָן אַסאָסיאיישאָן" מיט 19 ציוניסטישע פאַראיינען. אין יענער צייט האָבען זיך געהאַלטען אין גרינדען איינצעלנע ציון פאַראיינען איבער דעם גאַנצען לאַנד און אַלע האָבען אַרויסגעקוקט, אַז אַ צענטראַלע ביוראָ זאָל געעפענט ווערען אין ניו יאָרק. מען האָט אָבער געמוזט וואַרטען אויף אַזאַ צענטראַלע עטליכע חדשים.

אָבער די שונאים פון דער ציוניסטישער באַוועגונג זענען אויך נישט געשלאָפען. ווען די פרעסע האָט געבראַכט די נייעס, אַז דער פלאַן פאַר דער ציוניסטישער באַנק ווערט שוין אַ רעאַליטעט, און אַז די באַנק וועט האָבען אַ קאַפּיטאַל פון 10 מיליאָן דאָלאַר אָדער 2 מיליאָן ענגלישע פונט, איינגעטיילט אין 2 מיליאָן אַקציעס מיט פינף דאָלאַר אַן אַקציע, איז אַרויסגעקומען קויפמאַן קאָהלער מיט אַ דערקלערונג, אַז די וואָס וועלען קויפען אַקציעס פון דער באַנק זאָלען וויסען אין פאָראויס, אַז זיי וועלען נישט צוריקזען קיין סענט. אַזוי זענען ווייטער אָנגעגאַנגען די שטערונגען מצד די שונאי ציון. אין אַ געוויסען טאָג האָבען ראַבאַי סטיפען ס. וויז און דר. גאָטהייל זיך דורכגערעדט מיט דזשאָזעפין לאַזאַרוס, די עלטערע שוועסטער פון עמאַ לאַזאַרוס, וואָס איז געווען די, וואָס האָט נאָך מיט 15 יאָר פאַר הערצל'ען געשריבען וועגען אַ אידישע נאַציאָנאַלע היים אין ארץ ישראל. דזשאָזעפין איז אין יענער צייט געווען אַ מיטאַרבעטער אין גרויסע ענגלישע זשורנאַלען. אלס רעזול־טאַט איז דזשאָזעפין לאַזאַרוס אַרויס אין דעם „אַמעריקען היברו" מיט אַרטיקלען פאַר ציוניזם אָפּענטפערענדיג אויף די געגנער פון ציוניזם.

אין דער זעלבער צייט איז סינגער אָנגעגאַנגען מיט זיין אַרבעט צו שאַפען מערערע ציוניסטישע פאַראיינען, און דר. גאָטהייל און ראַבאַי וויז האָבען איינגעלאַדען די פירער פון די ציוניסטישע פאַראיינען צו אַ פאַזאַמלונג, וואו מען האָט אָרגאַניזירט די ציוניסטישע פאַראיינען אין אַ נאַציאָנאַלער קערפערשאַפט. [redacted] באַקומט הערצל די פאָלגענדע טעלעגראַמע:

„מיר גראַטולירען אַ נזערען ענערגישען פירער דר טעאָדאָר הערצל. מיר האָבן דערעפענט די צענטראַלע ביוראָ פון די פאַראייניגטע ציוניסטישע פאַראיינען פון די פאַראייניגטע שטאַטען. אונזער פראָגראַם איז דאָס באַזעלער פראָגראַם".

אויף דער טעלעגראַמע זענען געווען געצייכענט דר. הלל קליין, דר. יוסף בלושטיין און דר. מיכל סינגער. אין עטליכע טעג שפעטער האָט סינגער אַרויסגעשיקט צו הערצל'ען די ליסטע פון די דערוויילטע באַאַמטע, ווי אויך די ליסטע פון די פאַראיינען, וואָס זענען אָנגעשלאָסען אין די פאַראייניגטע ציוניסטען פון די פאַראייניגטע שטאַטען.

ווי עס זעט אויס, האָט געבראַכט בייז בלוט צווישען דער קליינער סינגער גרופע און צווישען דער גאָטהייל־וויז גרופע. דעם 29טן יאַנואַר, 1808, שרייבט דר. גאָטהייל זיין באַוואוסטע אָנקלאָגע צו דר. הערצל'ען. עס ווייזט זיך אַרויס, אַז דר. גאָטהייל איז געווען זעהר אויפגעבראַכט אויף סינגער'ן און האָט צוערשט געשריבען צו דר. לעאָן קעלנער'ן, פראָפעסאָר אין ווינער אוניווערזיטעט, וואָס האָט צו

יענער צייט אַרויסגעהאָלפן הערצל׳ען מיט דער אַרבעט צו אָרגאַניזירען דעם צווייטען ציון קאָנגרעס. אויף צוזאָמענס שרייבט שוין גאָטהייל דירעקט צו הערצל׳ען.

דעם 18טען פעברואַר, 1898, ענטפערט הערצל צו גאָטהייל׳ן, אַז דער גאַנצער ענין איז אים נישט צום האַרצען. סינגער שיקט באַריכטען פון זיינע טעטיגקייטען פאַר דער ציון באַוועגונג, און „איך האָב קיין גרונט צו צווייפלען אין זיין גוטער אַרבעט״, שרייבט הערצל. — „איך באַקום רעגולאַר פון אים די באַריכטען. אַזוי ווי עס איז אַ ווייטע שטרעקע צווישען ווין און ניו יאָרק, קען איך נישט וויסען וואָס עס קומט דאָרט פאָר. איך בעט אייך שיקט מיר אומפּאַרטייאישע באַריכטען, וואָס איך זאָל קענען דרוקן אין אונזער אָפיציעלן ציון־אָרגאַן. דר. קעלנער האָט וואַרשיינליך אייך שוין מיט געטיילט, אַז דער צווייטער ציון קאָנגרעס וועט אויך פאָרקומען אין באַזעל סוף אויגוסט, אַזוי ווי עס איז נאָך פאַראַן צייט, זעט, אַז איר זאָלט פאַרקויפען פיל שקלים״.

ענדליך איז געקומען דער טאָג אויף וועלכען די ציוניסטען אין אַמעריקע האָבען געוואַרט. ראַבאַי דר. סטיפען ס. ווייז, האָט דעם 28טען יוני, 1898 געשריבן צו הערצל׳ען, אַז זיין גרויסע גרופּע רופט אַ קאָנפערענץ אין יולי, פון ציוניסטישע פאַראיינען פון אַמעריקע צו אָרגאַניזירען אַ ציוניסטישע פעדעראַציע אין אַמעריקע. אינ׳ם בריוו טיילט ווייז מיט הערצל׳ען, אַז ער, ווייז, און דר. גאָטהייל און פרוי קומען אַלס דעלעגאַטען צום צווייטען ציוניסטישען קאָנגרעס.

אויפ׳ן וועג קיין באַזעל האָט ווייז און זיין כלה, די שפּעטערדיגע פרוי לואיס וואָטערמאַן, זיך אָפּגעשטעלט אין בערלין צו באַזוכען זייער משפחה. זענען זיי אויפגענומען געוואָרען זעהר פריינטליך. אויף צוזאַמענס זענען

ראַבאַי סטיפען ס. ווייז

ווייז און זיין כלה איינגעלאַדען געוואָרען צו אַ קאָנצערט. לואיז האָט צוגעשפּילעט צו איר קלייד אַ דימענטענע שפּילקע. ווען איינער פון די קוזינס האָט געפרעגט, וואָס פאַר אַ סאָרט שפּילקע דאָס איז, און ווען דער ענטפער איז געווען, אַז דאָס איז אַ אידישער מגן דוד, האָט זיך די קוזינע פּשוט געכאַפּט ביים קאָפּ: לואיס, דו מוזט עס באַלד אַרונטערנעמען, חייל אונזערע פריינט ביים קאָנצערט טאָרען דעם אידישען אָפּצייכען נישט זען, האָט יענער געזאָגט דערשראָקען. ווען דר. ווייז פלעגט עס אין די שפּעטערע

יאָרען איבערדערציילען, פלעגט ער אַלע מאָל אויספירען, „באַך דער סצענע זענען מיר נישט געבליבען ביי זיי אַפילו אַ שעה צייט”. ער האָט פאַר זיין משפחה נישט געהאַט קיין אַנדערן נאָמען „משומדים”.

ווען ווייז האָט צום ערשטען מאָל דערלאַנגט די האַנט הערצל׳ען און אַריינגעבליקט אין זיינע אויגען, האָט ער געפילט ווי ער וואָלט געהאַט פאַר זיך אַ פרינץ פון ישראל. ווי עס איז געווען צו זען איז אויך הערצל געווען צופרידען זיך צו טרעפען מיט ראַבאַי ווייז׳ן, און הערצל האָט טאַקע אַכטונג געגעבען אַז ווייז זאָל ווערען דער סעקרעטאַר פאַר ענגליש אויפ׳ן קאָנגרעס.

ביים קאָנגרעס האָט ווייז אויך געהאַט אַנדערע פונקציעס, ער איז געווען דער ספעציעלער קאָרעספאָנדענט פון דעם „ניו יאָרק דזשורנאַל”, דעמאָלט מיט דער גרעסטער צירקולאַציע אין ניו יאָרק. אין זיינע באַריכטען אין „דזשורנאַל” האָט זיך ווייז צוערשט אָפגעשטעלט אויף די דעלעגאַטען. ער האָט אויסגערעכענט פון וועלכע לענדער זיי זענען און צוגעגעבען, אַז שבת אין שוהל, האָט ער ערשט געהאַט אַ מעגליכקייט זיי צו באַאָבאַכטען ווער איז ווער, און אַז זיי זענען געאַכטעטע פירערס אין די ערטער פון וואַנען זיי קומען. אין זיין צווייטען טעלעגראַפישען באַריכט צו דער צייטונג שרייבט ווייז, אַז די דעלעגאַטען זענען געקומען פון פראַנקרייך, ענגלאַנד, גאַליציע, דייטשלאַנד, איטאַליע, עגיפטען, די אַראַבישע לענדער (איינגעשלאָסען תימן), רוסלאַנד, אַמעריקע און אויך פון ארץ ישראל. אין איין טעלעגראַפישען באַריכט האָט ער אויך איבערגעגעבען אין קורצען אַ רעדע פון דר. הערצל׳ען אין וועלכער דער ציון־פירער האָט זיך אָפגעשטעלט אויפ׳ן

דרייפוס פראָצעס און באַהויפטעט, אַז די רייכע אידען פון פראַנקרייך זענען נישט אַרויסגעקומען אין דער עפענטליכקייט צו פאַרטיידיגען דרייפוס׳ען. הערצל האָט דערמאָנט די נעמען פון די נישט־אידען וואָס האָבען יאָ פאַרטיידיגט דרפוס׳ען. צווישען די נעמען האָט ער דערמאָנט עמיל זאָלאַ׳ן, שעירער׳ן, קעסטנער׳ן, לאַבאָרי׳ן, קאָלאָנעל פיקאַרט און דעם מיניסטער טרעיקס. הערצל האָט מיט׳ן פינגער אָנגעוויזען אויף זיין פריינט בערנאַרד לאַזאַר, אַ דעלעגאַט, און אויסגערופען:

— אָט ער, אַליין אַ איד האָט פאַרטיידיגט דרייפוס׳ן אַלס איד!

אין זיין לעצטען טעלעגראַפישען באַריכט גיט ווייז איבער הערצל׳ס געזעגענונגס רעדע: „מיט טרערען אין די אויגען האָט הערצל געזאָגט, אַז די וואַנדערונגען פון אידען וועלען באַלד קומען צו אַן ענדע, און אויפ׳ן פלאַץ, לאָמיר האָפען, וועט קומען דאָס עולה רגל זיין קיין ציון און איך האָף, אַז בעסערע טעג וועל׳ען קומען פאַר אונזער פאָלק”.

ווען ראַבאַי ווייז האָט זיך צוריקגעקערט פון׳ם קאָנגרעס האָט ער ביי אַ פרעסע קאָנפערענץ איבערגעגעבען אַ סך איינצעלהייטען. און צו מאָרגענס האָבען די ענגלישע צייטונגען איבערגעגעבען וואָס ווייז האָט געהאַט צו זאָגען וועגען דעם קאָנגרעס און דר. הערצלע׳ן. דאַן איז ראַבאַי קאָהלער אַרויס מיט אַן אַטאַקע אויף אים און אויף הערצלע׳ן, וועמען ראַבאַי ווייז האָט ממש פאַרגעטערט.

דר. ריטשאַרד גאָטהייל און זיין פרוי, וואָס זענען אויך געווען דעלעגאַטען צום צווייטען ציון קאָנגרעס אין באַזעל, האָבען זיך שטאַרק באַפריינדעט מיט הערצל׳ען און זיין פאַמיליע, נישט נאָר וואָס אָנבאַלאַנגט דער ציון באַוועגונג נאָר אויך אין פריוואַטע פאַמיליע אַנגעלעגענהייטען.

דער אידיש אמעריקאַנער מאַי 6טער, 1960

אין משך פון די יאָרען 1898—1904, זענען דורכגעגאַנגען צווישען דר. העצל׳ען און דר. גאָטהייל׳ן מער ווי 150 בריוו. די בריוו געפינען זיך אין די ציוניסטישע אַרכיוען אין ירושלים, און פון די בריוו קען מען פיל לערנען.

ביים צווייטען קאָגרעס איז הערצל ערשט אַלט געווען 38 יאָר. דעריבער האָט ער זיך שטאַרק באַמיט צו דערמוטיגען יונגע ציוניסטען. הערצל האָט צוגערופען דעם יונגען דעלעגאַט חיים ווייצמאַן און אים געגעבען אַן אויפגאַבע, אַז ער זאָל אַכטונג געבען, אַז די דעלעגאַטען זאָלען זיך האַלטען רואיג. ווייצמאַן, וואָס האָט געקענט כמעט די מייסטע דעלעגאַטען וואָס זענען געקומען פון רוסלאַנד, האָט באַמערקט ווי מנחם שיינקין, פירט אָן אַן „אייגענע" זיצונג מיט מיטגלידער פון דער רוסישער דעלעגאַציע, איז ער צוגעקומען און געבעטען עס זאָל זיין שטיל. אויף דעם האָט שיינקין אַרויסגענומען פון דער קעשענע אַ קליין גלעקעל און צוויי מאָל געקלונגען און דערביי דערקלערט, אַז זיין אייגענע זיצונג איז שוין געשלאָסען.

וועגען דעם דאָזיגען אינצידענט האָבען מיר געהערט פון דר. ווייצמאַנ׳ען און דר. הייז׳ן אויפ׳ן 22טען ציון קאָנגרעס אין באַזעל אין דעצעמבער 1946. אַזוי ווי דעמאָלט האָט געזאָלט זיין באַלד 50 יאָר זינט עס איז אין באַזעל אָפגעהאַלטען געוואָרן דער ערשטער ציון קאָנגרעס, האָבען די פירער פון דער באַזעלער אידישער געמיינדע אַראַנזשירט אין דער זעלבער שטאָט קאַסינאָ, וואו דער ערשטער קאָגרעס איז אָפגעהאַלטען געוואָרען אַ צוזאַמענקום פאַר׳ן כבוד פון די דעלעגאַטען, וואו ווייצמאַן און ווייז האָבען גערעדט. זיי האָבען איבערגעגעבען אינטערעסאַנטע עפיזאָדען פון יענער צייט.

ראַבאַי ווייז, ווי געזאָגט, איז געווען באַגייסטערט פונ׳ם קאָנגרעס און באָטש ער איז געווען באַשעפטיגט אַלס ראַבאַי אין דער מעדיסאָן עוועניו סינאַגאָגע, האָט ער געפונען צייט צו באַזוכען ציוניסטישע פאַראיינען אין און אויך אויסער ניו יאָרק. מען מוז געדענקען, אַז אין זיין אייגענער קאָנגרעגעישאָן זענען געווען מיטגלידער אויך באַאַמטע וואָס זענען געווען געגנער פון דער ציון באַוועגונג.

ווען ווייז האָט זיך געזעגענט ביים קאָנגרעס מיט דר. הערצל׳ען האָט ער אויף זיך גענומען די מיסיע צו זיין דער אַמעריקאַנער קאָרעספאָנדענט פאַר דער ציוניסטישער וועכענטליכע צייטונג „די וועלט", וואָס איז אַרויסגעגאַנגען צו יענער צייט אין ווין.

אינ׳ם ערשטען באַריכט, שרייבט ראַבאַי ווייז, אַז דער נייער דערוויילטער גאָווערנאָר פון ניו יאָרק טעאָד רוזוועלט האָט ביי אַ פייערונג פון ד ערשט אויפגעבויטען „היברו טעכנ אינסטיטוט" אין ניו יאָרק, ד ציילט, אַז ווען ער איז געווען פאָ לימישאָנער פון ניו יאָרק, איז צו מען אַ קאָמיטע מיט אַ גאַסט יראָפע מיט׳ן נאָמען דר. אלוואַ אַ באַקאַנטער אַנטיסעמיט, און לאַנגט, אַז מען זאָל שיקען פאָ צו אַ גרויסער מאַסען פאַרזאַ וואו דער מר. אלוואַהרט וועט רוזוועלט האָט שוין געוואוסט ו פערזאָן איז. האָט ער געשיקט דישע פאָליסלייט און זיי האָבען גע האַלטען אָרדענונג. צומאָרגענס איז די קאָמיטע מיט אלוואהרט׳ען ווידער געקומען צו רוזוועלט׳ן אים צו דאַנקען און ווידער פאַרלאַנגט צו שיקען פאָליציי אויף אַן אַנדערען אָרט, ווי דער דאָזיגער אַנטיסעמיט האָט ווידער געוואָלט האַלטען אַן אַנטיסעמיטישע רעדע. אויף דעם האָט אים רוזוועלט געענטפערט:

דער אידיש אמעריקאנער, מאי 6טער, 1960

איך ווייס פון דער אַנטיסעמי־
ישער רעדע, וואָס דו האָסט געהאַל־
טן. איך זאָג דיר, אַז דאָס איז געווען
דאָס ערשטע און איך דאָס לעצטע מאָל,
וואָס דו וועסט האַלטן אַן אַנטיסע־
מיטישע רעדע אין ניו יאָרק.

אַזוי ווי ביים צווייטן קאָנגרעס
האָט דר. מיכל פינגער׳ס גרופּע נישט
געהאַט קיין דעלעגאַטן האָט ער טע־
לעגראַפיש גראַטולירט דעם קאָנ־
גרעס, און דאָך איז געווען סינגער׳ס
לעצטער שריט אין דער באַוועגונג. ער
האָט געעפנט אַ דרוקעריי אויף דער
איסט סייד אין ניו יאָרק אין פון דעם
האָט ער געצויגן פּרנסה. עס איז
באמת אַ שאָד, אַז דער מענש, וואָס
איז געווען דער ערשטער צו אָרגאַניזי־
רן ציוניסטן אין ניו יאָרק אַוועק־
געבענדיג זיין גאַנצע צייט און מי,
זאָל אינגאַנצן פאַרגעסן ווערן.

ביים דריטן קאָנגרעס, אויך אין
באַזעל אין 1899, האָט הערצל זיך
נאָכגעפרעגט ביי דר. גאָטהייל׳ן פאַר־
וואָס ראַבאַי וויִיז איז נישט געקומען.
דער ענטפער איז געווען, אַז וויִיז האָט
געהאַלטן ביים אָננעמען דעם אַמט
אַלס ראַבאַי אין פּאָרטלאַנד, אָרעגאָן,
און אַזוי ווי דער רעפאָרם טעמפּעל
איז דער אָנגעזעענסטער אין דער ווײַ־
טער וועסט, און אזוי ווי די וועלט אר־
גאַניזאַציע „בני ברית” וועט אין קור־
צן אָפּהאַלטן אַ צוזאַמענקונפט אין
סאַן פראַנציסקאָ, איז באַשלאָסן ➤

וויִיז זאָל בעסער בלייבן אין אַמערי־
קע און אַדרעסירן די „בני ברית”,
וואָס קען מעגליך ברענגען נוצן פאַר
דער ציוניסטישער באַוועגונג.

אין די שפּעטערע יאָרן פלעגט דר.
וויִיז דערציילן, אַז אַזוי שנעל, ווי ער
האָט דערמאָנט הערצל׳ן און דער
ציוניסטישער באַוועגונג אויף יענעם
צוזאַמענפאָר, איז דער גאַנצער זאַל
מיט די אָנוועזענדע געוואָרן אַזויווי
אַ שטיק אייז, און ער האָט זיך געפילט
בעסער ערשט דאַן, ווען ער איז
אַרויס פון׳ם זאַל

(ווייטערעס — קומט)

JEWISH AMERICAN — דער אַמעריקאַנער

Friday, May 13, 1960

דר. הערצל'ס שלוחים צו אַמעריקאַנער אידען

(פון דער סעריע: הערצל און די אַמעריקאַנער אידען)

פון דושוליום האָבער

ב

ווי אין אַנדערע אַזוי אויך אין אַמעריקע, האָט דער ציוניזם זיך אָנגעשטויסען אין אַ שטאַרקער געגנערשאַפט. אַפילו דער אָרדען בני ברית, וואָס איז אין די לעצטע יאָרען אַזוי נאָענט צום ציוניזם, האָט געוויזען אַ שטאַרקע געגנערשאַפט צו דר. הערצל'ען און די באַוועגונג וואָס ער האָט געשאַפען.

אויפ'ן דריטען ציוניסטישען קאָנגרעס איז פרוי גאָטהייל, וועלכע איז מיט איר מאַן פּראָפעסאָר ריטשאַרד גאָטהייל געווען פון די ערשטע הערצל נאָכפאָלגער אין אַמעריקע, געווען אַ דעלעגאַטקע. דר. הערצל האָט זי פאָרגעשטעלט פאַר פרוי עלמאַן פון רומעניע אויך אַ דעלעגאַטקע צום ציוניסטישען קאָנגרעס. אין אַ געשפרעך מיט פרוי עלמאַן האָט זיך פרוי גאָטהייל דערוואוסט, אַז די צענטראַלע פון בני ברית אין אַמעריקע האָט אויסגעשלאָסען אַ בני ברית צווייג אין ברייליא, רומעניע, דערפאַר וואָס אָט דער צווייג האָט אָנערקענט הערצל'ס פּאָליטישען ציוניזם.

אין 1901 האָט הערצל געהאַט פיל באַזוכערס אין ווין. אַלע וועגען האָבען דעמאָלט זיך געצויגען קיין ווין צו דר. הערצל'ען. איבערהויפּט פלעגען קומען רוסישע אידען וואָס האָבען זיך אַקטיוו באַטייליגט אין דער נייער ציון באַוועגונג און זענען דערפאַר פאַרפאָלגט געוואָרען פון דער רוסישער פּאָליציי. אַ גרויסע צאָל רוסישע ציוניסטען האָבען צוליב דעם פאַרלאָזט זייער געבורטס־לאַנד. צווישען די רוסישע ציוניסטען וואָס זענען געקומען קיין ווין איז אויך געווען דער אָראַטאָר, רעווערענד יוסף זעף. ווי עס זעט אויס איז זעף געקומען קיין ווין, ווי מען זאָגט נאַקעט און באָרוועס. הערצל האָט אים געשטיצט און אים צוגערעדט ער זאָל פאָרען קיין אַמעריקע. אַזוי ווי רעווערענד זעף איז געווען אַ גלענצענדיגער רעדנער, האָט הערצל פאָראויסגעזען, אַז ער וועט זיין נוצליך אַלס אַגיטאַטאָר אין דער ציון באַוועגונג. הערצל, פון זיין אייגענער קעשענע האָט אים פאַרשאַפט אַ שיפסקאַרט און מיט אַ רעקאָמענדאַציע בריוו צו דר. גאָטהייל, דער דעמאָלטדיגער פּרעזידענט פון דער ציון באַוועגונג אין אַמעריקע.

הערצל האָט באַלד באַקומען אַ בריוועל פון יוסף זעף'ן, אַז גאָטהייל האָט אים אַנטזאָגט שטיצע, ווייל די קאַסע פון דער ציוניסטישער באַוועגונג איז אינגאַנצען געווען ליידיג. אין זיין בריוועל צו הערצל'ען שרייבט זעף, אַז „בכדי אָפּצוגעבען מיין גאַנצע צייט פאַר דער באַוועגונג, דאַרף איך דרייסיג דאָלאַר אַ חודש, ווייל איך מוז האָבען כאָטש אַ דאָלאַר אַ טאָג דורכ־

צוקומען". זעלבסט איז מיט דער צייט געווארען אן איבערזעצער אין ניו יארקער געריכט, און האט אפגעגעבן זיין פרייע צייט פאר דער באוועגונג.

אין יענער צייט האט הערצל מודיע געווען גאטהייל'ן, אז עס קומט קיין אמעריקע יעקב דע האז, א גוט אויס־פרובירטער ציוניסט אין לאנדאן, און זיינער, הערצל'ס א נאענטער פריינט. אזוי שנעל ווי גאטהייל האט באקומען הערצל'ס בריוו האט ער אים באלד געענטפערט, אז די ציוניסטישע קאסע איז ליידיג און ער קען זיך נישט אונ־טערנעמען צו זוכען נייע פאנדען צו צאלען א וועכענטליכען געהאלט צו דע האז'ן. אויף דעם האט הערצל אינ־פארמירט גאטהייל'ן, אז עס האנדעלט זיך דא נישט אין קיין געלט, ווייל, אייגענטליך, האט דער אקציאנס קא־מיטעט, דאס הייסט, די ציוניסטישע אפיס צענטראלע אין וויען האז'ן נישט געשיקט. ער קומט קיין אמעריקע אין די אינטערעסען פון דער ציוניסטישער „קאלאניאל באנק" אין לאנדאן, איינ־צושטעלן דעם פארקויף פון די אקציעס פון דער דאזיגער באנק.

דע האז איז געקומען קיין אמעריקע ערשט אין אויגוסט, 1902, און ער האט איבערגענומען דעם אמט פון סעקרעטאר פון דער ציוניסטישער פע־דעראציע און אויך אלס רעדאקטאר פון דעם ציוניסטישען מאנאט זשור־נאל „דהי מאקאבעיען". עס איז דע־מאלט אויך געקומען א דריטע פערזאן, וועמען הערצל האט צוגערעדט צו פא־רען קיין אמעריקע. דאס איז געווען דוד שוב, וואס אין דער צייט ווען הערצל האט באזוכט ארץ ישראל, וואו ער האט זיך געטראפען מיט קייזער ווילהעלם פון דייטשלאנד, אין 1898, איז אט דער שוב געווען איינער פון זיינע, הערצל'ס לייב־וועכטערס. אזוי ווי שוב איז געווען אן ארטאדאקסי־שער איד, מיט א שיין געשטאלט, הדרת פנים'דיגער הויך, מיט א בארד און מיט א שיינער שטימע האט הערצל געהאלטען, אז ער קען דינען דעם ציוניזם צווישען ארטאדאקסישע אידען אין אמעריקע. עס געדענקט זיך, ווי דוד שוב, פלעגט אינגאנצן צוגעפאסט שע לידער.

שפעטער האט ער זיך צוריקגעקערט קיין ארץ ישראל

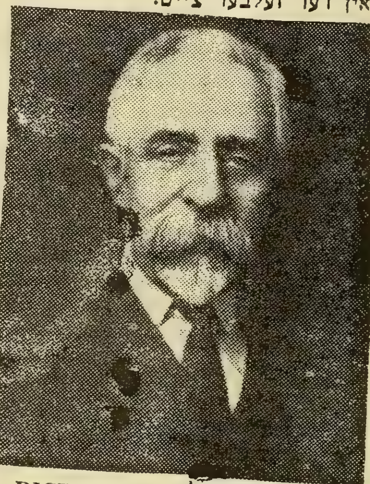
וואו דער שרייבער פון די שורות האט זיך מיט אים געטראפען אין 1924.

שוב'ס עלטסט אייניקעל איז פאר־היראט צו עדווארד געלבער, דער גוט באקאנטער ציוניסט און געוועזענער פרעזידענט פון דער ציוניסטישער פעדעראציע אין קאנאדע; איצט א חשוב'ער תושב אין ירושלים, וואו ער איז טעטיג אלס איינער פון'ם דירעק־טאריום פון דעם העברעאישען אוני־ווערזיטעט.

הערצל האט אלץ געטאן כדי צו־פרידען צושטעלען, ווי ווייט מעגליך, דעם פארלאנג פון זיינע אנהענגער איז דער באוועגונג. ווען די ציוניסטען פון די מזרח־אייראפעאישע לענדער, וואו די אידישע שפראך איז געווען דאס לשון פון די פאלקס־מאסן, און אט די אידיש־רעדדנעדיגע האבען פארלאנגט, אז „די וועלט" דער ציוניסטישער ארגאן אין דייטש זאל אויך האבען יע־דע וואך א ביילאגע אין אידיש. האט הערצל געשריבען צו דר. גאטהייל'ן אין אמעריקע, אז ער זאל זיך זען מיט דעם אידישען פאעט מאריס ראזענפעלד און אים אנבאטען דעם פאסטען אלס דער אמעריקאנער קארעספאנדענט פאר „די וועלט" און צושטעלען אן ארטיקעל אין אידיש יעדע וואך, און וויכטיגע נייעס וועגען דעם וואס עס קומט פאר אין אמעריקאנער אידישען לעבען.

הערצל האט אויך אין דער זעלבער צייט דערקלערט אינ'ם בריוו צו גאטהייל'ן, אז ער וואלט געוואלט

זעהר גערן, אַז ראַבאַי וויז זאָל קומען קיין ווין אין אָקטאָבער, 1901, ווייל ער האָט פאַר אים אַ זעהר וויכטיגע מיסיע. גאָטהייל׳ס ענטפער איז געווען, אַז וויז גייט הייראַטען דעם 15טען אָקטאָבער, וועט דערפאַר אים נישט זיין מעגליך צו באַזוכען ווין אין דער זעלבער צייט.

RICHARD J. H. GOTTHEIL

ווען דער פונק און וואגנאל פאַרלאַג האָט זיך אונטערגענומען אַרויסצוגעבען די אידישע „ענציקלאָפּעדיע״ אין ענגליש, איז איינער פון די רעדאַקטאָרען פון דער ענציקלאָפּעדי געווען דר. ריטשאַרד גאָטהייל. אַלס גוטער ציוניסט האָט ער געוואָלט, אַ דער ערשטער פון די 12 בענדער זאָ אַנטהאַלטען עפּעס וועגן דער ציוניס טישער באַוועגונג. אָבער ער האָט איינגעזען, אַז דער בוכשטאַב „זי״ וועט ערשט קומען צום לעצט; דאָס מיינט, אַז מען וועט מוזען וואַרט עטליכע יאָר. האָט גאָטהייל זיך דורכ געשריבען וועגען דעם מיט הערצל׳ע און עס איז באַשלאָסען געוואָרען, אַ אין׳ם צווייטען באַנד ביי דעם בוכ שטאַב „בי״ קען מען שרייבען וועגע באַזעלער קאָנגרעס.

הערצל האָט דאַן אָנגעשריבען אַן אַרטיקעל וועגען די ציוניסטישע קאָנגרעסען אין באַזעל, אָבער ער האָט עס געשיקט צו גאָטהייל׳ן אָן אַן אונטערשריפט, ווייל ער האָט נישט געוואָלט אויסנוצען די פּאַרטיי פאַר אייגענע נוצען. גאָטהייל איז געווען אַביסעל אַנטוישט און זיך געבעטען ביי הערצל׳ן ער זאָל דערלויבען, אַז מען זאָל אונטער דעם אַרטיקעל אונטערצייכענען די בוכשטאַבען ט. ה., אויך דאָס האָט הערצל נישט דערלויבט. דאָס קורצע אַרטיקעל אינ׳ם צווייטען באַנד איז געשריבען געוואָרען אָן אַן אונטערשריפט.

הערצל פלעגט באַקומען צושריפטען פון דער גאַנצער אידישער וועלט, אָבער נאָר די מער ערנסטע, די וואָס האָבן געקאָנט ברענגען נוצען דער ציוניסטישער באַוועגונג, האָט ער געשאָנקען אויפמערקזאַמקייט. ווען פּרעזידענט וויליאַם מעקינלי האָט קאַנדידירט פאַר אַ צווייטען טערמין, איז געקומען צו הערצל׳ען קיין ווין אַ בריוו וואָס איז געשיקט געוואָרען פון אַ ציוניסט פון סינסינעטי, [illegible] הילף. אין אָט דעם בריוו שרייבט הילף צו הערצל׳ען, אַז ער ווייסט פון אַ זיכערען קוואַל, אַז פּרעזידענט מעקינלי איז נישט גלייכגילטיג צו דער ציוניסטישער באַוועגונג, און אַז [illegible]ער, הערצל אָדער דר. ריטשאַרד גאָטהייל, פּרעזידענט פון דער פעדעראַציע פון אַמעריקאַנער ציוניסטען, זאָל זיך מיט אים זען ערב די וואַלען, קען מען אים געווינען פאַר דער באַוועגונג. הערצל האָט איבערגעשיקט אַ קאָפּיע פונ׳ם בריוו צו גאָטהייל׳ן און אויך צוגעגעבען, אַז ווי עס זעט אויס וועט דער אַמעריקאַנער אָס[illegible]ר שטרויס אין טערקיי ווערען דער פאַרטרעטער פון אַמעריקע צום האַגער (האָלנאַד) פּריידענס טריבונאַל, און דערפאַר זאָל גאָטהייל, ווען ער וועט זיין ביי פּרעזידענט מעקינלי׳ן, אויסגעפונען, אויב עס איז פאַראַן אַ מעגליכקייט, אַז ער, גאהטהייל, זאָל איבערנעמען דעם

פאסטען אלס אמעריקאנער אמבאסא־דאר אין טערקיי.

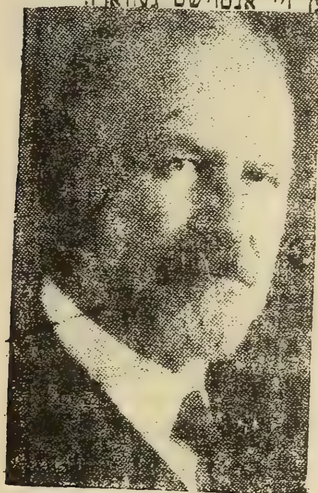
*

מיט׳ן אנקומען פון יעקב דע האז׳ן אין 1902, און מיט זיין איבערנעמען דעם אמט פון סעקרעטאר פון דער ציוניסטישער פעדעראציע, האט די ציוניסטישע באוועגונג באקומען א נייעם שוואונג. דאס ערשטע וואס דע האז האט געטאן איז צו ארגאניזירען א גרויסען, אימפאזאנטען קאמיטעט צו פארקויפען שקלים. אין דעם קאמיטעט צווישען אנדערע זענען אריין יעקב פישמאן ע״ה, דעמאלט מיט׳ן אידישען „טאגבלאט״, אייזיק אלען, א יונגער אדוואקאט; די געברידער נאטאנזאן, פאבריקאנטען פון קראוואטען און אנדערע.

דע האז, ווי באקאנט, איז געווען איינער פון די וואס האט ממש פארגעטערט הערצל׳ען. ער האט אין אים געהאט פולען צוטרויען. דע האז האט געוואוסט, אז עס גייט אן פארהאנדלונגען צווישען הערצל׳ען און דער ענגלישער רעגירונג, וואס האט געפירט דערצו, אז ענגלאנד זאל אנבאטען אוגאנדא — ־ארטען צו באזעצען אידען. דע האז האט אויך געוואוסט, אז די חובבי ציון זענען געווען געגען וועלכע אנדערע לענדער, וואס מען האט דעמאלט געזוכט פאר א צייטווייליגער אידישער היים, מען האט דערוואַרט א גרויסען קאמף איבער אוגאנדע ביים קומענדיגען ציון־קאנגרעס. און מען האט וועגען דעם נישט געמאכט קיין סודות. דער קאמף איז טאקען געווען זייער ביטערער. דע האז האט געוואלט האבען א גרויסע דעלעגאציע אויפ׳ן ציון קאנגרעס פון די ענגליש־רעדענדיגע לענדער, בכדי איבערצושוועגען די דעלעגאטען פון אסט־אייראפעאישע לענדער, וואס האבען געהאלטען מיט די דעלעגאטען פון רוסלאנד, וועלכע זענען געווען געגען אוגאנדא, אפילו געגען שיקען אן אויספארשונגס קאמיסיע.

אין פרילינג 1903, ווען דע האז האט געשיקט זיין באריכט צו הערצל׳ען, איז ער געווען זיכער, אז ער וועט קענען האבען פון אמעריקע מיצדעסטענס 60 דעלעגאטען ביים 6טען ציון קאנגרעס. אבער ווען דער קאנגרעס האט זיך געפענט זענען נאר 10 דעלעגאטען געקומען פון אמעריקע; צווישען זיי סיירוס ל. סלוצבערגער, דער פאטער פון׳ם איצטיגען ארויסגעבער פון דער ניו יארק „טיימס״.

אויף דעם 6טען קאנגרעס איז אויך געווען דר. יוסף בלושטיין פון די פאראייניגטע ציוניסטען, וואס זענען ניט געווען אנגעשלאסען אין דער פעדעראציע. ווען די רוסישע ציוניסטען, די „ניין זאגערס״ האבען געזען, אז דר. בלושטיין, וואס זיי האבען געדערכענט וועט באשטימט זיין מיט זיי, איז אויך איינער פון די „יא זאגערס״, זענען זיי אנטוישט געווארן.

דר. הערי פרידענוואלד
איינער פון די יא־זאגערס פון אמעריקע

ווען מען לייענט וועגן דעם היינט־צרטאָג, ווען מען איין זאַך; די דע־מאָלטדיגע פירער, מיינסטענס דײַ־טשע אידען, האָבען נישט געגלויבט, אַז דאָס מזרח אייראָפּעאישע אידענ־טום קען איבערהויפּט אַרויסגעבען אי־דישע פירער.

אויפ׳ן ציוניסטישען קאָנגרעס אין באַזעל זענען געווען אַנוועזענד פיר פּערזאָן פון אַמעריקע. הערצל האָט אַכטונג געגעבען, אַז זיי זאָלען האָבען דעם סטאַטוס פון דעלעגאַטען. אַדאָם ראָזענבערג, אַן אַדוואָקאַט פון נױ־יאָרק און אַ מיטגליד פון אַ חובבי ציון פאַראיין, וואָס איז געווען אויף זיין צוריקרייזע פון ארץ ישראל, וואָס די חברים האָבען אים געשיקט קויפען באָדען, (ווייל מיטגלידער פון די אַמע־ריקאַנער חובבי ציון האָבען זיך גע־דענקט צו באַזעצען אין ארץ ישראל), אויך פרוי ראָזע סאָנענשיין, רעוו. דר. שעפּטעל שאַפּער פון באַלטימאָר, ווי אויך דוד־טריטש, וואָס האָט דעמאָלט געוואוינט אין אַמעריקע אַ קורצע צייט, איידער ער האָט זיך צוריקגע־קערט קיין דייטשלאַנד. דאָס זענען גע־ווען די פיר דעלעגאַטען פון אַמעריקע. הערצל האָט פאַרלאַנגט, אַז אַדאָם ראָ־זענבערג זאָל אַריין אין קאָמיטעט, צו־זאַמען מיט דר. מאַקס נאָרדוי און דר. מאַקס באָדענהיימער, אויסצואַרבעטען דאָס באַזעלער פּראָגראַם וואָס דער קאָנגרעס האָט אָנגענומען.

אַז הערצל האָט געהאַט גרויס דרך ארץ פאַר דעם מענש פון דער פען, דאָס זעען מיר פון דעם, וואָס עטליכע טעג פאַר׳ן קאָנגרעס האָט ער באַקו־מען אַ לאַנגען בריוו פון אַ געוויסען רעפאָרם ראַבאַי דר. עדוואַרד בראַון פון קאָלומבוס, דזשאָרדזשיאַ. הערצל האָט זיך מיט אים קאָרעספּאָנדירט פאַר אַ לאַנגער צייט. אין משך פון אַכט חדשים האָט הערצל פון אים באַ־קומען 18 בריוו אויף 70 זייטען. ער גיט עצות ווי אַזוי צו אָרגאַניזירען דעם ציוניזם אין אַמעריקע, ער וויל זיין דער הויפּט אָרגאַניזאַטאָר, און דר. מיכל סינגער, וואָס האָט שוין דע־מאָלט געהאַט גרויסע פאַרדינסטען אַלס אַ וואָלונטיר, זאָל זיין זיין אַרויסהעלפער. דאָס האָט אָבער צו גאָרנישט געפירט, אַזוי אַז הערצל האָט אים ממש געבעטען, אַז ער זאָל אים צורו לאָזען. דער דר. בראַון איז ברוגז געוואָרען אויף הערצל׳ען און די קאָרעספּאָנדענץ איז איבערגעריסען געוואָרען.

די געגנער האָבען געהאָפט, אַז דער ערשטער ציון קאָנגרעס וועט זיין דער לעצטער, אָבער זיי זענען געווען אַנ־טוישט. אויך חען די וועלט פּרעסע האָט געבראַכט נייעס וועגן קאָנגרעס און אַ [illegible] זענען דאָרט געווען באַוואוסטע איינפלוסרייכע אי־דען אַלס דעלעגאַטען, איז אַרויסגע־קומען דר. קאָהלער און דערקלערט, אַז הערצל האָט צוזאַמענגערופען 200 בטלנים צום קאָנגרעס.

דר. ריטשאַרד גאָטהייל איז נאָך דעמאָלט נישט געווען קיין מיטגליד פון וועלכער־עס־איז ציוניסטישער אָר־גאַניזאַציע. עס איז נאָך בכלל נישט געווען קיין אָפיציעלע ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע אין אַמעריקע, אָבער גאָטהייל האָט געפילט, אַז עמיצער, וואָס איז אָנגעזען אין דער אידישער געזעלשאַפט דאַרף ענטפערען אויף די געגנערישע אַטאַקעס. אין צווישנצייט האָט די וועכענטליכע ענגליש־אידישע צייטונג „דהי אַמעריקען היברו” אי־בערגעגעבען אויף צען זייטען דעם באַריכט פונ׳ם קאָנגרעס, און דר. גאָטהייל און ראַבאַי סטיפען ס. ווייז האָבען אַכטונג געגעבען, אַז אין „דהי אַמעריקען היברו” זאָל זיין קלאָר, אַז די דעלעגאַטען צום קאָנגרעס זענען גאָרנישט געווען קיין בטלנים. 55 דעלעגאַטען זענען געווען סוחרים, 42 סטודירענדע, 41 זשורנאַליסטען, 22 אַדוואָקאַטען, 9 אינזשענירן און אַרכי־טעקטען, 8 דאָקטוירים, 6 ראַבאַנים, 3 פּראָפעסאָרען, 5 פאַבריקאַנטען, 1 באַנקירען, 1 כעמישער אינזשעניר, 1 לאַנד־באַזיצער און 1 קאָלאָניסט פון ארץ ישראל.

HAIYIM ORLAN
BELLEFAIRE
22001 FAIRMOUNT BLVD.
CLEVELAND 18, OHIO

9. 9. 1955

ליבער חשובער הר' דזשוליוס [illegible]

שלום וברכה!

איך לויב שטאַרק אייער באַמיִונגען, וואָס זענען דורכגעדרונגען מיט [illegible]
וועגן ייִדן און יידיש אין דער ציוניסטישער באַוועגונג, מיט פיל אינטערעס און אינפאָרמאַציע.
אַ באַזונדער אינטערעס האָבן פאַר מיר אייערע באַמערקונגען און שטודיעס [illegible] ציוניס.
קאָנגרעס אין באַזל, ווײַל אויך איך האָב [illegible] פֿון מײַנע פּערזענלעכע [illegible] און
אויך [illegible] דעם פּראָטאָקאָל פֿון דעם קאָנגרעס אין [illegible].
און ווײַטער [illegible] באַמערקונג אין „[illegible]" וועגן דער [illegible] [illegible]־
האָט איר געמאַכט [illegible], וואָס האָט מיר [illegible] צו שרײַבן צו אײַך. איך [illegible]
[illegible] דעם [illegible] צו [illegible] <u>[illegible]</u> פֿון [illegible], וואָס זאָל האָבן מיך [illegible]
און ערשטן ציוניסטישן קאָנגרעס, אָדער דער נאָמען געפֿינט זיך ניט אין דער „פּראָטאָקאָל"
(אָט איז [illegible] [illegible] „ב. מאַרגאָליס; [illegible], און [illegible] ניט [illegible]),
וואָלט איך [illegible] [illegible] נאָמען איז ניט [illegible], און דאָן וואָלט [illegible] וויסן אויך
<u>[illegible]</u>, ווי ער האָט זיך [illegible] אין ערשטן קאָנגרעס? איך וואָלט אויך געוואָלט [illegible]
[illegible]. און [illegible] וואָלט איך נאָך [illegible] וויסן ווי ער [illegible] אין דער [illegible]:
[illegible], און דער „[illegible]" איז [illegible] פֿון [illegible], „א. [illegible]",
[illegible]" – איז [illegible]? [illegible] ווי [illegible] דעם [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible]?

מיט בעסטע גרוסן
חיים אָרלאַן

HAIYIM ORLAN
3214 YORKSHIRE RD.
CLEVELAND 18, OHIO

17-טער סעפּט. 1955

חשובֿער ר׳ יואל האָפֿער

שלום רב און אַ גוטן און אַ גליקלעכן יאָר!

איך װיל דאַנקען אײַך פֿאַר אײַער אױפֿמערקזאַמקײט צו מײַן אַרטיקל „תודעת הגולה
הקדש להרזל ופתרונה", אין „בצרון" (העפֿט תמוז-אב), און װעלכן איך
האָב זיך געשטיצט אױף אײַער אַמאָליקער פֿאָרשונג װעגן העכלוצן,
װאָס איר האָט געדרוקט אַמאָל אין „טאָג-מאָרגן זשורנאַל", װוּ איר האָט
גערעדט פֿון לאַנדױ (איך האָב מורא געהאַט, אַז איר האָט געמײנט ש. ר.
לאַנדױ).

אַ שאָד װאָס איר האָט ניט דערמאָנט דעם װיכטיקן פּרט און אײַער װיכטיקן
זאַך, איך האָב אױך ניט געפֿונען אין ש. ר. לאַנדױס בוך „שטורם און דראַנג
אונזער דאָגמאַטיזמוס".

איך קום אײַך באַגריסן מיט ישר כח, און איך װינטש אײַך מיט אונדז אַלעמען
האָפֿנונגען װעלכע צום נײַעם יאָר

אײַער

חיים אָרלאַן

11.11.1955

חשובֿער הער וואָלף-יוזעל האַמער

שלום וכל טוב!

איך דאַנק אײַך פֿאַר אײַער לאַנגן בריוו אַלס תּשובֿה אויף מײַן פֿאָרלעצטן בריוו און דעם „טאָג" גיליון. איך האָב דעם אויסשניט פֿון אײַער דערמאָנונג וועגן הרב מאַרגאָליס ווי אויך [illegible] אויפֿער [illegible] באַמערקונגען. איר האָט דאָרטן געשריבן צווישן: „הרב מאַרגאָליס, וואָס איז געבוירן געוואָרן אין דער [illegible] גאַליציע, איז אַרויסגעקומען פֿון אַ רבנישער משפּחה. ער איז אַליין געווען [illegible] ציוניסט. ער האָט באַזוכט דעם ערשטן ציון=קאָנגרעס. אין [illegible] צוזאַמען מיט ד״ר הערצלען."

[illegible] פֿון אײַער בריוו, וואָס איר האָט מיר געשריבן, [illegible] אַז איר האָט [illegible] אויך ער האָט באַזוכט דעם קאָנגרעס. ער איז נאָך ניט [illegible] 3 ער איז געווען [illegible] ווען ער איז דאָרטן געווען. אָבער וואָס [illegible] פּערזענלעך אַלס [illegible] אין קאָנגרעס. אין דעם פּראָטאָקאָל (דעלעגאַט) [illegible] אין [illegible] ערשטן קאָנגרעס (וואָס [illegible] וואָס האָבן ניט [illegible] אויך פֿאַרצייכנט און [illegible])

איך וויל אײַך [illegible] וואָס איר וועט מיר שרײַבן [illegible] אַ מיינונג: צי איר [illegible] דער רב [illegible] מאַרגאָליס איז [illegible] אויפֿן קאָנגרעס, ווײַל איך בין [illegible] אין דעם [illegible] ווײַל [illegible] אין [illegible] דעם [illegible] פֿון ערשטן ציוניסטישן קאָנגרעס.

[illegible] דער לייבל טויבעש פֿון [illegible] האָט [illegible] אין ערשטן קאָנגרעס? [illegible] פֿון [illegible] אין ערשטן קאָנגרעס, וואָס [illegible] ניט [illegible] אין דער ליסטע.

מיט דרישת שלום [illegible] חיים [illegible]

כ״ט אדר, תשמ״ו

חשובער ה׳ דזשוליוס האָרער

שלום עליכם!

איך האָב געלייענט מיט אינטערעס, ווי שטענדיק, אייער באַמערקונג אין „טאָג־מאָרגן־זשורנאַל״ וועגן אידיש רעפּערטואַר, און וועלכער איז באַמערקט, אַז דורך אידישן קלאַסישן רעפּערטואַר זענען געווען, אַלס דער פּראָדוקציע, 4 דעקאָראַציעס (לויט אידישן רעזשיסאָר: פּראָדוקטאָר) פֿון אַמעריקע, נאָר 3, ווי דאָס בוך האָט געשריבן.

צו דעם קען איך צוגעבן, אַז אין מיין אַרבעט וועגן די אַנטווילנע־מוזיקער אויפֿן אידישן קלאַסישן רעפּערטואַר אין „כּ״ה זכּרון״, די קאָנצערט־האַלל, ב״ה, האָב איך פֿאַרצייכנט 5 אַנטווילנע־מאָדער פֿון אַמעריקע. דער ערשטער איז געווען — סאָראַס האָלענדער, דער צווייטער פֿון דער מאָנטגאָמערי פֿון „וואַשינגטאָן־טיימס״, וועלכע האָט „פֿאַרשפּרייט״ דעם ערשטן רעפּערטואַר, באַזונדער בילדער אין אייראָפּע (מאָנטעפֿיאָרע) באַשרייבט וועגן דעם אַנטווילנע אויפֿן אידישן קלאַסישן רעפּערטואַר אין אַמעריקע באַשטיין. און „די אידישע פֿרייהייט״, 25 טן יוני 1926).

אַגב, אין אונדזער שפּראַך האָט אין „באָגן״ מיט פֿאַרשידענע טעמעס האָב איך געלייענט אייער באַמערקונג אין „טאָג־מאָרגן־זשורנאַל״ אין באַטייטונג מיט אַ תּורה וועגן „דאָס גאַנצע געזאַנג״. איך האָב אַ געלעגנהייט דערשטן אויך אייער אינטערעסאַנטע איבערזעצונג.

מיט גרוס און דאַנקבאַרקייט און ליבע
מיט וווּנטשן פֿאַר אַ גוטן זומער
חיים נאַגלין

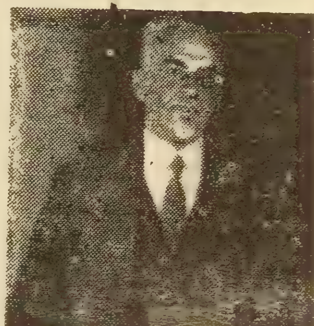
פּ.ס.
ווי קען מען קריגן אייער האַנטבוך אייער אינטערעסאַנטע פֿון „די אידישע אין אַמעריקע־זשורנאַל״?

טאָג־מאָרגען זשורנאל טאָג־מאָרגען זשורנאל

מערץ 24טען, 1960

מאָרגען מלוה־מלכה, געווידמעט אנדענק פון ש. לעווין ע״ה

מאָרגען, מוצש״ק, 25טן מערץ, וועט אין דעם הערצל אינסטיטוט 515 פּאַרק עוועניו, פאָרקומען א מלוה מלכה, געווידמעט דעם אָנדענק פון דעם באַרימטען ציוניסטישען פירער דר. שמריהו לעווין, וועלכער האָט מיט זיינע גייסט־רייכע רעדעס באַאיינפלוסט גרויסע

אידישע מאַסען לטובת דעם ציוניסטישען געדאַנק. עס איז איצט געוואָרען 25 יאָר נאָך זיין טויט.

זכרונות וועגען אָט דעם זעלטענעם אידישען פירער וועט דערציילען דער ציוניסטישער וועטעראַן און מחבר פון דאָס בוך „געשיכטע פון אמעריקאַנער ציוניזם", דזשוליוס האַבער. די געלאַדענע געסט ווערען געבעטען צו קומען אין צייט: אָנהויב 8:30 אָוונט. די מלוה מלכה וועט זיין ביי געדעקטע טישען.

מערץ 28טען, 1960

דזשוליוס האַבער און פרוי פאָרען היינט אַפּ אויף א באַזוך אין מדינת ישראל

דזשוליוס האַבער, באַוואוסטער ציוניסטישער עסקן און וועטעראַן, און זיין פרוי, פאָרען היינט אָפּ מיט דער שיף „ירושלים" קיין ישראל צו פאַרברענגען פסח מיט זייערע קינדער און אייניקלעך. ווען מר. האַבער וועט אָנקומען קיין ישראל, וועט שוין זיין בוך „דהי זדיסעי אָוו אַן אַמעריקען זייאָניסט", וואָס איז אַרויסגעגעבן געוואָרען אין ניו יאָרק מיט דריי יאָר צוריק אין דער ענגלישער שפּראַך, האָבען דערשינען אין דער העברעאישער שפּראַך מיט אַן אַריינפיר פון אבא איבען. מר. האַבער האָט צום בוך צוגעגעבען מער ווי 70 זייטען, און דאָס בוך געבראַכט „אַפּ־טו־דעיט", אָדער, בעסער געזאָגט, ביז אַ טאָג נאָך די כנסת־וואַלען אין 1959.

די העברעאישע אויסגאַבע אַנטהאַלט אויך וויכטיגע מאַטעריאַלען פון דעם סיני־קאַמפּיין, וואָס האַבער האָט אָבסערווירט אַלס שטענדיגער באַזוכער אין דער יו־ען.

מר. האַבער וועט איינגיכען אָנהויבען צו פאַרעפענטליכען אין „אַבעריקאַנער" א סעריע אַרטיקלען וועגען „דר. הערצל און די ציוניסטען פון אַמעריקע", מיט וועלכע דר. הערצל האָט זיך באַפריינדעט ביי די ציוניסטישע קאָנגרעסען, ווי אדאָם ראָזענבערג, ראָזז סאָנענשיין, רעוו. דר. שעפּטעל שאַפּער, ראַבאַי סטיפען ס. וויז, דר. ריטשאַרד גאָטהייל, סוירוס ל. סולצבערגער און דר. העררי פרידענוואַלד פון באַלטימאָר. די אַרטיקלען וועלען געדרוקט ווערען אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם פייערן פון דעם 100־סטען געבוירען־טאָג דר. הערצל.

טאָג־זשורנאַל, פעברואר 15טען 1960

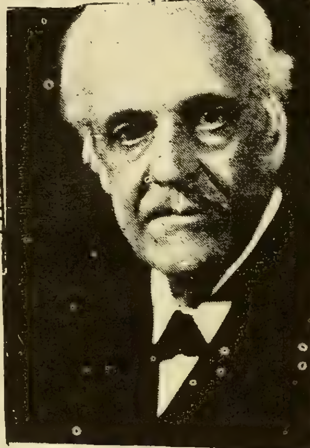
װעגן דער באַלפור־דעקלאַראַציע

זש. כ׳ער רעדאַקטאָר!

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם אַר־
טיקעל פון אײַער חשוב׳ען מיטאַר־
בעטער ב. צ. גאָלדבערג „ווי דער
ציוניזם איז אַרײַנגעצויגן געוואָר־
ן אין וועלט־פּאָליטיק״, שרײַבט מר
גאָלדבערג, אַז דײַטשע ציוניסטן
האָבן געוואָלט אַרויסקריגן אַ „באַל־
פור דעקלאַראַציע״ פון דײַטשלאַנד
און טערקיי נאָך פריער איידער ענ־
גלאַנד איז געקומען די באַלפור דעקלאַראַ־
ציע פון ענגלאַנד.

איך וויל צוגעבן, אַז באַלד ווי
ענגלאַנד איז אַרויסגעקומען מיט
דער באַלפור־דעקלאַראַציע איז דער
וועלט באַוואוסטער זשורנאַליסט
מאַנפרעד דזשאָרדזש, דעמאָלט דער
רעדאַקטאָר פון דער „פאָסישע צײַ־
טונג״ אין דײַטשלאַנד און איצט
איז ער דער הויפּט רעדאַקטאָר פון
דער אידיש־דײַטשער צײַטונג „די
אויפבאַו״ אין ניו יאָרק, אַרויסגעקו־
מען מיט דער באַלפור־דעקלאַראַ־
ציע. דאָס האָבן דײַטשלאַנד און
איר פאַרבינדעטע טערקיי שוין
לאַנג געדאַרפט אַרויסקומען. מאַנ־
פרעד דזשאָרדזש ענדיגט זײַן עדי־
טאָריעל מיט דער דערקלערונג, אַז
ער איז איבערצייגט, אַז מינדסטע
פון די ליבעראַלע צײַטונגען פון די
צענטראַלע מאַכטן וועלן מיט
אונז איינשטימיג. צו שרײַבן
זעלבע קריטיק אין סאַמע ברען
פון דער וועלט־מלחמה פאָדערט זיך
פיל מוט און דאָס האָט מאַנפרעד
דזשאָרדזש פאַרמאָגט.

דזשוליוס האפער,
ניו יארק

Lord Arthur James Balfour

יהודה שפיגל,
רח' בן יהודה 105,
תל אביב, ישראל.

תל אביב, יום ג' י"ט טבת תש"ך (19.1.1960)

מיין ליעבער פריינד יואל האבער,
זעהרגעעהרטע פרוי האבער - בעסערע העלפט פון מיין פריינד (אפשר וועט איהר לאכען - און דאריבער וואלט איך מיך געפרעהט - און אפשר וועט איהר צוואר לאכען, אבער מיך נישט אויסלאכען, ווען איך וועל אייך זאגען, אז אין דער גמרא ("שבועות" דף ל"ט) ווערד פאפראסטע פשוט געזאגט: "אשת חבר הרי היא כחבר") און דערפאר זענט איהר דאפעל געעהרט!

אייער זעהר חשוב'ער/דאסיערט 10טען דעצעמבער 1959 בריעף איז צו מיר אנגעקומען גאנץ שנעל, אי איך ענטפער ערשט היינט, דאס איז א קאפיטעל פאר זיך. פארהאן מענשען וואס פארגינען זיך אלעס מעגליכע און דאדורך פארנאכלעסיגען זיי זייערע פאמיליערע, געזעלשאפטליכע און פריינדשאפטליכע פפלכטען, האט זיך מיר "אויך" פארגליסט, ניט פאר אייך גערעכט, אבצוליגען עטליכע וואכען און געבען פרנסה דעם צאהנדאקטאר און דעם הארצדאקטאר. און אז מ'ליגט און קיינער איז מען נישט ביים בעסטען הומאר, און איך, ווי איהר קענט מיך, שרייב נור ווען איך האב די האפנונג אז דער עמפפענגער פון מיין בריעף וועט לכל הפחות, פון העפליכקייט וועגען, א שמייכעל טון, אויב נישט ווי ס'שטעהט געשריבען אין די קליינע אותיות "אז ימלא שחוק פינו", לאכען מיט'ן גאנצען מויל.

איהר וועט אפשר ביי זיך קלעהרען אז אויב די "הקדמה" איז אזוי לאנג און ברייט, ווי לאנג &&& וועט נאך דער אייגענטליכער בריעף זיין. דאס דערמאנט מיך אן א וויץ פון איינעם וואס איז געקומען צופאהרען קיין בוסק. ער פאהרט א שטיקעל צייט און אט באווייזט זיך א הויז, ער פאהרט אב ווידער א שטיק צייט - ווידער א הויז, דענקט ער ביי זיך: אזדי פארשטאדט איז אזוי גרויס, ווי גרויס איז נאך די שטאדט זעלבסט? דערווייל חאפט ער זיך אז ער איז שוין אין אנדערען עקפון שטעדטיל. ווי איינער וואס מ'דערלאנגט איהם צו עסען קרעפליך מיט קעז, ער בייסט אב איין שפיץ - נישטא קיין קעז, דעם צוויטען שפיץ - קיין סימן פון קעז, ער האלט שוין ביים דריטען און לעצטען שפיץ - וה-קעז איננו.

גלייבט מיר, ליעבע פריינדע, אז בשעת איך זיץ און שרייב דיעזע שורות און מעלק אויס דעם זכרון עראינערונגען און אויס דעם מוח געדאנקען כדי זיך מפס אייך צו אונטערהאלטען, באררויש איך מיך זעלבסט און שטעל מיר פאר אז איך זיץ און שמועס מיט אייך באשיינפערליך.

די נאכריכט אז דיין בוך, ליעבער יואל, וועט צו פסח ארויס פון דרוק איז פאר מיר א בשורה טובה, און די דאזיגע בשורה טובה ווערט ביי מיר נאך טייערער און חשוב'ער ווייל דו גיבסט מיר די האפנונג, אז איך וועל האבען די זכיה, דיך און די געעהרטע ליעבע פרוי האבער דא צו באגריסען און אייערע הענדע מיט עהרליכער פריינדשאפט צו ערגרייפען.

מיט אויפריכטיגע גריעסע או להתראות בקרוב מתוך שמחה!

יהודה שפיגל

וועגן דר. טעאָדאָר הערצל

חשוב׳ער רעדאַקטאָר!

אייער חשוב׳ער מיטרעדאַקטאָר אהרן אַלפּערין פאַרדינט אַן אמת׳ן יישר־כוח פאַר זיינע פּינקטליכע און צייטליכע אָפּשאַצונגען פון אונזערע גרויסע פירער אין דער ציון־באַוועגונג. איצט ווען די פרייע אידישע וועלט פייערט דעם 100טן געבוירענטאָג פון דר. טעאָדאָר הערצל, פאַרגעסט ניט א. אַלפּערין איבערצוגעבן די נייעסטע זאַכען, וואָס זיינען פאַרבונדען מיט דר. הערצל׳ס נאָמען.

אין א. אַלפּערינ׳ס „די לעצטע נייעס זיינען געקומען״, ווערען איבערגעגעבן איינצעלהייטען וועגן הערצל און זיינע באַלעבאַטים, די אַרויסגעבער פון דער גרויסער ליבעראַלער צייטונג פון יענער צייט, „די נויע פרייע פּרעסע״, וואו דר. הערצל איז געווען דער רעדאַקטאָר פון פעליעטאָן־אָפּטיילונג פאַר פיל יאָרן. זיין נאָמען האָט פיל געהאַט צו זאָגען מיט דעם, וואָס די צייטונג האָט געהאַט אַזאַ גרויסן דערפאָלג אין יענער צייט.

די יעניגע וואָס לייענען איצט דאָס ערשט אַרויסגעגעבענע בוך „הערצל ווי איך געדענק אים״, פון דר. ערווין ראָזענבערגער (אין דער ענגלישער שפּראַך) קענען פיל לערנען וועגן הערצל׳ען, וואָס האָט געפירט כמעט מיט דער האַנט פון שריט צו שריט דעם 22־יאָריגען סטודענט ראָזענבערגער, ווי אַזוי אַרויסצוגעבען די נייע ציוניסטישע וועכענטליכע צייטונג „די וועלט״.

פון דעם בוך קענען מיר ערשט לערנען וועגן אונזער גרויסען פירער הערצל, וואָס ראָזענבערגער האָט אים געזען יעדען טאָג ביי דער אַרבעט. דאָס אַרויסגעבען „די וועלט״, דעם ערשטען נומער דעם 11־טען יוני, 1897, עטליכע חדשים פאַר׳ן ערשטען קאָנגרעס, איז דער וואָרט געוואָרען ביי די ציוניסטען אַלס אַ גרויסע דערשיינונג. אין כאָטש מען האָט ניט געוואוסט ווער עס איז דער יעניגער וואָס וועט רעדאַקטירען די צייטונג, האָט מען געהאַט גרויס צוטרוי צו הערצל׳ען.

אייגענטליך איז ערווין ראָזענבערג גאָר געווען אַ סטודענט אויף דעם מעדיצינישען פאַקולטעט. אָבער, ווען ער האָט זיך באַקענט מיט דר. הערצל׳ען און הערצל האָט געזען, אַז ראָזענבערגער האָט נעהאָט טאַלאַנט פאַר שרייבען, האָט ער אים נעלערנט ווי אַזוי אַרויסצוגעבען אַ צייטונג, וואָס האָט באַלד באַקומען אַ גוטן נאָמען. דאַמאָלס האָט מען געוואוסט, אַז דער פאַראַנטוואָרטליכער רעדאַקטאָר איז געווען דר. ס. ר. לאַנדאַו, אַ גאַליציאַנער לאַנדסמאַן, וואָס צוזאַמען מיט דר. נחמן סירקין האָבען געגרינדעט די וועלט־פועלי ציון באַוועגונג. איצט זעט מען, אַז לאַנדאַו פלעגט נאָר אַריינקומען אין אָפּיס פון צייט צו צייט פאַר אַ האַלבער שעה צייט. ווי שוין דערמאָנט, איז מען געווען צופרידען מיט דער צייטונג, אָבער עס זענען געווען אידיש־רעדענדיגע עלעמענטען, וואָס האָבען פאַרלאַנגט, אַז די צייטונג זאָל האָבען אַ אידישע ביילאַגע. אויך דאָס האָט דר. הערצל געוואָלט צופרידענשטעלען און ער האָט זיך געווענדט צו דר. ריטשאַרד גאָטהייל, וואָס איז געווען דער פּרעזידענט פון דער פעדעראַציע פון די אַמעריקאַנער ציוניסטן, אַז ער זאָל זיך זען מיט דעם דעמאָלטדינען אידישען שרייבער מאָריס ראָזענפעלד און אים פאַרלייגן, אַז ער זאָל זיין דער אַמעריקאַנער קאָרעספּאָנדענט פון „די וועלט״, און ער זאָל אויך שרייבען יעדע וואָך אַן אַרטיקעל אין דער צייטונג און ער וועט באַקומען זיין האָנאָראַר מאָנאַטליך.

ס׳איז אויך אינטערעסאַנט, ווען הערצל איז געוואָרען מער און מער באַשעפטיגט מיט דער וועלט־באַוועגונג און די לייטונג פון „די וועלט״ האָט איבערגענומען אַ קאָמיטעט, און דר. הערצל האָט געזען, אַז ראָזענבערגער וועט נישט קענען אַרבעטען מיט דעם קאָמיטעט, האָט ער געראַטען זיין יונגען פריינט ראָזענבערגער אויפצוגעבען זיין זשורנאַליסטישען פאַך און ווידער אַריינטרעטען אין אוניווערסיטעט און שטודירען מעדיצין. ווען ראָזענבערגער האָט גראַדואירט אַלס דאָקטאָר מעדיצין, האָט אים הערצל געראָטען, אַז ער זאָל נישט עפענען קיין קליינעם אָפּיס, נאָר ער זאָל ליבערשט זיין אַ דאָקטאָר אויף די שיפען, וואו ער וועט קענען פיל רייזען, וואָס מיינט פיל זען און לערנען. ראָזענבערגער האָט אָנגענומען הערצל׳ס עצה, און ערשט אין די שפּעטערע יאָרען האָט ער זיך באַזעצט אַלס אַ דאָקטאָר אין אַ גרויסער שטאָט. איצט ביים עלטער פון איבער 86 יאָר האָט ער זיך אינגאַנצן צוריקגעצויגען און ער האָט צוגעגרייט זיין מאַנוסקריפּט אין דער דייטשער שפּראַך, וואָס איז איבערזעצט געוואָרען אין ענגליש.

א. אַלפּערין, איצט נאָך מער ווי פריער, ווען מיר פייערען הערצל׳ס 100טען געבורטסטאָג דאַרף מען ווינשען ווייטער אָנצוגיין מיט אייערע אַרבעטען און איבערגעבען פּרטים וועגן דער ציון באַוועגונג און איבערהויפּט וועגן דר. טעאָדאָר הערצל׳ען

מיט דרך־ארץ,

דזשוליוס האַבער,
ניו יאָרק.

טאָג־זשורנאַל, דעצעמבער 24טער 1959

וועגן גרשון אגראנסקי ע"ה

חשוב'ער רעדאַקטאָר:

אַג'ס אַרטיקעל אין „טאָג־מאָר־
נען זשורנאַל" פון א. ש. יורים, פון
תל אביב, וועגן דעם פאַרשטאָר־
בענעם גרשון אגרון, דער געוועזע־
נער מעיאָר פון ירושלים. גיט ער
איבער צווישען אַנדערע, אַז גרש
אגרון אָדער אַגראַנסקי, איז אין
די יאָרן 1924־1927 געווען דירעק־
טאָר פון דער אידישער טעלעגראַ־
פען אַגענטור (איטא) אין ניו יאָרק.
מר. יורים האָט אַ טעות אין דעם,
ווייל אין יענע יאָרען איז שוין
גרשון געווען אַ תושב אין ירושלים
און איי געווען אין דער פרעסע־אָפּ־
טיילונג פון ועד־הצירים. איך גע־
דענק, אַז אויף מיין באַזוך אין ארץ
ישראל פסח פון 1924, האָב איך
זיך געטראָפען מיט אַגראַנסקי'ן אין
ירושלים. אַזוי ווי דעמאָלט האָט
דער באַוואוסטער ציוני אברהם
גאָלדבערג ז"ל, געהאַט פּרעטענ־
זיעס צום „ועד־הצירים" און איז
אַרויסגעקומען אין דער פּרעסע מיט
אַ קריטיק אויף דער אַרבעט פון'ם
„ועד" אין ארץ ישראל, האָט אַגראַנ־
סקי פאַרבעטען יעקב פישמאַן און
מיך אין אָפיס פון קאָלאָנעל קיש.
קיש איז דעמאָלט געווען דער הויפּט
לייטער פון דער ביוראָ. אַזוי ווי
פישמאַן און איך זענען דעמאָלט גע־
ווען מיטגליעדער אין דער עקזעקו־
טיווע פון דער אַמעריקאַנער ציוניס־
טישער אָרגאַניזאַציע, האָט קאָלאָ־
נעל קיש אונז געוואָלט באַווייזען
אַז גאָלדבערג'ס קריטיק איז געווען
נישט באַרעכטיגט.

גרשון אַגראַנסקי, האָט זיך צו־
ריקגעקערט אין יאָר 1920 קיין
אַמעריקע פון ארץ ישראל, וואו ער
האָט זיך באַטייליגט אַלס פריוואַ־
ליגער אין דעם „אידישען לעגיאָן"
און ער האָט חתונה געהאַט אין פי־
לאַדעלפיע, אין צוזאַמענהאַנג מיט
זיין היירעט האָט זיך דר. שמריה
לעווין, וועלכער איז געווען אַ גאַסט
ביי דער חתונה, אויסגעדריקט מיט
דעם פאָלגענדען אַנעקדאָט: אַזוי
ווי דעם צווייטען אַפּריל, 1921, איז
געקומען די ציוניסטישע קאָמיסיע
קיין אַמעריקע, וועלכע איז באַ־
שטאַנען פון דר. חיים ווייצמאַן,
דר. אַלבערט איינשטיין, מנחם אוּ־
סישקין, דר. בן ציון מאָזעסאָן און
דר. שמריה לעווין, (וואָס האָט זיך
שוין דעמאָלט געפינען דאָ אין
לאַנד). נאָך לאַנגע אונטערהאַנד־
לונגען מיט די דעמאָלטדיגע ציוניס־
טישע פירער, ריכטער לואיס בראַנ־
דעיס און ריכטער דזשוליען מעק,
און ווען מ'האָט נישט געקאָנט קו־
מען צו קיין אויסגלייך, האָט די
קאָמיסיע דעם 21־טן אַפּריל, 1921,
צוזאַמען מיט אַנדערע באַוואוסטע
אַמעריקאַנער ציוניסטען פּראָקלאַ־
מירט דעם קרן היסוד אין אַמערי־
קע. אַזוי ווי עס איז אָנגעגאַנגען אַן
אָפענער קאַמף, האָט זיך דר. לעווין
אויסגעדריקט דאָס „אונזערע אָפּאָ־
נענטען וועלען אוודאי אונז נאָך
באַשולדיגען — אַט זעט זייערע
מענשן, שבת אָוונט איז די חתונה
און שוין זונטאָג איז דער ברית...
אָבער, דאָס איז אויך אַ טעות. די
חתונה וואָס איך האָב ביגעוואוינט
איז טאַקע געווען שבת אָוונט, אָבער
ביי גרשון אַגראַנסקי אין פילאַ־
דעלפיע, און דער ברית איז טאַקע
געווען צומאָרגענס, זונטאָג — נאָר
ביי בת שבע אין באָריס גראַבעלסקי
אין ניו יאָרק".

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האָבער
ניו יאָרק.

יהודה שפיגל,
רח' בן יהודה 105,
תל אביב, ישראל.

תל אביב, יום א' ה' כסלו, תש"ך
(6.12.1959)

מיין ליעבער פריינד יואל האבער,) שלום רב לכם וכל טוב !
זעהר געעהרטע פרוי האבער,)

אייער ווילקאמענע שנה טובה קארטע האב איך דערהאלטען בערך צווישען ראש השנה תש"ך און ערשטען יענער 1960. אודאי קומט אייך, און אודאי גיב איך אייך, א הארצעגען דאנק דערפאר, אבער איך וויל מיך דערמיט אליין נישט באגניגען, און איהר ווערט מסתמא אזוי פריינדליך זיין און מיט געדולד לייענען די ווייטערדיגע שורות. אין ראזדאל האט געלעבט, בערך מיט הונדערט יאהר צוריק, א רב, וועלכער איז באריהמט געווען אלס גדול אין תורה און אין חכמה. פון איהם האט מען נאכדערצעהלט: ער איז אמאל געגאנגען אויף דער גאס אין לעמבערג, זעהט ער א שילד הענגען אויף וועלכען ס'שטעהט געשריבען "כאן יש למכור י"ש טוב ובזול" (דא פארקויפט מען גוטען בראנפען ארן ביליג). איז ער שטעהען געבליבען און בעקוקט און געקוקט אויף דעם שילד א פאר מינוט. דער וואס האט איהם באגלייט, אויך א תלמיד חכם און א בכבוד'יגער מענש, האט זיך געוואונדערט וואס דער ראזלער רב קוקט אזוי לאנג אויף א שילד וועגען בראנפען, און פרעגט איהם וואס ער קוקט אזוי לאנג אויף דעם שילד. ענטפערט איהם דער ראזלער רב בזו הלשון: "דא איז מיר קשה דריי זאכען – ערשטענס "כאן יש למכור", אז דו האסט צו פארקויפען בראנפען, דארפסטו דאס אויסשרייען ? אפילו ווער ס'וואוינט אין אנדערען עק שטאדט ווייסט שוין ממילא געוואר ווערען וואו מ'פארקויפט בראנפען. צווייטענס, "י"ש טוב", וואו איז פארהאן י"ש וואס איז נישט טוב ? און דריטענס, אז דו האסט צו פארקויפען י"ש, און גוטען דערצו, פארוואס פארקויפסטו איהם "בזול" ?

אז איך האב דערהאלטען אייער איבענדערמאנטע שנה טובה קארטע, צווישען ראש השנה און "זייער" ניי-יאהר, און דער טעקסט איז אי אויף העברעאיש אי אויף ענגליש, האב איך אויך אנגעהויבען צו פרעגען קושיות: פארוואס אי העברעאיש אי ענגליש ?? און האב מיר אליין געענטפערט אזוי: העברעאיש געהער צו ראש השנה און ענגליש צו ניי-יאהר 1960. דא פרעגט זיך ווייטער: סטייטש, פון ווען אן ווינשט מען זיך צווישען יידישע יידען צו זייער ניי-יאהר ? אבער דרויף האב איך אויך א תירוץ: איך דערמאן זיך פון מיינע קינדער-יאהרען, אז ספלעגט קומען "די בילנדע נאכט" האט מען נישט געלערנט, נור מ'האט פארברענגט דעם אווענט מיט פראסטע זאכען, שפיעלען קוויטלעך א.א.וו. חסידים פלעגען טרינקען בראנפען און זיך ווינשען "לחיים" צום נייעם יאהר !!!??? מ'האט נאכגעזאגט פון איינעם א גרויסען צדיק –איך געדענק נישט זיין נאמען – וואס ער האט געטרונקען "לחיים" און געווינשט א"שנה טובה" צו זייער ניי-יאהר, זיך שטיצענדיג אויף א פסוק אין תהילים, פרק פ"ז פסוק ו" : ה' יספור בכתוב עמים" (באט צעהלט ווען די פעלקער שרייבען). – איהר האט געווינשען צו ראש השנה, אויף דעם דארף מען זיך נישט פשט'לען, נור אויף ניי-יאהר האט איהר מסתמא, בלא-יודעים, זיך געשטיצט אויף יענעם פסוק. ווי האט יצחק אבינו געזאגט: גם ברוך יהיה!

איך האָף אז דיעזע שורות וועלען איך אַנטרעפען ביים בעסטען
געזונד און באגיעס איך גאָר הארצליך.

טאָמער מיינט איהר אז אין מיטען יאָהר טאָר מען נישט שרייבען
צו'ן א פריינד זענט איהר איך טועה. און אויב די ציים ערלויבט
איך און דער ווילען איז פאר[illegible]ן, בעט איך איך מיך צו דערפרעהען
מיט א פאָר שורות.

אייער

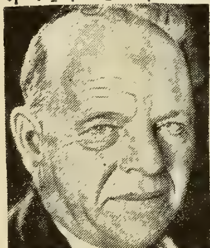
יהודה שפיגל.

טאָג־מאָרגען זשורנאַל, נאָוועמבער 24, 1959

אַ ביאַליק־עפּיזאָד

השוב'ער רעדאַקטאָר!

אייער חשוב'ער מיטאַרבעטער אהרן צייטלין, אין זיין פרייטאָגדיגען אַרטיקעל „פון פרייטאָג ביז פרייטאָג", גיט איבער, אַז צווישן זיינע ביאַליק־באַמערקונגען וואַרפט ער אָפּ די פאַלשע סברא דאָס „מה־יפית", דער איבערזעצער פון ביאַליק'ס „שיר־עם", אויף אידיש זאָל האָבען געווען ביאַליק אַליין.

Chaim Nachman Bialik

דאָס דערמאָנט מיך, וואָס איך האָב באַשריבען אין מיין בוך, אַז אין הודש נאָוועמבער 1932, ווען איך האָב געוואוינט אין תל־אָביב, און גראָד דעמאָלט האָט מען געפייערט דעם 60טען יובל פון חיים נחמן ביאַליק ע"ה, איז ביאַליק טעגליך פאַרבייגעגאַנגען פאַר דעם הויז. ווען איך האָב אים באַגריסט און אָפּגעגעבען אַ הארציגען מזל־טוב, האָט ער מיך געפרעגט, צי איך האָב צייט אים צו באַגלייטען צו זיין היים. אויפ'ן וועג האָט ער באַמערקט, אַז אונזער פריינט שמריהו לעווין האָט אים אין אַ שמועס געזאָגט, אַז איך בין אין דער פילם־בראַנזשע. אפשר וועל איך אים קענען זאָגען, ווער עס קען אים העלפען, אַז מען זאָל נעמען אין אַנבאַטראַכט די שיינע דערציילונג „די פרינצעסין פון אראַם" און אַ פילם זאָל פּראָדוצירט נוערען אין האָליוואוד.

[illegible]

אראָם", וואָס איז אַרייז

אין זיין בוך „ויהי היום", וואָס איז דאָ אין אַמעריקע אַרויסגעגעבען געוואָרען אין ענגליש אונטער'ן נאָמען „ענד איט קעים טו פּעס", ביאַליק האָט מיך געפרעגט, צי איך האָב אויך איבערגעלייענט „אגדת שלשה וארבעה", און האָט באַן מערקט, אַז איך קען דאָס בוך באַקומען אין ניו יאָרק אין אידיש. ער האָט אָנגערופען דעם נאָמען פון איבערזעצער (ליידער, האָב איך פאַרגעסען דעם נאָמען). צוערשט האָב איך אים געזאָגט, אַז איך בין נישט אין דער פילם־בראַנזשע, איך פאַרקויף מאַשינען פאַר „טאָקיס". אָבער איך קען אים ראָטען, אַז ער זאָל זיך ווענדן צו זיינעם אַ פריינט, מאַקס שולמאַן אין באָסטאָן, ווייל שולמאַן האָט אַ צוגאַנג צו מר. מייער, פון דער גרויסער און באַוואוסטער פירמע, וואָס פּראָדוצירט פילמען — „די מעטראָ גאָלדען מייער געזעלשאַפט" אין האָליוואוד.

אין צווישען צייט בין איך געשעפטליך צוריקגעפאָרן קיין אַמעריקע, און אין הודש יולי, 1934, ווען איך האָב זיך ווידער צוריקגעקערט קיין ארץ ישראל אויף דער שיף „ראָמאַ", איז געקומען די שרעקליכע נייעס, אַז ביאַלי איז [illegible] האָט דורכגעמאַכט אַן אָפּעראַציע. אַזוי ווי אויף דער שיף איז אויך געווען משה פיינשטיין, דער הויפּט פון „הרצליה" סעמינאַר אין ניו יאָרק, האָבען מיר אַראַנזשירט אַ טרויער אָוונט, וואו פיינשטיין האָט גערעדט וועגען דעם נפטר. מיט אַ חודש שפּעטער האָב איך ביגעוואוינט אַ טרויער אָוונט אין דער געביידע פון בית עם אין תל־אביב, וואו דר. שמריהו לעווין האָט איבערגעגעבען איינצעלהייטען וועגען חיים נחמן ביאַליק, וואָס איז מיט אים געווען די גרינדער פון פּאַבלישינג הויז „דביר" אין תל־אביב.

מיט אַכטונג,

דזשוליוס האַבער,

ניו יאָרק

תל-אביב (פּאָר תל-אביב) כ"ה חשוון תש"ם 25.XI.79

טײַערער געשעצטער ר' יואל האָבער —

איך האָב מײַן פּרוּוו דאַנקען אײַך צוליב פּאַר אײַער
אויפֿמערקזאַמקייט און שיקן מיר [illegible]
פֿון משה אונגער. [illegible] געוואָרן פֿון די [illegible]
[illegible] מיט [illegible]. א שײנעם דאַנק אײַך.
[illegible] אין [illegible] — געפֿונען [illegible]. מער
[illegible] שבת און [illegible] מען [illegible]
[illegible] פֿון דעם [illegible] עולם [illegible]
[illegible] — — —

[illegible] אײַך [illegible] פֿון NM [illegible]
[illegible] פֿון [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] פֿאַרגעסן [illegible]
[illegible] צו [illegible]
[illegible] און [illegible], און אויפֿן
[illegible]. [illegible] ? און
[illegible] ? —

[illegible] און [illegible]
[illegible]

[illegible]

מאַטעריאַלען צו געשיכטע פון ציוניזם

חשוב'ער רעדאַקטאָר:

מיט עטליכע חדשים צוריק, ווען דער „טאָג־מאָרגען זשורנאַל" האָט געבראַכט די טרויעריגע נייעס אַז דער באַוואוסטער געלערנטער פּראָפעסאָר יוסף קלויזנער איז געשטאָרבען אין זיין היים אין מדינת ישראל, האָב איך גראָד דעמאָלט געבלעטערט דעם פּראָטאָקאָל־בוך פון דעם ערשטען ציון קאָנגרעס, וואָס איז אָפּגעהאַלטען געוואָרען אין באַזעל אין יאָר 1897. אין די נייעס איז אויך געווען אָנגעגעבען, אַז דר. קלויזנער איז געווען דער לעצטער פון די דעלעגירטע צום ערשטען קאָנגרעס. אַזוי ווי אין דעם פּראָטאָקאָל־בוך פונ'ם ערשטען קאָנגרעס אויף דער לעצטער זייט זענען אויך אָנגעגעבען די נעמען פון די דעלעגאַטען, און דער ערשטער אויף דער ליסטע איז אַלקאַלעי, פון בעלגראַד, דעמאָלט סערביע, היינט יוגאָסלאַוויע, און אַזוי ווי דאָ אין ניו יאָרק געפינט זיך דער געוועזענער אָבער־ראַבינער פון בעלגראַד, הרב אַלקאַלעי, וואָס איז באַוואוסט אַלס אַ ציוניסט, איז מיר איינגעפאַלען דאָס עס קען זיין, אַז ער, דער זקן, איז דאָס דער יעניגער וואָס איז געווען ביים ערשטען קאָנגרעס.

לעצטענס ווען איך האָב זיך צעשמועסט מיט דעם ווירדיגען זקן, האָט ער מיר איבערגעגעבען, אַז דער דעלעגירטער צום ערשטען קאָנגרעס איז געווען אַ ווייטער קרוב פון אים, זיין ערשטער נאָמען איז געווען דוד, און ער איז געווען אַן אַדוואָקאַט אין בעלגראַד. זיין פאָטער איז געווען דער גרויסער געלערנטער הרב יהודה בן שלמה חי, און אין יאָר 1857, ד.ה. 40 יאָר פאַר דער צייט ווען דר. טעאָדאָר הערצל האָט צוזאַמענגערופען דעם ערשטען ציון־קאָנגרעס, האָט הרב אלקאלעי פּראָפּאַגאַנדירט אין וואָרט און אין שריפט פאַר אַ אידענשטאַט אין ארץ ישראל. דער ווירדיגער רב, האָט געהאַט פּלענער ווי אַזוי צו העלפען אין דער באַוועגונג פאַר'ן צוריקקער פון די אידען קיין ארץ ישראל: מען זאָל גרינדען גרויסע אַקציען־געזעלשאַפטען פון שיפען און באַנען, און מען זאָל זיך ווענדען צום סולטאַן פון טערקיי, אַז ער זאָל איבערגעבן פּאַלעסטינע צו די אידען. ער האָט געשריבען ספרים, און דאָס לעצטע ספר „שמע ישראל" האָט הרב יהודה בן שלמה געשריבען אין יאָר 1862. דאָרט האָט ער אָנגעגעבען מערער איינצעלהייטען וועגען דער באַוועגונג.

עס איז אינטערעסאַנט, דאָס דר. הערצל'ס זיידע איז אויך אין די דאַמאָלסדיגע יאָרען געווען אַן איינוואוינער אין דער שטאָט סעמלין, קראָאַציע (יוגאָסלאַוויע), וואו הרב אלקאלעי האָט געוואוינט ווען ער איז אַרויסגעקומען מיט זיין רוף פאַר אַ אידענשטאַט אין ארץ ישראל. ווי מיר זעען האָט זיך אַזוי געפירט, אַז צוויי אייניקלעך — טעאָדאָר הערצל און דוד אלקאלעי, זאָלען זיך טרעפען אין יאָר 1897 ביים ערשטען ציון קאָנגרעס, וואָס דר. הערצל האָט צוזאַמענגערופען.

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האַבער,

ניו יאָרק.

פאָרווערטס, אָקטאָבער 26טן, 1959

אמת וועגן די אומרוהען אין חיפה

חשוב׳ער רעדאַקטאָר:

אין „פאָרווערטס" פון מאָנטאָג, דעם 31טען אויגוסט, אין „פון פאָלק צום פאָלק", שרייבט אַ לעזער נחמן גלעזער וועגן די לעצטע אומרוהען אין חיפה. און גיט אויך איבער דאָס אייער קאָרעספּאָנדענט אין זיין באַריכט שרייבט דאָס די אומרוהען זיינען פאָרגעקומען אַלס רעזולטאַט פון די אומנאַטירליכע, שלעכטע אומשטענדען, אונטער וועלכע די אַפריקאַנער אידען לעבען דאָרטען. און עס איז אַ וואונדער, מר. גלעזער, וואָס אַזאַ ערליכער און אויפריכטיגער שרייבער ווי שלמה בן ישראל איז, זאָל אַנדערש אויסטייטשען די לאַגע.

אַזוי ווי איך בין גראָד געווען אין חיפה אין יענער צייט, דוכט זיך מיר דאָס שלמה בן ישראל, כאָטש ער איז ניט געווען בשעת די אומרוהען, שאַצט גראָד אָפּ די לאַגע זעהר גוט. אוודאי האָבען געשפּילט דאָרטען אַ געוויסע ראָלע אומפאַראַנטוואָרטליכע עלעמענטן, וואָס אין נאָרמאַלע צייטען, ווען עס זאָל ניט זיין פאַר די וואַהלען, האַלטען זיי זיך ניט געפונען אין דער נאָכבאַרשאַפט פון „וואַדי סאַליב".

מען קאָן ניט זאָגען, אַז אין אַ געוויסען זין זיינען מאַנכע באַשולדיגונגען וועגען שלעכטע וואוינונגען אָדער אַנדערע זאַכען, ווי אַ געוויסע צאָל אַרבעטסלאָזע וואָס געפינען זיך דאָרט, ניט אמת. אָבער דאָס געפינט מען אויך אין אַנדערע געגענטען, וועלכע זיינען באַוואוינט פון אידען וואָס האָבען עולה געווען פון אַנדערע לענדער. כאָטש דאָס בויען פון הייזער געהט דאָרטען אָן מיט אַ שטאַרקען טעמפּאָ, קען מען דאָך ניט צופרידענשטעלען אַלעמען. יעדענפאַלס, קען מען זאָגען, אַז מדינת ישראל איז כמעט דאָס איינציגע לאַנד, וואו מען בויט איצט אַזוי פיל וואוינונגען.

ווי שוין באַקאַנט, האָט מען די עולים פון די צפון־אַפריקאַנישע לענדער אַנגעצונדען מיט דעם, וואָס אָפּאָזיציאָנעלע פון דער איצטיגער רעגירונג זיינען אַרומגעגאַנגען אין דער געגענט פון „וואַדי סאַליב" און האָבען כלומרשט געפרעגט, צי זיי ווייסען אַז מען זאַמעלט מיליאָנען דאָלאַרען אין אַמעריקע, און דאָס איז ניט נאָר פאַר די נייע עולים, דאָס מיינט אויך פאַר די אידען פון מאַראָקע. און לויט דער פּראָפּאַרציע, דאַרפען די וואָס געפינען זיך אין יענער נאָכבאַרשאַפט באַקומען געוויס דאָלאַרען. ווען זיי באַקומען עס ניט, מיינט עס, אַז די „שקינאַזים" אָדער „אַשקענאַזים" באַקומען גאָר דאָס גאַנצע געלט. דאָס ברענגט צו הייס בלוט, און דאָס קען אויך פירען צו נאָך ערגערע רעזולטאַטען. ווען דער אַזוי־גענאַנטער ניט־געקרוינטער פירער, „בן חרוש", האָט אָנגעהויבען זיין פירערשאַפט, האָבען עלעמענטען אים אַריינגעזאָגט אַ סוד, אַז ער האָט די מעגליכקייט צו זיין טאַקע דער איינציגער פירער צווישען די אידען פון צפון־אַפריקע, און ער האָט זיך שוין געפיהלט ווי ער האָט די גאַנצע דעה צווישען זיינע לאַנדסלייט. ער האָט געוואָרענט, אַז ווען די פּאָליצייי וועט אַריינקומען אין זיין געגענט פון „וואַדי סאַליב" אָהן זיין גוטהייסונג, וועט רינען בלוט. און ווען אין אַ פרייטאָג אָווענט, ווען עס האָט געהאַלטען ביי אַ ווייטערן אויסברוך און די פּאָליצייי איז טאַקע יאָ געקומען, האָט דער פירער „בן חרוש" אויף זיי געשאָסען, און ווען מען האָט אים איינגעשפּאַרט אין אַן אַרעסט־קאַמער האָט ער געוואָלט באַגעהן זעלבסטמאָרד. דערמאָלט האָט מען גערעדט אין חיפה, אַז ער וועט פאַרלירען פילע פון זיינע אָנהענגער, ווייל דאָס וואָס ער האָט זיך געוואָלט אויפהענגען, איז ביי זיי אַ באַווייז, אַז ער איז ניט [illegible] קיין פירערשאַפט. זייער אַ פירער־מוז באַהערשען העלדענטאַטען, ניט אַנצואווערען זיין ווירדע און זיך אויפהענגען.

יעדענפאַלס, הערט מען, אַז ער האָט נאָך אָנהענגער און אַז ער וועט אפשר אויפגעשטעלט ווערען ביי זייניגע אויפ׳ן צעטעל אַלס קאַנדידאַט צו דער כנסת. אין פּאָליטיק איז אַלץ מעגליך.

עס ווילט זיך האָפען, אַז באַלד נאָך די וואַלען וועלען די צפון־אַפריקאַנישע אידען איינזעהן אַז מען האָט זיי אויך אין זינען. מען שאַפט ווי נאָר מעגליך אַרבעט און מען בויט נייע וואוינונגען פאַר זיי. כאָטש עס זיינען איצט פאַראַן מערערע וואוינונגען פריי אין די דערפער, אָבער די מאַראָקאַנער ווילען בעסער זיין אין שטאָט. אויך אַנדערע אידען האָבען זיך ניט געוואָלט באַזעצען אין די דערפער, אָבער מיט דער צייט האָבען זיי איינגעזעהן, אַז אויך אין דאָרף האָבען זיי פילע באַקוועמליכקייטן און זיינען צופרידען וואָס זייער היים איז אין דאָרף.

מען זעהט שוין היינט פילע אידען, וואָס זיינען געקומען פון די צפון־אַפריקאַנישע לענדער, האָבען זיך שוין באַזעצט אין פּערמאַנענטע היימען, און אויך זיי זיינען צופרידען און זיינען שוין שטאָלצע בירגער פון מדינת ישראל.

נאָר אַמאָל מוז איך באַטאָנען, אַז אין דער צייט פון די וואַלען זיינען געקומען אומצופרידענע עלעמענטען צו כאַפּען פיש אין מוטנעם וואַסער. לאָמיר האָפען, אַז דאָס מאָל וועט עס זיי זיך ניט איינגעבען.

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האָבער,

ניו יאָרק.

ירושלים, יולי 29טער 1959 !

א באריכט צום טאָג-מאָרגען זשורנאל וועגען
דער פטירה פון הרב יצחק הלוי הערצאָג, זצ"ל.

פֿון דזשוליוס האבטר

פאר געווים האָט אייער חשוב'ער באריכטשטאטער
דוד פלינקער, אייך שוין טעלעגראפירט וועגען
דער פטירה פון'ם חשובען רב, הרב יצחק הלוי
הערצאָג, אָבער אזוי ווי איך האָב צוגעזעהן די
לויה, און אויך געהערט וואָס מיין לאנדסמאן
מאיר אלטמאן, א קאָזין פון הערשל אלטמאן,
אייער אדווערטייזינג אגענט, האָט מיר איבער-
געגעבען איז ווערט צו פארצייכנען.

מאיר אלטמאן וואָס איז באקאנט אין ירושלים
אלס א גוטער מנגן, פלעגט במעט יעדען פריי-
טאָג אָווענד מקבל שבת זיין אינ'ם הויז פון
הרב הערצאָג. נאָכ'ן דאווענען איז אלטמאן צו-
געגאנגען צו דער רעבעצין הערצאָג און זיך
נאָכגעפרעגט צו ער האָט מיט זיין דאווענען נישט
געשטערט די רו פון'ם רב וואָס איז געלעגען
אין א דערביי-אינגען צימער, זי האָט אים פאר-
זיכערט דאָס דער רב איז נישט געשטערט געווען.

שבת פריה האָב איך געדאווענט אין דער גרויסער
ישורון שוהל, נאָכ'ן דאווענען איז צו מיר צו-
געקומען א יונגער מאַן וואָס איז יעצט פארבונ-
דען מיט „היכל שלמה" וועמען איך האָב שוין
געקענט פאר אַלענגערע-צייט, און מיר זיינען
געגאנגען צוזאמען אין דער ריכטונג פון מיין
האָטעל, אויפ'ן וועג האָט ער אריינגערעדט א
סוד, אז דורך דער נאכט איז הרב הערצאָג
נפטר געוואָרן.

שבת איז אין דער שטאָד געווען ווי אלע שבתים
ערשט נאָך הבדלה האָט די ראדיאָ אנאָנסירט דאָס
הרב הערצאָג איז נפטר געוואָרען. טאקי באלד
האָט מען געזעהן ווי מענשען געהן אין דער
ריכטונג פונ'ם נפטר'ס הויז. צומאָרגענס ווען
איך בין צוגעקומען צום הויז האָב איך שוין
געטראָפען טויזענדער מענשען וואָס האבען גע-
וואַרט אויף דער לויה.

טאָג-מאָרגען זשורנאַל, יולי 29־טער 1959

הרב ר׳ יצחק-אײזיק הלוי הערצאָג, זצ״ל

אין הויז זײנען געװען חשובע רבנים װאָס ~~זײנען~~
האָבען זיך מתעסק געװען מיט דעם נפטר. צוערשט
האָב איך געװאַרט אין דרויסען מיט אלעמען, װען
איך האָב באַמערקט דאָס אבא איבן װאָס איז אַ
שװאָגער צום נפטר׳ס זון איז ארײן בעגאַנגען
אין הויז בין איך אויך ארײן איװעניג, אָבער
װען אַ חוץ אבא איבן זײנען אלע געװען פון די
פרומע האָט מיר שוין באַנג געטאָן פאַר װאָס איך
בין ארײנגעקומען.

פונ׳ם הויז האָט זיך די לויה געצויגען צו דער
געבײדע פון „היכל שלמה" װאָס דעם נפטר׳ס פרײנד
טער, אײזיק װאָלפסאָן האָט אויפגעבויעט, און עס

טאָג-מאָרגען זשורנאַל, יולי 29טער, 1959

האָבען שוין דאָרט געוואָרט חשובע רבנים וואָס
האָבען מספּיד געווען דעם נפטר. ביי דער זייט זיינען
געשטאַנען באַוואוסטע פּערזענליכקייטען, און צווישען
זיי אבא איבן און דער אַמעריקאַנער אַמבאַסאַדאָר
אָגדען ריעד. פון דאָרטען איז די לויה געגאַנגען
אין דער ריכטונג פון סנהדריה־וואו דער נפטר
איז קובר געוואָרען ביי דער זייט פון זיין שוועהר
הרב הלמן.

אין ירושלים זיינען אַלע רעגירונגס געביידעס
און אויך די געשעפטען געווען געשלאָסען ביז נאָך
דער לויה. די פאָנען אויף די געביידעס פון
דער רעגירונג זיינען געהאָנגען האַלב־מאַסט.
אויפ'ן צווייטען טאָג האָט מען שוין אָנגעהויבן
צו שפּעקולירען ווער עס וועט פאַרנומען הרב
הערצאָג'ס אָרט אַלס הרב הראשי פון מדינת
ישראל.

די אַלגעמיינע ציוניסטען זיינען באַלד אַרויס־
געקומען עס זאָל זיין נור איין הרב הראשי.
די פּראָגרעסיווע ציוניסטען זיינען אַרויסגע־
קומען [redacted] פאַר דעם הויפּט רב פון דער אַרמעי
דזשענעראַל הרב שלמה גאָרען.
די מזרחי האָט ערקלערט דאָס זיי זיינען פאַר
הרב יוסף בער סאָלאָווייטשיק פון אַמעריקע אַלס
דער הרב הראשי פון מדינת ישראל. אין תל־
אביב זיינען די מיינסטע געווען פאַר זייער הרב
הכולל איסר יהודה אונטערמאַן.

די מיינונג פון מאַסגעבענדע קרייזען איז, דאָס
אַזוי שנעל וועט מען נישט ערוועהלען קיין הרב
הראשי, און עס קען נעמען פילע יאָרען און
דערווייל וועט הרב נסים בלייבען דער איינציגער
הרב הראשי פון מדינת ישראל. די צייט וועט
ווייזען ווער עס איז געווען גערעכט.

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האַבער
חולון, ישראל.

טאָג־מאָרגען זשורנאל, יוני 13טען, 1959

זכרונות וועגען קאַמפּען אויף א ציוני־קאָנגרעס

חשוב'ער רעדאַקטאָר:

אין דעם אַרטיקעל פון אייער חשוב'ן מיטאַרבעטער משה דובאַוני, „חיפה — ערשטע ישראל שטאָט וואָס וועט האָבען א סאָבוועי", גיט ער איבער, אַז אין זיין אינטערוויו מיט דעם ענערגישען מעיאָר פון חיפה, אבא חושי, האָט ער איבערגעגעבען, אַז ער איז געקומען קיין ארץ ישראל אין יאָר 1920 און מיט א יאָר שפּעטער איז ער געווען איינער פון די בויערס פונ'ם בית אַלפא.

איר וועט מיר דערלויבען צוצוגעבען דאָס אינ'ם זעלבען יאָר זענען מערערע פון אונזערע בויבעריקער לאַנדסלייט אויך געקומען קיין ארץ ישראל און צווישען זיי זענען געווען בעריל בעקער, היינט א חבר אין דער קבוצה רמת יוחנן. בעריל איז איינער פון די גרעסטע עקספּערטען פון שאָף צוכט, ער האָט וועגען דעם שוין געשריבען עטליכע ביכער. ער און דער גאָטזעליגער משה לייב צוך, און אויך דער איצטיגער „נגיד" פון דער מדינת ישראל באַנק אין ירושלים, דוד האָראָוויץ און אויך צבי ניימאַן [illegible] גאַליציע, זענען גע־

[...]

פועל'ן צו ענדערן אונזערע מיינונגען? זאָלט איר, מענער, וויסען, דאָס איר קענט אונז נישט אָפּקויפען מיט א מאַלצייט". און אַזוי איז טאַקע געווען. די פרויען האָבען ביז דער לעצטער מינוט אויסגעהאַלטען און האָבען געשטימט פאַר דער וויצמאַן־פּאַרטיי.

די אינטערעסאַנטסטע זיצונג איז געווען מאָנטאָג אָוונט, פון 8 אזייגער אָוונט ביז דינסטאָג 11 אזייגער פרי, ווען די זיצונג האָט זיך געשלאָסען. אין מיטען דער נאַכט בין איך געזעסען אין דעם גרויסען אָבער זעהר קאַלטען זאַל און פון ביידע זייטען לעבען מיר זענען געזעסען צוויי דעלעגאַטען ביידע פון באָסטאָן און ביידע אַדוואָקאַטען. אליהו דוד סטאָן, און בענדזשאַמין ראַבאַיפּסקי. אַרום 12 אין מיטען דער נאַכט זענען צו אונז צוגעקומען דזשאָ סטאָן און יוסף גרינליעף, אַזוי ווי עס איז געווען פאַר'ן אָפּגעבען די שטימען, האָט דזשאָ סטאָן זיך געווענדט צו אליהו סטאָן, און איב געוואָלט באַוועגען דאָס ער זאָל שטימען פאַר וויצמאַנ'ס צד. [illegible]ען האָט גרינליעף

[...]

הויבען און פאַרלאָזט דעם זאַל. ערשט דעמאָלט האָט אויך ראָבערט סזאָלד פאַרלאָזט דעם זאַל, דאָס איז געמיינט געוואָרען אַלס „פּאַריטי", אָבער דר. ווייז האָט נישט געוואָלט פאַרלאָזען ביז ער האָט אָפּגעגעבען זיין שטימע פאַר וויצמאַנ'ס גרופּע, און אַרום 3 פאַרטאָג האָט ער זיך צוריקגעקערט אין האָטעל.

עס איז אויך אינטערעסאַנט, אַז די אַרבעטער פּאַרטיי אין מדינת ישראל, „אחדות עבודה", האָט יענע נאַכט געשטימט פאַר סילווער'ס גרופּע.

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האַבער,
ניו יאָרק.

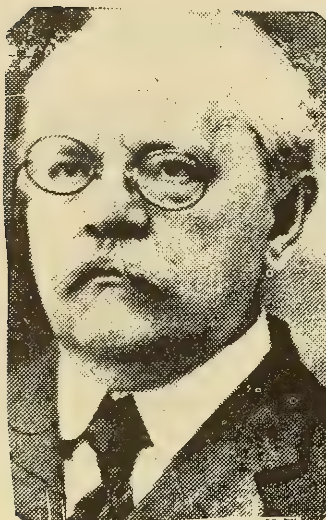
וועגן 7טן ציוניסטישן וועלט־קאָנגרעס

הישוב'ער רעדאַקטאָר!

אין די נייעס אין „טאָג־מאָרגען זשורנאַל", אַז פּראָפּ. חיים פיינ־מאַן, איינער פון די גרינדערס פון די פּועלי ציון, איז פּלוצים גע־שטאָרבען; איז געווען אָנגעגעבען, אַז פּראָפּ. פיינמאַן איז אין 1904 געווען אַ דעלעגאַט ביים 7טען ציו־ניסטישן וועלט־קאָנגרעס. איך וועט מיר דערלויבען צו קאָרעגירען, אַז דער 7טער וועלט־קאָנגרעס איז אָפּגעהאַלטען געוואָרען אין חודש אויגוסט, 1905 און ניט אין 1904.

דער 7טער קאָנגרעס איז געווען דער היסטאָרישער קאָנגרעס, וואָס האָט אַנטשיידט וועגן אוגאַנדאַ. דער אַקציאָנס־קאָמיטעט האָט אי־בערגעגעבען צום קאָנגרעס די אַנט־שיידונג וועגן דער אָנגעווייטיק־טער פראַגע אוגאַנדאַ, האָט דער קאָנגרעס מיט אַ זעהר גרויסער מערהייט גוטגעהייסען די אַנטשיי־דונג פון אַקציאָנס קאָמיטעט. אַזוי ווי איינער פון די דעלעגאַטען, ישראל זאַנגוויל, און אויך אַנדע־רע זיינען מיט דער אַנטשיידונג נישט געווען צופרידען, האָט זאַנג־וויל געוואָלט אַריינטראָגען אַ נייע רעזאָלוציע וועגן דער זעלבער אוגאַנדאַ פראַגע. דער דאַמאָלסדי־גער פרעזידענט פון קאָנגרעס, דר. מאַקס נאָרדוי, האָט געפונען, אַז די רעזאָלוציע איז נישט געווען אין פּלאַץ, האָט ער געבעטען מר. זאַנג־ווילן, אַז ער זאָל זיך אָפּזעצן. אויף דעם האָט זאַנגוויל אַ ברוגז'ער באַלייטיגט דעם פאָרזיצער אין פאַראַאַט קעגן די אינטערעסען פון אידישען פאָלק. אים צו הילף איז געקומען דר. נחמן סירקין, איינער פון די גרינדער פון דער פּועלי־ציון באַוועגונג.

דר. סירקין האָט אַפּעלירט צו די דעמאָקראַטישע עלעמענטן ביים קאָנגרעס, אַז נאָכדעם ווי זיי האָבן

דר. נחמן סירקין

ערשט בייגעוואוינט ביי דער זי־צונג, וואָס קען ברענגען פיל שאָדן דעם אידישען פאָלק, זאָלען זיי זיך מער ניט באַטייליגן אין קאָנגרעס. און דר. סירקין מיט 28 דעלעגאַטען סאָציאַליסטען ציוניסטען, האָבען פאַרלאָזן דעם זאַל. אין די מינסטע האָבען זיך דאַמאָלס אָנגעשלאָסען אין דער נייגעגרינדעטער „אידי־שער טעריטאָריאַליסטישער" באַ־וועגונג, וועמעס פּרעזידענט איז געווען ישראל זאַנגוויל. אָבער די מיינסטע דעלעגאַטען פון די פּועלי ציון מיט דר. סירקין, זיינען לאַנג ניט געווען אַוועק פון דער ציוניס־טישער באַוועגונג. ווען אין ווינ־טער פון 1909 איז פאָרגעקומען אין האַמבורג, דייטשלאַנד, דער 9טער ציוניסטישער וועלט־קאָנ־גרעס, האָב איך זיי שוין געזען אַלס דעלעגאַטען ביים קאָנגרעס האָבען שוין ווידער גענומען אַ טיכטיגען אַנטייל.

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האָבער, ניו יאָרק.

פֿאָרווערטס, מאַי 1959

מענשען און פּאַסירונגען

פון
בען לאַרשי

געשיכטע

גענוי מיט 10 יאָר צוריק, מיט־זאָך, דעם 11טען מאַי, 1949, האָט די אַסעמבלי פון די פאַראייניגטע פעלקער אין פלאַשינג מעדאָוס אויפגענומען פאַר אַן אָפּשטימונג אַ רעקאָמענדאַציע פון יו־ען זיכער־הייט־ראַט אַריינצונעמען ישראל אַלס מיטגליד.

אינדרויסען, פאַר דער געביידע וואו די אַסעמבלי האָט אָפּגעהאַלטען די זיצונג, האָבען 58 פאָנען, פון 58 לענדער, געפלאַטערט אַרום דער בלויער פאָהן פון דער יו־ען. אַ 59טע שטאַנג האָט זיך דערהויבען אַ פאַר׳יתומ׳טע, ניט באַפּוצטע. דאָס איז געווען דער צוגרייטונגס־פּלאַץ פאַר דער פאָהן פון דעם 59טען לאַנד, וואָס וועט אַריינגענומען ווערען אין דער פעלקער־משפחה.

אין הערל־באַלויכטענעם אַסעמבלי האַל איז צוגעגאַנגען די אָפּשטימונג. מ׳האָט אָנגעהויבען אויסרופען די לענדער לויט׳ן אַלף־בית. אַפגאַניסטאַן! „ניין!“ האָט זיך דערהערט די שטימע פון דעלעגאַט. דער ערשטער נעגאַטיווער „וואָוט“.

איינער נאָכ׳ן צווייטען האָבען אויפגעשאַ׳ט די „יעס“ און „נאָ“ ענטפערס. אויסער די זעקס אַראַבישע לענדער, האָבען געשטימט געגען ישראל אינדיע, פאַקיסטאַן, בורמאַ און עטיאָפּיע. אַפגאַניסטאַן, אינדיע און פאַקיסטאַן האָבען געשטימט געגען ישראל אויך דעם 29טען נאָוועמבער, 1947. בורמאַ איז אין 1947 נאָך ניט געווען קיין מיטגליד אין דער יו־ען און האָט איצט געשטימט מיט אַזיע. עטיאָפּיע האָט געהאַט אייגענע אויסרעכענונגען צוליב דער אַראַבישער באַפעלקערונג אין עריטרעא.

אָפּגעהאַלטען זיך פון שטימען האָבען בעלגיע, בראַזיל און על־סאַלוואַדאָר (קאַטוילישע לענדער מיט ספעציפישע אינטערעסען אין ירושלים), שוועדען און דענמאַרק (אַלס פּראָטעסט צוליב דעם מאָרד פון גראַף בערנאַדאָט), גריכענלאַנד (ווייל אין עגיפּטען לעבען אַ סך גריכען), טערקיי (צוליב מאַכמעדאַנישער סאָלידאַריטעט), טאַילאַנד (וועלכע האָט ניט געוואָלט אָפּשטעהן פון אַזיע), און ענגלאַנד, וועלכע האָט נאָך אַלץ „געטראָגען אַ האַרץ“ אויף דעם גאַנצען „ענין פּאַלעסטינע“.

אָבער ישראל האָט באַקומען מער ווי די צוויי־דריטעל שטימען וואָס זיינען געווען נויטיג, און ווען משה שרת איז אַרויף אויף דער פּלאַט־פאָרמע אָנצונעמען די מיטגלידער־שאַפט און אויסצודריקען ישראל׳ס דאַנקבאַרקייט צו דער פעלקער־משפחה — האָבען ביי פילע מענשען זיך געשטעלט טרערען אין די אויגען. עס איז געווען אַ היסטאָרישער מאָמענט אינ׳ם לעבען פון אידישען פאָלק. ישראל איז אָפיציעל געוואָרען אַ פאָלק צווישען פעלקער.

לעגענדע

וואָס עס האָט זיך אָפּגעטאָן יענעם טאָג אין די קולואַרען און אין דרויסען ביי דער אַסעמבלי געביידע איז שווער צו שילדערען. פילע פון אונז, וואָס זיינען דאָרט געווען אַנוועזענד, וועלען עס אייביג געדענקען צוגלייך מיט דעם ווילדען ענטוזיאַזם פון דעם שבת־צו־נאַכט, נאָוועמבער 29, פון יאָר 1947.

צווישען עולם, וואָס האָט געיובל׳ט יענעם מיטוואָך, ווען ישראל איז אַריינגענומען געוואָרען אין דער יו־ען, האָט זיך געוואָרפען אין די אויגען אַ הויכע פרוי מיט גרויע נעט־צוגעקעמטע האָר, און אַ פּאָר גרויסע שוואַרצע אויגען. זי איז געשטאַנען צווישען טאַנצענדיגען, רוישיגען עולם, טרערען האָבען זיך געקייקעלט איבער אירע באַקען; איר אויסזעהן האָט פאַרמאָגט אין זיך עפּעס מאַיעסטעטישעס, וואָס האָט צוגעצויגען צו איר די אויפ־מערקזאַמקייט פון די אַרומיגע.

זי איז ניט געווען קיין יונגע — אַ פרוי אין די זיבעציגער — און זי האָט זיך געהאַלטען גלייך ווי אַ סטרונע און זיך באַוועגט מיט גראַציעזער לייכטקייט ווי אַ יונגע מיידעל. זי האָט געטראָגען אַ גרוי קלייד און געהאַלטען אויף דער האַנט אַ זשאַקעטל. קיינער האָט זי פריער קיינמאָל ניט געזעהן אין פלאַשינג מעדאָוס, ווי אויך ניט אין לייק סוקסעס, וואו עס האָבען זיך געפונען אין יענער צייט

די אפיסעס און די קליינע זיצונג־זאלען פון דער יו״ען.

איך בין ניט געווען דער איינציגער אויף וועמען די פרוי האָט געמאַכט אַן אומפאַרגעסליכען איינדרוק. דזשוליוס האַבער, וועלכער האָט נאָך פאַרפעלט קיין איין זיצונג ווען די יו״ען האָט פאַרהאַנדעלט די פּאַלעסטינער, שפּעטער די ישראל פראַגע — אויך ער האָט זי געזעהן יענעם מיטוואָך. מיין קאָלעגע לעאָן קרישטאַל האָט זי באַמערקט; היענע יאַפּע פון „טאָג" האָט זיך שפּעטער נאָכגעפרעגט ביי מענשען ווער די פרוי איז געווען; מיין פריינט וועלוועל גינגאָלד, אַ קעפּמאַכער ביים פאַד און אַ גוטער פידלער מיט אַ גרויס אידיש־האַרץ, וועלכער איז יענעם טאָג ספּעציעל געקומען פון די בראָנקס קיין פלאַשינג מעדאָוס, האָט מיר עטליכע מאָל אויפמערקזאַם געמאַכט אויף דער פרוי, באַמערקענדיג איר „קעניגליכע האַלטונג".

אין טומעל, אין דער קאָכעניש, אין דער אַלגעמיינער באַגייסטערונג איז קיינעם ניט געלעגען אין זינען זיך צו אינטערעסירען מיט עפּעס אַ פרוי, כאָטש זי האָט געצויגען אַ מענ׳ס אויפמערקזאַמקייט צו זיך. און איך וואָלט אפשר אינגאַנצען פאַרגעסען די פרוי, ווען איך וואָלט זי ניט באַמערקט אויך צווישען עולם, וואָס האָט זיך פאַרזאַמעלט ביי די פאָהנען ווען משה שרת האָט אַרויפגעצויגען צום ערשטען מאָל די ישראל פאָהן אויף דער לעדיגער 59טער שטאַנג.

איך האָב אָפּגעמאַכט ביי זיך צוצוגעהן צו איר נאָך דער צערעמאָניע און רעדען מיט איר. זי האָט געהאַט אין זיך אַ פאַרבאָרגענעם צויבער און אַ צוציהונגסקראַפט, וואָס האָט גערייצט מיין נייגעריגקייט. ווער איז זי? ווי קומט זי דאָ שוין דעם צווייטען טאָג? נאָך אַלעמען איז זי אַן עלטערע פרוי און די פאַרבינדונג פון דער שטאָט מיט פלאַשינג מעדאָוס איז ניט קיין לייכטע.

אָבער נאָך דער צערעמאָניע איז זי פאַרשוואונדען געוואָרען. איידער דער פאַרזאַמעלטער עולם פון צייטונגסלייט און צושויער האָט באַוויזען צו באַגריסען די ישראל דעלעגאַטען ביי דער פאָהן איז זי „אויסגעטריקענט" געוואָרען. מיין פריינט דזשוליוס האַבער האָט זיך געשוואוירען, אַז אָט נאָר־וואָס איז זי געשטאַנען לעבען אים, און וועלוועל גינגאָלד האָט מיר פאַרזיכערט, אַז ער פיהלט נאָך דעם איידעלען גערוך פון פאַרפיום וואָס זי האָט געלאָזט נאָך זיך.

„זי דערמאָנט מיר אין קאַפּריציאָ עספּאַניאָל", האָט ער געמורמעלט. „איך ווייס ניט פאַרוואָס... זי איז אַ שטימונגספולע מעלאָדיע, גראַציעז, לייכט, באַצויבערנד..."

וועלוועל און איך האָבען זי אַרומגעזוכט איבער דער גאַנצער געביידע פון דעם יו״ען אַסעמבלי האָל, אָבער מיר האָבען זי ניט געפונען. און דאַן האָט וועלוועל אַ זאָג געטאָן פלוצים עפּעס, וואָס האָט מיך איבערראַשט, אָבער גלייכצייטיג איז עס געווען נאַטירליך, ווי אַ זעלבסטפאַרשטענדליכע זאַך.

„ווילסט וויסען ווער די פרוי איז? זי איז רחל! מוטער רחל! געקומען און פאַרשוואונדען ווי אַ מעלאָדיע..."

מוטער רחל! אַ פאַנטאַסטישער געדאַנק, און דאָך האָב איך ניט געלאַכט פון וועלוועל׳ען. אויך דזשוליוס האַבער און היענע יאַפּע און אַ צאָל אַנדערע האָבען ניט אַרויסגעוויזען קיין איבערראַשונג, ווען איך האָב זיי איבערגעגעבען וועלוועל׳ס מיינונג.

די מוטער רחל! געקומען צו זיין אַנוועזענד ביי ישראל׳ס אַריינקום אין דער פעלקער־משפחה פון דער וועלט! געקומען בייצוזיין ביים אַרויפציען די פאָהן פון ישראל אויף דעם לעדיגען שטאַנג, וואָס האָט געוואַרט אַ פאַר׳יתום׳טער קנאַפּע צוויי טויזענט יאָר אויף דעם מאָמענט...

און אַזוי איז ביי אונז אַ הייפעלע מענשען, געשאַפען געוואָרען אַ נייע לעגענדע און אַ היסטאָרישען מאָמענט אין פלאַשינג מעדאָוס — אַ לעגענדע ווי די מוטער רחל איז ערשינען צווישען אונז, און מיר האָבען געזעהן אירע טרערן פון פרייד נאָך אַזוי פיל יאָרען פון קלאָגען...

ווירקליכקייט

לעצטען יאָר חול המועד סוכות האָט איינער אַ פריינט מיך געבעטען, איך זאָל אים צופירען אין אַ שפּיטאָל פאַר כראָניש קראַנקע, וואו עס געפינט זיך זיין פאָטער.

איך האָב זי מאָמענטאַל דערקענט, די מוטער רחל, כאָטש זי איז געווען שטאַרק פאַרענדערט. די קנאַפּע צען יאָר, וואָס איך האָב זי ניט געזעהן, האָבען זי חרוב געמאַכט.

זי איז געזעסען אויף אַ שטול מיט רעדלעך אויף דער טעראַסע פון שפּיטאָל צוגעבונדען צום ווענטעל פון דער שטול, זי זאָל ניט אַראָפּפאַלן. אירע אויגען האָבען געקוקט מיט אַ שטאַרקען בליק ניט זעענדיג די ליכטיגע וועלט. זי איז געווען בלינד און איינגעדאַרט, דאָס פּנים צוקנייטשט, די האָר שניי־ווייס. אירע הענט זיינען געווען איינגעדעקט מיט אַ קאָלדרע.

אָבער איך האָב זי מאָמענטאַל דערקענט אין איר גלייכער האַלטונג פון אויבערשטען טייל קערפּער. זי איז געזעסען, וואָס אמת, אַ צוגעבונדענע, אָבער אַנגעצויגען ווי אַ סטרונע, און די פיין־געשניצטע שטריכען פון איר פּנים האָבען פאַרמאָגט אין זיך די אַמאָליגע שעהנקייט. אַ פאַרוועלקטע בלום, אָבער אַלץ אַ בלום.

מיין פריינט איז אַריין צו זיין פאָטער אין צימער און איך בין געבליבען אויף דער טעראַסע, וואו אַ צוויי צענדליג קראַנקע אַלטע מענשען האָבען זיך געוואַרימט אין דער זון. נאָר געצעהלטע פון זיי זיינען געזעסען אויף שטולען אָהן רעדלעך.

איך האָב געוואָלט רעדען צו דער פרוי, אָבער אַ נוירס האָט מיר עס ניט געראַטען צו טאָן. „זי קען ניט רעדען זינט זי האָט געהאַט דעם צווייטען סטראָוק" — האָט זי מיר דערצעהלט. „זי איז האַלב פאַראַליזירט, בלינד און כמעט גענצליך טויב".

פון דער נוירס האָב איך זיך דערוואוסט איינצעלהייטען וועגען דער פרוי. זי האָט צוויי זיהן און דריי טעכטער. די קינדער קומען יעדען צווייטען טאָג עמיצער אַנדערש. די פרוי געפינט זיך שוין אין שפּיטאָל באַלד צוויי יאָר. זי איז 79 יאָר אַלט און נאָך איידער זי איז פאַראַליזירט געוואָרען האָט זי שוין גענומען פאַרלירען איר קלאָרען פאַרשטאַנד און איז געוואָרען „סיניאַיל", אַדער בעסער געזאָגט, עובר בטל.

איר מאַן איז געווען אַ דאָקטאָר און ער איז שוין טויט באַלד צוואַנציג יאָר. זיי זיינען געקומען קיין אַמעריקע פון רוסלאַנד און אין איר יוגענט איז זי געווען אַ באַלעט־טענצערין. זי האָט אויך דאָ אין ניו יאָרק געלערענט טאַנצען. זי האָט אויך זעהר שעהן געמאָלען און פלעגט שרייבען לידער אין דער רוסישער שפּראַך. צו איר 75טען געבורטסטאָג האָבען אירע קינדער איר געבראַכט אַ געשאַנק: אַ ביכעלע פון אירע געקליבענע לידער וואָס זיי האָבען געלאָזט אָפּדרוקען אין 100 קאָפּיעס און עס פאַרטיילט צווישען פריינט.

איידער מיין פריינט און איך האָבען פאַרלאָזט דעם שפּיטאָל איז אַנגעקומען איינע פון אירע טעכטער און איך האָב זיך באַקאַנט מיט איר און איר דערצעהלט די לעגענדע וועגען דער מוטער רחל. ביי דער טאָכטער האָבען זיך באַוויזען טרערען אין די אויגען.

„אַ שאָד, אַ שאָד וואָס איר האָט ניט געקענט מיין מוטער אַמאָל", האָט זי געזאָגט. זי האָט מיך איינגעלאַדען, איך זאָל איר באַזוכען און זי וועט מיר ווייזען דאָס ביכעלע מיט דער מוטער'ס לידער.

„איין ליד וועט אייך ספּעציעל אינטערעסירען", האָט זי געזאָגט.

און זי האָט געהאַט רעכט. עס איז געווען דאָס לעצטע ליד אין ביכעלע: „פ ל אַ ג א י ז ר אַ ע ל אַ" (ישראל'ס פאָהן, דאַטירט: מאַי, 1949. און פאַר מיר איז ערשינען יענער זוניגער טאָג אין מאַי מיט דער מאַיעסטעטישער געשטאַלט פון דער געהיימניספולער פרוי, ווען איך האָב געלייענט:

„פלאַטער הויך, פלאַטער שטאָלץ
„פאָהן פון ישראל!
„צום ערשטען מאָל,
„נאָך יאָרען פול מיט פיין,
„דערהויבסטו זיך אַ פרייע
„צום בלויען הויך פון
בגמזול"

נ. י. יוניווערסיטי, דראָפּסי קאָל. רעקאָמענדירן דזשוליוס האַבער׳ס בוך „50 יאָר אַמעריקאַנער ציוניזם״

ניו יאָרק יוניווערסיטי און דראָפּסי קאָלעדזש האָבן געגעבן וואַרימע רעקאָמענדאַציעס פאַר דעם בוך „50 יאָר אַמעריקאַנער ציוניזם״ פון דעם ציוניסטישן וועטעראַן אין אַמעריקע דזשוליוס (יואל) האַבער. דאָס בוך איז לעצטנס פאַרעפנטלעכט געוואָרן און האָט אַרויסגערופן אַ שטאַרקן אינטערעס אין די ברייטסטע אַמעריקאַנער ציוניסטישע קרייזן.

די רעקאָמענדאַציעס פון די פּראָמינענטע בילדונגס־אינסטיטוציעס זיינען צוגעשיקט געוואָרן אין בריוו צום אויטאָר דזשוליוס האַבער, וואו עס ווערט אויסגעדריקט די פולסטע אָנערקענונג פאַר זיין בוך.

פאַר ניו יאָרק יוניווערסיטי האָט דעם בריוו געשריבן ד״ר. אברהם י. קאַטש, אָנפירער פון דעפּאַרטמענט פאַר אידישע וויסנשאַפטן. ד״ר. קאַטש שרייבט, אַז ער רעקאָמענדירט דזשוליוס האַבער׳ס בוך פאַר די סטודענטן פון זיין קלאַס וועגן דער געשיכטע פון נייעם ישראל.

פּראָפ. אברהם א. נוימאַן, פּרעזידענט פון דראָפּסי קאָלעדזש אין פילאַדעלפיע, האָט אָנגעשריבן צו דזשוליוס האַבער׳ן אַ לענגערן בריוו, אין וועלכן דער פּראָמינענטער אידישער געלערנטער פירט אויס:

„אייער בוך האָט דערוועקט אין מיר אַזוי פיל זכרונות פון די פאַרגאַנגענע טעג. איך בין באַוואונדערט פון אייערע אויסגעצייכנטע שילדערונגען און פון אייער אומגעוויינליכן זכרון. ווען אַפילו איך וואָלט זאָרגפעלטיג געפירט אַ טאָגבוך, וואָלט געווען שווער צונויפצוזאַמלען אַזוי פיל מאַטעריאַל וועגן די געשעענישן און זיי איבערגעבן מיט אַזאַ פעאיגקייט. די פּאַנאָראַמע, וואָס איר שילדערט פון אָנהויב אָן פון אַמעריקאַנער ציוניזם ביז אונזערע איצטיגע טעג, האָט אויף מיר געמאַכט דעם טיפסטן איינדרוק.״

דזשוליוס האַבער׳ס בוך איז וואַרים אויפגענומען געוואָרן דורך אַ גאַנצער ריי קריטיקער אין דער אידישער און ענגליש־אידישער פּרעסע אין אַמעריקע.

דר. הערצל און דר. ניסן קאַצענעלסאָן

השובֿ'ער רעדאַקטאָר:

אין אַן אַרטיקל אין „טאָג־מאָרגען זשורנאַל" פון אליהו טראַצקי „דער צאַר האָט געהייסן אַן אָפּציערען ברייצי הערצל'ען", שרייבט ער אויך, אַז אין די אידישע בירגערליך־ראַדיקאַלע קרייזן האָט מען דעמאָלט געהאַלטן הערצל'ס הויפּט עצה־געבער דר. ניסן קאַצענעלסאָן אַלס פאַראַנטוואָרטליך אין דעם פאַלשן טעות צו קומען קיין פעטערבורג און איבערהויפּט זיך טרעפן מיט'ן צורר היהודים פלעווע. עס ווערט אויך אָנגעגעבן, אַז ניסן קאַצענעלסאָן, האָט גענאָסן קנאַפּע פּאָפּולאַריטעט מחוץ דער ציוניסטישער וועלט.

איך קען נישט באַגרייפן, אַז אַ פּערזאָן ווי קאַצענעלסאָן, וואָס האָט גהאַט קנאַפּע פּאָפּולאַריטעט, אין יאָר 1903, איז שוין מיט ווייניגער ווי צוויי יאָר שפּעטער געווען אַ קאַנדידאַט צו דער ערשטער דומאַ, וואָס די וואַלן זיינען דאַן פאַרגעקומען אַלגעמיין און געהיים און ער איז דערוויילט געוואָרן. און ער איז אויך געווען איינער פון די, וואָס האָבן אונטערגעשריבן דעם וויבאָרגער מאַניפעסט, וואָס פאַר דעם איז ער אָפּגעזעסן אין אַרעסט 6 חדשים.

איך דערמאָן זיך אין חודש יוני, 1904, האָב איך זיך געטראָפן מיט דר. קאַצענעלסאָן אויף דער שיף „אימפּעראַטאָר" אויף מיין וועג קיין אייראָפּע. דר. קאַצענעלסאָן האָט זיך צוריקגעקערט קיין רוסלאַנד נאָך אַ קורצן באַזוך אין ניו יאָרק אין די אינטערעסן פון דער אידישער (ציוניסטישער) באַנק פון לאָנדאָן.

דעמאָלט געווען אַ קראַנקער מענטש, זיינע דאָקטוירים האָבן אים געוואָרנט, אַז אַזאַ לאַנגע און שווערע רייזע קיין רוסלאַנד וועט אים טאָן פיל שאַדן אין זיין געזונט. אַזוי ווי דאָס איז געווען ערשט 4 חדשים נאָכ'ן קישינעווער פּאָגראָם, האָט הערצל געמיינט, אַז ווען ער וועט זיך דורכרעדן מיט די רוסישע מיניסטאָרן, וועט דאָס אייווייטער איבערהיטן פון מערערע פּאָגראָמען. אויך דעמאָלט איז עס געווען אין דער צייט פאַר'ן 6טען ציון־קאָנגרעס, וואו די אוגאַנדאַ־פראַגע האָט געזאָלט אַנטשיידן ווערן. דעמאָלט האָט די רוסישע רעגירונג נישט דערלויבט דער ציוניסטישער באַוועגונג צו זאַמלען פאַר אַקציעס פאַר דער אידישער קאָלאָניאַל באַנק. ווען עס זענען געווען מער ווי 6 מיליאָן אידן אונטער רוסישער הערשאַפט, און צווישן זיי זענען געווען פאַרמעגליכע אידן, וואָס האָבן געקאָנט איינקויפן כמעט אַלע אַקציעס פון דער באַנק, האָט דר. הערצל געמיינט, אַז ווען ער וועט פערזענליך אַפּעלירען צו די צאַרישע מיניסטאָרן, וועט ער ביי זיי פּועל'ן, אַז מען זאָל די ציוניסטן נישט שטערן אין זייער אַרבעט.

דר. הערצל'ס רייזע קיין רוסלאַנד און דער 6טער ציון־קאָנגרעס, וואו די אוגאַנדאַ־פראַגע איז פאַרגעקומען, מיט גרויסע, לאַנגע דעבאַטען, האָבן פאַרקירצט זיין לעבען, און זונטאָג, דעם 3טען יולי, 1904, צען חדשים נאָך זיין באַזוך אין רוסלאַנד, האָט דער גרויסער איד הערצל אויסגעהויכט זיין הייליגע נשמה.

דזשוליוס האָבער.

טאג־מארגען זשורנאל, מאי 11טען, 1950

אַמעריקע און ארץ ישראל

חשוב'ער רעדאַקטאָר!

אייערער חשוב'ער מיטאַרבעטער, ש. איזבאַן, אין זיין אַרטיקעל „שוין 100 יאָר ווי אידען לעבען אין ניו־זעלאַנד”, דערמאָנט ער אויך דעם נאָמען אהרן וועכט, אַ געשעפטסמאַן אין ניו־זעלאַנד.

עס איז אינטערעסאַנט, אַז אהרן וועכט איז געווען באַקאַנט אַלס אַ פּראָמינענטער ציוניסט, וואָס איז געווען אַ מיטגליד פון'ם ציוניסטישען אַקציאָנס קאָמיטעט, ער האָט דעמאָלט פאַרטרעטען אַרגענטינע. אין די יאָרען 1905-6, איז דער דעמאָלטדיגער סעקרעטערי אָוו סטעיט פון די פאַראייניגטע שטאַטען, ע. רוט, געווען אויף אַ באַזוך אין אַרגענטינע, איז ער דאָרטען באַגריסט געוואָרען פון אַ ציוניסטישער דעלעגאַציע, פון וועלכער אהרן וועכט איז געווען דער אָנפירער. די קאָמיטע האָט געדאַנקט דעם סעקרעטערי אָוו סטעיט פאַר אַלעם וואָס אַמעריקע האָט געטאָן פאַר די אידען פון רוסלאַנד בשעת די גרויסע פּאָגראָמען. דעם סעקרעטערי'ס ענטפער איז געווען: „דאָס אַמעריקאַנער פאָלק, וועט מיט'ן גרעסטען פאַרגעניגען צו יערער צייט העלפען די אידען, ווי עס זאָל נישט זיין, אָבער איך האָב דאָס געפיל, אַז אַן אייביגע הילף וועט קומען פאַר'ן אידישען פאָלק, ווען זיי וועלען האָבען זייער אַלט היימלאַנד אין ארץ־ישראל”. ווען דאָס איז דערשינען אין דער פּרעסע, האָט דאָס דערמאָנט וואָס מיט עטליכע יאָר פריער האָט אַן אַנדערער סעקרעטערי אָוו סטעיט דזשאָן העי דערקלערט אין דער עפענטליכקייט, אַז „ווען מען גלויבט אין די הויפּט פּונקטען פון דער ציוניסטישער באַוועגונג מיינט ניט, אַז מ'איז ניט לאָיאַל צו דער מוטער־לאַנד”...

די דערקלערונגען פון די דעמאָלט באַוואוסטע אַמעריקאַנער שטאַטסמענער, איז פאַרעפענטליכט געוואָרען נאָך מיט 50 יאָר צוריק איידער די אַנטי־ציון „די אַמעריקען קאַונסיל אָוו דזשודאאיזם” איז געגרינדעט געוואָרע,

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האבעו

ניו יאָרק

דר. הערצל׳ס נבואה צו דר. וויז

השוב׳ער רעדאַקטאָר!

דער אַרטיקל פון אייער השוב׳ן מיטאַרבעטער דר. שלמה ביקל וועגן ראַבאַי סטיפען ס. וויז, צו זיין צענטען יאָרצייט איז באמת געווען אַ פיינע אָפּשאַצונג פון דעם גרויסן אידישן פירער אין אַמעריקע.

איך וועט מיר דערלויבן צוצוגעבן, אַז ווען דר. וויז האָט זיך צוריקגעקערט פון ווין וואו ער האָט זיך באַטייליגט אין אַפּריל, 1904, אַלס מיטגליד פון ציוניסטישן אַקציאָנס קאָמיטעט, האָט ער אונז איבערגעגעבן, אַז אונזער אומשטערבליכער פירער דר. טעאָדאָר הערצל, וואָס האָט נאָך דאַמאָלס אָנגעפירט מיט דער זיצונג פון׳ם קאָמיטעט, האָט שוין אויסגעזען צו זיין קראַנק. דאָס פּנים איז געווען אויסגעצערט און זעהר בלאַס. ביים געזעגענען, האָט הערצל געזאָגט: „דר. וויז, דו ביזט נאָך יונג, דו וועסט נאָך דערלעבן אַ אידענשטאַט אין ארץ ישראל״. הערצל׳ס נבואה צו דר. וויז איז מקוים געוואָרן עטליכע חדשים פאַר זיין טויט. דר. וויז האָט נאָך דערלעבט צו זיין מיט אונז ביי דער דעקלאַראַציע פון אַ אידענשטאַט.

דאָס לעצטע מאָל וואָס איך האָב זיך געטראָפן מיט דר. וויז, איז געווען זונטאָג, דעם 27טען פעברואַר, 1949, אין דער געביידע פון קאָנסולאַט פון מדינת ישראל. עס איז געווען אַ חנוכת הבית, און איך בין צוזאַמען מיט דר. וויז אַרויפגעפאָרן אויפ׳ן קליינעם עלעוואַטאָר פון דער געביידע. ביים אָפּגעבן דר. וויז׳ן אַ האַרציגען מזל־טוב, האָב איך גלייכצייטיג איהם געפרעגט ווען ער וועט באַזוכן מדינת ישראל. זיין ענטפער איז געווען, אַז ער האָט ערשט באַקומען אַן איינלאַדונג פון פרעמיער מיניסטער דוד בן־גוריון, און מיט גאָט׳ס הילף וועט ער דאָרט זיין אין חודש מאַי צו דער פייערונג פון ערשטן געבורטסטאָג פון דער אידישער מדינה. ער האָט אַרויסגעצויגן אַ קליינעם מאַנוסקריפּט. „אָט־דאָ האָב איך באַשריבן״ — האָט ער געזאָגט — „אונזער טייערן דוד בן־גוריון, און איך האָב דאָס איהם איבערצוגעבן פּערזענליך״.

ליידער האָט ער שוין דעם חודש מאַי נישט דערלעבט. אין ווייניגער פון צוויי חדשים, זינט איך האָב איהם געטראָפן אין דער געביידע, בין איך געזעסן אין קאַרנעגי האָל צוזאַמען מיט ראַבאַי הר. ישראל לעווענטאַל, איהם צו לאַנגע יאָרען, דער גייסטיגער פירער פון׳ם ברוקלין אידישן צענטער, בייצואוואוינען די לעצטע צערעמאָניע ביי דער לויה פון דר. וויז. איך האָב דאַמאָלס דערמאָנט, אַז דר. וויז האָט געוואָלט אַליין איבערגעבן די באַשרייבונג צו דוד בן־גוריון. ביי דער ערשטער געלעגענהייט האָב איך באַקומען אַ קאָפּיע פון׳ם אַרטיקל און עס איבערגעשיקט צום פרעמיער מיניסטער. אין עטליכע וואָכען אַרום האָב איך באַקומען אַ דאַנק בריוו פון הר׳ בן־גוריון׳ען פאַר מיין מי אויסצופירן די ביטע פון דר. סטיפען שמואל וויז.

מיט דרך־ארץ,

דזשוליוס האַבער,

ניו יאָרק.

וועגן אַמעריקאַנער ציון־פירער אדם ראָזענבערג

השוב'ער רעדאַקטאָר!

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם אַרטיקעל פון אייער חשוב'ען מיטרעדאַקטאָר אהרן אַלפּערין, וועגן דעם ציוני אדם ראָזענבערג, וועט איר מיר דערלויבן צוצוגעבן, אַז ווען אדם ראָזענבערג האָט זיך צוריקגעקערט פונ'ם ערשטען ציון וועלט־קאָנגרעס ענדע 1897, האָט ער פּאַראינטערעסירט דר. ריטשאַרד גאָטהייל, ראַבּיי סטיווען וויז און רעווערענד פּערערא מענדעס אין זיין פּלאַן צו גרינדען דאָ אַ געזעלשאַפט פון געשעפטסלייט צו אימפּאָרטירן פון באַראָן ראָטשילד'ס וויין־קעלערען אין ארץ ישראל די וויינען און קאָניאַק צו פאַרקויפען אין די פאַראייניגטע שטאַטען.

די ערשטע פאַרזאַמלונג איז גערופען געוואָרען אין יאַנואַר 1898, און אויף דער פאַרזאַמלונג האָט זיך געגרינדעט אַ קאָמיטע פון געשעפטסלייט. אדם ראָזענבערג האָט איבערגעגעבן, אַז דער באַראָן איז גרייט צו געבען דער געזעלשאַפט קרעדיט ביז 3 יאָר, אָבער ער נעמט אויס, אַז די געשעפטסלייט מוזען אינוועסטירען אייגענע געלטער. דאָס זאָל ווייזען, אַז זיי נעמען די זאַך ערנסט און וועלען זיך אַריינוואַרפען אין דער אַרבעט צו עטאַבלירען דאָ אין אַמעריקע אַ מאַרק פאַר ארץ ישראל וויין. צום באַדויערן, איז פון דעם גאַנצען פּלאַן גאָרנישט געוואָרען. ערשט אין עטליכע יאָר שפּעטער איז געקומען פון ארץ ישראל דער דעמאָלט באַוואוסטער לעווין־עפּשטיין און ער האָט אויפגעעפענט עטליכע געשעפטן אין ניו יאָרק און אין ברוקלין, וואו פאַר דער צייט ביז'ן 1טן וועלט־קריג האָט מען פאַרקויפט דעם גוטען כרמל וויין.

דורכ'ן קריג האָט מען ניט געקענט מער אימפּאָרטירען קיין וויין פון ארץ ישראל, ווייל טערקיי, וואָס האָט דעמאָלט געהאַט די אויפזיכט איבער פּאַלעסטינע, וואָס איז געווען אַ טייל פון דער טערקישער אימפּעריע, און איז דעמאָלט געווען צוזאַמען מיט דייטשלאַנד אין דער צענטראַל־מאַכט, געגען די אַליאירטע, ד. ה., קעגען אַמעריקע. נאָך דער מלחמה איז איינגעפירט געוואָרען פּראָהיבישאָן קעגען וויין און ליקער, און דאָס כרמל וויין געשעפט איז אויפגעגעבן געוואָרען. אָבער היינט באַקומט מען כרמל וויין אין כמעט אַלע וויין און ליקער געשעפטען איבער'ן לאַנד.

אדם ראָזענבערג האָט פּראַקטיצירט אַלס לאָיער אין ניו יאָרק, וואו איך האָב זיך מיט אים געטראָפען אייניגע מאָל. ער איז שוין אָבער געווען אַן אַנטוישטער אין דער מאָדערנער ציון באַוועגונג. עס איז אַ שאָד, וואָס ער האָט נישט דערלעבט די פּראָקלאַמירונג פון מדינת ישראל. ער ווי אויך אַנדערע ציוניסטישע וועטעראַנען, ווען זיי זאָלען געווען לעבען ביז איצט, וואָלטען זיי ערשט געזען, אַז די וועגן וואָס זיינען אויסגעאַרבעט געוואָרען פון די מענשען אין אונזער צייט זיינען נישט געווען קיין שלעכטע. עס איז דאָ אַ אידישע מדינה, וואָס ווערט געפירט ניט ערגער ווי די אַנדערע נייע מדינות, וואָס זיינען אַנטשטאַנען אין אונזערע טעג.

מיט דרך־ארץ,

דזשוליוס האבער.

באַמערקונגען וועגן „דזשע־האָוואַ'ס עדות"

אין צוזאַמענהאַנג מיט די אינטערעסאַנטע אַרטיקלען פון אייער חשוב'ען מיטאַרבעטער ב. צ. גאָלדבערג וועגן „דזשעהאָוואַ'ס עדות", וואָס זיינען געווען געדרוקט אין „טאָג־מאָרגען זשורנאַל", וועט איר מיר געבען די געלעגענהייט צוצוגעבען, אַז אַ יאָר שפּעטער, ד. ה., אין סעפּטעמבער, 1910, נאָכדעם ווי די רעליגיעזע באַוועגונג איז געגרינדעט געוואָרען אין ברוקלין, נ. י., האָט דער גרינדער פּאַסטאָר משאַרלס ראָסעל אַדרעסירט אַ גרויסע מאַסען־פאַרזאַמלונג אין דער „אַקאַדעמיע אָוו מוזיק" אין ברוקלין. דאַמאָלס האָט ער אויסגעטייטשט זיין רעליגיעזע באַוועגונג ווי זיינע איצטיגע נאָכפאָלגער. דעמאָלט איז פּאַסטאָר ראָסעל ניט געווען קיין געגנער פון אַ אידישע ארץ ישראל אַזוי ווי די היינטיגע „וויטנעסעס" זיינען. אין זיין רעדע האָט דער פּאַסטאָר דעמאָלט באַהויפּטעט, אַז זיין באַוועגונג איז געגען די מיסיאָנערען, וואָס האָבען דעמאָלט געאַרבעט אין די אידישע געגענטען אין ניו יאָרק.

כאָטש ס'איז שוין באַלד אַ האַלבער יאָרהונדערט זינט די דאַמאָלטדיגע מאַסען־פאַזאַמלונג, געדענקט זיך נאָך אַלץ ווי שטונדען נאָך דער פאַרזאַמלונג זיינען מיר געשטאַנען אין דרויסען ביי דער געביידע פון דער „אַקאַדעמיע אָוו מוזיק" און אַרגומענטירט וועגן דעם, וואָס פּאַסטאָר ראָסעל איז אויסען געווען מיט זיין רוף צו דער אידישער באַפעלקערונג אין ניו יאָרק, איבערהויפּט צו דער גרויסער מאַסע אידען וואָס זיינען אַנוועזענד געווען אין זאַל. עטליכע טעג נאָך דער פאַרזאַמלונג האָט די וועכענטליכע ציוניסטישע צייטונג „דאָס אידישע פאָלק" געהאַט אַ לאַנגען באַריכט פון דעם מיטינג. עס איז אויך געווען דאָס בילד פון פּאַסטאָר ראָסעל מיט אַ גרויסער שוואַרצער באָרד.

מיט עטליכע טעג שפּעטער האָט דר. ישראל פרידלענדער ז"ל, דעמאָלט פּראָפעסאָר אין אידישען טעאָלאָגישען סעמינאַר אין ניו יאָרק, וואָס איז צוגלייכער צייט אויך געווען דער פאָרזיצער פון דער עקזעקוטיווע פון דער אַמעריקאַנער ציוניסטישער פעדעראַציע, איצט „זי־אָ־עי", שטאַרק קריטיקירט די לייטונג פון ציוניסטישען וואָכענבלאַט פאַר ברענגען אויף די שפּאַלטען פון דער צייטונג אַ באַריכט פון דער פאַרזאַמלונג. דר. פרידלענדער, ווי אויך אַנדערע אידישע פירערס האָבען באַטראַכט די נייע רעליגיעזע באַוועגונג פון פּאַסטאָר ראָסעל אַלס אַ מיסיאָנערישע באַוועגונג, פון וועלכער יעדער איד, סיי ציוניסט אָדער ניט־ציוניסט, דאַרף זיך אויסהיטען, און ניט באַזוכען זייערע מאַסען־פאַרזאַמלונגען. פּאַסטאָר ראָסעל האָט געזען, אַז זיינע מיטינגען מיט אידישע באַזוכערס ווערן אַלץ שיטערער, און האָט אויך געזען, אַז פירענדע אידישע פערזענליכקייטען האָבען אַרויסגעגעבען וואָרנונגען, אַז אויך זיין רעליגיעזע באַוועגונג איז ניט אַנדערש ווי די אַנדערע מיסיאָנערישע באַוועגונגען, האָט ער זיך לאַנגזאַם צוריקגעצויגען און איז אַוועק פון דער אידישער גאַס אין ניו יאָרק, און מער האָבען מיר ניט געהערט פון פּאַסטאָר ראָסעל.

מיט דרך־ארץ,

דזשוליוס האַבער,

ניו יאָרק.

די געשיכטע פון געװערקשאַפטן קאַמפּעין אין אַמעריקע

חשוב'ער רעדאַקטאָר:

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם אַרטיקעל פון לואי סיגאַל, „35 יאָר געװערקשאַפטען קאַמפּעין פאַר הסתדרות”, װאָס איז דערשינען אין אייער חשוב'ער צייטונג, װעט איר מיר דערלויבען צו קאָרעגירען די פאָלגענדע צײלען. מר. סיגאַל שרייבט, דאָס אין יענער צייט (מיט אַרום 35 יאָר צוריק) האָט די הסתדרות אין ארץ ישראל געציילט אַרום 5,000 מיטגלידער. מר. סיגאַל האָט אַ טעות, װייל דעמאָלט האָבן שוין די פאַראייניגטע אידישע אַרבעטער אין ארץ ישראל געציילט 16 טויזענט מיטגלידער, די ציפערן זענען אָנגעגעבען פון דוד בן גוריון, װאָס איז דעמאָלט געװען דער סעקרעטאַר פון די פאַראייניגטע אידישע אַרבעטער אין ארץ ישראל.

דעמאָלט האָט מאַקס פיין, װאָס איז געװען דער סעקרעטאַר פון די פאַראייניגטע אידישע געװערקשאַפטען אין ניו יאָרק, באַקומען אַ בריװ פון בן־גוריון'ען, אַז עס װאָלט געװען זעהר װינשענסװערט, דאָס אַ קאָמיטע פון די אידישע געװערקשאַפטן זאָל קומען קיין ארץ ישראל און זיך באַקענען מיט דער אַרבעט פון די אידישע אַרבעטער אין לאַנד.

מאַקס פיין האָט פאַררופען אַ זיצונג פון דער עקזעקוטיװע און פאָרגעלייענט בן־גוריון'ס בריװ, אָבער די זיצונג האָט צוריקגעװיזען די איינלאַדונג. אָבער איידער די זיצונג האָט זיך געשלאָסען, האָט זיך אויפגעשטעלט ישראל פיינבערג, דער דעמאָלטדיגער מענעדזשער פון דעם דזשאָינט באָרד פון דער קלאָוק מאַכער'ס יוניאָן, און מיט שאַרפע װערטער האָט ער געטאַדעלט די עקזעקוטיװע, פאַרװאָס זי האָט צוריקגעװיזען די איינלאַדונג. פיינבערג האָט זיי געזאָגט פאַרװאָס דאַרף ארץ ישראל נאָך אַלץ זיין אַ מורא און אַ רויטע שמאַטע ביי די מיינסטע פון אונזערע אידישע אַרבעטער פירער אין אַמעריקע. די צייט איז שוין געקומען װען אידישע אַרבעטער מוזען העלפען און געבען אַ פריינטליכע האַנט צו אונזערע ברידער אַרבעטער װאָס בויען די אידישע נאַציאָנאַלע היים אין אונזער אַלט־ניי לאַנד.

איינגענטליך האָט זיך דער קאַמפּעין, צו זאַמלען אין אַמעריקע פאַר די אידישע אַרבעטער אינסטיטוציעס אין ארץ ישראל, נאָך אָנגעהויבען אין יאָר 1921 — ד. ה. מיט איבער צװיי יאָר פריער פאַר די דאַטען װאָס מר. סיגאַל גיט אָן. עס געדענקט זיך נאָך ביז'ן היינטיגען טאָג, װען ענדע פעברואַר 1921, איז אָפּגעהאַלטען געװאָרן אַ מאַסן פאַרזאַמלונג און אַ באַזאַר אין דעם לעקסינגטאָן אָפּערא הויז, (היינט אַ מואװי הויז, אויף לעקסינגטאָן עװ. און 51־טער גאַס), דאָרטען האָבען גערעדט: דר. י. ל. מאַגנעס, דוד פינסקי, יוסף שלאָסבערג, אַלעקסאַנדער קאַהן, מאַקס פיין און ש. באַנטשיק. מען האָט געזאַמעלט 3,000 דאָלאַר. צװישען דעם איז געװען 1,000 דאָלאַר פון פיטער שװייצער, װאָס איז געװען דער טרעזשורער פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין אַמעריקע.

מיט 6 חדשים שפּעטער, װען עס איז אָפּגעהאַלטען געװאָרען די 13־טע קאָנװענשאָן פון די פּועלי ציון אין אַמעריקע, איז באַשלאָסען געװאָרען דאָס דער פאָנד פאַר הסתדרות זאָל פאַרבלייבען אַ פערמאַנענטע אינסטיטוציע אין אַמעריקע.

מיט עטליכע חדשים שפּעטער, איז געקומען פון ארץ ישראל די סאַמע ערשטע אַרבעטער דעלעגאַציע װאָס איז באַשטאַנען פון מאַניע שאָכעט, יוסף באַראַץ און בעריל קאַצענעלסאָן. זיי זענען געקומען אין די אינטערעסען פון דער אַרבעטער באַנק אין תל אביב. עס האָט זיך אָרגאַניזירט אַ קאָמיטע — מאַקס פיין, פאָרזיצענדער; דר. מאַגנעס, טרעזשורער, און ש. באַנטשיק, סעקרעטאַר. מיט יאָרען שפּעטער איז, אין די אינטערעסען פון דער אַרבעטער באַנק, געקומען אברהם דיקענשטיין, ער האָט פאַרקויפט פילע אַקציעס פון דער אַרבעטער באַנק, און נאָך ביז'ן היינטיגען טאָג שניידען אַמעריקאַנער אידען די קופּאָנען פון דער באַנק, װאָס האָט זייט דעמאָלט געמאַכט ריזיגע פאָרשריט.

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האַבער

ניו יאָרק.

נפתלי הערץ אימבער און די „התקוה"

ווערטער רעדאַקטאָר:

לעצטענס האָט דער „פאָרווערטס" איבערגעגעבן אַ באַריכט וועגן דער עלטסטער אידישער קאָלאָניע אין אַמעריקע, די קאָלאָניע „כרמל" אין ניו דזשוירזי. אין דעם באַריכט איז אויך דערצעהלט געוואָרען, אַז דער מחבר פון דער „התקווה", נפתלי הערץ אימבער, האָט זייענדיג אַן איינוואוינער אין דער קאָלאָניע „כרמל", דאָרט פאַרפאַסט די „התקווה".

אַז דער יעניגער, וואָס האָט דאָס איבערגעגעבן, האָט געמאַכט אַ [illegible]ויסען טעות, קאָן מען זעהן פון די פאָלגענדע איינצעלהייטען:

נפתלי הערץ אימבער האָט זיך באַגעגענט אין קאָנסטאַנטינאָפּאָל, דאָס איז דעמאָלסט געווען די הויפּטשטאָט פון דער טערקישער אימ[illegible] מיט דעם ענגלענדער סער לאָרענס אָליפאַנט, [illegible] וועגן אַן אָנהענגער פון אַ אידישער פּאַלעסטינע. זיי האָבען זיך באַפריינדעט און צוזאַמען זיינען זיי אָפּגעפאָרען קיין ארץ ישראל און ווען אין יאָר 1886 איז סער לאָרענס געשטאָרבען, האָט אימבער אַרויסגעגעבן דאָס בוך „באַרקאַי" (דער מאָרגענשטערן) און דאָס בוך איז געווידמעט צו זיין ענגלישען פריינד און אין דעם בוך איז שוין אויך אַריין די „התקווה". פון דעם קאָן מען זעהן, אַז דער אידישער הימן איז פאַרפאַסט געוואָרען מיט פילע יאָרען פריהער, איידער אימבער איז איבערהויפּט געווען אין אַמעריקע. נאָך סער לאָרענס' טויט, איז אימבער אַריבערגעפאָרען קיין ענגלאַנד. דאָרט האָט ער זיך באַפריינדעט מיט ישראל זאַנגוויל, און דאַן איז ער אָפּגעפאָרען צום ערשטען און איינציגען מאָל קיין אַמעריקע. עס איז מעגליך, אַז ער האָט פאַר אַ קורצער צייט געוואוינט אין כרמל, אַזוי ווי ער האָט פילע מאָל באַזוכט די אַנדערע אידישע קאָלאָניע „וואָודבאַין", אויך אין ניו דזשוירזי. נפתלי הערץ אימבער האָט געוואוינט אין אַמעריקע, ביז

ער איז דאָ געשטאָרבען שמחת תורה, און איז געבראַכט געוואָרען צו קבורה זונטאַג, דעם 10טען אָקטאָבער, 19[illegible]. ענדע מערץ, 1953, זיינען די ביינער פון דעם מחבר פון „התקוה" אַריבערגעשיקט געוואָרען קיין מדינת ישראל, און באַערדיגט געוואָרען ביי דער זייט פון אַן אַנדערען העברעאישען דיכטער, פּרץ סמאָלענסקי, אין ירושלים.

ים דרך ארץ,

דזשוליוס האָבער,

ניו יאָרק, נ. י.

אידישע מיליאָנערען אין מדינת ישראל

חשוב'ער רעדאַקטאָר!

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער
איבערזיכט פון דער וואָך, פון ס.
דינגאָל, וואו ער ציט אויפמערק־
זאַמקייט דערויף, אז ס'וואָלט גע־
ווען א יושר, אז אונזערע אידישע
מיליאָנערען זאָלן באַטש א העלפט
פון זייער אייגנטום איבערלאָזן פאַר
מדינת ישראל,—מיט דעם וועט יע־
דער פריינד פון מדינת ישראל זיין
איינשטימיג. אָבער לײדער זיינען
זעהר ווייניג אידישע מיליאָנערען,
וואָס קענען שענקען גרעסערע
סומען, אינטערעסירט אין דער
מדינה. לעצטענס איז באַקאַנט גע־
וואָרען, אז איינער פון אַמאָליגע
אָנגעזעהענסטע ריזען אין דער אַמע־
ריקאַנער גרויס אינדוסטרי, דזשע־
ראַרד סוואָפּ, דער געוועזענער
פּרעזידענט פון דער דזשענעראַל
עלעקטריק קאָמפּאַני אין אַמעריקע,
האָט איבערגעלאָזט זיין גאַנץ פאַר־
מעגען — אַכט מיליאָן דאָלאַר —
פאַר'ן טעכניקום אין חיפה. עס איז
אינטערעסאַנט, וואָס זעהר ווייניג
פון אונז האָבען געהאַט וועלכע
אַנונג, אז ער שטאַמט פון אידען,
און אז זיין עלטער פאָטער איז גע־
ווען א ראַבינער אין דייטשלאַנד,
אז מיט'ן נאָמען שוואַב, און ער, אן
איניקל, האָט געטראָגען דעם זייי־
דענ'ס נאָמען אַלס דזשעראַרד
סוואָפּ. אז ער האָט איבערגעלאָזט
פיל געלט פאַר'ן טעכניקום איז מיר
שוין באַקאַנט געווען נאָך איידער
איך בין אָפּגעפאָרען קיין ישראל,
אָבער ערשט דעם 29טען מאַי, ווען
איך בין נאָך געווען אין ישראל, זע־
נען מיר באַקאַנט געוואָרן די איינ־
צעלהייטן וועגען סוואָפּ'ס פאַרמע־
גען פאַר'ן טעכניקום. די איינצעל־
הייטען זיינען באַקאַנט געוואָרען
ווען דער יעניגער וואָס האָט סוואָפּ'ן
פאַראינטערעסירט אינ'ם טעכניקום,
איז א ציוניסט אין אַמעריקע ביים
נאָמען אברהם טולין, וואָס איז דער
טשערמאַן פון דער באָרד פון ת
פריינד פון דער אינסטיטוציע אין
אַמעריקע און איך איינער פון די
באָרד און גאָווערנאָרס פונ'ם
[illegible]
[illegible]
איז געווען אין מדינת ישראל צו
יער זיצונג פונ'ם באָרד און גאָווער־
נאָרס און האָט אַרויסגעגעבען דעם
דערמאָנטען סטעיטמענט.

מר. טולין, אַן אַדוואָקאַט, האָט
זיך אין יאָר 1953, באַקענט מיט
מר. סוואָפּ, און אים פאַראינטערע־
סירט אינ'ם טעכניקום, צוערשט
האָט סוואָפּ געשענקט פאַר'ן טעכ־
ניקום 50,000 דאָלאַר און דאַן
האָט ער ווידער געגעבען דריי מאָל
צו הונדערט טויזענט דאָלאַר. צו־
זאַמען 350,000 דאָלאַר. אין די
ערשטע חדשים פון 1956, האָט מר.
טולין באַוואויגען מר. סוואָפּ, דאָס
ער זאָל איבערלאָזען זיין פאַרמעגען
פאַר'ן טעכניקום. ... מר. טולין,
אַלס אַדוואָקאַט, האָט אַריינגעקוקט
אין דער גאַנצער אָנגעלעגנהייט,
האָט ער געזען דאָס פון די 8 מיליאָן
וועט מען מוזען צאָלען איינקונפט
שטייער מער ווי א העלפט, ווייל
אייגענטליך האָט דאָס פאַרמעגען
געזאָלט זיין א ירושה פון סוואָפּ'ס
פרוי צו אים. סוואָפּ זייענדיג על־
טער פון זיין פרוי האָט איבערגע־
שריבען דאָס גאַנצע פאַרמעגען
אויף איר נאָמען. אָבער זי איז גע־
שטאָרבען פאַר אים, האָט זי גע־
לאָזט דאָס פאַרמעגען צו אים, און
אַלס ירושה וואָלט מען געדאַרפט
צאָלען אַזאַ הויכען איינקונפט
שטייער. טולין האָט זיך דורכגע־
רעדט מיט עטליכע פון זיינע
פריינד, אַלע אין דער שטיל, און
האָט זיי ערקלערט, דאָס ער וויל
פּרובירען עפּעס טאָן און וואַשינג־
טאָן און זען צי מען קען אַמענדירען
דאָס געזעץ, די פריינד האָבען אים

גערַאטען, אַז ער זאָל פּרובירען, כאָטש זיי זעען נישט איין צי עס איז דאָ וועלכע עס איז מעגליכקייט דאָס דורכצופירען. טולין האָט געאַרבייט אומערמידליך איבער 4 חדשים אין וואַשינגטאָן, אַלץ אין דער שטיל, און עס איז איהם געלונגען אויסצואווירקען אַזויפיל, אַז צוויי קאָנגרעסלייט פון ניו יאָרק האָבען אַריינגעבראַכט אַן אַמענדמענט צו דעם אינטערנאַל רעווענױ קאָוד פון 1954, סעקשאָן 2055, וואָס לייענט זיך, דאָס ווען אַן עלטערער פּערזאָן לאָזט איבער זיין פאַרמעגען פאַר לערן־אינסטיטוציע אין אַ פריינדליכער מדינה, דאַרף מען נישט צאָלען קיין איינקונפט שטייער פון דעם פאַרמעגען. אין צווישען־צייט איז דער סעקרעטאַר פון דער טרעזשורי געווען געגען דעם אַמענדמענט, אָבער אויך דאָס איז מען איבערגעקומען. און דעם 6טען אויגוסט, 1956, עטליכע חדשים פאַר דער סיני אַקציע, ווען מדינת ישראל איז געווען געצוואונגען צו פאַרטרייבען די מערדער פון אירע גרעניצען, האָט דער פּרעזידענט אונטערגעשריבען דאָס געזעץ. וואָלט די זאַך זיך געווען פאַרצויגען ביז דער צייט פון דער סיני אַקציע, וואָלט דער קאָנגרעס קיינמאָל נישט געווען געשטימט פאַר דער אַמענדירונג פון'ם שטייער געזעץ צוגונסטען ישראל.

לויט דעם סטייטמענט פון מר. טולין, האָט דזשעראַרד סוואָפּ איהם, און אויך סוואָפּ'ס זון געמאַכט די אַפּוטרופּסים פון דעם פאַרמעגען פאַר'ן טעכניקום. און מר. טולין האָט זיך אָפּגעזאָגט צו אַקצעפּטירען וועלכען געצאָלט פאַר זיין אַרבייט אַלס אַדוואָקאַט, אַזוי ווי ער האָט זיך אָפּגעזאָגט פון אַקצעפּטירען געצאָלט פאַר זיין אַרבייט אַלס דער יעניגער וואָס האָט געהאָלפען אויסאַרבייטען די סטאַטוטען וואָס נאַוואָמעיסקי האָט באַקומען דעם פרענטשייז פאַר דעם פּאַטאַש אין ים המלך פון דער ענגלישער מאַנדאַט מאַכט, ווי אויך האָט טולין געהאָלפען פנחס רוטענבערג אין זיין אַרבייט אויך ביי דער ענגלישער מאַנדאַט מאַכט צו באַקומען דאָס רעכט צו עטאַבלירן עלעקטריק אין ארץ ישראל. מר. טולין איז אויך אין יאָר 1917 געווען דער פאַרטרעטער פון ריכטער בראַנדייס אין ענגלאַנד איידער די רעגירונג האָט באַקאַנט געמאַכט די באַלפור דעקלאַראַציע. אויך פרוי טולין איז זעהר אינטערעסירט אין ישראל און איז אַ טיכטיגער מיטגליד אין דער נאַציאָנאַלער באָרד פון הדסה וואו זי גיט איר גאַנצע צייט. מען קען זי זען אין דעם אָפיס אַלס וואָלונטיר צו יעדער צייט.

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האַבער.

ניו יאָרק.

טאג־מארגען זשורנאל, יוני 28טער, 1958

יוליוס האבער, באקאנטער ציוניסט, ברענגט א גרוס פון מדינת ישראל

יוליוס האבער, דער באקאנטער ציוניסט, האט זיך ערשט צוריקגעקערט פון ישראל, וואו ער האט פארבראכט צוויי וואכן ביי זיינע קינדער. דאס איז זיין 16טער באזוך אין ארץ־ישראל. אויף דער פראגע, וואס עס האט אים אמיינסטן אימפאנירט אין דעם איצטיגן באזוך, איז זיין ענטפער געווען, דאס ער האט דאס מאל זיך גוט צוגעקוקט צום מענטשן־מאטעריאל, וואס איז געבליבן אין לאנד, זינט דער צייט פון דעם באפרייאונגס־קאמף, מיט צען יאר צוריק. איבערהויפט די יונגע נו־ראה, וואס זענען געקומען פון די אנגלא־אראבישע לענדער.

מר. האבער האט ביי זיין אנקומען אין ישראל באקאנט געמאכט, דורך דער טעגליכער צייטונג „די דזשערוזאלעם פאסט", וואס ווערט אויך געלייענט פון די מייסטע טוריסטן, וואס קומען פון אמעריקע, דאס זיבעצן פרעזידענטן פון די וויכטיגסטע אמעריקאנער נאציאנאל־אידישע ארגאניזאציעס, האבן פארעפנטליכט אין א בראשור, אונטער'ן נאמען: „ביגאטרי ענד בלעקמעיל", וואו עס ווערט, צווישן אנדערן, אויך אנגעגעבן, אז „די אמעריקען עקספרעס קאמפאני" איז איינע פון די קאמפאניעס, וואס איז געפאלן אונטער'ן דרוק פון דער אראבישער באיקאט־קאמיטע און די עקספרעס קאמפאני האט צוגעשלאסן איר אפיס אין ישראל.

מר. האבער איז געקומען צו דעם באשלוס, צו פארעפנטליכן דעם נאמען פון דער אמעריקען עקספרעס קאמפאני, ווייל אויף דער רייזע קיין ישראל האט ער געזען, דאס פאקטיש יעדער פון די טוריסטן האט מיט זיך געהאט די טראוועלערס טשעקס פון דער קאמפאני. צום באדויערן, האט כמעט קיינער פון די מיטרייזענדע נישט געוואוסט, אז אזא בראשור איז ארויסגעגעבן געווארן, מיט עטליכע וואכן פריער, אין ניו יארק. אז דאס איז געווען א גוטע זאך, וואס מר. האבער האט דאס פארעפנטליכט אין דער ישראל־פרעסע — זעט מען איצט. ווייל א טאג נאך זיין צוריקקער פון ישראל, — פרייטאג, דעם 20טן יוני, — האט דער „טאג־מארגען זשורנאל" געדרוקט א טעלעגראם פון ירושלים, אז די „אמעריקען עקספרעס קאמפאני" האט צוגעשטימט צו באנייען אירע טעטיגקייטן אין מדינת־ישראל.

אויך ביים איצטיגן באזוך, האט מר. האבער פעסטגעשטעלט, אז נפתלי־הערץ אימבער, ע"ה, דער פארפאסער פון דעם אידישן נאציאנאלען הימן „התקוה", וועמעס ביינער עס זענען אריבערגעפירט געווארן פון לאנג אייניגער קיין ישראל, זענען קבר געווארן ביי דער זייט פון אן אנדער באוואוסטן העברעאישן פאעט, פרץ סמאלענסקי, אין ירושלים. ביים איצטיגן באזוך האט אויך מר. האבער, וואס האט געשריבן דאס באוואוסטע ציוניסטיש בוך „די אדעסי אוו אן אמעריקען זייאניסט", זיך דורכגעשמועסט מיט פריינט, און עס איז באשלאסן געווארן דאס בוך צו איבערזעצן פון ענגליש אויף העברעאיש, און עס לאזן דרוקן אין ירושלים.

ביים איצטיגן באזוך האט מר. האבער צוזאמענגעבראכט א גרופע פון מיטגלידער פון דעם געוועזענעם „עסטרייך־אונגארישן ציון־פאראיין אין ניו יארק" (וואס האט דעמאלט געשפילט א גרויסע ראל אינ'ם אמעריקאנער ציוניזם), וואס וואוינען אין ישראל, און אויך צווישן זיי מיטגלידער, וואס האבן זיך, אין יאר 1917, אנגעשלאסן אין אידישן לעגיאן און אנטיילגענומען אינ'ם קאמף, אונטער גענעראל אלענבי, אין ארץ־ישראל. צווישן דער גרופע האבן זיך געפונען חברים, וואס האבן זיך נישט געזען פאר 40 יאר. דער צוזאמענקונפט איז געווען שבת אוונט, דעם 7טן יוני, אין בית ציון אמעריקע, וואו מען האט פארבראכט עטליכע אינטערעסאנטע שעה, דערמאנענדיג זיך אין דער טעטיגקייט פון דער ציון־באוועגונג אין ניו יארק מיט א האלבן יארהונדערט צוריק.

אלענפאלס, דער איצטיגער באזוך פון מר. האבער אין מדינת־ישראל, איז געווען דער סאמע אינטערעסאנטסטער.

יהודה שפיגל,
רח' בן יהודה 105,
תל אביב, ישראל.

תל-אביב, זונטאג, כ"ז סיון תשי"ח.
(15.6.1958).

מיין ליעבער און חשוב'ער פריינד יואל האבער, שלום לך!

יענעם היסטארישען שבת-צו-נאכטס, ווען מיר האבען זיך א קליינע ברופע אלטע פריינדע, אויף דיין איניציאטיווע און עהרליכע באמיהונג, אין "בית ציוני אמריקה" צוזאמענגעטראפען, און אין גייסט פון "מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד" איבער פראגען און פראבלעמען, וואס באשעפטיגען אונזערע מוחות אונזער גאנצעס לעבען, אויפריכטיג אויסגעשפראכען, איז דאס געזעגענען זיך מיט דיר (איך רעד אין מיין נאמען) געקומען אזוי פלוצלינג, נאר, נאר נישט אין הארמאניע מיט דער אונטערהאלטונג. איך האב דיר געוואלט נאך א פאר ווערטער זאגען, אבער שוין איז מען געזעסען אין "טעקסי" און וויאוי! - און די נישט דערזאגטע ווערטער וויל איך אין די ווייטערדיגע שורות אויסדריקען.

אין ערשטען וועלטקריעג זענען אין דייטשלאנד פיעלע עסטרייכישע מיליטערפפליכטיגע געווען. זענען יעדעס יאהר עסטרייכישע מיליטער-קאמיסיאנען געקומען און די מיליטערפפליכטיגע "געמוסטערט". די טויגליכע האט מען אסענטירט, און די נישט טויגליכע בעפרייט ביז צו דער נעקסטער "מוסטערונג". האט מען דאמאלס דערצעהלט פאלגענדען וויץ: דער מיליטערארצט אונטערזוכט איינעם, הארכט דאס הארץ מיט די לונגען און הייסט דעם מאן ער זאל זיך אומדרעהען. ווי דער האט זיך אומגעדרעהט, גיבט איהם דער דאקטאר א קלאפ מיט דער האנד אויף דער שולטער און זאגט: טויגליך! דרעהט זיך דער טויגליכער אום און זאגט: "הערר דאקטאר! קאנסטו זי מיר דאס ניכט אינס געזיכט זאגען?"

ליעבער פריינד, דאס וואס איך וויל דא ווייטער זאגען, האב איך דיר ליידער נישט געקאנט "אינס געזיכט זאגען" ביים געזעגענען, און אזוי ווי מיר האבען אן אלטען כלל "בעססער לעיטער דהען נעווער", וועסטו מיר האפענטליך מיין פארשפעטונג ענטשולדיגען.

איך דאנק דיר פון הארצען פאר דיינע פריינדליכע וויזיטס ביי מיר. איך מוז אפען און עהרליך זאגען, אז ס'איז פאר מיר געווען א כבוד און א פארגניגען דיין זעהר ליעבע און רעספעקטאבלע פרוי קענען צו לערנען, און איך ווינש אייך בײדע איהר זאלט לאנג, געזונד און גליקליך צוזאמען לעבען, און ביי אייערע ליעבע פיעל נחת דערלעבען.

אלס פארטזעצונג צו אונזער אונטערהאלטונג אין "בית-ציוני-אמריקה", וואו די רעדע איז געווען, אז דערוויל איז נור א טייל פון אונזערע חלומות פארווירקליכט געווארען, וויל איך דא - די אמת'ע כוונה מיינע איז, מיט אייך, ליעבע מאדאם האבער, און מיט דיר ליעבער פריינד האבער, אביסעל צו פלוידערן, גלייך ס'וואלט געווען מינדליך - דערצעהלען א מ-עשה'לע פון'ם בעל-שם, ז"ל. א מאל איז צו איהם געקומען א אידענע און געוויינט און געבעטען מיט בלוטיגע טרעהרען. זי לעבט מיט איהר מאן שוין באלד צעהן יאהר און זיי האבען קיינע קינדער. ס'געהט זיי גוט און דער מאן איז זעהר געטריי און לעבען בכבוד און מיט שלום בית, אבער דער מאן וויל האבען א "קדיש". דערפאר האט ער זיך ענטשלאסען צו גט'ן. בעט זי דעם בעל-שם ער זאל זי בענשען זי זאל האבען א קינד. דעם בעל-שם האט די זאך זעהר באטראפען און האט אנגעהויבען צו קלעהרען וואס ער זאל דא טון. פון "אויבען" האט מען איהם "מודיע" געווען, אז אויף דער פרוי איז נגזר געווארען זי זאל קינדער נישט האבען. דאס הארץ האט איהם אבער זעהר

וועה בעטן אויף דער פרוי, האט ער איהר געהייסען אהיימפאהרען און בעווינטשען, אז צום יאהר וועט זי געבוירען א בן-זכר. "צדיק גוזר והקב"ה מקיים". אז א צדיק איז גוזר איז זיין ליבער נאמען מקיים. די פרוי איז אהיימגעפאהרען, און ריכטיג צום יאהר האט זי געהאט א בן זכר, און דאס פאר פאלק איז גליקליך געווען און דערלעבט קינדער און קינדס-קינדער. און אויב זיי זענען נישט געשטארבען לעבען זיי נאך היינט.

דעם בעל-שם אבער, וועלכער האט געוואוסט אז ער האט בעטן א זאך קעגען א גזירה מן השמים, האט מען מודיע געווען דורך א בת-קול, אז ער האט דערפאר אנגעוואוירען עולם-הבא. די חסידים האבען אנגעהויבען צו וויינען און צו ציטערן, ספּייטש דער בעל-שם האט פארלוירען עולם-הבא דער בעל-שם אבער האט אנגעהויבען צו זינגען און צו טאנצען און צו פרעהען. דאס האט דער עולם נישט בעקאנט פארשטעהען. האט ער זיי ערקלעהרט, אז ער פרעהט זיך וואס ער קאן אויפס-ניי אנהויבען ארבייטען אויף עולם-הבא.

און מיר, פראסטע מענשען, דארפען אנהויבען ארבייטען אויף די גאנצע ערפילונג פון אונזערע יוגענד חלומות.

נאך א מאל: זייד געזונד און שטארק, מיינע ליעבע פריינדע, ס'זאל אייך גוט געהען, און אז איהר וועט באלד ווידער קומען אהער זאלט איהר נישט פארגעסען צו בעזוכען אייער

פריינד

יהודה שפיגל

דער טאָג-מאָרגען זשורנאל, 18טער מערץ, 1958

ווען מען פאָרשט די געשיכטע פון ציוניזם

חשוב'ער רעדאַקטאָר:

אייער חשוב'ער מיט־רעדאַקטאָר, אהרן אַלפּערין, אין זיין אַרטיקעל „צען יאָר און זעכציג יאָר", דער־מאָנט אויך אַן אינטערעסאַנט בוך מיט פאָרשונג'ס אַרבעטען וועגען דער געשיכטע פון די ערשטע יאָרן פון ציוניזם אין אַמעריקע.

איך האָב ערשט דורכגעבלעטערט דאָס נייע בוך און בין אויך אַנוועזענד געווען ביי דער קאָנפערענץ, ווען מען האָט געלייענט די מאַנוסקריפּטען פון וועלכען דאָס בוך איז צוזאַמענגעשטעלט. אָבער צו מיין גרויס באַדויערן, זע איך דאָס אין דעם אַרטיקעל, ווען די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע אונטער'ן נאָמען „די פעדעראַציע פון אַמעריקאַנער ציוניסטען איז געגרינדעט געוואָרען", אָדער „1897 — 1914", האָט דער שרייבער אויסגעלאָזט די סאַמע וויכטיגסטע געשעענישען פון יענער צייט. אַז די געשעענישען זענען געווען וויכטיג, זעט מען, אַז דר. טעאָדאָר הערצל האָט געפונען פאַר נויטיג דאָס אַריינצושרייבען אין זיינע טאָג־ביכער. דעם 23טן מאַי, 1897, האָט דר. הערצל פאַרנאָטירט: „די ציוניסטישע באַוועגונג אין אַמעריקע האָט זיך שוין אָנגעהויבען, מיכל סינגער, דער רעדאַקטאָר פון אַ נייער וועכענטליכער צייטונג טאָלעראַנץ, שיקט מיר באַריכטען וועגען פאַרזאַמלונגען אין ניו־יאָרק און אין אַנדערע שטעט, און אויך, אַז ראַבאַי דר. גוסטאַוו גאָטהייל האָט פאַררופען אַ קאָנפערענץ פון ראַבאַים און זיי האָבען זיך דער־קלערט פאַר דער ציוניסטישער באַוועגונג".

מיט צען טעג שפּעטער, ווען דער ערשטער נומער פונ'ם אָפיציעלען ציוניסטישען אָרגאַן „די וועלט" איז דערשינען, האָט הערצל געווידמעט איבער צוויי זייטען צו די באַריכטען, וואָס סינגער האָט געשיקט פון אַמעריקע. ענדע יוני, אויך אין 1897, איז סינגער געווען כמעט דער איינציגער אין גאַנץ ניו יאָרק, וואָס האָט באַקומען טעלעגראַפישען נאַכריכט פון דר. ט. הערצל, אַז דער 1טער ציון־קאָנגרעס, וואָס האָט געזאָלט פאָרקומען אין מינכען, דייטשלאַנד, וועט אָפּגעהאַלטען ווערען ענדע אויגוסט אין באַזעל, שווייץ.

עטלעכע וואָכען נאָכ'ן ערשטען קאָנגרעס, האָט סינגער באַריכטעט צו הערצל'ען, אַז עס ווערט גערופען אַ קאָנפערענץ פון באַוואוסטע פער־זענלעכקייטען, צווישען זיי, ראַבאַי קליין, ראַבאַי דראַכמאַן, דר. יוסף בלוסטאָן און יחזקאל שרה'זאָן, דער אַרויסגעבער פונ'ם „אידישען טאָגבלאַט" אין ניו יאָרק, צו אָר־גאַניזירען „די פאַראייניגטע ציוניסטישע פאַראיינען פון די פאַר־איינגטע שטאַטען". דעם 12טען יאַנואַר, 1898, טעלעגראַפירט סינגער צו דר. הערצל: „גרוסען צום ענערגישען קעמפער דר. טעאָדאָר הערצל, די צענטראַלע ביוראָ פון אונזערע „פאַראייניגטע ציוניסטישע פאַראיינען אין די פאַראייניגטע שטאַטען" איז שוין דערעפענט. אונזער באַזיס איז דער באַזעלער פּראָגראַם און ציון עווענטועל."

אונטערגעשריבען: ראַביי דר. פיליפּ קליין, דר. יוסף בלוסטאַן און דר. מיכל סינגער.

מיט 14 טעג שפּעטער, האָט דר. הערצל באַקומען צוגעשיקט די ליסטע פון די ניי־דערוויילטע באַאַמטע און די ליסטע פון די 14 ציוניסטישע פאַראיינען, וואָס האָבען זיך אָנגעשלאָסען אין דער נייער אָר־

גאניזאציע. עטלעכע פון די פאר איינען זענען געווען פון אזוי ווייט ווי קליוולאנד און סאוואנא, דזשארדזשיא. צווישען די מיטגלידער אין דער עקזעקוטיווע האט זיך אויך געפונען איי. ד. מאָריסאָן וואס האט מיט א יאר שפּעטער זיך צוריקגעצויגען, און ווען ראבאי סטיפען ס. ווייז האט אנגענומען די שטעלע אלס ראבאי אין פּארטלאנד, אָרעגאָן, איז מר. מאָריסאָן געוואָרען דער סעקרעטאר פון דער ציוניסטישער פעדעראציע.

אז סינגער איז געווען באטראכט אלס דר. הערצל'ס פּארטרעטער אין אמעריקע, זעען מיר פון דעם בריוו, וואס דר. ריטשארד גאטהייל האט געשריבען דעם 29טען יאנואר, 1898, צו דר. הערצל. גאטהייל האט געמאכט אן אנקלאגע צו הערצל'ען אויף סינגער'ס א־בעט אין אמעריקע, און דר. הערצל אין זיין ענטפער צו גאטהייל'ן, פאר־רופט זיך אויף סינגער'ן, וואס שיקט שוין א לאנגע צייט באריכטען וועגן זיין ארבעט פאר דער נייער באוועגונג, אן געלט, און איז זעהר טיכטיג אין דער ארבעט. דר. הערצל האט געראטען, אז גאטהייל זאל אים צושיקען דירעקט באריכטען, וואס וועלן ווערן פּאראפענטלעכט אין דער וועכענטלעכער צייטונג „די וועלט", אבער צו גלייכער צייט, שרייבט הערצל, אז ער ווייסט נישט די אומשטענדען אין אמעריקע און ער קאן זיך נישט אריינמישען. יערענפאלס, אז אלץ וואס איך האב איבערגעגעבען איז נישט אריין אין דעם ארטיקעל פון די ערשטע יארען פון דער ציון־באוועגונג אין אמעריקע.

דער שרייבער וועגן די פאָרשונגען פון'ם ציוניזם אין אמעריקע אין די ערשטע יארען 1897-1914, האט אויך געמאכט טעותים. ער גיט אן, אז די פועלי ציון באוועגונג אין אמעריקע איז געגרינדעט געוואָרען אין יאר 1905. אבער לויט איינעם פון די גרינדערס הערי י. קאהן, איז די אָרגאניזאציע געגרינדעט געוואָרן אין 1903. אויך דער אָרדער בני ציון איז נישט געגרינדעט געוואָרען אין יאר 1908. איך געדענק די ערשטע פאַרזאַמלונג, ווען דר. י. ל. מאגנעס, וואס איז צו יענער צייט געווען דער סעקרעטאר פון דער ציוניסטישער פעדעראציע אין אמעריקע, ווי אויך דער ראבאי פון'ם באוואוסטען רעפארם־טעמפּעל „עמנואל", איז געווילט געוואָרען פּרעזידענט פון'ם אָרדער אין 1907, און ביי דער קאָנווענשאָן אין קלינטאָן האל אין 1908, האט ער שוין אנגעגעבען א באריכט, אז דער אָרדער האט שוין 8 „לאדזשעס" אָדער „קעמפּס" און א מיטגלידערשאפט פון 575.

אויך ראבאי יוסף דזשעיסאָן איז נישט דערוויילט געוואָרען סעקרעטאר פון דער ציון־פעדעראציע אין אמעריקע אין יאר 1907, נאר אין 1908. איך בין דעמאלט געווען א דעלעגאט צו דער ציוניסטישער קאָנווענשאָן אין אטלאנטיק סיטי, ווען ראבאי יוסף דזשעיסאָן איז אויסגעוויילט געוואָרען. אויך איז ניט אונזער אומפארגעסליכער פירער דר. טעאדאר הערצל געשטארבען דעם 2טען יולי, נאר דעם 3טן יולי, 1904, פינף אזייגער נאכמיטאג. דאס איז לויט זיין סעקרעטאר דר. רייך, וואס איז צוזאמען מיט פיר מיטגלידער פון'ם אקציאנס קאמיטעט געשטאנען ביים בעט, ווען הערצל האט אויסגעהויכט די נשמה...

לאמיר האפען, אז אין דער צוקונפט, ווען מען וועט ווידער מאכן פאָרשונגס־ארבעט וועגן דעם ציוניזם אין אמעריקע, איבערהויפּט אין די ערשטע יארן, וועט מען זיין מער פאָרזיכטיג.

מיט דרך ארץ,
דזשוליוס האבער,
ניו יאָרק

וועגן די „מזרחי"־פרויען אין אַמעריקע

זשוב'ער רעדאַקטאָר:

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער קאָנווענשאָן פון דער מזרחי פרויע־אָרגאַניזאַציע אין אַמעריקע, ווע איך מיר דערלויבן איבערצוגעבן אינטערעסאַנטע איינצעלהייטען, וואָס האָבן אַ שייכות מיט דער פרויען־אָרגאַניזאַציע.

דאָס איז געווען זעקס חדשים נאָך דעם פּאָגראָם אין ארץ־ישראל, אין אויגוסט־סעפּטעמבער, 1929, בעת וועלכן צענדליגער יונגע ישיבה־בחורים. און אויך אַנדערע אידען, איבערהויפּט עלטערע מענטשען, זענען דערמאָרדעט געוואָרען אין חברון, צפת און אין ירושלים. דעמאָלט האָט דער קאָלאָניאַל־מיניסטער סער סידני וועב, אָדער ווי ער האָט שוין דעמאָלט געהייסען לאָרד פּאַספיעלד, פאַראָרדענט שליסען די טויערן פון ארץ־ישראל פאַר אידישע איינוואַנדערער. עס האָט געקאָסט דר. ווייצמאַנ'ען, ז"ל, פיל מי און געזונט, ביז מען האָט די טויערן ווידער געעפענט, און די שיף „מאַוריטאַניאַ" איז געווען די ערשטע שיף אריינצושווימען אין חיפה, אין די ערשטע טעג פון מערץ, 1930. אויף דער שיף האָב איך זיך באַקענט מיט דער פּרעזידענטין פון דער אַמעריקאַנער „מזרחי" פרויען אָרגאַניזאַציע, פרוי אידעל גאָלדשטיין. זי האָט מיר איבערגעגעבן, דאָס זי פאָרט קיין ארץ־ישראל, כדי זיך ארומצוקוקען וואָס פאַר אַ פּראָיעקט איר אָרגאַניזאַציע קאָן אונטערנעמען אין ארץ־ישראל.

מיט עטליכע יאָר שפּעטער, ווען איך האָב געוואוינט אין חיפה, האָב איך זיך באַקענט מיט פרוי האסקעל, די טאָכטער פון באַוואָסטאָן מזרחי־טוער און אָמאָליגן טרעזשורער פון דער „מזרחי" אין אַמעריקע, מר. ווילנער. פרוי האַסקאל איז געווען אַ לערערין אין בית ספר ראלי אין חיפה, וואו מיינע קינדער האָבען געלערענט. איין טאָג האָט מיך פרוי האסקעל געבעטען, איך זאָל זי באַגלייטען קיין ירושלים. אזוי ווי זי האָט מיט זיך געפירט אַ גרעסערע סומע געלט, וואָס זי האָט באַקומען פון דער „מזרחי" פרויען אָרגאַניזאַציע פון אַמעריקע, צו נעמען „טייטעל" אויף אַ הויז, וואָס זיי האָבען געקויפט אין ירושלים, און דער פאַרקויפער האָט פאַרלאַנגט נאָר קעש. האָב איך זי גערן באַגלייט.

דאָס הויז איז איבערגעבויט געוואָרען פאַר אַ שולע פאַר מיידלעך, וואו זיי האָבען זיך געלערענט אַ פאַך. באַלד האָט זיך פרוי בתיה גאָטספעלד אריינגעוואָרפען אין דער ארבעט און איבערגענומען די ארבעט פאַר אַנדערע פּראָיעקטען פאַר דער אָרגאַניזאַציע פון די „מזרחי"־פרויען אין אַמעריקע. איבערהויפּט איז זי געווען טעטיג אין דער ארבעט פאַר'ן קינדערדאָרף אין דער קאָלאָניע רעננה. דאָס האָט מיך שוין אָנגעהויבען צו פּראָינטערעסירן, ווייל רעננה איז אויפגעבויט געוואָרען ביי דער אחוזה פון ניו יאָרק, וואָס איך האָב געהאַט די זכיה צו זיין איינער פון די גרינדערס, אין יאָר 1912 (רעננה, אונטער דעם פּעאיגן מעיאָר ברוך אָסטראָווסקי, איז דורך דער צייט געוואַקסען אין אַלע הינזיכטען. די באַפעלקערונג ציילט היינט שוין 15,000, און דער יערליכער בודזשעט איז שוין באַלד אַ מיליאָן ארץ־ישראל פונט).

איך האָב נאָכגעפאָלגט דעם פּראָגרעס, וואָס כפר ביתה האָט געמאַכט. ווען אין די ערשטע טעג פון יאַנואַר, 1947, בין איך, פונ'ם ציון קאָנגרעס, געפאָרען קיין ארץ־

ישראל. דאָרט האָב איך געהערט, דאָס מיינע אַ פּרימעניצע, מיט צוויי קינדער, זענען אַרונטערגענומען געוואָרען אין ארץ־ישראל פון דער שיף „ברכה פולד“. אין די ענגלענדער האָבען זיי איבערגעשיקט אויפ'ן אינזעל ציפּערן. מיט שווערער מי, און מיט דער הילף פונ'ם פּאַרטרעטער פונ'ם „דזשאָינט“, האָב איך זיי באַזוכט אין ציפּערן. דאָרט האָב איך צוגעזען, ווי אַזוי יונגע קינדער, אונטער דער אויפזיכט פון „מזרחי“, לעבען אין טענטס, וואו עס איז געווען נאַס פון די גרויסע רעגענס. די קינדער האָבען זיך געהאַלטען זעהר מונטער, ווייל זיי האָבען געזאָגט, דאָס „ציפּערן — איז ערב־ארץ־ישראל“. ווען איך האָב זיך דעמאָלט צוריקגעקערט קיין ארץ־ישראל, און האָב באַזוכט רעננה, האָב איך איבערגעגעבען מיינע איינדרוקען פון ציפּערן צו ברוך אָסטראָווסקי. ער האָט מיך צוגעפירט אויף אַ גרויסען, שיינעם פּלאַץ, וואו די אידישע אַגענטור האָט אויפגעבויט שיינע, גרויסע, הילצערנע געביידעס, וואָס האָבען געקאָנט אַריינעמען באַלד 2,000 פּערזאָן. די אַגענטור האָט געזאָגט, דאָס עס זאָלען דאָרט זיין אַלע באַקוועמליכקייטען, ווי אַ גרויסער עס־זאַל, מיט קליינע טישלעך, פאַר פיר פּערזאָן יעדעס; נייע בעט־צייג, מילכיגע און פליישיגע געפעס, די ווענט זיינען געווען פאַרהאַנגען מיט שיינע בילדער פון ישראל. כדי צופרידענצושטעלען די ענגלישע מאַכט, האָט די אַגענטור אָרומגענומען דאָס גאַנצע פּלאַץ מיט שטעכעדיגע דראָטן, אָבער כדי עס זאָל נישט פאַלען שווער אויף אונזערע ברידער וואָס האָבען שוין פאַרבראַכט יאָרען אין די קעמפּס אונטער שטעכעדיגע דראָטען, האָט מען געפּלאַנצט פון ביידע זייטען הויכע ביימער צו פאַרשטעלען די דראָטען. ליידער האָט די ענגלישע מאַכט דאָס צוריקגעוויזן. און ליבערשט געשיקט די אַריינגעקומענע אין די נאַסע קעמפּס קיין ציפּערן. ווען איך בין דאָרט געווען זיינען געווען איבער 8,000 פּערזאָן. ווען אין מאַי, 1948, איז פּראָקלאַמירט געוואָרען מדינת ישראל האָבען זיך שוין געפונען אין ציפּערן איבער 25,000. זיי זיינען אַלע אַריינגעבראַכט געוואָרען אין לאַנד אַריין, וואו זיי האָבען זיך אָנגעשלאָסען אין דער אידישער אַרמיי. ווען איך האָב אין יולי פון זעלבען יאָר ווידער באַזוכט רעננה, האָב איך שוין געטראָפען דעם קינדער־דאָרף „כפר בתיה“ פיל פון די קינדער. דורך דער קורצער צייט האָט די מזרחי פרויען אָרגאַניזאַציע אין אַמעריקע אויפגעטאָן פיל גוטעס אין מדינת ישראל. זאָלען זייערע הענט זיין געשטאַרקט און נאָך טאָן גרויסע זאַכען אין דער אידישער מדינה.

מיט דרך־ארץ,

דזשוליוס האבער,
ניו יאָרק.

טאָג־מאָרגען זשורנאל 19 דעצעמבער 1957

יאַן מאַסאַריק

חשוב'ער רעדאַקטאָר:

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם אַרטיקעל פון אייער חשוב'ן מיטאַרבעטער אהרן צייטלין, „איינער פון די חסידי אומות העולם — מאַסאַריק", וועט איר מיר דערלויבען צו דערמאָנען, דאָס עס איז שוין באַלד צען יאָר, זינט טאָמאַס מאַסאַריק'ס זון, יאַן, וואָס איז געגאַנגען אין זיין פאָטער'ס פוסטריט, און איז דעמאָלט געווען דער אויסערן־מיניסטער פון טשעכאָסלאָוואַקיע, האָט זיך צוריקגעקערט קיין פראַג, און אין עטליכע טעג שפּעטער האָט מען געפונען זיין טויטען קערפּער אין גאַס, אונטער די פענסטער פון דעם אויסערן־מיניסטעריום. די משרתים פון סטאַלינ'ען האָבען ארויסגעגעבען די נייעס, דאָס ער איז באַגאַנגען זעלבסטמאָרד, אָבער זיינע פריינט האָבען פאַרזיכערט, דאָס מען האָט אים ארויסגעשטופּט, אָדער ארויסגעצוואונגען צו וואַרפען פון'ם פענסטער...

איך קאָן זיך דערמאָנען אין יענער צייט, איידער ער האָט זיך צוריקגעקערט קיין פראַג, האָט ער, אין א זונטאָג פרי, אדרעסירט דעם עולם אין טעמפּל „רודף שלום". שוין [illegible] אַלט האָט ער געפילט, דאָס זיין קליינע, אָבער שיינע רעפּובליק ווערט באַדראָט פון די קאָמוניסטן. יאַן מאַסאַריק, וואָס איז אַלעמאָל געווען מונטער און האָט אויסגעזען גוט, מיט ראָזעווע באַקען, איז שוין דעמאָלט געווען באַזאָרגט און איז געווען אויסגעצערט. ער האָט געפילט, דאָס זיין לאַנד גייט דורך א שרעקליכע צייט. אָבער ער האָט נישט געוואָלט פאָלגן זיינע פריינט, וואָס האָבען אים געראָטען נישט צוריקצופאָרען קיין טשעכאָסלאָוואַקיע.

עטליכע טעג נאָכדעם ווי ער האָט אַדרעסירט דעם עולם אין טעמפּל, האָב איך אים ווידער געטראָפען,

דאָס מאָל אין לעיק־סוקסעס, ביי דער יונייטעד נעישאָנס. עס איז געווען דער טאָג, ווען דר. חיים ווייצמאַן, ע"ה, האָט געדאַרפט אַדרעסירען די ספּעציעלע קאָמיטע, וואָס האָט געאַרבעט אין דער פראַגע פון דער טיילונג פון ארץ־ישראל, וואָס האָט געפירט צו דער אַנטשטייאונג פון מדינת־ישראל. דר. ווייצמאַן איז דעמאָלט באַגריסט געוואָרען פון באַוואוסטע ציוניסטן, וואָס זענען געקומען קיין לעיק־סוקסעס. צווישען זיי זענען [illegible] ע[illegible] שטיין פון [illegible] ראַנדזשי, [illegible]ריס און זיין ברודער דעיוו מאַרגאָלים, דזשאָרדזש בעיקער, מאיר ווייסגאַל און פיל אַנדערע. אָבער די האַרציגסטע באַגריסונג איז געווען, ווען מאַסאַר[יק] האָט איס ארומגענומען. דר. [illegible] ווייצמאַן האָט שוין דעמאָלט גע[illegible]טען פון די אויגען. ווען ער אריינגעקומען צו דער קאָמיטע, צו אדרעסירען, האָט ער געוואָרט ביז א מיטגליד פון דער אידישער

JAN MASARYK

טאָג־מאָרגען זשורנאל, דעצעמבער 9טער 1957

אַגענטור, בערל לאָקער, האָט גע־ריכטעט דאָס עלעקטרישע ליכט כדי עס זאָל אים זיין בעסער צו לייענען די צוגעגרייטע רעדע. דר. וויצמאַן האָט געענדיגט זיין רעדע מיט׳ן פאָלגענדיגען זאַץ:

„גאָט וועט נאָכאַמאָל אויסציען זיין האַנט אויסצולייזען די איבער־געבליבענע פון זיין פאָלק, און ער וועט אויפשטעלען א פאָן פאַר אַלע פעלקער און צונויפזאַמלען די נדחי ישראל און צוזאַמענברענגען די גע־פאַלענע פון יהודה פון אַלע פיר זייטען פון דער וועלט". ווען דר. וויצמאַן האָט געענדיגט איז אויס־געבראָכן א דויערענדע אָוואציע, און צענדליגער מלוכה פאָרשטייער, דעלעגאַטען פון פאַרשידענע לענ־דער האָבען אים פערזענליך באַ־גריסט און אים געדאַנקט פאַר זיין אַרויסטריט אין דער יו־ען.

ווען מיט עטליכע חדשים שפּע־טער איז געקומען די שרעקליכע נייעס וועגען דעם טויט פון יאַן מאַסאַריק, איז דאָס געווען אַ גרוי־סער קלאַפּ פאַר דר. וויצמאַנ׳ען. ארץ ישראל האָט פאַרלוירן איינעם פון די בעסטע פריינט, ווייל יאַן מאַסאַריק איז צו יעדער צייט גע־ווען גרייט צו העלפען אין דער אַר־בעט פאַר דער אידישער מדינה.

מיט דרך־ארץ,

דזשוליוס האבער,

ניו יארק, נ. י.

טאָג־מאָרגן זשורנאַל, דעצעמבער 8טער, 1957

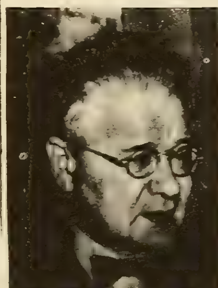
האָרעס מ. קאַלען 75 יאָר אַלט

ער איז געווען פּראָפעסאָר פון פילאָזאָפיע אין די אוניווערזי־טעטן פון האַרוואַרד און פּרינסטאָן. — האָט פיל געשריבן וועגן אידישער דערציאונג. — האָט זיך ספּעציעל אויסגעלער־נט אידיש, כדי בעסער צו קענען ~~פאַרשטיין דאָס~~ אידישע לעבן פון אַמעריק

אַ געשפּרעך מיט אים ספּעציעל פאַר'ן „טאָג־מאָרגן זשורנאַל"

פון אשר פּען

פּראָפעסאָר האָרעס מ. קאַלען איז איינער פון די וויכטיקסטע אַמעריקאַנער דענקער און פילאָזאָפן, וואָס האָבן אין משך פון אַ האַלבן יאָרהונדערט באַאיינפלוסט די שפּעטערישע וועלט אין אַמעריקע און געהאָלפן איינשטעלן דעם גייסטיקן ליבעראַליזם, מיט וועלכן די אַמעריקאַנער דעמאָקראַטיע איז דורכגעדרינגען אויף אַזאַ גרינטלעכן אופן. האָרעס מ. קאַלען, וועלכער איז געווען פּראָפעסאָר פון פילאָזאָפיע אין אַ גאַנצער ריי פון די וויכטיקסטע אוניווערזיטעטן אין אַמעריקע, ...ישן זיי אויך די אוניווערזיטעטן אין האַרוואַרד און פּרינסטאָן, ...ט אין משך פון אַ האַלבן יאָרהונדערט פאַרעפנטלעכט אַ גאַנצע ריי וויכטיקע פילאָזאָפישע ווערק, וואָס פאַרנעמען אַן אָנגעזעענעם אָרט אין סאַמע אויבנאָן צווישן די ווערק פון די וויכטיקסטע אַמעריקאַנער דענקער, אָבער ניט בלויז אין דער

האָרעס מ. קאָלין

אַלגעמיינער, גרויסער אַמעריקאַנער וועלט האָט פּראָפעסאָר קאַלען זיך געשאַפן אַ גרויסן נאָמען. נאָר ער האָט כמעט אין משך פון די גאַנצע פופציק יאָר פון זיין רייך און שעפערישן לעבן, זיך טיף אינטערעסירט מיט אידישע ענינים און אין דער זעלבער צייט, וואָס ער האָט געשריבן זיינע אַלגעמיין־אַמעריקאַנער פילאָזאָפישע ווערק, האָט ער אויך פאַרעפנטלעכט אַ גאַנצע ריי טיף־דורכגעטראַכטע אָפּהאַנדלונגען און אַנאַליזן וועגן דעם אידישן לעבן סיי אין אַמעריקע, סיי איבער דער גאַנצער וועלט.

דער שרייבער פון די שורות האָט לעצטנס געהאַט די געלעגנהייט זיך צו טרעפן מיט פּראָפעסאָר האָרעס מ. קאַלען אין זיין היים, וואָס געפינט זיך בשכנות פון קאָלאָמביע אוניווערזיטעט. געקומען בין איך אויף דעם דאָזיקן באַזוך צו דער געלעגנהייט, וואָס די אידישע און די אַלגעמיין־אַמעריקאַנער וועלט פייערט איצט דעם 75 יאָריקן יובילי פון דר. האָרעס מ. קאַלען.

איך בין געזעסן אין דעם אַרבעטס־צימער פון דר. קאַלען און געהאַט אַ לענגערן געשפּרעך מיט דעם אָריגינעלן אידיש־אַמעריקאַנער דענקער. פּראָפעסאָר קאַלען, וועלכער איז יאָרנלאַנג געווען אַ מיטגליד פון דעם פּרעזידענט'ס קאָמיסיע פאַר העכערער דערציאונג אין אַמעריקע, האָט פון די סאַמע ערשטע יאָרן פון זיין טעטיקייט אין דעם עפנטלעכן לעבן פון לאַנד, געהאַלטן אין איין פּרעדיקן וועגן דער וויכטיקייט פון אַ בעסערער דערציאונגס־סיסטעם פאַר די ברייטע מאַסן פון דער אַלגעמיינער באַפעלקערונג. אָבער גאַנץ באַזונדערס אויך האָט פּראָפעסאָר קאַלען שטענדיק אָנגעוויזן אויף דער וויכטיקייט פון אַ ברייטער אידישער דערציאונגס סיסטעם פאַר די אידישע קינדער אין אַמע־

ריקע. שוין כמעט פון זיינע סאמע ערשטע אפהאנדלונגען האט פראפעסאר הארעים מ. קאלען אנגעוויזען אויף דער היסטארישער געלעגנהייט וואס דאס אידישע פאלק האט געקראגען און דאס איז די שותפות, וואס קען געשאפען ווערען צווישען אמעריקאנישקייט און אידישקייט. א אידישער אמעריקאנער אדער אן אמעריקאנער איד קענען ווערען א גאר וויכטיקע געשעעניש אין די טויזנטער יארן פון אידישן לעבען, אויב מיר, אידן אין אמעריקע, וועלען קענען ריכטיק פארשטיין און אויסנוצן די גרויסע געלעגנהייט, וואס דאס לעבען אין אמעריקע גיט אונז, האט דר. הארעים מ. קאלען אנגעוויזען, ווייל אמעריקע, אלס לאנד, וואס באשטייט פון פארשידענע פעלקערשאפטען און קולטורן, זוכט צו באהאנדלען אלעמען גלייך, טראץ דעם, וואס יעדער האט א רעכט צו טראכטען אנדערש.

אבער איידער מיר גייען ווייטער אן מיט אונזער פארזוך איבערצוגעבען א פאר פון די וויכטיקסטע געדאנקען פון פראפעסאר קאלען, וועלען מיר דא דערציילען א צאל פאקטען פון זיין אינטערעסאנטער ביאגראפיע. דר. הארעים מ. קאלען איז געבוירען געווארען אין בערענשטאדט, אין שלעזיע, דייטשלאנד, אין יאר 1882. אלס קינד פון דריי יאר איז ער געבראכט געווארען קיין אמעריקע. זיין פאטער, הרב יעקב דוד קאלען, איז געווען אן ארטאדאקסישער רב, און ער האט זיך באזעצט אין באסטאן צוזאמען מיט זיין פרוי און קינדער. אין 1903 איז הארעים מ. קאלען געווארען א בעטשעלאר אוו ארטס און אין 1908 האט ער געקראגען די דיפלאמע אלס דאקטאר פילאזאפיע אין הארוואורד אוניווערזיטעט, וואו מ'האט אים גלייך איינגעלאדען צו בלייבען אלס לעקטאר פון פילאזאפיע. אין 1910 איז דר. קאלען איינגעלאדען געווארען צו ווערען

אן אינסטרוקטאר אין לאגיק אין קלארק קאלעדזש, אין וואוסטער, מאסאטשוזעטס. אין 1911 איז ער געווארען אינסטרוקטאר פון פילאזאפיע אין דעם וויסקאנסין אוניווערזיטעט, א פאזיציע, וואס ער האט אנגעהאלטען ביז דעם יאר 1918, ווען ער איז גערופען געווארן צו ווערען איינער פון די הויפט־פירער און הויפט־פראפעסארען פון דער וועלט־בארימטער ניו סקול פאר סאשל ריסוירטש, אין ניו יארק. און פון 1918 ביז היינט צו טאג איז פראפעסאר הארעים מ. קאלען פארבונדען מיט דער דאזיגער הויכשול, וואס ווערט פאררעכנט אלס איינע פון די ליבעראלע צענטערן פון דער אמעריקאנער אקאדעמישער וועלט. הארעים מ. קאלען איז פאר די לעצעטליכע יאר א פראפעסאר עמעריטוס פון דער „ניו סקול".

כדי צו געבען כאטש א טייל־ווייז בילד פון דעם, ווי פארשידנארטיק פראפעסאר הארעים מ. קאלענ'ס שאפען איז, און ווי דאס אלגעמיין אמעריקאנער גייט ביי אים צוזאמען מיט דעם אידיש־אמעריקאנער לעבען, וועלען מיר דא געבען א צעטל פון א טייל פון די ווערק, וואס דר. קאלען האט געשאפען.

די טיטולען פון די דאזיגע ווערק זיינען, צווישן אנדערן, ווי פאלגט: די פילאזאפיע פון וויליאם דזשעימס און הענרי בערגסאן; איוב אלס א גריכישע טראגעדיע; די סטרוקטור פון א דויערענדען פרידן; די פעלקער ליג היינט און מארגען;

דער אינטערנאציאנאלער נעראנק — זיין כאראקטער און צושטאנד; ציוניזם און וועלט־פאליטיק; קולטור און דעמאקראטיע אין אמעריקע; אידישקייט אין געפאר; אינדיווידואליזם — אן אמעריקאנער לעבענס וועג; קולטור און דעמאקראטיע אין אמעריקע; דער אמעריקאנער איד — א פולער פארטרעט; די דערציאונג פון דעם פרייען מענשען; קונסט און פרייהייט (צוויי בענד) און פיל, פיל אנדערע ווערק.

אויסער דעם אלעמען האט פראפעסאר הארעים מ. קאלען פארעפנטליכט א גאנצע ריי בראשורן און פאמפלעטן, וואס האבען צו טאן אויסשליסליך מיט אידישקייט און מיט אידישער דערציאונג אין אמעריקע. אבער איידער מיר גיבן דא איבער א ריי איינצלהייטען פון פראפעסאר קאלענ'ס טיפען אינטערעס אין אידישן חינוך, ווילען מיר דא אנווייזען אויף דעם

טאָג-מאָרגען זשורנאל, דעצעמבער 8טער, 1957

כאַראַקטעריסטישן פאַקט, וואָס דר. קאַלען האָט ספּעציעל זיך גרינטליך אויסגעלערנט די אידישע שפּראַך, כדי צו זיין נעענטער באַקאַנט מיט די גרונט־פּראָבלעמען פון אידישן לעבען דאָ אין לאַנד. דר. קאַלען איז א געטרייער לייענער פון דער אידישער פּרעסע און ער האָט זיך גענוי אויך באַקענט מיט די וויכ־ טיקסטע ווערק פון דער אידישער ליטעראַטור.

דר. האָרעיס מ. קאַלען איז אָבער ניט פון יענע פילאָזאָפען, וואָס האַלטען בלויז פון אַרויסזאָגן זייערע געדאַנקען און באַאָבאַכטען דאָס לעבען, וואָס גייט אָן אַרום זיי. אַלס אַ טיף־פילנדער איד האָט ער — אין שייכות מיט דעם אַלגעמיינעם אידישען לעבען אין אַמעריקע און איבער דער גאַנצער וועלט — זיך אָנגעשלאָסען אין אַמעריקאַנער אידישען קאָנגרעס, וואו ער איז איינער פון די איינ־ פלוסרייכסטע פיגורען. אין שייכות אָבער מיט אידישער גייסטיקייט, מיט אידישער דערציאונג, איז פּראָפעסאָר האָרעיס מ. קאַלען גלייך פון אָנהויב אָן געוואָרען איינער פון די געטרייסטע פריינט פון דער אַמעריקאַנער אַסאָסיאַציע פון אידישער דערציאונג, וואָס איז געגרינדעט געוואָרען אין יאָר 1939, אין אַטלאַנטיק סיטי. ביי יענער קאָנפערענץ האָט דר. קאַלען גע־ קיינט אַ ביז גאָר וויכטיקען רע־ פעראַט אויף דער טעמע: „ווי אַזוי צו ערציען דעם אידן אין אונזער צייט”. און גוט האָט טאַקע געטאָן די אַמעריקאַנער געזעלשאַפט פון אידישער דערציאונג, וועלכע האָט אַרויסגעגעבן אַ ספּעציעלע זאַמ־ לונג פון דר. קאַלען'ס געקליבענע שריפטען, וואָס האָבן אויסשליס־ ליך צו טאָן מיט אידן און אידיש־ קייט. און נאָך וויכטיקער ווערט דער ענין, ווען מען דערמאָנט זיך, אַז דר. קאַלען איז יאָרען לאַנג געווען אַ נאָענטער מיטאַרבעטער פון די וויכטיגסטע פילאָזאָפען ווי דזשאָן דיואַי, וויליאַם דזשיימס, דזשאָרדזש סאַנטאַיאַנאַ, ראָיס און אַ גאַנצע ריי אַנדערע אָנגעזעענע דענקער. און דאָך האָט פּראָפעסאָר קאַלען געפינען גענוג צייט צו שרייבען און רעדען און פּרעדיקען אַזויפיל וועגן דער וויכטיקייט פון

אידישער דערציאונג אין אַמעריקע. די זאַמלונג עסייען וועגן אידען און אידישקייט איז צוזאַמענגעשטעלט און רעדאַקטירט געוואָרען פון דר. יהודה פּילטש, אָנגעזעענער אידי־ שער מחנך און עקזעקוטיווער די־ רעקטאָר פון דער אַמעריקאַנער אַסאָסיאַציע פאַר אידישער דער־ ציאונג און איז אַרויסגעגעבן גע־ וואָרען פון דער בלאָך פּאַבלישינג קאָמפּאַני. מיר ווילען דאָ אָנגעבען אַ צאָל פון די עסייען, וואָס דר. קאַלען האָט געשריבען וועגן אי־ דישען חינוך: אידישע דערציאונג און די צוקונפט פון דער אַמערי־ קאַנער אידישער געמיינדע; רעלי־ גיעזע דערציאונג אין אַ דעמאָקראַ־ טישער געזעלשאַפט; קריטישע פּראָבלעמען אין אידישער דער־ ציאונג; אידישע דערציאונג פאַר אַמעריקאַנער אידען; די ראָל פון אידישער דערציאונג.

דר. האָרעיס מ. קאַלען איז אויך געווען אַקטיוו אין דער ציוניס־ טישער באַוועגונג אין אַמעריקע פון די סאַמע ערשטע יאָרען אָן, און איז געווען צווישן די סאַמע ערשטע, וועלכע האָבן געוועקט די ברייטע אידישע מאַסן צו דער ציוניסטישער באַוואוסטזיניקייט. לויט ווי דזשול־ יוס הייבער, ציוניסטישער כלל־ טוער, דערציילט אין זיין אינ־ טערעסאַנט בוך „די אָדיסייע פון אַן אַמעריקאַנער ציוניסט” איז דר. האָרעיס מ. קאַלען געווען צווישען די ערשטע פּראָמינענטע אידען אין אַמעריקע, וואָס האָבן אין יאָר 1915 אָנגעהויבן אַרויסצופאָרען איבער'ן לאַנד און רופען די אידי־ שע מאַסען זיך אָנצושליסען אין די ציוניסטישע רייען. צווישען די דאָזיגע רעדנער האָבן זיך געפינען לואיס בראַנדעיס, דר. סטיפען ס. ווייז, רב יהודה ל. מאַגנעס, ריכ־ טער דזשוליען מעק, רב שמ־ לעווין, דר. האָרעיס מ. קאַלען און אַ גאַנצע ריי אַנדערע באַרימטע אידען.

דר. האָרעיס מ. קאַלען איז גע־ ווען אַ נאָענטער פריינט סיי פון ראַבאַי סטיפען ווייז, סיי פון ריכ־ טער דזשוליען מעק און סיי פון גרויסען אידישען ריכטער לואיס ד. בראַנדעיס און ער האָט צווישען זיין גרויסער צאָל ווערק אויך אַ

טאָג-מאָרגען זשורנאל, דעצעמבער 8טער 1957

ריי מאָנאָגראַפיעס וועגן די דאָזיגע וויכטיגע פּערזענליכקייטען אין אידישען לעבען פון אַמעריקע. פּראָפעסאָר קאַלען האָט זיך שטענדיק אויסגעצייכענט מיט זיין שאַרפען הומאָר און מיט זיין אָריגינעלען דענקען.

איך בין געזעסן מיט פּראָפעסאָר קאַלען און יעדעס וואָרט, יעדען געדאַנק, וואָס ער זאָגט ארויס, מאַכט אייך צום פאַרטראַכטען, ווען איך האָב אים געפרעגט, וואָס עס איז, לויט זיין מיינונג, די וויכטיקסטע אויפגאַבע פון אַמעריקאַנער אידנטום היינט צו טאָג, האָט ער קורץ און שאַרף געענטפערט: די אידישע דערציאונג פון יונגען דור. דר. קאַלען איז אויך דערפאַר, אַז עס זאָלען געשאַפען ווערען וואָס מער טאָג־שולן פאַר אידישע קינדער אין אַמעריקע. אידען אין אַמעריקע מוזען אָבער זיך אויסלערנען צו טאָלערירן איינער דעם צווייטען און דער קאַמף פון איין אידישער באַוועגונג געגן דער צווייטער מוז אויפהערן, אויב נישט וועלען מיר האָבען דאָ אַ אידישען כאַאָס און אנשטאַט בויען אַ רייך און פאַרשידנאַרטיק אידיש לעבען וועלען מיר שטערן איינער דעם אנדערן, האַלט דר. קאַלען. אויב די אידען אין אמעריקע וועלען נאָר ווילן, קען דאָס אידישע לעבען דאָ אין לאַנד האָבן אַ גלאָררייכע צוקונפט, האָט דער באַרימטער אידיש־אַמעריקאַנער דענקער דערקלערט.

וועגן דער תל־אביב'ער ביבליאָטעק

חשוב'ער רעדאַקטאָר :

דער חשוב'ער ב. צ. גאָלדבערג האָט אין זיין קאָלום א. נ. „תל אביב'ער ביבליאָטעק", ציטירט אַ בריוועל פון אברהם רעגעלסאָן, וועגן דער שטאָטישער תל־אביב'ער ביבליאָטעק. אַזוי ווי איך בין באַקאַנט מיט דער ביבליאָטעק זינט 1924, ווען די ביבליאָטעק האָט זיך געפונען אַנטקעגנאיבער דער הרצליה גימנאַזיע, וואו מיין בויבערקער לאַנדסמאַן און פריינט אברהם צוק, איז געווען און איז נאָך ביז היינטיגן טאָג איינער פון די לייטער פון דער ביבליאָטעק, און יעדעס מאָל וואָס איך באַזוך ארץ ישראל, באַזוך איך אויך מיין לאַנדסמאַן — וואָלט איך געוואָלט צוגעבן, אַז די איצטיגע געביידע אויף 8 מאָנטעפיאָרע גאַס, וואו די ביבליאָטעק געפינט זיך, איז געווען דאָס וואוינאָרט און דאָס אייגנטום פון דעם באַוואוסטן ציוניסט גלוסקין. ער איז געווען פאַרבונדן מיט דעם וויין־קעלער פון באַראָן ראָטשילד אין ראשון לציון. נאָך זיין לעבן האָט ער דאָס הויז איבערגעלאָזט פאַר דער שטאָטישער ביבליאָטעק.

אמת, תל אביב וואָלט געדאַרפט האָבען איר הויפּט־ביבליאָטעק „שערי־ציון", אין אַ פיל שענערער און גרעסערער געביירע, אָבער די שטאָט האָט אַלעמאָל געהאַט גרויסע שוועריגקייטען פינאַנציעל. עס איז געווען אַ צייט ווען די לערער אין די שטאָטישע שולען האָבען נישט באַקומען זייער געהאַלט און האָבען געמוזט סטרייקען.

אין די לעצטע 43 יאָר האָט זיך פיל געענדערט אין דער ביבליאָטעק, פיל צום גוטען. מר. צוק און זיינע מיטאַרבעטער האָבען אַריינגעלייגט פיל אַרבעט. אָבער כדי צו בויען נייע געביידעס דאַרף מען האָבען אַסך געלט. אפילו אין אַזאַ רייך לאַנד ווי אַמעריקע האָבן זיך געמוזט געפינען רייכע לייט ווי ענדרו קאַרנעגי און דער מיליאָנער אַסטאָר, צו העלפען בויען געביידעס פאַר די ביבליאָטעקען פון דער שטאָט ניו יאָרק. אפשר וועט נאָך תל אביב זוכה זיין אין אונזערע יאָרען צו האָבען אַמעריקאַנישע רייכע אידען, וואָס זאָלען זיין פאַראינטערעסירט צו העלפען אויפבויען שיינע און גרויסע געביידעס פאַר די ביבליאָטעקן.

מיט דרך ארץ,
דזשוליוס האבער
ניו יארק, נ.

רמת-גן 15 X 57

לכ' מר [illegible] שלום.

אַ גרויסן דאַנק פֿאַר אײַער בוך וואָס איר האָט
מיר געשיקט. דאָס בוך איז זייער אינטערעסאַנט, און
[illegible] וואָס איר האָט ניט פֿאַרגעסן אײַער
שטעטל, [illegible]. איך אַליין געדענק [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] און [illegible] דרויסן [illegible] בית-המדרש.

מײַן בוך [illegible] [illegible] [illegible] שיקן
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible].

שלום [illegible]

[illegible]

רמת-גן [illegible]

טאָג־מאָרגען זשורנאל, 13טער אָקטאָבער 1957

אמעריקע און ארץ ישראל

װערטער רעדאַקטאָר!

אייערער חשוב'ער מיטאַרבעטער, ש. איזבאַן, אין זיין אַרטיקעל „שוין 100 יאָר ווי אידען לעבען אין ניו־זעלאַנד", דערמאָנט ער אויך דעם נאָמען אהרן וועכט, א געשעפטסמאַן אין ניו־זעלאַנד.

עס איז אינטערעסאַנט, אַז אהרן וועכט איז געווען באַקאַנט אַלס א פראָמינענטער ציוניסט, וואָס איז געווען א מיטגליד פונ'ם ציוניסטישען אַקציאָנס קאָמיטעט. ער האָט דעמאָלט פאַרטרעטען אַרגענטינע. אין די יאָרען 1905־6, איז דער דעמאָלטדיגער סעקרעטערי אָװ סטעיט פון די פאַראייניגטע שטאַטען, ע. רוט, געווען אויף א באַזוך אין אַרגענטינע, איז ער דאָרטען באַגריסט געוואָרען פון א ציוניסטישער דעלעגאַציע, פון וועלכער אהרן וועכט איז געווען דער אָנפירער. די קאָמיטע האָט געדאַנקט דעם סעקרעטערי אָװ סטעיט פאַר אַלעם וואָס אַמעריקע האָט געטאָן פאַר די אידען פון רוסלאַנד בשעת די גרויסע פּאָגראָמען. דעם סעקרעטערי'ס ענטפער איז געווען: „דאָס אַמעריקאַנער פאָלק, וועט מיט'ן גרעסטען פאַרגעניגען צו יעדער צייט העלפען די אידען, ווי עס זאָל נישט זיין, אָבער איך האָב דאָס געפיל, אַז אַן אייביגע הילף וועט קומען פאַר'ן אידישען פאָלק, ווען זיי וועלען האָבען זייער אַלט היימלאַנד אין ארץ־ישראל". ווען דאָס איז דערשינען אין דער פּרעסע, האָט דאָס דערמאָנט וואָס מיט עטליכע יאָר פריער האָט אַן אַנדערער סעקרעטערי אָװ סטעיט רזשאָן העי דערקלערט אין דער עפענטליכקייט, אַז „ווען מען גלויבט אין די הויפּט פונקטען פון דער ציוניסטישער באַוועגונג מיינט ניט, אַז מ'איז ניט לאָיאַל צו דער מוטער־לאַנד"...

די דערקלערונגען פון די דעמאָלט באַוואוסטע אַמעריקאַנער שטאַטסמענער, איז פאַרעפענטליכט געוואָרען נאָך מיט 50 יאָר צוריק איידער די אַנטי־ציון „די אַמעריקען קאַונסיל אָװ דזשודאַאיזם" איז געגרינדעט געוואָרען.

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האבער

ניו יאָרק

היגען פּראַווען בר מצוה'ס אין ישראל

חשוב'ער רעדאַקטאָר!

אין צוזאַמענהאַנג מיט די נייעס אין אייער צייטונג פון פּראַוועון בר־מצוה'ס אין מדינת ישראל, וועט איר מיר דערלויבען צוצוגעבן אַז שוין אין יאָר 1926 האָט דער זייד־פאַבריקאַנט פון ווין, מר. דעלפינער, וואָס האָט אויך געהאַט אַ זייד־פאַבריק אין תל־אָביב, געבראַכט זיין בר־מצוה בחור קיין תל־אָביב, און אין דער גרויסער שול איז געפּראַוועט געוואָרען די בר־מצוה. אין ווינטער פון 1932 האָט מיין זון געהאַט זיין בר־מצוה אין חיפה, און מיט אַ יאָר שפּעטער האָט פרוי ראָוז דזשייקאָבס, דעמאָלט די נאַציאָנאַלע פּרעזידענטין פון דער הדסה, געפּראַוועט די בר־מצוה פון איר זון. אָבער דער סאַמע ערשטער צו פּראַווען די בר־מצוה פון זיין זון נאָך דער פּראָקלאַמירונג פון מדינת ישראל, איז געווען מיין פריינט הערי פּישער, דעמאָלט דער פּרעזידענט פון לאָנג ביטש ציון דיסטריקט. איידער איך בין אָפּגעפאָרען אין מאַי, 1949, קיין ישראל, האָב איך צוגערעדט פריינט פּישער, אַז ער זאָל פּראַווען די בר־מצוה פון זיין אינגסטען זון יהודה אין מדינת ישראל. ווען איך האָב באַקומען פון פּישער'ן אַ בריוו אַז ער און זיין פרוי מיט דעם זון וועלען קומען אין מאָנאַט יוני קיין ישראל, האָב איך זיך געווענדט צו מיין פריינט הרב דר. מרדכי נוראָק. ער האָט געמאַכט די נויטיגע אַראַנזשירונגען אין דער גרויסער שוהל אין תל־אָביב. ווען דער רב האָט דערלאַנגט אַ קאָפּיע פון דעם תנ"ך צו דעם בר־מצוה בחור, זיינען אַלע געווען גערירט פון דעם רב'ס ווערטער.

זינט דעמאָלט אַגיטיר איך צו באַקאַנטע, אַז מ'זאָל פּראַווען בר־מצוה'ס אין מדינת ישראל. דאָס לאַנד האָט אַן איינקונפט און דער בר־מצוה בחור און די עלטערן האָבען אויך אַ גייסטיגען פאַרגעניגן און עס בלייבט אַן אָנדענק פאַר די אַלע פריינט, וואָס האָבען בייגעוואוינט די בר־מצוה אין אַ שוהל פון מדינת ישראל.

אַזוי ווי עס איז שוין דעמאָלט געווען רואיג אין לאַנד, ווייל מיט [illegible] מאָנאַט פריער איז געשלאָסען געוואָרען דער וואָפענשטילשטאַנד צווישען מדינת ישראל און די אַראַבישע לענדער אויף דעם גריכישען אינזעל ראָדעס, האָבען אידען אָנגעהויבען אַריינצושטראָמען אַלס טוריסטען. אידען פון די דעמאָקראַטישע לענדער האָבען געוואָלט זען די מדינה. איך דערמאָן זיך ווען איך האָב באַזוכט די כנסת, וואָס איז געווען אין תל־אָביב אין אַן איבערגעבויטען מואַווי־טעאַטער ביים ים, האָב איך באַגעגענט דעם איצטיגען פּרעזידענט יצחק בן־צבי, דעמאָלט אַ מיטגליד אין דער כנסת. ער האָט מיך אויפמערקזאַם געמאַכט, אַז כאָטש ער זעט פיל אַמעריקאַנער אידישע טוריסטען אין די גאַסען פון תל־אָביב, אָבער זיי באַזוכען נישט ירושלים. עס האָט מיך אויך געוואונדערט, ביז איך אַליין בין נישט געווען אין דער אידישער הויפּט־שטאָט. מיין ענטפער האָב איך ערשט געקענט געבען, ווען איך האָב דאָרט פאַרבראַכט עטליכע טעג. די שטאָט האָט געהאַט אַ מאַנגעל אין וואַסער, אפילו האָטעלען האָבען נישט געהאַט גענוג וואַסער פאַר די געסט. אָבער מיט מאָנאַטען שפּעטער האָט מען צוריקגעשטעלט די וואַסער לייטונג וואָס די אַראַבער האָבען צעשטערט און זינט דעמאָלט איז ירושלים פאַרזיכערט מיט גענוג וואַסער, אַ גרויסער האָטעל האָט געקענט איינאָרדענען אַ סווימינג פּול ביים האָטעל מיט גרויס דערפאָלג.

לאָמיר אַלע האָפען, אַז שפּעטער עלטערן וועלען ברענגען זייערע קינדער און פּראַווען זייערע בר־מצוה'ס אין דער אידישער מדינה. די קינדער, ווי אויך די עלטערן און פריינט, וואָס וועלען בייוואוינען אַזאַ בר־מצוה, וועלען דאָס קיינמאָל נישט פאַרגעסען און מדינת ישראל וועט פון דעם האָבען אַן איינקונפט פון דאָלאַרען; און וואָס [illegible] נויטיגט זיך אַזוי. זאָל דאָס [illegible]ערען אַזאַ מנהג ביי אַמעריקאַנער אידישע עלטערן צו פּראַווען בר־מצוה'ס אין ישראל.

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האָבער, נ.

מאַטעריאַלען צו דער געשיכטע פון אַמעריקאַנער ציוניזם

חשוב'ער רעדאַקטאָר:

איר וועט מיר דערלויבען אויסצודריקען מיין דאַנק צו אייער חשוב'ען מיט־רעדאַקטאָר אהרן אַלפּערין פאַר זיינע אויספירליכע אַרטיקלען וועגן „60־יעריגען יובל פון ציוניזם". אין אַרטיקעל, פון זונטאָג דעם ערשטען סעפּטעמבער, ציטירט ער דעם בריוו, וואָס דר. הערצל האָט באַקומען פון ראַביי דר. עדוואַרד בראַוני, אין וועלכען דר. בראַוני האָט פאָרגעשלאָגען וועגען דער לייטונג פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין אַמעריקע, און האָט אָנגעגעבען צווישען די באַאַמטע פאַר דער אָרגאַניזאַציע זיין אייגענעם נאָמען אַלס דער הויפּט־אָרגאַניזאַטאָר און דר. מיכל סינגער און ראַביי שעפּטעל שעפּער אַלס זיינע הילפס־אָרגאַניזאַטאָרן. דאָס האָט מיך פאַראינטערעסירט, ווייל מיט אַ יאָר צוריק האָב איך באַקומען אַ בריוו פון ירושלים, דאַטירט דעם 27טען יוני, 1956, פון דר. אַלעקסאַנדער בעין, וואָס איז באַקאַנט אַלס דער ביאָגראַף פון דר. הערצל, און איצט דער הויפּט־לייטער פון דעם ציוניסטישען אַרכיוו אין ירושלים.

דר. בעין דערמאָנט, אַז ער האָט איבערגעגעבען, אַז די אידישע אַגענטור וועט אַרויסגעבען אַלע שריפטען פון דר. הערצל אין העברעאיש, אין 20 בענדער. אין דעם בריוו מאַכט ער מיר אויפמערקזאַם, אַז דער ערשטער באַנד איז שוין אַרויס פון דרוק, און נאָך צוויי בענדער, וואָס אַנטהאַלטען הערצל'ס בריוו, וועלן אין קורצען אויך זיין פאַרטיג. אַבער אַזוי ווי צווישען די בריוו וואָס הערצל האָט באַקומען פון אַמעריקאַנער ציוניסטען, געפינען זיך בריוו פון דריי פּערזאָנען, וואָס מען ווייסט זעהר ווייניג פון זייער ציוניסטישער טעטיגקייט, אַזוי פאַרלאַנגט דר. בעין אַז איך זאָל אים איבערשיקען מעהרערע איינצעלהייטען וועגען זייערע טעטיגקייטען איז אַמעריקע.

וועגען לעאָן זאָלאָטקאָף, האָב איך באַלד איבערגעשיקט צו דר. בעין אַלץ וואָס דר. זאָלאָטקאָף האָט געטאָן פאַר דער באַוועגונג, און עס איז זעהר פיל. וועגען דר. מיכל סינגער האָב איך געצויגען דר. בעין'ס אויפמערקזאַמקייט צו וואָס איך האָב פאַרנאָטירט וועגען דר. סינגער אין מיין בוך „די אָדיסעי פון אַן אַמעריקאַנער ציוניסט". איך האָב נאָר צוגעגעבען, אַז ווען דר. סינגער האָט זיך צוריקגעצויגען פון דער ציוניסטישער אַרבעט, האָט ער זיך אָפּגעגעבען מיט זיין „סינגער'ס סטיעם פּרינטערס" אויף דער אידישער איסט סייד.

[illegible] ער ווייזען דר. עדוואַרד בראַוני, איז כמעט נישט דערמאָנט [illegible] ציוניסטישע טעטיגקייט. עס [illegible] באַקאַנט, אַז אין יאָר 1876, האָט ער איבערגעזעצט פון העברעאיש אויף ענגליש דאָס ספר „הישר". און ווען מען האָט אָפיציעל געעפענט דעם רעפאָרם טעמ, „געיטס אָוו האָופּ", אויף דער 86טער גאַס צווישען לעקסינגטאָן עוועניו און פּאַרק עוועניו, האָט ער אַלס ראַביי פאַרפאַסט אַ באַזונדערן סוירמאָן, וואָס ער האָט אָפּגעדרוקט אין אַ פּאַמפלעט וועגען דער אידישער רעליגיע. מיט צוויי יאָר שפּעטער, אין 1885, האָט ער אויך פאַרפאַסט אַ סידור אין העברעאיש און ענגליש, וואָס זיין טעמפּעל „געיטס אָוו האָופּ" האָט גענוצט פאַר זיינע זייער דאַווענערס.

איך האָב לעצטענס באַגעגענט אַ באַוואוסטע פּערזענליכקייט, וואָס האָט אויך גראַדואירט פון דעם רעפאָרם סעמינאַריום און האָט געקענט ראַביי דר. בראַוני פּערזענליך, האָט ער מיר איבערגעגעבען שטריכען פון דר. בראַוני. ער איז געווען אַ פאַנטאַזיאָר, געהאַט גערן סענסאַציעס און נישט אָנגעהאַלטען פיל יאָרען אַלס ראַביי אין טעמפּלען. מיט דעם וואָס ער האָט פאָרגעשלאָגען צו דר. הערצל זיין נאָמען אַלס הויפּט אָרגאַניזאַטאָר פון דער ציוניסטישער באַוועגונג אין אַמעריקע, און האָט אָנגעגעבען די נעמען פון דר. סינגער און ראַביי שעפּער אַלס זיינע מיטהעלפערס, זעט מען שוין וואָס ער איז געווען. עס פרעגט זיך: ווי קומט עס, אַז

הערצל, וואָס האָט אים געזען טאָג און נאַכט אין דער שווערער אַרבעט, האָט געשענקט זיין אויפמערקזאַמקייט צו דר. בראוני'ס בריוו איבערהויפּט? דער ענטפער קאָן זיין, אַז דר. בראוני האָט אָנגעגעבען אין נרן אריין זיין איבערזעצונג פון ספר „הישר", און דאָס האָט אויף הערצל'ען געמאַכט אַן איינדרוק.

הערצל'ס אַכטונג פאַר די באַריכטען פון דר. סינגער, קאָן מען זען דערפון, וואָס שוין אין מאַי, 1897, האָט הערצל געפונען פאַר נויטיג צו פאַרצייכענען אין זיין טאָג־בוך, אַז סינגער, אין זיין לעצטען באַריכט, טיילט אים מיט, אַז דער ציוניזמוס מאַכט גרויסע פאָרשריטע אין אַמעריקע, און אויך דר. גאָטהייל (ער מיינט גוסטאַוו גאָטהייל פון טעמפּעל עמאַנועל) האָט צוזאַמענגערופען פיל ראַביים און זיי האָבען אָנערקענט דעם ציוניזם. ווען הערצל האָט אַרויסגעגעבען די וועכענטליכע ציוניסטישע צייטונג „די וועלט", האָט ער געווידמעט אין דעם ערשטען נומער פון דער „וועלט" צוויי און אַ האַלב זייטען פאַר די באַריכטען, וואָס ער האָט דערהאַלטען פון דר. סינגער וועגן ציוניסטישע טעטיגקייט אין אַמעריקע. ערשט ווען הערצל האָט זיך געטראָפען ביים צווייטען ציון קאָנגרעס אין אויגוסט 1898 פּערזענליך מיט דר. ריטשאַרד גאָטהייל, וואָס איז מיט זעקס וואָכען פריער אויסגעוויילט געוואָרען אַלס דער ערשטער פּרעזידענט פון דער נייער אָרגאַניזירטער פעדעראַציע פון אַמעריקאַנער ציוניסטען, און גאָטהייל האָט איבערגעגעבען פאַקטען וועגן דר. סינגער'ס אומפאַראַנטוואָרטליכקייט, און גאָטהייל האָט זיך אויך פאַררופען אויף בריוו, וואָס ער האָט בייגעלייגט אין זיין ערשטער אַנקלאַגע וועגן סינגער'ס אַקטיוויטעטען צו אָרגאַניזירן „פאַראייניגטע ציוניסטען פון די פאַראייניגטע שטאַטען", ערשט דאַן האָט הערצל געוויזען דעם קעיבעל, וואָס ער האָט דערהאַלטען פון דר. סינגער, אין 1898, וואָס לייטעט: „באַגריסונג צום ענערגישען פירער דר. טעאָדאָר הערצל. דאָס ביוראָ פון אונזערע פאַראייניגטע ציוניסטען פון די פאַראייניגטע שטאַטען איז שוין דערפענט. אונזער באַזיס איז דאָס באַזעלער פּראָגראַם און ציון עווענטועל. אונטערגעצייכענט, ראַביי דר. פיליפּ קליין, דר. איי. י. בלושטיין, און דר. מיכל סינגער".

מיט צוויי וואָכען שפּעטער האָט דר. הערצל באַקומען צוגעשיקט די נעמען פון אַלע אַנדערע באַאַמטע פון דער נייער אָרגאַניזאַציע, און אַ ליסטע פון 22 ציוניסטישע פאַראיינען, וואָס האָבען זיך אָנגעשלאָסען אין דער אָרגאַניזאַציע (אויך דאָרט זעט מען נישט דעם נאָמען פון ראַביי דר. עדוואַרד בראוני). דער בריוו וואָס דר. גאָטהייל האָט זיך פאַררופען איז געווען פון אַ ציוני און אַ באַוואוסטער העברעער פון דער דעמאָלטדיגער צייט ביים נאָמען וואָלף שור, וואָס האָט מיטגעהאָלפען אין די יאָרען 1897־1898 צו גרינדען ציוניסטישע פאַראיינען אין סיינט פּאָול, מינעסאָטאַ, קענזעס סיטי און דע מאָין, איי‌אָוואַ. ווען סטיפען ט. ווייז, וואָס איז אויך געווען דעלעגאַט צו דעם קאָנגרעס צוזאַמען מיט דר. גאָטהייל, האָט זיך באַקלאָגט אויף סינגער'ס אומפּינקטליכקייט, און האָט אויך איבערגעגעבען פאַקטען, האָט דר. הערצל איבערגעריסען זיינע באַציאונגען מיט סינגער'ן, און נאָר אָנערקענט די נייע ציוניסטישע פעדעראַציע פון אַמעריקאַנער ציוניסטען, פון וועלכע דר. ריטשאַרד גאָטהייל איז געווען פּרעזידענט און סטיפען ס. ווייז, סעקרעטאַר.

דער לעצטער אַקט פון דר. מיכל סינגער'ס טעטיגקייט אין אַמעריקאַנער ציוניזם איז געווען, ווען ער האָט צוגעשיקט אַ טעלעגראַפישע באַגריסונג צום צווייטען ציון־קאָנגרעס קיין באַזעל, אין אויגוסט, 1898, און האָט אונטערגעצייכענט זיין נאָמען אַלס גענעראַל־סעקרעטאַר.

מיט דרך־ארץ,

דזשוליוס האַבער

ניו יאָרק.

יהודה שפיגל,
רחוב בן-יהודה 105,
תל אביב. ישראל.

תל אביב, דיזענגאף. כ"א אלול תשי"ז

1957 סעפטעמבער 5טען

מיין זעהר ליעבער פריינד יוליאוס האבער !

תיכף אין אנהויב פון מיינע שורות מוז איך מודה זיין, אז ס'פעהלט מיר
פשוט דער פאסענדער אויסדרוק דיר צו דאנקען, ערשטענס, פאר דער זעהר
אנגענעהמער איבעראשונג וואס דו האסט אן מיר געדאכט און מיר געשיקט
דיין בוך, און, צווייטענס, פאר דעם בוך גופא, וואס לויט מיין מיינונג
דארף מען עס אויף אידיש רופען: "דער מזמור שיר פון אן אמעריקאנישען ציוניסט".
וואו איך זאל נישט אויפמישען באגעגען איך הארציגע חברים מיט וועלכע איך
האב פארבראכט די שעהנסטע יאהרען אין מיין לעבען. פיעלע מאמענטען עראינערן
וואו איך בין מיטאקטיוו געוועזען, און דאמאלס בין איך געוועזען יונג,
טעמפעראמענטפול, הומארפול, און מ'האט געקוקט דורך ראזיגע ברילען אין די
צוקונפט. מ'האט געגלויבט יעדעס וואורט וואס די פיהרער האבען געזאגט,
ווייל מ'האט דאס געפיהל געהאט אז זיי אליין גלויבען אין דעם וואס זיי זאגען.
אין דער פאנטאזיע לעב איך דורך בשעת לייענען דאס בוך דעם טעם פון
"חדש ימינו כקדם". – איך באוואונדער דיך וואס דו האסט אזויפיעל צייט און
מיה און ארבייט אויפגעבראכט, צוזאמענטראגענדיג דאס רייכע, פיעלפארביגע
מאטעריאל וואס דאס בוך ענטהאלט.

פאר מיר איז דיין בוך זעהר ווערטפול נישט נור ווייל איך ערלעב דערביי
נאך אמאל מאנכע אנגענעהמע און שפאנענדע מאמענטען אין וועלכע איך האב
אקטיוו טיילגענומען, נור אויך דערפאר, ווייל איך לערן דארויס איבער די
ווייטערדיגע ענטוויקלונג פון די עסטרייך-אונגארישע ציוניסטען נאכדעם
ווי איך האב ניו-יארק פארלאזען אין 1910. צוואר אין די ערשטע יאהרען
בין איך נאך געשטאנען אין פארבינדונג מיט פיעלע חברים, און הארי סעקלער
האט מיינע בריעף אבגעדרוקט אין "אידישעם פאלק". אבער באלד איז געקומען
דער ערשטער וועלטקריעג און דער קאנטאקט איז אבגעבראכען געווארען. דערפאר
איז מיר זעהר אנגענעהם צו געפינען אין דיין בוך די פארטזעצונג וואס ביז
יעצט האב איך נור וועניג דערפון געוואוסט. דער אינדעקס ווייזט מיר אן
וואו צו געפינען וואס איך זוך. דאס דערמאנט מיך אן א וויץ וואס אין מיין
זכרון אליין איז ער א "בארדער" שוין מעהר ווי פופציג יאהר. א "יעקע" וואס
האט געוואוינט כל ימיו אין דארף צווישען גויים און האט גארנישט געוואוסט
פון אידישקייט איז אמאל מגולגל געווארען אין שטאדט (בערלין אדער האמבורג)
דוקא אום שבועות. דער בעקאנטער אדער קרוב ביי וועמען ער האט זיך אויפגע-
האלטען האט איהם מיטגענומען אין טעמפעל. ס'איז געקומען צו דער "פרעדיגט"
הערט ער ווי דער ראבינער רעדט מיט אזא בעגייסטערונג פון מאזעס און דער
גאנצער עולם קוועלט פון דער פרעדיגט. אונזער דארפסהעלד קאן נישט פארשטאנען
פארוואס דער ראבינער לויבט אזוי דעם העררן מאזעס, האט איהם זיין קרוב
ערקלעהרט, אז מאזעס האט געבראכט דעם פאלק די לוחות פון בארג סיני. לכתחילה
האט ער נישט באגריפען וואס פאר א גרויסע זאך דאס איז, נור נאכדעם ווי
ער האט "טיעף ארייגעקלעהרט" איז איהם אויפגעגאנגען א ליכט אין מוח:
"אהההההא, יעצט פערשטעה איך, אויס די לוחות ערזעהען וויר וואן די יאהרמערקטע
(יארידים) שטאטפינדען. דאס וואר ווירקליך איין גראסער מאן דער מאזעס!"

–––––––– און איך אז איך וויל עפיס וויסען וועגען געוויסע פערזאנען
אדער פערזענליכקייטען, אדער אינסטיטושאנס א.ז.ו. גיב איך א קוק אין "לוח"
וועלכען דו רופסט "אינדעקס" און איך ווייס תיכף ווען ס'איז יאריד – – –
נור ליידער דערמאנט מיך דאס שלום עליכם'ס "צוריק פון'ם יאריד"...

איך דאנק דיר נאך אמאל גאנץ הארציג פאר דיין פריינדליכקייט און וואונש
דיר א גוט געבענשט יאהר.
דיין פריינד

ווער האט געמאַכט דעם אויפשטאַנד געגען סולטאַן פון אָמאַן?

ווערטהער רעדאַקטאָר:

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם אַרטיקעל „ווער האט געמאַכט דעם אויפשטאַנד געגען סולטאַן פון אַמאַן — קעניג סאַוד אָדער נאַסער" פון אייער השוב'ען מיטאַרבייטער און פאָרטרעטער אין דער יו־ען לעאָן קרישטאַל, וועט איר מיר ערלויבען צו דערמאַנען, אַז די געשיכטע ציט זיך שוין עטליכע יאָר, ווייל נאָך מיט פיר יאָר צוריק האָט דער פאָרטרעטער פון קעניג איבן סאַוד פון סאַודי אַראַביע אין דער יו־ען, ביי אַ קאָנפערענץ פון דער פרעסע, אָנגעקלאָגט די ענגלישע מאַכט אַז די ענגלישע סאָלדאַטען אין די קליינע שעיכדאָמס, וואָס גרעניצען זיך מיט סאַודי אַראַביע שיסען אַריבער די גרעניץ און האָבען שוין געטויטעט פילע איינוואוינער פון זיין לאַנד. עס האָט דאַמאָלס געהייסען, אַז דער זיכערהייט־ראָט וועט די זאַך דיסקוטירען, אָבער סיי אַמעריקע און סיי ענגלאַנד האָבען געזעהן, אַז די פראַגע זאָל ניט פאַרגעבראַכט ווערען פאַר'ן זיכערהייטס־ראָט, ווייל דאָס וואָלט געגעבען רוסלאַנד אַ מעגליכקייט צו מאַכען איר אייגענע פראָפּאַגאַנדע. מען האָט שוין דאַמאָלס געזעהן, אַז הינטער סאַודי־אַראַביע שטעהט אונזער אַמעריקאַנער אויל־טראַסט, וועלכער האָט אַן אויג אויף די עטליכע קליינע אַראַבישע שעיכדאָמס וואָס זיינען אונטער ענגלישער השפעה.

ווי באַוואוסט, זיינען די רייכע אויל פעלדער פון סאַודי־אַראַביע אונטער דער השפעה פון דעם אַמעריקאַנער אויל־טראַסט, וואָס צאָלט צום קעניג סאַוד אין ראָיאַלטיס מער ווי 300 מיליאָן דאָלאַר יערליך. אָבער ענגלאַנד האָט אין יאָר 1956 אויסגעצאָלט אין ראָיאַלטיס צו איין שעיכדאָם, וואָס האָט ווייניגער ווי 200 הונדערט טויזענט איינוואוינער, די גיגאַנטישע סומע פון 185 מיליאָן דאָלאַר. פון דעם אַליין זעהט מען דאָס דער מעכטיגער אַמעריקאַנער אויל - טראַסט [illegible] דאָרטען אַרויסשטופּען די ענגלישע אויל מאַגנאַטען. ווי אַזוי מאַכט מען דאָס? עס ווערט דערצעהלט, אַז מיט 70–80 יאָר צוריק, ווען אַמעריקאַנער אין דער אויל בראַנזשע האָבען געהאַלטען אַן אויג אויף וועלכע אויל פעלדער, האָט מען געדונגען מענשען צו מאַכען דעם דזשאָב. אָבער אין איצטיגען צוואַנציגסטען יאָרהונדערט, פּאַסט דאָס שוין ניט. מוז מען דאָס מאַכען פיל איידעלער. מען האָט אויפגעבויט אַ פראַנקענשטיין אין דער פּערזאָן פון דעם דיקטאַטאָר נאַסער אין עגיפּטען, און מען האָט אים געמאַכט פאַר אַ גרויסען העלד אין דער אַראַבישער וועלט, און דורך אים, מיט דער הילף פון פילע מיליאָנען גוטע אַמעריקאַנישע דאָלאַרען, האָט מען געהאָפט אַרויסצושטויסען די ענגלענדער פון די רייכע אויל־פעלדער. דער אויל טראַסט האָט ניט ערוואַרטעט, אַז נאַסער וועט וועלען בעסער זיך שפּילען מיט די קאָמוניסטען. אָבער אַזוי ווי דער אויל־טראַסט האָט שוין אינוועסטירט אין דער זאַך, איז דאָס ניט אַזוי גרינג אָפּצושטעלען. איבערהויפּט ווען די אַמעריקאַנער האַלטען נאָך אַלץ, אַז נאַסער וועט נאָך צוריקקומען און זיי באַהילפיג זיין אין [illegible] פּלענער.

עס איז די אַמעריקאַנער ניט צום האַרצען, ווען די פרעסע ניט איבער[illegible] דאָס מען זעהט אַמעריקאַנער גע[illegible] ווער אין די הענט פון דעם סולטאַן'ס געגנער און דאָס געווער קומט פון סאַודי אַראַביע. דאָס הייסט, דאָס געווער וואָס אַמעריקע האָט געשאַנקען צו קעניג איבן סאַוד פאַר זעלבסט־פאַרטיידיגונג. איצט זעהט מען, אַז ער האָט אַ גרויסען טייל פון דעם אָוועקגעגעבען צו די רעבעלען און זיי ניצען עס געגען ענגלאַנד.

עס איז שוין באַוואוסט, אַז דער אַמעריקאַנער אויל־טראַסט, ווי אויך די אָפיציעלע וואַשינגטאָן, האַלטען אין איין קעבלען די אַראַבישע לענדער, איבערהויפּט דעם קעניג פון סאַודי־אַראַביע. יעדער באַגער פון דעם קעניג ווערט באַלד אויסגעפירט אין וואַשינגטאָן נאָך ביז'ן היינטיגען טאָג. צום באַדויערען, האָבען אפילו אידען געגלויבט די פראָפּאַגאַנדע וואָס עס איז געקומען פון וואַשינגטאָן, אַז אַמעריקע מוז האָבען דעם אויל פון די אַראַבישע לענדער פאַר זעלבסט־פאַרטיידיגונג. אָבער די לעצטע טעג לייענען מיר אין דער טעגליכער פרעסע, דאָס אונזער פּרעזידענט האָט געגעבען אַן אויפטראַג אַז מען זאָל פאַרקירצען אָדער האַלב אָפּשטעלען דאָס אימפּאָרטירען פון אויל, ווייל די אַמעריקאַנער אויל־פעלדער גיבען אַרויס פיל אויל און מאַנכע פון די קוואַלען מוז מען דאָ פאַרמאַכען, ווייל מיר האָבען שוין אַן איבערפלוס פון דעם שוואַרצען גאָלד. דאָס הייסט, אַז מיר האָבען אַן איבער־פּראָדוקציע.

וואָס עס וועט זיין אין דער צוקונפט איז שווער צו פּראָפעצייען. אָבער פּאַבליים אין דער אויל אינדוסטרי פאַרזיכערען, אַז אַזוי פיל מיליאָנען, וואָס די אַראַבישע קעניגען האָבען באַקומען פון אַמעריקע אין ראָיאַלטיס, וועלען זיי שוין ניט באַקומען. יערענפאַלס, מדינת ישראל, וואָס איז אונז אַלעמען טייער, האָט געליטען פיל, ווייל וואַשינגטאָן האָט פאַרגעצויגען בעסער די אַראַבישע לענדער איידער מדינת ישראל. לאָמיר האָפען, אַז מען וועט נאָך געפינען מערערע נאַפט קוואַלען אין ישראל און דאָס לאַנד וועט מיט דער צייט זיין זעלבסטשטענדיג, וואָס אַנבאַלאַנגט נאַפט פאַר'ן לאַנד, און אויך דאָס אַמעריקע וועט איינזעהן, אַז מיט קעבלען די אַראַבישע לענדער, פירט זי גאַרנישט אויס. עס העלפט נאָך, אַז די אַראַבער זאָלען אָנהאַלטען זייער געגנערשאַפט צו ישראל.

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האָבער.

ניו־יאָרק

טאָג־מאָרגען זשורנאל, אויגוסט 18טער 1957

ציוניזם אין אמאָליגע גאַליצישע שטעטלעך

ווערטער רעדאַקטאָר:

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם אינטערעסאַנטען אַרטיקעל פון אייער חשוב'ען מיטאַרבייטער, מנשה אונגער, „ערשטע ציוניסטישע רעדנער אין א חסידיש שטעטל", וועט איר מיר דערלויבען צו איבערגעבען אן ענליכע געשעעניש אין אונזער שטעטל „בויבערקע ביי לעמבערג" און אזוי ווי עס ווערט באלד זעכציג יאָר זייט דער ערשטער ציוניסטישער קאָנגרעס איז אָפּגעהאַלטען געוואָרען אין באַזעל, די שווייץ, איז [illegible] צו איבערגעבען די [illegible]

באלד נאָכ'ן ערשטען ציון קאָנגרעס, האָט געזאָלט אָפּגעהאַלטען ווערען אין אונזער שטעטל א מאסען פאַרזאַמלונג מיט דעם דעמאָלט באַוואוסטען פאָלקס־רעדנער לייבעל טויבעש, ווי ער האָט געזאָלט איבערגעבען זיינע איינדרוקען פון'ם קאָנגרעס, איבערהייפּט וועגען דעם אומשטערבליכען פירער דר. טעאָדאָר הערצל. די פאַרזאַמלונג האָט געדאַרפט אָבגעהאַלטען ווערען אין דער גרויסער שול. די חסידים זיינען געווען געגען דער פאַרזאַמלונג. אזוי ווי די נאַכטען אַרום דער שול זיינען שוין געווען פאַרפולט מיט

דר. יוזף קובאַק

פאָטער פון גאַליציאַנער ציוניזם, גרינדער און פאָרזיצער פון דער ערשטער ציוניסטישער אַגודה „מקרא קודש" אין לעמבערג.

מענטשען וואָס האָבען געוואָלט הערען דעם גרויסען רעדנער, איז אזוי שנעל ווי די שול האָט זיך געעפנט האָבען די מאַסען ארויסגעשטראָמט אין דער שול, כאָטש חסידים זיינען געשטאַנען ביי דער טיר אום צו שטערן דאָס אריינקומען. עס איז זיי נאָר געלונגען צוריקצוהאַלטען

טאג־מארגען זשורנאל, אויגוסט 18טער, 1957

זייערע אייגענע זין אבער דאַרפֿן האבן זיך אן עצה געגעבן. איבערהויפט איז אינטערעסאנט איבערצוגעבן פון צוויי זין.

יואל שפיגעל, וואס איז מיט יארן שפעטער געווען דער מיט־רעדאקטאר פונ'ם לעמבערגער טאגבלאט, און איז אומגעבראכט געווארן פון היטלער'ס מערדערס, און דער אנדערער, אים צו לאנגע יארן, משה פישער, וואס האט אימיגרירט קיין אמעריקע, וואס צוזאמען מיט זיין ברודער אברהם זיינען באוואוסטע געשעפטסלייט.

זיי האבן, א גריסען־טייל פון זייער פארמעגען אינוועסטירט אין דער קאלאניע „רעננה", וואס איז געשאפען פון אונזער ניו יארקער אחוזה, וואס מיר האבן ארגאניזירט מיט 45 יאר צוריק. אזוי ווי שפיגעל און פישער זיינען פון זייערע עלטערן נישט דערלויבט געווארן אריינצוגיין אין דער שול, זענען זיי דורך א זייטיגער טיר ארויף צו דער ווייבערשער אפטיילונג און מיט א שטריק האבן זיי זיך ארונטערגעלאזען אין דער שול אום צו הערען ליידעל טויבעש איבערגעבען א רעפארט פונ'ם ציון קאנגרעס און פון דר. הערצל. ליידער האבן דעמאלט די חסידים געברויכט א טאקטיק, וואס מען האט קוים ערווארטעט פון פרומע אידען. זיי האבן געבראכט א זשאנדאר און ער איז ארויף אויף דעם באלעמער און ארונטערגעפירט דעם רעדנער, מיט א ווארנונג דאס ער מוז גלייך פארלאזען אינזער שטעטל, אז נישט וועט ער אים ארויספירן ביז דער באן וואס גייט קיין לעמבערג.

דאס ענליכע האט פאסירט אין פילע שטעט און שטעטלעך איבער גאנץ גאליציע און ווארשיינליך אויך אין אנדערע לענדער. אבער עס איז אינטערעסאנט, דאס גראד דעמאלט, ווען אין אונזער שטעטל האט מען נישט געלאזט האבן ציוניסטישע פארזאמלונגען, האבן אנדערע צוויי יונגעלייט פון בוי־בערקע, דא אין ניו יארק ארגאניזירט דעם ציון פאראיין „יהודה הלוי". איינער פון זיי איז משה שפיצבארד וואס איז דעמאלט געווען דער מענעדזשער פון דער פארמעלאוס־באנק אויף איסט בראדוויי, און דער אנדערער אברהם פרוכטער, וואס איז מיט יארן שפעטער געווען באשעפטיגט ביי דער ראקעפעלער אייל געזעלשאפט. שפיצבארד און פרוכטער, האבן צו זייער קינדהייט צו זיין די סאמע ערשטע צו זאמלען עטליכע וואכן נאך דעם ערשטען ציון קאנגרעס אויף א חתונה פון זייערע באקאנטע, א געוויסע סומע פאר'ן אידישן נאציאנאל פאנד, און דאס געלט איז אוועקגעשיקט געווארן צו דר. הערצל קיין ווין. דאס איז געווען פיר יאר נאך איידער דער אידישער נאציאנאל־פאנד איז געגרינדעט געווארן אויפ'ן פינפטען ציוני. קאנגרעס, אין יאר 1901.

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האבער

ניו יארק.

פּיקאַנטע פּרטים וועגן דער פּראָקלאַמירונג פון דער מדינת ישראל

חשוב׳ער רעדאַקטאָר:

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם אַרטיקעל פון אייער חשוב׳ן מיטאַרבעטער ב. צ. גאָלדבערג, „פאַרוואָס אַמעריקע האָט זיך געוואַקלט ביים אויפשטעלן די אידישע מדינה”, וועט איר מיר דערלויבן צו קאָרעגירן דעם זאַץ „די דערקלערונג פון דער אומאָפּהענגיגער מדינה האָט בן גוריון געלייענט פיר אזייגער נאָכמיטאָג אין דער פאַלעסטינער צייט, דאָס איז געווען זעקס אזייגער אַמעריקאַנער צייט”. דאָס איז נישט אַזוי, ווייל פיר אזייגער נאָכמיטאָג איז געווען צען אזייגער אין דער פרי ניו־יאָרקער צייט.

עס איז אינטערעסאַנט, אַז צען אינדערפרי האָט זיך דר. אבא הלל סילווער אויפגעשטעלט ביי דער דערעפענונג זיצונג אין לעיק סוקסעס, און האָט דערקלערט, אַז היינט, דעם 14טען מאַי, וואָס איז איצט פיר אזייגער פאַלעסטינער צייט, האָט דוד בן גוריון געלייענט די פּראָקלאַמאַציע פאַר דער אומאָפּהענגיגער מדינה, און צו דער לייכער צייט האָט דר. סילווער עראַנקט דעם קאָמיטעט פון דער רען פאַר געבען איב די געלעגנהייט בייצוזאַוויינען די זיצונגען און נעמען אַן אַנטייל ווען עס האָט זיך געהאַנדלט וועגן ארץ ישראל. דר. סילווער האָט דערקלערט, אַז מדינת ישראל וועט האָבן אייגענע פאַרטרעטער ביי די זיצונגען פון דער יו־ען. ער האָט אויך דערקלערט, אַז ער, אַלס אַן אַמעריקאַנער בירגער, האָט זיך ביז דעמאָלט באַטייליגט אין דער יו־ען, אַלס אַ מיטגליד פון דער אידישער אַגענטור, אָבער איצט, ווען ישראל האָט זיך דערקלערט אַלס מדינה, וועט זי האָבן אייגענע פאַרטרעטער.

די זיצונג האָט דעם טאָג אָנגעהאַלטען אין לעיק סוקסעס ביז דריי אזייגער נאָכמיטאָג. און פון לעיק סוקסעס האָבן זיך די יו־ען דעלעגאַטען צוגעאיילט צו דער ספּעציעלער זיצונג פון דער דזשענעראַל אַסעמבלי, וואָס האָט זיך געעפענט מיט אַ שעה שפּעטער אין פלאַשינג מעדאָו. די דעלעגאַטען און די ציטונגס־פאַרטרעטער זענען געזעסען ווי אויף הייסע קוילן. מיר האָבן געהאַלטן אין איין קוקן אויפ׳ן זייגער, ווייל ביז זעקס אזייגער האָבן נאָך די שונאים פון אַ אידישען שטאַט ביי דער יו־ען געקאָנט אַריינברענגען אַ רעזאָלוציע געגען דעם דערקלערונג, אָבער ווען דער זייגער האָט געוויזען אַ מינוט נאָך זעקס, זענען מיר שוין געווען באַרואיגט און מיר האָבן זיך שוין געוואונשען מזל־טוב.

צען מינוט נאָכדעם איז דורכגעלאָפען אַ מעסענדזשער פון איינער פון די גרויסע נייעס אַגענטורן, וואָס איך האָב געקענט אין דער יו־ען, און האָט מיר אַריינגעזאָגט אין אויער, אַז אַמעריקע האָט נאָר וואָס אָנערקענט מדינת ישראל. איך האָב דאָס איבערגעגעבען צו דעם פאַרטרעטער פון דער טעגליכער ניו יאָרק טריביון, וואָס איז געזעסען לעבן מיר, דזשאָן ראָדזשערס, מיט וועמען איך בין געווען באַפריינדעט נאָך פון ארץ ישראל. זיינע ערשטע ווערטער זענען געווען: „מאַך דיך נישט נאַריש. זע אונטען, ווי די אַמעריקאַנער דעלעגאַציע זיצט זיך אַזוי רואיג. ווען עס זאָל זיין ווי דו זאָגסט, וואָלטן זיי געווען די ערשטע דאָס צו וויסען!” און אַזוי ווי ער האָט גערעדט צו מיר האָבן מיר באַמערקט ווי עטלעכע פון דער אַמעריקאַנער רעלעגאַציע ביי דער דזשענעראַל אַסעמבלי זענען אַרויסגערופען געוואָרען צום טעלעפאָן, און ערשט דאַן איז דזשאָן ראָדזשערס אַליין אויך אַראָנטערגעלאָפען צוזאַמען מיט די אַנדערע ציטונגסלייט פון דער פרעסע אַבטיילונג, און שנעל איז דער זאַל פון דער דזשענעראַל אַסעמבלי פאַרוואַנדעלט געוואָרען אין אַ מאַסען־פאַרזאַמלונג. די זיצונג איז שוין מער נישט אָנגעגאַנגען, און איך האָב באַמערקט ווי אַראַבישע ציטונגס פאַרטרעטער האָבן זיך געווישט די אויגען און מיט טרערן באַהויפּטעט, אַז אין ווייניגער ווי אין אַ מאָנאַט וועט די אידישע מדינה אָפּגעווישט ווערען פון דער ערד...

דזשאָן ראָדזשערס האָט מיר דעם זעלבען טאָג איבערגעגעבען, אַז דער הויפּט פון דער אַמעריקאַנער דעלעגאַציע ביי דער יו־ען, וואָרען אָסטין, מיט וועמען ער איז געווען באַפריינדעט, האָט אים מיט אַ טאָג פריער געזאָגט, אַז ווי עס זעט אויס וועט בן גוריון נישט פּראָקלאַמירען קיין אידישע מדינה, און פאַלעסטינע וועט אַ געוויסע צייט מוזען זיין אונטער אַ טראַסטישיפּ, ווייל דאָס איז געווען דער פאַרלאַנג פון דעם דעמאָלטדיגען סעקרעטאַר פון סטעיט דזשאָרדזש מאַרשאַל, אָבער דער פּרעזידענט העררי ס. טרומאַן, ווי שוין באַקאַנט, האָט אַנדערש געדענקט. אין דאַנק טרומאַנ׳ען איז מדינת ישראל אָנערקענט געוואָרען שוין באַלד אין דער פרי, שבת דעם 15טען מאַי, פון פילע לענדער, איינגעשלאָסען סאָוועט־רוסלאַנד.

מיט דרך ארץ

רזשוליוס האַבער

ניו־יאָרק

אינטערעסאַנטע „פאַקטען" וועגן סיירוס ל. סולצבערגער, פאָטער פונ'ם אַרויסגעבער פון דער „ניו יאָרק טאַימס"

ווערטער רעדאַקטאָר:

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם אַרטיקעל פון אייער חשוב'ן מיטאַרבייטער נ. זאַלאָוויץ, „נייער פּרעזידענט פון ניו יאָרק טאַימס", ווערט אויך דערמאָנט דער פאָטער פון דעם פּאַבלישער, אַרטור העיז סולצבערגער. דער פאָטער פון אַרטור העיז, סיירוס ל. סולצבערגער, האָט געהאַט זעהר גרויסע פאַרדינסטען אין זיין צייט. איך דערמאָן זיך, ווען אין נאָוועמבער 1905 זיינען אויסגעבראָכען די פּאָגראָמען אויף אונזערע ברידער אין רוסלאַנד, האָט זיך געגרינדעט דאָ, אין אַמעריקע, אַ קאָמיטעט, אום צו זאַמלען געלט שטיצע פאַר די געליטענע פונ'ם פּאָגראָם, מיט דעם אידישען שטאַטסמאַן, אָסקאַר שטראָוס, אַלס טשערמאַן, און דעם דעמאָלסט באַוואוסטען אידישען באַנקיר, יעקב ה. שיף, אַלס טרעזשורער, און סיירוס ל. סולצבערגער אַלס עהרן־סעקרעטאַר.

ווי מיר געדענקען, האָט ער אַוועקגעגעבען טעג און נעכט אין דער ריזיגער אַרבייט צו שאַפען שנעל גרויסע סומען געלט, וואָס איז געווען זעהר נויטיג. אין ווייניגער פון צוויי מאָנאַטען האָט די קאָמיטע איבערגעשיקט קיין רוסלאַנד איבער אַ מיליאָן און 500 טויזענט דאָלאַר. עס איז דעמאָלסט געווען אַ ריזיגע סומע און עס האָט פאַרלאַנגט, ווי שוין געזאָגט, זעהר פיל אַרבייט.

מר. סיירוס סולצבערגער האָט זיך מיט צוויי יאָר פאַר די פּאָגראָמען באַקענט מיט דר. טעאָדאָר הערצל, ביים 6טען ציון קאָנגרעס אין באַזעל, אין 1903, וואו ער איז געווען אַלס דעלעגאַט פון דער פעדעראַציע פון אמעריקאַנער ציוניסטען (די הויפּטיגע זייאָניסט אָרגאַניזיישאָן אין אַמעריקע). סולצבערגער איז דעמאָלסט אויך געווען דער וויצע־פּרעזידענט פון דער ציון פעדעראַציע.

ווי באַוואוסט, האָט מען אויף דעם 6טען ציון־קאָנגרעס פאַרהאַנדעלט וועגן אוגאַנדאַ. סולצבערגער האָט געשטיצט דר. הערצל'ען אין דער אוגאַנדאַ־פראַגע.

ווען סולצבערגער האָט זיך צוריקגעקערט פונ'ם קאָנגרעס, האָט ער פאַר אונז איבערגעגעבען אַ באַריכט פון דעם קאָנגרעס. די מייניסטע צייט אין זיין באַריכט האָט ער גערעדט וועגן דער פּערזאָן הערצל. סולצבערגער איז געווען באַגייסטערט, ווען דר. הערצל און ער האָבען באַזוכט שבת די שיהל אין באַזעל, וואו הערצל איז אויפגערופען געוואָרען צו דער תורה און האָט געגעבען די סומע פון 800 שווייצאַרישע פראַנקען פאַר דער שיהל, וואָס איז דעמאָלסט געווען 160 אַמעריקאַנער דאָלאַר. אין דער צייט האָט הערצל שוין געהאַט פּאַקטיש אויסגעגעבען זיינע און זיין פאָטער'ס פאַרמעגען פאַר'ן ציון אידעאַל.

איך דערמאָן זיך אויך דאָס סולצבערגער'ס רעפּאָרט וועגן דר. הערצל האָט געדויערט אַבער אַ שעה און איבער'ן קאָנגרעס האָט ער גערעדט ווייניגער ווי אַ האַלבע שעה. אין די שפּעטערע יאָרען האָט סיירוס סולצבערגער פיל געהאָלפען דר. י. ל. מאַגנעס'ן אין זיין אַרבייט פאַר'ן העברעאישען אוניווערזיטעט אין ירושלים. סיירוס סולצבערגער האָט זיינע בייסטייערונגען אָנגעהאַלטען ביז זיין טויט אין יאָר 1932.

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האבער,

ניו יאָרק, נ. י.

טאָג-מאָרגען זשורנאל, יולי 2טער, 1957

וועגן אַן אינטערעסאַנטער פּאַסירונג

חשוב'ער רעדאַקטאָר

די נייעס אין „טאָג-מאָרגען זשורנאַל", אַז הונדערט פּאָליסלייט האָבן באַשיצט דעם נאַצי-דיריגענט אין קאַרנעגי-האָל, דערמאַנט אין די ערשטע באַריכטען, וואָס דאָן סטיפען ס. וויז, ע"ה, האָט געשיקט צו דר. הערצל'ען אין וויען.

ווי שוין באַוואוסט, האָט דר. הערצל, ע"ה אין יאָר 1898, ביים צווייטען ציון קאָנגרעס אין באַזעל, באַאויפטראַגט ראַבינער וויז, וואָס איז דעמאָלט געווען אַ דעלעגאַט צום ציון קאָנגרעס פון אַמעריקע, אַז ער זאָל צושיקען צו הערצל'ען אַלע וויכטיגע נייעס וועגן ציוניזם ווי אויך וועגן אַנדערע וויכטיגע אידישע אַקטיוויטעטען אין אַמעריקע, וואָס זאָלען זיין פּאַסיג צו פאַרעפענטליכען אין דער אָפיציעלער ציוניסטישער וועכענטליכער צייטונג „די וועלט", וואָס איז געגרינדעט געוואָרען פון דר. הערצל'ען אין 1897.

דעם ערשטען באַריכט האָט [illegible] וויז צוגעשיקט אין נאָוועמבער, 1898. ביי דער אָפיציעלער דערעפענונג פון דעם „היברו טעכניקאַל אינסטיטוט" האָט דער דאַמאָלדיגער ניי-דערוויילטער גאָווערנאָר פון דעם שטאַט ניו יאָרק, טעאָדאָר רוזוועלט, אין זיין רעדע דערציילט, אַז ווען ער איז געווען פּאָליציי-קאָמישאָנער פון ניו יאָרק, איז צו אים געקומען אַ קאָמיטע, וואָס איז געווען פאַראינטערעסירט אין אַ באַוואוסטען אַנטיסעמיטישען אַגיטאַטאָר אהלוואַרדט, וואָס איז אַהערגעקומען פון אייראָפּע. זיי האָבן פאַרלאַנגט פון דעם פּאָליציי-קאָמישאָנער ער זאָל געבען פּאָליציי-זיכערונג פאַר דער גרויסער פאַרזאַמלונג, וואו דער אַנטיסעמיט האָט גערעדט. רוזוועלט האָט צוגעשיקט צו דער פאַרזאַמלונג 30 פּאָליסלייט. צו מאָרגענס נאָך דער פאַרזאַמלונג איז די קאָמיטע מיט אהלוואַרדט'ן געקומען צו רוזוועלט'ן אים צו דאַנקען פאַר צושיקען פּאָליציי צו האַלטען אָרדנונג ביי דער פאַרזאַמלונג. רוזוועלט האָט זיי אויפגענומען העפליך און געזאָגט, אַז די אַלע פּאָליסלייט, וואָס ער האָט געשיקט צו האַלטען אָרדענונג זענען געווען אידישע, און זיי, ווי אויך די אידישע באַפעלקערונג פון ניו יאָרק, זענען פיינע אַרבעטסזאַמע בירגער פון דער גרויסער שטאַט צוגלייך מיט ~~דער נישט-אידישער באַפעלקערונג.~~ אַבער אויף להבא וועט ער אַלס פּאָליציי-קאָמישאָנער נישט שיקען זיינע מענשען צו באַשיצען אַ פאַרזאַמלונג, וואו מען באַשמוצט די אידישע באַפעלקערונג. רוזוועלט האָט געראָטען זיי זאָלען אויפגעבן די אַנדערע פאַרזאַמלונגען, וואָס דער אַנטיסעמיט האָט אָרגאַניזירט, ווייל ער, אַלס הויפּט פון דער פּאָליציי, וועט נישט דולדען, אַז מען זאָל ביי אַן עפענטליכע פאַרזאַמלונג באַליידיגען די אידישע איינוואוינער. דאָס איז דעמאָלט געווען די ענדע פון דעם אַנטיסעמיט'ס באַזוך אין ניו יאָרק.

אין דעם זעלבען [illegible] האָט דר. וויז אויך איבערגעגעבען, אַז דער אַמט אַלס מיניסטער צו דער טערקישער רעגירונג, וואָס אָסקאַר שטרויס האָט פאַרנומען, וועט אין גיכען דערהויבען ווערען צו אַ פולען אַמבאַסאַדאָר. די נייעס האָט הערצל'ען זעהר דערמוטיגט, ווייל, ווי באַוואוסט, האָט דר. הערצל דעמאָלט געזוכט די באַקאַנטשאַפט פון פּראָמינענטע פּערזאָנען, וואָס האָבן געהאַט אַ צוטריט צום טערקישען הויף.

דר. וויז איז אויך אין זיין צייט באַאויפטראַגט געווען צו שיקען איינצעלהייטען וועגען דעם שטעטעל וואודביין, ניו דזשוירזי, וואָס איז עטאַבלירט געוואָרען מיט די געלטער פון באַראָן מאָרים דע הירש אין 1891. אזוי ווי דר. וויז האָט נאָך זיין צוריקקערן פונ׳ם קאָנגרעס אָנגענומען אַ פּאָסטען אלס ראַבינער אין פּאָרטלאַנד, אָרעגאָן, איז אים ניט געווען מעגליך ווייטער צו שיקען קאָרעספּאָנדענצען פון דאָרטן. אָבער מיט עטליכע יאָר שפּעטער האָט אַן אדוואָקאַט פון גאַליציע מיט׳ן נאָמען דר. ה. סיראָפּ, באַזוכט וואודביין, און האָט פאַרעפענטליכט אין דער טעגליכער צייטונג פון לעמבערג איינצעלהייטען וועגען וואודביין, וואָס זענען אין יאָר 1905, שוין נאָכ׳ן טויט פון אונזער אומפאַרגעסליכן פירער דר. הערצל, דערשינען אין „דער וועלט". דר. סיראָפּ האָט איבערגעגעבן, דאָס ווען ער האָט באַזוכט וואודביין, האָט דאָס שטעטעל געהאַט 2,500 איינוואוינער, אלע אידען. זיי האָבען געוואוינט אין קליינע הייזער, מיט אלע באַקוועמליכקייטן לויט דער דאַמאָלסדיגער צייט. דער מעיאָר פון וואודביין איז געווען ה. ל. סאַבסאָוויטש, ער איז אויך געווען דער הויפּט פון דער שול, וואו 400 קינדער האָבען געלערנט, און אויך פון [illegible] קינדער־גאָרטען, ווי אויך פון [illegible]

פרייטאָג, 4 נאָכמיטאָג. זיי האָבען פאַרדינט צווישען 8־6 דאָלאַר אַ וואָך, פון דעם האָבען זיי געצאָלט רענט זעקס דאָלאַר אַ חודש. האָט האָט אויך שוין אנטהאלטען דאָס אויסצאָלונג פון דעם הויז. עס איז געווען אויסגערעכנט, אז דאָס וועט נעמען ביז 10 יאָר, און יעדער וועט האָבען אויסגעצאָלט זיין הויז. דאָס שטעטעל האָט געהאַט איין פּאָליסמאַן, און ער האָט נישט געהאַט אַ שטאָך אַרבעט, די מיינסטע צייט האָט מען אים געטראָפען אין וויין היים.

די מיינסטע פון די איינוואוינער זענען געווען אידען פון רוסלאַנד. אלע איינוואוינער פון וואודביין האָבען זיך געהאַלטען גלייך; געשט קיין אונטערשיד אויב ער איז געווען דער דאָקטאָר, באַאַמטער, לערער, אָדער אַ פּראָסטער אַרבעטער. דר. סיראָפּ האָט אויך באַזוכט די פיר אַגריקולטור קאָלאָניעס, וואָס זענען געגרינדעט געוואָרען מיט דער שטיצע פונ׳ם באַראָן הירש פאָנד. די קאָלאָניעס האָבען זיך געפונען אַ שעה רייזע פון וואודביין. דאָס זענען געווען די נעמען פון די 4 קאָלאָניעס: אַליאַנס, כרמל, ראָזענהיים און נאָרמאַ.

דאָס אינטערעסאַנטסטע איז געווען, אַז 9 יאָר שפּעטער נאָכדעם ווי דר. וויז האָט באַקומען די מיסיע צו באַריכטען וועגען וואודביין, האָט דר. וויז דערמאָנט ביים חנוכה־אָווענט, וואָס אונזער עסטרייך־אונגאַרישער ציון פאַראיין האָט פאַראַנשטאַלט אין פאָלקסגעייסעאום האָל, אויף דער איסט־סייד. אין יאָר 1907 האָט וויז געגרינדעט, און איז געווען דער גייסטיגער פירער פון דער „פרי־סינאַגאָג" אין קאַרנעגי האָל.

דזשוליוס האָבער,
ניו־יאָרק.

[illegible]
...יינסטע פון דער באַפעלקערונג ה...
...ט געאַרבייט אין די פיר פאַבריקע...
... (מילינערי און קליידער), די אַרב...
...עטס־טעג זענען געווען פון זונט...
...אָג פרי ביז

טאָג־מאָרגען זשורנאַל, 26טער דעצעמבער 1956

נפתלי־הערץ אימבער

(צום 100־טן געבוירענטאָג פונ'ם מחבר פון „התקוה")

פון דזשוליוס האַבער

היאָר איז געוואָרען 100 יאָר זינט ס'איז געבוירען געוואָרען דער מחבר פון אידיש־נאַציאָנאַלן הימן „התקוה", נפתלי הערץ אימבער.

די „התקוה" האָט אויסגעאיבט א ריזיגען איינפלוס אויף אידען אין דער גאַנצער וועלט, א סך א גרעסערען ווי וועלכע ס'איז אַנדערע מעלאָדיע. אומעטום וואו אידען קלייבען זיך צוזאַמען, זינגען זיי אימבער'ס אומשטערבליכע ווערטער. מיליאָנען משה'לאַך און שלמה'לאַך, שרה'לאַך און דבורה'לאַך מאַכען די ערשטע באַקאַנטשאַפט מיט אונזער קולטור א דאַנק דער „התקוה". די האָפענונגען, די חלומות, אַספּיראַציעס און שטרעבונגען פון דעם אידישען פאָלק קומען צום נשמה'דיגען אויסדרוק אין אימבער'ס אויפרודערנדיגע און באַגייסטערנדע פערזען.

און דאָך מוז מען זאָגען מיט אַן אויפריכטיגן באַדויער אַז די דאַטע פון אימבער'ס געבוירנטאָג איז אַדורך כמעט ווי אומבאַמערקט. און דאָס איז מאָדנע דערפאַר, ווייל די אַלע וואָס האָבן געקענט אימבער'ן ווייסען און געדענקען אים אלס אַן אימפּולסיווען מענשען מיט א שטאַרקען ווילען, הגם ניט קיין פּראַקטישען. ער האָט מיט זיך פאָרגעשטעלט די ראָמאַנטישע קאָנצעפּציע פון א פּאָעט, און אפשר דערפאַר איז ער גלייכצייטיג געווען באַליבט און געהאַסט.

מען האָט וועגען אימבער'ן אָפטמאָל גערעדט ווי וועגען א שווערען עגאָצענטריקער, גענצליך פאַרטאָן אין זיך, וועמען ס'גייען ניט אָן קיין מענשליכע ווערטען. ער האָט אָבער אויך געהאַט מעלות, טיף פאַרבאָרגענע, וואָס פלעגען נאָר אַמאָל קומען צום אויסדרוק. אין די לעצטע טעג פון זיין אָרימען, ביטערען לעבען, פלעגט ער פאַר די לעצטע פענים קויפען קאַוועס (וואָטערמעלאָנס) אויף דער איסט סאַיד און פאַנאַנדערטיילען זיי צו הונגעריגע אָרימעלייט.

כ'דערמאָן זיך, ווי אימבער האָט אין יאָר 1907 באַזוכט די קלוב־צימערן פון די עסטרייך־אונגאַרישע ציוניסטען אויף דער איסט־סאַיד, אין דער באַגלייטונג פון דעם פאָטער פון אידישען טעאַטער, אברהם גאָלדפאַדען. פון דעם אופן ווי זיי זיינען אַריינגעקומען אין די קלוב־צימערן, האָט מען געקאָנט מיינען, אַז אימבער איז א גענעראַל. זיין אָרעם איז געווען פאַרוואָרפען איבער גאָלדפאַדענ'ס פּלייצע, און געניגט זיך אויף רעכטס און לינקס. אימבער פלעגט נאָר ריידען וועגען זיך, און דאָך האָבען מיר זיך צוגעהערט, ווי דער זלאָטשאָווער יונגערמאַן (פון גאַליציע) האָט אָנגעשריבען די העברעאישע פּאָעמע „אוסטריא" לכבוד דעם קיסר פראַנץ יאָזעף און איבערגעשיקט פּאָעמע אין א דייטשער איבערזעצונג צום קיסר. אימבער האָט שפּעטער געקראָגען א בריוו פונ'ם קיסר מיט א טשעק אויף 25 גולדען (10 דאָלאַר). אימבער איז דעמאָלט אַלט געווען בלויז 15 יאָר, און ער האָט דאָס געשעענע איבערגעטייטשט אין דעם זין, אַז ער האָט שוין דערגרייכט א הויכע ליטעראַרישע פּאָזיציע.

א פּאָר יאָר נאָך זיין פאָטער'ס טויט, איז אימבער אָפּגעפאָרען קיין בראָדי, וואו ער האָט זיך באַקענט מיט א געוויסען פעלדמאַן, א שטיקעל סוחר וואָס האָט זיך באַהאַלטען פאַר א גאַנצען פּאָעט... פעלדמאַן האָט גענומען אימבער'ן אין א שענקעל, געגעבען אים א שנאַפּסעל, און אָנגעהויבען פאָרצולעזען זיין פּאָעזיע. פעלדמאַנ'ס שירים האָבן געהאַט אַזאַ מין טעם, אַז אימבער

טאָג־מאָרגען זשורנאל,26טער דעצעמבער 1956

האָט זיך געהייסען דערלאַנגען איין גלעזעל נאָך אַ צווייטס. צום גליק איז אין שענקעל אריינגעקומען אימבער׳ס אַ האַנדסמאַן פון זלאָטשעוו, מייסען, וואָס האָט אימבער׳ן איינגעלאַדען צו אַ מאָלצייט.

מייסען האָט זיך געהאַלטען פאַר אַ בעל מדקדק. נאָכ׳ן מיטאָג האָט מייסען „אַנטדעקט״ פאַר אימבער׳ן די „נייעס״, אַז ער, מייסען, האָט „געפונען״ אַ „גרייז״ אין יהודה הלוי׳ס אַ שיר. אימבער איז געבליבען זיצען רואיג און קאַלט. דאַן האָט מייסען זיך אָפּגערופען, אַז אימבער וועט ניט זיין קיין גרויסער דיכטער, סיידען ער וועט זיך פריער ניט אויסלערנען דקדוק.

אימבער האָט דענסטמאָל אַ זאָג געטאָן, אַז ישעיהו הנביא האָט אויך ניט געקאָנט קיין דקדוק, און פונדעסטוועגען איז ער איינער פון די גרעסטע וועלט־דיכטער. „דער מאָגען און די נשמה״ — האָט אימבער מוסיף געווען — „האָבן עפּעס געמיינזאַמעס: זיי ביידע ווילען ניט וויסען פון קיין דקדוק״...

אויף צומאָרגענס האָט אימבער באַזוכט דעם בראָדער למדן ר׳ הערשל שאָר און געכאַפּט מיט אים אַ שמועס.

אין רעזולטאַט פון אָט דעם שמועס איז די „התקוה״ געבוירען געוואָרען.

שאָר האָט גע׳עצה׳ט אימבער׳ן צו שרייבען פּשוט און פאַרשטענדליך, ס׳זאָל אַפּעלירען צום מאַסען־מענש, ווי אויך דערמוטיגט אים צו שרייבען דעם נאַציאָנאַלען אידישען הימן.

שאָר׳ס ווערטער זיינען טיף אריינגעדרונגען אין אימבער׳ס וועזען, און ניט געגעבען אים קיין רו.

אימבער האָט צונויפגעקליבען אַלע זיינע מאַנוסקריפּטען און איז אוועקגעפאָרען קיין לעמבערג זיך זען מיט אברהם קראָכמאַל׳ן, אַ באַרימטער געלערנטער זון פון ר׳ נחמן קראָכמאַל.

ער האָט זיך געטראָפען ט קראָכמאַל׳ען אין אַ לעמבערגער קאַפע. צוערשט איז קראָכמאַל ניט געווען ווילינג צו לעזען אימבער׳ס שירים. שפּעטער אָבער ווען ער האָט זיך דערוואוסט, אַז דער קיסר אַליין האָט באַערט אימבער׳ן, האָט ער גענומען לייענען אימבער׳ס לידער. דער איינדרוק פון די שירים איז געווען אַזוי שטאַרק, אַז קראָכמאַל האָט גערופען צו זיך אַ דרוקעריי, ווי אויך געזאַמעלט געלט צווישען זיינע פריינד אום ארויסצוגבן 1000 עקזעמפּליאַרען פון אימבער׳ס פּאָעזיע.

דער באַנד לידער איז געווען אַ סוקסעס.

קראָכמאַל האָט אוועקגעפירט אימבער׳ן צוערשט צו אַ באַרבער, דאַן צו אַ שניידער — און אין 24 שעה איז שוין אימבער געווען אַ מאָדערן געקליידעטער יונגערמאַן. קראָכמאַל האָט אַפילו געוואָלט שיקען אימבער׳ן אין גימנאַזיע, אָבער אימבער׳ס מוטער האָט זיך ווענען דעם דערוואוסט און זי איז גלייך אראָפּגעקומען קיין לעמבערג און באַשטאַנען אויף דעם, אַז איר זון זאָל תיכף ומיד פאָרען מיט איר צוריק קיין זלאָטשעוו.

אימבער האָט זיך אין זלאָטשעוו לאַנג ניט אויפגעהאַלטען. אין 1882 איז ער צוגעשטאַנען צו דער בילויים־באַוועגונג און מיט דער מוטער׳ס צושטימונג געקליבען זיך פאָרען קיין ארץ ישראל. אויפ׳ן וועג האָט ער זיך אויפגעהאַלטען אין בולגאַריע און קאָנסטאַנטינאָפּאָל, וואו ער האָט זיך, אגב, באַפריינדעט מיט סער לאָורענס אליפענט, דעם פריינד פון אַ אידיש לאַנד.

אין 1886 האָט אימבער פאַרעפענטליכט אַ באַנד לידער אונטער׳ן נאָמען „ברקאי״, אין וועלכען ס׳האָט זיך אויך געפונען „התקוה״, וואָס איז געוואָרען דער נאַציאָנאַלער הימן פון אידישען פאָלק און פון מדינת ישראל.

אידישע פאַרמער אין אַמעריקע

ווערטער רעדאַקטאָר:

עס קומט אַ דאַנק אייער חשוב'ן מיטאַרבייטער י. שמועליוויטש, פאַר די אַרטיקלען וועגן די אידישע פאַרמערס אין ניו יאָרק סטעיט. אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם ווערט דער נאָמען פון באַראָן מאָריץ דע הירש דערמאָנט, אַלס דער יעניגער וואָס האָט געהאָלפען באַזעצען אידען אויפ'ן לאַנד אַלס פאַרמערס. ליידער האָט מר. שמועליוויטש געענדיגט זיינע אַרטיקלען און ניט דערמאָנט דאָס אויך אין פילע שטעטלעך אין ניו דזשוירזי האָבען זיך באַזעצט אידען אויפ'ן לאַנד און זיינען געוואָרען גוטע פאַרמערס, און זיי מאַכען אַ גוט לעבען. עס האָט אויך געזאָלט דערמאָנט ווערען דאָס ריין־אידיש שטעטל וואוּדביין, וואו דער באַראָן האָט אין יאָר 1891 געגרינדעט די דעמאָלט־באַוואוסטע אַגריקולטור־שולע, וואו הונדערטע אידישע יונגעלייט האָבען זיך געלערענט פאַרמעריי.

איך דערמאָן זיך אַ יונגענמאַן מיטן נאָמען אליעזר ליפּע יאפּע. ווען ער האָט אין יאָר 1912 געענדיגט די שולע, האָט ער זיך באַזעצט אין ישראל, וואו ער האָט שוין געלערענט אַנדערע יונגע מענשען מאָדערנע פאַרמעריי. יאפּע איז שפּעטער געווען איינער פון די וואָס האָבען געגרינדעט די ערשטע מאָדערנע קאָאָפּעראַטיווע קאָלאָניע, נהלל, און אויך איינער וואָס האָט מיטגעהאָלפען אין דער גרינדונג פון דער קאָאָפּעראַטיווער געזעלשאַפט — „תנובה" — וואָס האָט די אויפזיכט איבער דעם פאַרקויף פון די פּראָדוקטען פון די קיבוצים און אויך פון די קאָאָפּעראַטיווע קאָלאָניעס.

וואוּדביין איז געווען אַ הונדערט־פּראָצענטיג אידיש שטעטל, וואָס איז געווען באַוואוּסט ניט נאָר ביי אונז אין אַמעריקע, נאָר איבעראַל, וואו מען האָט זיך אינטערעסירט מיט פאַרמעריי צווישען אידען. אין באַראָן הירש האָט געשעפּט פאַרגעניגען פון דער שולע, וואָס ער האָט עטאַבלירט דאָרט. אויך דר. טעאָדאָר הערצל איז געווען אינטערעסירט אין דעם פּראָגרעס וואָס דאָס שטעטל האָט געמאַכט. דר. הערצל, ווען ער האָט זיך געטראָפען צום ערשטען מאָל מיט דר. סטיפען ס. וויז, אין באַזעל, ביים צווייטען ציון־קאָנגרעס, אין יאָר 1898, האָט ער צווישען אַנדערע־אינטערעסאַנטע זאַכען אויך דערמאָנט די אידישע אַגריקולטורעלע שולע אין וואוּדביין. ווען דר. וויז האָט זיך צוריקגעקערט פונ'ם קאָנגרעס, האָט ער געזאָלט באַזוכען דאָס שטעטל, אָבער עס האָט זיך אים באַלד איינטערגערוקט שטעלעס אַלס ראַבינער אין דער ווייטער וועסט, וואו ער האָט שפּעטער אָנגענומען די שטעלע אַלס ראַביי אין פּאָרטלענד, אָרעגאָן.

וואוּדביין, וואָס איז ניט ווייט פון פילאַדעלפיע, האָט געהאַט אַ באַן־פאַרבינדונג מיט דער גרויסער שטאָט, מיט אַ גרויסער אידישער באַפעלקערונג. דאָס שטעטל האָט אויך געהאַט אַ פּאָסט און טעלעגראַף־פאַרבינדונג. דער מעיאָר פון שטעטל איז צו־גלייכער צייט געווען דער דירעקטאָר פון דער שולע מיט'ן נאָמען דר. ה. ל. סאַבסאָוויטש. עס איז אינטערעסאַנט, דאָס אַלע איינוואוינער, סיי די באַאַמטע, סיי די לערער, און סיי די אַרבייטער, וואָס האָבען געאַרבייט נאָר פון זונטאָג פרי ביז פרייטאָג נאָכמיטאָג, און האָבען פאַרדינט אין דורכשניט אַכט דאָלאַר אַ וואָך, זיינען אַלע געווען גלייך אין דער היימישער געזעלשאַפט. די הייזער זיינען אויסגעצאָלט געוואָרען אין צאָלונגען פון אַכט דאָלאַר אַ חודש. אויך האָט דאָס שטעטל געהאַט פיר פאַבריקען, וואָס האָבען אויך געאַרבייט קליידער און מילינערי.

מיט דרך־ארץ,

דזשוליוס האָבער,

ניו יאָרק.

טאָג–מאָרגען זשורנאל, 18טער אָקטאָבער 1956

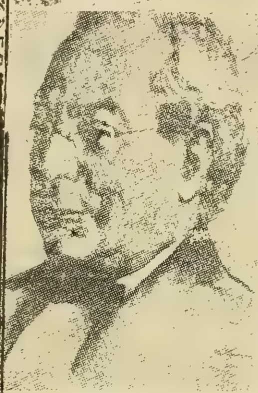
וועגען לואי מאַרשאַל, פירער פון אַמעריקאַנער אידען

ווערטער רעדאַקטאָר:

עס איז באמת געווען אינטערעסאַנט צו לייענען די קאָלומס פון חשוב׳ן ב. צ. גאָלדבערג, וועגען דעם פאַרשטאָרבענעם אידיש־אַמעריקאַנער פירער לואיס מאַרשאַל צו זיין הונדערט־יאָריגען געבורטסטאָג, איבערהויפּט פאַר די יעניגע וועלכע האָבען ביינעוואוינט די אַקטיוויטעטען פון מאַרשאַל אין די ערשטע יאָרען.

לואיס מאַרשאַל האָט אוועקגעגעבען צייט און מי, כדי צו פירען דעם קאַמף אין דער פּאַספּאָרט־פראַגע ביז פּרעזידענט וויליאַם האָוואַרד טאַפט איז געצוואונגען געווען צו אַנולירען די האַנדעלס־באַציאונגען מיט דער רוסישער רעגירונג, אָבער עס מוז דאָ באַמערקט ווערען, אז דעם גרויסען שטויס דערצו האָט געגעבען די מאַסען־פאַרזאַמלונג וואָס איז אָפּגעהאַלטען געוואָרען דעם 10טען דעצעמבער, 1911, אין קאַרנעגי האָל. אין דער פאַרזאַמלונג האָבען זיך באַטייליגט פירענדע פערזאָנען פון ביידע גרויסע פּאָליטישע פּאַרטייען פון יענער צייט.

איינ[illegible] פון די הויפּט רעדנער אויף [illegible] פאַרזאַמלונג דעם 10טען דעצ[illegible]ר איז טאַקע געווען וואודראָו [illegible]סאָן. ער איז דעמאָלט געווען ד[illegible] גאָווערנאָר פון ניו דזשוירזי. ווען ווילסאָן האָט געענדיגט זיין רעדע, האָט זיך אויפגעשטעלט רעווערעד יוסף זעף ע״ה, א באַוואוסטער ציוניסט, און אויסגעשריען: „טרי משירם פאַר אונזער נעקסטען פּרעזידענט וואודראָו ווילסאָן". [illegible] אויסגעשריי האָט [illegible] די פאַרזאַמלונג. ווי[illegible] האָבען אין דער פאַרזאַמ[illegible] [illegible]יך אויך באַטייליגט פירענד[illegible] [illegible]טען, און זעענדיג דיס ד[illegible]מאָקראַטישע פּאָליטישענס האָבען זיך אריינגעוואָרפען אין דער פּאַספּאָרט־פראַגע, האָט פּרעזידענט טאַפט געמוזט האַנדלען שנעל, אָפּצוברעכען דעם האַנדעלס־אָפּמאַך מיט רוסלאַנד. דאָס איז געווען א גרויסע הילף פאַר לואיס מאַרשאַל. איך מיין נישט צו פאַרקלענערן די פאַרדינסטען פון לואיס מאַרשאַל אין דער פּאַספּאָרט־פראַגע, וואָס עס האָט זיך געצויגן צענדליגע יאָרען. ווייל שוין אין די יאָרען 1882, 1883, 1884, 1890, 1902, 1904 און אין 1909 האָט דער קאָנגרעס אין וואַשינגטאָן אָנגענומען רעזאָלוציעס אין דער דאָזיגער פראַגע, אָבער, לײדער, אָן רעזולטאַטען. דער מיטינג אין קאַרנעגי האָל האָט געגעבען דעם ריכטיגען שטויס. פּרעזידענט טאַפט האָט געוואָלט דערוויילט ווערען אין 1912 אויף נאָך א טערמין; דאָס האָט אים באַ[illegible] צו האַנדלען צו גונסטען די אידישע וויילער.

לואי מאַרשאַל

אַז לואיס מאַרשאַל איז געווען אינטערעסירט אין אַלץ וואָס איז געווען אידיש, האָבען מיר שוין געזען אין די ערשטע יאָרען פון דעם איצטיגען יאָרהונדערט. ווי באַוואוסט, איז דעמאָלט אַרויסגעגאַנגען די טעגליכע צייטונג „די אידישע וועלט", מיט וועלכער דער באַליבטער רעווערענד צבי הירש מאַסליאַנסקי ז״ל איז געווען פאַרבונדען א געוויסע צייט. אַזוי ווי ער איז געווען באַקאַנט מיט מאַרשאַל׳ן, און מאַרשאַל האָט געהאַט גרויס צוטרוי צו מאַסליאַנסקי׳ן, האָט מאַרשאַל געשטיצט די צייטונג פינאַנציעל.

ווען דר. י. ל. מאַגנעס האָט זיך אָפּגעזאָגט פון דעם פּאָסטען אַלס ראַבאַי פון דעם אָנגעזעענסטען רעפאָרם טעמפּל עמנואל, וואו מר. מאַרשאַל איז געווען דער פּרעזידענט, און מאַגנעס האָט אָנגענומען פאַר א צייט די שטעלע אַלס ראַבאַי אין דער קאָנסערוואַטיווער קאָנגרעגיישאָן „בני ישורון", איז מאַרשאַל געקומען שבת נאָכמיטאָג אין „בני ישורון" צו לערנען „פּרק אבות".

לואיס מאַרשאַל איז נישט געווען קיין ציוניסט, אָבער עטליכע יאָר נאָך דער באַלפור־דעקלאַראַציע, ווען אין אַפּריל 1921 איז דר. חיים ווייצמאַן און זיין אָנגעזעענע קאָמיטע געקומען קיין אַמעריקע אין די אינטערעסען פון דעם „קרן־היסוד", און עס זיינען אַנטשטאַנען מיינונגס־פאַרשידענהייטען אין דער פראַגע און עס האָבען זיך אָנגעהויבען צו הערען די היציגע דעבאַטעס אין ביידע גרופּען, דער ווייצמאַן און דער בראַנדאַיס, — איז מאַרשאַל אַרויסגעקומען מיט פאָלגענדען סטעיטמענט: „וואָס עס זאָלען ניט געווען זיין די מיינונגען ביז איצט וועגן ציוניזם און פּאַלעסטינע, אָבער פון איצט אָן טאָר קיין איינציגער איד וואָס האָט ליב זיין פאָלק און איז שטאָלץ מיט דער געשיכטע פון זיין פאָלק, נישט אוועקשטיין פון דער אַרבעט פאַר פּאַלעסטינע. קיינער פון אונז האָט קיין רעכט נישט צו וועלען אַרונטערוואַרפען די פליכט וואָס איז אַרויפגעלייגט געוואָרען אויף אונז. די וועלט זאָל וויסען, אַז עס איז דאָ איינינקייט ביי אונז אידען, איבערהויפּט איצט אין באַצוג צו ארץ ישראל." מאַרשאַל האָט געענדיגט דעם סטעיטמענט מיט די פאָלגענדע צייל[illegible]: „ווי צו די יעניגע וואָס ווילען ברענגען צווייטיגקייטען אין אונזערע רייען. מיר מוזען האָבען איינינקייט."

לואיס מאַרשאַל איז אויך געווען איינער פון די נישט־ציוניסטען, וואָס האָט געהאָלפען דר. חיים ווייצמאַן אין דער גרינדונג פון דער אידישער אגענטור פאַר פּאַלעסטינע. מאַרשאַל איז אָנגערופען געוואָרען דער אַרכיטעקט פון דער אַגענטור. ער האָט געאַרבעט צוזאַמען מיט דר. ווייצמאַן ביז דעם טאָג אין מאָנאַט אויגוסט, 1929, ווען די אַגענטור איז צושטאַנד געקומען אין דער שווייץ, וואו צענדליגע נישט־ציוניסטען פון פיל לענדער האָבען זיך אונטערגעשריבען אויף דעם פאַרטראַג צוזאַמען מיט פירענדע ציוניסטען. מאַרשאַל איז דעמאָלט געווען זעהר גליקליך. ענדליך איז זיין אַרבעט צושטאַנד געקומען, אָבער מיט עטליכע טעג שפּעטער, נאָך זייענדיג אין דער שווייץ, האָט ער באַקומען די טרויעריגע נייעס אַז עס האָבען אויסגעבראָכען אומרוען אין ארץ־ישראל און צענדליגע אידען זיינען דערמאָרדעט געוואָרן. מאַרשאַל׳ס פיין פילענדיג אידיש האַרץ האָט די שרעקליכע נייעס נישט געקאָנט אויסהאַלטען און ער איז געשטאָרבען פאַר דער צייט.

דזשוליוס האַבער,
ניו־יאָרק

[illegible], דעם 3-טן סעפּטעמבער 1956

טײַערער חשובֿער פֿרײַנד מר האָבער, סטעפֿאַני און
וואָלף און איך וויל באַגריסן מײַנע חבֿרה. איך דאַנק
אײַך טײַער פֿאַר אײַער שיינעם בריוו. ס'איז פֿאַר מיר געווען
אַן אײַנגענעמע איבעררשונג. איך האָב אויסגעפֿונען אַז איר
זײַט נישט נאָר אַן "איש-המעשׂים" נאָר אויך מענטש מיט
אַ פֿעדער. איך זאָג אײַך אַז דאָס בריוול ליינט זיך פֿון זיך
אַליין. ס'האָט מיר גרויס הנאה אָנגעטאָן דײַן פֿאָרשטעלונג(?)
עפּיזאָדן פֿון מײַן גאַנץ פֿריִערדיקן ביז צו דעם הײַנטיקן
[illegible] פֿאַר מײַנע אויגן ווערן לעבעדיקע דורכגעפֿירט
געוואָרן. איך האָב געהאַט אַ נחת. איך דאַנק אײַך. איך
גראַטולירט אײַך פֿאַר דעם פּערזענלעכן און לעבעדיקן שפּראַך
וואָס האָט אויסגעמאָלט [illegible] מאָנומענט

ליבער פֿרײַנד, בײַ אונדז איז דאָ אַלץ געוויינטלעך
דער חודש איז באַלד [illegible] וואָס [illegible]
גוט. צוליב [illegible] ס'זאָל זײַן שלום און מיר [illegible]
זײַן צו זעען [illegible] ס'איז [illegible]
איך האָב אײַנגעלייגט אַרבעטן און אײַנגעשטעלט [illegible]
האָב איך געהאַט [illegible] קלאַסן [illegible]
[illegible]
וואָס מאַכן אײַערע קינדער? וואָס הערט זיך בײַ
אײַך? וואָס מאַכט [illegible]? ווען קומט איר
צו קומען אונדז באַזוכן?

האָט מיר [illegible]. לשנה טובה
תכתבו ותחתמו לאלתר לחיים טובים. ס'זאָל זײַן שלום אויף
[illegible] אמן!

מיט [illegible]

[illegible]

מײַן פֿרוי און קינדער ווינטשן אײַך: כּל טוב
שלום שלום לרחוק ולקרוב.

אויל פון שטיין אין ישראל

חשוב'ער רעדאַקטאָר:

דערלויבט מיר אויסצודריקן אַ דאַנק אייער חשוב'ן פּאַרטרעטער אין מדינת ישראל, דוד פלינקער, פאַר זיין זעהר אינטערעסאַנטן באַריכט, וואָס איז דערשינען אין „טאָג מאָרגען זשורנאַל" דעם 2טען סעפּטעמבער, וועגן דער דערפינדונג ווי אַזוי צו פּראָדוצירן אויל פון שטיין. עס איז באַוואוסט, אַז טויזענטער לייענער פון אייער צייטונג פאָלגן נאָך מר. פלינקער'ס אינטערעסאַנטע באַריכטן פון די טעגליכע געשעענישן אין מדינת־ישראל, און איבערהויפּט וואָס אַנבאַלאַנגט דער עקאָנאָמישער לאַגע אין לאַנד.

מר. פלינקער'ס באַריכט וועגן דעם דערפינדער אַלעקסאַנדער זאַרבין און זיין באַהויפּטונג, אַז ער האָט געפונען אַ מיטעל ווי אַזוי צו פּראָדוצירן אויל פון ביטאָם־שטיינער האָט מיך זעהר אינטערעסירט, ווייל מיט 40 יאָר צוריק, באַלד נאָך דער פּראָקלאַמירונג פון דער באַלפור־דעקלאַראַציע אין נאָוועמבער, 1917, איז אַן אינזשעניר מיט [illegible] נאָמען באַרים קאַצמאַן אַרויס־ [illegible] אַזוי אַרויסצובאַקומען אויל פון ביטאַמין־שטיין. אינזשעניר קאַצמאַן, איז אויך געווען אַ דעלעגאַט ביים ערשטן ציוניסטישן קאָנגרעס אין באַזעל אין 1897, און האָט זיך דעמאָלט באַקענט מיט דר. הערצל. אייגענטליך, איז קאַצמאַן געקומען פון רוסלאַנד צום קאָנגרעס. דאַן האָט ער זיך באַזעצט אין אַמעריקע, וואו ער האָט געאַרבעט מערערע יאָרן אַלס אַן אינזשעניר. קאַצמאַן איז געווען באַקאַנט אין ציוניסטישע קרייזן און איז געווען אַן אינטימער פריינט פון לואיס ליפּסקי. ווען ער איז אַרויסגעקומען מיט זיין פּלאַן אַרויסצובאַקומען אויל פון שטיינער, האָט ער באַקומען די ערשטע געלטער ביי אַמעריקאַנער אינדיווידועלע ציוניסטן. איך דערמאָן זיך, אַז אויך מיין פריינט, מר. מיכל שאַליט, האָט אויך בייגעשטייערט 250 דאָלאַר צום פאָנד אייפצובויען אַ קליינע לאַבאָראַטאָריע אויסצופּרובירן זיין פּלאַן. אַזוי ווי קאַצמאַנ'ס פאָטער מיט צוויי פון זיינע טעכטער האָבן געוואוינט אין רחובות, און אַ גרויס גוט געבויטן הויז, האָט באַרים אויפגעבויט זיין לאַבאָראַטאָריע אין קעלער פון דער געביידע.

איך געדענק, אַז נאָך פּסח אין יאָר 1924 האָב איך באַזוכט קאַצמאַנ'ען צוזאַמען מיט דעם פאַרשטאָרבענעם ציון פירער אברהם גאָלדבערג. נאָך דעם ווי מיר האָבן זיך צוגעקוקט צו זיין עקספּערימענט, ווי אַזוי מען נעמט אַרויס אויל פון שטיין, זיינען מיר מיטגעפאָרן מיט אינזשעניר קאַצמאַן צום פּלאַץ אויפ'ן וועג צום ים המלח, און פון די בערג שטיינער האָבן מיר אויסגעהאַקט שטיקער און זיך צוריקגעקערט קיין רחובות און בייגעוואוינט די גאַנצע פּראָצעדור ווי דער שטיין איז געמאָלען געוואָרן און אַריינגעשאָטן געוואָרן אין דעם אַפּאַראַט און עס איז אַרויסגעקומען עטליכע פון די סובסטאַנצן, ווי אַמאָניאַ, קאַלך, אָבער דער גרעסטער פּראָצענט איז געווען אויל.

אינזשעניר קאַצמאַן איז נאָך אַמאָל געקומען קיין אַמעריקע, כדי צו זען אויב עס איז מעגליך צו באַקומען די גרויסע קאַפּיטאַלן, וואָס אַזאַ ריזיגע אונטערנעמונג האָט געדאַרפט קאָסטן. ליידער האָט ער זיך צוריקגעקערט קיין רחובות אַן אַנטוישטער. די אַרבעט פאַר וועלכער ער האָט אַוועקגעגעבן אַ האַלב פון זיין לעבן האָט קיין רעזולטאַטן נישט געבראַכט. מיט עטליכע יאָר שפּעטער איז באַרים קאַצמאַן געשטאָרבן אין רחובות. לאָמיר האָפן, אַז אַלעקסאַנדער זאַרבין וועט האָבן מער מזל און וועט נאָך אין אונזער צייט האָבן די געלעגנהייט אויסצופירן זיינע פּלענער, צו עטאַבלירן אַ גרויסע פאַבריק, וואו מען וועט פּראָדוצירן אויל פון שטיינער. דאָס וואָלט געווען אַ גרויסער ביישטייער צו דער עקאָנאָמיע פון מדינת ישראל, און אויך אַן אָנדענק פאַר דעם וואַרעמען ציוניסט, אינזשעניר באַרים קאַצמאַן, דער ערשטער, וואָס האָט דעם פּלאַן אַרויסגעבראַכט אין דער עפנטליכקייט.

מיט דרך־ארץ,

יואל האבער.

טאָג-מאָרגען זשורנאַל, יולי 18טער, 1956

סועץ קאַנאַל און מדינת ישראל

תשוב'ער רעדאַקטאָר:

אין צוזאַמענהאַנג מיט די דערשטוינענדע נייעס וועגן סועץ קאַנאַל, קען נאָך אַרויסקומען אַ גרויסע טובה פאַר מדינת ישראל און פאַר די מערב־דעמאָקראַטיעס.

אין מיין בוך „די אָדיסעי פון אַן אַמעריקאַנער ציוניסט", וואָס איז לעצטענס דערשינען, איז אויף זייט 386 גיב איך איבער, אַז אין יאָר 1932, אויף מיין רייזע פון ארץ ישראל קיין עגיפּטען, ווען די באַן איז געקומען נישט ווייט פון עזה, האָט אַ מיטפאָרער אין דער באַן מיר איבערגעגעבן, אַז ער האָט ערשט מיט עטליכע וואָכן פריער באַזוכט די דאַמאָלס איינציגע קאָלאָניע אין נגב, „רוחמה", און ער האָט געהערט, אַז ענגלישע אינזשענירען האָבן געאַרבייט אין דער נאַכבאַרשאַפט אויף בלו־פּרינטס פאַר אַ נייעם קאַנאַל, וואָס זאָל פאַרבינדן דעם מיטלענדישען ים אין ארץ ישראל מיט דעם רויטען ים אין עקאַבאַ, אויף דער זייט פון ישראל, די היינטיגע אילת. ער האָט מיר איבערגעגעבן, אַז דער צוועק פון דעם נייעם קאַנאַל דאַרף זיין, אַז ענגלאַנד וואָס האָט דאַמאָלס געהאַט שוועריגקייטן מיט דער עגיפּטישער רעגירונג זאָל ווייזען, אַז מען קען בויען אַ נייעם קאַנאַל, וואָס זאָל קאָנקורירן מיט דעם סועץ קאַנאַל.

איך האָב זיך דערוואוסט, אַז אייגענטליך האָט שוין ענגלאַנד אין יאָר 1925 געדענקט וועגן אַ נייעם קאַנאַל, און יעדעס מאָל וואָס עס זענען אַנטשטאַנען צווייסטיגקייטען מיט די אַראַבישע לענדער, האָט עגיפּטען געסטראַשעט, אַז זי וועט שטערן דעם דורכפאָר פון שיפען אויפ'ן וועג קיין אינדיע. ווען ענגלאַנד האָט געמאַכט דעם לעצטען קאָנטראַקט מיט עגיפּטען אין יאָר 1936 אויף 30 יאָר, איז מען שוין געווען מער־ווייניג זיכער, אַז דער קאָנטראַקט וועט אויסהאַלטען ביז 1966.

איצט, ווען דער „גרויסער העלד" נאַסער האָט אַנאָנסירט, אַז דער קאַנאַל וואָס ווערט איצט קאָנטראָלירט פון מערב, איז געוואָרען נאַציאָנאַליזירט, וועט מען אפשר זיך אַריינטראַכטען, אויב עס איז פיזיש מעגליך צו גראָבען אַ נייעם קאַנאַל אויף דער טעריטאָריע פון מדינת ישראל. דאָס וואָס האָט מיט אַכציג יאָר צוריק גענומען 10 יאָר, קען היינטיגע צייטען געמאַכט ווערען אין צוויי יאָר. און צו פינאַנסירען אַזאַ גרויסע אונטערנעמונג, איז דאָ גענוג געלט ביי די דעמאָקראַטישע מאַכטען. עס איז נאָר אַ פראַגע, אויב עס איז פיזיש מעגליך — דאָס מוז געענטפערט ווערען פון גרויסע פאַכמענער. און גרויסע אינזשענירען זענען דאָ גענוג אין אַמעריקע און אויך אין די אַנדערע פרייע לענדער. אפשר, ווער קען וויסען? עס קאָן זיך נאָך אויסלאָזען אַ גרויסע טובה פאַר מדינת ישראל.

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס (יואל) האַבער.

DANIEL PERSKY
~~143~~ EAST 11 STREET
~~NEW YORK 3, N. Y.~~

כ״א אדר, תשט״ז מערץ 8-1956

חברי הותיק והיקר, יוליוס האבער, שלום!

א גרויסן "יישר כח" פאר אייער שיינעם באריכטן בוך "זכרונות פון אן אמעריקאנער ציוניסט", וואס איר האט מיר צוגעשיקט.

ווי איר פארשטייט אליין, בין איך זייער צופרידן פאר די פאר שורות, וואס איר האט מיר געווידמעט מיט אזא ווארעמקייט. איך דאנק אייך פון טיפן הארצן.

אייער בוך האט ארויסגערופן א סך אפרופן — און פיל איז וועגן אים געשריבן געווארן. איר האט דערמאנט פאקטן און פרטים, וואס ניט אלע געדענקען — און פילע האבן זיי לכתחילה ניט געוואוסט.

אייער בוך איז א ריינער קוואל און אן אומשעצבארער מקור פאר דער געשיכטע פון ציוניזם אין אמעריקע — און אויך א סך מאטעריאל וועגן אונדזער באריכטע פירערס און טוערס.

איר האט זיך געמאכט א גרויסן נאמען מיט אייער בוך.
אין "הדואר" איז שוין געמאכט א רעצענזיע וועגן אייער ספר. בחבה ובידידות,
דניאל פערסקי

דער אידישער פאָרווערטס, זונטאָג 3טער דזשון 1956

וואַנדערונגען פון אַן אַמעריקאַנער ציוניסט

אַ נייער בוך אין ענגליש וועגן דער אנטוויקלונג פון ציוניזם אין אַמעריקע

פון מנחם קולאָדי

THE ODYSSEY OF AN AMERICAN ZIONIST, by Julius Haber, Twayne Publishers, New York, 1956.

יוליוס האַבער איז אַ וועטעראַן אין דער ציוניסטישער באַוועגונג און זיין בוך, וואָס שילדערט די אנטוויקלונג פון ציוניזם אין אַמעריקע, איז ניט נאָר אינטערעסאַנטער לעקטשור, נאָר עס איז אויך אַ קוואַל פון אינפאָרמאַציע, וואָס איז ניט באַקאַנט דעם ברייטן עולם.

דער פאַרפאַסער פירט אריין דעם לייענער אין אַ קאָלידרייכן קאָליר דאָסקאַפּ, אנהויבענדיג מיט'ן קליינעם שטעטעלע אין גאַליציע, וואו ער האָט [redacted] גענומען נאַשן פון זיין עלטערן בויער דעם ענטוזיאַזם פאַר דר. הערצל'ס אידייע. ער שילדערט קלאָר און לעבעדיג דאָס קליינע שטעטעלע, די מענטשן, זייערע פּראָבלעמען און די ינגענס, וואָס האָט אָנגעשפּאַט פון דער פאַנטאַסטישער אידייע, וואָס הייסט ציוניזם.

עס קריצט זיך איין אין זכרון יענער שבת נאָכמיטאָג אין בויבראַווקע, וואו מר. האַבער'ס ערשטער דראַנג צום ציוניזם האָט זיך אין אים ערוועקט און מיר פאָלגן אים נאָך פון קליינעם גאַליציאַנער שטעטעלע ביז צום גרויסן ניו יאָרק מיט דער „איסט סאַיד“. אויך דאָ שילדערט ער פאַר אונז די דאָמאָלסטדיגע פּראָבלעמען פון דער אידישער גאַס דאָ הי, די פאַרשידענע ריכטונגען און שטרייטן, דעם דראַנג צום „בענקעל“ און נעוועלשאַפטליכן לעבן; און עס נעמען שוועבן פאַרביי אונז היסטאָרישע מאָמענטן פון אַמעריקאַנער ציוניזם און זיינע אַקטיווע מיטאַרבייטער. עס איז נאָר אַ שאָה, וואָס מאַנכע מאָל גייען דער מחבר אַראָפּ פון זיין כראָנאָלאָגישן וועג און ברענגט אונז צוריק צום „אַמאָל“ אַלס „פלעשבעק“ און דערמיט ווערט געשטערט דער איינפּעס פון בוך.

דאָס בוך לייענט זיך זעהר שפּאַנענד און אַפּטמאָל ממש אַטעמפאַרלאַפּענד. מיר טרעפן דאָרט מענטשן, וועלכע מיר קענען און האָבן זיך קיינמאָל ניט פאָרגעשטעלט, אַז אין זייערע יונגענטליכע יאָרן זיינען זיי געווען אַנדערש. צום ביישפּיל, זעהר וועניג מענטשן ווייסן, אַז דר. יהודה מאַגנעס, דער „דיען“ פון ירושלים'ער אוניווערזיטעט, און גרינדער פון דער „ברית שלום“ באַוועגונג, איז געווען איינער פון די גרינדער פון דער וועלבסטשיץ נאָכ'ן קישינאָווער פּאָגראָם. אָדער די איבערעסונגען; אַז סאָל צבערגער, דער איצטיגער אַרויסגעבער פון „טאַימס“, שטאַמט פון אַ ציוניסטישער פאַמיליע, אַז זיין פאָטער איז געווען איינער פון די גרינדער און אַקטיווע טוער אין ציוניזם אין אַמעריקע. מיט איין וואָרט, מען געפינט אַ נייעם קוואַל פון היסטאָרישן מאַטעריאַל פון דער ציוניסטישער באַוועגונג אין אַמעריקע.

האָבער איז ניט קיין „פּראָפעסיאָנעלער“ ציוניסט. ער האָט אָהן שום פערזענליכן אינטערעס געווידמעט זיין גאַנצן לעבן פאַר דער איבערלעבונג פון דעם נאַציאָנאַלן געדאַנק פון אידישן פאָלק, ביז דער מדינת ישראל, ברענגענדיג גרויסע פערזענליכע קרבנות; מיט דער זעלבער איבערגעבענהייט זאַמעלט ער געלט פאַר ישראל און נעמט אַ שטענדיגען אַקטיווען אנטייל אין אַלעס וואָס איז פאַרבונדען מיט ציוניזם. ער איז דער פּראָטאָטיפּ פון אַמאָליגען חובבי־ציון, מיט'ן אמת־אידיש האַרץ.

זעהר פיל פון דעם מאַטעריאַל, און פון די פאַקטען וואָס האָבער שילדערט פאַר'ן לעזער זיינען ביז איצט ניט געווען באַקאַנט, ער פירט אַדורך פאַר אונזערע אויגען אַ פילם־באַנד מיט געשעהענישן אין אידישן לעבן. אין אַמעריקע, וואָס האָט אַ קאָלאָסאַלן ווערט, ניט נאָר פאַר אונזער צייט, נאָר וועט האָבן אַ גרויסן ווערט אין דער צוקונפט פאַר דעם היסטאָריקער, וואָס וועט שרייבן „די געשיכטע פון אַמעריקאַנער ציוניזם, ביז דעם אנטשטעהן פון מדינת ישראל“. עס איז ניט לייכט צו שרייבן אַ בוך וועגן דער אנטוויקלונג פון ציוניזם אין אַמעריקע אָהן פּאַרטייאישער באַפאַרבונג, אָבער טאַקע נאָר אַזאַ איד ווי יוליוס האַבער האָט, עס געקאָנט באַווייזן, ווייל שרייבענדיג דאָס בוך האָט ער געשילדערט פאַר אונז די היסטאָרישע פאַקטען, מיט ערליכקייט, אָהן שום פּאַרטייאישע נייגונגען און באַפוצונגען.

אַן „אָדיסעי פון אַן אַמעריקאַנער ציוניסט“ איז אַ בוך, וואָס דאַרף זיך געפינען אין יעדער היים, וואו עס לעבט אַן אינטערעס פאַר אידיש לעבן אין אַמעריקע, ווי אויך איז דאָס בוך אַ „מוז“ אין יעדער ביבליאָטעק, אַלס טייל פון „אַמעריקאַנאַ“, ווייל דאָס בוך שילדערט אַ תקופה און אַ טייל פון אַמעריקאַנער לעבן, וואָס האָט בייגעשטייערט צו דער פאַרמערונג פון אידישקייט און אידישער פירערשאַפט וואָס האָט דערפירט דאָס אידישע לעבן צו דעם צושטאַנד פון היינט־צו־טאָג.

טאָג־מאָרגען זשורנאַל 13טער מאַי, 1956

וואַנדערונגען פון אַן אַמעריקאַנער ציוניסט

די געשיכטע פון ציוניזם אין אַמעריקע פאַר די לעצטע 60 יאָר, געשילדערט אין אויטאָביאָגראַפיע פון אַ באַקאַנטן ציוניסט.

פון ס. דינגאָל

דזשוליוס הייבער איז גוט באַקאַנט אין די ציוניסטישע קרייזן פון אַמעריקע. איר קאַנט אים באַגעגענען אויף יעדער יערליכער ציוניסטישער קאַנווענשאַן און אויף יעדער וויכטיגען ציוניסטישען צוזאַמענקונפט אין מיטען יאָר. ער איז ניט פון די ציוניסטען וואָס „בעטען אַ וואָרט" און שטופּען זיך צום עמוד; פאַרקערט, ער האָט הנאה ווען אַנדערע ריידען. אויב נאָר זיי ריידען צו דער זאַך און דריקען אויס זיינע געדאַנקען בעסער פון אים. ער איז אָבער געבענטשט מיט אַ גוטען אויער און מיט אַ גוטען זכרון. הערט ער אַלץ און פאַרצייכענט, און דאָס וואָס ער געדענקט ניט, פוילט ער זיך ניט נאָכצוזוכען אין אַלטע פּנקסים אָדער אויסגעפינען פון לעבעדיגע מקורים.

דזשוליוס הייבער איז אַ הערצל־ציוניסט ניט בלויז פּאָליטיש, נאָר אויך כראָנאָלאָגיש. ער איז אריין אין דער ציוניסטישער באַוועגונג באַלד נאָכ'ן ערשטען ציוניסטישען קאָנגרעס אין באַזעל, און זינט דאַמאָלס האָט ער ניט אָפּגעטראָטען פון ציוניזם אויף רעכטס אָדער לינקס. ער איז דער „רענק־אַנ־פּאַיל" ציוניסט אין בעסטען זין פון וואָרט. ער רייסט זיך אריין מיט דער ציוניסטישער פאָן אויף אַ לאַנדסמאַנשאַפט־באַל; ער קלאַפּט מיט דער נאַציאָנאַל־פאָנד פּושקע; קיין זאַך איז אים ניט צו שווער [illegible]ען ציון".

און איצט, ווען ער [illegible]

דערלעבט צו זען מיט זיינע אויגען די אידישע מדינה פון וועלכער ער האָט אַ גאַנץ לעבען געטרוימט, און זיינע קינדער באַזעצט אויפ'ן באָדען פון ישראל, האָט ער באַשלאָסען צו פאַרעפענטליכען זיינע זכרונות, אָנהויבענדיג מיט זיין גאַליציאַנער שטעטעל באָיבערקע פון 58 יאָר צוריק, ווען ער איז קוים געווען אַ בר־מצוה בחור'ל ביז צו דעם 23טען ציוניסטישען קאָנגרעס מיט 5 יאָר צוריק.

דאָס בוך איז ניט אַזוי פיל די געשיכטע פון אַמעריקאַנער ציוניזם, ווי די פּערזענליכע איבערלעבונגען פון אַן אַמעריקאַנער ציוניסט. ס'איז ניט געשריבען אין אַ באַרימערישען טאָן פון ארויסשטעלען זיין אייגענע גדלות. אָפטער לאָזט ער זיך איבער אין הינטערגרונט, און דערציילט וועגען די גרויסע אויפטואונגען פון אַנדערע, באַזונדערס פון די וואָס האָבען אים געהאָלפען. בכלל איז מר. הייבער זעהר גרויסמוטיג אין געבען אָנערקענונג צו די וואָס האָבען מיט אים מיטגעאַרבייט, אַמאָל צופיל אָנערקענונג. ער האָט אויך ליב אָנצורופען נעמען. אין דעם בוך וועט איר געפינען צענדליגער, און אפשר הונדערטער נעמען פון מענשען, וועגען וועמען ער האָט ניט וואָס צו דערציילען, אויסער אַז ער האָט זיי באַגעגענט אין גאַס, אָדער ביי אַ יו־ען מיטינג.

פון דער צווייטער זייט באַגעגענט איר זיך ביי אים אין בוך מיט פיגורען און עפּיזאָדען וואָס אין עטליכע שורות לעבען זיי פאַר אייך

*) The Odyssey of an American Zionist, by Julius Haber, Twayne Publishers. 1956.

אויף מענטשען און שטיקער ציוניסטישע געשיכטע.

אין עטליכע שורות דערציילט ער פאר אייך די ווירקונג וואס לואי ד. בראנדייס'עס באשטימונג אלס סופרים־קאורט ריכטער האט געמאכט אין ציוניסטישע קרייזען.

פון איין זייט זיינען ציוניסטען געווען צופרידען וואס איינער פון זייערע רייען איז באשטימט געווארען צו אזא הויכען אמט. פון דער צווייטער זייט זיינען זיי באפאלען געווארען פון א מורא, אז זיי וועלען אים פארלירען אלס ציוניסטישען פירער. אין די פאר יאר וואס ער איז געווען דער פרעזידענט פון דער „פראוויזארישער קאמיטע פאר ציוניסטישע אנגעלעגנהייטען" האט דער אמעריקאנער ציוניזם דערגרייכט זיין העכסטען פאליטישען פרעסטיזש און פינאנציעלען דערפאלג.

ער האט מיט דער הילף פון דער אמעריקאנער רעגירונג פארקניפט פארבינדונגען וואס האבען פיל געהאלפען צו באקומען פון ענגלאנד די באלפור דעקלאראציע פון נאוועמבער, 1917. אין די צוויי מלחמה־יאר פון 1914 ביז 1916, האבען אמעריקאנער ציוניסטען געשאפען 1,136,000 דאלאר פאר ארץ ישראל.

גרויס איז געווען די ציוניסטישע פרייד ווען אויף דער 20טער ציוניסטישער קאנווענשאן אין באלטימאר האט זיך באוויזען בראנדייס, און יענעם זונטאג אווענט איז ער פערזענליך אויפגעטראטען אויף דריי עפענטליכע פארזאמלונגען, אויף וועלכע עס איז געשאפען געווארען די סומע פון 300,000 דאלאר פאר'ן פאלעסטינער עמוירדזשענסי פאנד, וואס איז געווען א ריזיגע סומע פאר יענער צייט.

דער עסטרייך־אונגארישער ציוניסטישער קלוב צו וועלכער עס האבען באלאנגט די בעסטע עלעמענטען פון דער גאליצישער אימיגראציע אין אנהויב פון דעם הייניטיגען יארהונדערט, האבען געשפילט א גרויסע ראלע אין דער אנטוויקלונג פון ציוניזם אין אמעריקע.

דזשוליוס הייבער איז געווען איינער פון די טעטיגסטע מיטגלידער אין קלוב און ער דערציילט אינטערעסאנטע פרטים, וואס ווארפען א ליכט אויפ'ן אידישען אימיגראנטען לעבען אין ניו יארק פון יענער צייט.

ציוניסטישע קלובען האבען נים געקאנט צוציען קיין גרויסע צאל מיטגלידער. דערפאר זיינען לאנדסמאנשאפט־קלובען און ארגאניזאציעס געוואקסען ווי שוועמלאך. יעדע שיף האט געבראכט נייע אימיגראנטען, און דאס האט פארגרעסערט די צאל מיטגלידער פון די לאנדסמאנשאפטען.

די לאנדסמאנשאפטען פלעגען האבען יעדען יאר זייער „באל און טאנץ" פאר די מיטגלידער. איינער פון די וויכטיגסטע „פיטשורס" פון באל איז געווען די פינאלע, אין וועלכער אלע מיטגלידער פלעגען מארשירען אין א פאראד איבער'ן האל, מיט צוויי אמעריקאנער פאנען, און אמאל אויך אן עסטרייכישע פאן, מארשירענדיג פאראויס. רייכע מיטגלידער פון דעם לאנדסמאנשאפטען פאראיין פלעגען באצאלען פאר דעם כבוד פון מארשירען פאראויס מיט דער אמעריקאנער אדער עסטרייכישער פאן.

דזשוליוס'ען און זיינע חברים האט שטארק פארדראסען פארוואס מען איגנארירט די ציוניסטישע פאן, און זיי האבען באשלאסען צו טאן עפעס וועגען דעם.

„אונזערע א גרופע, אונטער דער לייטונג פון מאיר ארענשטיין", דערציילט הייבער, „האט באשלאסען צו קויפען טיקעטס צו אזעלכע אונטערנעמונגען, און אריינקומען אהין מיט א ציוניסטישער פאן, וואס מיר פלעגען באהאלטען באלד ווי עס האט זיך אנגעהויבען דער פאראד האבען מיר אויפגע־

הויבען אונזער ציוניסטישע פאָן און מאַרשירט מיט זי צוזאַמען. דער רעזולטאַט פלעגט אַלע מאָל זיין דערזעלבער: מען פלעגט אונז אַרויסטרייבען פון האָל".

הייבער האָט אַמאָל געפרעגט אַ פרעזידענט פאַרוואָס ער איז אַזאַ ביטערער געגנער פון דער ציוניסטישער פאָן?

— „מיין טאַטע האָט מיר געזאָגט, אַז ציוניסטען זיינען גוים", האָט ער געענטפערט.

איינער פון די מיטלען צו אָרגאַניזירען גאַליציאַנער לאַנדסלייט צו יענער צייט איז געווען דער פּלאַן צו שאַפען אַ „רעגימענט" פון געוועזענע עסטרייכישע סאָלדאַטען.

עטליכע הונדערט לאַנדסלייט האָבען זיך אָנגעשלאָסען צו דעם דאָזיגען „רעגימענט" פון דער עסטרייבישער 30טער דיוויזיע, וואָס איר היים איז געווען אין לעמבערג.

דער פירער, אָדער „פּולקאָווניק" פון דעם דאָזיגען רעגימענט איז געווען אַ גאַליציאַנער פאַרבער (פעינטער) מיט דעם נאָמען ניסן קאַץ. יערען יאָר, דעם 18טען אויגוסט, דער טאָג פון קייזער פראַנץ יאָזעפ'ס געבורטסטאָג, פלעגט זיך דער דאָזיגער רעגימענט אויספוצען אין די בלוי-גרויע מונדירען פון דער עסטרייכישער 30טע דיוויזיע און פלעגט מיט גרויס פאַראַד מאַרשירען צו דער געביידע פון עסטרייך-אונגאַרישען קאָנסול אין ניו-יאָרק.

אין פאָראויס אויף אַ ווייסען פערד האָט געריטען דער פאַרבער ניסן קאַץ, מיט צוויי „אַדיוטאַנטן", רייטענדיג פוןביידע זייטען.

דאָס האָט אָנגעהאַלטען אַזוי לאַנג ביז וואַנען די „סאָלדאַטען" פון דער 30טער עסטרייכישער דיוויזיע זיינען געוואָרען אַמעריקאַנער בירגער. זיי האָבען פאַרלאָזען זייער „אַרמיי" און פאַרגעסען קייזער פראַנץ יאָזעפ'ס געבורטסטאָג.

איינע פון די ציוניסטישע טעטיגקייטען מיט וואָס דזשוליוס הייבער האָט זיך אָפּגעגעבען איז געווען צו פאַרקויפען סטעמפּס פון אידישען נאַציאָנאַל פאָנד.

פאַר הייבער'ן ווי פאַר יאַנדערע ציוניסטען, האָט די דאָזיגע אַרבייט געהאַט אַ דאָפּעלטען צוועק: שאַפען געלט פאַר'ן נאַציאָנאַל-פאָנד, און מאַכען דערביי פּראָפּאַגאַנדע פאַר'ן ציוניזם.

קיין בעסערע צייט האָט מען דערויף ניט געקאָנט אויסקלייבען ווי ערב תשעה-באָב, ווען אידען קומען אין שול קלאָגען אויף חורבן ירושלים.

דערציילט ער וועגען זיינע דערפאַרונגען אין צוויי ברוקלינער שולען.

ער איז געקומען אין איין שול, האָט מען אים אָנגעוויזען אויף צוויי גבאים, ביי וועלכען ער דאַרף באַקומען די דערלויבעניש צו פאַרקויפען נאַציאָנאַל פאָנד סטעמפּס אין שול.

איז ער צוגעגאַנגען צו זיי און אָנגעהויבען זיי דערקלערען די וויכטיגקייט פון נאַציאָנאַל פאָנד אויף צו קויפען לאַנד אין א"ץ ישראל.

איינער פון די גבאים האָט זיך געווענדט צו די אַרומיגע מיט אַ געלעכטער:

— דער יונגער הייבער איז געקומען שנאָרען געלט ביי אונז. איך וואָלט קיינמאָל ניט געגלויבט, אַז ער וועט זיין אַזאַ שוטה, צו קומען שנאָרען געלט אין אַ שול!

הייבער איז געוואָרען אין כעס, און האָט גענומען ענטפערען צוריק. ער האָט דעם גבאי געזאָגט, אַז ער דאַרף ניט שנאָרען, ער קאָן אַליין אָפּקויפען אַלע סטעמפּס, און אַז ער איז געקומען צו זיי בלויז צו פאַראינטערעסירען זיי אין אַזאַ וויכטיגען צוועק, וואָס וועט העלפען אידען אומעטום.

טאָג־מאָרגען זשורנאל, 13טער מאַי, 1956

— „נו, ביזטו ניט קיין שנאָרער, נו, לעגסט ניט אַריין דאָס געלט אין דיין אייגענער קעשענע, נוצען דיך אויס אַנדערע אויף אָנצושטאָפּען זייערע קעשענעס אויפ׳ן קהל׳שען חשבון", האָט דער גבאי געענטפערט.

עס האָט געהאַלטען ביי א געשלעג. ווען ס׳איז אָנגעקומען דער פּרעזידענט פון שול, א באַקאַנטער ציוניסט, האָט ער אויסגעלייזט הייבער׳ן און פאַרקויפט אַלע סטעמפּס.

ניט אַזאַ גוטען מזל האָט ער געהאַט אין א צווייטער שול, וואָס ער האָט באַזוכט.

ער איז געקומען אַהין ווען אידען האָבען זיך געגרייט צו זאָגען קינות.

ער האָט געהאַלטען א קורצע רעדע, דערקלערענדיג דעם צוועק פון זיין באַזוך.

איז צוגעקומען צו אים אַן עלטערער באַלעבאָס פון שול און געזאָגט:

— „יונגערמאַן, אויב גאָט וויל אונז צוריקגעבען ציון, נייטיגט ער זיך ניט אין דער הילף פון די ציוניסטען. ער דאַרף ניט האָבען קיין משרתים. גיי שנאָרען אַנדערשוואו, און לאָז אונז זאָגען קינות"...

דאָס בוך איז פול מיט אַזוינע אַמוזירענדע עפּיזאָדען וואָס באַווייזען דעם גרויסען מהלך וואָס די ציוניסטישע באַוועגונג אין אַמעריקע איז דורכגעגאַנגען פאַר דעם לעצטען האַלב יאָרהונדערט.

אין דעם בוך ווערט דערציילט די געשיכטע פון דער ציוניסטישער באַוועגונג מיט אַלע קאַמפּען פון פּערזאָנען און אידייען, וואָס האָבען זיך אין איר אָפּגעשפּילט אין משך פון לעצטען האַלבען יאָרהונדערט.

דזשוליוס הייבער׳ס בוך איז א קוואַל פון אינפאָרמאַציע פאַר יעדען צוקונפטיגען היסטאָריקער פון אַמעריקאַנער ציוניזם.

ציוניסטען וועלען אים לייענען מיט אינטערעס און מיט פאַרגעניגען.

פון פרייטאָג ביז פרייטאָג

פון אהרן צייטלין

מחשבות אַרום די זכרונות פון אַן אַמעריקאַנער ציוניסט

הײַנטיגע צײַטען זײַנען מיר, כידוע, געבענשט מיט נעאָ־ציוניסטען, וואָס האַלטען, אַז וואָס ווייניגער ציוניזם — אַלץ בעסער. דער נייער ציוניזם איז אפשר ניי, נאָר קיין ציוניזם איז ער נישט. איז אינטערעסאַנט אַרײַנצוקוקען אין אַ בוך זכרונות פון אַ ציוניסט נישט קיין נייעם, נאָר דווקא אַן אַלטען, דאָס הייסט — אַן אמת'ען. איך מיין אַ בוך, וואָס רופט זיך: „דהי אָדיסי אָוו אַן אַמעריקען זייאָניסט" (וואו עס שטעקט דאָ די „אָדיסייע" — איז שווער צו כאַפּען) און איז געשריבען פון מר. דזשוליוס (יואל) האַבער, איינעם פון די כראָנאָלאָגיש ערשטע ציוניסטען אין אַמעריקע. ס'איז אַ ציוניסט פון דער אַלטער גוואַרדיע, אַ ציוניסט פשוטו כמשמעו, אָן חכמות, נישט קיין ניי־מאָדישער „אַמעריקען זייאָניסט" פון דער קאַטעגאָריע ציוניסטען אָן ציון, ווי עס' רופט זיי דר. טרודע ווייס־ראָזמאַרין. [?] „אָדי־סייע" אין דעם נאָמען פון בוך וואַרפט אָן, בתחילה, אַ שטיקעל אימה, נאָר גאָר אין גיכען זעט מען, אַז מ'האָט דאָ, חלילה, נישט צו טאָן מיט אַ לעגענדאַרי־שען גיבור, וואָס מאַכט־דורך כל המינים גלגולים, נאָר מיט אַן אַלטען ציוניסטען סאָלדאַט, וואָס האָט זיך, אגב, פאַרזאָרגט מיט אַ פיינער הקדמה פון אַן אַלטען ציוניסטישען גענעראַל — לואיס ליפּסקי. דאָס בוך ליגט אויף מיין טיש און טענה'ט: רוף זיך אָפּ. יאָ, — ענטפער איך, — כ'וועל שרייבען — און טאַקע דערפאַר, ווייל עס גייט נישט אין ליטעראַ־טור... זיין פאַרפאַסער, מר. האַבער, איז אַ שטאַרקער בעל־זכרון און ער געדענקט אַ סך, אַ סך זאַכען, וואָס ס'איז כדאי צו וויסען און צו געדענקען און וואָס מען קאָן זיך פון זיי אַראָפּנעמען אַ געזעלשאַפטליכען מוסר השכל.

אָט, למשל, דערציילט מר. האַבער אַזאַ מין עפּי־זאָד. געווען איז עס געווען אין די צייטען, ווען דער פּאָליטישער ציוניזם איז ערשט אַרויס אויף דער וועלט. אין אַמעריקע איז איינער פון די שאַרפסטע אַנטי־ציוניסטען געווען דער באַוואוסטער דר. קויפּ־מאַן קאָהלער. אַ פאַרשטייער פון דער „ניו יאָרק סאָן" אין פּאַריז, האָט אינטערוויואירט דעם דר. מאַקס נאָרדוי מכוח דער נייער באַוועגונג. ווען דער אינטערוויו האָט זיך געוויזען אין דער „ניו יאָרק סאָן", האָט דר. קויפמאַן קאָהלער בעם'דיג אַטאַקירט דעם ציוניזם. ווייסט איר ווי אַזוי נאָרדוי האָט אויף דעם רעאַגירט? ער האָט געזאָגט, אַז דר. קאָהלער לעבט פ ו ן אידען, אין דער צייט, וואָס הערצל לעבט פ א ר אידען... דאָס איז ניש'קשה פון אַן אונטער־שייד, אמת?

איך ווייס נישט, צי דר. קאָהלער, וואָס איז געווען, נאָך אַלעמען, אַ זעהר וויכטיגער אידישער געלערנ־טער, האָט פאַרדינט אַזאַ באַשולדיגונג, כאָטש זיין געגנערשאַפט צום ציוניזם איז זיכער געווען אַ נאַרי־שע און אַ בלינדע. נאָר דער חילוק פאַר זיך אַליין — דער חילוק צווישען די, וואָס לעבען פאַר אידען, און די, וואָס לעבען פון אידען, — איז אַקטועל ביז אויפ'ן הײַנטיגען טאָג. אַ פּראָפעסיאָנעלער איד איז אַ גרויסער איד זיינען צוויי פאַרשיידענע זאַכען. הערצל, למשל, האָט אָוועקגעגעבען פאַר אידען זיין לעבען (טאַקע בפועל־ממש) און זיין פאַרמעגען. זשאַבאָטינסקי איז געשטאָרבען אָן אַ גראָשען ביי דער נשמה.

אָדער אַזאַ מעשה. די אַנטי־ציוניסטען אין אַמע־ריקע האָבען חוזק געמאַכט פון דעם ערשטען ציוניסטי־שען קאָנגרעס און האָבען זיינע דעלעגאַטען אָנגע־רופען ב ט ל נ י ם. האָט דר. גאָטהייל, פון אַמע־ריקע'ס ציוניסטישע ראשונים, געענטפערט אויף דעם בזה האופן. ער האָט גענומען און אויסגערעכענט די פּראָפעסיעס פון די אַלע, וואָס האָבען זיך באַטייליגט ווי דעלעגאַטען אין דעם קאָנגרעס. אָט איז דאָס צעטעל (ווי האַבער ברענגט עס אין זיין בוך). פינף און פופציג דעלעגאַטען זיינען געווען סוחרים; צוואַנציג זיינען געווע: אינזשענירען און אַריכטעקטען. צוואַנציג זיינען געווען אינזשענירען און אַרכיטעקטען. ניין זיינען געווען אינזשיניערען און אַרכיטעקטען. ווייטער זיינען געגאַנגען אַכט דאָקטוירים, פינף מאַ־נופעקטורישטען, דריי באַנקירען, אַ כעמיקער, אַ לאַנד־באַזיצער, אַ קאָלאָניסט. יאָ געווען אויך שרייבער (גאַנצע איין און פערציג), געווען פּראָפעסאָרען, ראַבינערס, אַ קינסטלער. אָבער דער עיקר: פינף און פופציג — און דאָס איז ביי דער קליינער צאָל דעלעגאַטען צום ערשטען קאָנגרעס געווען גאָר אַ היפּשער ציפער — פינף־און־פופציג דעלעגאַטען זיי־נען געווען סוחרים, און אויף אַ סוחר וועט אַ איד (בפרט ווען ער איז אַליין אַ סוחר) נישט זאָגען, אַז ער איז אַ בטלן.

איך ווייס נישט, צי איר האָט שוין אַמאָל גע־טראַכט וועגען דעם, פאַרוואָס די ווערטער „בטלן" און „בטלנות" ביי אידען האָבען אַזאַ גיפטיג־פאַרניכטענ־דיגען כאַראַקטער. זאָגען אויף עמיצען, אַז ער איז אַ בטלן, איז די גרעסטע באַליידיגונג. דעם גיפט, וואָס ליגט אין די ווערטער בטלן און בטלנות, קאָנט איר אויף קיין שום לשון נישט איבערגעבען, אַפילו ווען עס זאָל אייך געלינגען פאַר אָט די ווערטער צו גע־פינען אַ מער־ווייניג ריכטיגע איבערזעצונג. ווען איך וואָלט געווען אַ כאָציאָלאָג, וואָלט איך געזאָגט, אַז דאָס נעמט זיך אפשר דערפון, וואָס די ביטערע לעבענס־באַדינגונגען אין גלות האָבען געפאָדערט פון דעם איד צו זיין וואַכער פון אַלע וואַכע און קליגער פון אַלע קלוגע (כדי צו קאָנען זיך האַלטען אויפ'ן וואַסער), אַזוי, אַז אומפּראַקטישקייט איז פאַררע־כענט געוואָרען פאַר עפּעס גאָר אַ באַזונדערען חסרון, אַ חסרון, וואָס טראָגט אין זיך אַ געפאַר פאַר דער עצם עקזיסטענץ פון דעם איד אין גלות, אַ געפאַר פאַר דעם, וואָס מיר רופען: קיום־האומה... דאָס וואָלט געווען אַ סאָציאָלאָגיש־פּסיכאָלאָגישער אויס־טייטש, אפשר אַ ריכטיגער און אפשר נישט אַזאַ ריכטיגער — איך ווייס נישט. אַז מ'האָט אָבער געזאָגט אויף די ערשטע ציוניסטען, אַז זיי זיינען בטלנים, האָט דאָס געדאַרפט זיין די סאַמע גיפטיג־סטע אַנטי־ציוניסטישע פייל. נו, האָט דר. גאָטהייל געמוזט טייטלען אויף דעם פאַקט, אַ פינף און פופציג פון די דעלעגאַטען צום ערשטען קאָנגרעס אין באַזעל זיינען געווען מענטשען פון עולם־המסחר, און דאַרי־בער . . . היינט קומט עס אונז פאַר נאַאיוו און טאַקע בטלנ'יש, אָבער דענסטמאָל איז עס געווען געזונטע קעגען־אַטאַקע.

הערצל איז געווען גאָר באַזונדערס אינטערעסירט, אַז אַמעריקאַנער אידען זאָלען צושטיין צו דער באַ־וועגונג. מר. האַבער דערמאָנט אונז, וואָס עס האָט געזאָגט דוד וואָלפסאָן וועגען הערצל'ס באַציהונג צו אַמעריקע בכלל און צו דער אידישער אַמעריקע בפרט. אַמעריקע בכלל האָט אים שטאַרק אינטריגירט און

טאָג־מאָרגען זשורנאל, 4טער מאַי, 1956

פון דער איד[illegible] ער אמעריקע [illegible] ציוניזם גרויס [illegible] געבען. אונזער קראַנט [illegible] האָבען געזאָגט — ליגט אין די אידען פון אמעריקע.

אז מען טראַכט חעמען דעם היינט, אַזויפיל יאָרען שפּעטער, זעט מען, אז — לכל־הפחות אין אַ באַשטימטען זין — איז דאָס געווען ריכטיג. וואָרים קיינער וועט דאָך נישט לייקענען, אז עקאָנאָמיש און פּאָליטיש האָבען אַמעריקאַנער אידען געהאָלפען דעם ציוניזם אַ סך, טאַקע גאָר אַ סך. עפּעס אַנדערש איז, אז בדרך־כלל איז דער היגער ציוניזם געווען און געבליבען עפּעס אַזוינס, וואָס האָט צו טאָן בלויז מיט אידען מחוץ אַמעריקע, און דערפון די כלומר'שט נייע אָריענטאַציע־אינ'ם אַמעריקאַנער ציוניזם. אָט די נייע אָריענטאַציע, ווי מ'רופט זי, איז אין דער אמת'ן די אַלטע „לכם־ולא־לו"־אָריענטאַציע. געוויס טאָר מען נישט לייקענען די מעלות פון דעם אַמעריקאַנער איד און אוודאי איז אַן עולה צו פאַרקלערן די היסטאָרישע פאַרדינסטען זיינע, נאָר פּונקט אַזוי טאָר מען אים נישט חנפ'ענען, קלאַפּען איבער דער פּלייצע און פריקרע־פאַלש זיך נחת'ן: סעמעלע־סערדצע, ביסט אַלראַיט, וכל אשר לך — און אַלדאָס דייניגע — איז אַלראַיט, און מיר פאַר דיין קעפּעלע, סעמעלע! אָט די שמן־זית'דיגע פּאַסקודסטווע רינט פון אַלע זייטען ווי נאָר עס מאַכט זיך עפּעס אַ יום־טוב'ל און עס שלאָגט צו דער גאַל ממש. צו די חסרונות פון דעם אַמעריקאַנער איד געהערט אָן שום ספק דאָס, וואָס ער איז געוואוינט צוצוקוקען זיך צו דער אידישער גורל־דראַמע פון אַ לאָזשע אַרויס. ער איז גערירט, צייטענווייז אַפילו טיף גערירט, ער פאַרגיסט אַ טרער, ער פילט־מיט, ער לאָזט זיך קאָסטען, אָבער אַליין אַ טייל פון דער דראַמע איז ער נישט. ער איז אַ צוקוקער און אַ מיטפיהלער, נישט קיין מיטשפּילער.

אינטערעסאַנט, און טאַקע מוסר־השכל'דיג, איז די געשיכטע, וואָס דער מחבר דערציילט אונז וועגען פיליפ וואַטענבערג'ען, וואָס האָט געשאָנקען הונדערט טויזענט דאָלאַר, כדי אויפצושטעלען דעם בנין פון דעם העברעאישען אוניווערזיטעט אין ירושלים. דער [illegible] איז אָנגערופען געוואָרען אויף די נעמען פון [illegible] איינשטיין און פיליפ וואַטענבערג. — און ס'איז, פאַרשטייט זיך, אַ כבוד געווען פאַר דעם אַמעריקאַנער מנדב, צו זען זיין נאָמען פאַרבונדען מיט דעם נאָמען פון איינשטיין'ען. ער האָט געזאָגט האָבער'ן, אז ער האָט פּשוט אַריינגעכאַפּט אַ מציאה. צוויי יאָר שפּעטער איז וואַטענבערג געשטאָרבען אין ירושלים און אַרויסגעוויזען האָט זיך, אז דער אוצר, וואָס ער האָט זיך איינגעהאַנדעלט (כ'האָב מיר איינגעהאַנדעלט אַן אוצר, — האָט ער געזאָגט, — מיט מיינע הונדערט טויזענט דאָלאַר), איז אין דער אמת'ן געווען זיין איינציגע ירושה, וואָרים אַ חוץ דעם בנין פאַר דעם העברעאישען אוניווערזיטעט איז נאָך אים גאָרנישט געבליבען. מ'האָט אים געהאַלטען פאַר אַ גביר, נאָר נאָך זיין טויט איז באַקאַנט געוואָרען, אז ער האָט קיין שום קאַפּיטאַל נאָך זיך נישט איבערגעלאָזט. דער מוסר־השכל דערפון איז, אז אַפילו ווען ער וואָלט יאָ איבערגעלאָזט געלט נאָך זיך, וואָלט סיי־ווי־סיי געבליבען נאָך אים נאָר דאָס, וואָס ער האָט נעגעבען, — יענער אוצר, יענע מציאה, וואָס ער האָט איינגעהאַנדעלט פאַר זיינע הונדערט טויזענט דאָלאַר. וואָרים דאָס, וואָס מ'גיט פאַר'ן כלל, איז דאָס איינציגע, וואָס מ'גיט פאַר זיך אַליין, וואָס מ'גיט פאַר דעם אייגענעם אָנדענק, — דאָס איינציגע, וואָס בלייבט. די געשיכטע מיט וואַטענבערג'ן איז פון יענע פאַקטען, וואָס פאַרמאָגען אין זיך עפּעס פון אַ סימבאָל. פאַרשטייט זיך, אז איך ברענג דעם דאָזיגען פּרט, פּונקט ווי אַלע אַנדערע פּרטים, אויף דער אחריות פון מר. האַבער, דעם מחבר פון די זכרונות וועגען העכער פופציג יאָר ציוניזם.

נאָך אַ רעדע פון הערבערט סעמיועל, דעם ערשטען הויך־קאָמיסאַר פאַר ארץ ישראל, האָט דער וואַרשעווער אידישער פּובליציסט און ציוניסטישער פירער דר. יהושע גאָטליב (הי"ד), וואָס איז געווען אין ארץ ישראל צו־גאַסט, זיך אָנגערופען צו יעקב פישמאַן, ע"ה, און צו — יבדל לחיים — דעם מחבר פונ'ם בוך: „דער אמת'ער שליסעל צו ארץ־ישראל איז נישט אין ז י י נ ע הענט, נאָר אין א ו נ ז ע ר ע".

די געשיכטע האָט די דאָזיגע ריזע באַאמת'ט. די צרה איז, וואָס איצט ווען מיר דאַרפען שוין קיין שליסעל נישט, ווען די טירען פון אידישען לאַנד שטייען אָפען, זוכען מיר נאָך אַלץ דעם שליסעל. עס הייסט, מיר מאַכען זיך זוכענדיג, און אונזערע היגע, היימיש־געוואַקסענע אחר־העמ'ס שטעלען אונז צו די נויטיגע זוך־תירוצים.

ווייטער האָבען מיר דאָ די געשיכטע, ווי אַזוי הערצל האָט געהאָלפען אַן אָרעמען קאַטאַרינקע־שפּילער. די געשיכטע איז נישט ניי, ס'איז אָבער כדאַי געווען זי איבערצודערציילען. ס'איז אַזוי געווען: הערצל (ס'איז געווען אַ יאָר פאַר זיין טויט), האָט געזען אַן אָרעמען מענש, ענליך צו אים, — הויך, טונקעל, מיט אַ גרויסער שוואַרצער באָרד, — וואָס האָט זיך אַרומגעשלעפּט מיט זיין שפּיל־קעסטל איבער די זומער־וואוינונגען. אַ מענש מיט אַזאַ אויסזען וואָלט באַדאַרפט מאַכען אַ רושם, אָבער די זאַטע זומער־געסט האָבען זיך קנאַפּ־וואָס אומגעקוקט אויף דעם אָרעמען קאַטאַרינקע־שפּילער. הערצל האָט לאַנג נישט געטראַכט, גענומען יענעמ'ס שפּיל־קעסטעל און אַליין אַוועק שפּילען. ער האָט צונויפגעזאַמעלט אַ היפּשע סומע, און אַז ער האָט זי דערלאַנגט דעם אָרעמען מוזיקאַנט — האָט יענער פּשוט נישט געוואוסט ווי צו דאַנקען זיין מלאך־המושיע.

דאָ זעט מען נישט נאָר הערצל'ס רחמנות־געפיל און נית נאָר זיין גרייטקייט צו העלפען מיט מעשים. אין דעם אָרעמען שפּילער, וואָס איז אויסערליך ענליך געווען אויף אים, האָט הערצל געמוזט זען זיך אַליין, זיין אייגענעם גורל. אָט שפּילט ער, הערצל, פאַר אַ זאַטער גויים־וועלט דאָס ליד פון דעם איד — און וואָס איז דער סך־הכל? ווען ס'איז אים געלונגען צו העלפען דעם אָרעמען שפּילער מיט דער גרויסער שוואַרצער באָרד און אומעטיגע אויגען, האָט ער אפשר געזען אין דעם אַ גוטען סימן פאַר זיך אויך.

בלויז נאָך איין באַמערקונג. עס ווערט אינ'ם בוך דערציילט אַן עפּיזאָד מיט אַ תל־אביב'ער איינוואוינער, וואָס איז געווען אויסער זיך פון שמחה, ווען ער האָט געזען ווי די פּאָליציי אַרעסטירט אַ גנב... איצט — האָט דער איד אָנגעקוואָלען — איז תל־אביב אַ שטאָט ווי ביי לייטען, אַ שטאָט ווי אַלע שטעט!

האָט עס מיך דערמאָנט אַזאַ מין זאַך. מיט אַן אַכט־ניין יאָר צוריק איז אין תל־אביב געעפענט געוואָרען אַ נייע גאַס — אַ גאַס אויפ'ן נאָמען פון מיין

פּאָטער ז״ל — רחוב ציטלין. א קורצע צייט דער־
נאָך פאַלט מיין אויג אויף א שטיקעל בראָניק אין א
תל־אביב׳ער ציטונג: גנבה ברחוב צייטלין... ס׳איז,
הייסט עס, פאָרגעקומען דאָרט א גנבה... אויב אזוי,—
האָב איך א טראַכט געטאָן, — איז עס שוין א גאָס
כדבעי. ס׳וואוינען דאָרט מענשען, וואָס האָבן עפּעס...

אז כ׳האָב עס דערציילט מיין פריינד, דעם באַ־
קאַנטען פאָרשער יצחק ריבקינד, האָט ער געלאַכט
און האָט מיר פון זיין זייט דערציילט אָט־וואָס. גע־
ווען איז עס אין די צייטען פון די ערשטע ציון־
אגודות אין רוסלאַנד. קומט מען אַמאָל צו ר׳ שמואל
מאָהליווער ז״ל און מ׳דערציילט אים, אז אין דער־
און־דער אגודה האָט איינער פון די, וואָס שטייען
ביים שיסעל, באַוויזען, אז ער האָט — נישט פאַר קיין
שום אידען גערעכט — קלעפּיגע פינגער. זאָגט ר׳
שמואל: ס׳איז טאַקע מיאוס וואָס מיאוס הייסט,
נאָר, צוריק־גערעדט, איז עס א גוטער סימן... א
גוטער סימן...

— דהיינו, — פרעגט מען אים, — מיט וואָס?

— די אגודות אונזערע, — שמייכעלט ר׳ שמואל,
— זיינען שוין נישט אזוי אָרעם... ס׳איז שוין דאָ
עפּעס אין שיסעל...

מ׳וואָלט געקאָנט זיין אַ גוי, נאָר מ׳לאָזט נישט

נאָכדעם ווי די אידישע אַמעריקע האָט (היפּש גע־
שמאַקלאָז) אָפּגעפּראַוועט דעם יום־טוב פון דריי־
הונדערט־יעריגקייט, האָט זיך דערמאָנט די אידישע
ענגלאַנד אין איר אייגענער דריי־הונדערט־יעריגקייט
און — וואָס א׳ז דער סך־הכל? מ. פרידמאַן, רעדאַק־
טאָר פון זאַמלונג סאָציאָלאָגישע פאָרשונגען וועגען
די אידען אין ענגלאַנד („עי מינאָריטי אין בריטען״),
שרייבט צום סוף פון אָט דעם באַנד, אז ענגלישע
אידען האָבען א געפיל פון אומזיכערקייט, אז ענגלענ־
דער ווילען נישט, אידען זאָלען מיט זיי ווערען צו־
גרויסע שמעלקעס (און דערפאַר האַלטען זיי מער פון
„אידישע אידען״, איידער פון אידען, אזוי צו זאָגען,
דזשאָן־בול׳עוואַטע), און — אז ס׳איז א היפּשער
חילוק צווישען ענגליש און בריטיש... וואָס איז דער
חילוק? לאָמיך ציטירען מר. פרידמאַנ׳ען. „א ברי־
טישער פּאַספּאָרט״, שרייבט ער, „מאַכט א מענשען
בריטיש; דאָס הייסט אָבער נישט, אז ער ווערט דער־
מיט ענגליש, אז ער, דער בריטישער בירגער, ווערט
בזכות־זה אַן ענגלענדער...״

ווי האָט איינער געזאָגט? מ׳וואָלט געקאָנט זיין
א גוי, נאָר מ׳לאָזט נישט...

די „אומלעגאַלע" אויף דעם אינזעל ציפּערן

חשוב'ער רעדאַקטאָר!

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם וועכענטליכען אַרטיקעל פון אייער חשוב'ען מיטרעדאַקטאָר אהרן אַלפערין „די אידישע וועלט", וואו ער באַמערקט וועגען דעם פרידענס-טראַקטאַט וואָס איז די טעג אונטערגעשריבען געוואָרען צווישען ענגלאַנד, טערקיי און גריכענלאַנד וועגען אינזעל ציפּערן, וואו די ענגלישע רעגירונג האָט איבערגעשיקט די אַזוי-גערופענע „אומלעגאַלע" עולים וואָס זיינען געווען אויפ'ן וועג קיין ארץ ישראל, וועט איר מיר דערלויבן איבערצוגעבען וואָס איך האָב געזען אויפ'ן אינזעל אין די ערשטע חדשים, וואו די עולים האָבען זיך געפונען אין די פון די ־עגענס אויסגעוויקטע לייוונטעַ־ע ביידלעך.

שוין ביים ציון-קאָנגרעס אין דעצעמבער, 1946, וואו איך בין געווען אַלס דעלעגאַט, האָב איך געהערט געשפּרעכען צווישען עטליכע יונגע די-פּי'ס, וואָס די אַראַנזשיר[illegible]טע פון קאָנגרעס האָט געבראַכט פון די דייטשע קעמפּס און אויך פון'ם קעמפּ „טשינע-טשיטאַ" נישט ווייט פון רוים, איטאַליע. די יונגע די-פּי'ס זיינען געווען אַזוי גערופענע „אַשערס", צו האַלטען אָרדענונג אין גרויסען זאַל, וואו דער קאָנגרעס איז אָפּגעהאַלטען געוואָרען. פון זייערע געשפּרעכען האָב איך געהערט דעם נאָמען „טשינע-טשיטאַ". דאָרטען אין דעם קעמפּ האָט זיך אויפגעהאַלטען מיינע אַ פּלימעניצע מיט אירע קינדער.

ווען דער קאָנגרעס האָט זיך געענדיגט, בין איך אָפּגעפאָרען קיין ירושלים און דאָרט האָב איך זיך געסטאַרעט ביי דער ענגלישער מאַכט צו באַקומען די דערלויבעניש אַריינצופאָרען קיין ציפּערן. אַזוי ווי אין די ערשטע חדשים [illegible] ענגלענדער נישט געוואָלט, אַז די דרויסענדיגע וועלט זאָל זיך דערוויסען אייניצעלהייטען וועגען די לאַגערן, האָט די מאַכט זיך אָנטזאָגט צו געבען אַ דערלויבעניש אַריינצופאָרן. 14 טעג בין איך יעדן טאָג געגאַנגען נאָך אַ דערלויבעניש, ערשט אויפ'ן 15טען טאָג, מיט דער הילף פון טשאַרלי פאַסמאַן, דער פּאַרטרעטער פון דעם „רזשאַינט", וואָס איז געווען „פּער סאַנאַ גראַטאַ" ביי דער ענגלישער מאַכט, האָב איך די דערלויבעניש געקראָגען. דעמאָלט האָט קורסירט צוויי מאָל אַ וואָך אַ קליינער עראָפּלאַן פון חיפה קיין „ניקאָסיאַ". איך בין געווען דער איינציגער פּאַסאַזשיר אויפ'ן עראָפּלאַן און אין ווייניגער פון אַנדערהאַלבען שעה בין איך אָנגעקומען אין ניקאָסיאַ, און פון דאָרטען בין איך מיט אַן אויטאָבוס מיט צוויי שפּעטער שוין געווען אין „פאַמאַגוסטאַ", וואו נישט ווייט פון דאָרט האָבען זיך געפונען די לאַגערן. שוין אין אויטאָבוס האָב איך קענען געלערנט ווי אַזוי די באַפעלקערונג וואָס באַשטייט אַמייסטען פון גריכען, פאַרהאַלט זיך צו די עולים אין די געצעלטען אין לאַגער. ווען עס איז אונז אַנטקעגענגעקומען אַ גרויסער טראָק מיט אַ גרויסע גרופּע פון די עולים (זיי זיינען געפאָרען אין שפּיטאָל), האָב איך זיי באַגריסט מיט „שלום". אין אָוונט האָט מען געגעבען אַן אָפּשייד פּאַר אַן איינוואוינער אין קעמפּ. דער דענטיסט האָט פאַרבראַכט זיין צייט צו פאַרריכטען פריי די ציין פון די עולים. אויף מיין פראַגע, וואו ער האָט גענומען דעם מאַטעריאַל וואָס אַ וואוינער אין קעמפּ, אַ דענטיסט. ער דענטיסט האָט געברויכט, האָט מען מיר פאַרגעשטעלט אַ גריך וואָס האָט אים געבראַכט טעגליך אַלץ וואָס דער דענטיסט האָט געברויכט. איין טאָג, ווען דער פּאַרטרעטער פון דעם „רזשאַינט", מאָריס לאָוב, איז מיט מיר דורכגעגאַנגען אינ'ם קעמפּ האָט מען אים דערציילט, אַז דער אַנטרייבער פון דעם גרויסען טראָק, וואָס איז יעדען טאָג אַרויסגעפאָרען פון קעמפּ קיין פאַמאַגוסטאַ צו ברענגען קאַרטאָפּעל, איז אַרעסטירט. מר. לאָוב איז באַלד אָפּגעפאָרען און אין צוויי אָדער דריי שעה האָט ער זיך צוריקגעקערט מיט דער בשורה, אַז דער אַנטרייבער, אויך איינער פון די עולים, איז שוין באַפרייט און וועט זיך באַלד צוריקקערען. דער אַרעסט איז געקומען, ווייל די פּאָליציי האָט געזען ווי דער אַנטרייבער לייגט אַריין צווישען די זעק קאַרטאָפּעל צענדליגער לאַבענס ברויט.

מיט דרך-ארץ,

דזשוליוס האָבער.

טאָג־מאָרגן זשורנאל, מערץ 6טער 1956

דער פאָטער איז אַ וועטעראַן־ציוניסט

ווערטער רעדאַקטאָר:

אין אַרטיקעל פון אייער חשוב'ן מיטאַרבעטער מ. א. גער, „אידישער געלערנטער, וואָס לעבט אויף אַ פאַרגעסענער קולטור", פּראָפעסאָר סיירוס ה. גאָרדאָן, דערמאָנט מר. גער, דאָס דער פאָטער פון'ם פּראָפעסאָר איז אַן אַלטער באַוואוסטער ציוני, דר. בנימין ל. גאָרדאָן.

איר וועט מיר דערלויבן איבערצוגעבן דאָס איך, און אַנדערע ציוניסטן, האָבן שוין געקענט דר. גאָרדאָנ'ען איבער פופציג יאָר. שוין אין אַפּריל, 1905, ווען די פועלי ציון אין אַמעריקע האָט אָפּגעהאַלטען אין פילאַדעלפיע די דערמאָלט זעהר וויכטיגע קאָנפערענץ, וואָס האָט געזאָלט אַנטשיידן וועגן פּאַלעסטיניזם און טעריטאָריאַליזם, זענען ביי דער קאָנפערענץ אַנוועזענד געווען צוויי אָפיציעלע פאַרטרעטער פון דער ציוניסטישער פעדעראַציע (די היינטיגע „זי־אָ־איי"), לואיס ליפּסקי און דר. בנימין גאָרדאָן. דר. גאָרדאָן, וואָס איז געווען אַ דעלעגירטער ביי אַלע ציוניסטישע קאָנווענשאָנס, האָט אַלע מאָל געשפּילט אַ וויכטיגע ראָל און מיר פלעגן שוין אַרויסקוקען זיך צו טרעפען און הערען אַלע מאָל וויכטיגע נייעס פון אים, וואָס אַנבאַלאַנגט דעם וועלט־ציוניזם.

שוין אין 1911 האָט דר. גאָרדאָן געמאַכט אַ לענגערע רייזע קיין ארץ־ישראל, און האָט די רייזע באַשריבען אין אַ ריי אַרטיקלען אין דער דעמאָלטדיגער אָפיציעלער ציוניסטישער מאָנאַט־צייטונג „מאַקאַביען". די גאַנצע באַשרייבונג האָט ער געמאַכט אין איבער 23 זייטען פון דעם מאַגאַזין, און מיר פלעגן שוין אָפּוואַרטען מיט נייגער דאָס אַרויסקומען פון די נייע מאָנאַטליכע אויסגאַבען פון „מאַקאַביען", אום צו לייענען דר. גאָרדאָנ'ס באַשרייבונג.

איך בין איבערצייגט, אַז אויך אַנדערע ציוניסטען, וואָס געדענקען דר. גאָרדאָנ'ס איבערגעגעבענקייט פאַר ציון, זענען זעהר און זעהר צופרידען צו הערען, דאָס ער וואוינט אין אַטלאַנטיק־סיטי. זאָל ער נאָך האָבען פיל און געזונטע יאָרען.

דזשוליוס האַבער,

טאָג־מאָרגן זשורנאל זונטאג, יולי 22, 1956

דזשוליוס העיבער'ס בוך — „אַדיסייע פון אַן אַמעריקאַנער ציוניסט", געלויבט פון גאָוו. הערימאַן

גאָווערנאָר הערימאַן האָט צוגעשיקט אַ וואַרעמען בריוו צו דעם באַקאַנטען ציוניסטישן טוער דזשוליוס העיבער, וועלכער האָט לעצטענס פאַרעפענטליכט (אין ענגליש) אַן אינטערעסאַנט מעמואַרען־[illegible]ער „אַדיסייע פון אַמעריקאַנער ציוניסט". גאָווערנאָר הערימאַן [illegible] אַנים דזשוליוס [illegible] בער'ן אַ [illegible] אַנערקענונג [illegible] דעם

דער פאָרווערטס יולי 30, 1956

אַ געשיכטע פון ציוניזם אין אַמעריקע

דער בוך „עַן אָדיסעי, אָוו עַן אַמעריקען זייאָניסט" איז די געשיכטע פון ציוניזם אין אַמעריקע [illegible] פון דער באַוועגונג. [illegible] האַבער, אַן אַלטער ציוניסט, וועלכער איז געשטאַנען ביים [illegible]געלע פון ציוניזם אין דעם לאַנד, האָט מיטגעמאַכט אַלע פאַרשידענע עפּאָכען פון אַמעריקאַנער ציוניזם און ווייסט צו דערציילן וועגן זיי אויספירליך. ער ברענגט אויך אַרויס פיל פאַקטען וואָס זיינען ביז איצט געווען אומבאַקאַנט פאַר'ן ברייטען עולם. דער בוך האָט 416 זייטען, אַרויסגעגעבען פון טוויין פּאַבלישערס, ניו יאָרק.

אברהם גאָלדפאַדען און דר. הערצל

(אַן אומבאַקאַנטער פאַקט)

דזשוליוס העיבער (האַיער) איז אַ וועטעראַן פון אַמעריקאַנער ציוניזם. ער האָט פיל דורכגעמאַכט און קען גוט דאָס אידישע לעבן אין אַמעריקע. ער איז ניט קיין פראָפעסיאָנעלער שרייבער, נאָר ער האָט איצט אַרויסגעלאָזט אַ בוך מיט מעמוארען*), וואָס איז אַן ציווייפעל אַ וויכטיגער צושטייער צו דער געשיכטע פון דער ציון־באַוועגונג. דאָס בוך לייענט זיך מיט גרויס שפּאַנונג.

העיבער האָט וואָס צו דערציילן און ווייסט ווי אַזוי. ניט קיין אַנדערער ווי לואיס ליפּסקי באַצייכנט אים אַלס אַ „פענאָמענאַלען טוער", וואָס איז אויסערגעוויינליך אַקוראַט און שטרענג אָפּגעהיט ביים איבערגעבן פאַקטען.

מיט אַנדערע ווערטער הייסט עס, אַז מ'קאָן זיך אויף העיבער'ן פאַרלאָזען.

ס'איז מסתּמא איבעריג מוסיף צו זיין, אַז ליפּסקי אַליין איז אַ העכסט־באַגלויבטע קוועלע.

נאָר ניט דאָס בין איך אויסען

•.•

דזשוליוס העיבער דערציילט, אגב, אין זיין בוך (זז. 85, 86) וועגן דער פריינטשאַפט צווישען אברהם גאָלדפאַדען, פאָטער פון אידישען טעאַטער, און נפתּלי הערץ אימבער, מחבר פון „התקוה", און וועגן זייערען אַ געמיינזאַמען באַזוך אין די ציוניסטישע קלוב־צימערען אויף דער איסט סאַיד.

דאָס איז געווען אין יאָר 1907.

גאָלדפאַדען האָט בעת דעם באַזוך — גיט העיבער איבער — געוויזען אַ קאָפּיע פון אַ בריוו פון דר. הערצל (דאַטירט: 24טען מאַי, 1897), אין וועלכען הערצל האָט רעקאָמענדירט גאָלדפאַדענ'ען צום באַרימטען סטאַר פון דער עסטרייכישער בינע אין ווין, אַדאָלף פאָן זאָנענטאַל.

דאָס איז ביז איצט געווען אַן אומבאַקאַנטער פאַקט. דאָס קאָן איך זאָגען נאָך דעם ווי כ'האָב דעם ענין אויסגעפאָרשט.

און הגם דער פאַקט איז ניט געווען באַקאַנט, קוקט ער אוים ~~אַ~~ שיינבאַר, באַזונדערס אויב מען נעמט אין אַכט גאָלדפאַדענ'ס ציוניסטישע נייגונגען און שטימונגען.

דזשוליוס העיבער באַטאָנט עס אויך שטיצענדיג זיך אויף דער אויפפירונג פון גאָלדפאַדענ'ס פּיעסע „בן עמי", ביי וועלכער די בלויווייסע פאָן האָט אָפּט געשוועבט.

ס'איז אויך אַ פאַקט, אַז גאָלדפאַדען האָט ליב געהאַט העברעאיש.

•.•

ס'וועט מן הסתּם נאָך אַמאָל קומען אַ צייט, ווען אַ היסטאָריקער וועט זיך אַוועקזעצען און אָנשרייבען אַן אַרבעט וועגען גאָלדפאַדענ'ס פאַרדינסטען און וועגען דער ראָלע פון אידישן טעאַטער און אידישען שוישפּילער פאַר'ן ציוניזם און במילא אויך פאַר'ן אויפקום פון מדינת ישראל.

דערווייל אָבער ברענגען מיר דעם פאַקט פון אַן עד ראיה וועגען דר. הערצעל'ס אַ בריוו צו פאָן זאָנענטאַל'ן וועגען דעם פאָטער פון אידישען טעאַטער, אברהם גאָלדפאַדען.

אַזאַ פאַקט קאָן אַמאָל צוניץ קומען.

*) The Odyssey of an American Zionist, by Julius Haber, with an introduction by Louis Lipsky. Twayne Publishers, New York.

טאג-מארגען זשורנאל, מאי 3טער, 1955

ער געשיכטע פון קרן קימת לישראל אין אמעריקע

אין צוזאמענהאנג מיט דער קאנפערענץ פון דעם נאציאנאל־פאנד, אס איז אפגעהאלטען געווארען. אין וואשינגטאן, וועט איר מיר ערלויבען איבערצוגעבען, דאס אבוואל דער נאציאנאל־פאנד איז געגרינדעט געווארען אויף דעם טען ציון־קאנגרעס אין 1901, אין באזעל, האבען אבער ציוניסטען שוין געזאמעלט געלטער אונטער'ן נאמען „נאציאנאל־פאנד" פיל פריער.

שוין דעם 8טען אקטאבער, 1897, פיר יאר פאר דער אפיציעלער גרינדונג פון דעם פאנד, האט יד. הערצל'ס פארטרעטער אין ניו־ארק, דר. מיכל זינגער, באריכטעט צו הערצל'ען קיין ווין; אז ביי דער חתונה פון בערטא האפפערן און רפאל וואהלבערג, האבען די ציוניסטען — משה שפיצבארד און אברהם פרוכטער (ביידע מיינע בויבערקער לאנדסלייט) געזאמעלט פאר'ן נאציאנאל־פאנד און דאס געלט איבערגעשיקט צום ציוניסטישען הויפט־ביורא אין ווין. מיט דעם איז פעסטגעשטעלט, דאס די ערשטע זאמלונג אין אמעריקע פאר'ן נאציאנאל־פאנד איז געמאכט געווארען ביי א חתונה אין ניו יארק. אין יאר 1897, [illegible] וואכען נאכ'ן ערשטען ציוניסטישען וועלט־קאנגרעס.

ביי דער געלעגענהייט איז אויך אינטערעסאנט איבערצוגעבען די פאלגענדע פאסירונג וועגען דעם גאלדען־בוך פונ'ם נאציאנאל־פאנד. ביי דער גרינדונג פון דעם פאנד אין 1901, זיינען ווי באוואוסט, די ערשטע איינגעשריבענע אינ'ם גאלדען־בוך געווען פראפעסאר הערמאן שאפירא, און דר. טעאדאר הערצל, און אויך די פאלגענדע 4 נעמען. יעקב מאזער פון בראדפארד, ענגלאנד, סיר פראנסעס מאנטעפיארע פון לאנדאן, דוד וואלפזאהן פון קעלן, און אהרן וועכט פון ניו זילאנד. אבער א גרופע דעלעגאטען ביים קאנגרעס האבען אויף דער גיך געזאמעלט די סומע פון 50 דאלאר אום נאך איינער פון די מאסען זאלן אויך איינגעשריבען ווערען צוגלייך מיט די אויבן דערמאנטע אנגעזעענע פערזאנען. דער גורל איז אויסגעפאלען אויף איינעם פונ'ם דייטשער־דעמביץ ראיאן מיט דעם נאמען בארנשטיין. אבער די דעלעגאטען פון רוסלאנד האבען געוואלט דאס מנחם אויסישקינ'ס נאמען זאל אריינגעשריבען ווערען און ניט מר. בארענשטיין. עס איז אנטשטאנען א גאנצער טומעל צווישען די דעלעגאטען פון גאליציע און אויך פון ווין, וואס האבען צוגערעדט בארנשטיינ'ען נישט אפצוגעבען דעם כבוד צו אויסישקינ'ען. אבער איידער דער קאנגרעס איז געשלאסען געווארען, האט בארנשטיין פארציכטעט און איבערגעגעבען דעם כבוד צו אוסישקינ'ען.

אן אנדערע פאסירונג וועגן דעם גאלדען־בוך שוין דא אין אמעריקע. ענדע אפריל 1905, האבען די אמעריקאנער פועלי ציון געהאט א צוזאמענפאר אין פילאדעלפיע, וואו אויף דער טאג־ארדענונג איז געווען די אנגעווייטאגטע פראגע: פאלעסטיניזם אדער טעריטאריאליזם. נאך די דעבאטעס פון עטליכע טעג און נעכט האט מען געפאסט באשלוסען און צווישען די רעזאלוציעס איז אויך געווען די, אז די קאנפערענץ פארלאנגט פונ'ם נאציאנאל־פאנד, אז דאס גאלדען־בוך זאל אפגעשאפט ווערען, ווייל זיי באטראכטען דאס, אז עס איז [illegible] קיין דעמאקראטישע אינסטיטוציע.

לואיס ליפסקי, וואס האט פארטראטען ביי דער קאנפערענץ די אמעריקאנער ציוניסטישע פערע־

אַציע, ווי אויך דר. ב. ל. גאָרדאָן,
פון פילאַדעלפיע, וואָס האָט אויך
פאַרטראָטען די פעדעראַציע, זיי־
נען געווען אויסער זיך. סטייטיש,
די פועלי ציון, וואָס צווישען די
דעלעגאַטען זיינען געווען באַוואוס־
טע ציוניסטען, ווי: מיכה גודמאַן,
אַברהם גאָלדבערג, חיים פיינמאַן,
ברוך צוקערמאַן און אַנדערע, זאָלן
זיין קעגען דעם גאָלדען־בוך, אין
דאָס אָנרופען אַ נישט דעמאָקראַטי־
שע אינסטיטוציע! ווי ס'זעט אויס,
זיינען זיי געווען קעגען דאָס גאָל־
דען־בוך ווייל אום איינצושרייבען
אין גאָלדען־בוך, האָט מען געמוזט
איינצאָלען צום נאַציאָנאַל־פאָנד
טויזענד דאָלאַר, (היינט 100 דאָלאַר) און
דאָס איז דעמאָלט, מיט 50 יאָר
צוריק, געווען אַ גרויסע סומע.
אָבער ציוניסטען האָבען שוין דע־
מאָלט (אמת, מיט שווערער מי)
געזאַמעלט געלטער פאַר'ן נאַציאָ־
נאַל־פאָנד. מיט צוויי יאָר שפּע־
טער, אין יאָר 1907, האָט דער
עסטרייך־אונגאַרישער ציון־פאַר־
איין געזאַמעלט צווישען לאַנדס־
מאַנשאַפט־פאַראיינען, שולען און
אויף די סעמעטערים די סומע פון
1,000 דאָלאַר, דאָס האָט אונז גע־
געבען די מעגליכקייט איינצושריי־
בען די נעמען פון באַוואוסטע ציו־
ניסטען אין גאָלדען־בוך. צווישען
די, וועלכע מיר האָבען דעמאָלט
איינגעשריבען, זענען געווען:
דר. בענאָ שטראַיכער, אַ מיטגליד
פון דעם עסטרייכישען פאַרלאַ־
מענט אין ווין, אויך דר. הערי
פרידענוואַלד, דער דעמאָלטיגער
פרעז. פון דער אַמעריקאַנער ציון־
פעדעראַציע, דר. י. ל. מאַגנעס,
דער סעקרעטאַר פון דער ציון־פע־
דעראַציע, א. פ. פראָמענזאָן און
אונזער אייגענער סעקרעטאַר,
הערצל שטערן, וואָס האָט אוועק־
געגעבען פיל מי און צייט פאַר'ן
ציוניזם.

צווישען אַנדערע רעזאָלוציעס,
וואָס די פועלי ציון־קאָנפערענץ
האָט דעמאָלט אָנגענומען, איז אויך
געווען, דאָס זיי פאַרלאַנגען פון
דער ציוניסטישער וועלט־אָרגאַני־
זאַציע, אַז די אָפיציעלע וועכענט־
ליכע צייטונג „די וועלט", וואָס איז
געגרינדעט געוואָרען פון דר.
הערצל, און געדרוקט געוואָרן אין
דער דייטשער שפּראַך, זאָל גע־
דרוקט ווערען אין אידיש. נאָר איין
מאָל אין מאָנאַט זאָל די צייטונג
געדרוקט ווערען אין דייטש.

מיט דרך א"ץ.

דזשוליוס האַבער,

נ"י. [illegible]

דער פארווערטס, אפריל 26טער, 1955

אמעריקאנער ציוניסטען און מדינת ישראל

זשוב'ער רעדאקטאר!

לעצטענס איז אין „פארווערטס" ערשינען א קריטיק אויפ'ן ציוניזם א אין אמעריקע פון איינעם, וואס האט פאר געוויסע אורזאכען נים אנגעגעבען זיין נאמען. זיין קריטיק איז „די אמעריקאנער ציוניסטען טוען נים זייער פליכט צו ישראל", וואלט גענומען געווארען פיל ערנסטער, ווען דער שרייבער וואלט יע געווען אנגעגעבען זיין נאמען. עס איז נים צו פארשטעהן וואס דער שרייבער האט נאר זיין קריטיק געווענדעט נעגען דער „זי־א־עי". דער שרייבער ווייסט געוויס, אז א חוץ דער „זי־א־עי" עקזיסטירען אין אמעריקע מערערע ציוניסטישע פארטייען. מיינט ער באמת, אז אלע אנדערע האבען יא געטאן זייער פליכט?

פילע פון די עלטערע ציוניסטען דא אין לאנד ווענען זיך דערמאנען, אז דער חלוציזם האט זיך דא אין לאנד אנגעהויבען נאך מיט צענדליגע יארען צוריק. שוין אין 1908 האט א חבר פון דעם ציון־פאראיין „התחיה", וואס איז געווען אנגעשלאסען אין דער ציוניסטישער פעדעראציע פון אמעריקע, די היינטיגע „זי־א־עי", זיין נאמען איז געווען אלעזר ליפע יאפע, באשלאסען אריינצוטרעטען אין דער דעמאלסטיגער באראן הירש אגריקאלטשורעל שולע אין וואודבאין, ניו דזש., אום זיך צו פאתפולקאמען אין פארמעריי און עולה זיין קיין ארץ ישראל. יאפע האט מיט דער צייט ארגאניזירט כמעט אלע 120 שילער אין א ציון־פאראיין. צענדליגע פון די שילער האבען צוגעזאגט, אז ווען זיי וועלען דורכמאכען די קורסען אין דער שולע, וועלען זיי זיך אנשליסען צו יאפע'ן און עולה זיין קיין ארץ־ישראל, אום צו זיין באהילפיג אין דעם אויפבוי פון דעם אידישען לאנד. ווען יאפע האט אין 1912 עולה געווען קיין ארץ ישראל איז, צום באדויערען, געווען נאר נאך איינער פון די שילער, וואס האט צוזאמען מיט אים עולה געווען. די אויסשטודירטע פון דער באראן הירש שולע האבען געקאנט זיין באהילפיג אין דער בויאונג פון ארץ ישראל. מיר זעהען דאס אין דעם ביישפיל פון יאפע'ן, וואס איז געווען דער איניציאטאר און איינער פון די גרינדער פון דער ערפאלגרייכער קאלאניע „נהלל", און אויך איינער פון די גרינדער פון דער קאאפעראטיווער געזעלשאפט „תנובה", וואס איז זינט דעמאלסט אויסגעוואקסען צו אזא ריזיגען געשעפט אין לאנד. יאפע'ס וויכטיגע ארבייט איז שוין געווען אפגעשאצט ביים ישוב מיט פילע יארען צוריק. אין 1932, ווען דער ישוב האט ארויסגעגעבען א בוך „די ערשטע צען בויער פון דעם ישוב", זעהען מיר יאפע'ס נאמען אלס איינעם פון די צען.

מיר זעהען אויך דאס נאך דער באלפור־דעקלאראציע האבען זיך יונגע ציוניסטען אנגעהויבען צו ארגאניזירען אין אמעריקע, כדי זיך אויסצולערנען פארמעריי און דאס קיבוץ־לעבען, אום שפעטער עולה צו זיין קיין ארץ ישראל. און ווען אין יאר 1925 זיינען געקומען פארטרעטער פון דער ארץ ישראל יוגענטבאוועגונג קיין אמעריקע, דר. אלאזר ריגער און דר. שלום שפיגעל, איז דעמאלסט דא אפיציעל געגרינדעט געווארען דער החלוץ. מערערע פון יונגע ציוניסטען האבען דורכגעמאכט „חכשרה" און זיך פארבארייטעט פאר'ן קיבוץ־לעבען אין ארץ ישראל. פון די ערשטע, וואס האבען עולה געווען אין ארץ ישראל, האט זיך א גרויסער פראצענט צוריקגעקערט, ווייל אין יענע ערשטע יא־[illegible] איז דאס קיבוץ־לעבען געווע־

זעהר א שווערס. זעהר ווייניג פון די אמעריקאנער יונגע מענשען האבען זיך געקאנט אריינפאסען אין קיבוץ־לעבען. ווען איך האב באזוכט ארץ ישראל האב איך געהערט, אז אפילו חלוצים, וואס זיינען געקומען פון פוילען, ליטע, רומעניע און גאליציע, האבען זיך אויך צוריקגע־קערט אין זייערע געבורטס־לענדער, ווייל אויך זיי האבען זיך ניט גע־קאנט צוגעוואוינען צו אזא שווער לעבען. מיט יארען שפעטער, איז די צאל פון די צוריקגעקומענע גע־ווארען קלענער, און ביי דער היינטי־גער צייט, איז די צאל זעהר קליין. אבער, צום באדויערען, איז די צאל וואס זיינען עולה גאר א קליינע.

דער שרייבער פון דעם קריטישען ארטיקעל האט רעכט, ווען ער באהויפטעט, אז אין פילע פאלען איז עס די שולד פון די עלטערן, וואס שטערן די קינדער עולה זיין אין קיבוץ. אין יאר 1945 האט מיין טאכטער פארלאזט האנטער קאלעדזש און זיך אנגעשלאסען אויף „הכשרה". דארט, אויף דער פארם, האב איך קענען געלערענט יונגע ציוניסטען, וואס זיינען פון היימען, וואו דער ציוניזם איז געווען א טאג־טעגליכע זאך. אבער ווען זיי האבען געזאגט די עלטערן, אז זיי געהען אויף „הכשרה", כדי עולה צו זיין קיין ארץ ישראל און אריינ־טרעטען אין א קיבוץ, זיינען די על־טערן געווען געגען דעם. עס האט מיך איבערראשט, ווייל איך האב געקענט מאנכע פון די עלטערן און האב געזעהן וויפיל מיה און אויך פינאנציעלע מיטלען זיי האבען גע־געבען צו העלפען אין דעם אויפ־בוי פון דער פארם דא אין לאנד. ווי עס האט אויסגעזעהן, זיינען די עלטערן געווען פאר דעם, אז אנ־דערע יונגע ציוניסטען זאלען זיך פארבארייטען פאר קיבוץ־לעבען אין ארץ ישראל, אבער ניט זייערע איי־גענע קינדער.

וויסענדיג ווי חלוציות איז א שווער לעבען, איבערהויפט פאר א יוגענט, וואס קומט פון אמעריקע, האב איך דאך ניט געקאנט פאר־שטעהן פארוואס אזוי ווייניג „נאו האו" יונגע ציוניסטען זיינען געקו־מען נאך דער פראקלאמירונג פון דעם שטאט, אין זומער 1948. איך האב דעמאלסט געהאט די פריווי־לעגיע צו זיין אין לאנד, וואו איך האב באזוכט מיינע קינדער וואס זיינען אינ'ם „נאו האו"־קלאס. איך האב געזעהן יונגע ציוניסטען פון אנדערע פרייע לענדער, וואס אויך זיי זיינען געקומען העלפען אין דעם בוי פון די פארטיידיגונגס־קרעפטען אין מדינת ישראל. מיין טאכטער, איר מאן און אויך מיין זוהן, זיינען באפריינדעט געווארען מיט דער יוגענט פון דרום־אפריקע, ענגלאנד און קענעדע. זייער צאל האט מיך באמת איבערראשט. ווען אמעריקאנער „נאו האו" זאלען גע־ווען קומען אין דער פראפארציע צו די אנדערע אויבען־דערמאנטע לענ־דער, וואלט די צאל פון די פאר־אייניגטע שטאטען געווען אין די טויזענטער, און זיי וואלטען געווען זעהר און זעהר נוצליך פאר'ן נייעם שטאט. און זייער ארבייט וואלט מיט דער צייט אפגעשאצט געווארען פון די פירער פון דער מדינה. עס איז געווען אומאנגענעם צו זעהן ווי פילע פון די „נאו האו" האבען פאר־לאזט דאס לאנד, מאנכע זעהר אנ־טוישטע. זאל דא געזאגט ווערען, אז אין געוויסע פאלען איז דאס גע־ווען די שולד פון די פירער פון דער מדינה.

יא, איך בין מסכים מיט דער אנא־ליזע וואס דער שרייבער האט גע־מאכט וועגען חלוציות אין אמערי־קע. אבער פארוואס קריטיקירען נאר די „זי־א־עי"־ציוניסטען. ווען ער האט געפונען פאר נויטיג דאס ארויסצוברענגען אויף דער אידי־שער גאס, האט ער געדארפט זיין קריטיק ווענדען צו דער גאנצער ציוניסטישער באוועגונג אין אמע־ריקע.

מיט דרך־ארץ,

דזשוליוס האבער,

ניו יארק.

דער טאָג־מאָרגען זשורנאַל, 15טער יאַנואַר, 1955

די פּיאָנערן פון אַמעריקאַנער ציוניזם

חשוב'ער רעדאַקטאָר:

אין „טאָג־מאָרגען זשורנאַל" פון מיטוואָך דעם 29טען דעצעמבער, גיט איבער ב. צ. גאָלדבערג, אין זיין קאָלום „אין גאַנג פון טאָג", כראָנאָלאָגיש וועגען דעם לעבען פון דר. יוסף יצחק בלוסטאָן, איינער פון די גרינדער פון דער חברה „חובבי ציון" אין יאָר 1882 אין ניו יאָרק. די באַשרייבונג איז באמת זעהר אינטערעסאַנט, און עס איז גוט צו זען ווער די ערשטע פּיאָנערן זענען געוועז אין ניו יאָרק, וואָס האָבען געשאַפען די ציון באַוועגונג. צווישען אַנדערע איינצעלהייטען שרייבט מר. גאָלדבערג, אַז דר. בלוס[illegible] האָט פאַרצייכענט, אַז ער [illegible] 18[illegible] דערוו[illegible]לט געוו[illegible] [illegible] ערשטען ציו[illegible] [illegible]רעס. מיר זעען פון דעם אָפּיציעלן רעפּאָרט פון דעם ערשטען קאָנגרעס, אַז נאָר 4 פּערזאָן פון אַמעריקע האָבען אַנטייל גענומען אין דעם ערשטען קאָנגרעס אין באַזעל אין 1897: ראַבינער דר. שעפּטעל שאַפּער, פון באַלטימאָר; אדם ראָזענבערג, און דוד טריעטש, פון ניו יאָרק, און מאַדאַם ראָזע סאָנענשיין, פון סעינט לואיס.

פון צייט צו צייט קומט אונז פאָר צו זען אין צייטשריפטען, אַז פאַרשידענע ציוניסטען פון אַמעריקע האָבען אַנטייל גענומען אין דעם ערשטען ציון קאָנגרעס, אָבוואָל זייערע נעמען זענען נישטאָ אין די אָפּיציעלע קאָנגרעס־באַריכטען. צווישען די נעמען האָב איך געטראָפען, אַז די ניו יאָרקער ציוניסטען האָבען געשיקט דר. בלוסטאָן. די שיקאַגאָ ציוניסטען האָבען געשיקט לעאָן זאָלאָטקאָף (וואָס איז צו דער צייט געווען דער רעדאַקטאָר פון אַ טעגליכער אידישער צייטונג אין שיקאַגאָ), און אויך, אַז פּראָפעסאָר ריטשאַרד גאָטהייל, פון קאָלאָמביאַ אוניווערזיטעט, האָט אַנטייל גענומען אין ערשטען ציון קאָנגרעס.

אַזוי ווי איך האָב מיט עטליכע טעג צוריק געהאַט דאָס פאַרגעניגען צו פאַרברענגען מיט דר. אַדאָלף בייַן, דער ביאָגראַפער פון דר. הערצל, וואָס איז איצט צוגאַסט אין אַמעריקע, איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז נאָר די פאָלגענדע פיר פּערזאָנען פון אַמעריקע האָבען אַנטייל גענומען אין ערשטען קאָנגרעס.

דר. שאַפּער, אַ ראַבינער אין באַלטימאָר; אדם ראָזענבערג, אַן אַדוואָקאַט און מיטגליד פון דעם ציון־פאַריין „שיבת ציון" אין ניו יאָרק, איז צו יענער צייט געשיקט געוואָרען פון זיינע חברים קיין ארץ ישראל צו קויפען אַ שטרעקע לאַנד, וואו די חברים האָבען געהאָפט זיך צו באַזעצען. אויף זיין צוריק־רייזע קיין אַמעריקע האָט ער זיך אָפּגעשטעלט אין באַזעל בייצואוווינען דעם ערשטען קאָנגרעס. אויף דעם פאַרלאַנג פון דר. הערצל, האָט ראָזענבערג אַדרעסירט די דעלעגאַטען וועגען ציוניזם אין אַמעריקע, און אויך וועגען זיין רייזע קיין ארץ ישראל. ראָזענבערג איז אויך צוגעצויגען געוואָרען אַלס מיטגליד צוזאַמען מיט דר. מאַקס נאָרדוי, דר. נתן בירנבוים און דר. מאַקס באָדענהיימער, וואָס דער קאָנגרעס האָט אַדאָפּטירט. דוד טריטש, וועלכער איז געווען אין אַמעריקע און שפּעטער האָט ער זיך צוריקגעקערט קיין דייטשלאַנד, און האָט אויך פיל גערייזט אין ארץ ישראל, האָט אין יאָר 1905 געשריבען, אַז ער איז געווען אין באר שבע, און דאָרטען האָט ער געזען שטרעקעס לאַנד פאַר זעהר ביליגע פּרייזען, און ער ראָט די אידען איינצוהאַנדלען די גרויסע שטרעקעס לאַנד. ראָזע סאָנענשיין, רעדאַקטאָר פון אַן ענגליש־אידישען פרויען זשורנאַל „די אידישע פרוי", וואָס האָט פאַרבראַכט אין קאַרלסבאַד אויף קורארט, האָט געשריבען פון דאָרט צו דר. הערצל קיין ווין, אַז ער זאָל איר צושיקען זיין בילד, ווי אויך דאָס בילד פון דר. מאַקס נאָרדוי, און אויך אַ קאָפּיע פון הערצל'ס רעדע, וואָס ער האָט מיט חדשים צוריק געהאַלטען ביי דער מאַקאַביע געזעלשאַפט אין לאָנדאָן. מיט עטליכע טעג שפּעטער, דעם 8טען מאַי, 1897, האָט הערצל געענטפערט און אויך דערמאָנט, אַז ער האָפט זי צו זען ביים קאָנגרעס אין מינכען. לויט דעם בריוו האָט הערצל אַלץ געהאָפט בייצוקומען די קעגנערשאַפט פון די דייטשע פּראָטעסט־ראַבינער, וואָס האָבן פּראָטעסטירט צו דער דייטשער רעגירונג פאַר דערלויבען דעם ציון קאָנגרעס אויף דעם דייטשען באָדען. פון דעם ציוניסטישען שטאַנדפּונקט איז געווען פיל בעסער, וואָס דער קאָנגרעס איז אָפּגעהאַלטען געוואָרען אין באַזעל, אין דער שווייץ.

(אייגענטליך איז נאָר דר. שעפּטעל שאַפּער דערוויילט געוואָרן צום קאָנגרעס, האָט דר. הערצל באַקומען אַ טעלעגראַמע פון די באַלטימאָרער ציוניסטען, פון וועלכע דר. אהרן פרידענוואַלד איז געווען דער פּרעזידענט, און אים מיטגעטיילט, אַז זיי שיקען אַ דעלעגאַט צום קאָנגרעס).

דאָס ערשטע מאָל, וואָס דר. בלוסטאָן איז אַנוועזענד געווען ביי אַ ציון קאָנגרעס איז געווען אין יאָר 1903, ביים 6טען קאָנגרעס. דעמאָלט איז אויך געווען לעאָן זאָלאָטקאָף, געשיקט געוואָרען פון די שיקאַגאָ ציוניסטען. דר. גאָטהייל, זיין פרוי עמאַ, און ראַבאַי סטיפען ס. וויז זענען געווען ביים 2טען קאָנגרעס אין 1898, אויך אין באַזעל. זיי זענען דערוויילט געוואָרען ביי דער גרינדונג פון דער אַמעריקאַנער ציוניסטישער פעדעראַציע דעם 4טען יולי, 1898. זיי האָבען צום ערשטען מאָל זיך געטראָפען מיט דר. הערצל'ען אין באַזעל ביים קאָנגרעס, אין מאָנאַט אויגוסט, און זיי האָבען געשלאָסען אַ פריינטשאַפט, וואָס האָט אָנגעהאַלטען ביז הערצל'ס אָפּשטאַרבען.

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האַבער, [illegible]

טאָג־מאָרגען זשורנאַל, נאָוועמבער 22טען, 1954

וועגען עמאַ לאַזאַרוס' שוועסטער

חשוב'ער רעדאַקטאָר!

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם אַרטיקעל וועגען עמאַ לאַזאַרוס, פון אייער חשוב'ן מיטאַרבעטער יעקב גלאַטשטיין, וועט איר מיר דערלויבען צוגעבען, אַז אויך עמאַ'ס עלטערע שוועסטער דזשאָזעפין איז געווען באַ־
[illegible]
זי האָט געשריבען אין די דעמאָלט־אָנגעזעענע זשורנאַלען, ווי „ניו וואָרלד“, „סקריבנער“, „סענטשורי“, אויך אין „אַמעריקען היברו“, און ווען די פעדעראַציע פון די אַמעריקאַנער ציוניסטען האָט אין 1901 געגרינדעט דעם זשורנאַל „מאַקאַביען“, מיט לואיס ליפּסקי אַלס רעדאַקטאָר, האָט דזשאָזעפין אויך פון צייט צו צייט געשריבען אין דעם זשורנאַל. זי איז אויך, ווי איר שוועסטער עמאַ, געווען אידיש־נאַציאָנאַל. ווען דר. הערצל איז אַרויסגעקומען מיט דעם „יודענשטאַט“, און ער האָט פאַררופען דעם ערשטען ציוניסטישען קאָנגרעס, האָבען אויך דאָ אין אַמעריקע די קעגנער באַקעמפט הערצל'ען און זיין ציוניזם. איבערהויפּט איז געווען טעטיג אויף דעם געביט דר. קויפמאַן קאָהלער, דער ראַבאַי פון טעמפּעל בית־אל. ער האָט געשטורעמט סיי אין זיין טעמפּעל און סיי אין דעם וועכענטליכען זשורנאַל „אַמעריקען היברו“. אַזוי ווי דר. קאָהלער איז אויך געווען דער פּרעזידענט פון דער ניו־יאָרק באָרד אָוו ראַבאַיס, איז ער באַטראַכט געווען אין זיין צייט אַלס איינער פון די פירערס פון די אַמעריקאַנער אידען. עס האָבען אים געענטפערט אויך באַוואוסטע אידען פון יענער צייט, ווי פּראָפעסאָר ריטשאַרד גאָטהייל, פון קאָלאָמביאַ אוניווערזיטעט און דער ערשטער פּרעזידענט פון דער ציוניסטישער פעדעראַציע; אויך האָט געענטפערט דער ראַבינער דר. יוסף הערץ, דער שפּעטערדיגער ראַבינער [illegible]

דער בעסטער און ווירקזאַמסטער ענטפער אָבער איז געקומען פון דער פען פון דזשאָזעפין לאַזאַרוס. נישט

Emma Lazarus.

אַר האָט זי געענטפערט אויף דר.
אָהלער'ס באַהויפּטונג, אַז „אַמעריי־
ע איז אונזער ציון, און וואַשינגטאָן
יז אונזער ירושלים“, און אויך אויף
ר. קאָהלער'ס לאָזונג: „אונזער ציון
יז די מענשהייט רעליגיע, נישט
אָס יידענטום נאַציאָנאַליזירט“.
זשאָזעפין, אין איר אַרטיקעל „ציי־
יזם“, אין די נומערן פון „אַמעריקען
יברו“, פון 10טען ביז דעם 17טען
עצעמבער, 1897, וואָס האָט פאַרנו־
ען 14 און אַ האַלבע זייטען, האָט
ישט נאָר געענטפערט דר. הערצל'ס
עגנער, זי האָט אויך באַלויכטן פאַר־
וואָס דאָס אידישע פאָלק דאַרף האָ־
בען צוריק ארץ ישראל.

דאָס אַרטיקעל פון דזשאָזעפין איז אַזאַ, אַז אויך היינטיגע ציוניסטען וואָלטען געקאָנט מסכים זיין מיט דעם אינהאַלט פון דעם אַרטיקעל, וואָס דזשאָזעפין לאַזאַרוס האָט געשריבען מיט 57 יאָר צוריק.

דאָס אינטערעסאַנטסטע דערביי איז געווען, אַז דער „אַמעריקען היב־
רו“, וואָס איז געווען אַ נישט ציוניס־
טישער זשורנאַל, און האָט דער ערשטער אויך באַקעמפט הערצל'ען און איז געווען קעגען רופען דעם קאָנגרעס, האָט נישט נאָר געווידמעט 8 זייטען פאַר דעם ציוניסטישען אַרטיקעל, ער האָט אויך באַצאָלט אַ האָנאָראַר דזשאָזעפין פאַר דעם אַרטיקעל.

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האַבער

טאָג-מאָרגען זשורנאַל, אויגוסט 18טער, 1954

דר. יעקב דע האַאז און בראַנדייס

חשוב'ער רעדאַקטאָר:

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם אַרטיקעל פון אייער חשוב'ן מיטאַרבעטער, ב. צ. גאָלדבערג, „לואי בראַנדייס אין דער געשיכטע פון אַמעריקאַנער ציוניזם", וועט איר מיר דערלויבען איבערצוגעבען, אַז ווען יעקב דע האַאז איז געקומען קיין אַמעריקע אין יאָר 1902, איז ער געוואָרען דער אָפיציעלער סעקרעטאַר פון דער דעמאָלטדיגער „פעדעראַציע פון די אַמעריקאַנער ציוניסטען" פון וועלכער דער אָפיס איז געווען אין ניו־יאָרק, און ער האָט אָנגעהאַלטען דעם אַמט. ער איז געווען דער רעדאַקטאָר פון דעם ציוניסטישען מאָנאַט־זשורנאַל „מאַקאַביען" ביז דעם יאָר 1905, ווען דר. י. ל. מאַגנעס איז געוואָרען דער אָפיציעלער סעקרעטאַר פון דער פעדעראַציע (וואָס איז היינט די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע פון אַמעריקע).

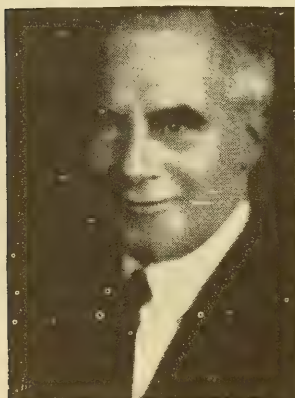
מר. דע האַאז האָט אַריינגעלייגט אַ סך מי אין דער ציוניסטישער באַוועגונג, אָבער עס האָט געפעלט געלט אָנצוגיין מיט דער אַרבייט. מיר זעען דאָס פון דעם בריוו, וואָס דר. הערצל, אַלס פרעזידענט פון דער וועלט באַוועגונג, האָט מיט עטליכע מאָנאַטען איידער ער איז געשטאָרבן געשריבען צו דר. ריטשאַרד גאָטהייל, וועלכער איז דעמאָלט געווען דער פרעזידענט פון דער פעדעראַציע פון די אַמעריקאַנער ציוניסטען. דר. הערצל האָט פאַרלאַנגט, אַז די 6,000 דאָלאַר, וואָס די פעדעראַציע איז שולדיג געווען צו דעם הויפּט אָפיס אין ווין פאַר שקלים, זאָל איבערגעשיקט ווערען, ווייל די באַוועגונג נייטיגט זיך אין דעם געלט.

דר. גאָטהייל'ס ענטפער איז געווען, אַז דאָס געלט איז לײדער פאַרווענדט געוואָרען פאַר אַרויסגעבען דעם ציוניסטישען שורנאַל „מאַקאַביען".

מר. גאָלדבערג מאַכט אויך אַ טעות מיט דעם, אַז דע האַאז איז ביז

Louis D. Brandeis

Jacob de Haas

טאָג־מאָרגען זשורנאַל, אויגוסט 18, 1954

זיין טויט, אין 1937, געווען "ראַסמויל און אויערן פון בראַנדייס". איך דערמאָן זיך אָן אַ באַגעגעניש אין יולי, 1934, אויף מיין וועג קיין ארץ ישראל, אויף דער שיף "ראָמאַ". אויף דער שיף זענען אויך געפאָרען יעקב דע האאז און זיין פריינט דער פּאַבלישער מר. זיף. זיי זענען געפאָרען מיט דער שיף ביז גענואַ און פון דאָרטען מיט דער באַן קיין ווין צום ערשטען צוזאַמענפאָר פון דער נייער ציוניסטישער (רעוויזיאָניסטישער) וועלט־אָרגאַניזאַציע. אין זיין שמועס מיט אונז און אויף דער פראַגע, צי ריכטער בראַנדייס איז אויך פאַר דער נייער אָרגאַניזאַציע, האָט דע האאז געענטפערט קורץ און שאַרף, אַז ריכטער בראַנדייס איז וואַרשיינליך קעגען אַ נייער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע (ווייל שוין אין 1921, בעת זיין דורכפאַל אין קאַמף מיט דער וויצמאַן־גרופּע אויף דער קאָנווענשאַן אין קליוולאַנד, איז ריכטער בראַנדייס געווען קעגען דער גרינדונג פון אַ נייער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע).

מר. גאָלדבערג מאַכט אויך אַ טעות, אַז דער פּלאַן פון דער בראַנדייס־גרופּע פאַר פּראַקטישער אַרבייט אין ארץ ישראל, האָט געפאָדערט ניט מער פון אַ פערטעל מיליאָן דאָלאַר. שוין מיט־עטליכע טעג נאָך דער קליוולאַנדער קאָנווענשאַן האָט די בראַנדייס־גרופּע אָפּגעהאַלטען אַ צוזאַמענקונפט אין פּיטסבורג, אין יולי, 1921, און האָט באַשלאָסען צו זאַמלען אַ מיליאָן דאָלאַר פאַר זייער פּראַקטישער אַרבעט אין ארץ ישראל, אויף דער צוזאַמענקונפט איז געזאַמעלט געוואָרען באַלד אַ פערטעל מיליאָן.

מיט יד ארץ,

דזשוליוס האָבער.

אן אינטערעסאנטער עפיזאד פון דר. הערצל׳ס לעבן

ווערטער רעדאקטאר:

אין צוזאמענהאנג מיט דעם ארטיקעל פון אייער חשוב׳ען מיטארבייטער, מ. אשעראוויטש, „עס ווערט איצט 50 יאר זינט דר. הערצל איז געשטארבן,“ וועט איר מיר ערלויבן איבערצוגעבן פאר די לייענער פון „פארווערטס“ געוויסע איינצעלהייטן, וואס איך האב געהערט פון איינעם פון דר. הערצל׳ס סעקרעטארן, דר. ג. לאנדע, אין ווין.

פינף יאר נאך דר. הערצל׳ס טויט, אין יאר 1909, אויף מיין וועג פון אמעריקע קיין האמבורג, צום 9טן ציוניסטישן וועלט קאנגרעס, האב איך אויך באזוכט ווין, וואו איך האב זיך געטראפן מיט דר. לאנדע. צווישן אנדערע עפיזאדן פון הערצל׳ס לעבן, האט לאנדע איבערגעגעבן, אז אבוואל דר. הערצל איז ניט געווען קיין אויסגעשפראכענער סאציאליסט, איז ער געווען א גרויסער פריינט פונ׳ם ארבייטער קלאס. מען האט עס געזעהן פון דעם, וואס די ערשטע פאן פון דעם קאנגרעס און דער ציוניסטישער באוועגונג איז געווען 7 גאלדענע שטערן אויף א ווייס-בלויען געוואנט. די זיבען שטערן זיינען געווען, אדער האבן געזאלט זיין, דער סימבאל פון זיבען שעה ארבייט א טאג. אבער די הויפט זאך וועגן דר. הערצל אלס א גוטער פריינד פון ארבייטער, האט ער ארויסגעוויזן אין די יארען, ווען ער איז געווען א יונגער אדוואקאט, [illegible] יאר איידער ער איז ארויסגעקומען מיט זיין „יודען שטאאט“,

וואס האט געפירט צו דער איצטיגער מדינת ישראל.

דעמאלסט איז אנגעגאנגען א סטרייק אין די קוילען-מינעס אין עסטרייך. נאך צוואנציג וואכן סטרייקן, האט עס געהאלטן דער־ב׳, אז די ארבייטער זאלן פארלירן דעם סטרייק. דער אדוואקאט פון די ארבייטער איז געווען דר. וויקטאר אדלער פון ווין. ער איז געווען דער יעניגער, וואס האט צוגערעדט די סטרייקערס, דאס זיי זאלן זיך ווענדן צו דר. הערצל. ווען די קאמיטע איז געקומען צו אים אין ביורא, און ערקלערט וועגן וואס עס האנדעלט זיך, איז דר. הערצל געווארן איבעראשט, ווייל ער איז דעמאלט געווען א יונגער אדוואקאט. אבער ווען ער האט געהערט, דאס דער גרויסער סאציאליסט און באוואוסטער אדוואקאט פון ווין האט צו אים געשיקט די ארבייטער קאמיטע, האט ער איינגעשטימט זיך צו זעהן מיט דעם פעטער פון זיין פרוי, וואס איז געווען איינער פון די גרויסע אקציאנערן פון דער קוילען געזעלשאפט. נאך א געוויסער צייט איז געלונגען דר. הערצל׳ן, דורך זיין פרוי׳ס פעטער, צוזאמענצוברענגען די ארבייטער מיט די קוילען אייגנטימער און דאס האט געפירט צו מאכן א סוף צום סטרייק, און די ארבייטער זיינען צוריקגעגאנגען צו דער ארבייט מיט א פריילעכן געמיט, ד. ה., זיי האבן געוואונען פילע פון די פאדערונגען. ווען די קאמיטע איז געקומען צו דר. הערצל אום צו דאנקען אים און האבן אויך געפרעגט וויפיל הערצל׳ס האנאראר איז פאר זיין מיה, האבן זיי באקומען דעם ענטפער, אז ער איז נישט זייער אדוואקאט, נאר ער האט דאס געטאן אלס זיין פליכט ווי א מענש צו מענשען. דא האט דר. הערצל ארויסגעוויזן זיין גרויסקייט. דאס זאל אויך צוגעשריבן ווערן צו דר. הערצל׳ס גרויסער און גוטער ארבייט פאר דער מענשהייט.

מיט דרך ארץ,

דזשוליוס האבער,

ניו יארק, נ. י.

וועגן ישראל'ס לופט־פלאט

השוב'ער רעדאקטאר:—

אין זיין קאלום „די טשיקאווע וועלט", פון פרייטאג, 9טען יולי, שרייבט מאיר שטיקער וועגן „א מיליטערישע דעלעגאציע פון בורמא באזוכט ישראל". איך נעם מיר די דערלויבעניש צוצוגעבן, אז ביי מיין יעצטען באזוך אין מדינת ישראל האב איך געהאט דאס גרויסע פארגעניגען אלס גאסט בייצוואוינען די גראדואירונג פון נייע יונגע מיטגלידער פון דעם ישראל לופט־פלאט. דאנערשטאג, דעם 3טען יוני, וועל איך נים פארגעסען פאר א לאנגער צייט. איך בין געזעסען נעבען די מיטגלידער פון דער בורמא דעלעגאציע. יעדעם מאל ווען מען האט גערופען א גראדואירטען אויף דער לופט־פעלד, אים צו געבען די פלי אפצייכענונג, האבען די מיטגלידער פון דער בורמא־דעלעגאציע מיט באגייסטערונג אפלאדירט. יא, עס איז געווען פאר וואס צו אפלאדירען. די אויסשטודירטע זיינען געווען שיינע שטאלצע און פון דער זין אפגעבר[ענ]טע פליערס; מען האט געזען פאר זיך יונגע מענשען, וואס נעמען זייערע אויפגאבען ערנסט, און זיי זיינען באוואוסטזיניגע קינדער פון דער מדינה; עס איז אויך געווען א גרויס פארגעניגען צו זען בשעת דער צייט ווען די צערעמאניע איז אנגעגאנגען האבען אנדערע מיטגלידער פון דער לופט־פלאט באוויזען וואס זיי האבען געלערנט אין דער לופט־וואפע שולע. די צענדלינגער נייער עראפלאנען האבען באגייסטערט דעם עולם, וואס האט דאס אלץ בייגעוואוינט.

איבערהויפט פאר איינעם, וואס האט געזען ווי הילפלאז מדינת ישראל איז געווען די ערשטע וואכען אין זומער פון 1948, ווען די מדינה איז פראקלאמירט געווארען, און די עגיפטער האבען געהאלטען אין איין באמבארדירען פון דער לופט די שטאט תל־אביב און אנדערע ערטער אין ארץ ישראל. אמת, מיט עטליכע וואכען שפעטער האט די קליינע ערשט־פראקלאמירטע מדינה מיט איר ערשט געשאפענעם לופט־פלאט צוריק געענטפערט מיט באמבארדירן די הויפט שטאט פון עגיפטען (קאירא). אבער איצט איז דער ישראל לופט־פלאט שוין אימשטאנד צו ווייזען פאר דער וועלט דאס אין דער קורצער צייט, האט די נויט צו פארטיידיגען דאס לאנד, געבראכט דערצו, אז ישראל האט וואס צו באווייזען פאר דער מיליטערישער דעלעגאציע פון בורמא און אויך פאר פארטרעטער פון אנדערע פריינטליכע לענדער, וואס האבען בייגעוואוינט דעם שיינעם ספעקטאקל.

געבענטשט זאלען זיין די הענט, וואס העלפען מיט אין דער בויאונג פון א שטארקער מדינת ישראל.

מיט דרך ארץ,

יואל (דזשוליוס) האבער,

ניו יארק.

דזשוליוס האַבער, ציון עסקן, צוריק פון ישראל

דער באַקאַנטער ציוניסטישער עסקן דזשוליוס האַבער האָט זיך נעבטען צוריקגעקערט פון ישראל וואו ער האָט באַזוכט זײַנע קינדער.

דער איצטיגער באַזוך זײַנער איז עס דער 15טער באַזוך אין ארץ ישראל. מר. האַבער האָט זיך אויך געזען מיט יצחק בן־צבי, פּרעזידענט פון מדינת ישראל אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם בוך „זכרונות פון אַן אַמעריקאַנער ציוניסט" וואָס האַבער וועט אַרויסגעבן ענדע זומער. האַבער האָט זיך געטראָפן מיט נאָך פילע פּערזענליכקייטן, וועלכע ווערן געשילדערט אין דעם בוך כדי פעסטצושטעלן גענוי די פּאַסירונגען, וואָס ווערן געבראַכט אין דעם מאַנוסקריפּט. יצחק בן־צבי האָט דורכגעבלעטערט דעם מאַנוסקריפּט און ער האָט קאָרעגירט איינינע שטעלן וואו עס ווערט גערעדט וועגן אים אין די צײַטן ווען ער און בן־גוריון זײַנען געווען אין אַמעריקע אין די יאָרן 1915־18.

מר. האַבער האָט געבראַכט אַ באַגייסטערטן גרוס פון דער אידישער מדינה, וועלכע בויט זיך און פּראָגרעסירט טראָץ די פילע שוועריקייטן.

ישראל און דער סועץ־קאַנאַל

געערטער רעדאַקטאָר!

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם אַרטיקעל אין „פאָרווערטס", פון אײַער מיטאַרבייטער חיים ליבערמאַן, „סועץ קאַנאַל און ישראל", איז מיר געקומען אויפ'ן זינען וואָס איך האָב געהערט נאָך מיט 19 יאָר צוריק אויף איינער פון מײַנע רייזעס, אין דעם זעלבן אָרטשאַפט. עס איז געווען אין חודש נאָוועמבער, 1932, אויף מײַן וועג פון תל־אביב קיין עגיפּטען. איך בין געפאָרען אין זעלבן קאַמפּאַרטמענט מיט אַ אידען. ווען דער צוג האָט זיך דערנענטערט צו עזה, האָט מײַן מיטפאָרער מיר באַוויזען פון דער ווײַטענס די קאָלאָניע רחמה, מיט דער באַמערקונג, אַט דאָס איז די איינציגע קאָלאָניע אין נגב; און ווען ער האָט באַזוכט די זידלונג, האָט מען אים איבערגעגעבן, אַז די ענגלענדער האָבן דאָרט דאַמאָלסט געמאָסטען דעם באָדען אין דער גאַנצער נאָכבאַרשאַפט, ווײַל זיי האָבן גערעכענט צו גראָבן אַ קאַנאַל, וואָס זאָל פאַראייניגען עזה אויפ'ן מיטלענדישען ים מיט אַקאַבאַ, איצטיגע אילת, אויפ'ן רויטען ים אויסגוס.

ווען איך האָב געמאַכט די באַמערקונג, אַז עס וועט זיין אַ טייערער ביסען צו גראָבען אַזאַ לאַנגע שטרעקע, האָט מיר מײַן נײַער באַקאַנטער אויפמערקזאַם געמאַכט, אַז ערשט נישט לאַנג (דאַמאָלסט) איז איראַק געוואָרען אומאָפּהענגיג פון ענגלאַנד, און אין גאַנץ עגיפּטען האָט מען דעמאָנסטרירט געגען ענגלאַנד, און די סטודענטען אין זייער דעמאָנסטראַציע האָבען געפאָדערט, אַז ענגלאַנד זאָל פאַרלאָזען זייער לאַנד, אַזוי ווי זי האָט פאַרלאָזט איראַק. און מעגליך דאָס ענגלאַנד נוצט נאָר אויס דאָס מעסטען דעם באָדען, כדי די עגיפּטער זאָלען מיינען, אַז זיי וועלען באַקומען אַ קאָנקורענט צו דעם סועץ־קאַנאַל. אין דער דעמאָלסדיגער צייט האָט זיך עס געליינט אויפ'ן שכל, עס האָט אַלעס געקענט זיין ווי מײַן מיטפאָרער האָט געדענקט. אַזוי ווי דער מענש איז געווען אַ גאַנצער סאַברא, וואָס האָט געקאַנט די עגיפּטישע מענטאַליטעט. האָב איך גערע[illegible] אַז ער האָט רעכט. אָבער איצט, זעהט אויס, האַנדעלט זיך עס וועגען דעם דאָס מדינת ישראל וויל נישט און קען נישט ערלויבען, אַז די עגיפּטער זאָלען זיין די בעלי־הבתים איבער זיי. אויב עגיפּטען וויל נישט דורכלאָזען קיין שיפען דורך דעם סועץ־קאַנאַל, קען מען איך נאָר נישט טאָן. זי הערט נישט די פאַראָרדנונג וואָס דער זיכערהייטס־ראַט פון דער יו־ען האָט לעצטענס באַשלאָסען. וואָס אַנבאַלאַנגט דאָס אוא קאַנאַל איז אַ גוט געשעפט, גיט שוין פריינד ליבערמאַן פאַקטען. איך וויל נאָר צוגעבען, אַז אין יאָר 1949 האָבען די אַקציאָנערען באַקומען איבער 21 פּראָצענט דיווידענדען אויף די סועץ־קאַנאַל אַקציעס.

מיט דרך ארץ,
יואל האַבער
ניו יאָרק, נ.

טאָג־מאָרגען זשורנאַל, מערץ 13טער, 1953

ביינער פון דעם מחבר פון „התקוה" ענדליך איבערגעפירט קיין מדינת ישראל

ספּעציעלער באריכט צום „טאָג־מאָרגען זשורנאַל" — פון א. רעפּאָרטער

לעצטען מאָנטאָג אָוועט, דעם 9טען מערץ, זיינען אין האָל פון דער עדיוקעישאָנאַל עלאַיענס, אויף איסט בראָדוועי, דורכגעפירט געוואָרען די לעצטע צערעמאָניעס צו דער געלעגענהייט פון אריבערפירען די ביינער פון נפתלי הערץ אימבער, דעם מחבר פון „התקוה" („לשוב לארץ אבותינו", וואָס איז איצט אווירקליכקייט) קיין מדינת ישראל, וואו ער וועט באערדיגט ווערען אויף דעם נאַציאָנאַלען בית־עולם.

ס'איז זעהר אינטערעסאַנט צו פאַרצייכענען, אז די צערעמאָניעס זיינען דורכגעפירט געוואָרען אין דעם זעלבען האָל פון דער עדיוקעישאָנאַל עלייענס, פון וואַנען אימבער איז צוריק מיט 44 יאָר געבראַכט געוואָרען צו קבורה.

אַלס רעדנער ביי דער צערעמאָניע זיינען אויפגעטראָטען דער באַקאַנטער ציוניסטישער פירער לואיס ליפּסקי; דער באַקאַנטער שריפטשטעלער — דר. ש. מאַרגאָשעס; דער באַקאַנטער ציוניסטישער עסקן, יואל האַבער; און דער געוועזענער סעקרעטאַר פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין אמעריקע — מר. מאָרים מאַרגוליעס. די לעצטע צוויי קומט באמת דער גאַנצער קרעדיט פאַר דער דורכפירונג פון אָט דעם פּלאַן אריבערצופירען אימבער'ס ביינער קיין ארץ ישראל. דער בארימטער חזן מאָרים גענטשאָף האָט געמאַכט דעם „אל מלא" און געזונגען די „התקוה", די אָנערקענטע הימנע פון דעם אידישען פאָלק און איצט אויך די אָפיציעלע הימנע פון דער זעלבסטשטענדיגער ישראל רעפּובליק.

געבענדיג א כאראקטעריסטיק וועגען אימבער'ן, האָט מר. האַבער, צווישען אנדערעס, דערציילט, אז נאָך נאָך דעם וואָס אימבער'ס פאָטער איז געשטאָרבען אין זלאָטשעוו, איז נפתלי הערץ אריבערגעפאָרען קיין בראָד, און פון דאָרט קיין לעמבערג, וואו ער האָט זיך געזאָלט צוגרייטען פאַר דער דאָרטיגער אוניווערזיטעט. ווען זיין מוטער איז געקומען קיין לעמבערג און אים דאָרט דערזען אין קורצע קליידער און אָפּגעשוירענע

דאָס בילד (לינקס) איז פון דעם מחבר פון „התקוה", גענומען אין 1905, ווען אימבער איז אַלט געווען 49 יאָר. דער צווייטער (רעכטס) איז איינער פון זיינע יונגע פאַרערער, דער באַקאַנטער ציוניסטישער עסקן יואל האַבער.

פיאות, איז זי באַשטאַנען אז ער זאָל מיט איר צוריקפאָרען קיין זלאָטשעוו. קורץ נאָך דעם איז אימבער געקומען צו דער מאַמע'ן מיט דער בשורה, אז די אידישע יוגענט אין רוסלאַנד האָט זיך אָרגאַניזירט אין דער חברה „בילו'ים" און זיי גייען קיין ארץ ישראל, דאָרט צו ארבעטען און בויען דאָס אידישע לאַנד.

די מאמע האט אים געגעבן איר ברכה, און אימבער איז אפגעפארען איבער די באלקאנען־לענדער קיין קאנסטאנטינאפאל. דארט האט ער זיך באפריינדעט מיט דעם ענגלענדער — סער לארענס אליפאנט. זיי זיינען צוזאמען אפגעפארען קיין ארץ ישראל, וואו סער לארענס איז נאך א קורצער צייט געשטארבען. אימבער האט צו זיין עהרע ארויסגעגעבען דאס בוך „ברקאי" (דער מארגען־שטערען) און אין דעם בוך איז אויך געווען די „התקוה".

אין א צייט ארום פארט אימבער אפ קיין לאנדאן, וואו ער האט זיך באפריינדעט מיט ישראל זאנגוויל, און פון ענגלאנד איז ער אפגעפארען קיין אמעריקע.

מר. האבער האט אויך ווייטער דערציילט, אז אין פארבינדונג מיט דער „התקוה" האט עס געהאלטען ביי א פראצעס צווישען דער באוואוסטער פיאנא פירמע אין שיקאגא — קימבעל און קאמפאני — וועמענס פארלאג האט ארויסגעגעבען א נייע אויסגאבע פון דער „התקוה" און א ניו יארקער איד, וועלכער האט אנגעקלאגט די פירמע אויף פופצ[illegible]טויזענט דאלאר, אויפ'ן גרונד פון דער באהויפטונג אז דאס ליד איז זיין אייגענטום, ווייל ער האט עס „קאפירייטעד".

מר. האבער האט צום ערשטען מאל פארגעשלאגען זיין אידייע פון אריבערפירען אימבער'ס ביינער קיין ישראל, צום פירער פון דער אידישער אגענטור — בערעל לאקער, ווען ער איז אין 1949 געווען אויף א באזוך אין ישראל. ווען ער האט זיך צוריקגעקערט אהער און געזען אז די פירער פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע באציען זיך צו זיין פארשלאג קאלט און גלייכגילטיג, האט ער באשלאסען צו ארגאניזירען פאר דעם צוועק א ספעציעלע קאמיטע; און אזוי שנעל ווי מר. מארים מארגאליעס איז געווארען דער טשערמאן פון דער קאמיטע, האט די זאך אנגעהויבען רירען זיך פון ארט.

די נויטיגע סומע פון קארגע זעקס הונדערט דאלאר איז געשאפען געווארען פון די פאלגענדע פערזאנען: לואיס ליפסקי, מארים מארגוליעס, יואל האבער, אברהם האבער, שמואל בליץ, אסקאר אלטשולער, סעם זוקערבערג, קלמן מאלער, סעם מארקוס, דזשוליוס מארקוס, אדאם ראזען, מעקס דאפט, בען דאפט, עמנואל דאפט, מיטשעל לעווענטאל, ה. פישער, מארים ספריירעגען, בערנארד סעמעל און סעמועל לאנשיין.

אט אזוי איז פארווירקליכט געווארען א שיינער הלום! דאנערשטאג, דעם 5טען מערץ, זיינען די ביינער פון אימבער'ן אריבערגעפירט געווארען אויף דער שיף תל־אביב. ווען די שיף וועט סוף חודש אנקומען קיין ישראל, וועט די רעגירונג און די אידישע אגענטור זיך אפיציעל באטייליגען אין דער צערעמאניע פון מקבר זיין דעם מחבר פון ישראל'ס נאציאנאלער הימנע.

דער טאָג, אויגוסט 18טער, 1950

אימבער, אויטאָר פון „התקוה”, ליגט אויף אַ בית־עולם אין ניו יאָרק; זיינע ביינער זאָלען געבראַכט ווערען קיין ישראל

באַקאַנטער ציון־טוער קומט אַרויס מיט דעם פאָרשלאָג.—די אויסזיכטען, אַז די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע אין אַמעריקע זאָל אַריבערפירען אימבער׳ס ביינער קיין ישראל.

פון דזשוליוס האַבער

דזשוליוס האַבער, דער שרייבער פון דעם אַרטיקעל איז אַ פּראָמינענטער ציוניסטישער טוער, וועלכער איז געשטאַנען ביים וויגעלע פון דער ציון־באַוועגונג אין אַמעריקע. מר. האַבער׳ס פאָרשלאָג אין דעם אַרטיקעל פאַרדינט צו האָבען אַ שטאַרקען אָפּקלאַנג.

די רעד.

זינט דער אנטשטייאונג פון מדינת ישראל, האָט מען פון פילע לענדער אנגעהויבען אריבערברענגען די ביינער פון פארשטאָרבענע ציוניסטישע פירער קיין ישראל, בכדי די פירער זאָלען קומען צו קבורה אין דעם אידישען לאַנד, צו וועלכען זיי האָבען געשטרעבט אלע זייערע יאָרן. מיר, וואָס זיינען געווען באפריינדעט מיט נפתלי הערץ אימבער, דער פאַרפאַסער פון „התקוה”, דענקען, אַז אויך אימבער׳ס ביינער דאַרפען געפינען אַ רו־אָרט אין דער אידישער מדינה.

עס פאַרשטייט זיך, אַז דאָס טראַנספערירען פון אימבער׳ס ביינער דאַרף נישט זיין די אויפגאַבע פון אַ יחיד, און אויך נישט פון קיין לאַנדסמאַנשאַפט־פאַראיין.

[illegible] אויף אַ [illegible] אין ישראל, האָב איך זיך געווענדעט דירעקט, און אויך דורך דער טעגליכער צייטונג „די ירושלים פּאָסט”, צו דער אידישער אַגענטור וועגען דעם ענין. דאָ אין אַמעריקע דאַרף זיך דערמיט [illegible]

[illegible] די היגע ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע. דער קבר פון נפתלי הערץ אימבער געפינט זיך אויף אַ בית־עולם אין לאָנג איילאַנד, וואו מען האָט אים מקבר געווען מיט איבער 40 יאָר צוריק.

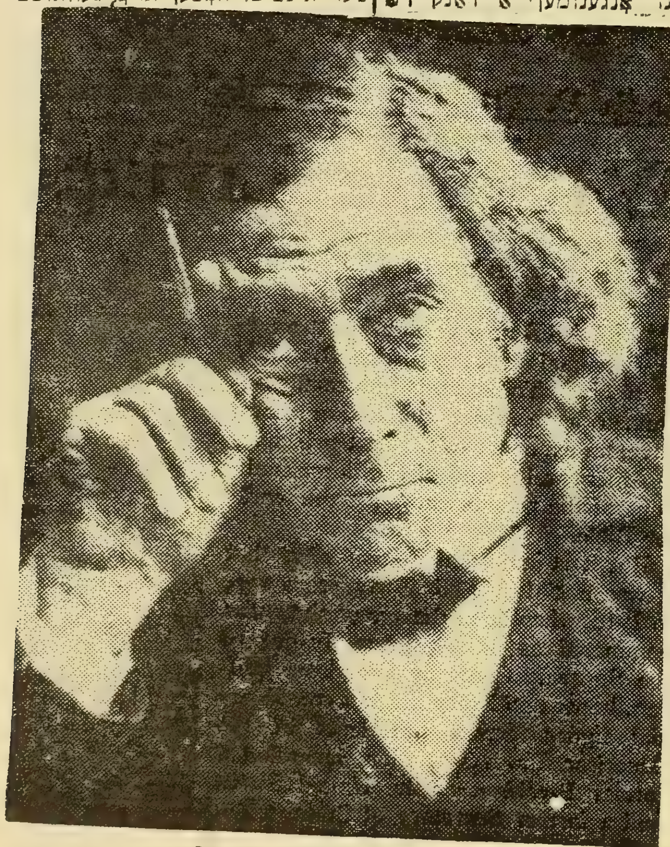
די וואָס געדענקען נפתלי הערץ אימבער׳ן אין די יאָרען פון 1905—1909, קענען זיך דערמאָנען, ווי אָפּגעלאָזען ער האָט זיך געהאַלטען, אין געזונט ווי אין קליידונג. מיר ווייסען, אַז ווען ער איז געשטאָרבען, איז ער אינגאַנצען אַלט געווען 53 יאָר. מיר קענען זיך אויך דערמאָנען עטליכע עפּיזאָדן, ווען אימבער האָט זיך געפילט יום־טוב׳דיג. איך דערמאָן זיך, ווען ער איז אין דער באַגלייטונג פון אברהם גאָלדפאַדען, דער פאָטער פון דער אידישער בינע, אַריינגעקומען אין אונזער עסטרייד־[illegible] ציוניסטישען קלוב, אין 65 פּיט סטריט. גאָלדפאַדען איז, [illegible] אַלעמאָל, געווען שוין געקליידעט [illegible] אימבער אָבער איז געווען אָפּגעלאָז[illegible] אָבער ער האָט זיך געפילט געשמ[illegible] [illegible] ווען ער האָט געהאַלטען [illegible] האַנט אויף גאָלדפאַדען׳ס אַקסעל און איז אַזוי געשטאַנען אַ לענגערע צייט אין אונזער ביבליאָטעק, וואו פילע פון אונזערע חברים האָבען אויפגענומען די חשוב׳ע געסט.

דער טאָג, אויגוסט 18טער, 1950

אָן אַנדערש מאָל איז עס געווען אין זומער פון 1907, ווען דער דאַמאָלסטיגער גאַליציאַנער-בוקאָווינער פּאַרבאַנד האָט אויף זיין קאָנווענשאָן אין יעם גרויסען טאַמאַני האָל, אויף דער 14טער גאַס (היינט די גרויסע עדיסאָנעבייודע), מיט דער הילף פון בערנאַרד זעמעל, אָנגענומען דאָס באַזעלער פּראָגראַם. מען דאַרף וויסען, אַז אַזוי דער היגער אידישער גאַס האָבען מיר ציוניסטען, דאַמאָלס געהאַט אַ שווערע אויפגאַבע צו פּועל'ן אַפילו, אַז מען זאָל ארויסהענגען די אידישע פאָן. דאָס באַזעלער פּראָגראַם האָט דער פאַרבאַנד אָנגענומען אַ דאַנק דער גרויסער מי פון מר. זעמעל, וואָס איז געווען איינער פון די פירער פון דעם פאַרבאַנד. אימבער האָט זיך דאַן אויפגעהויבען פון זיין פּלאַץ אויף דער טריבונע, ער האָט ערגיץ באַקומען אַ קליינטשיגע ציוניסטישע פאָן און האָט געפאָכעט מיט דער פאָן, און דער גאַנצער זאַל דעלעגאַטען, וואָס איז באַשטאַנען פון איבער טויזענט מאַן, האָט געזונגען די התקוה.

ווי שוין געזאָגט, איז דאָס געווען איינע פון אימבער'ס פריילעכע איבערלעבונגען.

די, וואָס האָבען געקענט אימבער'ן מער אינטים, האָבען אויך געוואוסט

Naphthali Herz Imber

אַז אימבער, נאָכדעם ווי ער האָט באַקומען די [illegible]גולדן פון דעם עסטרייַ־כישן קייזער, פאַר זיין געדיכט לכבוד די האַבסבורגער (אימבער איז דאַמאָלס אינגאַנצן געווען 14 יאָר אַלט) איז אים די היים אין זיין שטאָט זלאָטשאָוו, גאַליציע, געוואָרן צו־ענג. אימבער האָט געוואָלט, פאָרן אין דער גרויסער וועלט, אָבער זיין מוטער, אַ פרומע אידישע פרוי, האָט מורא געהאַט אַז ער וועט ווערן אויס איד. ערשט נאָכ'ן טויט פון זיין פאָטער איז אימבער געפאָרן קיין בראָדי וואו ער האָט זיך געטראָפן מיט דעם גרויסן אידישן געלערנטען העשעל שאָר. העשעל שאָר האָט אָנגעוויזן אימבער'ן ווי אַזוי אַ נאַציאָנאַלע הימנע דאַרף געשריבן ווערן.

אין שפּעטערע יאָרן האָט אימבער איבערגעגעבן, אַז דריי מענשען האָבען געהאַט אַ השפּעה אויף זיין אַרבייט. העשעל שאָר, אַברהם קראָכמאַל און דער אַמעריקאַנער ריכטער מייער סולצבערגער, פון פילאַדעלפיע.

אימבער איז אין יאָר 1880 געפאָרען מיט אַן עמפעלונגס־בריוו פון העשעל שאָר צו אברהם קראָכמאַל, רעזן פון דעם אידישן פילאָזאָף קראָכמאַל, קיין לעמבערג. קראָכמאַל זאָ[illegible] אַז אַלץ וואָס אימבער האָט בי [illegible] געדרוקט אין אַ ביכל. קראָכמאַל האָט אימבער'ן שוין אויפגענומען, און דאָס ביכל איז באַלד אַרויסגעגעבן געוואָרן. ער האָט אויך צוגערעדט אימבער'ן זיך צוצובריטען פאַר שטודירן אין אוניווערזיטעט.

ווי נאָר אימבער'ס מוטער האָט זיך דערוואוסט, אַז נפתלי־הערץ האָט שוין געקירצט די פאות און אויך אָנגעטאָן קורצע קליידער, איז זי באַלד געקומען קיין לעמבערג און אהיימגענומען קיין זלאָטשאָוו איר זון, זי האָט מורא געהאַט, אַז ער ווערט שוין אַ גוי. אין זיין געבורטס־שטאָט איז אים געוואָרן צו־ענג, איבערהויפּט אין זיין נייער קליידונג, אָבער ער האָט נישט געוואָלט מצער זיין די אָרימע מוטער.

אָבער ווען אימבער האָט געלייענט אַז די ביל"ו'ס פון רוסלאַנד זיינען שוין אויפ'ן וועג קיין ארץ־ישראל האָט אים זיין מוטער שוין געגעבן ד[י] ברכה ער זאָל פאָרן און העלפן אי[ן] אויפבוי פון ארץ־ישראל. דאָרטען, אי[ז] זי געווען זיבער, וועט איר נפתלי־הערץ בלייבן אַ איד.

ווי שוין באַוואוסט, איז אימבער געפאָרן איבער די באַלקאַן־לענדער קיין קאָנסטאַנטינאָפּאָל, וואו ער האָט זיך געטראָפן מיט דעם פריינד פאַר אַ אידיש ארץ־ישראל, דעם ענגלענדער לאָרענס אָליפאַנט, מיט אים איז אימבער געפאָרן קיין ארץ־ישראל. און ווען אָליפאַנט איז געשטאָרבן אין 1886, האָט אימבער געווידמעט זיין בוך „באַרקאַי" דער מאָרגענשטערן, צו זיין פריינט אָליפאַנט. אין דעם בוך איז שוין אַריין די „התקוה".

אימבער, דאַן נאָך אַ יונגער מענש, ערשט 53 יאָר, איז גיך אַלט געוואָרן, זיינע האָר זיינען שוין געווען גרוי און זיין געזונט איז מיט יעדן טאָג געוואָרן ערגער. ער איז אַריינגענומען געוואָרן אין דעם שפּיטאָל „הר המוריה" פון דעם גאַליציאַנער פאַרבאַנד, אויף דער צווייטער גאַס, און מען האָט באַלד געזען אַז די אַרבייט פון די דאָקטוירים איז געזונט צו מאַכען איז אַרויסגעוואָרפן. דער פּרעזידענט פון דעם שפּיטאָל, מר. בערנאַרד זעמעל, איז פיל מאָל געזעסן ביי דעם קראַנקענ'ס בעט, האָט געזען אַז אימבער'ס טעג זיינען שוין געציילטע. אימבער איז געשטאָרבן שמחת־תורה און געבראַכט געוואָרן צו קבורה זונטאָג, דעם 10טען אָקטאָבער, 1909. זיין קבר געפינט זיך אויף דער הר־ציון סעמעטערי פון דער ערשטער ביאַלעקאַמינער קראַנקן אונטערשטיצונג־פאַראיין. אימבער'ן האָבען מספּיד געווען די באַקאַנטע ציוניסטן דר. י. ל. מאַגנעס, יוסף זעף און דר. שלמה ניימאַן, זיין גאַליציאַנער לאַנדסמאַן.

פון שפּיטאָל איז דער אָרון געבראַכט געוואָרן אין דער עדיוקיישאָן עליייענס, אויף איסט בראָדוויי, אַז דאָרט האָבן אים די ציון־פירער צוגעטיילט זיין לעצטן כבוד. אויף זיין שטיין זיינען אויסגעקריצט די פאָלגענדע ווערטער: פּ"נ נפתלי הערץ אימבער, משורר התקוה. כ"ג תשרי, התר"ע.

לאָמיר האָפן דאָס גאָר אינגיכען וועלען די ביינער פון דעם פאָטער פון דער הימנע פון ישראל געבראַכט ווערן קיין ישראל.

דער טאג
The Day
THE NATIONAL JEWISH DAILY

דער „בעל התקוה" און זיין רו־פלאץ אין ישראל

מיר זיינען זיכער, אז דער פארשלאג וואס איז געמאכט געווארען אייערנעכטן אין „טאג" דורכ'ן פראמינענטען ציוניסטישן טוער יוליוס האבער, אז די ביינער פון נפתלי הערץ אימבער, דעם פארפאסער פון דער אידישער נאציאנאלער הימנע „התקוה", זאלען אריבערגעפירט ווערען אין מדינת ישראל, וואו זיי זאלען געפינען אן אייביגע רו, לעבען די גדולים פון דער ציוניסטישער וועלט-באוועגונג, — וועלען געפינען אן אפקלאנג אין ברייטע קרייזען פונ'ם אמעריקאנער אידענטום.

דער „בעל התקוה" האט פארדינט, אז זיין אייביגער רו־ארט זאל זיין צווישען די שאפער פון דער אידישער מדינה.

הערצל האט אמאל געזאגט, אז א פלאג איז לכתחילה נים מער ווי א שטיקעל וואל־שטאף, און אפטמאל א ביליגע, פונדעסטוועגען, אז מ'נעמט און מ'טשעפעט עס צו א שטעקען און מ'הויבט עס אויף הויך איבער די קעפ פון א מאסע, וועלען הונדערטער טויזענטער און מיליאנען מענשען גיין קעמפען און שטארבען — אונטער דער פאן. דאס זעלבע קאן מען זאגען וועגען א נאציאנאלער הימנע. נים אלע נאציאנאלע הימנעס פארמאגען אין זיך די העכסטע פאעזיע אדער די טיפסטע מוזיק, אבער וועלכע שטיק פראנצויזישע פאעזיע קאן זיך פארגלייכען מיט דער מארסעליעזע? און ווי קומט שעקספיר, אדער מילטאן אדער בייראן צו „גאד סעיוו די קינג"? אויף די צוויי אמעריקאנער נאציאנאלע הימנעס קאן מען אויך זאגן, אז זיי שטעלן מיט זיך נים פאר דאס סאמע בעסטע אין דער אמעריקאנער דיכטערישער און מוזיקאלישער שאפונג. פונדעסטוועגען וועט איר נים געפינען קיין אמעריקאנער וואס זאל נים אויפגעציטערט ווערען פונ'ם קלאנג פון „סטאר ספענגעלד בענער" און „מאי קאונטרי איט איז אוו דהי". עס איז א טראדיציע, צוזאמען מיט דער עמאציע וואס א פאלק לייגט אריין אין זיינע נאציאנאלע הימנען, וואס הויבט ארויף דאס ליד איבער אלע אנדערע שאפונגען.

דער טאָג, מאָנטאָג 21טער אויגוסט, 1950

מ׳האָט אָפט קריטיקירט די „התקוה" אויפ׳ן גרונט פון דיכטע־רישער קוואַליטעט און מוזיקאַלישער עכטקייט. מ׳האָט אָנגעוויזען, אַז ווי אַ שיר איז „התקוה" ניט ערשט־קלאַסיג און אַז איר מוזיק איז אַ סך הכל אַ געבאָרגטע. אָן שום ספק זיינען אין דער אַלטער און דער נייער העברעאישער ליטעראַטור פאַראַן גרעסערע דיכטערישע שאַפונגען, און אַפילו אין דער יונגער אידישער מוזיק וואָלט מען גע־קענט געפינען מוזיקאַלישע קאָמפּאָזיציעס פון גרעסערער לויטערקייט און טיפקייט. אָבער מיר פאַרנעמען זיך ניט איצט דורכצוגיין די גאַנצע העברעאישע ליריק און די ניי־אידישע מוזיקאַלישע קאָמפּאָזיציעס, כדי פון זיי אויסצודערוויילען אַ אידישע נאַציאָנאַלע הימנע. דאָס אי־דישע פאָלק האָט שוין די אַרבייט אָפּגעטאָן. דאָס וועלט־אידענטום האָט גענומען די „התקוה" און אַליין איר אָנגעטאָן די קרוין פון דער נאַציאָנאַלער אידישער הימנע.

וועגן אַ הימנע קען מען זאָגן דאָס זעלבע ווי וועגן אַ מאַמע: ס׳קאָן זיין, אַז זי איז ניט די שענסטע פרוי אין דער וועלט, אָבער זי איז א ו נ ז ע ר מאַמע, און קיינער קאָן זי ניט פאַרבייטען.

נפתלי הערץ אימבער האָט געהאַט די זכיה צו זיין דער מחבר פון דער אידישער נאַציאָנאַלער הימנע, דערמיט האָט די געשיכטע אַליין פאַר אים באַשטימט אַן ערען־פּלאַץ צווישען די אומשטערבליכע פון אונזער פאָלק.

יאָרען־לאַנג האָט ער געלעבט צוזאַמען מיט׳ן אַמעריקאַנער אי־דענטום, ביז ער איז געוואָרען אַ טייל פון אים. די אַמעריקאַנער אידען קענען זיך אַליין צוטיילען גרויס כבוד דערמיט, וואָס זיי וועלען ברענגען דעם בעל התקוה צום אידישען הימלאַנד, צו ליגען אין זיין שוים.

די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע פון אַמעריקע, האַלטען מיר, וואָלט געטאָן אַ גרויסע זאַך, אויב זי וואָלט זאָרגעפירט נפתלי הערץ אימ־בער׳ס ביינער אין מדינת ישראל. אימבער איז געשטאַנען נאָענט צום עסטרייך־אונגאַרישען קלוב, וואָס איז געוואָרען אַ טייל פון דער ציו־ניסטישער אָרגאַניזאַציע פון אַמעריקע.

די צייט איז געקומען, אַז דער בעל התקוה זאָל געבראַכט ווערען צו זיין אייביגער רו אין אידישען [redacted].

דער „טאָג״ פרייטאָג 13טער מאי, 1949

לעיק סוקסעס מאי 12, – די ווייס־בלויע פאָן פון ישראל איז היינט אין דער פריה אויסגעהאָנגען געוואָרען צווישען די 58 פאָנען פון די פאראייניגטע פעלקער.
פון היינט אָן וועט די ישראל פאָן פלאטערן פאר די „יונייטעד נעישאָנס״ געביידעס וואו די זיצונגען זאלען נים פארקומען, און אנצייכנען אז די יונגע מדינה ישראל פון דעם אלטען אידישען פאָלק פארנעמט איצט איר געהעריגען ארט צווישען די פעלקער און לענדער פון דער וועלט, וואָס ארבעטען צוזאמען פאר פרידען. ארום צען אזייגער אין דער פרי האָבען זיך שוין אָנגעקליבען א פאָר הונדערט אידען – וואָס זיינען נאך געווען פארשיקערט פון דער פרייד פון דעם אָוועגט פריער, ווען ישראל איז אָפיציעל אריינגענומען געוואָרען אלס מיטגליד פון די פאראייניגטע פעלקער. ביינאכט איז געגען דער טראדיציע אויפצוהענגען א פאָן, האָט מען געוואוסט אז היינט אין דער פרי וועט די צערעמאָניע פארקומען, און אידען האָבען זי נים געוואָלט פארפעלען.

מען האָט זיך צושטעלט אויפ׳ן פרישען, ווייבען גרינעם פרילינג גראָז, און אָנגעקוקט דעם נאקעטען סלופ צווישען די צוויי סלופעס פון וועלכע עס פלאטערט פון רעכטס די גרין ווייס־שווארץ געשטרייפטע פאָן פון איראק, פון לינקס די־ווייס רויט געשטרייפטע פאָן פון לבנון, מיט צעדער פון לבנון אין מיטען. א מאמע האָט אויפגעקלערט פאר א קינד א קליין אינגעלע וואָס עס באדייטעט. אז לויט׳ן לאטיינישען אלפאבעט קומט אוים דער פלאץ פאר דער אידישער פאָן צווישען איראק און לבנון, צוויי לענדער וואָס האָבען ערשט געקעמפט מיט וואפען צו שעדיגען דאָס געבורט פון מדינת ישראל, און נאָכדעם געקעמפט ביז׳ן לעצטען מאָמענט אז ישראל זאָל נים אריינגענומען ווערען אין דער פאמיליע פון די פאראייניגטע פעלקער.

דער „טאָג״ פרײטאָג 13טער מאַי, 1949

דער עולים איז געוואקסען, עס האָבען זיך פאַר־
זאמעלט אויך אסאך בעאמטע פון דער יו־ען. דער
פרי מאָרגען איז געווען פרעכטיג זוניגער און די
58 פאָנען האָבען געפלאַטערט אין א פרידליכען
און א גראציעזען ריטם. ווען די ישראל פאָן איז
ארויפגעצויגען געוואָרען האָט דער עולים אויס־
געשריען א הילכהגען „מזל טוב״ און א שלום.
עס זײנען געווען דאָרטען די פּראָמינענטע מיט־
גלידער פון דער מדינת ישראל דעלעגאציע, אָנ־
געפירט פונ׳ם אויסערן מיניסטער משה שרת און
אבא אבן. צווישען זיי אויך איז געווען א מיטגליד
פון כנסת און וויצע מאיאָר פון חיפה, דוד
הכהן. דער עלום האָט געהאלטען אין אײן זינגען
„התקוה,״ פון אלע זײטען איז מען צוגעלאָפען
צו משה שרת און געדרוקט זײן האנט.

אין דרויסען האָט געפלאַטערט די פאָן צווישען די

58 פענער פון די מיטגלידער פון די פאראײניגטע
פעלקער, און אינווײני׳ האָט דאָס קול פון ישראל
זיך צוגעגרײט צו רעדען פאר דער וועלט אלס א
פאלק און א לאנד צווישען די לענדער.

די מחותנים זײנען זיך צוגאנגען און דער לעצטער
מחותן אויף דער גרויסער שמחה וואָס האָט פאר־
לאָזען די צערעמאָני איז געווען דער באוואוסטער
ציוניסט יואל אָדער דזשוליוס האבער, וואָס האָט
ניט פארפעהלט קײן אײן זיצונג פון דער יו־ען
קאָמיטע, וואָס האָט אויסגעארבעט די צוטײלונג
פון פאלעסטינא, וואָס דאָס האָט געפירט צו דער
פּראָקלאמירונג פון מדינת ישראל.

אין דער באהן אין פראנקרײך אויפ'ן װעג קײן
באזעל צו דעם 22־טען ציוניסטישען װעלט קאָנ־
גרעס, זײנען מיטגעפאָרען עטליכע מיטגלידער
פון דער הדסה יוגענד באװעגונג מיט זײער
פרעזידענט, זעלדע פונק, הײנט טאילאָר. מײן
טאָכטער חנה װאָס איז געװען אויף איר װעג קײן
ארץ ישראל צװישען זײ.

אזוי װי עס אויך געװען אויף דער באהן דער
פירער פון דער ציוניסטישער ארבעטער באװע־
גונג אין אמעריקע, דר. חײם גרינבערג, האָבען
די יונגע פרויען פארבראכט זײער צײט מיט דעם
גרויסען געלערנטען דר. גרינבערג. נאָך עטליכע
שעה אין א גערעבטען שמ●עת מיט דר. גרינבערג
האָט מײן טאָכטער מיר ערקלערט, דאָס זײ האָבען
אין דער צײט געלערנט פון דר. גרינבערג װעגען
ציוניזם מעהר װי זײ האָבען געלערנט פריהער
אײדער זײ האָבען פארבראכט מיט דר. גרינבערג.
ער איז מיט זײ בורכגעגאנגען גרינדליך די
געשיכטע פון דער באװעגונג.

יואל האַבער

חנה האַבער

באקאנטער ציוניסטישער עסקן, יואל האבער, און זיין טאָכטער חנה, פאָרען צום ציוניסטי־
שען וועלט־קאָנגרעס אין באזעל און דערנאָך קיין ארץ־ישראל, וואו חנה וועט זיך אָנשליסען
אין א קיבוץ פון די אלגעמיינע ציוניסטען. מר. האבער איז א דעלעגאט צום ציון קאָנגרעס.

יוליוס האַבער

יום־יום בתנועתנו

ניו יאָרק תשכ״ד

PLaza 2-0600

Cable Address: JEVAGENCY

THEODOR HERZL INSTITUTE

515 PARK AVENUE, NEW YORK 22, N. Y.

לכבוד
מר יוליוס האבר
ניו-יורק.

מר האבר היקר,

בשנים האחרונות עדים אנו לשפע הכרזות והצהרות על הצורך החיוני בגשירת גשר בין ישראל והתפוצות. אולם רעיון זה לא יתגבש על ידי מאמרים בעתונות,לא על ידי דרשות בבתי-כנסת ואף לא על ידי הרצאות באולמי-אספות.

והנה אתה בספרך "Odyssee of an American Zionist" אשר תורגם לעברית תרמת תרומה חשובה לקראת הגשמת רעיון הגשר הנזכר. מתוך ספרך ילמד הציבור בישראל לדעת כי להתרמה הציונית העצומה למען ישראל, קדמה פעילות מסורה וענפה של הציונים הראשונים במדינה זו אשר נאבקו קשות עם מתנגדי ושונאי ציון מבית ומחוץ. קוראי ספרך בישראל יעמדו על המשמעות של מאבק זה ואולי אף ישנו את דעתם על הפעולה הציונית באמריקה.

ספרך המצוין בו הנך מתאר את עבודתם המסורה והנלהבת של קומץ ציונים נאמנים בודאי יתרום לקרוב הלבבות בין תושבי ישראל לאחיהם בגולה. יישר כוחך!

בידידות

אמיל ליהמן

Dr. A. BIRAM
HAIFA-AHUZA
EDER STR. 17

Cable Address: BIRAM REALI HAIFA

ד"ר א. בירם
חיפה־אחוזה
רח׳ אידר 17

לטלגרמות: בירם ריאלי חיפה

מזה שנים רבות מכיר אני את מר יוליוס הבר כציוני מסור ונאמן, שהוא "נאה מקיים". עדות לזאת שהוא, כאחד הציונים הראשונים, ודובר על סוף העשרים, ז"א על זמן מלפני כ-35 שנה, דאג כי שלושה ילדיו יחונכו בארץ, ובנו הבכור דוב גמר בהצטיינות את בית הספר הריאלי והיה, מובן, במלחמת השחרור אחד הראשונים שהצטרף לשורות המה"ל ומלא תפקידים חשובים בחיל אויר של צה"ל, שאז היה בצעדיו הראשונים. גם אצלי אותו דבר קדם ה"נעשה ל"נשמע". אבל משבא לידי ספרו "אודיסיאה של ציוני אמריקני", התברר לי שמר הבר הוא גם "נאה דורש". מר הבר הוא אדם שהציונות היא תמצית חייו, האל"ף והתי"ו של מעשיו ומחשבותיו. אין הוא ציוני "מקצועי", ציונותו היא אהבה לשמה. מר הבר הוא אחד מאנשי השורה ש"עשו" את הציונות, שנשאו אותה לא רק בלבבם, כי אם על כתפיהם ממש, שדבקו בה בכל מאדם. "אודיסיאה של ציוני אמריקני" הוא ספר מרתק. בכשרון רב מעביר בו מר הבר גלריה שלמה של דמויות ואישים מרכזיים בציונות העולמית והאמריקאית, שהכירם מקרוב, וכן שורה של ארועים ומעשים בשדה הציונות. יותר מזה. זהו ספר שיש בו אווירה. הוא כולו ספוג הווי יהודי חי ורוטט ומתוכו נשמע דופק החיים וחום הלב של הקהילה היהודית האמריקאית הגדולה. "אודיסיאה של ציוני אמריקני" הוא יותר מספר זכרונות של אדם המשקיף על תקופה שחלפה בחייו; זהו ספר גדוש חומר מאלף, ממנו ניתן ללמוד הרבה על תולדות יהודי ארצות הברית במאה ה-20 ולתהות על סוד כוחה של יהדות חשובה זאת. מכאן ניתן גם להבין ביתר שאת את החשיבות הרבה שנודעת להידוק קשריה של ישראל אתה.

לאחר שבמשך יותר מיובל שנים היה שותף פעיל לעשיית ההיסטוריה הציונית, בא מר הבר ונתן לו ספר מהנה, הכתוב בסגנון שוטף, ובכך תרם תרומה חשובה גם לחקר ההיסטוריה הזאת. על כך הוא ראוי למשנה ברכה ותודה.

ד"ר א. בירם

י"א בכסלו, תשכ"ד
27.11.63

NEW YORK UNIVERSITY
WASHINGTON SQUARE COLLEGE OF ARTS AND SCIENCE
WASHINGTON SQUARE, NEW YORK 3, N.Y.

HEBREW LANGUAGE AND LITERATURE

TELEPHONE: SPRING 7-2000

22 באוקטובר 1963

מר האכר היקר,
חן-חן לך עבור ספרך שהואלת לשלוח לי.
בקשר עם הופעת ספרך זה בעברית, רציתי להגיד לך כדלהלן:
ספרך שהופיע תחילה באמריקה בלשון האנגלית גולל לפני קהל קוראיו

את כל המאבק הגדול של היחידים הציונים שבאו לחופי יבשת זו למען הרעיון הציוני, את נפתוליהם והשיגיהם. קשה היתה דרכו של הציוני בארץ זו. צריך היה לאידיאליזם עילאי, גבורה רוחנית ואומץ מתמיד להחזיק כאן את המיתח הלאומי במשך עשרות בשנים שלא להסחב בנחשולי ההתבוללות, כהתנכרות המכיישת לערכי דת ולאום ולשון ותרבות, בסגידה לעגל הזהב ולעמוד איתן על משמר אחדות האומה, יוקרת לשונה, וערכו של חינוך יהודי מתמיד ומעמיק.

מאידך, הספר במהדורתו העברית מאפשר לקוראיו, במיוחד במדינת ישראל, להציץ אל תוך מסכת הציונות באמריקה ולראות במחנה הציוני של ארצות הברית לא רק את הכוח האדיר של גיוס כספים בעד בנין הארץ אלא גם ובעיקר את מסירות הנפש הרבה, את הזדהותה של ציונות אמריקה עם בעיות ארץ-ישראל ותמיכתה במלחמת הישוב לאי-תלות פוליטית ולהקמת המדינה היהודית בארצו.

תיתי לך שמצאת כוח בך להנחיל לדורות הבאים את מגילת חייך שהיא מגילת חיי ציוני ברור נדיר שאנו חיים בו.

בברכה

יום־יום בתנועתנו

ז' תשרי, תשכ"ד

משה מייזלש, עורך מוסד ביאליק, ירושלים

פתחתי את הספר " אודיסיאה של ציוני אמריקאי" מתוך כוונה לרפרף ולדפדף בו כדי למצוא בו דברים שיעניינו אותי במיוחד. אבל כיוון שהתחלתי לקרוא בו שוב לא הנחתיו מידי, ונדחף הייתי להמשיך את הקריאה בו, דווקא בסדרה, ללא דילוגים. שאלתי את עצמי: מה פשר כוח־המושך של הספר, ונראה לי ששתי תשובות לדבר. לעולם יש עניין וחן פיוטי במראה פכפוכי־מים ראשונים מתוך המקור עד שהם מצטרפים, עם מי מעיינות אחרים, לכדי פלג ונהר. התנועה הציונית הפכה בימינו לזרם אדירים, הזורם באון דרך כל יבשות החיים היהודיים בעולם כולו. ואעפ"י שהדבר אירע בימינו ולעינינו, גודש המראות והמאורעות של ימים אחרונים משכיחים את הראשונים. לפיכך הומה הלב למקרא דברים פשוטים וכנים על אותן התחלות צנועות, אותם פכפוכי מים ראשונים הבוקעים להם דרך ממקורות הלב והנפש של יחידים, אשר פתאום היתה עליהם יד ההיסטוריה היהודית להבין,

ניו יארק, תשכ"ד

להרגיש ולפעול כאשר לא הבינו ולא הרגישו ולא פעלו אבותיהם מדורות, והם שפתחו את הפרק החדש בתולדות ישראל.

ושנית דרך התיאור האישי הבלתי־אמצעי, שאינו התכוון לעשות ספרות, אלא לספר דברים ברישומם החי בנפש המספר, שחי אותם ובתוכם ובהם ראה את כל עולמו. כי אמנם אין בספר דבר על חייו הפרטיים של המחבר אלא במידה שיש להם זיקה לעניין הכללי, המרכזי, העניין הציוני. דרך־סיפור זה מחייה את הדברים המסופרים והקורא בהם כאילו חוזר וחש גם הוא במגעם המוחשי הראשוני.

ומותר להוסיף: חסד עשה המחבר גם בזה שהעלה והזכיר בקשר לעניינים ציוניים שונים שמות אנשים רבים, שבשעתם פעלו ותמכו ועזרו מתוך מסירות ודבקות, וזה אולי זכרם היחיד בספר.

כללו של דבר: זה ספר ציוני וגם אנושי מאד. החוקר ימצא בו חומר נחוץ לנושא מחקרו, הקורא יימשך אחריו מתוך השתתפות־בנפש במאורעות ובעלילות המתוארים בו.

משה מייזל

ניו יארק, תשכ״ד

בית-הספר הריאלי העברי
חיפה

BETH-SEFER REALI IVRI
HAIFA

מ. 6091

TEL. 3425, 3164 טלפונים
P.O.B. 4920 ת.ד.

יום י' באב תשכ"ג
31 ביולי 1963

לכבוד
מר יוליוס הבר
ניו - יורק

מר הבר היקר,

הצטערתי מאד שלא הזדמנו יחד בעת היותך בחיפה. ד"ר בירם מסר לי על התרומה של -.10,000 ל"י שבניך תרמו ליום הולדתך ה-75.

ביה"ס מעריך מאד את התרומה, ויקים קרן של עשרת אלפים לירות שמפרותיה יעניק מדי שנה בשנה סטיפנדיה לבוגר בסכום של -.400 ל"י, להשתלמות באוניברסיטה, ופרס הצטיינות בסך של -.50 ל"י לתלמיד בכתה העליונה של ביה"ס. הסטיפנדיה והפרס ישאו כמובן את שמך.

אנו נודיע לך מדי שנה בשנה את שמות הזוכים בפרסים.

אני מביע לך ולבניך בזאת את תודתנו על המעשה היפה שנעשה על ידכם, ושמן הראוי שישמש מופת לרבים.

אני מאחל לך בהזדמנות זאת גם אריכות ימים ושנים ובריאות טובה ואני מקוה לראותך בהזדמנות ביקורך הבא בארץ.

בכבוד רב,

י' שפירא
המנהל

נשיא המדינה והגברת שזר

מתכבדים להזמינך

למסיבת גן לכבוד צירי הועידה

הארצית השנתית ה־66 של ההסתדרות

הציונית של ארצות הברית

ביום חמישי, י״ט בתמוז תשכ״ג (11.7.63)

בשעה 4.30 אחה״צ, בגן הקריה, ירושלים

איסר עמית (קוסובסקי)

מר הכר יקר מאד.

היתה זו זכיה, שזכיתי בקראי ספרך.
כל כך למה?
בימינו אלה רבים הגורסים "ציונות" במרכאות, כלומר זלזול
בכבודה, פחיתות חשיבותה והקטנת ערכה.
ויש המהללים עצמם ומשבחים עצמם בכל שבח - אפילו הוא שבח
מפוקפק - ומונים בתוכם כל ראשונות, אך לא יעלו ולא יבואו לפניהם
ימי בעוריהם הציוניים, ימי תחילת ציוניותם לא ימנו בימי תהילותיהם
ותשבחותיהם כי על כן - בתמעטה חלילה דמותה של הציונות ר"ל.
זכית אתה, מר הכר יקר, וזיכית את הרבים.
בקריאת ספרך יראה ראש-העין (התזכור, מר הכר יקר, ראש-העין ממנו
הופגז ביתנו ויחד ירדנו למקלט במלחמת השחרור?..) שהלך ופרץ
והיה לנחל עוז אשר שטף ועבר, עקר והרס כל הלכות המתנבדים
כל הספקות והפקפקים עד שהגיענו עד הלום למדינה עצמאית -
מדינת ישראל.
אכן זכות היא לך שזיכת בה את הרבים.

ידידך מוקירך המצפה לביקורך
העשרים וחמישי בארץ

איסר עמית (קוסובסקי)

15.4.63

רחוב שזקוביץ 40 טלפון 911603 פתח-תקוה

י"א במרחשון תשכ"א.
21 באוקטובר 1961.

מר הבר היקר,

לפני כמה שבועות קיבלתי באמצעות ידידנו המשותף, מר צבי לב, שאצלו נפגשנו ובילינו בנעימים, את ספר זכרונותיך. הגע בעצמך, סקראתי אותו כולו ועלי להודות ברצון רב ביותר, שנהניתי ממנו הרבה. יס לך סגולה יקרה לספר דבריט חשובים כמסיח לפי תומו, בלי להכביד על הקורא בטון נמלץ ומנופח – כנהוג, לצערנו, לא אחת בכתבי זכרונות. יישר כוחך על התענוג שגרמת לי. נקוה להתראות בארץ בביקורך בבא, שיבוא בלי ספק, כיד נסיעותיך המובה עליך.

שלך בידידות רבה

Phone UNion 6-5192

William Agranove

1000 BAY DR., APT. 609
MIAMI BEACH 41, FLORIDA

20 במרץ 1961

לכבוד ידיד יקר וחשוב
מר יוליוס הבר:-

ספרך "אודיסיאה של ציוני אמריקני" הגיעני.
אינני יודע מדוע זכיתי למתנה הזו. אתה הקדשת מרץ ועבודה ועלה לך בהרבה דמים ואני בא אל המוכן.

עוד לא היתה לי הזדמנות לקרוא את הספר, אולם בטוח אני שיענין אותי מפני שחייתי בתקופה היא, הייתי ציוני מנעורי וספר כשלך מעורר בי זכרונות טובים וחשובים. אתה ראוי להרבה כבוד על התרומה החשובה הזו כמו שהעריכו היטב אבא אבן ולואיס ליפסקי, אני מסכים לדבריהם.

תבוא עליך ברכה שתאריך ימים ושנים בבריאות ובכל טוב יחד עם רעיתך העדינה.

בברכת חג שמח, מי יתן שיהיה חרות באמת ללא שום פגעים.

בדרישת שלום
בידידות כנה.

זאב אגרנוב

Martin I. Taub
1135 - 97th St.
Miami Beach 54, Fla.

ערב פסח התשכ״ז

מר י. הכהן הנני נכבד!

מישראל קבלתי את ספרך בעברית
"אנציקלופדיה של פולני אמריקני" ואני רכשתי
הכרת בקתך מניו-יורק
אני שמחתי להתקרב ולראות את הספר עם
מסקירות בספר קיים אחרות ועל אני ששם
כי תשומת לבך גדולה יחד עם המנהיגים
בתנועות התנועה הציונית באמריקה.
התנועה המגבית הגדולה ביותר. והסבר-לים
בישראל שאנחנו ואתם ואנו מכירים
בחשיבות התפקיד הגדול של הציונים
בתנועות בארץ ובאמריקה בפרט תפקיד
בצדדות המסחר.
ה"קונגרס הר״מ - הנקרא בשם קונגרס
של עליה וחינוך - חנוכה זה חשתי משהו.
חינוך, אולפן התפוצות וחינוך אולפן בישראל

בברכת שלום
ובברכת חג שמח
שלך מ.י. טאוב.

נ.ב.
רצ״ב תמונה מצורפת בזה.

THE JEWISH THEOLOGICAL SEMINARY OF AMERICA
NORTHEAST CORNER, BROADWAY AND 122ND STREET
NEW YORK 27, N. Y.

OFFICE OF THE PROVOST

י"ט באדר תשכ"א
7 במרץ 1961

לכבוד
מר יוליוס הבר,
ניו יורק.

מר הבר הנכבד,

הנני בא בזה להודות לך מקרב לב על השי הנאה, ספרך החדש "אודיסיאה של ציוני אמריקני", שהואלת בטובך להמציא לי. כבר הספקתי לעיין בו במקצת ובטוחני שאלמד הרבה ממנו.

יישר כחך!

בברכה ובידידות,

דוב מנדלבוים

דוב מנדלבוים

ח. מ. שפירא
שר הפנים

ב"ה, ירושלים, ט"ז בטבת תשכ"א
4 בינואר 1961

לכבוד
מר יוליוס הבר
ניו-יורק

מר הבר הנכבד,

הריני מאשר בתודה קבלת ספרך "אודיסיה של ציוני אמריקני" שהומצא לי.

בכבוד רב

ח.מ. שפירא
שר הפנים

ה ק ד מ ה

ל„ספר

„אדיסיאה של ציוני אמריקני"

מאת
אבא אבן
סגן־ראש ממשלת ישראל

כשישבתי בעצרת האו"ם ובמועצת הבטחון בזמן הדיונים הגורליים על זכות עמנו לריבונותו וחירותו נפל מבטי מזמן לזמן על פני הקהל היושב ביציעים.

התבלטו עיניהם הדרוכות והמודאגות של יהודי ניו־יורק שבאו לחזות בעלילה הגדולה הנרקמת לפניהם. באוירה רבת־המתיחות ששררת בשעות־מבחן המורות עלו גלים מחושמלים של אהדה וחרדה וזרמו באון מספסלי המסתכלים אל שולחן המשלחת הישראלית.

איש אחד יושב היה ביציע במשך כל הדיונים והויכוחים הסוערים האלה. היה זה יוליוס האבר מחבר הספר הזה. לא נפקד מקומו בשום מערכה. בנבצר היה ממנו להושיט לנו עזרה - אך עצם נוכחותו המתמדת, היציבה, הקשובה והעקשנית גרמה לי תמיד נחמה וסיפוק־נפש לאין שיעור. שתי העיניים האלה שננעצו בנו ובאנשי־ריבנו ללא הפוגה סמלו את העירנות הבלתי־פוסקת בה ליוונו מיליוני אחינו בתפוצות ישראל בשעת קביעת גורל האומה ומעמדה במשפחת העמים.

בספר זה מובאים רשמיו וקורותיו של ציוני באמריקה - אחד מרבים שחזון תקומתנו השתלט על כל חדרי לבם והאיר לפניהם א. מסילת חייהם. בכל נפשם ומאדם התפללו להצלחתנו וידם פושטת היתה לתמוך, לסייע, לעודד ולנחם.

פרקי התכלות אלה באים ללמדנו כי לא רק סערת רוחו ותנופת העזתו של דורנו בישראל עשו לנו את כל התושיה שקצרנו באחת־עשרה שנות תקומתנו.

בלי האמונה, ההתמדה, האהבה ללא מצרים של יהודי התפוצות לא היינו מסוגלים לחולל קפיצה נחשונית זו שהעבירה אותנו ממעמקי היאוש והנחיתות אל פרומי מסגת הגאוות הריבונית - מן השפל שבדברי ימינו אל תפארת שיאם.

יהי רצון שמעיינות־ישועה אלה שלאהבה ובאמונות יפכו ויזרמו לקראתנו גם בעתיד ונשאב מהם עד רוויה.

אבא אבן.

רחובות תש"ך

כ פ ר   ב ל ו ם

דאר   נע   הגליל   העליון

י ש ר א ל

21.11.57

לכבוד
מר יוליוס הבר
711 וסט ענד ארו.
ניו יורק

א. נ.

בזאת אנו מאשרים את קבלת ספרך על תולדות ציוני אמריקה עבור ספריתנו.

אנו מודים לך מאד עבור מתנך ובטוחים שחברינו יהנו הנאה רבה מקריאת ספרך.

יש לנו קבוצת אמריקאים הבאים מדי שנה ללמוד במשקנו במסגרת ה"וורקשופ" של תנועת הבונים. עבורם הספר חומר למודי רציני.

והערה אישית: יש לי ענין מיוחד בדבריך היות וגם אני נולדתי בגליציה (בבוריחלב) והיה לי דוד שבא מקולומיי.

בכבוד רב,

סעדיה גלב,
מזכיר

ההסתדרות הכללית של העובדים הע: בארץ־ישראל

קבוץ השומר הצעיר

קבוצת פועלים להתישבות שתופית בע״מ

בית־אלפא

מס׳ ____

בית־אלפא, יום 1.XI.1957

טלפון עין־חרוד 274

לכבוד הא׳ יוליוס הבר

שלום רב!

אנו מאשרים את קבלת ספרך החשוב
„The Odyssey of an American Zionist"
ואנו מודים לך מאד. ספרך הוכנס לספריתנו ויהווה
משמש מקור חשוב ורב־ענין ללימוד בעיות הציונות
בארצות הברית.

בברכה

יצחק גולם
בשם הנהלת בית־התרבות
והספריה

הסוכנות היהודית לארץ-ישראל

המען הטלגרפי: "JEVAGENCT"
Code : Bentley
טלפון 4671 ת.ד. 92
חשבון בנק הדאר מס' 1270

בתשובה נא להזכיר:
המחלקה ...עליה...
מספר ....

ירושלים, כט בתשרי תשיח
(24.10.57)

לכבוד
סר יוליוס הבר,
ניו-יורק.

א.נ.

הריני מאשר בתודה את קבלת ספרך
The Odyssey of An American Zionist
שכיבדתני בו.

איחרתי באישור קבלתו מטעם פשוט: רציתי קודם לקרוא בו. לצערי, בזמן שקבלתיו הייתי כה עסוק בענייני עלייה עד שלא יכולתי להפנות לקריאתו.

רק בזמן האחרון הגעתי לקריאה בו ומודה אני שנתגלה לפני עולם ציוני חדש ופעולות ציונית רבה שלא ידעתי עליהם.

לדעתי, היה רצוי מאוד שספר זה ימצא גואלו בעברית. הוא מסוגל להועיל הרבה לקשור הקשרים בין העם היושב בציון ובין הציונית בגולה.

חן חן לך.

בכבוד רב,
ש. ז. שרגאי
ש"ז שרגאי

טופס 9.57—20.000—01699|106
4

הדואר

56 — י״ב כסלו, תשי״ז

NOV. 16 195

ל. שפאל

לתולדות הציונות והמדינה

The Odyssey of An American Zionist, by Julius Haber, Twyne Publishers, New York, 1956. Price $6.00.

בכל חזון היסטורי ובכל תנועה חברתית ממלאים אנשים שונים תפקיד מסוים וגורלה ההיסטורי של כל תנועה נחתך על ידי גורמים שבהם תלויים חיי האישים הפועלים באותו תפקיד. ואין הבדל מבחינה זו בין המנהיג והמונהג. הודות לכשרונותיו ולסגולותיו עולה אדם למדרגת מנהיג בתנועה, אולם הצלחתו תלויה במידה מרובה בעזרתם של חבריו הפעילים, חיילי המערכה. הם מכינים את הרקע, מקדישים מזמנם, מהונם ומאונם לטובת התנועה, ובזה נותנים למנהיג את האפשרות להשיג את מגמתו. אולם האנשים הפעילים האלה נשכחים מלב העם וכותבי תולדות התנועה נמנעים מלהזכיר את שמותיהם ותפקידיהם, ורק זכר המנהיג נשאר חרות בלבות האנשים, כי ההיסטוריונים מרכזים את דברי ימי התפתחות התנועה מסביב לאישים המפורסמים שבה. אף התנועה הציונית על כל זרמיה, שהיתה תנועה עממית שחדרה לכל שכבות העם העברי, אינה יוצאת מן הכלל הזה. תנועה זו משכה אליה את טובי הכחות ואת פשוטי העם. בכל ישוב יהודי נוסדו אגודות וחבריהן עבדו במסירות נפש לרעיון ישוב ארץ ישראל. באגודות האלה קיבלו מנהיגי התנועה את חינוכם, והעידוד והעזר מצד חבריהם נתנו להם את האפשרות להגיע למדרגת מנהיגים בתנועה. אולם כעבור חמישים שנה זוכרים אנו גם בתנועה העממית הזאת רק את המנהיגים וזכר שאר הפעילים בתנועה כמעט נמחה מלבותינו.

והנה בא אחד הפעילים בתנועה, ציוני ש„אין מקצועו בכך", מסור ונלהב לארצו ולעמו, והמציא לנו ספר הסוקר חמישים שנות התנועה הציונית. המחבר, מר [illegible] הייבר, התחיל את עבודתו למען ציון בעיר מולדתו בהונגריה. הוא היגר לארצות הברית בשנת 1903 וגם פה התמסר לעבודתו הציונית. הוא יסד קלוב ציוני של יוצאי הונגריה, ששימש מרכז לצעירים וצעירות רבים שזכו לעמוד אחר־כך בראש כמה מוסדות ציבוריים בארצות הברית. לואיס הייבר היה עד למאורעות רבי־ערך בתנועה, הוא פעל בתור תורם ואוסף כספים, עמד בקשר עם העומדים בראש התנועה ועם שאר חבריו הפעילים; ביקר פעמים אחדות באירופה ובארץ ישראל, השתתף בקונגרסים. כל פרשת זכרונותיו המעניינים מוצעת בספרו רב־הערך. בו מקבל הקורא מושג על הפעולות בין כתלי האגודות, על יחס יהודי אמריקה „מתחת" אל התנועה הציונית ומנהיגיה, עובדות מעניינות על הוועידות, על הסכסוכים וחילוקי הדעות. מתוך דפי הספר נשקפות הקריירות של מנהיגים כמו ד״ר יהודה לייב מאגנס וסטיפן וייז, פרופ' גוטהייל והמטיף צבי הירש מסליאנסקי ועוד. מלבד אלה, ניתנת לנו בספר גלריה שלמה של אנשים ונשים שפעלו למען התנועה הציונית ולמען היהדות, ושמותיהם מובאים בספר הזה בפעם הראשונה.

הספר הוא יחיד במינו, הן בתוכנו והן בצורתו. אין הוא פרי עטו של היסטוריון וחסרה בו הגישה האוביקטיבית. אין הרצאת הדברים בו מסודרת באופן כרונולוגי. אולם מכיל הוא חומר רב־גוני על התנועה הציונית, הניתן לנו על ידי אחד מחיילי המערכה, שנסיונו הציוני מדבר מתוך גרונו בגילוי לב. הספר ישמש מדריך רב־ערך לחוקר תולדות התנועה הציונית באמריקה.

אודיסיאה של ציוני אמריקאני

יוליוס הייבר, מראשוני הציונות האמריקאנית כתב ספר זכרונות רב ענין באנגלית בשם „אודיסיאה של ציוני אמריקאני", וזה מקרוב יצא לאור בהוצאת „טווין פאבלישרס". בספר זה מתאר המחבר יובל שנים של חיים ציוניים באמריקה, למן ראשית תנועת התחיה והתפשטותה ועד תקומת מדינת ישראל.

יוליוס הייבר עצמו היה כל השנים הללו בציונותו האמריקאנית והוא מעלה בספרו כל הדמויות הגדולות שמלאו תפקיד היסטורי בתנועה הציונית בארה״ב בחמישים השנים האחרונות.

המנהיג הציוני באמריקה לואיס ליפסקי הקדים מבוא מעניין לזכרונותיו של יוליוס הייבר

ירושלים, י״ב בכסלו, תשי״ג

לכבוד
מר י. הכהן,
ניו-יורק.

א. נ.

שמחתי מאוד לקבל את ספרו ששלח לי, על-ידי מחותני היקר איסר קוסובסקי.
הריני מודה לו מאוד על כך. לצערי, איני קורא אנגלית, אך כפי שמוסרים לי,
הוא ספר מעניין וחשוב מאוד להבנת [illegible] האמריקאית. אני מחכה שיתרגמו
הספר לעברית. ואז גם אני אהנה מן הספר החשוב הזה.
אני זוכר אותו מאז שהכרנו לפני שנים מספר בדירת איסר בפתח-תקוה.
אשמח מאוד להפגש אתו שנית, בבואו עוד לארץ, לבקר את בתו ובעלה
ושני נכדיו היקרים
[illegible]

בואו לשנה לבקר אותנו [illegible], אשתי ואני, בפתח-תקוה, ואת בתו ובעלה ושני ילדיהם
טובים [illegible].
יודע אני עוד דבר, שאתה עשית [illegible] המשפחה [illegible]
[illegible]

הריני מסיים את מכתבי בתודה ובברכה

שלום
יעקב כנעני
ירושלים
שכ׳ תל-ארזה, רח׳ [illegible] 31

25.VIII.

שמרי היקר, יוסלה הבר, אח״ר רע!

קבלתי את מכתבך הנאה, את ספרך ואני
מברך אותך לפני שבועך היפה והאצילי.
בזמן קריאתי את ספרך התגעגעתי כל
הזמן על זכרונך המופלא ונזכרתי רגעים
יפים שבלינו יחד באגודה האינדי־
היגיר־ של הנוער,

אני משגר לך מקרב לב ברכות מהנך
היפה ונאחל שתמשיך בפעלך
ושלוה בכל דרכיך

כל טוב ושנה טובה

שלך בידידות

יוסל רוזנק

שלום רב לך ידידנו דוקא מר הרבר
רב תודות בעד הספר מאוד נהנינו בו —
יונו חושבים שידאו, תגיעו לעולם הגדול של
הידידות — ידוע לנו עוד רב שמזולו ונחר
עם הגברת לבקר אצלנו.
ברוכה שלום לכם וכל טוב
לשנה החדשה מאחלת לכם חוה רוזנק

הקונסול הכללי

של

מדינת ישראל

מתכבד בזה להזמין

את כב׳

י ו ל י ו ס ה ב ר

למסיבה

שתתקיים

בקונסוליה הכללית

11 איסט רחוב 70

ניו־יורק

ביום הראשון כח׳ שבט תש״ט

החל משעה שלש אחה׳צ

עד שמונה בערב

when one of them joins the family of an 'am ha-arez'; as long as there is no reasonable suspicion to the contrary, it is presumed that the habits acquired under the influence of the observant head of the family will not be discarded, even under different circumstances. Similarly, the presumption of habit governs the case of members of the family of an 'am ha-arez' joining that of a haber; they are not considered trustworthy unless they pledge themselves to live up to the rules of the haburah. However, the child or servant of an 'am ha-arez' entering the house of a haber for the purpose of study is exempt from the operation of that presumption as long as he remains under the haber's direction. On the other hand, when the pupil is the son of servant of a haber and the teacher is an 'am ha-arez, the presumption is extended in the pupil's favor. Again, where a man is recognized as reliable while his wife is not-- as when a haber marries the widow or a daughter of an 'am ha-arez--haberim may buy of him articles of food, but must not eat at his board if it is presided over by his wife. If, on the contrary, the wife is reliable , being the widow or a daughter of a haber, while the husband is an 'am ha-arez, haberim may eat at his table, but must not buy from him.

As to the haber himself, once he has been recognized as such, he continues so as long as he is not found guilty of backsliding. If suspicion of backsliding is reasonably aroused against him, he is suspended from the haburah until he reestablishes his trustworthiness. Similarly, where a haber accepts an office that is considered suspicious - as that of tax-collector or publican - he is suspended from the haburah, but is reinstated upon surrender of the office.

The exact date when the haberim first appeared cannot be determined. That they existed, however, as a haburah in ante-Maccabean days, and are identical with those cited in I Macc.xiv.28 as the "great congregation of priests"(Geiger,Urschrift," p.124), is not very probable, since in the later period of the Medo-Persian rule over Palestine no great formative events are on record which could account for so great a seperation from the body of the people. The precise period of the haburah's organization should be sought, therefore, in the last decades of the second pre-Christian century.

ACCORDING TO THE JEWISH ENCYCLOPEDIA (FUNK & WAGNAL PUBLISHERS) THE NAME HABER, STEMS FROM THE FOLLOWING SOURCES.

Haber,-- "associate"; "colleague"; "fellow) Term used** ordinarily used in rabbinical lore in its original Biblical sense, "compnion," "friend". A Talmudic proverb says, "Thy haber has a haber, and thy haber's haber has a haber: thy words will thus circulate and become public,"The Rabbis urgently recommend study in company, asserting that only in this way can knowledge be acquired: therefore, if necessary, one should even expend money for the purpose of acquiring a companion. A prominent teacher of the second century declared that, while he had learned much from his masters, he had learned more from his "haberim". Hence the term came to mean a "companion in study,"a "collleague"; and when preceded or followed by the term "talmid" (pupil) it denotes one who is at once the pupil and colleague of a certain teacher, a scholar who from being a pupil has risen to be a colleague or a fellow companion.

Eventually "haber" assumed the general meaning of "scholar" and appears as a title subordinate to Hakam. The title "haber" was known comparatively early times (11th century), when it probly referred to a member of a court of justice. But in Germany in later centuries it indicated that its possessor had devoted many years to the study of sacred literature. In congregational life it was confered as a rule on married men, but often also on yeshibah grad uates who were single. It is worthy of note thst Jonathan Eybeschutz conferred it on the Christian professor Tychsen.

"Haber" also denotes a member of a society or order("haburah") "haburta," " kneset "-"aggregation," "company," "union") or of a union of Pharisees for the purpose of carrying out the observance of the laws of "clean" and "unclean" to their fullest possible development. In their eyes, any person about whom there was a doubt as to whether he was particular in the observance of these laws of those concerning the tithes was an 'AM HA AREZ. whose contact was defiling.

A haber's wife, and his child or servant , are considered, in respect to religious observances, as the haber himself: therefore the admission of a candidate into the order embraces of*his* his all the members of his family. Even after the haber's death his family enjoy the confidence previously reposed in them,unless there be reason for impugning their fidelity. The same is the case

JULY-AUGUST 1935

THE VISIT OF A YOUNG PALESTINIAN MOTORCYCLE SQUAD IN THE UNITED STATES

In the summer of 1935, I attended the Convention of the Zionist Organization of America in Atlantic City, I met a fourteen men motorcycle squad of young Palestinians, they came to the convention on the last lap of their round-the-world good-will tour. The group was headed by Captain Ben Zion Tamari of the Maccabee Sport Club of Tel-Aviv, by profession a bank employee at Rehovoth, and Zelig Reichert of the Hapoel Sport Club also of Tel Aviv. The men had paid their own expenses on the trip, and by the time they reached New York, after a journey of several months, their funds were fairly depleted. Morris Margulies at the time secretary of the ZOA asked me to look after them for a fortnight while they will be in New York. To see that they were provided with many comforts they could not have afforded on their limited budget.

The fortnight stretched into six weeks before they returned to Palestine. The dignity and intelligence of these young men won the respect of everyone who met them. The colorful picture they presented as they arrived for their guest appearances riding in formation in their sport uniforms,their motorcycle proudly bearing miniature blue and white flags, stirred the crowds which turned out to see them. They were indeed Ambassadors of good-will for Jewish Palestine.

I was more than proud to help make their stay in New York a pleasant one.And they expressed their appreciation when I visited again Palestine some weeks later, by holding a reception in my honor.

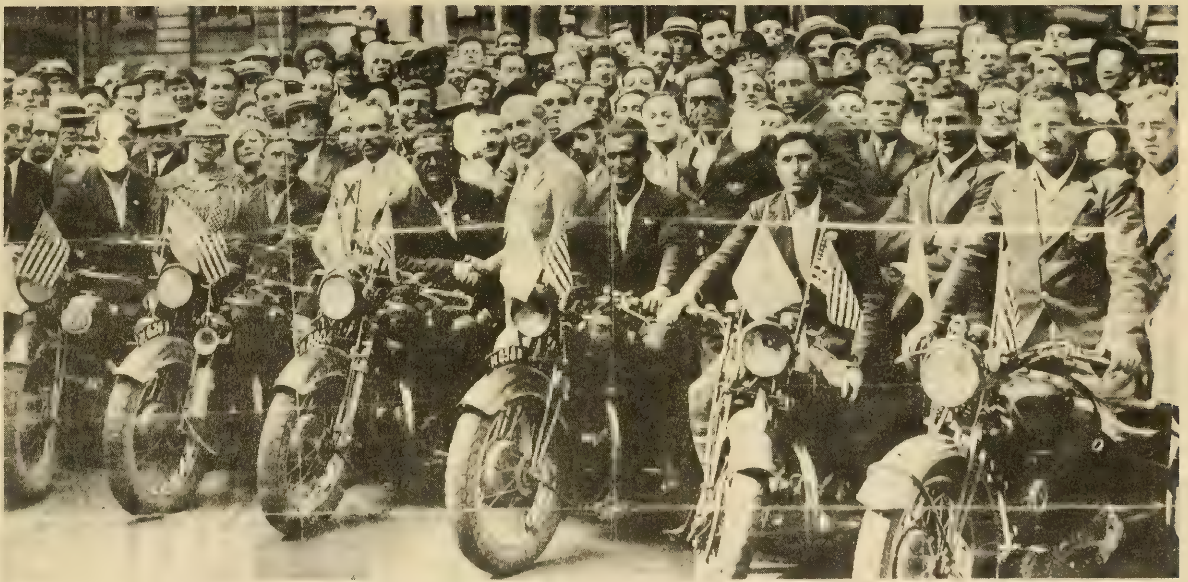
פאָרווערטס

Forward

קונסט ביילאַגע

זונטאָג, דזשולאַי 14, 1935

SECTION 3

א גרופע אידישע אטלעטען פון פאלעסטינע, וועלכע
מאכען איצט א טור איבער אמעריקע אויף מאָ־
טאָרסאיקעלס. דאס בילד איז גענומען געוואָ־
רען לעבען ניו יארקער סיטי האלל, וואו זיי
האבען באקומען א גרויסע אויפנאמע
פון דער שטאָט־רעגירונג.

On the request of the Secretary of the Zionist Organization of America, Morris Margulies, ×Julius Haber devoted several weeks during July 1935, to superwise the stay of the Good Will Motorcycle Team from Jewish Palestine.

If you wish to return me the money for the horse and instead trade in the horse and twenty pounds in cash, you can have my daughter.' I glanced about to where the girl was sitting and concluded at once that the matter was worthy of looking into.

"We retired to the cafe. We haggled a long time, but finally I got him to reduce the price by ten pounds. All I require is another ten pounds."

"I am sorry, Selim," I replied, "but you know getting together ten pounds on short notice is not an easy matter for me either. Just now in fact, I had to buy some things in the city which have left me almost penniless, until I can get some money on my crop."

"But you may rest assured," replied Selim, "that you will get your money soon. You know I don't have to work in the field now if I don't want to. I have now a much better means of employment."

"Why, what is it that you do now, Selim?" I said. "You are full of surprises."

"I am a peace maker now," said Selim.

"A peace maker!" I said. "Well that is fine, Selim. We need peace makers, but I am afraid it is not a thing you can make a living from."

"O yes, in time I will make good money from it," he returned. "You know the Huaranis," said Selim, "they quarrel among themselves almost as regularly as they eat and since the Jewish building has been going on, you know how many of them have been coming into the country. I go among them and patch up their quarrels and they are glad to pay me for this. Very frequently it saves them from being beaten up. Anyone who can make peace among them is assured of a good income in time," he said.

"Well," I said, "you are a very ingenious person and I hope you will prosper at this peace making, but as I told you before, I cannot get together ten pounds just now."

Selim was disappointed—but clearly still full of courage. "I will have to bring an additional horse to the market," he said, "Allah will be good to me again. Saida!"

And Selim sauntered down the allée with a jaunty air.

---

brought you three children who work for you, Selim. You are hunting for trouble," I said.

"A second wife is no trouble," replied Selim, "and it is no use you trying to discourage me. She is but sixteen years old. Such a wife will give my life new zest. I have decided to divide my house. In one room I will place my mother and present wife and the children, and the other room will be for my new wife. She is young and pretty and will be able to help me with the chickens and the cow."

"But surely, Selim, you cannot tell me that you bought a sixteen-year-old girl for only ten pounds."

"Oh no," he replied, "I paid more for her than that. You cannot expect such bargains as that! Her price is twenty-five pounds and she is cheap at that. I have already paid fifteen pounds but I must pay the remaining ten pounds before her father delivers her to me."

"Well, Selim," I said, "though I think you are doing unwisely in marrying a second wife, that is your affair and I am happy at any rate to see that you are apparently doing well. It is not all of us who could make a down payment of fifteen pounds even for a beautiful woman."

Selim looked about cautiously, nodding toward Mr. Schwartz, an American friend, who was visiting me at the time. It was plain that he was uneasy about confiding to me further in the presence of a stranger.

"Oh don't mind him," I reassured him. "My friend is an American and can't understand a word of Arabic."

Reassured, Selim said to me: "The truth is, Abu Ibrahim, I did not have the cash to make the down payment. But I sold a horse for fifteen pounds."

"Well, well, Selim," I replied, "this gets more interesting all the time. You must be even more prosperous than I thought. I never knew you had a horse."

"The truth is," he replied, "I did not have one, but I had my eye on this horse for a long time. You needn't worry, Abu Ibrahim. It wasn't taken from this vicinity. It was far from here—a half a day's journey. I had to ride it for ten hours to the market. No one will discover it. But it was well worth the long ride as the wife I have bought comes up to my highest expectations."

"Where did you find this second wife?" I asked.

"The man who purchased my horse provided me with her," he responded. "He said to me, after he had paid me fifteen pounds for the horse, 'You look like the kind of man that would make a good husband for my daughter.

JEWISH MIRROR
March 1943

Our Hero Needs Another Horse To Acquire Another Wife

My Friend Selim

By Julius Haber

I WAS A LITTLE surprised to see Selim. Many a time he had dropped in on my *pardess* (orange grove) and I had been able to supply him with brief periods of employment, but it was Sabbath afternoon and Selim was well aware that there would be no work on the Sabbath day on my land, nor upon the land of any other Jewish colonists at Afule. But I restrained my curiosity and cordially returned his *"Saida!"*

"Come on the porch, Selim," I said, as he stood near the bottom step, "come up and have some of these cakes."

Selim ascended the steps and took one of the cakes. "How are you, Abu Ibrahim?" he asked.

"I am very well, Selim, and I hope Allah has been good to you."

"Yes, Allah has been good—very good indeed to me," he responded. "And how, Abu Ibrahim," he inquired, "is your wife?"

"She is well, Selim, thank you."

"And your cattle and your asses?" he continued.

"They are fine, Selim, thank you," I responded.

Selim continued to munch his cake thoughtfully. Finishing it he paused for a moment. There was manifestly something on his mind, but he was reluctant to speak about it. After a moment, however, he broke the silence.

"You knew my father, Abu Ibrahim," he said.

"Yes, Selim, I did, and he was a good, trustworthy man."

"And you knew our entire family."

"Yes, Selim."

"Abu Ibrahim," he continued before I could finish my sentence, "I would like to borrow ten pounds of you. You may be sure that I will repay it speedily."

"Ten pounds, that is much money for me just now," I said. "Why do you need so much? Do you intend to buy another cow?"

"No," he replied, "I need the money to pay for a wife I have made a down payment on."

"A wife, Selim! What will your mother say? What will your present wife say? She has been a good wife to you. She has

but San Francisco scarcely adds to our laurels in this respect.

Luxemburg with a population of less than 300,000 had a seat at San Francisco on a par with all the great Powers, but the Jewish representatives could only wait in the lobby. We who have seen one third of our brethren murdered in this horrible war, had no official status in the making of the arrangements at the coming peace table. In Britain, we beg for additional immigration certificates for Palestine. In Washington, we beg to be heard before the Committees in San Francisco. Always we can only beg. Much of the responsibility for this rests upon our shoulders.

I have come to the end of my story. I could write much more. I have not wanted to write even as much as this. There are others more skillful with the pen than I. I have no credentials to be a counsellor or critic other than those which the humblest of our people have—but the humblest, too, have a voice—the humblest, too, may love their people and Zion as devotedly as the greatest.

I have witnessed with millions of other Jews the agony of our people and I have been privileged beyond that of most Jews in having the opportunity to watch for many years at close range the development of Palestine.

I hope that the thoughts I have elaborated here may be taken up by abler pens; that they may so serve to arouse our fellow Jews to their responsibility, that all Jewry may realize as Dr. Weizmann pointed out long ago, that the responsibility for the achievement of all our hopes in Palestine devolves in the last analysis—upon ourselves.

in England, a similar organization sprang up to fight Jewish Palestine.

Had we given liberally for Palestine in the past, the non-Zionists by this time would have been quieted and even the anti-Zionists would have been weakened in their stand, because we would have been too successful to provoke opposition. The wealthy Jews who had contributed liberally would have found satisfaction in the fact that their donations had made possible the absorption by Jewish Palestine of millions of Hitler's victims instead of the pitifully small number. Some of those who later were to lose their fortunes in the 1929 crash, would have found solace in the thought that at least the part they had given to Jewish Palestine had been saved from their financial ruin.

To be sure, not all of our demands touching Palestine would have been granted, but the most important and fundamental job, that of Palestine absorbing a large number of our unfortunate brethren, would have been achieved. Immigration is the pillar of all of our demands. Under the auspices of the Jewish Agency, we should not only have had the ball rolling in a big way, but the momentum of it would have brought a vaster inflow of unsolicited funds, and Palestine would have been inevitably over-flowing with funds which American relatives would have sent to their nearest and dearest, who would have found a home in the Promised Land. We should have read of millions, not of the tens of thousands who escaped the madman Hitler.

Our Zionist statesmen would not have been forced to turn their lives into careers of simple money collecting, but could have devoted themselves to the work of organizing the rescue of those brethren of ours still in the Axis countries.

We should have avoided the shame and disgrace which we witness today, when a half dozen different, antagonistic groups and often with self-appointed leaders, compete with one another at the doors of the State Department and in the vestibules and chambers of international diplomacy, one delegation often nullifying the work of the other. We had at least unity before the Versailles Peace Conference—

At this early stage, too, we had no difficulty with Mussolini's regime. Mussolini had not yet learned his anti-Semitism from Hitler. Mussolini's Italy was in fact happily benefiting from the tourists and immigrants using Italian ships to Palestine. And above all in these early days, there was no Hitler and his gangsters to incite the Arabs against us.

We had many, many other advantages in the years from 1920 to 1928. How much agony could have been avoided in later years, had we helped earlier to build an all-Jewish Palestine. We think of 1940, when the s. s. St. Louis with 1000 of our brethren was refused admission to Cuba, although all of the passengers had visas issued them by Cuban authorities in European countries. That ship passed the shores of our United States and we, too, were helpless to provide them with a haven. No place on earth was open for them. Such a thing could not have happened to another people. Suppose it had been 1000 Albanians instead of Jews. Albania has a population of only one thirtieth of the Jewish population, and had 1000 Albanians been denied admission to Cuba, Albania would not have been helpless. If its official representations failed to satisfy the Cuban authorities, the ship would have been directed to land their passengers on the shores of Albania. We could have avoided the disasters of the s. s. Struma, Patria, and that of other ships which sank with tens of thousands of our brethren. Surely, the British government would not then have dared to send 1500 Jewish immigrants from Palestine to the Island of Mauritius. England would have felt bound to respect us because of our larger population and greater unity.

The Evil of Disunity

But instead of this unity, what do we see? When in 1922, the Congress of the United States had before it the question of the ratification of the Balfour Declaration, some lone individuals appeared before that body to oppose it. But when the question of a Jewish Homeland came up again recently before that body, there was an organized opposition from our very loins. A so-called American Council for Judaism had been formed in the United States and

The Hebrew University on Mt. Scopus made it possible to bring to the Mediterranean armies many scientific services of value. Jewish Palestine also served as a recreation center for many thousands of Allied soldiers.

The part played by our Jewish soldiers from Palestine in Egypt, Iraq, Syria and Greece constitutes another shining page in Palestine's history. Palestine put in the Allied armies no less than 25,000 volunteers. But the part played in the war, of course, might have been rendered much more effective had we made more adequate preparation in the earlier years along the lines of strengthening and enlarging our settlements.

Regardless of the obstacles we faced on the part of British officialdom, we could have settled several millions of our brethren in Palestine. It is a well known fact that for many years after the Balfour declaration, Saudi Arabia played no part whatever in the Palestine affair. The United States government was not interested in their oil. In fact, we had no business relations with that backward country until the outbreak of the present war. Almost all officials of our State Department were friendly toward a Jewish Palestine. During the first years after the Declaration, we had no interference from Iraq. King Feisal, the ruler of that country, was on friendly terms with the Jews of Palestine. Syria was under the French mandate, and as such was not in a position to play the role she is now playing in the Palestinian question. Egypt had its own economic and political troubles to absorb until the outbreak of the present war.

The Arabs in Palestine in the first years after 1918, were very poor and there was very little money for propaganda purposes (although from time to time they were instigated to do some rioting). Most of them were happy to have work, and this work we could have provided for them.

I recall seeing some Arabs in a Jewish colony, comparing the earnings they received in Palestine with those received by Arabs in the neighboring countries and they had no difficulty in perceiving that they were in a superior economic position because of the Jewish settlement.

Jewish lives would have been saved. During the riots, it is an unquestioned fact that this Nazi colony right in the heart of Palestine served as a hiding place for Arabs who engineered the riots. Some of the Palestinian officials disputed the charge that Sarona was used as a nest for these criminals, but the truth of the charge is self evident.

During all the time that immigration to Palestine was at its peak, this German colony was enjoying an unheard of prosperity, selling their products to nearby Tel-Aviv. At the same time, they were spying on the Jews for the Nazis. All of this could have been averted if the land of Sarona, so much needed by the Jews, had been bought in time.

Palestine's Contribution to the Victory

If the land which we did not buy in Palestine brought us so much evil, a happier story can be told of the land which we did buy. Palestine's contribution to the war is a record of which we may all be proud. The Jewish Agency for Palestine assisting in the establishment of factories making war goods, made possible the supply to the Mediterranean theatre of war many necessities which otherwise would have had to be brought at the sacrifice of much needed shipping space from the United States.

Jewish Palestine also supplied the Soviet Army with much material. If it had not been for the pro-Nazi regime in Iraq at the outbreak of the war, products of Jewish Palestine could have been delivered to Soviet Russia by way of the short overland route from Palestine to Iraq and Iran (Persia). Later, when the Allied armies did bring about the change in the Iraq government, this short road was utilized and the manufactured products of Palestine did reach the Soviet stations in Iran in less than a week.

The German Colonies in Palestine

In 1936, I tuned in on the radio in one of the colonies. I heard a voice in German saying, "Herr Hoffman in Sarona bei Jaffa, das Reich gruest euch" and so it kept up for the next few minutes, calling different names in the three German colonies located in Palestine. Soon I realized what was taking place. The Reich was calling to the Germans who were working and spying for the Reich in Palestine. When I mentioned this to some neighbors, they told me of the story about the German colonies, Sarona near Tel-Aviv (in fact it is Tel-Aviv now, as the new Tel-Aviv hospital is to be built on the ground which belonged to Sarona), Carmelita at the foot of the Carmel in Haifa, and Wilhelmina not far from Petach-Tikvah. The land of Sarona adjoining Tel-Aviv could have been bought in 1919 for a price of less than 25 pounds per dunam, (there are approximately 5000 dunams) and in 1926, several American Jews, while on a visit to Palestine, were asked to look over the Colony Sarona, as Tel-Aviv was growing and it was felt that unless this land was acquired, the City of Tel-Aviv would suffer by being able to expand only in the direction of the Yarkon. These American Jews were builders, men of means and they promised to look into the matter, but their vision failed them. They had failed to see the true Palestine; they could not get out of their heads the association of Palestine with charity instead of a progressive home for a growing nation. They returned to the States, began building in Long Island, invested large sums, and when the real estate boom crashed, their investments were wiped out. Instead, had they put their money in Sarona, they would have made a fortune. In 1933, the well known Cantor Zanvell Quartin who was building in Tel-Aviv needed a bit of additional acreage and had to pay the Germans in Sarona a sum fifty times the amount for which the land could have been bought a few years earlier. No longer could that land be bought by the dunam, it had to be bought by the pic. After this war, we shall doubtless have to buy land by the foot.

I have been speaking about the financial aspect, but an investment in Sarona would have brought other dividends as well. Had Sarona become a Jewish possession, many

hope for now is that some modern Jeremiah will arise and talk to our Jews as only a Jeremiah can."

We saw the Jews beginning to come in 1933 in masses. If we had the funds we could have provided an absorptive capacity large enough to have received several million of these immigrants. As it was, we had to pay our good Jewish money for products—wheat from Australia, butter from Lithuania, canned fish from Latvia, cattle from Bulgaria, wood for packing citrus fruits from Rumania, canned milk from Holland, potatoes from nearby Cyprus, and radios, refrigerators, automobiles, trucks, tractors and other merchandise from the United States. Palestine imported more than six million dollars worth a year from the United States while Palestine exports to the United States totaled less than a half million dollars. Japan was dumping all sorts of cheap merchandise on the Palestinian market. We weren't in a position to act as other independent governments and establish reciprocal trade agreements.

Yes, it is true, we did have some American Jews who looked ahead. I recall the late Mr. Michael Salit. While in 1934, on our way from Tel-Aviv to the American colony Raanana, he reminded me of the time in 1914, when as President of the Achuza Aleph of New York, he left for Palestine to negotiate for a tract of land for our Achuza. The outbreak of the World War prevented him from consummating the deal. After the War, the land was purchased and the colony was established. Mr. Salit remarked at the time, how at the organization of our Achuza, it had been planned to make similar acquisitions throughout the country, to have at least twenty-five such Achuzot, thus acquiring as much land as possible, (if not for the American Jews, for our relatives from Europe). The response to the plan was too meager. Mr. Salit lamented our failure to make the most of the opportunity at that time. He also mentioned that although we Jews had settled almost the entire Sharon, nevertheless, there was yet one large stretch of land between Raanana and Herzliah which could have been bought for less than three pounds a dunam, while at this time, it cannot be bought for fifty times that price.

liked so much, "I thought I knew them as well as anyone living among them does; that is why I expected more and more of their financial support for the upbuilding of the Jewish Palestine.' '

"I suppose," sighed Dr. Lewin, "my teaching wasn't as successful as I had thought. How otherwise can one explain the lack of financial sacrifice made by them toward Jewish Palestine?"

I could not answer. I tried to divert his mind by saying, "Dr. Lewin, you can get consolation in your labors here for the Hebrew language; look at the Hebrew Technicum in Haifa: we remember what a battle you put up against the Deutsche Hilfsverein who wanted to make German, not Hebrew, the language of the school."

Dr. Lewin pointed in the direction of a bus filled with German immigrants who had passed us on the way from the ship to the colonies. "How can I or others of us," said Dr. Lewin, "be happy nowadays, when we see that not only the German Jews must leave for a new home, but all the Jews in Europe will have to look for new homes in the very near future, and we here, in all the years since the Balfour Declaration haven't had sufficient funds to prepare fully for this mass emigration. We only need to carefully read "Mein Kampf," said Dr. Lewin. "Hitler and his crowd are determined on the destruction of all Jews, but the Jews will not understand this. Talk to these new arrivals, and you will hear them tell you that it will be only a matter of a year or two and Hitler will be swept out of office and Germany will again be a Promised Land for Jews. I know the German Jews, I lived in Germany, America and now Palestine. The rich Jews of Germany looked upon Palestine as a place perhaps good enough for Polish Jews, but hardly good enough for themselves and they regarded themselves as being perpetually immune from the need of any haven of escape. The rich German Jews who contributed to the Keren Hayesod were very few. I have depended much more on the American Jews than on the German Jews, but it seems that even my preaching to American Jews has fallen on ground more barren than I had supposed. All that I can

hibited at the first Levant Fair, and in an elated voice called out, "You should have seen some of these items in the raw stage at the factories I visited during the past year. You would derive as much pleasure as I did, seeing how our pioneers are creating things which will benefit all Palestine." His enthusiasm reached beyond the Fair grounds to the advantage of Palestine.

Despite the riots, despite the obstacles placed by our enemies, emigration from Eastern Europe continued to increase, even before Hitler came to power. The economic and political conditions in Poland, Lithuania, Rumania and other countries were getting worse and worse. Jews from these countries in ever larger numbers arrived in Palestine, creating new industries and building up the country.

To be sure, as I have said, they faced tremendous obstacles, due to our lack of funds and inability on that account to prepare the ground for them, as should have been done.

Although handicapped by the hostility of the British Mandatory authorities, the young and capable Political Secretary of the Jewish Agency, Dr. Chaim Arlosoroff made extraordinary gains, up until that tragic night of June 14th, 1933, when he was murdered on the beach at Tel-Aviv. At the time of the murder, I was seated at an outdoor cafe only a few hundred yards from the scene, in the company of Harry Lang of the New York Daily Forward and his wife. When word of the incident reached us, we were literally stunned, as was most of the Jewish population. Arlosoroff had seemed irreplaceable; speculation as to his successor centered around a retiring but already well-known young man named Moshe Shertok, who had been serving as Arlosoroff's personal secretary.

On my return to Palestine in 1933, Dr. Schmaryahu Lewin asked me about his friends in America. "Did they," he asked, "really lose all their money in the 1929 crash?" He went on to say that he thought he knew our American Jews, but had concluded that he was mistaken. It was plain to see when he said about the Jews of Flatbush, Eastern Parkway, Bensonhurst, Riverside Drive, University Heights, and all others throughout the country, whom he

at first, apparently at least, pose neutrality but this period did not last long. (They preferred to deal with the Arabs, who represented the type of natives who make the imperialist practices of the Colonial Office easier to execute.) The Jewish settlers refused to identify themselves with the psychology of Colonials. The Jews were abreast of the modern world as much as the English, and would not be subordinated as inferiors.

When these British officials saw the slow pace with which Palestine was being built and recognized that the wealthy Jews, the Jews of influence, were displaying little interest, they felt encouraged in leaning more and more to the Arab side. Even such a man as the Secretary, Mr. Luke, who occupied the post of the High Commissioner during the latter's absence, displayed Arab favoritism. Those of us who were in Palestine at the time of the riots will recall that Mr. van Paassen in his report at the time did not mince words in accusing Mr. Luke of culpability in conspiring with the Mufti's gangsters.

The government's lack of cooperation in the Jewish upbuilding of Palestine was already made manifest in 1924, when the Jewish industrialsts staged a Levant Fair, to which all the Near East was invited. It was really a remarkable showing of Palestine products. Such an occasion in another country would have received the heartiest cooperation and financial support of the government, but the Levant Fair, because it was largely a Jewish enterprise, received only the verbal good wishes of the government.

The Levant Fair reached out as far as India. It became a biennial institution and each Fair was staged on a larger scale, up to the time of the riots in 1936. As a result of these Fairs, Palestinian products gained a wide market, and Tel-Aviv hosiery, leather goods, textiles, furniture, artificial teeth, dresses, oils and cosmetics and many other items, were known for their quality all through the Near East and as far as India. In Calcutta and Bombay, the street cars carried widespread advertisements of soaps, oils and citrus fruit juices, all Palestinian products.

I recall how enthusiastically red-headed William Mazer, an American student, pointed to some of the products ex-

that colony again. "In my years in Russia," she said, "I have witnessed many pogroms. In the 1880's, there were no Jewish women who ever dreamed of handling a rifle. Here we are ready to give our lives; we are protecting something which will eventually be ours."

Yes, we had many such valiant women in Palestine—many like that Jewish woman physician in Jericho—which is an hour and a half ride from Jerusalem. On the day of the riots in 1929, some of her Arab neighbors warned her of the riots and explained that the reason for the Arab hostility was the fact that the Jews had destroyed the holy Moslem Mosque in Jerusalem.

"I'll tell you what I will do," said this mother in Israel to her Arab neighbors, realizing that little would be gained by argumentation. "You may send a committee to Jerusalem at my expense and see for yourself if this is true—if the Jews have as much touched the Mosque."

Her neighbors accepted the offer and returned to tell the Arabs that the story of the Jewish destruction of the Mosque was a pure fabrication.

Always the stories had to be changed. In the beginning, the endeavor had been to stir up the Arabs on the pretext that the Jews coming to Palestine meant the taking of bread from them, but this argument soon had to be discarded as the Arabs saw that quite the contrary was true—that after the Jewish coming, there were more opportunities for employment for Arabs. The rumor was then invented that Jews were bent on the destruction of the sacred Moslem places.

The Arab agitators later staged attacks on Jews in places where the Jews were not equipped for self-defense. The riots took place in Hebron and Safed, where the Jewish settlements were less populous and here the Arabs attacked the old men and Yeshivah students, untrained and unprepared for self-defense. Pierre van Paassen at the time of this attack, in a series of articles in the New York World, told the true story of these riots and pointed the finger of blame at the proper source—which was none other than the Mufti, abetted by some British officials. These officials in the beginning of Jewish settlement did

the police force that they would receive a subvention of a few additional pounds—sufficient at least to provide for the elementary necessities of life. But even this pitiful subvention had to be cut and later eliminated entirely. So it was that the police force was deprived of some of its Jewish personnel.

We had a similar experience with the Arab press. Plans were made to subsidize an Arab daily newspaper. Everyone knows the importance of such an instrument which is needed to bring our message to the Arabs in Palestine. Immediately following the Balfour Declaration, Palestine had only one newspaper in the Arab language, a bi-weekly, appearing in Haifa, with a circulation of about 1000. The value of such a paper was apparent. It could help make friends among the Arabs, but our limited budget did not allow our leaders in Jerusalem to go on with the plans. Others who were enemies of a Jewish Palestine took up the work of publishing Arab papers. The Mufti, with the aid of some officials, established the newspapers which worked against a Jewish Palestine.

I heard the same story of what our lack of funds was doing all around. In 1934, on my business trip in Zerka, Transjordan, where the desert patrol was stationed, I saw the few Jewish men in that service, and I asked what became of the 200 men who joined the patrol on Jabotinsky's advice. Although the full force consisted of about 800 men, I found only 16 Jewish men in the service, and these were the technicians who were getting better pay. The rest were compelled to leave, as the pay scarcely permitted one to exist.

The Arab Riots

It will be said that there were the riots, and that this was the true cause which retarded our work. No, the riots were not the cause. I remember one elderly woman in Ness Ziona in 1924. Standing on a hill top which served as a kind of reconnaissance ground for the defense of the Jewish section, she showed the rifles which she helped to load, whlie the men folks were doing the shooting. She related how all the women were standing beside their men-folks, constantly loading, until the last Arab fled, never to molest

every cent. The answer is always the same: the Jerusalem office does not receive the amount they expected, so we must be satisfied with a lesser amount."

I said to myself, these people doubtless mean every word they say, but God knows whether they will be in a position to have enough for themselves, let alone repaying any debts. I must admit that I was badly mistaken.

Ten years later, when I again visited some of these colonies, I found that they were already repaying substantial sums to the Keren Hayesod. They had to forego many necessities to enable them to repay, to make possible new settlements, but they allowed little to interfere with the repayments. First with them came the new born baby and next—the Keren Hayesod, and they did not forget their dear ones left behind in Europe. One could see long lines of these people standing at the postoffice, especially before a holiday, sending money to their relatives in Europe. All were working, hoping to bring over their relatives as soon as possible. The people were inspired by a great hope, despite the desperate conditions in which many of them lived—and no sacrifice was too great to make. In some communities, this hope was reinforced by the inspiration of some individual, whose life or words communicated a strength to those round about. Such a one was Rachel, the poetess, in Kvutza Kinnereth, whose life itself was a poem, inspiring the people. In Givat Brenner, the sweet souled Jessie Sampter caused the people to see higher visions and dream dreams of a nobler life. In Degania, Joseph Baratz lighted the peoples' life with a new vision.

But on many sides was to be seen the crippling influence of limited funds. It was not merely that colonization was denied the fulfillment of its possibilities. Take such an item for example as the Palestine Police. When the Jewish Legion was demobilized, and also when the Palestinian Jews who served in the Turkish army returned to Palestine, they were asked to join the Palestine Police force, as it was important to have our men on this force. But the pay was very poor; the Arabs, accustomed to an extremely low standard of living, could exist on it, but not the Jews. The Zionist Commission assured those Jews entering

from America to help liberate Poland. They joined the regiments of General Haller and when victory came they celebrated the victory by cutting Jewish beards, throwing Jews from moving trains and similar atrocities.

"It is time for us to build a Jewish Palestine and here if we do shed blood, it will be for our own people. We want to be on a level with other of the earth's peoples."

This young woman handed me a copy of a publication and pointed to an excerpt from an address by Mr. Rosenblatt, a member of the Polish Diet and vice-president of the City Council of Lodz. It was dated November, 1919. The article went on to quote him as saying that "500,000 Jews from Poland alone are prepared to emigrate to Palestine, while practically the whole Jewish population including the Jews of Galicia and Lithuania are pro-Palestine. The first hundred thousand are now eagerly waiting permission to start for Palestine: they will be thoroughly combed and only those persons who are deemed industrial, agricultural, or professional assets to the country from the start, will leave with the permission of the Zionist Organization."

"You in America," this young woman went on to lecture me, "have the means; you did bring over tens of thousands of your relatives to America; you sent steamship tickets; when they arrived, you clothed and sheltered them until the time when they could go on their own. Here it is different. Most of us have to pay our own traveling expenses, the funds which World Jewry has provided for the building of Palestine are so meager that there isn't any money to pay for all the transportation. When we arrived, we were glad to do any work for the little we could get. You see the work we are doing here; in years to come you will find a large colony here. If only the wealthy Jews realized our need now, our task would be so much easier and the ideal of a Jewish Palestine realized much sooner."

When I visited other colonies, I heard the same comment. We are promised loans for sheep, cattle, for buildings, for farm implements," they complained. "Instead of having received the amount our schedule calls for, we were given one quarter the amount we were promised. We can do without a decent place in which to live. We will repay

Jews will have to create the conditions. Whereas, we ask you for Maaser, perhaps a tenth of your net income, the Chalutzim have paid one hundred per cent—and not in money."

"Along with the waving of flags and the singing of the Hatikvah, another din rings in my ears; the tramp of the Chalutzim and the breaking of stones on Palestinian roads, An understanding of this solemn moment is necessary and an appreciation of the fact that we all stand at present at the parting of the ways. Eighty generations of suffering and the great unbroken tradition of an ancient race looks down upon you American Jewry."

The Sacrifices of the Chalutzim

The day after Passover, Dr. Schmorak, now a member of the Zionist Executive in Jerusalem, asked me whether I would be interested in seeing a group of about 200 Chalutzim and Chalutzot draining swamps for the future colony "Nahalal."

When we reached the place and I saw the strenuous work being done by persons, some standing half naked in the water, I asked their leader, "How long could this go on? These young boys and girls will not last long, they are too delicate for such hard work." A young woman overheard me, and coming to my side, she delivered a little lecture on Zionist sacrifice.

"We came here to do any labor which is needed," she said. "Nothing is too hard. None of us had ever worked like this in Poland, but we are happy to be here and at last we have the satisfaction that we could not have gotten in Poland." At the end of the war, she went on, the soldiers returned to their respective homes and the Polish soldiers were received as liberators, but our Jewish boys when they returned from the army, found pogroms in Lemberg, saw the anti-Semites shooting the flower of our youth in Pinsk. Always there was some pretext for killing the Jew. In one place the Jews were charged with sympathizing with the Ukrainians, in another they were accused of sympathizing with the Communists.

"We in Poland witnessed the same sort of deeds from civilized, Americanized Poles. There were Poles who came

had the satisfaction of playing a role, perhaps second only to General Montgomery, in stopping the Germans at El Alamein. It was Brigadier General Kisch who conceived the idea of attaching a pipe line to the Alexandria water works which made the desert army of General Montgomery the first in hisotry to have an adequate supply of water. How much this contributed to Allied victory at El Alamein has been recently told in a book "Pipe Line to Victory," written by an aide on the staff of Brigadier General Kisch.

Brigadier General Kisch had solved the problem of an army fighting without water in the desert, but trying to build up a land without funds was perhaps more difficult. Everywhere one heard the same complaint. While in Jerusalem for Passover Seder, I had the pleasure of meeting the Assistant Minister of Education of Denmark, (a Gentile who was visiting Palestine). He listened attentively to the "four questions" of the Seder and then whimsically said, "I would like to add a 5th question: How is it you are not doing more to bring the unfortunate Jews of Europe to Palestine? I have recently seen the lot of many of your brethren suffering in Europe. How happy they would be here. Why don't you bring them here?" What answer were we to give to his fifth question? Perhaps the same answer as to the other four. We were still slaves—if not to Pharoah, then to the Golden Calf.

The following morning at Kiddush in the Amdursky Hotel in the old city of Jerusalem, where the High Commissioner, Sir Herbert Samuel delivered the after Kiddush talk, Dr. Gottlieb of Warsaw turned to Jacob Fishman and myself and said, "Do you know—the real key to Palestine is not in his (the High Commissioner's) hand, it is in your own hands."

I recalled then the first speech of Dr. Weizmann delivered in America in 1921, when he expressed the same thought:

"The key to the doors of Palestine is not in the pocket of Sir Herbert Samuel, it is not in the pockets of the Zionist Organization, it is in your pockets. It is on you that the responsibility rests if we do not bring to Palestine the maximum of Jews which Palestine can absorb. You American

constituted a wonderful asset.

In 1924 upon reaching Haifa at the Hotel Herzliah, the first American I was to meet was the late Henrietta Szold, who after inquiring about American friends, asked, "What is the reason that the funds collected for the Keren Ha yesod are so small?" She complained that the work of bringing in Chalutzim had to be slowed down for lack of funds. She advised me to visit the colonies and observe the work in the Kibutzim. "Observe their idealism," she said, "and when you return to America, you will be in a position to give an honest report of the work going on here." Miss Szold advised me against listening to gossip, and ended with these words, "Too many American tourists visit our Holy Land for a day or two, and return to the United States as experts on Palestine."

The following morning on reaching Tel-Aviv, I was introduced by our good friend Jacob Fishman, the well known Jewish journalist, to the Hebrew poet Chaim Nachman Bialik. The latter also urged me to visit the agricultural colonies. "You will surely observe their work with an eye of a lover of Zion. We have enough 'meraglim'," he said. "Palestine needs lovers, not spies."

At that time, I also had occasion to meet Joseph Sprinzak, a dynamic labor leader and forceful speaker, who later campaigned abroad with great effectiveness to gain support for the Jewish State.

A few days later I met Gershon Agronsky, editor and publisher of the only English language daily in Jerusalem, "The Palestine Post." He suggested that I visit Colonel Kisch, who was then the representative of the Zionist Commission in Palestine.

At that time Col. Kisch put to me the same questions and the same complaints that some of our American Jews spend a few days in the land, and leave Palestine for the United States to repeat the criticism they heard among the gossip mongers. Brigadier General Kisch was even then giving his life for the Zionist cause. He was later, while fighting and heading the Eighth Royal Engineers, under General Montgomery, to give his last drop of blood—and before he was found dead on the battlefields near Tunis, he

our work in Palestine had to be reduced to the strength of our anemic money reserves. The British were quick to recognize our weaknesses, and took advantage of our shortcomings. The respect that might have been obtained by great achievements, through adequate funds, was not there and our own inner house of Zionism also felt the reaction of this lack. "When poverty strikes the home," says a proverb, "husband and wife begin to quarrel." We began to quarrel. Jabotinsky and his supporters organized the Revisionist group which in 1931 seceded and organized the "New Zionist Organization." Another branch became the Jewish State Party; the General Zionists divided into Groups A and B. We called for the world to agree with us, but we could not agree among ourselves.

Slow Palestine Tempo

The world was watching—and could not fail to see the slow process of our growth in Palestine. It was known to our friends how American Jewry had failed to meet expectations. Even Lloyd George expressed himself to the effect that we had been given the opportunity, but were slipping.

In 1924-25, 38,000 Jewish immigrants entered Palestine, mostly from Poland, but we failed to provide the conditions by which these immigrants could be absorbed and in the following year or two, thousands of these unfortunates had to look elsewhere for their subsistence. We in America at the time were favored with economic conditions at their very best. The business slump in America had not yet begun.

There were at this time about 150,000 Jews living in Yemen. They lived under conditions of oppression which scarce had been matched up to the time of the Nazi oppression. They were treated as a group of "untouchables," forbidden even to walk by the side of a Moslem in the street. They had resided in Yemen since the destruction of the Temple and were almost all skilled craftsmen, excellent material for the building of a Jewish state. About thirty thousand of these Yemenite Jews did succeed in smuggling themselves out of that cursed country into Palestine. If the funds had been available, all these Yemenite Jews could have been settled in Palestine and would have

issued by powerful governments are in default since 1932, and a good many American Jews have lost millions of dollars in these bonds. On the other hand the soundness of the Palestine undertaking was indicated by the fact that the Keren Hayesod had been getting loans from British banks for as low as three and a half per cent.

The bankers were quick to know that Jewish Palestine was a sound investment, but unfortunately this fact did not percolate so well among our Jews in America.

The support, as I have said, given by American Jewry, was far from meeting expectations. It is a matter of record that following the emancipation of the Greeks some 125 years ago, some Greek business men in Trieste and Alexandria, gave their whole fortune for the establishment of the new Greek government, others gave large funds for the Greek Navy. Our leaders were not asking for navies or armies; they were pleading for additional colonies to accommodate our unfortunate brethren desirous of finding a haven in Jewish Palestine.

It was at this time, just as the Nazis were about to perpetrate their beer hall "putsch," that Dr. Weizmann turned to the scientist, philosopher and financier, Dr. Walter Rathenau for help. It was then that Dr. Rathenau told Dr. Weizmann to "wait just a while," and he would help.

Alas, how little time there was to wait. The South African Jews, be it said to their credit, were not waiting. They gave on the average of $10.00 per head a year for the Keren Hayesod; whereas, we in America, gave less than 50c per head. Jews in South Africa were making actual sacrifices in order to hasten the building of a Jewish Palestine.

The bricks of freedom as well as of slavery cannot be made without straw. The problem of finances was growing more acute in 1922, and a second delegation composed of Nahum Sokolow, Dr. Otto Warburg, Vladimir Jabotinsky and Dr. Alexander Goldstein came to the United States. They traveled about the country, whereas it was important for some of those leaders to remain in London, Jerusalem and Geneva, the seat of the League of Nations. This time also, the financial result of this delegation was poor, and

SHOULD EXIST." (The New Palestine, April 15, 1921.)

The delegation proclaimed the establishment of the Keren Hayesod on April 20th, 1921, and proceeded to call upon American Jewry to offer financial sacrifices for a Jewish Palestine. Jews were appealed to give **Maaser** (the Scriptural tithe or ten per cent) and some individual Jews here and there, did give to the cause a tenth of their earnings in the beginning.

The delegation noting the great outpouring of initial enthusiasm were imbued with confidence that adequate funds for developing and colonizing Palestine would be forthcoming. But there was soon disillusionment. American Jews were enjoying prosperity, but the want and misery of our European brethren was apparently something remote from them. Palestine was just another relief cause.

From dreams of twenty millions annual income for five years for the Keren Hayesod, the figures were toned down. Now all that was asked was one third of the amount, but this smaller sum, alas, was not forthcoming.

The work in Palestine necessarily suffered. It has been said that the "break" at the Cleveland convention was responsible for the failure of the Keren Hayesod to get all the funds needed; but if this were so, the private corporations, such as the Palestine Economic Corp., which had been established by those who relied on private enterprise to build Palestine, should have received much greater financial support. The Corporation was established by business men of the highest repute and all their enterprises have proven themselves thoroughly sound—but even they did not attract the expected support.

A leading American Jew at the time launched a loan of many millions of dollars to repatriate several hundred thousand Greeks. There was no difficulty in floating this loan, but when the Mayor of Tel-Aviv, Mr. Dizengoff, arrived here to launch a loan for the City of Tel-Aviv, it was only after months of strenuous effort and with the assistance of our able Judge Bernard Rosenblatt, that the small amount of 300,000 dollars was floated. These bonds all carried six per cent interest. All of these Tel-Aviv bonds have since been redeemed, while a score of other bonds

ture to do its part. In 1920 at the London Conference, the committee first reported the plan to raise in one year the sum of 25 million pounds out of which the Jewish National Fund should be apportioned twenty per cent for land purchases. It was understood that no part of the Keren Hayesod was to be used for administration expenses of the Zionist Organization. The fund was chartered in March 1921 in London.

Arrival of Weizmann and Einstein

On April 2, 1921, the first delegation of world renowned Zionist leaders arrived in this country. In it was Dr. Weizmann, fresh with his laurels for scientific achievement; Professor Albert Einstein, whose new theories of relativity, changing our whole concept of the Universe, were just then beginning to reach and intrigue the public mind. These were the names that made the front pages of all American newspapers. In the group were others less known to the non-Jewish public but well known to Jews—there was the stout-hearted Menahem Ussishkin, whose devotion to Zionism dated from the pioneer Bilu days, Dr. Ben Zion Mossensohn, Jewish educator, who had gone to settle in Palestine many years before Lord Balfour ever dreamed he would father the famous Declaration touching the Jewish Homeland. To the group was also added, as they traveled about the country, the eloquent Schmaryahu Lewin who had already been in the country at the time of the arrival of the delegation.

The great "five star" aggregation was acclaimed by all American Jewry with loud hosannas. Even the non-Zionists either forgot their hostility and lapsed into neutrality or else joined in acclaiming their arrival. "Whatever our views," declared Louis Marshall, upon their arrival, "whatever thoughts we may have held in the past with respect to Zionism or with respect to Palestine, no Jew who loves his people, who is proud of the history of his people, can remain indifferent now. We have no right now to shirk our duty that has been imposed upon us. One thing is essential, to teach the world the lesson that I know we can teach it, if we only choose to do so, and that is unity, unity in Israel. WOE TO THOSE WHO BRING STRIFE WHERE UNITY

exchanged letters of mutual friendship with King Feisal who represented the Arab countries. Before and during the sessions, Feisal had numerous conferences with Dr. Weizmann and placed himself on record in complete support of Zionist aspirations. Also at the peace conference and immeditaely after, scores of diplomats expressed their good wishes in behalf of the creation of a Jewish Commonwealth. Winston Churchill had this to say, "If as may well happen, there should be created in our own lifetime by the banks of the Jordan a Jewish State under the protection of the British Crown which comprise three or four million Jews, an event will have occurred in the history of the world which would, from every point of view, be beneficial and would be especially in harmony, with the truest interests of the British Empire."

While the cannons of the war were still belching flame, Dr. Weizmann had laid the cornerstone for the Hebrew University on Mt. Scopus, and immediately following the capture of Jerusalem by General Allenby, the Zionist medical unit was organized in the United States for Palestine. Physicians, nurses and sanitary experts left for Palestine to clean that country of the scourges of trachoma, malaria and other tropical diseases which had made the Holy Land an unwholesome place from a health point of view.

The beginnings of sanitation and education having been laid, it was needful to plan for the general development of the country. Committees to study the financial needs of Palestine met in London and Paris. With the assistance of the veteran Zionist and industrialist, Mr. I. Naiditch, the plan of the Keren Hayesod (Palestine Foundation Fund) was worked out. It was realized that as a preliminary for attracting private capital to the work of building up Palestine, it was necessary to have a large public revolving fund.

There were many good Zionists who differed as to the best means of facilitating the development of the country. There were some who felt that the matter could be left to private investment. There were others who felt that a public fund, such as the Keren Hayesod, was an indispensable prerequisite without which private capital would not ven-

time in the United States, where they had just published a book, in Yiddish, called "Palestine, Past and Present." Jews from the United States, England and Canada, among them Bernard Joseph, now one of Palestine's most distinguished lawyers, and Palestinian Jews who escaped to Egypt, joined its ranks. Dr. Weizmann, it might be said, was himself a kind of Jewish Legion in the laboratory, evolving certain chemical processes which would appreciably aid the Allied battle against Germany.

"What reward do you want for your aid to our cause?" Dr. Weizmann was asked.

"I want nothing for myself—but I do want something for my people," Dr. Weizmann replied.

In November, 1917, the Balfour Declaration was issued, the Jews of the world of course receiving it with enthusiasm. But we soon realized the battle had not yet been won. A committee was organized under the chairmanship of Dr. Stephen S. Wise to work among our Senators, Congressmen and also among the representatives of the Allied countries in behalf of the Balfour Declaration. Letters were sent to these people and the response from all was virtually unanimous.

American Jewish leaders were quick to realize that the effiicacy of Jewry's efforts before the Peace Conference would be greatly impaired if our people were divided. To secure a united Jewry, the American Jewish Congress was organized. At first, the American Jewish Committee refused to subordinate itself for this purpose but finally, Louis Marshall, President of the American Jewish Committee, gave his acquiescence. It is good to know that 400,000 American Jews paid a nominal poll tax in order to be eligible to vote for delegates to the newly organized American Jewish Congress.

At its first session in the city of Philadelphia, the American Jewish Congress chose the delegates to the Peace Conference which eventually took place in Versailles. Our leaders were extremely cautious at every step during the Conference. They made friends of representatives of many governments who participated, among whom were Arab leaders. Professor Felix Frankfurter, one of the delegates,

of European Zionists for the upbuilding of Palestine must from then on be carried by American Jewry. "We don't know when this war will end," said the memorandum, "we do not know whether any of this committee will survive this war," and it went on to say, "the war would end some day, and 2000 years of Jewish history call upon American Jews to fulfill the Jewish aspiration for a Jewish homeland."

The Balfour Declaration

Returning to America in the latter part of September, I discovered that the Provisional Zionist Committee had been organized under the leadership of Louis D. Brandeis and was making contact with our brethren in Palestine. Dr. Schmaryahu Lewin, who had been detained in America, due to the outbreak of the war, was a very salutary influence at the time in stimulating support at a high level. The Zionists were busy in behalf of Palestine, but they were also active in behalf of Jewish relief in general. Mr. Morris Rothenberg was active in the People's Relief Committee which subsequently became part of the Joint Distribution Committee. It is frequently said that Zionists are indifferent to Jewish life except as it concerns Palestine. This is not true. Zionists were behind the establishment of the Bureau of Jewish Education, various Jewish schools such as the National Jewish Hebrew Schools in New York, the Herzliah High School, and many Hebrew schools throughout the country owe their initiation to Zionists.

As a result of the war, the World Zionist headquarters were transferred from Germany to Copenhagen, Denmark and London, and under the leadership of Dr. Tchlenoff, President, and Dr. Weizmann, Nahum Sokolow and others, our efforts toward winning friends for a Jewish Palestine were progressing. Justice Louis D. Brandeis, Dr. Stephen S. Wise, Felix Frankfurter and others enlisted the sympathies of President Wilson in the Zionist cause. At the same time, Louis Lipsky and Jacob De Haas, were busy working from the New York office to augment the Zionist rank and file throughout the country. The Jewish Legion was organized; among the very first to respond were David Ben Gurion and Yitzhak Ben Zvi, both of whom were at that

of a false assimilation, had strayed far from the Jewish paths, and who now felt the call of Palestine and responded. Such a one for example was Samuel Straus, one of the publishers of the New York Globe, then a vital New York newspaper, Among the other English speaking Jewish leaders at the time who espoused our cause was the Hon. N. Taylor Philips, an official of the City of New York and at one time president of the Spanish Portuguese Synagogue.

All of this from certain aspects was reassuring. We seemed to be making headway and yet to those of us who knew what East European Zionists were doing, our contribution seemed to be but a pittance. Galicia, the poor province of Austro-Hungary, for example, was raising for the Jewish National Fund, twenty times the amount per head contributed by the wealthy Jewry of America. The financial contribution of these European Jews reflected the deeper roots that Zionism had struck among them, and American Zionists looked to Eastern Europe for leadership. Those of us who had long been in the movement recall the joy with which American Jewry greeted the first speech of Dr. Schmaryahu Lewin at a mass meeting in New York in November, 1906.

We learned the lesson of how meaningful Palestine had become to European Jewry. At the outbreak of the first World War, the German and Austrian armies were invading the border towns of Czarist Russia, where most of the Jewish settlements were located. In the space of a couple of weeks, virtually all of these Jewish communities suffered complete destruction and the Jews were wandering from place to place, seeking some haven of escape. I chanced to be in Lemberg, during the latter part of August.

While the Russian army was at the gates, Dr. Ringel, Dr. Schreiber, Adolf Stand and Moshe Frostig convened their last meeting in the offices of the Tageblatt (they were forced to take flight on the following day). At this meetinng, they drafted a memorandum to the Jews of America which they handed to me. The memorandum told of the total destruction of all their possessions and called upon the Zionists of America for help, concluding on the note that the responsibility which had been borne on the shoulders

We made it our business to see that fraternal and other large organizations adopted the Basle program. One of the very first to endorse it was the Galician Verband, at the urging of its president, Bernard Semel, the great philanthropist who founded the Jewish educational movement in the United States. We also fought for recogntiion of the Jewish flag.

We did not lack opponents. The Jewish labor leaders who beguiled themselves with grandiose Socialist dreams of world emancipation, many of them looking to the Social Democratic groups of the German Reichsrat for inspiration, fought us tooth and nail. The arsenals of Reform Judaism represented another flank of the attack. The bitterness of this fight crystalized in 1907 at the Hebrew Union College, forcing the resignation of three members of the faculty of the school, Dr. Margulies, Dr. Schloesinger and Dr. Malter. To be sure, not all of the Reform element were anti-Zionist. THE FIRST PRESIDENT OF THE FEDERATION OF AMERICAN ZIONISTS ~~The indictment, he wrote, which America made against~~ was Professor Richard Gottheil, and Rabbi Stephen Wise was the first secretary. Rabbi Max Heller, father of Rabbi James G. Heller, was among the other leaders of the Reform wing who espoused the cause of Zion ardently.

Outstanding in the support of Zionism of the Reform wing, was also Cyrus L. Sulzberger, father of the publisher of the New York Times. The memory of the Spanish-American War was still fresh in the minds of the people when Mr. Sulzberger wrote an article in the Maccabean, in February, 1904, and Mr. Sulzberger drew a lesson from that war. The indictment, he wrote which America made against Spain for the Cuban atrocities, became trivial when we regard the capital offenses with which for 2000 years the nations have afflicted Israel. "Unless," concluded Mr. Sulzberger, "our comfort and prosperity have completely enslaved us, unless the red blood in our veins has lost its warmth and left us with no emotions except those that are stirred by the rise and fall of the stock market, we cannot ignore the call of Zionism."

There were others in these categories of American Jewish life who during the years and under the influence

give millions to. Go on, if you want, gathering your petty shekels for a dead waste land of Palestine. I will give to Argentina." Argentina! How ironic it would seem if Baron de Hirsch were alive today. He had picked the one land in the New World which needs a Palestine most. And Hirsch was a business genius!

When the Young Turks appeared on the Turkish scene, many Zionists looked hopefully to them. The Young Turks voiced great progressive slogans and as such they would surely respond to the Zionist plans, which would work toward the bringing of civilization and prosperity to the Near East. American Jews joined in the gala celebrations of the rising of the Young Turks—but the Zionists experienced the first dampening of their spirits at a huge mass meeting in Cooper Union when a representative of the Young Turks spoke. It was clear that, as the Young Turks visualized it, reform and progress were entertained only as far as they served the interest of the Turks themselves.

Our immediate task, it was plain, was to keep up the buying of land in Palestine, working by gradual colonization until such a time when the map of the Near East could be revised in our favor. Dr. Franz Oppenheimer, the famed economist of Berlin University, offered his services in assisting our efforts at cooperative colonization. The first cooperative colony according to his plans, was established in Merchavia. We looked to this colony as a model for future settlements.

In America meanwhile, men like Rev. Zvi Hirsch Masliansky, Rabbi B. L. Levinthal, Rev. Joseph Seff, Abe Goldberg, Jacob Fishman, Dr. Nachman Sirkin, Baruch Zuckerman and others were bringing the message of Zionism to the Yiddish speaking and Louis Lipsky, Dr. J. L. Magnes, A. H. Fromenson, Jacob De Haas, Professor Israel Friedlander, Charles Cowen, Henrietta Szold and others were urging the same cause among the English speaking Jews. We also had the beginning of a Youth movement led by David Schneeberg, Gertrude Goldsmith Rosenblatt, Rose Luria-Halperin, Judith Epstein and others, and a Hebrew Youth Movement led by Abba Hillel Silver. Herzl's Yahrzeit was always utilized to focus attention on Zionist efforts.

pleted a treaty with the Russians which has required all my attention. Now I am to bring the German finances out of a mess. After I am finished with this job, you can count on my complete assistance."

"After I finish with this." How often Zionists were to hear that thought repeated. And if it were not said in so many words, actions expressed it. Palestine was secondary. For Dr. Rathenau there was not to be an "after this." Shortly following Dr. Weizmann's visit, Walter Rathenau was assassinated—the first victim of Nazism. The newly organized Nazis on their first coming to power, made their first pilgrimage to the place where had been hung the plaque memorializing Walter Rathenau and tore it down and after that, they visited the graves of the two assassins of Rathenau who had committed suicide and turned it into a Nazi shrine.

Walter Rathenau was the first victim of Nazism. The shot that killled him really ushered in the second World War, had we but known it.

"After I finish with this!" Even the great Rathenau could not perceive that the Jewish issue was a primary thing. There can be no waiting.

Palestine versus Argentina

When Theodore Herzl's "Jewish State," outlining the principles of political Zionism first appeared, the imagination of Jewish youth in particular was kindled. The universal sympathy evoked by these ideas was nigh overwhelming. Dr. Herzl's next task was to organize the Zionist Congress and the World Zionist Organization. Following his initial contacts with the Sultan of Turkey, Dr. Herzl realized that a financial instrument had to be forged. He and his close friends then busied themselves with the establishment of the Jewish Colonial Trust and sought to obtain a Charter from the Sultan for Jewish Palestine; he sought to interest the diplomatic representatives of the various Powers; in the midst of all this his heart broke from the strain of excess labors placed on one man—broken from the failure of a people who had great potentialties of action to properly respond. "Argentina, there is a land for the Jew," Baron de Hirsch told Herzl. "There is a land I will

Weizmann and Rathenau

In the year 1920, Dr. Walter Rathenau, Foreign Minister and Minister of Reconstruction in Germany, received Dr. Chaim Weizmann in his office at the Chancellery. Dr. Rathenau was a German Jew and Dr. Weizmann a Russian Jew, but there were many bonds to tie them and we may believe that Rathenau accorded Weizmann a very cordial reception. Like Weizmann, Rathenau was primarily a scientist. Rathenau while yet a very young man had made a chemical discovery which brought him international renown. Like Weizmann, Rathenau's horizons had broadened beyond the laboratory. He was a philosopher and social thinker. With almost uncanny prophecy he was already predicting that all that we regard as most permanent and secure in civilization might, in the twinkling of an eye, be destroyed. A chemist knows how weighted with destruction a single moment may be.

Rathenau had been designated Minister of Reconstruction in addition to his post of Foreign Minister—and no man seemed more fitted to restore Germany after the first World War than he. Rathenau had come to his interest in Zionism late—after having been first the typical assimilationist. He was now occupying the next to highest post within the gift of the German people. On the surface, it appeared a complete triumph for assimilation, but Rathenau was not fooled. He recalled that only a couple of months past, a Catholic priest had called to see him—to tell him that a member of his parish at confession had confided to him that he was one of a group designated to assassinate Rathenau. He knew as he was talking to Dr. Weizmann that outside, anti-Semites were repeating a little bit of rhyme:

"Knallt die Judensau
Dem verdammten Rathenau."

He knew of these murmurings. He knew the dynamite of an anti-Semitic mob, but he must finish his job for these Germans who would slay him. He knew also the torture of a people which had sent Dr. Weizmann to his door. Yes, he would help Zionism.

"Dr. Weizmann," he said, "you know I have just com-

INTRODUCTION

Julius Haber, the veteran Zionist whose heart beats for Palestine and for the tragic remnants of his people in the whole world, has written a timely, prophetic but sad story in this booklet. He reveals that it is not only Great Britain and the Colonial Office which are to blame for the slow growth of Jewish Palestine and for the disastrous situation of uncertainty in which Palestine and the Jewish people find themselves today, but that a large portion of the guilt in the matter, alas, falls squarely on the shoulders of the free and prosperous American Jewish community.

American Jewry failed its brethren. It has failed to meet the historical challenge of setting up a home for the homeless children of Israel. This is the unvarnished truth which Julius Haber courageously sets forth in this pamphlet. It's a cry from the heart of a Jew who understands the signs of the times.

His is a word that had to be spoken, particularly at this time. For perhaps it is not too late yet for American Jews to show that intensity of feeling and that unanimity of sentiment, that spirit of real self-sacrifice and love of Zion which alone will turn Palestine into a free and democratic Jewish Commonwealth in our day.

Let every Jew read this pamphlet and let him thereafter give and work and fight for Palestine for the sake of himself and for the sake of his own children. The hour is late. But it is still time.

Pierre van Paassen

Your Pamphlet "The Unpaid Debt" Is a Powerful Presentation of the Jewish Case.

—Judge Louis E. Leventhal

I Find Your Pamphlet "The Unpaid Debt" Forceful and appealing. It states the Case Succinctly and with Real Feeling.

—Professor Mordecai M. Kaplan

Your Pamphlet "The Unpaid Debt" should be read by all who are concerned with the Jewish Question. You have earned the thanks of those who are engaged in promoting the Zionist Cause.

—Dr. Joshua Bloch
Chief, Jewish Division
The New York Public Library

Third Edition

THE UNPAID DEBT

Of American Jewry to its Brethern

By Julius Haber

1 9 4 5

Veterans of the ZOA at its 49th annual convention held in Atlantic City, N.J., on October 26, 1946. At that time, each of these veterans had been members in the ZOA for 40 years or more. Front row, from left to right: Morris Margulies, Max Doft, Charles Cowen, Dr. Emanuel Neumann, Louis Lipsky, Elihu D. Stone, Joseph Weiss, Bernard G. Richards, Dr. H. J. Epstein. Second row: Henry Eiser, Samuel Lonschein, Sol Cohen, Julius Haber, Samuel Judenfreund, Abraham Speishandler, Jochanan Kornbluh, Benjamin Rabalsky, name unknown, Dr. Louis Lowner, Max Perlman. Third row: Feibus Kobak, Morris Kirtz, Dr. Leo Schwartz, Jacob Hoffman. Robert Silverman, Joseph Schikler, David Margulies, Herman Schwartz and Philip Levy.

Upon Pres. Truman's persistent demands that the Labor government in Britain honor its pledge to admit 100,000 Jews into Palestine, Ernest Bevin attempted to delay the inevitable day of reckoning by calling for an impartial Anglo-American Investigating Committee to look into the Palestine question and arrive at a solution.

The Committee began its investigations early in 1946, visiting not only Palestine, but other pertinent areas, most particularly the misery-ridden DP camps of Europe, where hundreds of thousands of displaced Jews languished, awaiting an unknown and uncertain future. On May 1, 1946, the New York newspapers carried reports of the Committee's recommendations: immediate admission of 100,000 Jews into Palestine; abrogation of the terms of the 1939 White Paper; and a number of other less specific but equally well-intentioned long range suggestions consistent with Zionist objectives. The Committee's findings were unanimous, but while the world burned for action, Bevin fiddled, evaded, and finally rejected the report, at the same time intensifying his efforts to destroy the Yishuv.

His first step in an all-out campaign to smash Jewish resistance to the White Paper came at dawn on Saturday, June 29th, when British troops and police, in surprise raids, rounded up over 2,000 Jewish leaders in Palestine, among them all the top-ranking members of the Jewish Agency, and interned them in the detention camp at Latrun. Simultaneously, British troops raided settlements throughout the country, looting, pillaging, shouting anti-Semitic and anti-American epithets as they attacked. It was November before the Jewish leaders were released. By then, moral indignation had built up a full head of steam throughout the world, including Britain itself. Furthermore, it was obvious by then that the Yishuv was not to be deterred by such tactics, nor was it likely to fall apart through lack of leadership. On the contrary, the country had not bogged down during that period. It had continued to function as normally and efficiently as ever under abnormal circumstances, and if anything, resistance had stiffened.

Typical of the indecision that afflicted many delegates was an incident that occurred shortly before the vote was taken. Joseph Greenleaf, the whip of the ZOA delegation, having learned that Benjamin Rabalsky, a delegate from Boston, intended to switch support from the Silver to the Weizmann faction, sat down between Rabalsky and me, and urged him to hold firm in his support of Dr. Silver's more militant program. At my left sat another Boston delegate, Elihu Stone, long an ardent Weizmann devotee. Nevertheless, this time he too agreed to support Silver's faction even though he was under pressure to maintain his allegiance to Dr. Weizmann.

"Under any but the most extraordinary circumstances," Stone said "I couldn't dream of supporting anyone but Dr. Weizmann, as I have all through the years. But I sit here and think of British soldiers, armed with tommy guns, forcing their way into Yagur and scores of other settlements. I think of them deliberately destroying the work of years of labor and sacrifice. I think of the arrest of our Zionist leaders and all of Britain's broken promises. I think of British attempts to humiliate the Jews of Palestine, merely because they are Jews — and I find that I cannot go along with Dr. Weizmann. I must give expression to my indignation against the British. I must vote for Dr. Silver's viewpoint."

But despite all efforts to sway him, Rabalsky shifted his vote to Dr. Weizmann. In this, he found himself in a minority, since most of the ZOA delegates, including many who had always before supported Dr. Weizmann, voted for a more determined and aggressive policy at that crucial moment in Zionist history.

On the other hand, it is interesting to note that many who had fought Weizmann bitterly at the historic 1921 American Zionist convention in Cleveland, now supported him — among them Dr. Wise and Robert Szold. It is worth recalling how friends of Mr. Szold pleaded with him to return to his hotel and nurse his severe cold which he caught in that drafty hall where the Congress sessions were held, but Mr. Szold couldn't think of leaving before casting his vote for Dr. Weizmann. As the session stretched on, Szold's friends persuaded Norman Jacobs, a British delegate and the only one from England to take sides against Dr. Weizmann, to leave the hall with Mr. Szold, thus achieving parity. As they both walked out of the hall, they were applauded by Szold's friends.

ZOA DELEGATES TO THE 22ND WORLD ZIONIST CONGRESS IN BASLE DECEMBER 1946.
AMONG THE DELEGATES SEATED IN SECOND ROW 3RD FROM THE LEFT, IS JULIUS HABER.

THE 22ND CONGRESS WAS THE LAST TO BE HELD ON EUROPEAN SOIL. THE NEXT CONGRESS, THE 23RD, WAS ALREADY HELD FOR THE FIRST TIME IN JERUSALEM, THE CAPITAL OF THE NEWLY PROCLAIMED STATE OF ISRAEL.

MEMBERS AND THEIR FAMILIES OF THE NEW YORK ACHUZA, ARE CELEBRATING THE 35TH ANNIVERSARY OF THE NEW YORK ACHUZA, AND THE 25TH ANNIVERSARY OF THE ESTABLISHMENT OF THE COLONY RAANANA IN PALESTINE, (NOW THE STATE OF ISRAEL)

dwellings; 2 parks, 2 schools, numerous community halls and synagogues; an extensive water supply system; a bank of its own which handles over half-a-million pounds a year; extensive herds of livestock; pasture and farmland, light industry and other enterprises, all worked exclusively by 100% organized Jewish labor (a rarity, even today); and on every hand, evidence of new growth, new construction, new expansion, some of it under the aegis of the Jewish Agency, much of it by the Mizrachi Women of America.

Despite the undercurrent of tension today, despite the struggle to free Palestine from the restrictive bonds imposed on its development, the dominant note, the one great single impression gained there—and Raanana is typical in this respect—is the vast urge to go on building . . . the unquenchable impulse to go forward, ever forward, without regard for the obstacles that temporarily block the way.

The only regret, to return to Zvi Cohen's words, is that Americans did not organize many more Achuzot like Raanana, so that the work of building and reclaiming Eretz Israel might be intensified a hundredfold, to provide more colonies, more homes, more Jews—and more rapid attainment of our goal.

we were able to retain our holdings and see thm develop into a thriving, prosperous colony.

Our beginnings were modest. Several months after the Achuza was organized (on January 6th, 1913, to be exact), each member of Achuza Aleph was given a leather-covered deposit book, similar to a bank book, in which all deposits were to be entered. Only the other day, I saw one of those original deposit books issued on the above date on the name of my brother Abraham Haber, and it brought back a whole chain of recollections of those early days. I remembered how some of our members struggled, at times, to make the payments on their unit or two (each unit comprised 50 dunams, and was the minimum a member could buy); I recalled how tenaciously they clung to this foothold in a Jewish Palestine, what sacrifices they made to retain their interest in a precious little strip of sandy soil, 6,000 miles from New York.

I remembered, too, the disappointment we felt, in the summer of 1914, when our President, the late Mr. Michael Salit, who had sailed for Palestine to buy a tract of land for our Achuza, was prevented from completing his mission by the outbreak of World War I. Then, there was the period of uncertainty and concern in 1916, when we received word that the Turks had confiscated all the funds of the Anglo-Palestine Bank in Jaffa, including a substantial sum we had on deposit there. Most of our members could ill afford this loss, but surprisingly enough, they remained hopeful that the funds would in some way be restored; where, normally, pessimism would have been the dominant reaction, their faith in the future of Palestine buoyed them up. Their faith was rewarded: some time later, we learned that Mr. Levontin, the manager of the bank, had managed to escape to Egypt, bringing with him all the gold in the bank.

Above all, I remembered the year 1921, when, at long last, Mr. Kasan and Mr. Jarcho finally took title to the land on which Raanana is esatblished. Happily, Zvi Cohen, whom I saw in Tel Aviv in 1924, lived to see the colony set up. In my last conversation with him, his words were prophetic.

"It is unfortunate," he said, "that we were unable to induce more Jews in America to organize at least a score of Achuzot such as ours. Think what it would mean: another score of Jewish colonies, with thousands of Jewish families settled on the land. And even more important," he went on, "it would make it possible for settlers in these colonies to bring in relatives from Europe, perhaps to settle in the colonies themselves, or form the nucleus for still additional colonies."

Yes, even then, Zvi Cohen and others like him realized the urgency of getting Jews out of Europe into Palestine. Perhaps they had a sense of foreboding; in any event, we now realize, to our sorrow, how many of our brethren in Europe might have been spared, had we, in America, acted earlier to create some means of bringing them into Palestine.

On my last visit to Raanana, in February, 1947, I was presented with a double contrast: first, the difference between the colony as I first saw it in 1924 and the thriving community of today; and second, the vivid contrast afforded by reading newspaper headlines about Palestine which stress only the current disturbances, and then actually seeing the constructive work which is even now going forward with a serenity and faith in the future that completely contradicts the pessimistic tone of news reports.

For Raanana, like all of Jewish Palestine, has come a long way in the past generation or so; the desert has flowered into a veritable Eden: nearly 10,000 dunams of land, with a population of nearly 5,000; 750 houses and community

25th Anniversary of NEW YORK ACHUZA ALEF. 25th Anniversary of the establishment of the Colony RAANANA

A Positive Contribution to the Yishuv's Growth

By JULIUS HABER

When we read the dry report of the first meeting held to organize Achuza Aleph of New York, we find no inkling, no hint or foretaste of the rich and rewarding experience that lay ahead. The minutes of that first meeting state, quite simply:

"On Thursday evening, July 17th, 1912, a group of prominent Zionists gathered in the office of the Federation of American Zionists (now the ZOA) at 230 Grand Street, New York, to organize the Achuza. Among those present were Louis Lipsky, Bernard Rosenblatt, Simon Goldman of the St. Louis Achuza, Jacob Ish-Kishor, Zvi Cohen and others. . . ."

Just that and nothing more. No reference to the incident which gave birth to the thought of organizing Achuza Aleph. No indication of the high hopes which motivated us; hopes which have since been brought to such fruitful realization. But thinking back now, it all comes alive in my memory. . . .

One Saturday night, some time in 1911, we were celebrating some event or other in the clubrooms of the Austro-Hungarian Zionists. On the table were two bottles of Palestinian wine and several jugs of domestic wine. On observing this, Zwi Cohen turned to me and angrily demanded why anything other than Palestinian wine was served at a Zionist function. He was very much surprised to learn that the two bottles of Palestinian wine cost twice as much as all the other wine on the table; his own recollection was that in Palestine, this wine sold for but a fraction of what we had paid, and he proposed looking into the matter.

Two days later, he came to see me in my place of business; we sent off letters to Friedman Brothers in Petah Tikvah, who, at that time operated an independent winery, requesting samples and prices. While waiting for a reply, Zvi Cohen, by mouth and pen, advocated for American Jews and particular Zionists, to organize a body for the developing small-holders agricultural enterprises in Palestine with the idea of creating not merely a nucleus for self-sufficient establishments on the land, but an ultimate source of goods and produce for export as well. With this in mind, Zvi Cohen, who was scheduled to return shortly to Palestine, began to interest Zionists in organizing an Achuza. Zvi Cohen, although poor in finances, managed to publish a booklet in Yiddish "The Mirror of Eretz Israel." In this booklet he pictured the existing colonies and urged American Zionists to organize Achuzot, as this was the only way to rebuild a Jewish Palestine.

On January 5th, 1912, Zvi Cohen, in an open letter in "Dos Yiddish Folk," the official Yiddish publication of the Federation of American Zionists (now the ZOA), demanded the Federation to take an active part in organizing the first Achuza in New York. This brought about the gathering of the leaders on July of the same year, to fulfill Zvi Cohen's demands.

At that time, the St. Louis Achuza, organized by Simon Goldman had already been set up; later it founded the colony "Poriah" in lower Galilee, but subsequent vicissitudes compelled the St. Louis Achuza to sell it to the Keren Kaymeth, which placed it at the disposal of a Kvutza. Our own colony Raanana experienced its own share of trials and difficulties in the years, but fortunately,

25
New York, May 1947

RESOLUTION BY THE CONGRESS OF THE UNITED STATES

1922.

The Congress of the United States unanimously passed a Joint Resolution declaring that "The United States of America favors the establishment in Palestine of a National Home for the Jewish people."

— o —

ANGLO-AMERICAN CONVENTION

1924.

The Anglo-American Convention on Palestine reaffirmed "the historical connection of the Jewish people with Palestine" and the Mandatory power's responsibility for placing the country under such conditions "as will secure the establishment of the Jewish national home . . . ". The treaty stipulated that no changes in the Mandate may be made without first securing the approval of the American Government

1937. DAVID LLOYD GEORGE

There has been a good deal of discussion as to the meaning of the words 'Jewish National Home' and whether it involved the setting up of a Jewish National State in Palestine . . . It was contemplated that when the time arrived for according representative institutions to Palestine, if the Jews had meanwhile responded to the opportunity afforded them by the idea of a National Home and had become a definite majority of the inhabitants, then Palestine would thus become a Jewish Commonwealth. The notion that Jewish immigration would have to be artificially restricted in order to insure that the Jews should be a permanent minority never entered into the heads of anyone engaged in framing the policy. That would have been regarded as unjust and as a fraud on the people to whom we were appealing."

1945. BRITISH LABOR PARTY

Resolution on Palestine adopted by the National Executive Committee of the British Labor Party.. The Committee reaffirmed the policy accepted by the Annual Conference in December 1944, favoring abolition of the 1939 White Paper. It therefore, calls upon the British Government to remove the present unjustifiable barriers to Immigration and to announce without delay proposals for a Jewish Palestine, in which it has full sympathy and support of the American Government.

(Similar resolutions have been adopted by the British Labor Party since 1920.)

Compiled and Published by I. H.

KEEP THIS FOR FUTURE REFERENCE.

THESE FOUR PAGE LEAFLETS, I SUCCEEDED IN DISTRIBUTING AMONG THE BRITISH ARMED FORCES STATIONED IN PALESTINE, AT THE BARRACKS IN TALPIOT, JERUSALEM: SARAFAND, NEAR TEL AVIV; AND BATH-GALIM, HAIFA; DURING JUNE-JULY 1947, WHEN THE SPECIAL COMMITTEE ON PALESTINE HELD THE MEETINGS AT THE YOUNG MENS CHRISTIAN ASSOCIATION BUILDING IN JERUSALEM.

TRUE FACTS ABOUT PALESTINE

—

1917 **BALFOUR DECLARATION**

"His Majesty's Government view with favour the establishment in Palestine of a national home for the Jewish people, and will use their best endeavors to facilitate the achievement of this object, it being clearly understood that nothing shall be done which may prejudice the civil and religious rights of existing non-Jewish communities in Palestine or the rights and political status enjoyed by Jews in any other country."

1918. **WOODROW WILSON**

"The allied Nations with the fullest concurrence of our Government and people are agreed that in Palestine shall be laid the foundations of a Jewish Commonwealth."

(Every president since, has issued similar assurances.)

EMIR FEISAL'S LETTER TO FELIX FRANKFURTER

Our deputation here in Paris is fully acquainted with the proposal submitted yesterday by the Zionist Organization to the Peace Conference and we regard them as moderate and proper. We will do our best in so far as we are concerned to help them through: we will wish the Jews a most hearty welcome home.

With the Chiefs of your movement, especially with Dr. Weizmann we have had and continue to have the closest relations. He has been a great helper of our cause, and I hope the Arabs may soon be in a position to make the Jews some return for their kindness. We are working together for a reformed and revived Near East, and our two movements complete one another. The Jewish movement is National and not Imperialist.

I look forward, and my people with me look forward, to a future which we will help you and you will help us, so that the countries in which we are mutually interested may once again take their places in the community of civilized peoples of the world.

WINSTON CHURCHILL'S STATEMENT

"If, as may well happen, there should be created in our own lifetime by the banks of the Jordan a Jewish State under the protection of the British Crown which might comprise three or four millions of Jews, an event will have occurred in the history of the world which would from every point of view be beneficial, and would be especially in harmony with the truest interests of the British Empire."

American Vice-Chairman of ZEBULUN

In Retrospect

Unless you've seen some of the hundreds of Israeli young men who manned cargo ships during the war, running the gauntlet of enemy blockades to keep vital sea lanes open...unless you've seen these same stalwart sailors, proudly dressed in the uniform of Israel's new-born navy, you cannot really grasp the extent of Zebulun's contribution to the war effort and the defense of the young Jewish State.

In actual numbers, this contribution has of necessity been limited. In quality of trained personnel, however, it has been tremendous. Character, courage and competence far above the average are the distinguishing traits of these young men, and these qualities have been a decisive factor in the effectiveness of Israel's sea arm.

On my recent visit to Israel, I was privileged to witness the July 27th D-Day parade of Israel's armed forces. It was a proud sight to watch these stalwart young people pass by, and in the ranks of the marines and naval forces, I was told, were many, among them the young man who led them in the procession, who owed their fine training to Zebulun.

Knowing how important a part they have played in achieving Israel's new-born independence, I had reason to feel gratified that the assistance Zebulun had rendered through the years had borne such noble fruit.

Julius Haber

Julius Haber

September 17,1949

NEWSMEN GATHERED AT LAKE SUCCESS WHERE THE COMMITTEE OF THE UNITED NATIONS MET TO DISCUSS THE PARTITION OF PALESTINE. WHICH LED TO THE PROCLAMATION OF THE STATE OF ISRAEL.(OCTOBER 1947.)
J. HABER-X

STATE OF ISRAEL

PROVISIONAL GOVERNMENT

OFFICE OF THE REPRESENTATIVE

2210 MASSACHUSETTS AVENUE
WASHINGTON 8, D.C.
ADAMS 5411

May 24, 1948.

Mr. Julius Haber
835 Riverside Drive
New York, New York

Dear Mr. Haber:-

My thanks go to you and your family for your kind telegram of congratulations.

With my very good wishes,

Sincerely yours,

E. Epstein

Eliahu Epstein

EE/RM

ISRAEL POLICE FORCE

Office of the Inspector General,

Tel Aviv 7.10.48.

7112 - 4420 /8/ /N

Mr. L. Haber
835 Riverside Drive,
New York 32, N.Y.

Dear Mr Haber,

Your letter of August 27th to Mr. M Shertok was passed on to me for action.

I am most gratful to you for the interesting sugestions you have made in this letter, some of them concern my department and they have been included in our Standing Instructions to the interested officials, and those which concern other departments have been passed on to them.

Sincerely Yours,

Y. Sahar,
Inspector General.

עיריית ירושלים

MUNICIPAL CORPORATION OF JERUSALEM

Tel. No. 4291, 4292 טלפון

בתשובה נא להזכיר
In reply please quote

Ref. No .... מס.

Jerusalem 15th February, 1949. ירושלים

Mr. Julius Haber
835 Riverside Drive
New York 32, N.Y.
U. S. A.

Dear Mr. Haber,

Thank you for your letter of the 30th ult. and for the article which you were good enough to send to me. I read both with keen pleasure.

I sincerely hope and look forward to meeting you and your family in Jerusalem on your next visit to Israel.

Best regards.

Yours sincerely,

D. AUSTER

JM/MC

THE CONSUL GENERAL

OF

ISRAEL

HAS THE HONOR TO INVITE YOU

JULIUS HABER

TO A

RECEPTION

AT THE

CONSULATE GENERAL

ELEVEN EAST SEVENTIETH STREET

NEW YORK CITY

SUNDAY, FEBRUARY THE TWENTY-SEVENTH

NINETEEN HUNDRED AND FORTY-NINE

FROM THREE P. M.
UNTIL EIGHT P. M.

ADMISSION
BY
INVITATION ONLY

UNITED NATIONS

MISSION OF THE UNITED NATIONS
MEDIATOR ON PALESTINE

NATIONS UNIES

MISSION DU MEDIATEUR DES
NATIONS UNIES POUR LA PALESTINE

Rhodes, Dodecanese,
3 March 1949

Dear Mr. Haber,

It is with deep appreciation that I acknowledge receipt of your kind message of congratulations. Whatever success may thus far have attended my efforts here has been due in large measure to the fine team spirit and devotion to the cause of peace which characterise my entire staff.

Sincerely yours,

Ralph J. Bunche

Ralph J. Bunche
Acting Mediator

Mr. Julius Haber,
335 Riverside Drive,
New York City, N.Y.,
U.S.A.

מדינת ישראל

ETAT D'ISRAEL

Hakirya, May 31st, 1949.

Mr. Julius Haber
835 Riverside Drive
New York 32,
N. Y.

Dear Sir,

I have been directed by the Prime Minister to acknowledge the receipt of your kind letter of April 22nd, 1949, and to thank you for the writing of the great son of Israel, Dr. Stephen Samuel Wise, which you enclosed.

Yours faithfully,

Galli

Elkana Galli,
Secretary

EG/RT

Rabbi Dr. M. Nurock
Member Knesset Parliamnt
Tel Aviv Israel,

November 1st. 1949.

Mr. Julius Haber
835 Riverside Drive,
New York 32,

My dear Mr. Haber,

It is with great pleasure and sincere thanks that I acknowledge receipt of your letter of September 12 th, with the enclosed clipping .

Thanks again for all your kindness, and with best regards,

Sincerely Yours,

Rabbi Dr . M. Nurock

מדינת ישראל
הממשלה הזמנית
STATE OF ISRAEL
PROVISIONAL GOVERNMENT

Mr. Julius Haber,
835 Riverside Drive,
New York 33, N.Y.

Dear Mr. Haber,

Many thanks for your kind letter of August 27 which I read with much interest. The letter has been forwarded in accordance with your wishes.

Yours sincerely,

R. Shiloah.

STATE OF ISRAEL

CUSTOM HOUSE HAIFA

Ref. 76/49.

2nd November, 1949.

Mr. J. Haber,
c/o A.B. Landau,
150 Broadway,
New York 7,
Rector 2 - 6685.

Dear Sir,

I thank you for your letter of 13th October, 1949, and beg to acknowledge with thanks the two books you have sent. The U.S.A. Customs Ordinance will be very useful to me.

Kindly inform me of the cost thereof so that I'll ask the Government to pay you your expenses.

I shall be very glad to hear from you from time to time.

Yours sincerely,

S. GAFNY
COLLECTOR.

SG/FM.

NEWS AND VIEWS

Naftali Hertz Imber: Author of "Hatikvah." The Man And the Poet. His Eternal Reward.

—By DR. S. MARGOSHES—

I see where my old friend Julius Haber is breaking a lance for Naftali Hertz Imber, author of "Hatikvah," the Jewish national hymn, suggesting the removal of the poet's bones to Israel, where they are to be reinterred alongside of those of the founders of the Zionist movement. I think it is an excellent suggestion.

Mr. Haber, in his article in "The Day," goes on to tell us of a number of instances in which Imber proved himself a great fighter for the Zionist idea. Haber mentions the convention of the Federation of Galician Jews of America in the old Tammany Hall Building on 14th Street, at which Imber led a demonstration for the white-and-blue flag which was brought to the platform only after a considerable behind-the scenes tussle. Haber also recall Imber's activities in behalf of the Austro-Hungarian Zionist Club.

It so happens that I was a member of the Austro-Hungarian Zionist Club, way back in 1905, and that I attended the convention of the Federation of the Galician Jews, at which the great Zionist demonstration took place, one of the earliest Zionist demonstrations in this country. Moreover, I recall Imber rather vividly, having met him on a number of occasions, particularly in the house of my fiancee, where he used to come regularly for a good meal and for spiritual inspiration, which, as a heavy drinker, he was greatly in need of. And I can testify from my own experience that he was a fine Zionist as well as a remarkable Jew.

Of late, attempts have been made to minimize Imber as a man and as a poet. I thought that the muckraking days were over, but seemingly I was mistaken; I should have known that we are suffering from a culture-lag; what other people had long unlearned, we are beginning to learn. However, the fact is that while it would be easy to find chinks in his armour, the truth remains that to those who knew him personally, Naftali Hertz Imber remains a strong and massive Jewish personality!

His interests in Jewish life and culture was as abiding as it was genuine. All his life he was searching after the perfect poetic form which somehow seemed to elude him. His restlessness, his many wanderings through the world, even his inebrity can perhaps be best understood in these terms. Judge Sulzberger of Philadelphia, one of the better patrons of Jewish arts of this time, understood this well and did his best to save the Jewish minstrel from a life of penury and helplessness. Perhaps if more discerning friends had shown as great an interest in Imber, much that was rudderless and shiftless in his life might have been averted.

That he had a great soul, which on occasions shone through the alcoholic vapors, was manifest to everybody who knew him. It was confirmed the other day by a story which Haber told me. On a winter Sabbath morning, the story goes, Imber, who after his debauches looked more like a tramp than anything else, was approached by a pious Jewish woman on the East Side, asking him to come up with her to her fifth story tenement flat to fire the stove so that her ailing child may be warm. Imber, intrigued by the Shabos Goy role, and more probably moved by the mother's plea, climbed without a word the five flights after her, and, after lighting the stove and taking in the scene of misery in the dark tenement flat, emptied out on the Sabbath tablecloth the few silver coins from his pocket and disappeared. For days subsequently, the pious woman, impressed by the strange appearance of the helper, and even more so by the fact that he left money on the table instead of taking the few pennies left on the cupboard, told her neighbors she was sure Eliahu Hanovi visited her home, but couldn't understand how Elijah could have brought himself to light the stove on the Sabbath. If this sounds like one of the Chassidic stories told about the wonder-working rabbis, my answer is, that this one is really true and is attested to by a reliable witness.

As to the quality of Imber's poetry, one has to read his "Barkoi" to be convinced that in Imber Hebrew lyric poetry had a fine mastery. Granted that Hatikvah does not represent the peak of Hebrew poetry, we should remember that most national anthems have been composed on the lower slopes of Olympus, as it were, rather than on its peak. Why should we expect the Jewish national hymn to be different?

Naftali Hertz Imber had the good fortune, which comes to few mortals, to compose a poem which, in time, became the national anthem of his people. It's this distinction, which history has conferred upon him, that affords him a place among the Jewish immortals. And it is only a matter of right and justice that this fine singer of his people and author of his peoples' national anthem repose in the soil of the Jewish Homeland he loved so passionately, along with creators and founders of the Jewish State.

THE EXECUTIVE OF THE ZIONIST ORGANISATION
Jerusalem - P.O.B. 92

187/645 18th September, 1950.

Mr. Julius Haber,
835 Riverside Drive,
NEW YORK 32, N.Y.

Dear Mr. Haber:

Mr. Berl Locker has asked us to thank you for your letter of July 7th with enclosed copy of your open letter to the "Jerusalem Post", in which you expressed the wish that the remains of Naphtali Herz Imber should be brought to Israel.

Mr. Locker wishes to assure you that the Executive considers this suggestion an appropriate and timely one. On the other hand, you will no doubt understand that it is quite impossible for the Executive to undertake itself the transfer of the remains of the many Zionist leaders and thinkers who died outside of Israel. As a rule, this is [redacted] left to the circle of friends and admirers of the departed, while the Executive can take upon itself this task only in the case of the foremost leaders of our Movement.

It is therefore suggested that the friends of the ~~late Naphtali Herz Imber should~~ form a Committee for the purpose of carrying through the idea of the transfer of his remains (as it has for instance be done quite recently by the friends of the late Rabbi Chajes of Vienna). It goes without saying that the Executive will pay due homage to the author of our national anthem at the ceremony which will be held at his final resting place

Assuring you again of the Executive's sympathy with the high motives that prompted your suggestion, we remain, dear Mr. Haber,

with Zion's greetings,
yours sincerely,

RE/RC ORGANISATION DEPARTMENT OF THE EXECUTIVE

UNITED NATIONS NATIONS UNIES

LAKE SUCCESS, NEW YORK

TELEPHONE: FIELDSTONE 7-1100

CABLE ADDRESS · UNATIONS NEWYORK · ADRESSE TELEGRAPHIQUE

REFERENCE:

3 November 1950

Dear Mr. Haber,

I wish to thank you for the very kind sentiments expressed in your congratulatory message on the occasion of the award to me of the Nobel Peace Prize. I am deeply appreciative.

Sincerely yours,

Ralph J. Bunche

Ralph J. Bunche

Mr. Julius Haber,
A.B. Landau Inc.,
150 Broadway,
New York 7, N.Y.

Daily Mirror

NEW YORK 17, N. Y., TUESDAY, APRIL 1, 1952

America's Pioneering Spirit Helps Build New Life in Israel

By ERWIN SAVELSON
(Daily Mirror Staff Writer)

HASOLELIM, Israel (via Airmail).—My unexpected reunion with Zvi Dagan, rugged veteran of Israel's War for Independence and 1950 Mirror Youth Forum delegate, led me to new experiences in my first-hand views of the new nation's progress.

Flanked by Zvi and Don Peleg, one-time chief of staff of the Israeli air force during the war with the Arabs, I entered the neat one-room home of Zvi and his attractive wife, Talia, former Mt. Vernon, N. Y., girl.

Many of the 101 adults of the village had gathered there to greet us with the traditional "Shalom." The settlement is occupied by 101 grownups and 21 children. Twenty-eight Americans live there.

There are 24 sabras (native born) among the settlers, and some from Europe, the Middle East countries and Turkey. We sipped refreshing hot tea while Peleg, secretary of the kibbutz, told us about their work. Outside, four Spitfires of the Israeli air force buzzed the settlement in salute to their former commander.

"They're on maneuvers," Peleg said. The 35-year-old flyer who once tangled with the best in the air, added:

"I told those guys to cut it out. They keep scaring our cows and chickens every time they come over to say hello."

Peleg's wife, the former Ann Haber, now Channa Peleg, came by with his 3-year-old son Dan, then hurried off to care for their baby Michal, eight months old. Ann's father is J. Haber, of 711 West End Ave., New York City.

The kibbutz covers 6,000 dunams, about 1,500 acres. It has 60 cows, 1,500 leghorn layers, 3,500 chicks, 190 sheep, mules, a couple of horses, two trucks, one jeep tender, six American tractors, one combine and a variety of other agricultural equipment.

Many accompanied us as we inspected the equipment sent by the Westchester Zionist District, including an automatic laundry, one of three in all Israel; a steam boiler for the laundry.

Ex-Philadelphian Don Peleg and his wife, former Ann Haber, of 711 West End Ave., Manhattan, are shown in field near new homesite, Hasselolim, Israel.
(Mirror Photo)

"We're only 2½ years old but we're getting along," said Peleg. "Sure, we employ neighboring Arabs if they're members of Histadrut (the Israeli labor federation) and we pay them full wages. But we need guys and dolls from the States and other places to help us out."

The day before I arrived, they were visited by Sheikh Nimr Awari of Nazareth, the area's top Arab figure, who expressed thanks for the settlement's cooperation with his people.

The fields of Hasselolim produced 800 tons of wheat last year and more than 1,000,000 pomegranates, the largest yield of any field in the country.

Then Zvi and Talia joined us as we inspected the new buildings being erected with the funds provided by the members of Westchester's Hadassah chapters. They were neat little one-story structures with modern sanitary facilities, especially built to make refugee children happy in pleasant surroundings.

The Hadassah buildings will house 48 children and the funds also will be used to build a schoolhouse. These homes will be on an outer hilly rim of the kibbutz, well screened against any possible futdre attacks. Surrounding them will be the other buildings in the settlements, 20 prefabricated houses, four permanent living quarters, as heep pen, a grain storehouse capable of holding 100 tons and barns and other strutures.

We returned to Zvi's and Talia's "honeymoon" cottage where Peleg remarked, "We had four weddings one day a couple of weeks ago."

"It rained for three day, then it stopped on the day of the weddings so we had one big affair. We had a lot of important visitors, too, including Mr. Hassin, the Turkish Minister to Israel. He came because Margolit Sassoon, thedaughter of Eliahu Sassoon, Israeli Minister to Turkey, was marrying ~~Ezekiel (Zeke)~~ Kaspi, the general manager of our kibbutz."

Margolit returned from a hospital only recently. She was wounded fighting in the Negev Desert 2½ years ago.

Hasselolim was established by members of the Maccabi Hatzair, the Young Maccabees. They lost 16 boys and girls in the war.

We sat in stockinged feet in the little "honeymoon" cottage, leaving our mud-packed boots on the doorstep outside.

Then we made a tape recording of this visit to Hasselolim on a recorder sent to the young couple as a gift by friends in the U. S.

M. Z. Frank, American writer on Jewish affairs who accompanied me and who is regarded as an elder statesman-writer on Israel, looked out the window, across the hills at the George Washington Forest.

"It's beautiful here," he said. "I always like to come here and look at that forest and the hills. It represents almost everything we hold dear in our own country."

The talk turned to the future then to Zvi and Talia. She recorded a message ~~of greeting to~~ her mother and friends. Then I asked Zvi:

"How many children do you want?"

"Twelve," he replied, still wearing his big grin.

Talia perked up. She looked out the window, at the muddy roads, the new homes going up, the green hills, then turned and gave her answer:

"Let's start with six until the roads are paved."

It was in keeping with the meaning of Hasselolim—the Road Pavers of Democracy.

cast their votes in support of Dr. Weizmann. As the session lengthened, Szold's friends persuaded a delegate from England, Norman Jacobs, who incidentally was the only delegate from England to take sides against Dr. Weizmann, to leave the hall with Mr. Szold. But Wise could not be persuaded and sat all through that historic night bundled in his muffler. He was prevailed upon to leave only when the debate had ended and he had cast his vote.

While observing Dr. Wise that night as he waited to cast his vote for Weizmann, I was reminded of the story he had often told of how Dr. Herzl, at the 1904 meeting of the Actions Committee in Vienna (just three months before his death), remarked to him in one of their last conversations: "You are a young man, Wise. Surely you will live to see a Jewish homeland in Palestine."

Wise did—but tragically was denied a glimpse of the State of Israel.

On Sunday afternoon, February 27, 1949, I met him as we were attending the reception given on the opening of the Israeli Consulate in New York. As we rode up in the tiny elevator, I asked him when he intended to visit Israel.

"I just received an invitation from the government," he replied, "and with God's help, I should be there this coming May, in time to celebrate Israel's first anniversary." Pulling out a sheaf of papers from his pocket, he added, "In fact, I have an article here that I've just completed about Israel's first Prime Minister, and I'm looking forward to the pleasure of handing it to him personally."

But this opportunity never arrived for Dr. Wise. Less than two months after this conversation, on Friday, April 21, I attended his funeral services in Carnegie Hall. Sitting there next to Dr. Israel H. Levinthal, we exchanged reminiscences of the great American Jewish leader. In the course of this exchange, I recalled Dr. Wise's intention to hand his article to Prime Minister Ben-Gurion. At the first opportunity I obtained a copy of the article and forwarded it to the Prime Minister with a note of explanation. A month later I received an acknowledgment from Mr. Ben-Gurion, expressing the most glowing appreciation of the article and its author—Dr. Stephen S. Wise.

tion was effected through the United Nations resolution of 1947.

Again we find Dr. Wise in the vanguard when the American Emergency Committee for Zionist Affairs was organized in 1939 at the outbreak of the Second World War. Dr. Wise became the chairman of the newly formed group. Later Dr. Silver agreed to serve as co-chairman, thus making possible the utilization of the talents and energies of both in furthering the Zionist cause at a time when the need for their unique abilities was greatest.

At the 21st World Zionist Congress in December 1946, at Basel, Dr. Wise made a speech which still reverberates in memory. This was at a time when the relationship between the Jewish community in Palestine and the British forces was marred by frequent acts of violence. He exhorted the Jews of Palestine "to resist, resist oppression of our brothers, but let no deeds soil the blameless record of our long, unsullied history." If the high moral standards of Zionism are forgotten, he warned, it will sink to "the level of rabble-rousing chauvinism."

During the Congress, the Jewish community of Basel arranged a reception for the delegates at the same Casino building where half a century earlier Dr. Herzl had convened the first Zionist Congress. After an address by Dr. Weizmann, Dr. Wise reminded the delegates who attended the 2nd Zionist Congress in 1898, of the prophecy that Herzl had made in the same hall, that within fifty years the Jewish State would be a fact. A few days later, Dr. Wise, with visible emotion, pointed out to several delegates the place where he and Dr. Richard Gottheil had first met Dr. Herzl in 1898. On the way to one of the sessions of the Congress Dr. Wise also pointed out to us the place where Herzl stood on the bridge in Basel, and while gazing at the swirling waters below, spoke of the Jordan River in Palestine.

The final session of the Congress, and the picture of Dr. Wise and his friend Robert Szold arriving at the meeting wrapped up in heavy mufflers, remains stamped in memory. They had both caught cold, and friends pleaded with them to return to the hotel. But they were adamant about remaining until they could

campaign fell short of the mark by only a few hundred thousand dollars.

* * *

My recollections of Dr. Wise in the 1930's also must range over his vast activities and many public appearances, and some images are more pronounced than others. One of the sharper impressions which I retain was his role at the 17th World Zionist Congress in 1931, when he helped to elect Nahum Sokolow president of the organization. Dr. Wise sincerely believed that a change in leadership was needed, and that by electing Mr. Sokolow and a new executive, the Zionist movement would be in a better position to deal more firmly with the Mandatory Government in respect to Zionist claims in Palestine.

In the summer of 1936, at the convention of the Zionist Organization of America, Dr. Wise was drafted as its president. Although Dr. Wise was in Europe at the time, he heeded the call of the convention and accepted the post in which he served for two years.

The 20th World Zionist Congress in Zurich in 1937 debated the partition question. This was the recommendation of the Peel Commission after its investigation of the 1936 Arab riots in Palestine. Dr. Wise, Dr. Abba Hillel Silver, Robert Szold, Menachem Ussishkin, Rabbi Meyer Berlin and others were arrayed against partition. They felt that it allocated to the Jews barely one-fifth of the area west of the Jordan River, and that this area included a vast amount of land that had been classed as unfit for cultivation. Moreover, they contended, it separated important Jewish areas from each other by interposing Arab territory between them. On the opposite side were ranged Dr. Weizmann, David Ben-Gurion, Louis Lipsky, Moshe Shertok, Dr. Nahum Goldmann and Jacob Fishman, who maintained that the Zionists should take any sovereignty which was offered and seek adjustments afterward. The pro-partitionists prevailed, but another decade had to elapse before par-

who was concerned that no injury should befall the ZOA, and to avoid friction in the Congress, proposed a compromise, namely, to send a memordum to the World Zionist Congress (the memorandum was read by Julius Simon), which would express opposition to Dr. Weizmann's policies but also avow loyalty to Zionism.

In December 1925, American Zionists found themselves in the midst of a raging controversy. Dr. Wise, at that time chairman of the United Palestine appeal, was represented in the press as suggesting in a sermon that Jews accept the teachings of Jesus. Dr. Wise vehemently denied this construction of his sermon, but the more zealous Orthodox leaders seized upon the incident to demand his resignation as chairman of the United Palestine Appeal.

All who knew Dr. Wise's devotion to the Jewish people and Zionism of course refused to accept the press account as anything but a most patent misunderstanding of his remarks. At a session of the executive committee of the ZOA held on December 27, the entire day was devoted to the issue, with Louis Lipsky passionately defending Dr. Wise. Pressure for Dr. Wise's resignation was exerted by the late Rabbi Meyer Berlin. In fact, however, Dr. Wise had already submitted his resignation and the question was whether to accept it.

For the most part, Zionists accepted Dr. Wise's version of the story; Lipsky's eloquent plea for unity among American Zionists was also a strong factor in determining the ultimate disposition of the matter. Dr. Wise, supported by the philanthropist Nathan Straus who gave the UPA an additional $150,000 in Wise's honor, was given an overwhelming vote of confidence and retained the chairmanship.

Within a year, that is, by the time of the 1926 Zionist convention, Dr. Wise's inestimable value the movement was to be amply demonstrated. At the opening of the 1925 United Palestine Appeal campaign he announced that the UPA's goal was five million dollars, an incredible goal for that time. The

the most intensive in the history of American Zionism. It was marked by the emergence of a dynamic leadership and widespread activity. Many prominent figures in American Jewish life toured the country to speak in behalf of the movement, among them: Louis D. Brandeis, Dr. Harry Friedenwald, Dr. J. L. Magnes, Judge Julian W. Mack, Dr. Shmarya Levin, Louis Lipsky, Abraham Goldberg, Dr. Horace M. Kallen, Joseph Barondess, Z. H. Masliansky and others too numerous to mention.

Of course all this activity did not betoken a complete harmony of viewpoints and principles. Indeed, there were sharp and often bitter differences of opinion, so much so that eight months after the issuance of the Balfour Declaration, Dr. Wise, addressing the Zionist convention said:

> "I know not whether to be rejoiced or a little perturbed by the circumstance that the great number of our fellow Jews have become ready to hit the Zionist trail. The doors of the Zionists will always remain open. The doors will never be shut. Zionism is as ready today as it was twenty years ago to welcome any man who is prepared to subscribe not to his own theory about Zionism, but to the Basel Program.

MY MEMORIES of Dr. Wise in the early 1920's are like a series of snapshops some of which are in brighter and more steady focus than others. I see his commanding figure at the Zionist convention in 1920, offering an eloquent resolution expressing gratitude to the British government and people, to the United States and President Wilson for helping to achieve the San Remo decision.

Then I recall the hectic days after the Cleveland Zionist convention in 1921 when a break came in the Zionist ranks, following the withdrawal of the Brandeis group—Dr. Wise included—from the ZOA. At a meeting called by the group in Pittsburgh, the question arose as to whether to form a new Zionist organization in this country and also whether to participate in the forthcoming 12th Zionist Congress. Dr. Wise,

impressed the founder of political Zionism and Rabbi Wise was named English secretary for the entire sessions of the Congress. Dr. Herzl had formed a high regard for Rabbi Wise who, he felt, could aid the Zionist movement greatly.

But in those years of important activity when Dr. Wise's reputation was growing daily he never lost his characteristic sense of humor and perspective. Once, on the occasion of a "send off" given him on his first trip to Palestine, a Protestant minister who was one of the guest speakers and whose first name was Jeremiah, joked, "Dr. Wise, since you go the Holy Land, I believe you ought to change names with me. It's appropriate to come to the Holy Land with a biblical name." Dr. Wise smiled, "I do bring to the Holy Land a biblical name, S. stands for Shmuel."

* * *

On my return from Europe in September 1914 after the outbreak of the First World War, I carried with me a document signed by the Zionist leaders in Lemberg (Lwow), Dr. Michael Ringel, Dr. Leon Schreiber, Dr. Gershon Zipper and Moshe Frostig (the editor of the *Lemberger Tagblatt*). The document called on the American Zionist movement to assume the burden of responsibility that had been borne by European Zionists up to that point. "We do not know when this war will end," the memorandum stated, "nor whether we shall survive it. But the day will come when peace will be restored to the world, and 2,000 years of Jewish history call upon American Jewry to fulfill our aspiration for a Jewish national homeland in Palestine."

This document I brought to the office of the newly organized Provisional Zionist Committee, where I handed it to Jacob de Hass. Just as he finished reading the document, Dr. Wise walked into his office, and after listening to de Hass' summary of it, he turned to me and said, "We will not fail them. This new committee was created just for the purpose for which our brothers on the other side of the ocean are pleading."

The year 1915 stands out in my memory as one of

CONGRESS WEEKLY APRIL 20, 1954

My Recollections of Dr. Wise

JULIUS HABER

GREAT LEADERS OF MANKIND LEAVE BEHIND them not only their works or achievements which are wrought into the fabric of institutions they helped to create, but a spirit and continuous inspiration which are the more formidable for being impalpable. When affection is mingled with the reverence we feel for such men, then all memories of their deeds—the ordinary and human as well as the imposing—have a singular vividness and charm for us. Such a man was Stephen S. Wise, whose unfailing humor, brilliance and eloquence made the most ordinary occasion sparkle, and etch itself into the memories of those who knew and loved him.

How well I recall my first meeting with Rabbi Wise! It took place in 1907, when the Austro-Hungarian Zionist Society celebrated a Hanukkah Festival at the Folk Lyceum Hall in New York. Dr. Wise gave an address which enthralled the audience with its wisdom and ardor and which was studded with humor. I remember his final *kibbitz* which made the audience chuckle. "Budapest," he said, gave Jewry three great men, Max Nordau, Theodor Herzl —and Stephen Wise."

Actually, Dr. Wise was well known to American Zionists much earlier than 1907. In August 1898, Rabbi Wise and Dr. Richard Gottheil had met Herzl in Basel, Switzerland. The two American Zionists, both delegates to the second World Zionist Congress,

---

These impressions of Dr. Wise are an excerpt from a forthcoming book by Julius Haber, *titled* Memoirs of an American Zionist. *It is published on the occasion of the fifth anniversary of Dr. Wise's death.*

Richard Gottheil, professor at Columbia University in New York, who informed Herzl that he was organizing a society of Americanized Jews in New York. Stating that he expected to travel to several other cities with large Jewish populations in the interest of the Zionist movement, Gottheil asked for material about the Congress. Dr. Herzl was very much pleased by Gottheil's offer to work for the movement and replied immediately; this marked the beginning of the friendship which developed between Herzl and the Gottheil family.

On April 2, 1898, Dr. Gottheil informed Herzl that he and friends had organized the Federation of American Zionists, with Rabbi Stephen S. Wise as secretary and himself as president. Four months later, Gottheil, Mrs. Gottheil and Rabbi Wise met Dr. Herzl for the first time, in Basle, where they came as delegates to the Second World Zionist Congress. At the opening of the Congress, Dr. Herzl asked Wise to act as the secretary for English during the sessions. Before Wise departed for America, Herzl requested him to send in reports on Zionist as well as other Jewish activities in the United States for publication in the Zionist weekly, *Die Welt,* which Herzl had founded.

In a letter dated November 20, 1901, Dr. Gottheil informed Herzl that the Federation of American Zionists had begun publishing a monthly magazine, *The Maccabean,* with a promising young Zionist named Louis Lipsky as its editor.

Later, at our Eighth Zionist Convention in Pittsburgh, June, 1905 — we again learned of Herzl's deep interest in the United States through a message sent to the convention by David Wolffsohn, his successor as President of the World Zionist Organization. Wolffsohn revealed that Herzl had always been intrigued by America's democratic system, its concepts of freedom, its great national talent for practical achievement; he had often expressed the wish that more American Jews would take an active part in the Zionist movement. Wolffsohn ended his message to us by quoting Herzl's own words: "Our strength lies with the Jews of America; I hope that they will not fail us."

dau, as well as a copy of a speech Herzl had delivered in London several months earlier.

Herzl referred her to Dr. Nordau in Paris and to Jacob de Haas in London for the material she had requested; he also mentioned that the first Congress would be held in Munich and that he hoped to meet her there. From this letter it is apparent that Herzl still hoped at that time to overcome the opposition of the German Reform Rabbinate, which had lodged a bitter protest with the German government against the Zionists' plan to convene their first World Congress on German soil. The protest, as we know, was successful — so much so that the German Rabbis came to be known as the "Protest Rabbiner." In any event — and perhaps, in the light of subsequent Zionist history, it was all for the best — the Congress convened on September 1, 1897, in the traditionally neutral city of Basle, Switzerland.

At the Congress, Dr. Herzl again indicated his interest in the American Zionist movement. A New York attorney named Adam Rosenberg, a member of the Zionist Society "Shovei Zion," had stopped off in Basle in order to witness the First Congress — on his way home from Palestine where he had negotiated the purchase of land for his group. Herzl asked him to address the assembly on Zionism in America and to tell the delegates of his trip to Palestine. The following day, Herzl asked Rosenberg to serve with Dr. Max Nordau, Dr. Max Bodenheimer and Dr. Nathan Birenbaum on the committee which shaped the Basle Program to be adopted by the Congress.

Dr. Herzl was happy to see four Americans attending the Congress. In addition to Adam Rosenberg and Rose Sonnenschein, there were David Trietsch and the Reverend Dr. S. Schaffer of Baltimore. Five weeks after the Congress, Herzl received his first letter from Dr.

man, my friend informed me, was a Turkish spy sent by his government to ascertain what was being done and contemplated at the Congress, and it was due to his presence that Zionism was not discussed at the gathering.

"Herzl asked me to speak before the Congress and give the American point of view on Zionism, which I did; afterwards, my remarks were translated into German by Dr. Max Nordau. Finding a list of some thirty-five speakers who still remained to be heard, Herzl asked that their speeches be limited to five minutes each. At the conclusion, Herzl took the stand to reply. Such satire, such invective, such oratory I have never heard. He tore to shreds his opponents' arguments. Now convulsed with laughter, now storming with applause, he moved the Congress in a way impossible to describe.

"A similar triumph was his," Sulzberger concluded, "on the night when the Russian delegates were about to secede and it was his great personality which won them back. Upon whose shoulders his mantle will fall and whether there be shoulders capable of carrying it, time alone can tell."

HERZL was keenly aware of America's importance in the world Zionist picture; his intensive correspondence with Dr. Gottheil reveals his interest in the growth of Zionism in the United States and his constant concern with the response of the American Jewish masses to this new political movement.

But Herzl's first communication with an American who was attracted to political Zionism antedates his letters to Dr. Gottheil; on May 8, 1897, four months before the first World Zionist Congress, he replied to a letter from Mrs. Rose Sonnenschein, then vacationing in Carlsbad, who had written to Dr. Herzl the week before, asking for his photograph and that of Dr. Nor-

precious hours, related without the rhetoric of the public speaker, but told with simple dignity and restraint, constituted a more stirring eulogy of Herzl than all the words uttered in his praise that day of August 17, 1904.

Mr. Sulzberger described a scene at the Basle synagogue where he had gone with Herzl to worship on Saturday morning in the summer of 1903. After Herzl had been called to the Torah and the portion of the week had been read, Herzl made an offering to the synagogue of 800 Swiss francs — about $160.

"Standing there at the desk where the Torah was read, wearing his *tallith* and silk hat, he was the very picture of Jewish manhood," Sulzberger recalled. An artist might paint him thus, and without the slightest idealization, make an ideal picture. Tall, handsome, black-bearded, clear-eyed, erect in bearing, suave in manner, he looked as a Prince of Israel ought to look.

"Again, I met Herzl in his hotel, in the company of several important personalities, including Dr. Harry Friedenwald and Israel Zangwill. While Herzl spoke, Zangwill was sitting, as was his habit, with closed eyes. Herzl said, 'Don't go to sleep, Israel!' and quick as a flash came Zangwill's reply: 'The God of Israel slumbereth not, nor sleepeth — but Israel himself sometime does!'

"The range of thought that evening was astounding," Sulzberger continued; "French, German and English literature, poetry and art, the drama — everything but Zionism. This latter fact rather puzzled me until we were returning to our hotel, when one of the Englishmen in the party explained the mystery. As we were entering the smoking-room of the Trois Rois Hotel, a man attached himself to Herzl, taking him by the arm and accompanying him. Herzl introduced him to us as our very good friend, a Pasha, of Constantinople. This

the Federation of American Zionists held a Herzl Memorial meeting at Carnegie Hall. The city poured forth its Jewish population for this solemn occasion; prominent Zionists from many parts of the country came to New York to attend and some of them to speak at the meeting.

The famous Boys' Brigade, an early Zionist experiment in combating juvenile delinquency among the youth of the lower East Side, turned out in full force to march from Grand Army Hall, at the foot of Second Avenue, to Carnegie Hall, at 57 Street and Seventh Avenue. Dressed in their crisp, dark blue, brass-buttoned uniforms, they marched solemnly along, bearing black-draped Zionist flags — an inspiring tribute to Zionism's constant preoccupation with youth and its problems.

Hyman Davidson, a member of pre-Herzlian Ohavei Zion (Lovers of Zion) and one of the founders of the Order B'nai Zion, CAME FROM PHILADELPHIA ~~together with~~ Dr. Harry Friedenwald, recently elected president of the Federation of American Zionists, had come to address the gathering in English. The Rev. Dr. Adolph Radin, though he was not understood by many, won a thunderous ovation when he elected to speak in Hebrew. The beloved Rev. Zvi Hirsch Masliansky, the most effective orator for Zion, spoke in Yiddish; he reached the hearts of all those present with a moving eulogy of Herzl.

DESPITE the more imposing appearance and greater oratorical eloquence of these and other speakers, it was Cyrus L. Sulzberger, vice president of the Federation of American Zionists, who was most appreciated by his American followers. He had seen Herzl during the Sixth World Zionist Congress at Basle the previous summer; he had spent a great deal of time in the company of the departed leader, and his recollections of those

of accurate news reporting: it carried a special cable from Vienna, reporting that literally millions of Jews throughout Europe were weeping at Herzl's loss. His death, the cable continued, was a calamitous shock; for eight years, Jews everywhere had regarded Herzl as the most significant figure in modern Jewish life — and this, despite the fact that a decade earlier, he had been virtually unknown to the Jewish world. He had given Zionism new meaning; he had brought it out of the ghetto and into the political arena of the world, attracting to the movement such men as the great Dr. Max Nordau, the famous Italian scholar Lombroso and the brilliant English novelist, Israel Zangwill. His death, the article concluded, left a gaping void in the Zionist ranks and there was none to fill it.

On the next day, Tuesday morning, July 5, I had occasion to be on Cook Street, in the Williamsburg Jewish section of Brooklyn. People everywhere were wearing black-rimmed lapel buttons bearing Herzl's picture. I was amazed at this almost unanimous display of sentiment and inquired of the man I was visiting whether all these people belonged to the Zionist movement or showed active Zionist sympathies. He replied that few, if any of them, would so much as buy a shekel or contribute to the Jewish National Fund, let alone join a Zionist society; nevertheless, the news of Herzl's death had struck like a bolt of lightning; it had clutched at the hearts of Zionist and non-Zionist alike.

But people do not go on mourning forever. Within a week or two, both Herzl and Zionism had been banished from their minds, and it remained for the nucleus of the Zionist movement to carry on the battle for Jewish statehood.

Six weeks after Herzl's death, on Sunday, August 17,

witz addressed the throngs which crowded the Synagogue. Outside, Montgomery Street was choked from wall to wall of the tenements that lined it, with thousands of grieving Jews.

Two days later, a similar meeting was held at the Rumanian Shul on Rivington and Orchard Streets, where Dr. David Blaustein, superintendent of the Educational Alliance, Rabbi Sokolsky and Jacob de Haas, secretary of the Zionist Federation and a close friend of Dr. Herzl, paid tribute to the departed leader. In the streets around the synagogue, countless young Zionists, unable to gain admission to the meeting, strained their ears to catch a word, a phrase of the speeches that drifted indistinctly through the open doors.

Speculation already ran rife as to who would succeed Dr. Herzl. There was frequent mention of Oscar Strauss, former United States Ambassador to Turkey and a member of the two-man American delegation to the Peace Tribunal at The Hague. Many Zionists protested that he was not known to be active in the Zionist movement. "But he is a good Jew," came the reply, to which the young Zionists retorted, "Not good enough, not big enough to wear Theodor Herzl's mantle!" For Herzl, to them, was more than a mere ambassador; he was the Jewish President in the Diaspora and his capital was spiritual Zionism.

For days, the Yiddish press was filled with news, with articles and special features on Theodor Herzl. The headline in the *Jewish Morning Journal* on July 5 read: "Zion in Mourning! Conference with von Plehve [Russian Minister of Interior at the time of the Kishinev pogrom] and Uganda [East Africa] Battle at Sixth Zionist Congress Hastened Herzl's Death."

Even the *Forward,* at that time the Yiddish daily organ of the Socialist Bund, which had fought Zionism from its inception, had to drop its prejudices in favor

Word of Herzl's death had been received the night before. Zionist clubrooms were crowded with people, some weeping openly, unashamedly; others, still too stunned for emotion. We had known for nearly a year that Herzl was ailing, that his great heart was running down under the continued strain of his dedicated task. We had known, from Dr. Stephen S. Wise's two-and-a-half month old report from Vienna, where he attended the meeting of the Actions Committee, that Herzl was finally displaying alarming signs of illness and a vast fatigue. We had known — and yet, knowing that no human could stand up under the burden of responsibility, the punishing task that Herzl had assumed, we still had no prescience of tragedy, no sense of impending loss. For death comes to mortals — and Herzl, in the seven brief years since the First Zionist Congress, had already achieved immortality. In his lifetime, he had become a legend — and legends do not die.

The newspapers that morning carried other news of triumph and tragedy: the S.S. Norge, en route from Sweden to New York, had gone down at sea with 700 passengers aboard, among them 200 Jewish immigrants from Russia; and the Russians, tasting the bitter dregs of defeat in the Russo-Japanese War, had agreed to surrender Port Arthur to the victorious Japanese forces. But our sorrow over the disaster at sea, our elation at the downfall of a hated oppressor nation, were dwarfed by the somber shadow of our personal loss. Herzl was dead.

The United Zionist Societies, at that time an independent group not affiliated with the Federation of American Zionists (now the ZOA), arranged a memorial meeting for the following evening, July 5, at the Senier Shul on the lower East Side. Dr. Joseph Bluestone, Rabbis Zisel Rubinstein and Moishe Zvi Rabino-

AMERICAN ZIONIST, JUNE 1954

When Herzl Died

by JULIUS HABER

IN THE TYPICALLY AMERICAN NEIGHBORHOOD WHERE I lived on Vanderbilt Avenue in Brooklyn, N. Y., the early morning of July 4, 1904 was a typical Independence Day — clear-skied, cheerful, and at eight in the morning, already warming up, with a strong hint of humidity in the Summer air that promised thunder-showers before evening. Every house along the avenue flew its bright American flag; an easy, drowsy indolence pervaded the air.

The sun was shining, the flags were flying on the lower East Side, in New York too, when I arrived there later that morning. But the flags were draped with black. From several buildings which housed Zionist clubs, the blue and white flags of Zion, also bordered in black, were at half-mast. Windows were draped in mourning, displaying pictures of Dr. Theodor Herzl. I did not need the confirmation of newspaper headlines to tell me that Herzl was no longer with us; that a chapter in the history of Zionism was irrevocably closed.

Zionists throughout the world will mark next month the 50th anniversary of the passing of Dr. Theodor Herzl. This reminiscence of the reaction of American Jews to that event is taken from the forthcoming volume by Mr. Haber entitled "The Memoirs of an American Zionist."

UNITED NATIONS NATIONS UNIES

NEW YORK

CABLE ADDRESS · UNATIONS NEWYORK · ADRESSE TELEGRAPHIQUE

FILE NO.:

June 8, 1954

Dear Mr. Haber,

To my regret, a recent official visit to Puerto Rico has delayed my acknowledgement of your letter of June 2, which is deeply appreciated. Your expression of confidence and good will has meant more to me than I can say during a period of crisis which was as unpleasant as it was unexpected.

I thank you for your thoughtfulness.

Sincerely yours,

Ralph J. Bunche

Ralph J. Bunche

JERUSALEM POST, MAY 19, 1954

Readers Letters

DR. RIEGER

Editor, The Jerusalem Post

Sir,—On the 30th day of Dr. Rieger's death, I should like to call your attention to a few details in his career that were not mentioned by *The Jerusalem Post* in its report of April 19.

As early as 1925, Dr. Rieger attended the 28th Annual Convention of the Zionist Organization in Washington. At that convention, the Zionist student organization, "Avukah," was founded. Dr. Rieger, Dr. Shmaryahu Levin, Miss Henrietta Szold, Mr. Louis Lipsky, Dr. Abraham Koralnik, Mr. Maurice Samuel and Dr. Norman Sa[illegible] addressed the delegates. Dr. Rieger, who with Dr. Shalom Spiegel came to the United States in the interest of the Palestine Youth Movement, was also active in the American halutz movements.

I am sure that Jews in the United States who knew Dr. Rieger share with us the sorrow of the death of such an able man.

Yours etc.,

JULIUS HABER

Holon.

throngs which crowded the Synagogue. Outside, Montgomery Street was choked from wall to wall of the tenements that lined it,. with thousands of grieving Jews.

Two days later, a similar meeting was held at the Rumanian Shul on Rivington and Orchard Streets, where Dr. David Blaustein, superintendent of the Educational Alliance, Rabbi Eskolsky and Jacob de Haas secretary of the Zionist Federation and a close friend of Dr Herzl, paid tribute to the departed leader. In the streets around the synagogue, countless young Zionists, unable to gain admission, strained their ears to catch a word, a phrase of the speeches that drifted indistinctly through the open doors.

Speculation already ran rife as to who would succeed Dr. Herzl. There was frequent mention of Oscar Strauss· former United States Ambassador to Turkey and a member of the two-man American delegation to the Peace Tribunal at The Hague. Many Zionists protested that he was not known to be active in the Zionist movement. "But he is a good Jew," came the reply, to which the young Zionists retorted, "Not good enough, not big enough to wear Theodor Herzl's mantle!" For Herzl, to them, was more than a mere ambassador; he was the Jewish President in the Diaspora and his capital was spiritual Zionism.

For days, the Yiddish press was filled with news, with articles and special features on Theodor Herzl. The headline in the **Jewish Morning Journal** on July 5 read: "Zion in Mourning! Conference with von Plehve (Russian Minister of Interior at the time of the Kishinev pogrom) and Uganda (East Africa) Battle at Sixth Zionist Congress Hastened Herzl's Death."

The **Forward** had to drop its prejudices in favor of accurate news reporting; it carried a special cable from Vienna, reporting that literally millions of Jews throughout Europe were weeping at Herzl's loss. His death, the cable continued, was a calamitous shock; for eight years Jews everywhere had regarded Herzl as the most significant figure in modern Jewish life—and this, despite the fact that a decade earlier, he had been virtually unknown to the Jewish world He had given Zionism new meaning; he had brought it out of the ghetto and into the political arena of the world, attracting to the movement such men as the great Dr. Max Nordau, the famous Italian scholar Lombroso and the brilliant English novelist, Israel Zangwill. His death, the article concluded, left a gaping void in the Zionist ranks and there was none to fill it.

On the next day, Tuesday morning, July 5, I had occasion to be on Cook Street, in the Williamsburg Jewish section of Brooklyn. People everywhere were wearing black-rimmed lapel buttons bearing Herzl's picture. I was amazed at this almost unanimous display of sentiment and inquired of the man I was visiting whether all these people belonged to the Zionist movement or showed active Zionist sympathies. He replied that few, if any of them, would so much as buy a shekel or contribute to the Jewish National Fund, let alone join a Zionist society; nevertheless, the news of Herzl's death had struck like a bolt of lightning; it had clutched at the hearts of Zionist and non-Zionist alike

NEWS
—AND—
VIEWS

When Herzl Died.
Deep Mourning on New York's East Side.
Memorial Meetings in Synagogues.
Julius Haber Speaks.

— By DR. S. MARGOSHES —

GUEST COLUMN
By JULIUS HABER

In the typically American neighborhood where I lived on Vanderbilt Avenue in Brooklyn, N. Y., the early morning of July 4, 1904 was a typical Independence Day — clear-skied, cheerful, and at eight in the morning, already warming up, with a strong hint of humidity in the Summer air that promised thundershowers before evening. Every house along the avenue flew its bright American flag; an easy, drowsy indolence pervaded the air.

The sun was shining, the flags were flying on the lower East Side, in New York too, when I arrived there later that morning. But the flags were draped with black. From several buildings which housed Zionist clubs, the blue and white flags of Zion, also bordered in black, were at half-mast. Windows were draped in mourning, displaying pictures of Dr. Theodor Herzl. I did not need the [illegible] of news headlines to tell me that [illegible] was no longer with us: [illegible] apter in the history of [illegible] was irrevocably closed.

Word of Herzl's death had been received the night before. Zionist clubrooms were crowded with people, some weeping openly, unashamedly; others, still too stunned for emotion. We had known for nearly a year that Herzl was ailing, that his great heart was running down under the continued strain of his dedicated task. We had known from Dr. Stephen S. Wise's two-and-a-half month old report from Vienna, where he attended the meeting of the Actions Committee, that Herzl was finally displaying alarming signs of illness and a vast fatigue. We had known — and yet, knowing that no human could stand up under the burden of responsibility, the punishing task that Herzl had assumed, we still had no prescience of tragedy, no sense of impending loss. For death comes to mortals —and Herzl, in the seven brief years since the First Zionist Congress, had already achieved immortality. In his lifetime, he had become a legend—and legends do not die.

The newspapers that mornin carried other news of triump and tragedy: the S.S. Norge, e route from Sweden to Nev York, had gone down at sea wit 700 passengers aboard, amon them 200 Jewish immigrant from Russia; and the Russians tasting the bitter dregs of defeat in the Russo-Japanese War, had agreed to surrender Port Arthur to the victorious Japanees forces. But our sorrow over the disaster at sea, our elation at the downfall of a hated oppressor nation, were dwarfed by the somber shadow of our personal loss. Herzl was dead.

The United Zionist Societies at that time an independent group not affiliated with the Federation of American Zionists (now the ZOA), arranged a memorial meeting for the following evening, July 5, at the Senier Shul on the lower East Side. Dr. Joseph Bluestone, Rabbis Zisel Rubinstein and Moishe Zvi Rabinowitz addressed the

.CONGRESS WEEKLY, OCTOBER 31, 1955

Had it not been for the determined stand taken by Dr. Magnes in 1905, that first, precedent-setting demonstration might never have taken place. It was he who held out against all opposition to the march and allayed the anxieties of even the most active Jewish leaders of the time, who feared that the demonstration might be regarded in an unsympathetic light by our non-Jewish neighbors, which would seriously damage the fund-raising campaign and other efforts to aid the Jews in Russia. How completely groundless these fears were can be judged by the fact that a week after the demonstration, Schiff was able to report that a million dollars had already been forwarded to the relief authorities in Russia, including a $10,000 check from E. H. Harriman, a non-Jew, and the father of the present Governor of the State of New York. In the interval between the demonstration and this announcement, nearly $250,000 had poured into the fund, stimulated in a great measure, no doubt, by the sympathy the protest march had aroused.

paper, black handkerchiefs—whatever they could find or improvise. As the marchers passed Broadway and Tenth Street, the bells of the Grace Episcopal Church on the corner tolled out the melody of Hatikvah, as an expression of sympathy with the Jews.

THIS WAS THE FIRST DEMONSTRATION of such magnitude ever held by New York's Jews, and it had not been organized without opposition from several sources. There were those who opposed the Self-Defense Association. Others felt that such mass public displays focused too much attention on the Jews and exposed them to the scrutiny of their non-Jewish neighbors.

But these elements failed to reckon with the intense emotion which gripped the people, who were neither too ashamed nor too shy to demand that the U.S. Government intervene to stay the hand of the Russian murderers before more Jewish blood could be shed. A great many people felt that the demonstration had had a useful effect, if only as a precedent. Louis Lipsky, at that time managing editor of the *American Hebrew,* described it as a most solemn protest which the non-Jewish world would be compelled to note and which Washington could not ignore as an indication of public sentiment.

In this respect, he was not only correct; he was prophetic. The efficacy of mass action as a means of expressing sympathy for those suffering injustice and focusing attention on a problem, has been repeatedly demonstrated since that time. It was one of the most potent means of forcing the issue some forty-odd years later, when the establishment of the State of Israel hung in the balance. Concerted public protests, demanding fulfillment of our government's pledge to support the creation of a Jewish State, helped sway many influential and undecided people in government to the side of justice for Israel.

CONGRESS WEEKLY, OCTOBER 31,1955

On Sunday evening, December 3, a protest meeting was held by the Self-Defense Association in Grand Central Palace, at Lexington Avenue and 47th Street, New York, under the chairmanship of Dr. Magnes. Professor Richard Gottheil, a former president of the Federation of American Zionists, took the Jews to task for their lack of preparedness. Dr. Magnes, with fiery eloquence, castigated the Jews for their inaction.

"You are strong men," he told the assembled thousands, "yet your people are beaten down. There are those who stand aside and say that the Christian world should be ashamed. I declare that ours is the reproach.

"We should rise as heroes, but we are weak, and fawn and bend the back. We, of all Europeans, have acted as the Christ taught, and turned the other cheek when smitten. That we bent to the whip of the Cossacks is as much a reproach to you and to me as is the self-defense of our brethren in Russia an honor to them."

The following afternoon, virtually all normal activity on the lower East Side came to a halt as 150,000 Jews, led by Dr. Magnes, assembled for a mass demonstration and protest march. All stores and places of business along the route of the procession closed down. Morris Margulies then a high school student, who in later years became national secretary of the Zionist Organization of America, described the scene for the *Maccabean,* the monthly publication of the Federation of American Zionists. For blocks on end, as the marchers proceeded to Union Square, the streets were choked with men, women and children, many of them bearing Zionist and American flags draped in black. As they passed along Allen Street, Jews in poor, drab tenements along the way hung signs of their grief and mourning out of the windows—black stockings, black

perative. The condition of the Jews in Russia is frightful." Nor was this the last of these communications detailing further atrocities. Even Odessa, one of the seats of Russian culture and refinement, had suffered these outbursts. Eliahu Abraham Lubarsky, a prominent Zionist and tea merchant, who had been in Odessa on a buying expedition when the pogroms broke out, described in his report scenes of incredible horror in that city.

It was obvious, of course, that Czar Nicholas II had manipulated these pogroms. Their range and timing, their simultaneous eruption throughout Russia, the complete license with which the notorious Black Hundreds, the hooligan scum of Russia, had carried out these assaults, indicated all too clearly a single overall plan, geared to strike at an appointed hour in an organized, prearranged program of terror.

Nor were the motives of the pogroms a mystery. This was no spontaneous, undirected uprising of the Russian peasantry against the Jews; this was a calculated program of annihilation, directed primarily at the leaders of the rising tide of revolt, and using the attacks on the Jews as a cover and as a means of diverting the slowly awakening Russian masses from the sources of their misery and oppression.

Despite the horrible consequences of the pogroms, however, one heartening note emerged. This time, unlike the Kishinev massacre, the Jews, poorly armed as they were, stood up against their attackers in many instances, displaying great courage instead of the passivity of the Kishinev Jews. And when, on November 24, Jacob H. Schiff announced that over $650,000 had already been sent to aid Russian Jewry, it was also announced that a "Self-Defense Association" had been formed, headed by Dr. Magnes, to raise funds for equipping self-defense units in Russia.

that city alone was estimated at more than three million dollars. In Kairarash, a town in Bessarabia, 59 Jews had been killed and the entire town had been burned to the ground. In Ekaterinoslav, three days of rioting had resulted in considerable loss of life and the destruction of over 200 shops and 130 homes. Rostov-on-Don reported 7000 Jewish homes looted and the synagogue destroyed by fire. In the five days from October 31 to November 4, the correspondent of the London *Daily Telegraph* estimated that over 15,000 Jews had been killed and 100,000 injured; the Russian novelist, Maxim Gorki, placed the estimated number of deaths at 25,000.

In the wake of these shocking revelations, a committee was quickly organized in this country to mobilize aid for the victims of the pogroms. Oscar Straus, former U.S. Ambassador to Turkey, was named chairman; Jacob H. Schiff, banker and philanthropist, was named treasurer; and Cyrus L. Sulzberger, vice president of the Federation of American Zionists, was made secretary of the committee.

On November 15, Schiff received word from Baron Ginsburg, in St. Petersburg, that the pogroms had not yet subsided; the Russian countryside was still erupting with attacks upon the Jews. Help was urgently needed —and that help was quickly forthcoming. During the first week, the committee raised over $300,000; London, Baron Rothschild cabled, had responded with $250,000, and Paris had already collected $125,000.

From Cologne, Germany, David Wolffsohn, president of the Inner Actions Committee of the World Zionist Organization, cabled an urgent appeal: "Hold public meetings to arouse public opinion. Collect money for the relief of the victims and more important, for the means of self-defense. Immediate aid is im-

CONGRESS WEEKLY, OCTOBER 31,1955

Mass Action Fifty Years Ago

JULIUS HABER

IT IS TYPICAL OF ALL PEOPLE, BUT ESPECIALLY OF the Jews, that it takes the direst sort of emergency to rouse their sense of unity. When tragedy strikes, the response is immediate. Unfortunately, no means have been found to evoke that responsiveness without the goad of outrage and bloodshed.

Both of these stimuli were present in the stark reports that reached the United States in the early part of November, 1905. For several days the English press had carried random stories of renewed violence directed against the Jews, but the first direct report, revealing the enormity of the Russian terror, came in a cable to Dr. Judah L. Magnes, then secretary of the Federation of American Zionists (now ZOA), from Rabbi M. Temkin of Yelisvegrad, a noted Zionist leader. The report revealed that new pogroms had broken out, surpassing in wanton brutality the anti-Jewish outbursts of the Kishinev massacre in 1903. Calling for immediate aid to the victims of the pogrom, Rabbi Temkin's cable revealed that there were many dead and wounded, that numerous homes and places of business had been destroyed.

At the same time other prominent New Yorkers received cablegrams, relayed via Switzerland and other European countries, giving details of other assaults upon the lives and property of Jews throughout Russia. In Kishinev, so recently the scene of horror and bloodshed, the Jews of the city had been subjected to new cruelties; over 300 houses had been burned and 600 Jewish families made destitute. Property damage in

ures of our country and our era, from Professor Gottheil and Zvi Hirsch Masliansky to Cyrus L. Sulzberger, and the beloved Henrietta Szold, to Stephen S. Wise and Judah L. Magnes — to the dozens and scores of others who, each in his own way, helped to shape Jewish history in the past five decades.

He will find unusual flashes of insight into the men who led Israel back to statehood: Chaim Weizmann, David Ben Gurion, Isaac Ben Zvi, Abba Hillel Silver and Moshe Sharett among others; he will find a shrewd and revealing evaluation of the events that determined the ultimate outcome of two thousand years of burning devotion to the vision of *Shivat Zion.* And all of this is narrated with a skill and insight that will make this book of inestimable value to all students of Jewish and Zionist history.

Louis Lipsky

this century paint a vivid picture of the struggles of Zionism to gain a foothold among the masses of New York Jewry — and bring into sharp focus many of the dedicated men and women who participated in that struggle.

But this is more than mere memories; Haber's book is a running narrative of the events that shaped modern Jewish history, from the early World Zionist Congress and Zionist conventions in America through the precarious and crucial weeks and months when the fate of Israel hung in the balance in the United Nations; from the early ideological battles between the youth of Galicia and their elders through Israel's brave and triumphant fight for independence against Arab aggression. And throughout his story, he is an on-the-spot narrator, sometimes in the role of spectator, sometimes as a participant — as, for example, in World War I, when he was, in effect, instrumental in the creation of a Jewish Relief Committee. His account of the weeks he spent in Europe at the outbreak of World War I, of his meetings with leaders of East European Jewry, of the desperate plight of Jews caught up in the toils of a conflict in which they were to become political pawns of the warring powers; the story of his own desperate efforts to get out of Europe with a vital message for American Jewry from their brethren in the war-torn areas of the continent, shed a new and revealing light on the confusion, the agony, the tragic urgency of the Jewish plight in those hectic and harrowing days.

But more than that, Haber's sensitive, sympathetic sketches of the great personalities of Zionism; his brooding, humorous, often tender portraits suffuse this book with a warmth that is the essence of the man himself. His recollection of sidelights in their lives, such as the story of Herzl and the organ-grinder, Shmaryah Levin and his "Hasid" or his deeply moving passages on Naphtali Herz Imber, are in themselves sufficient justification for writing and reading this book.

The reader will find within its pages appreciations and intimate glimpses of many others among the distinguished Jewish fig-

The Odyssey of an American Zionist

Introduction Louis Lipsky

In the extensive literature on Israel and Zoinism, this book is most welcome — not alone because it covers half a century from the viewpoint of an American Zionist, but because it sheds added light on many events within the fifty-year span of Herzl's prophecy, recalls many significant yet forgotten incidents in the history of the Zionist movement, both in America and abroad, and presents from a new angle many of the major and minor figures in world Zionism over that period of time.

Mr. Haber has brought to the writing of his book a remarkable capacity for recalling details and a passion for accuracy that professional historians might well envy. But more than that, the book reflects a sensitivity of perception that accounts for many stirring passages in his fifty-year narrative of the growth of Zionism in America, in Europe, and in Israel.

Haber himself is something of a phenomenon. Never a "professional" Zionist, he managed, by a strange divination, to be present at many of the vital events in Zionist history; and his own participation, as a contributor, as a fund-raiser, as a pioneer in many significant phases of Israel's development, though modestly presented, are in themselves a significant part of American Zionism's contributions to the establishment of the State of Israel.

His recollections of Zionism in its earliest stages and its impact on such typically East European communities as Boiberke, where he spent his childhood and early youth, reveal a sympathetic and penetrating perception even at an early age; his vignettes of Jewish life in New York during the early years of

TEMPLE BETH EL
CEDARHURST, LONG ISLAND, N. Y.

DR. EDWARD T. SANDROW, RABBI

STUDY CEDARHURST 9-0097
OFFICE CEDARHURST 9-6930

February 7, 1956

Mr. Julius Haber
711 West End Ave.
New York, N.Y.

Dear Mr. Haber:

Many thanks to you for sending me your book "The Odessey of an American Zionist". I immediately indulged myself by going through many parts of it. It is most stimulating and of tremendous value as an historical text.

The anecdotes and the events described are invaluable for an understanding of the development of Zionism in America. It also contains interesting biographical material where the Habers are concerned. For myself, I am delighted that you wrote it.

With best wishes,

Cordially,

Edward T. Sandrow

ETS:mn

THE JEWISH LEDGER, NEW ORLEANS, LA.
FEBRUARY 10, 1956

Books of Interest

THE ODYSSEY OF AN AMERICAN ZIONIST: A Half-Century of Zionist History, by Julius Haber with an introduction by Louis Lipsky, Twayne Publishers, New York, $6.00.

Written by a veteran American Zionist, this book encompasses more than 50 years of Zionism from the very inside of the movement in the United States to the sweeping events in Europe and the Middle East which led to the establishment of the State of Israel. The reader will discover in Mr. Haber's telling of the story of how Zionism developed and how it led to statehood appreciations and vignettes of all the Jewish immortal leaders of our era—from Theodore Herzel to Stephen S. Wise, to Judah Magnes, to Louis Lipsky and dozens of others who made Jewish history during the past five decades.

The detailed descriptions of the gradual development of Palestine—the history of the United Nations vis a vis the Holy Land—the impact of Israel on Jews all over the world and in the United States in particular, are all narrated in this volume with authority and skill.

The author is one of the dedicated passionate men who collected money for Palestine, who helped establish Zionist groups, who attended Zionist conventions in this country and Zionist congresses abroad, who was present throughout the United Nations sessions, in this country and in Palestine, which dealt with the future of Palestine and who knew intimately the great and near great in Zionist and Jewish life.

SEYMOUR B. LIEBMAN
ATTORNEY AT LAW
MEMBER FLA. & N. Y. BAR

HAROLD ROSEN

605 LINCOLN ROAD
MIAMI BEACH, FLORIDA

PHONE JEFFERSON 8-5646

February 10, 1956

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York City

Dear Julius:

Just a line to let you know that I have completed your book. To say that I enjoyed it immensely is putting it mildly, and knowing you and so many of the people whose names appear in the book, I vicariously lived your last fifty years with you.

Gil is now getting on the job and you should be getting favorable reports in the very near future.

Best wishes for your health and kindest personal regards.

Sincerely yours,

Seymour

SEYMOUR B. LIEBMAN

dition, and the overwhelming majority of its people sensed the justice that was Zionism's thesis.

It was well of Haber merely to tell the story, without too much effort at assessment and evaluation. It was also well of him to have escaped the nostalgic pitfall.

Louis Lipsky, in his introduction, notes that Haber's sidelights on many of the personalities he mentions in the book "are in themselves sufficient justification for writing and reading this book."

One of those sidelights is worth recounting here, since it deals with a much maligned man, Naphtali Herz Imber, destined for eternity through authorship of "Hatikvah." It was a cold Sabbath morning in midwinter when Imber, an habitué of the Bowery, saw a woman pleading with a group of Bowery characters. She was looking for a *Shabbes goy* to heat her stove. Suddenly it occurred to Imber to play the role of a *Shabbes goy.* His sins had been many, real and reputed, and surely this transgression wouldn't alone upset the delicate balance that is maintained in heaven. If he struggled with a sin now, it was not because he was stricken by so bold a thought but because he feared his hesitancy would keep the woman's brood from needed warmth —a greater sin. When he reached the top floor of the tenement building where the woman lived, he found six rickety youngsters sitting huddled together on a cot as they tried to warm each other. Imber lit the stove and life lit up in the faces of the youngsters. The woman thanked him and rewarded him with a glass of whiskey and *chaleh.* As she went to refill the glass, Imber searched his pockets, found a few spare nickels and pennies and placed them on the table to the bewilderment of the children. As he was leaving the house, the woman called him back, telling him he had forgotten something. But Imber had not forgotten. "In his own wretched poverty, he had remembered that someone else's need can be more desperate than one's own." This facet of Imber's character is indeed worth remembering.

Five Decades of American Zionism

THE ODYSSEY OF AN AMERICAN ZIONIST. A Half-Century of Zionist History.

By Julius Haber. With an introduction by Louis Lipsky. Twayne Publishers, New York, 1956. 399 pp. and an Index. $6.00. (Special price to ZOA members, $4.00, through ZOA Bookshop only.)

Reviewed by
NATHAN ZIPRIN

SINCE the rise of Israel there has been a rich outpouring of literature on the miracle and the men who wrought it with effort of hand and head and prayer. The early elation is perhaps not as perceptible in the land as it was in the beginning days of the great fulfillment, but the rejoicing of the individuals who nurtured the dream and partook in its fulfillment is a treasure neither time nor tide can tarnish or ever devaluate. The men who were part of its making will always recount the tale, and whether the story is told in artistry or simple semantics we who were of the weavers will always listen in enchantment.

"The Odyssey of an American Zionist," a most apt title, is neither an attempt at history nor autobiography in the generally accepted connotation of that word, though it bears the earmarks of both. It is, rather, the story of a man in the hub of a movement—Zionism—and of the countless hands which wove the pattern whose emergence was Israel.

Haber's story encompasses more than five decades, going back to the Galician *shtetl* of his birth where the *Hassidim* threatened violence to a would-be-speaker who sought to bring Herzl's word to a world where Messiah alone was the source of redemption, and ending with the saga of our own days—Israel. In between emerge epochal Jewish events and the intriguing personalities that stood at the helm of Jewish leadership. The book abounds in reference to Zionist personalities of major and even minor importance. It covers the story of the emergence and growth of the Zionist movement, the hold it took upon our people throughout the world, its acceptance by divergent elements within the Jewish structure and its impact as a force for survival and cultural expression. It is rich in anecdote about the great Zionist personalities since Herzl and in information about behind-the-scenes events of many of the World Zionist Congresses and the ideological conflicts that often preceded them.

From this reviewer's point of view, the chief value of the book rests in its recounting of Zionism on the American scene. While Haber makes no pretense at writing the history of the Zionist movement in America, there emerges from his account a story a professional historian might perhaps envy. He is best when recounting the story of the early days of Zionism in America, the days of Zionist clubs and of the landsmanschaften and societies they sought to convert to the cause. That a monumental Zionist movement developed in the United States is a tribute both to the early Zionist pioneers and to the healthy climate of our country. America was spun in democratic tra-

CONGRESS WEEKLY
FEBRUARY 13, 1956

An Old Tale Freshly Told

THE ODYSSEY OF AN AMERICAN ZIONIST. By Julius Haber. With an introduction by Louis Lipsky. Twayne. 399 pp. $6.00

Julius Haber is a most unusual Zionist, a man who has labored in the movement, in America, in Europe and in Palestine, for nearly sixty years. He holds no honorary or professional position in the Zionist Organization. He is the epitome of the "rank-and-file Zionist," one whose entire life is wrapped up in the movement and whose children and children's children live in the Land of Israel and are helping to make it grow.

Now in his seventies, he has committed his memoirs, his reflections and experiences to paper. This is not, however, an act of piety; nor is his book one of those "useful but dull" books which memoirs sometimes are, especially when written by non-professional writers or leaders. *The Odyssey of an American Zionist* is unique in its scope, its interest and its accuracy. It goes back to the days of Herzl and it is brought down to the present. Julius Haber has been blessed with a remarkable memory as well as a love for Zion. As a result, his book, unpretentious though it is, is really a valuable contribution to the history of the Zionist movement all over the world.

He has within his book accounts of all the Zionist Congresses, important conventions and conferences, and the diplomatic infighting of the United Nations, all told from the vantage point of an eyewitness. He has known all the great Zionist leaders of our time, intimately and penetratingly. His pages, for example, on Judah L. Magnes, are excellently written and offer shrewd insights into a complex man. He writes with familiarity of Dr. Chaim Weizmann, Dr. Stephen S. Wise, Shmarya Levin and dozens of others who shaped the destiny of the Zionist movement. Of even more significance are his vignettes of the old-time American Zionists, now unremembered and largely unknown.

Much of what he describes—the development of Zionism in America, the political battles in the United States for recognition of a Jewish Homeland, the history of Palestine in the UN — have been told before and elsewhere. But nowhere will the reader obtain so much information on the significant events in Zionist history viewed from the standpoint of an active participant as well as a judicious observer. As Louis Lipsky notes in his Introduction, Haber "managed, by strange divination, to be present at many of the vital events in Zionist history; and his own participation, as a contributor, as a fund-raiser, as a pioneer in many significant phases of Israel's development, are in themselves a significant part of American Zionism's contribution to the State of Israel."

The Odyssey of an American Zionist is the story of a life, a good life, of one of the soldiers in the ranks of the builders of Israel. Students of Zionist history will read it with pleasure and profit.

HAROLD U. RIBALOW

משרד ראש הממשלה
PRIME MINISTER'S OFFICE

February 15, 1956
Jerusalem

009

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York 25, New York
U. S. A.

Dear Mr. Haber:

Many, many thanks for your letter of February 4th, with the enclosed book, and the contribution of $25.00 for the Israel Defense Fund.

I am looking forward with pleasure to reading your book, and will certainly be happy to let you know my impression of it at a later date.

Your check has already been forwarded to the Fund, and we will shortly send you an official receipt. I do want you to know that this gesture of support and generosity is very greatly appreciated.

Warmest regards to you and your son, Dov,

Sincerely yours,

Teddy Kollek

Theodore Kollek

TK/eo

Commercial State Bank
and Trust Company of New York

116 FIFTH AVENUE, NEW YORK 11, N. Y.

Jacob Leichtman
PRESIDENT

February 17, 1956

Dear Julius;

It had to come sooner or later. I mean, a book written by you, based on your rich experience in the history and development of Zionism and the creation of the Jewish State.

I know that it should be a most interesting book and that I shall enjoy reading it and recalling some of the old happenings which took place in the days when the Jewish Independent State was just a wonderful dream. I hope many other people will read your book as well.

Thank you for presenting it to me and here is wishing you continued good health and may you continue your efforts for Israel for many years to come.

Sincerely,

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York, New York

INCORPORATED 1924

MEMBER FEDERAL DEPOSIT INSURANCE CORPORATION

LAW OFFICES
SIMONHOFF *and* SIMONHOFF
5925 N. BAYSHORE DRIVE
MIAMI 37, FLORIDA

HARRY SIMONHOFF
SAM SIMONHOFF

February 17, 1956

Dear Julius:

I appreciate receiving your book and thank you for it.

I am amazed at your memory. You seem to recall significant as well as trivial incidents. I say this with respect. A stranger not knowing the subject would think, probably, that you had all the newspaper accounts and documents of the events you so engagingly describe. But I see more than that. You no doubt saved material and utilized it. But your first-hand impressions as an eye witness make such material alive. For instance, I read with deep interest your description of the Zionist Convention held at Baltimore in the year 1917. This was the first Zionist Convention I ever attended, and I was enormously impressed. I recall the flag over the City Hall and the three overflow meetings on that Sunday night. Personally, I have never witnessed a convention with more vitality. Every one seemed to feel that the future held forth great promises. There was something in the air that cannot be transmitted on paper or verbally. Every subsequent convention always fell short of the elevation and high excitement engendered by the coming events. At no subsequent convention did I ever see such a wide and varied group of personalities. Brandeis had then been elevated to the Supreme Court and, while he said nothing, he dominated the entire convention. There may have been even more exciting gatherings, but I personally was not present to catch their spirit. So when I read in your book the account of the Baltimore 1917 convention, I immediately relived those moments of great expectations. This, to me, is proof that you were not writing as an onlooker but as a participant.

I believe your book is important in the literature of Zionism — American, as well as European or Palestinian. It is a good book, and you should be proud of being its author.

Sincerely yours,
Harry
Harry Simonhoff

HS/c

הסוכנות היהודית לארץ ישראל
THE JEWISH AGENCY FOR PALESTINE
16 EAST 66TH STREET, NEW YORK 21, N. Y.

TRAFALGAR 9-1300

Cable Address JEVAGENCY

THE THEODOR HERZL INSTITUTE

250 West 57 Street
New York 19, N. Y.

February 17, 1956

Mr. Julius Haber
711 West End Ave.
New York, N. Y.

Dear Haber:

It was kind and thoughtful of you to send me a copy of your book, the Odyssey of an American Zionist. I promise myself some interesting and refreshing hours reading your book.

It is a good thing you have done - we ought to have more work of this kind done by some of our veterans, because such memoirs are precious for our descendants and for the movement.

With warm regards and all good wishes, as ever,

Yours,

E. Neumann

Emanuel Neumann

The Jewish Post.
Published every Friday by The National Jewish Post, Inc., 546 S. Meridian St., Indianapolis

February 24, 1956
12 Adar—5716

JULIUS HABER BIOGRAPHY HISTORY OF U. S. ZIONISM

THE ODYSSEY OF AN AMERICAN ZIONIST, by Julius Haber, $6.00 (Twayne).

An elder statesman of the Zionist movement, Mr. Haber has herein recounted over 50 years of its history, both personal and world-wide. The names of the characters alone would provide a dossier of the movement.

The author was involved in almost every episode of the period, from the beginning in America to the reburial of Herzl. One will discover here President Wilson's championship of "this holy cause," the strong opposition of many influential British Jews to issuance of the Balfour Declaration, and Brandeis' powerful assertion, "The very fact that it lies neglected and in ruins, after all these centuries, is proof to me that Palestine has been awaiting the return of the Jews to their ancient land, to nurture it and build it and restore it to its former fruitfulness and glory"—plus hundreds of cognate facts and incidents. One might well call this book a diary of American Zionism.

BURSTEIN

A. BURSTEIN

February 24, 1956

THE JEWISH NEWS

Detroit ~~Jewish Chronicle commencing~~

A Half Century of Zionist History'

Odyssey of an American Zionist

The best available personal history of intimate events in American Zionism is now available. It is "The Odyssey of an American Zionist: A Half-Century of Zionist History," by Julius Haber, published by Twayne (31 W. Union Sq., N. Y. 3).

While it is primarily the personal history of experiences of an American Zionist, the author's devoted participation in the movement, his share in world Zionist affairs—as an attendant at World Zionist Congresses—gives his work a more general aspect. It is, in many respects, a volume of the most interesting recollections of all Zionist happenings in the past 50 years.

In an introduction to this book, Louis Lipsky, the dean of American Zionists, commends Mr. Haber for his work and calls his book "a running narrative of the events that shaped modern Jewish history, from the early World Zionist Congress and Zionist conventions in America through the precarious and crucial weeks and months when the fate of Israel hung in the balance in the United Nations; from the early ideological battles between the youth of Galicia and their elders through Israel's brave and triumphant fight for independence against Arab aggression . . ."

Mr. Haber begins with his experiences in his home town of Boiberke, in Galicia. He traces the early struggles of Zionism. He writes about men and events. He tells of his experiences with the distinguished leaders in the movement. His memoirs—for this is what his book really is, a collection of memoirs—will remind his readers about the great figures of Zionism, some of them nearly forgotten; about the pioneers—great and small; about occurrences that stirred internal struggles among American Jews.

He has been at every front, from the beginnings of this century through the stirring times when Zionism was a matter for discussion before the United Nations.

He relates many intimate stories, recalls legends, tells fascinating facts among the makers of the movement that led to Israel's rebirth. He does not relate the complete story, and there will be many criticisms for omissions, but as a memoir it is a fine work.

"The Odyssey of an American Zionist" is indispensable reading for Zionists. It will be read with relish and great interest all Jews who will find his book to be a valuable addendum existing histories of our people in the past half century.

THE JERUSALEM POST FRIDAY, MARCH 2, 1956

For the Sake of Zion

THE ODYSSEY OF AN AMERICAN ZIONIST. By Julius Haber. With an introduction by Louis Lipsky. Twayne, New York, 399 pp. $6.00.

Julius Haber, is a most unusual Zionist, a man who has stood in the forefront of the movement, in America, in Europe and in Palestine, for nearly 60 years — and yet has had no vested interests in the movement, except to work for the establishment of Israel. He holds no official position in the World Zionist Organization; he has never promoted himself as an individual within the movement; and he has never been on the payroll of any of the Zionist groups. He is the epitome of the "pure Zionist," one whose entire life is wrapped up in the movement and whose children and children's children live on the Land and are helping to make it grow.

Now in his 70's he has committed his memoirs, his reflections and experiences to paper. This is not, however, an act of piety; nor is his book one of those "useful but dull" books which memoirs sometimes are, especially when written by nonprofessional writers. "The Odyssey of an American Zionist" is unique in its scope, its interest and its accuracy. It goes back to the days before Herzl died and it is brought almost up-to-date. Julius Haber has been blessed with a remarkable memory as well as a love for Zion. As a result, his book, unpretentious though it is, is really a valuable contribution to the history of the Zionist movement all over the world.

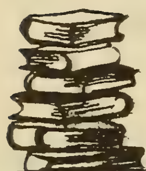
Eye-Witness Account

Mr. Haber has within his book accounts of all the Zionist Congresses and the diplomatic infighting of the United Nations, all told from the vantage point of an eye-witness. He has known all the great Zionist leaders of our time, intimately and penetratingly. His pages, for example, on Judah L. Magnes are excellently written and offer shrewd insights into a complex man. He writes with familiarity of Dr. Chaim Weizmann, Dr. Stephen S. Wise, Shmarya Levin and, on the other hand, Dr. Ralph Bunche of the United Nations. Of even more significance are his vignettes of the old-time American Zionists, now unremembered and largely unknown, who sold Jewish National Fund stamps, who went from door to door to solicit funds from Jews who may or may not have been friendly to the Zionist dream.

Julius Haber, who had had a successful business career, contributed heavily to the Zionist movement and invested generously in the land when investing in anything in Palestine was foolhardy. He lost a great deal, but never his faith in the people and in the land. Much of what he describes — the development of Zionism in America, the political battles in the United States for recognition of a Jewish Homeland, the history of Palestine in the U.N. — has been told before. But nowhere will the reader obtain so much information on the Jewish masses of America who reacted and responded to Zionism. I was here and worked with them, Haber declares. They did their appointed tasks, he insists. And he is right.

We tend to forget, today, the importance of door-to-door canvassing and perhaps we look down at the folks who always recall the "good old days." Yet it was men like Haber, no less than the pioneers who cleared the swamps and built the land, who were responsible for creating Israel. Haber would deny this vehemently, but that would not blur its truth.

This book was worth the writing, and it would profit anyone interested in Zionism to read it. It is the story of a life, a good life, of one of the soldiers in the ranks of Israel. His battle has already been won.

BOOKS

A Zionist Life

THE ODYSSEY OF AN AMERICAN ZIONIST. By Julius Haber. With an introduction by Louis Lipsky. Twayne. 399 pp. $6.00. (Special price to Hadassah members, $4.00).

Reviewed by
HAROLD U. RIBALOW

JULIUS HABER'S "The Odyssey of an American Zionist" offers a fifty-year history of Zionism as seen and experienced by a true lover of Zion, one who has lived with the dream — and its fulfillment — for almost his entire life.

Unlike many other volumes of memoirs by non-professional writers, this book is smoothly-written, interestingly projected and factually accurate. Haber is a non-office-holding Zionist who has gone to most of the Zionist Congresses, no matter where they were held, and has attended most of the United Nations' discussions on Palestine and Israel. He is a frequent visitor to Israel and remembers Palestine when it was an unknown land to most Jews in America, who, if they were Zionists, knew only that a Palestine existed.

It is therefore not surprising that Haber's memoirs, which include hundreds of names of veteran Zionists, should be weighted with so much information, and so much nostalgia. He recalls Zionism in America from the early days of the Gottheils. He describes the impact of Herzl's death on New York Jewry and tells the little-known story of Dr. Michael Singer, Herzl's representative in the United States. He has an excellent sense of discrimination, and knows to whom praise is due. He is, on the other hand, not a blind or biased observer. He debits mistakes to those who made them, and is warm in his appreciation of those who helped make Israel into a dynamic Jewish State.

The scope of the book is wide. Haber offers vignettes of Zionist leaders, of conventions, meetings and mass events. He tells of the early struggles of the Jewish National Fund in New York — its attempt to raise money by selling stamps. And he describes the development of Zionism in America

ההסתדרות הציונית העולמית
הארכיון הציוני המרכזי
THE CENTRAL ZIONIST ARCHIVES
JERUSALEM ירושלים

Ref. ab/62 מס'

August 3, 1960

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York 25, N.Y.

Dear Mr. Haber,

Thank you for the Hebrew edition of your book. I received it a few weeks ago, and have to apologize that I did not wrote you at once. But I was awfully pressed in time. Now, before I leave for Europe, I wish you good luck for the book, and in general for the coming New Year.

Sincerely yours,

A. Bein

Dr. A. Bein

P.O.B. 92 . TELEPHONE 4671 . בנין המוסדות הלאומיים . טלפון 4671 . ת.ד. 92

ההסתדרות הציונית העולמית
הארכיון הציוני המרכזי
THE ZIONIST CENTRAL ARCHIVES
TEL. 4671 טלפון בנין המוסדות הלאומיים P.O.B 92 .ת. ד

JERUSALEM , December 7, 1959 ירושלים
ab/541-17

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York 25, N.Y.

Dear Mr. Haber:

I have to apologise that I am answering only today your very nice letter of November 12.

I am really glad that Dr. Rosenberger's book has at last appeared in print and that it met your enthusiastic approval. I am copying your lines about the book and am sending them over to Dr. Rosenberger. His address in Florence is Via Luisa San Felice 11. He will surely be glad to see you if your way leads you to Florence, which is for me the most beautiful city in the world.

As regards your memorial article on Herzl, which deals with the Herzl museum and Herzl archives, it seems to me that my explanations have not been clear enough. For the Herzl museum no new building is considered by us. We use only a hall in the ground floor in the existing entrance building (to the left of the entrance) and transform it into a Herzl-Museum. If all goes well, this museum will be inaugurated on Herzl's 100th birthday.

The other plans regard the archives of Herzl and the Zionist movement. That is to say the material contained in the Central Zionist Archives. We are now in a desparate position: our collections are growing fastly and we have no more room to house them. We have already three large storerooms outside the Jewish Agency building and have to occupy a fourth one in the near future. We think it therefore appropriate, if a building will be erected for Herzl's archive and the archives of the Zionist movement and the personalities who founded and developed it. In the last meeting of the Actions Committee resolutions to this sense have been adopted and we are now preparing a memorandum to be laid before the full meeting of the Zionist Executive, which is taking place in a fourtnight or so. We do not aspire a palace, but a good functional building, which will contain all the collections in appropriate storerooms and will have all the facilities necessary to make these treasures available for study and research. We are sure that the Zionist Executive will not be able to grant a budget necessary for the erection of this building. A great part of the money has therefore to be provided by other public funds or by private sources. For this purpose it should appeal to somebody to connect his name with that of Herzl by way of helping to provide the necessary funds.

Thanking you in advance for your help and wishing you a Happy New Year,

I am

Yours sincerely

A Bein

Dr. A. Bein

ההסתדרות הציונית העולמית
הארכיון הציוני המרכזי
THE CENTRAL ZIONIST ARCHIVES
TEL. 4671 טלפון בנין המוסדות הלאומיים P.O.B. 92 .ת. ד

JERUSALEM ירושלים

August 21, 1956
ab/5321

Mr. Julius Haber
711 West End Ave.
New York 25, N.Y.

Dear Mr. Haber:

Thank you for your very interesting letter of July 27 and the important information on Zionist personalities.

As to the book on Lipsky I remember that we decided in a meeting of the editing board of the Zionist Library to publish a book on Lipsky, but the secretary of the Zionist Library informs me that in reality no practical steps have been taken since then. You know that a few months ago the director of the Zionist Library was suddently taken by death and since then the Library continued only the preparing of books which had already been dealt with some time ago. I am sure the matter will be taken up again as soon as it can be done.

With best wishes for the New Year,

Cordially yours,

A Bein

Dr. A. Bein

/ms

ההסתדרות הציונית העולמית
הארכיון הציוני המרכזי
THE CENTRAL ZIONIST ARCHIVES
TEL. 4671 טלפון בנין המוסדות הלאומיים P.O.B. 92 ת. ד.

JERUSALEM ירושלים

June 27, 1956

jw/5321

Mr. Julius Haber
The Jewish Agency
~~Book Department~~
16 East 66th Street
New York 21, N.Y.

Dear Mr. Haber:

I surely told you already about the Hebrew edition of Herzl's complete writings in 20 volumes which we are preparing. One volume has already appeared and two other volumes, containing Herzl's letters, will appear soon.

As to letters of Herzl to American Zionists, their number is quite small. They are addressed to Michael Singer, Rabbi Dr. Edward Browne, Leon Zolotkoff and Stephen Wise. About the three personalities mentioned first, we know very little, and I shall be very obliged to you, if you could get for us any biographical notes on them and their Zionist activity

Thanking you in advance, I am,

Yours faithfully

A. Bein

Dr. A. Bein

/ms

ההסתדרות הציונית העולמית
הארכיון הציוני המרכזי
THE CENTRAL ZIONIST ARCHIVES
TEL. 4671 טלפון בנין המוסדות הלאומיים P.O.B. 92 .ת.ד

JERUSALEM ירושלים

April 8, 1956

ab/62

Mr. Julius Haber
711 West End Ave.
New York 25, N.Y.

Dear Mr. Haber:

Many thanks for your book "The Odyssey of an American Zionist". I am very glad to possess it. I am reading it/and I am learning a lot on American Zionism - and on you and your activities.

Will you be here at the Congress ? I would be very glad to have the opportunity to show you through our Archives and to discuss with you the problems of assembling our national records.

Sincerely yours,

A Bein

Dr. A. Bein

ההסתדרות הציונית העולמית
הארכיון הציוני המרכזי
THE CENTRAL ZIONIST ARCHIVES
TEL. 4671 טלפון בנין המוסדות הלאומיים P.O.B. 92 .ת.ד

JERUSALEM ירושלים

March 6, 1956

ab/32

Mr. Julius Haber
Jewish Agency for Palestine
16 East 66th Street
New York 21, N.Y.

Dear Mr. Haber:

I just now learn of the appearance of your book, which I had the privilege of reading in manuscript form a year ago. I am indeed very glad that you succeeded to publish the book and I wish to send you my sincere congratulations.

We are of course interested to have the book in the library of our Archives. We applied to the ZOA, but I do not know if that is the right address. I would, therefore, be grateful to you if you would see to it that the book will be sent to us, and I hope that many readers will enjoy reading it.

Sincerely yours,

A Bein

Dr. A. Bein

/ms

FANNY E. HOLTZMANN
COUNSELLOR AT LAW

VANDERBILT 6-4488
CABLE "FANHOLTLAW"

Bar Building
36 West 44th Street, New York

Dear Mr. Haber:

How very nice of you to let me know about your book. Needless to say I look forward to reading it as soon as it arrives. We have ordered three copies of the book.

Perhaps one day when you are in the neighborhood of my home, 29 East 64th Street, you will let me know. It would be nice to meet you again and chat with you. My home telephone is REgent 7-2514.

With kindest regards and every good wish.

Cordially,

Fanny E. Holtzmann

feh:la

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York 25, New York

NEW YORK UNIVERSITY
SCHOOL OF EDUCATION
WASHINGTON SQUARE, NEW YORK 3, N.Y.

TELEPHONE: SPRING 7-2000

March 6, 1956

Mr. Julius Haber
Twayne Publishers, Inc.
34 East 23rd Street
New York 10, New York

Dear Mr. Haber:

Dr. Abraham I. Katsh is recommending in his bibliography for his class on Modern Israel your new book, THE ODYSSEY OF AN AMERICAN ZIONIST. May he please have a desk copy?

Thank you.

Sincerely yours,

Dvorah R. Block

Dvorah R. Block
Secretary to Dr. Katsh

B'NAI B'RITH HILLEL FOUNDATIONS

Devoted to Religious, Cultural, Communal, and Counseling Activities among Jewish Students

AT COLLEGES AND UNIVERSITIES

Office of the National Director

165 WEST 46TH STREET NEW YORK 36, N.Y. PLAZA 7-0430

March 7, 1956

Mr. Julius Haber
Zionist Organization of America
145 East 32nd Street
New York, New York

Dear Julius:

It was kind of you to send me a copy of your new book and I am looking forward to the joy of reading it. I shall cherish it for its inscription as I know I shall benefit from its content.

My very cordial personal greetings and warm thanks.

Sincerely,

Arthur

Rabbi Arthur J. Lelyveld

AJL:SF

מדינת ישראל
ISRAEL

נציגות ישראל
באומות המאוחדות
DELEGATION OF ISRAEL
TO THE UNITED NATIONS

11 EAST 70TH STREET
NEW YORK 21, NEW YORK
TRAFALGAR 9-7600

8 March 1956

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York, New York

My dear Julius Haber,

It was most kind of you to send Jeannette and myself a copy of your book with its warm inscription.

I look forward to reading it on my way back to Israel and am sure that I shall find very much to interest me in your record of many years of dedication to Zion.

With kind regards,

Sincerely yours,

Arthur Lourie

THE DROPSIE COLLEGE
FOR HEBREW AND COGNATE LEARNING
PHILADELPHIA

OFFICE OF THE PRESIDENT

March 22, 1956

My dear friend, Julius Haber:

I cannot tell you how surprised, delighted and overwhelmed I have been by your "Odyssey". I was also deeply moved by "The Unpaid Debt".

Your "Odyssey" has directly and tangentially awakened so many memories of days gone by! I am amazed at your power of description and your prodigious memory. Even if you kept a careful daily diary, it was still a great feat to build together and to join so many events with such craftsman-like skill.

Naturally, I was touched by the references to my family and friends. My emotional reaction was all the more feelingful because I was so completely taken by surprise when I came across the relevant passages.

However, it was the panoramic picture from beginning to end that impressed me very deeply. I apparently did not know of your subsequent development after the days of your partnership with our dearly beloved Louis Kratter. I would very much like to get together with you for a long chat. I wonder whether you ever come to Philadelphia. It would be a pleasure to have you visit in my home and to visit the College. Incidentally, my wife has read the "Odyssey", too, and she was equally impressed although she never had met you personally. If you come to Philadelphia, you will therefore be a well-established friend in our home. If this should not be feasible I hope to call you when I get to New York, and we can then arrange to see each other.

With pleasant anticipations and with best wishes for a happy Passover,

Cordially yours,

Abraham Neuman

P.S. Your publishers did not send me a bill. I do not want to leave this an "unpaid debt". I appreciate the autograph but there is no reason for my not getting a bill for the book. Again, many thanks and salutations. AAN.

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York 25, New York

M. MENSCHEL • 150-21 87TH AVE., JAMAICA, 32, N. Y.

March 25, 195[6]

Mr. Julius Haber
711 West End Ave
(2 B) New York City

[illegible]

Dear Julius,

I received your authographed copy of your book "The Odyssey of an American Zionist" for which please accept my sincere thanks.

I telephoned to you today to tell you how much I enjoyed reading your book. In your absence I spoke to Mrs. Haber and expressed to her some of my sentiments about your publication.

I perfectly agree with the many fine reviewers including our leader Louis Lipsky that you have made a great contribution to American Zionist history. Your main accomplishment lies in the fact that you have immortalized the "little man" who was almost forgotten by most of the Zionist writers. Your book will forever live in the hearts of those Zionist pioneers whom you have extolled and properly placed where they rightfully belong.

With all my wishes for Good health and happiness to you and Mrs. Haber, I am, Sincerely yours

Menahem Menschel

UNITED NATIONS NATIONS UNIES

NEW YORK

CABLE ADDRESS · UNATIONS NEWYORK · ADRESSE TELEGRAPHIQUE

NO.:

28 March 1956

Dear Mr. Haber,

I acknowledge receipt and thank you for sending to me a copy of your book "The Odyssey of an American Zionist" which I will read with great interest. It was good of you to inscribe this copy and I appreciate your kind sentiments.

I recall our meetings in Haifa.

Sincerely yours,

Ralph J. Bunche

Ralph J. Bunche
Under Secretary

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York, N. Y.

ABRAHAM SPICEHANDLER
755 OCEAN AVENUE
BROOKLYN 26, N. Y.

3/30, 1956

Dear Julius:-

Thank you very much for sending me your book. I began to leaf through its pages but soon found myself reading same with great and unabating interest.

You are to be complimented for succeeding to give so much in the limited space of only 400 pages. Describing, as you did, the Herzelian Zionist movement from its inception, finding room to describe or mention so many of the deserving rank & file zionists, the now unknown soldiers of this great cause, noting so many small and big incidents which gave substance to our fight for the establishment of the state, finally your vivid description of the watch at Lake Success waiting for the great decision. These last chapters as well as your participation at the U.N. Commission hearings at Jerusalem certainly give out the dramatic [illegible] of these days.

Needless to add that fortunate, as you were to meet so m[illegible] of our great leaders and your delineating their characters and deeds here and in Er. Il., bringing them back to live etc.

You certainly chronicled most of the great events of the period. I can witness to that. I remember the time of the great demonstration where 2-3 of my friends joined me and came from Brownsville to the A.H. club rooms at 65 Pitt St.

I do hope that your book will reach a lot of readers, surely it is a „must" for the old timers.

Thank you for remembering me and my family in the book. You were a little too modest when you wrote about the part of your son & son in law. They deserved more space.

Wishing you and yours all the best.

[illegible]

Abr. Spicehandler

Ruth Gruber
300 Central Park, West
New York 24, N. Y.

March 30, 1956

Dear Mr. Haber,

Thank you very much for your kindness in sending me "The Odyssey of an American Zionist." I have read a good part of it and found it full of heart-warming reminiscences; the kind that add new warmth to history.

I wish you great success in the book. With warmest regards,

Cordially,

Ruth Gruber

BNAI ZION VOICE
April 1956

BOOK REVIEW

By Hyman J. Fliegel

THE ODYSSEY OF AN AMERICAN ZIONIST, by Julius Haber (415 pages. Twayne Publishers. $6.00)

The sub-title of this book, "50 Years of Zionist History", is very appropriate, for the book is the story of political Zionism from its inception to its fruition, the establishment of a "publicly recognized and legally secured home in Palestine"—the creation of the State of Israel and its recognition by the great nations of the world and its admission into the United Nations.

Julius Haber is the reporter par excellence, for he was actually present at so many of the events in the development of Zionist history and met so many of the people who made it.

The author records the actions not only of the greats—the Generals of the movement—but of the near greats, the Colonels, Majors, Captains, Lieutenants. Sergeants, Corporals, Privates, the foot soldiers. He thus describes the total Army which helped bring about the Jewish State.

The story of the early days of the movement is the best part of the book. New names and facts are cited. This reviewer never knew that Dr. Michael Singer was Herzl's correspondent in America who sent him weekly reports of the growth of American Zionism over a period of two years. The role played by Adam Rosenberg in the creation of the Basle program is also new. Many of the events described are not found in any history of the movement. Were these events described chronologically instead of in a "catch-as-catch-can" fashion. the book would have been more helpful to the students of history. From a Bnai Zion point of view, the book is replete with historic data. It describes the first annual convention of Bnai Zion in May of 1908, at Clinton Hall, which elected as President Dr. David Blaustein, then Executive Director of the Educational Alliance, to succeed Dr. Judah P. Magnes, the first President.

Among other things, Mr. Haber mentions Bnai Zion's contribution to Israel in the creation of the Judea Industrial Corporation, which created the Judea Insurance Company of Palestine, the first of its kind, and the Red Mogen Dovid. However he fails to note in his description of the Foundation of the Keren Hayesod in America, that it was Bnai Zion which, contrary to the wishes of the leaders of the Z.O.A., the Brandeis group, called together the first mass meeting for the Keren Hayesod.

All in all the book is a real contribution to the sum total of Zionist history in America.

HABER, Julius. The Odyssey of an American Zionist: fifty Years of Zionist History; intro. by Louis Lipsky. 415pp. Twayne. Mar. 30. $6.

Julius Haber, a dedicated, life-long Zionist, has written the story of his Zionist activities, providing a personal account of the beginnings of American Zionism, the Zionist conventions and congresses, the UN sessions on Palestine and the subsequent development of Israel. Although not a member of the very top echelon of Zionist leaders, he has known almost every Zionist figure of the last 50 years, and the descriptions of his contacts with them are enlightening. Particularly important are his reminiscences of the early Lower-East-Side days of the movement. Haber's Zionist autobiography will be a valuable source of information for the definitive history of American Zionism which is yet to be written. Since it is intended primarily for students of Jewish and Zionist history, it will be most useful in libraries which specialize or have sizable collections in those fields. —Morton Rosenstock, Catalog Ln., Paul Klapper Lib., Queens College, Flushing, N.Y.

האוניברסיטה העברית בירושלים
THE HEBREW UNIVERSITY, JERUSALEM

21. 4. 56.

Mr Julius Haber

711 West End Ave

New York 25 N.Y.

Dear Friend,

Please accept my compliments and my cordial congratulations to the appearance of your highly precious book – the odyssey of an american Zionist. I am very glad to have it in my library and was very happy to read it from first to the last page.

Indeed it is very stimulating and comprises valuable contributions to the early chapters of the history of Zionism. It also casts much light to some dim corners and not adequately known links of the chain of events which led to the creation of ~~so~~ our State.

I assure you that is one of the most fascinating pieces of jewish historical literature. So VCIS1 –

With best greetings and wishes from all of us to you and your wife

Prof M. Zohary.

JEWISH FLORIDIAN

APRIL 27, 1956

ON THE Book Shelf

By HILARY MINDLIN

THE ODYSSEY OF AN AMERICAN ZIONIST. Fifty Years of Zionist History. By Julius Haber. With an Introduction by Louis Lipsky. 415 pp. New York: Twayne Publishers. $6.00.

AN OLD, OLD story, this. Nearly two thousand years in the waiting and praying for it, and a scant eight years for the telling of it. It is little wonder, then, that those who had the greatest hand in the establishment of Eretz Yisrael should want to recount, over and over again, the end of a people's yearning. But I venture to say that the story of Zionism and the road to Statehood has never been told in quite this way. The previous books which have dealt with this theme have concerned themselves mainly with chronicling Zionism through the contributions made to it by a single individual; I am reminded particularly of the late Ludwig Lewisohn's "Theodor Herzl," and Norman Bentwich's excellent "For Zion's Sake: A Biography of Judah L. Magnes," and perhaps one ought to include "Ben-Gurion of Israel," by Barnet Litvinoff, which, if not of quite the same fundamentals, nevertheless overlaps in many places.

Mr. Haber's book, however, presents the whole fascinating picture of Zionism from both inside and outside the frame, as it were, as both participant and spectator. Louis Lipsky has this to say of Julius Haber, in his introduction:

> *Haber himself is something of a phenomenon. Never a "professional" Zionist, he managed, by a strange divination, to be present at many of the vital events in Zionist history; and his own participation, as a contributor, as a fund-raiser, as a pioneer in many significant phases of Israel's development, though modestly presented, are in themselves a significant part of American Zionism's contributions to the establishment of the State of Israel.*

To which it might be added that had Mr. Haber gone about with notebook and pen in hand, it is doubtful whether he could have been more inclusive. He seems to be blessed with both the historian's eye for incident and the novelist's feeling for the moment's emotion; he has the knack of lifting out an anecdote, or a vignette, of spinning it alive with words, and somehow investing it with all the meaning and symbolism which it once had, and which time had eroded. Thus, to take only one instance, in the portrait of Naphthali Herz Imber, the strange and tragic poet who wrote the words for "Hatikvah," is implicit a whole feeling about Zionism and the way it could transcend differences—a feeling which final success has greatly weakened in all but a very few.

Or an anecdote of Palestine in 1909: "One morning I emerged from my small hotel in Jaffa and noticed a swarm of young men standing about idly in the street. 'What are they all doing?' I asked a passerby. 'They're writers,' he told me. 'What! So many writers in such a small country!' I exclaimed. 'What does Palestine need with them all?' 'Don't worry,' said my informant, 'they serve an important purpose. They write home for money!'"

In a few sentences Mr. Haber can evoke not only the fact and temper of the time, but the characters of the men who held the reins of those years. The book has the quality of raising the reader above the last fifty years and allowing him to see, not only the main roads of Zionism running like clear ribbons beneath him, but also the hundreds of small pathways along which people moved to throw their strength behind the dream.

STATE OF NEW YORK
EXECUTIVE CHAMBER
ALBANY

AVERELL HARRIMAN
GOVERNOR

April 30, 1956

Dear Mr. Haber:

I wish to thank you for your courtesy in sending me your personally autographed copy of your book, "The Odyssey of an American Zionist." Your words of inscription are sincerely appreciated.

Your reference to my father* was interesting and I am very happy to have this book for my library.

Again, my thanks and all best wishes to you and yours.

Sincerely,

Averell Harriman

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York 25, New York

In December 1905, American Jews took an active part in collecting funds for the Jewish victims of the pogroms which took place throughout Russia. Among the larger sums, we received a check for $10.000 from E.H. Harriman, who was the father of the Governor.

Brooklyn Jewish Center Review
Reviewed by DR. ISRAEL H. LEVINTHAL

"THE ODYSSEY OF AN AMERICAN ZIONIST," by Julius Haber. With an introduction by Louis Lipsky. Twayne Publishers, N. Y.

This is a unique volume which deserves warm commendation. The author is a veteran Zionist worker, one of the rank and file who has been part of the movement since his early youth in Boiberke, Galicia, and for more than half a century in America. He attended every Zionist Convention, observed all the doings among the leaders and followers of the movement, met intimately all the great men and women who moulded Zionist thought and activity, and attended every important session of the United Nations at which the fate of Palestine was discussed. In the Odyssey of an American Zionist, the author gives us in vivid fashion his reminiscences of all that hap-happened in the Zionist movement in the last half century. He has a remarkable memory, and recalls interesting happenings in the early stages of the movement, now forgotten, but which had an important bearing upon the development of the movement.

His book is a veritable Who's Who in Zionist history, especialy in America, and tells of the contribution made by so many of the old-timers in the movement who are now apt to be forgotten, but whose services were invaluable in helping to build the Zionist movement. This work is a distinct contribution to the history of modern Zionism. ,

The Jewish Review
Minneapolis, May 1956

ODYSSEY OF A ZIONIST

Julius Haber, author of **"The Odyssey of an American Zionist"** (Twayne Publishers, $6.00) is one of the dedicated, passionate men who collected money for Palestine, who helped establish Zionist groups, attended Zionist conventions in America and Zionist Congresses abroad, who was present throughout the United Nations sessions in America and in Palestine which dealt with the future of Palestine, who knew intimately the great and the near-great in Zionist and Jewish life. It follows then that the "Odyssey" should be the best available personal history of intimate events in American Zionism.

While the book is primarily devoted to the author's personal experiences and his participation in the movement, he nevertheless manages to give the book a more general aspect. In his introduction, Mr. Louis Lipsky says "his book is a running narrative of the events that shaped modern Jewish history from the early World Zionist Congress and Zionist conventions in America through the precarious and crucial weeks and months when the fate of Israel hung in the balance in the United Nations; from the early ideological battles between the youth of Galicia and their elders through Israel's brave and triumphant fight for independence against Arab aggression."

"The Odyssey" is a must reading for Zionists and non-Zionists alike. Jews will find the book a valuable addendum to existing histories of our people in the past half century.

* * *

Editor, The Jewish Floridian:

The recent review (Apr. 27) of Julius Haber's book was excellent, and I think that because of the importance of the book some additional comments might be in order.

It has been said the the Jews are a historical people. They have survived pogroms and massacres. In spite of exile, they have retained for 2,000 years a unity of culture, religion and civilization without a homeland. They lived as citizens of practically every country on the face of the earth. Unfortunately, there have been few Jews who had a sense of history and were prompted to record the events of Judaism of their days.

There are blind spots in the history of the Jewish people, even when they lived in their own land. This is illustrated by the lack of information of the period after their return from exile in 533 B.C.E. and the days of the last prophets. Josephus is the only historian of note in the beginning of the common era. There were many Jewish communities of which there is no written record.

Herzl sired political Zionism in 1897. Much has been written on the events that have taken place since that time. History is more than a chronology and more than political and economic developments. Basically, history is a story of people. Julius Haber, in his book, "The Odyssey of an American Zionist" (which you recently reviewed) has made a significant contribution to the history of the past fifty years.

It is impossible for a single person to have been present at every place where historical events were occurring. Mr. Haber had the happy faculty of being present when many of the outstanding events in the history of Zionism, Palestine and Israel took place. The reader cannot escape the feeling of having vicariously lived through these events after reading his book. The growth of organized Zionism in the lower East of New York, the personality disputes that have arisen from time to time, the internal struggles in the various denominations of the rabbinate concerning attitudes toward political Zionism, the shifting of position by prominent American Jews from either anti-Zionism or non-Zionism to an advocacy of Zionism are now recorded for posterity.

However, more than the valuable historical contribution made by the book, there is timeliness to its publication. Although Jews have not forgotten that six million of their brethren were exterminated by the Nazi and totalitarian hordes, many have forgotten the perfidy of England as the mandatory power over Palestine. The persistent sabotaging of Jewish attempts to regain their homeland formed a pattern that England pursued until a few months ago.

We should be reminded that Anthony Eden fostered the Arab League in 1944 to hinder Zionism's rightful claim to Palestine. It is the same Anthony Eden who recently sought to truncate Israel's small land. It is Eden who assails Russia and her satellites for selling arms to Egypt and other Arab nations while at the same time he and his government ship Centurion tanks and other armament to the Arab countries which can be used only to attack Israel.

Too many have forgotten the S.S. Patra, S.S. Sturma, and S.S. Exodus. The lives of the innocent Jews which were lost on these boats, the bestiality of treatment accorded them, reminds us that their blood is on the hands of America and England. "The Odyssey of an American Zionist" is must reading for every person regardless of his faith, who has to be reminded of the history of the last few decades during which most of us have lived and so soon forgotten.

SEYMOUR B. LIEBMAN

BERNARD SEMEL
364 BROADWAY
NEW YORK

Mr. Julius Haber
711 West End Ave.
New York 25, N.Y.

My dear friend;

I was thrilled when I reached my office this morning and found your book "Odyssey of an American Zionist".

While I have only turned a few leaves, I have already had spiritual joy. I look forward to the day when I will see you personally [illegible] join in the Godly expression כי טוב

Sincerely,

May 21,1956

HADASSAH NEWSLETTER, May 18, 1956

Mr. Haber writing the Zionist book, "The Odyssey of an American Zionist," has made a contribution to the American Zionist movement by presenting events and personalities in a new and fresh perspective. For those who want to understand the evolution of the Movement from its tiny beginning to its present role of leadership - this book will be rewarding reading.

Judith Epstein.

MINISTERE DES AFFAIRES ETRANGERES
JERUSALEM, ISRAEL

משרד החוץ
ירושלים

11 June, 1956.

Dear Mr. Haber,

Thank you very much for remembering me and sending me your book, whose arrival I am eagerly awaiting.

I asked Mr. Sharett about the pages of your manuscript which you say you have sent to him. He has no recollection whatsoever of having received them nor has any of his immediate staff. I therefore suggest that you ask Mr. Justman for details as to whom and when he forwarded these pages.

I am sure that Mr. Sharett would greatly appreciate to get from you a copy of your book.

With kind regards and many thanks,

Yours sincerely,

Gideon Rafael

Gideon Rafael

THE JEWISH THEOLOGICAL SEMINARY OF AMERIC
NORTHEAST CORNER, BROADWAY AND 122ND STREET
NEW YORK 27, N. Y.

OFFICE OF THE PROVOST

June 14, 1956

Dear Mr. Haber:

I deeply appreciate your kind gift of your new volume about which I have heard and read so much. And I am especially grateful for your generous inscription.

Now that I have a copy, I look forward to reading it this summer, and I know I shall be both stimulated and edified.

Please accept in token return, a volume of essays I recently edited. I hope you will find some interest in it.

With every good wish,

As ever,

Moshe Davis

Mr. Julius Haber
111 West End Avenue
New York, N.Y.

rf

THE JEWISH THEOLOGICAL SEMINARY OF AMERICA
NORTHEAST CORNER, BROADWAY AND 122ND STREET
NEW YORK 27, N. Y.

6/20/56

Dear Mr Haber,

You delighted me with your beautiful Odyssey of an American Zionist. It is packed with an absorbing narrative, spanning a thrilling half-century that began in Boiberke and ran its course recently shuttling between Jerusalem and New York. Some pages will provide welcome information to the historian, others to the chronicler of Hebrew literature (I found especially absorbing the thumb-nail sketch of N H Imber). All the pages are a beautiful testimony to unremitting effort in behalf of Zion restored in which you, your children, and your brother, have ~~taken~~ earnest and eager interest and have continued selflessly and devotedly throughout all these years.

I knew of your consecration, but did not know how well and interestingly you can write: the book reads exceedingly well and will win many a reader by sheer story appeal.

Again my cordial thanks for the fine book, for your amazing memory which did not fail to remember even my own activity, and above all for your precious אהבת ציון and zeal for the rebirth of Israel.

With cordial regards and best wishes [illegible]

The United Synagogue Commission on Jewish Education

ועדת החנוך על יד בתי הכנסת המאוחדים

A Joint Commission of the United Synagogue of America, the Rabbinical Assembly of America and the Teachers Institute of the Jewish Theological Seminary of America

3080 BROADWAY Riverside 9-8000 NEW YORK 27, N. Y.

Office of the Educational Director

June 22, 1956

Dear Mr. Haber:

I received a complimentary copy of your book, THE ODYSSEY OF AN AMERICAN ZIONIST. I deeply appreciate your thoughtfulness. I am taking the book with me for the week end. I know that it will add considerably to my pleasure and my knowledge. ¶ I remember my childhood days when I used to tag after my brother and attend meetings at the Austro-Hungarian Zionist Club, in which you were an active member. Much of the material included in the book will probably be familiar to me and therefore all the more pleasurable.

Thanking you heartily, and wishing you and Mrs. Haber a pleasant summer,

Cordially,

Abraham E. Millgram

Abraham E. Millgram
Educational Director

Mr. Julius Haber
711 West End Ave., N. Y.

hc

EMBASSY OF ISRAEL
WASHINGTON, D. C.

שגרירות ישראל
ושינגטון

July 19, 1956

Dear Mr. Haber:

I have now completed my reading of "The Odyssey of an American Zionist". It is a moving, warm-hearted account of the most glorious generation in Jewish history. At every stage you have caught something of the grandeur which attended the Zionist journey, even in its darkest days.

Your generous reference to me evokes my deep gratitude. I hope that future editions and volumes will not reveal any change of estimate ! I have noted your consoling presence on most of our United Nations occasions.

I hope that many thousands of readers, especially amongst the younger generation of English speaking Jewry, will bask in the warm glow of your reminiscence.

Yours very sincerely

Abba Eban

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York 25, N.Y.

THE AMERICAN HEBREW, AUGUST 1956

BOOKS

By LEO M. GLASSMAN

THE ODYSSEY OF AN AMERICAN ZIONIST, by Julius Haber, with an introduction by Louis Lipsky. (Twayne Publishers, New York)

When the definitive history of American Zionism comes to be written its author will find Mr. Haber's book very useful. Though he is not a professional writer, Mr. Haber has succeeded by an amazing feat of mnemonics to present the reader with a host of fascinating, often significant, details concerning the larger as well as lesser events in the development of American Zionism, from the time when the movement began to sprout in a dingy little office on East Broadway to its latter day stature as a dynamic force in the life of the American Jewish community.

The book abounds with revealing stories and anecdotes, some of which have never been published before. To cite one such incident: During the Versailles Peace Conference, Wilson sent two emissaries to Palestine to survey the land and report to him on the possibilities of its development through Jewish colonization. At the same time the late Supreme Court Justice Brandeis also visited Palestine. He met Wilson's emissaries and they asked him whether he still favored Palestine as a suitable place for Jewish settlement, after seeing the country forsaken, -infested with malarial swamps, with no schools, no hospitals, few roads and little civilization. Brandeis' reply, which, so far as I know, has never been told before, was a classic of Zionist logic and idealism. He said he was even more strongly convinced that Palestine should become the Jewish homeland.

"I have seen the desolation of the land," he explained, "I have noted the absence of schools, of hospitals, of agriculture, industry and commerce, of all the civilized amenities. Had I found them there, I should have hesitated to recommend Jewish settlement in Palestine. One does not lightly suggest taking a land away from a people that has cherished it and developed it. But the very fact that it lies neglected and in ruins, after all these centuries, is proof to me that Palestine has been waiting the return of the Jews to their ancient land, to nurture it and build it and restore it to its former fruitfulness and glory."

Anyone interested in the romance and drama of modern Zionism will find Mr. Haber's book absorbing and informative.

THE NATIONAL JEWISH MONTHLY March, 1957

ODYSSEY OF AN AMERICAN ZIONIST, by Julius Haber (Twayne) 415 pp., $6.—For a half century Julius Haber has been active in the Zionist movement. This book is his Zionist autobiography, as it were. From it one learns a great deal about the American (and world) Zionist movement, and its leading personalities. It is a fascinating and rewarding account, which should contribute to better understanding of that movement today. Tribute is paid in the book to the late Henry Monsky as President of B'nai B'rith, who convened the American Jewish Conference in 1943. "Despite the defection of the (American Jewish) Committee," Mr. Haber writes, "the most important development arising out of this emergency convocation of national Jewish organizations was the orientation of B'nai B'rith, a non-Zionist organization, toward a program of support for Zionist objectives, and it was this support, backed by the considerable membership of the organization, that contributed greatly to our own organized Zionist program to obtain statehood for Palestine."

D. Tolkowsky
Army Post 2704
Israel

13. 9. 56

Dear Mr. Haber,

I was delighted to receive your book, just in time for Rosh Hashana. I have only managed a ~~general~~ glimpse of it but it seems very interesting, it certainly represents a cumulative personal effort on behalf of Zionism which many would envy you. Our very best greetings to you & your wife for [illegible]. Please look us up when you are back here.

Yours sincerely

Dan Tolkowsky

THE JEWISH NATIONAL AND UNIVERSITY LIBRARY

P.O.B. 503 Jerusalem Israel

September 28, 1956

Our Ref.: JL/VP

Mr. Julius Haber,
c/o Twayne Publishers,
31 Union Square West,
New York 3, N.Y.

Dear Mr. Haber,

We gratefully acknowledge the receipt of your interesting new book

THE ODYSSEY OF AN AMERICAN ZIONIST,

handed over to us by Prof. Zohary of the Hebrew University.

May we express our most cordial thanks for your thoughtfulness in sending us a copy.

Very sincerely yours,

E. J. Lorch

E. J. Lorch,
Acquisitions Department.

August 29,1956

Mr. Julius Haber
C/O Twayne Publishing Company
31 Union Square West
New York, N.Y.

Dear Mr. Haber:

Thank you very much for having sent me a copy of your Zionist book. Naturally I find your reminiscences very much interesting, and I really enjoy reading the book.

I hope that you are well and when you will make another visit to Israel, we shall meet again.

Sincerely yours,

Beatrice Magnes

39 Alfasi Road, Jerusalem.

The Temple

EAST 105TH STREET AT ANSEL ROAD

Cleveland 6, Ohio

TELEPHONE: SWEETBRIAR 1-7755

DANIEL JEREMY SILVER
ASSOCIATE RABBI

ABBA HILLEL SILVER
RABBI

LEO S. BAMBERGER
EXECUTIVE SECRETARY

September 28, 1956

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York 25, New York

My dear Friend:

Thank you so much for your thoughtfulness in sending me your book THE ODYSSEY OF AN AMERICAN ZIONIST.

I know that I shall read it with a great deal of pleasure and profit.

Very cordially yours,

Abba Hillel Silver

ABBA HILLEL SILVER

AHS:sl

האוניברסיטה העברית בירושלים
THE HEBREW UNIVERSITY, JERUSALEM

Mr. Julius Haber,
711 West End Avenue,
New York 25, N.Y.

Dear Mr. Haber:

Thank you very much for the book which you so kindly sent to me. I received it just as I was leaving for my vacation and I am sure I will have a good time reading it.

With kind regards,

Sincerely yours,

Alexander M. Dushkin

ISRAEL INSTITUTE OF TECHNOLOGY, Inc.

NATIONAL OFFICE: 1000 FIFTH AVENUE • NEW YORK 28, NEW YORK

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York 25, N. Y.

Dear Julius:

I want to thank you for sending me a copy of your book. I am putting it aside for a few days and as soon as Sukkos is here, I will begin reading it with great interest and anticipation.

With every good wish for the New Year,

Sincerely,

Dave

David C. Gross
Public Relations Director

JEWISH SOCIAL STUDIES

EDITED BY: DR. SALO BARON AND DR. ABRAHAM DUKER

HABER, JULIUS. *The Odyssey of an American Zionist.* With an Introduction by Louis Lipsky. New York. Twayne Publishers. 1956. Pp. 415.

Haber's *Odyssey* is not just a story of one man's part in the furtherance of the Zionist movement during the last fifty years, it is an absorbing account of the movement itself. In this reviewer's judgment, it takes its place among the all too few genuinely informative books on Zionism.

Written by a devoted, selfless, warm-hearted layman, this work is not distinguished by its literary style, but by a thorough presentation of facts and not of opinions. Of facts there is a remarkable plenitude, and where there occurs a rare inaccuracy, it is in the reporting of the less important details. Mr. Haber's work overflows with keen, sensitive perceptions in his appraisal of the great, the near-great, and just the lesser folk who had a large or small part in bringing to fruition the dream of a reestablished Jewish State. He brings to his characterizations a love of the people about whom he writes. His story reveals, too, a rich gift of humor.

Julius Haber is more than an observer of the events that helped to bring about the fulfillment of Zionist aspirations. He is a participant in the struggle, though modesty prevents him from stating his full contribution. He is not a Zionist statesman nor even a politico, but just a zealous, lavishly generous and tireless servant of the cause. Providence always set him down in the right place at the right time, not only to observe the epoch-making events, but frequently to help shape them.

It must be added, too, that no one has told the story of American Zionism as fully as the author of the *Odyssey*. He traces that story from its early beginnings when even many who prayed for the restoration of Zion were not prepared to accept the challenge of self-emancipation and self-restoration. The author also leads the reader through the struggle to build the organizations in the Zionist movement. While he devotes himself largely to history of the Zionist Organization of America, he deals sympathetically with the other groups, their leaders and contributions. He does so always with a rare combination of frankness and sympathy. In reality it is hard to think of Julius Haber as a partisan, for he was concerned chiefly with the common goal of all Zionist parties, namely, the establishment of a Jewish State

The *Odyssey* is a valuable addition to the popular literature of Zionist history. It points the way to the need of more scholarly studies.

Chicago, Ill. MORTON M. BERMAN.

New York, N.Y. October 1956

Haifa, 11th October 1956

Dear Mr. Haber,

I have not answered your letter till now, as I was awaiting the arrival of the book. Now, when the book is here, I wish to thank you cordially for your kindness.

After first leafing through the pages I can see how much one can learn from the book and its importance for the coming generations. We, the generation of the beginners, could not do much, but the growth and the development of our young State compensates all our efforts. I hope you too feel that way, and will find your satisfaction in your important activities for over 50 years.

Please do not be alarmed by all the news from here. We are quite safe, and nothing can change our determination to gain final victory, and to preserve our beautiful state, so distinguished by its high moral principles - the state of our dreams.

Cordially yours,

Biram

Dr. A. Biram

LOCAL COUNCIL RAANANA, ISRAEL.
10 OCTOBER 1956

Dear Mr. Haber,

on this occasion I like to thank You very much for the most interesting book, written and sent to us by You.

My wife and I read with pleasure about Your having been a classmate of my father in law. We are hoping for an - as soon as possible - opportunity to welcome You here, at least as a visitor, and to talk over a little "History".

Many greetings and wishes to You and Your family for the New Year

Ella & Michael Passweg

THE AMERICAN ZIONIST
DECEMBER 1956

time when his song of hope has become a song of triumph, its author should be so completely neglected. Belatedly, to make amends, these words have been written in memory of Naphthali Herz Imber, who deserved better of the Jewish world than the life he helped make for himself.

P.S. Naphtali Herz Imber died on October 9,1909, and was interment on Mount Zion Cemetery in Long Island, New York,

Through the effords of Morris Margulies and the writer of this article, the remains were transfered on March 3, 1953. to the State of Israel.

Thus the remains of the author of Israel's National Anthem at last found its resting place where it belongs in the State of Israel.

Mr. Haber is the author of "The Odyssey of an American Zionist."

THE JERUSALEM POST
March 13, 1953

HATIKVA'S AUTHOR TO BE REINTERRED HERE

A rare photograph of Naftali Herz Imber, author of "Hatikva" taken when he was 49 years old, in 1905. With him is Mr. Haber, who was instrumental in having Imber's remains brought to Israel.

DURING the summer of 1950, during one of his visits to his children in Israel, Mr. Julius Haber, long prominent in Zionist activities in the United States, initiated a movement to have the remains of Naftali Herz Imber, author of "Hatikva", transferred to Israel. Finally early this month, Imber's remains were removed from Mount Zion Cemetery, New York (where he was buried on October 10, 1909) for transfer to Israel.

The author of Israel's National Anthem, will be reinterred here next week.

collection of his Hebrew poems under the title of "Barkai" (Morning Star) he dedicated the volume to Sir Laurence. One of the poems in this collection was the "Hatikvah," later adopted as the Zionist anthem and subsequently, as the Israeli national anthem.

After Sir Laurence's death in 1888, Imber left for London, where he met Israel Zangwill, whom he befriended and when Zangwill wrote the play "Children of the Ghetto," he saterized Imber as the poet Melkisedek Pinchas. Three years later Imber came to the United States where he traveled extensively throughout the country.

IN 1905, after the Russo-Japanese war, Imber, seething over Russia's treatment of the Jews and roused to a fever-pitch of indignation over the 1903 pogroms in Kishenev, dedicated a poem to the Emperor *of Japan.* In return, he was presented by the Mikado with a document in recognition of his creation. This became one of his proudest possession's; he sought every opportunity to display it to friends, casual acquaintances and total strangers alike. In his eyes, it conferred upon him a special dignity, an exalted status akin to nobility. Imber was also proud, and with considerably more basis, of the article about him in the *New International Encyclopedia* of 1904, which stated, among other things; "Imber's poetical works, in form and thought, are modeled to a great extent upon the songs of ~~Judah~~ YEHUDA Halevy."

Among Imber's works were "The Keynote of Mystic Science," "The Treasures of Jerusalem," "The letters of Rabbi Akibah," and "The Education of Talmud" which was published by the United States Government.

In the last years of his life, Imber was the beneficiary of a modest fund provided for him by the late Judge Mayer Sulzberger, and Mr. [illegible] the chief librarian of the Semitic Department of the Astor Library (now the public library at 42nd Street and Fifth Avenue), was given the task of administering this fund. Freudes, with his calm, patient manner, could overcome Imber's persistent entreaties.

Imber with all his quirks and foibles, with all his petty little habits, had elements of greatness that earned him respect. Though he was usually a difficult person to get along with, we looked forward to those moments when he unbent and became a lively and interesting human being.

In the final analysis, Imber must be regarded as above all normal standards of appraisal. If for no other reason than his creation of the song that has stirred so many Jewish hearts and inspired so many heroic accomplishments, Imber must be accorded a measure of immunity from criticism and censure. The man and his work cannot be separated by arbitrary standards of behavior. If honor is done to his art, it must likewise be done to the man from whose tortured soul it sprang.

It is a sad thing, indeed, that at a

was off the press in less than a fortnight and was an immediate success.

IN the meantime, Krochmal had taken Imber first to a barber, then to a tailor—and in a matter of days Imber's transformation was complete. Krochmal, deeply impressed by the young poet's abilities, suggested that Imber prepare to enter the Gymnasium to study for his doctorate, but when Imber's mother learned of these plans she set out immediately for Lemberg to fetch him home. Seeing him in modern dress and in intellectual company, she feared that he was on the way to becoming a full-fledged "goy" and she insisted that he return with her to Zlotchow.

Imber was reluctant to accompany her. Here, in Lemberg, he felt that a promising future was opening up for him; the mere thought of returning to the constricting provincial atmosphere of his home town was unbearable to him. But Krochmal, perceiving the old lady's distress, suggested that Imber go back with her, if only a little while.

Assuring Krochmal that he would soon return to Lemberg, Imber acceded to his sponsor's advice. But when he returned to Zlotchow dressed like any modern young man of the world, the townsfolk made life so unbearable for him that Imber quickly seized the first opportunity to escape. Unwilling to hurt his mother or act counter to her wishes, he did not return to Lemberg to study, as he had planned. In 1882, when the *Biluim* were setting out for Palestine from Russia, Imber conceived the idea of joining them. This time his mother did not oppose his plans. The redemption of Palestine was, after all, an age-old Jewish dream among the poverty-stricken, oppressed Jews of Galicia, Poland, Russia and Rumania. The young idealists who were going to reclaim the ancient homeland had a consecrated aura. Imber's mother consented to his departure, and so he set out on the trip that was to take him, via Rumania, Bulgaria and Constantinople, to Palestine.

It was in Bulgaria that he met with a lady of the court who, apparently, appreciated Imber's other talents at least as much as his poetic ability. At any rate, or so it was later related by those who professed to know, Imber became enamored of her, and she of him. The extent of their mutual infatuation was never clearly established; in any event, it was not an enduring one, despite the rumors among his friends that he had actually married the lady. Certainly, when he left Bulgaria, she was not with him and Imber, when he could be approched on the subject in later years, steadfastly denied any permanent attachment to her.

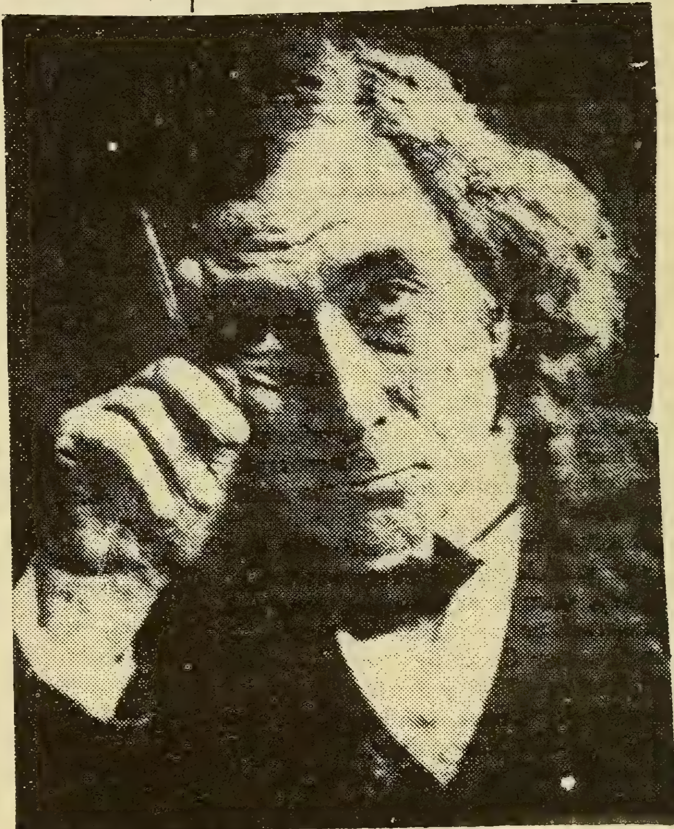
In Constantinople, Imber met Sir Laurence Oliphant, an Englishman who was one of the early advocates of a Jewish Palestine. Imber became Sir Laurence's secretary, and several months later he accompanied him to Palestine, later traveling with him to Egypt as this early friend of a Jewish Homeland attempted to gather support for his plan.

In 1886, when Imber published a

Schorr's advice to young Imber was of momentous importance to the youthful poet. It encouraged him to attempt to write a national hymn of his own—"Hatikvah"—and it helped him to develop a simple strength of style, a beauty and depth of expression that made his poetry truly great.

Some time later, Imber gathered all his manuscripts and set out for Lemberg to see the famous Galician philosopher and writer, Abraham Krochmal, the son of Nachman Krochmal, certain that in this quarter, at least, he would be assured a more appreciative reception. In this Imber was not mistaken.

He found Krochmal with a group of friends, at a cafe frequented by Lemberg's intellectuals. At first Krochmal was reluctant to read Imber's poems. The sight of this young man, dressed in the conventional garb of the Ghetto, seemed inconsistent with his claims to talent; Imber looked more like a gangling "yeshivah bocher" than a talented modern poet. But when it was pointed out to Krochmal that this was the young man who had been honored by the Emperor, an event of which Krochmal knew, he consented to glance through Imber's sheaf of verses. So impressed was he that he immediately sent word to a printer to meet him at the cafe, and right then and there he raised the funds among friends to pay for publishing 1000 copies of Imber's poems. The volume

Naphthali Herz Imber

was barely sixteen years old at the time, young Imber took this to mean that he had already achieved a measure of literary stature.

Several years later, after the death of his father, Imber set out for a larger city, to Brody in Galicia. There he met a merchant named Feldman, who also professed to be something of a poet. Feldman took Imber to a nearby tavern, where he plied Imber with mead, a liquor extracted from honey, and with his poetry—apparently made of something less appetizing. Imber considered the poetry so vile that he sought to drown his reaction in mead, ordering another glass after each recital. How long this might have continued it is impossible to tell, but at last Imber was rescued by the appearance of a former fellow townsman from Zlotchow, a Mr. Masen, who invited him to dinner.

Masen, who was principal of a modern Hebrew School in Brody and fancied himself a great grammarian, served Imber an admirable dinner. For dessert he dished out his world-shaking discovery: he had found a grammatical error in one of Yehuda Halevy's poems! Imber's concern with Masen's grammar was no greater than his interest in Feldman's poetry; and Masen, piqued at the young man's indifference, remarked rather tartly that Imber would never become a great poet unless he were first a grammarian.

To this Imber replied that the king of poets, the Prophet Isaiah, knew nothing of grammar yet he was the greatest poet the world had ever known. "The stomach and the soul," Imber added, "share one thing in common—they have no taste for grammar."

THE following day Imber paid a visit to one of Brody's leading citizens and a great Hebrew scholar, Heschel Schorr, and out of his conversation with this man came the creation of "Hatikvah."

Schorr's first question to Imber was, "are you the lad Herzl who rose from obscurity to fame?"

"Obscurity? Not at all," Imber replied. "The entire universe is obscurity."

"I see," remarked Schorr, "that you are a philosopher."

"I have left my Schopenhauer at home," Imber said, "and carry with me my own common sense. My ambition," he continued, "is to be a poet like Naphthali Herz Wessely and to write a great national poem like Letteri's 'The Lamenting Dove.' "

"Then you have attained at least half your ambition," Schorr told him. "Your name is also Naphthali Herz and your poems attest to your right to be called a poet. And as for Letteri's poem," Schorr added, "remember this: 'The Lamenting Dove' will never become a national hymn, for you cannot appeal to the people with symbols. If you wish to appeal to them, you must write in plain terms and train your Pegasus down to their level. You will notice that all great national hymns are distinguished for their simplicity and mildness."

AMERICAN ZIONIST
DECEMBER 1956

Naphthali Herz Imber:

The Man Who Wrote "Hatikvah"

by Julius Haber

DECEMBER 1956 marks the one hundredth anniversary of the birth of Naphthali Herz Imber, author of "Hatikvah," adopted by Israel as its national anthem.

As a song of hope "Hatikvah" throughout the years has exerted a far deeper influence on the Jewish people than any other song of our time. Wherever Jews assemble throughout the world, they preface their gatherings with the singing of Imber's immortal words. Millions of schoolchildren acquired their introduction to Hebrew through the words and music of this great song. The hopes, the dreams, the yearnings and aspirations of the Jewish people are summed up in its stirring verses.

And yet it must be noted with a sense of regret that the 100th anniversary of Imber's birth is being bypassed with little acknowledgment or recognition, instead of being observed as a significant date in modern Jewish history.

Imber as a personality left a vivid impression on all who knew him. He was a controversial figure. Impulsive, headstrong, impractical and improvident, he typified the romantic concept of a poet and as a result he was both loved and disliked by many with equal intensity.

Imber was frequently maligned as a hard, vain man, completely egocentric, completely self-absorbed, completely unconcerned with human values. But there was a quality in him, often revealed in seemingly trivial ways, that raised him above his faults. It was a common thing to see him, in his last poverty-stricken days, buying pieces of watermelon for East Side urchins, spending his last pennies to bring pleasure to others.

I remember Imber when in 1907 he visited the club rooms of our Austro-Hungarian Zionists on the lower East Side. He was accompanied by the great Yiddish dramatist and father of the Yiddish theatre, Abraham Goldfaden. From the manner of their entrance, one might have thought that Imber was the man of the theatre. His arm flung around Goldfaden in a gesture of camaraderie, he tossed greetings at everyone present. Imber managed to turn every conversation into a single channel —himself—yet, we listened intently as he told how as a youngster in his native town Zlotchow, in Galicia, he had written a Hebrew poem "Austria," in honor of Emperor Franz Josef's anniversary and sent it with a translation to the Emperor in Vienna. Shortly thereafter, he was rewarded with a reply from the emperor and a check for 25 Gulden ($10.00). Although he-

The United Nations

requests the pleasure of your company

at the observance of Human Rights Day

which will take place

in the General Assembly Hall

on Monday, the tenth of December 1956, at 8.30 p.m.

R. S. V. P.
Kindly use the
enclosed reply card

Dress optional

UNITED NATIONS NATIONS UNIES

Professor Ahmed S. Bokhári, Under-Secretary,
and
The Department of Public Information
request the pleasure of the company of

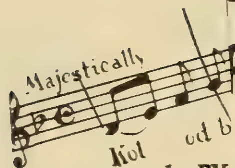
JULIUS HABER

at a reception to be held in the
Delegates' Dining Room
Thursday, 15 November 1956, from 6 to 8 p.m.

In Commemoration of the 100th Anniversary of

NAPTALI HERZ IMBER

HATIKVAH ANONYMOUS

1. BY WAY OF INTRODUCTION

Dr. Emil Lehman
Director, Theodor Herzl Institute

2. A BIOGRAPHICAL PORTRAIT

Dr. Samuel Margoshes
Columnist,
"The Day-Jewish Morning Journal"

3. "THE WATCH ON THE JORDAN" (Mishmar Hayarden)

Community Singing led by
Sidney Rosenfeld

4. I REMEMBER IMBER...

Julius Haber
Author,
"The Odyssey of an American Zionist

5. IMBER'S LAST WILL AND TESTAMENT

6. COMPOSITE ANTHEM — The Story of a Melody

Sylvia Straus Heschel
Pianist

7. HATIKVAH

THE TIME: Sunday, December 30, 1956, 3:30 P.M.

THE PLACE: THEODOR HERZL INSTITUTE
250 West 57th Street (Suite 413)
New York City

GOVERNMENT OF ISRAEL SUPPLY MISSION

TELEPHONE:
CIRCLE 6-7813

CABLE ADDRESS:
"SUPISRA"

250 WEST 57TH STREET
NEW YORK 19, N. Y.

January 22, 1957

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York, N.Y.

My dear Mr. Haber:

The other day I had the occasion to read a few chapters in your wonderful book, and it occurred to me that I had omitted, so far, to express to you my thanks for your kindness in sending me your book.

Your book is outstanding amongst the literature covering what must be called today the "prehistory of the State of Israel," in the lucidity of its explanation and in the vivid way it shows the great leaders of that period.

Thank you again and all best wishes.

Cordially yours

Aryeh Manor

Aryeh Manor
Director

GOVERNMENT OF ISRAEL SUPPLY MISSION

AM:mg

LAW OFFICES
SIMONHOFF *and* SIMONHOFF
5925 N. BAYSHORE DRIVE
MIAMI 37, FLORIDA

HARRY SIMONHOFF
SAM SIMONHOFF

March 13, 1957

Mr. Julius Haber
111 West End Avenue
New York, N. Y.

Dear Julius:

Strangely enough I called you Monday and found you had left the day before. As I told you several times, I could never find Allen apartments in the telephone. But this time I looked under Allen Hotel and found it. The clerk said you had left the day before.

I wanted to get in touch with you and have you and Mrs. Haber over to the apartment. For about a month the situation in Miami was hectic. Almost every day there was somewhere to go, either to a meeting, a dinner, a reception, a cocktail party, or something. The social and philanthropic whirl is too strong for me. I regret not seeing more of you in Miami.

I wanted to tell you specifically that your book is far more important than people realize, and perhaps you yourself do not know its historical significance. For instance, I am working on the American notables of more recent date, and I find myself constantly looking up the index of your book. Your observations about men like Jacob Schiff, Judah Magnes, Schechter, and others reveal how these people look to the general public. The historian that comes later does not get the accurate pulse feeling of the contemporary. The biographer, the personal friend, or the top leader is also biased and his statements often sound like an obituary. But more important is the attitude of the man in the ranks who is neither partial nor antagonistic and he reflects the impact that the notable person makes upon his generation. This I find in your book, and it is important for the historian to evaluate the impression a prominent person produced in his day and time. I am writing substantially the same thing to our friend Richards and will tell him that he did you an injustice.

I understand our friend Margulies will be here in a few days, and I shall get more of the lowdown from him.

With kindest regards from both of us to you and Mrs. Haber, I remain

Sincerely yours,

Harry

Harry Simonhoff

LANDSEAS-EASTERN COMPANY, LTD.

33, HAHASHMAL STREET · P.O.B. 2554 · TEL AVIV, ISRAEL · PHONE 66890 · CABLES: EASTLAN

April 22,1957

Mr. Julius Haber,
711 West End Ave.,
NEW YORK 25, N.Y.

Dear Mr. Haber,

Thank you very much for your letter of July 28th. It was really nice hearing from you and receiving your wishes.

I am arranging to deliver an autographed copy of your book to Ezer Weizmann tomorrow, which is Air Force Day. I am sure that he will be very happy to receive it.

I want you to know that I started reading your book and I am enjoying it very much.

Everything here is fine and I do hope that this letter will find you and your wife happy and in good health.

With best wishes from Varda and myself,

Cordially yours,

T. Kenny

THE JEWISH THEOLOGICAL SEMINARY OF AMERICA
NORTHEAST CORNER, BROADWAY AND 122ND STREET
NEW YORK 27, N. Y.

OFFICE OF THE VICE-CHANCELLOR

May 1, 1957

Dear Mr. Haber:

I thank you for the gift of your volume, "The Odyssey of An American Zionist."

I have taken occasion to read parts of it and assure you that I will now read it all with great avidity.

With deepest appreciation, I am

Cordially,

Max Arzt

Dear Mr. Haber:

We were very happy to receive your book not only because of the book but because of the thought behind it. I have already started reading it and I find it very interesting. Thank you very much for thinking of us.

Chanan is now in the army for a month and he comes home very seldom which caused me to be quite lonely. We only hope that the situation in the world will quieten down somewhat so that we will be able to live in peace.

Chana hasn't been here, hasn't written and I don't know when we'll see her. She promised to come out here but as yet hasn't done so. When you writeher, please convey my regards and tell her that we are still waitng for her.

Thank you again. Regards to your wife.

When you are in Israel again come to visit us

L'hitraot,

Miriam, Kvutza Ginegar.

Yours to Give—Life and Hope

TEMPORARY LETTERHEAD

UNITED JEWISH APPEAL

ON BEHALF OF UNITED ISRAEL APPEAL, JOINT DISTRIBUTION COMMITTEE, NEW YORK ASSOCIATION FOR NEW AMERICANS

165 WEST 46 STREET, N. Y. 36, N. Y. • PLAZA 7-1500 • CABLE ADDRESS: UJAPPEAL, NEW YORK

$100,000,000 UJA EMERGENCY RESCUE FUND for Freedom and Survival... over and above 1957 REGULAR CAMPAIGN GOAL—$105,557

Honorary General Chairman
HERBERT H. LEHMAN

Honorary Chairman
EDWARD M. M. WARBURG

President
MORRIS W. BERINSTEIN

General Chairman
WILLIAM ROSENWALD

National Chairmen Representing Agencies
DEWEY D. STONE, UIA
JONAH B. WISE, JDC

National Chairmen
SAMUEL H. DAROFF
JOSEPH HOLTZMAN
SOL LUCKMAN
JACK D. WEILER

Emergency Rescue Fund
Chairman
SAMUEL RUBIN
Co-Chairman
JOSEPH M. MAZER

National Co-Treasurers
JOSEPH I. LUBIN
JACOB SINCOFF

Executive Vice-Chairman
HERBERT A. FRIEDMAN

National Campaign Director
SHOLEM SONTUP

National Women's Division
Chairman
MRS. JACK A. GOODMAN

National Campaign Cabinet
Chairman
JOSEPH MEYERHOFF
Vice-Chairman
FRED FORMAN

Big Gifts Chairman
BENJAMIN H. SWIG

Allocations Chairman
ISADORE BRESLAU

Chairmen for Regions
ALBERT A. LEVIN
JOSEPH SHULMAN

Trade & Industry Chairman
ROBERT W. SCHIFF

Speakers Division Chairman
MILTON KAHN

13th May, 1957

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York 25, N.Y.

Dear Mr. Haber:

I have received the autographed copy of your book, "Odyssey of an American Zionist," that you sent me, and I feel very pleased and privileged to own it. It certainly is a valuable and inspiring testament.

Thank you very much for fulfilling so thoughtfully the offer you made on the pleasant occasion of our meeting in Miami Beach.

Warm regards.

Sincerely,

Herbert A. Friedman

Herbert A. Friedman
Executive Vice-Chairman.

haf:ggs

NATIONAL RESCUE CONFERENCE for $50,000,000 CASH

June 8th-9th, 1957 • Hotel Roosevelt • New York City

The Rev. Dr. D. de Sola Pool
The Spanish and Portuguese Synagogue
New York 23, N. Y.

12 West 72 St

May 19, 1957

Dear Mr. Haber

I am truly appreciative of your kindness in sending me a copy of your "Odyssey of an American Zionist," the more so because of your generous words accompanying the volume.

From what I have gathered from dipping into the book I know that I shall be delighted to read it through and relive so much of the Zionist story that has given so much of color, interest and purpose to my life over the last half century.

Mrs. Pool and I are both beholden to you.

Congratulations on your valuable contribution to our contemporary history.

Sincerely yours,

D. de Sola Pool

THE DROPSIE COLLEGE
FOR HEBREW AND COGNATE LEARNING
PHILADELPHIA

May 24, 1957

Dear Friend,

Many thanks for your gracious thoughtfulness on the occasion of the 50th anniversary celebration of the Dropsie College.

Your personal good wishes for me are particularly appreciated as an affectionate link between the past and the present.

Cordially yours,

Abraham A. Neuman

ABRAHAM A. NEUMAN
President

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York, N.Y.

ISRAEL

CARTE

50

EXPEDITEUR E. Poznanski
The Hebrew University
Jerusalem, Israel.

We are all well and so is my father-in-law, still working from 7.30 a.m till 3 p.m. every day. When shall we have the pleasure of seeing you here again? Very sincerely yours, E. Poznanski

Mr. Julius Haber
711 West End Ave.
New York 25, N.Y.
USA.

Jerusalem, May 25, 1957

Dear Mr. Haber,

Thank you very much for your kindness and thoughtfulness in sending me an excerpt from your book on Dr Magnes. I was especially touched by your story of the ceremony of bestowing on him a Ph.D. hon. causa title, the first to be bestowed by the Hebrew Univ. I was responsible for the arrangements of the ceremony. It was a great day indeed. I am looking forward to your book in full, and I would like to thank you in advance for it.

CONGREGATION BAITH ISRAEL ANSHEI EMES

(ORGANIZED 1856)

AFFILIATED WITH THE UNITED SYNAGOGUE OF AMERICA

KANE STREET NEAR COURT STREET

BROOKLYN 31, N. Y.

TELEPHONE: [illegible] TR. 5-1550

DR. ISRAEL GOLDFARB, RABBI
360 CLINTON STREET
BROOKLYN 31, N. Y.
TELEPHONE MAIN 5-1442

May 29, 1957

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York, N.Y.

Dear Julius:

I want to express to you my belated thanks and appreciation for your book "The Odyssey of an American Zionist". I purposely delayed writing to you until I had a chance to look through it from cover to cover.

Let me complement you on a very fine and interesting piece of work which should prove to be of great value to the future historian of American Zionism. Your intimate discription of men and movements on the American scene, that paved the way for the realization of our age-old dream is very interesting indeed.

The little incident of your personal efforts in disposing of Jewish National Fund stamps in our Synagogue is very amusing. The Jews of America have certainly gone far in recognizing the historical and practical importance of Eretz Yisrael to the lives and liberties of the Jewish people every where.

I pray that you may be rewarded with life and health so as to see our fondest hopes, prayers, and dreams, regarding the land of our fathers fulfilled in our days.

With kind personal regards and good wishes to you, and Mrs. Haber. I am,

Yours very sincerely,

Israel Goldfarb

Dr. Israel Goldfarb, Rabbi

IG/mg

Our Centennial Jubilee Celebration — May 1955 to May 1956
A Century of Service to the Jewish Community of Brooklyn

Columbia University
in the City of New York
NEW YORK 27, N. Y.
EARL HALL
THE COUNSELOR TO JEWISH STUDENTS

May 31, 195

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York 25, New York

Dear Mr. Haber:

Many thanks for your generous gift of your book. I have alread enjoyed dipping into it and have found it most interesting. It will be prominently on display in our collection of books here, and I have no doubt will be a source of information and enjoyment to the students who will read it.

With kind personal regards,

Sincerely yours,

Isidor B. Hoffman

AMERICAN JEWISH HISTORICAL SOCIETY
3080 BROADWAY
NEW YORK 27, N. Y.

HAS RECEIVED The Odyssey of an American Zionist
A GIFT TO THE LIBRARY

FROM Mr. Julius Haber
711 West End Avenue, New York 25, N.Y.

FOR WHICH GRATEFUL ACKNOWLEDGMENT IS HEREBY MADE.

Isidore S. Meyer
LIBRARIAN

NEW YORK CITY June 12, 1957

האוניברסיטה העברית בירושלים
THE HEBREW UNIVERSITY, JERUSALEM

June 15, 1957

Dear Mr. Haber,

I received yesterday your book "The Odyssey of an American Zionist" and would like again to express my best thanks for your kindness and thoughtfulness.

I am certain that you were kind enough to send a copy to our National and University Library. It will be registered in the national bibliography published in our quarterly Kiryat Sepher.

Since your book contains a chapter on the late Dr. Magnes z"l, I am sure that his widow, Mrs. Beata Magnes who lives in Jerusalem (39 Alfassi Street, Rehaviah), will be very glad to have a copy.

When may we hope to see you again in Jerusalem? With best regards,

Sincerely yours,
Edward Poznanski

CABINET DU PRESIDENT DE L'ETAT

לשכת נשיא המדינה

Jerusalem,

20 June 1957
3511/9072

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue,
New York 25, N.Y.
U.S.A.

Dear Mr. Haber,

Thank you for your letter dated 10 June 1957.

His Excellency is away on leave, but has told me that he enjoyed reading your book and found some passages very interesting.

With best regards,

Yours sincerely,

J.R. Almog
J.R. Almog
Private Secretary to The President

לשכת ראש הממשלה
PRIME MINISTER'S OFFICE

Jerusalem, June 24,1957

1/5570

Mr. Julius Haber,
711West End Avenue,
New York 25,
N.Y.

Dear Mr. Haber:

I hereby wish to acknowledge with thanks receipt of your letter of June 10, addressed to the Prime Minister.

Your letter will be brought to the Prime Minister's attention at the earliest opportunity.

Sincerely yours,

Lia Hart

Lia Hart

THE MINISTER OF JUSTICE | שר המשפטים

Jerusalem, 30.6.1957

Mr Julius Haber,
711 West End Avenue,
NEW YORK 25, N.Y.

Dear Mr. Haber,

I beg to thank you most heartily for your good wishes and especially for sending me your book. I thought I might be able to read it before replying to your letter, but it proved impossible to live up to my good intentions. I must, therefore, for the time being, confine myself to saying that those pages which I did read were indeed very interesting.

Again, many thanks
with kind regards

Yours sincerely

P. F. Rosen

MINISTRY FOR FOREIGN AFFAIRS
JERUSALEM, ISRAEL

משרד החוץ
ירושלים

381/57

Jerusalem, July 4, 1957

Dear Mr. Haber,

Thank you very much for your letter of June 10, 1957, addressed to the Minister for Foreign Affairs.

Mrs. G. Meir is at present out of the country, but on her return, your book will be given to her and she will, no doubt, read it in due course with more than usual interest.

Yours sincerely,

M. Gazit

M. Gazit
Political Secretary to the
Minister for Foreign Affairs

Mr. Julius Haber,
711 West End Avenue,
New York 25, N.Y.

EE/1000

EMBASSY OF ISRAEL

2 Palace Green, שגרירות ישראל
London, W.8.
12 July 1957

Dear Mr. Haber,

Thank you for your letter of 6 July and for your kindness in sending me a copy of your book, The Odyssey of an American Zionist, which I shall read with great interest.

With kind regards,

Yours very sincerely,

E. Elath

Mr. Julius Haber,
711 West End Avenue,
New York 25, N.Y.,
U.S.A.

MINISTRY FOR FOREIGN AFFAIRS
JERUSALEM, ISRAEL

משרד החוץ
ירושלים

Jerusalem, 14 July 1957

Mr. Julius Haber,
711 West End Avenue,
New York 25, N.Y.,
U.S.A.

Dear Mr. Haber,

Many thanks to you for sending me a copy of your book - and for the generous dedication. I am delighted to have "The Odyssey of an American Zionist", and I am delighted that it has been written.

Future generations will want to have all the material they can, if they are to assess rightly the extraordinary period of Jewish history through which we, of our generation, have been privileged to live. Not many people, of course, could write a book like yours, looking back over so long a period of Zionist activity and experience; but I feel that everyone who has been anywhere near the centre of things during these crucial years owes a duty to posterity and should leave a record of his time as he has seen it. I cannot speak in the name of posterity - this is in the nature of things; but if I could, I would thank you particul-arly from the "future" point of view which I value so much.

Wishing you many more years of fruitful work and happiness, and with renewed thanks,

Yours sincerely,

Walter Eytan

[illegible]

OFFICE OF THE MAYOR

משרד ראש העיריה

15th July 1957
8/1-3706

Mr. Julius Haber,
711 West End Avenue,
New York 25, N.Y.,
U. S. A.

My Dear Mr. Haber,

Thank you very much for your kind letter dated July 4th 1957.

I received your book "The Odyssey of an American Zionist", which I got only a day before yesterday.

I hope to read it after a few days, when on leave.

Thank you again.

Yours faithfully,
Aba Khoushy
Aba Khoushy,
Mayor

הספריות העירוניות
MUNICIPAL LIBRARIES

עירית תל-אביב-יפו
MUNICIPAL CORPORATION TEL-AVIV-YAFO

תל-אביב-יפו. ת.ד. 80
TEL-AVIV-YAFO, ISRAEL P.O.B. 80
TEL. 6154 טל'

בתשובה נא להזכיר מס'

5239/57

Tel-Aviv, August 8,1957.

Mr. Julius Haber,
711 West End Ave.,
N e w Y o r k 25, N.Y.

Dear Sir,

I beg to confirm receipt of your book: The Odyssey of an American Zionist, for which I thank you.

Sincerly yours,

(Ithamar Leef)
Director

IL/SP

אלוף משנה איסר פן

12th August 1957

Mr. Julius Haber,
711 West End Avenue,
New York 25, N.Y.
U.S.A.

Dear Mr. Haber,

We returned a few days ago from a three weeks holiday in Scandinavia.

It is very kind of you to have remembered us on the occasion of the appearance of your book, which I am sure I shall enjoy reading.

Thanking you again, and with kindest regards from my wife,

I am,
Very sincerely yours,

I.Penn

HAZOR, ISRAEL, 1957. BY YIGAL YADIN 11/8/57

Dear Mr Haber,

Your book was forwarded to me from my home in Jerusalem to Hazor in Galilee, where I am now busy excavating; as soon as I shall be able to free myself from unearthing our people's distant past, I shall get busy on reading your experiences of a recent past and present

However, not wishing to delay my acknowledgement lest you should think me ungrateful, I hasten to Thank you for your kindness in remembering me.

Very Sincerely
Yigael Yadin.

מדינת ישראל
ISRAEL

נציגות ישראל
באומות המאוחדות
DELEGATION OF ISRAEL
TO THE UNITED NATIONS

11 EAST 70TH STREET
NEW YORK 21, NEW YORK
TRAFALGAR 9-7600

14th August,
1 9 5 7 .

Dear Mr. Haber,

I was only joking when I told you about the book, never dreaming you would take it seriously. One should buy books and not expect their authors to send it to them.

But how much nicer it is to get one and with an autograph. I began to read it yesterday and the first few pages are as thrilling as a novel. I look forward to reading it at my leisure. Moshe leaves for Israel on Monday and I will follow early next year.

With many thanks and kind regards,

Yours sincerely,

Regina Medzini

Mr.Julius Haber,
711 West End Avenue,
New York 25, N.Y.

הטכניון - מכון טכנולוגי לישראל
TECHNION – ISRAEL INSTITUTE OF TECHNOLOGY

Our reference:

HAIFA.

18th August, 1957.

Mr. Julius Haber,
711 West End Avenue,
New York, 25, N.Y.
U.S.A.

Dear Julius,

We have been swamped by tourists this summer, and this is the first chance I have had to answer your note and to acknowledge receipt of your book, which you so very kindly sent me, with your personal inscription. I am most grateful to you. I had planned to put the book aside for reading during my vacation, but it has remained on my desk, and every time I open it, I become involved in one or another of the fascinating stories which you have re-created from out of modern Zionist history. Indeed, General Dori came into my office the other day, and saw the book on my desk. He had received his copy as well, and he at once wanted to know all about you. I told him! He asked me to convey to you his own appreciation for the copy. Much that you write brings back memories to him as well, since, as you know, he was so active at this end.

I hope you have been well. My wife joins me in sending best regards to you and all our mutual friends.

Sincerely yours,

Carl

Carl Alpert,
Assistant to the President.

Cables: Technion – P.O.B. 4910 Telephones: 68101 - 6 :טלפונים כתובת למברקים: טכניון – ת.ד. 4910

GENERAL YAACOV DORI
PRESIDENT
ISRAEL INSTITUTE OF TECHNOLOGY

Haifa 29.8.57

Mr. Julius Haber,
711 West End Avenue,
New York, 25, N.Y.
U.S.A.

Dear Mr. Haber,

Thank you very much for your kind attention in sending me your book "The Odyssey of an American Zionist". I have not yet managed to read it through, but now that it is in my library I am bound to do so in the near future. I am sure I shall enjoy it immensely.

Thanking you again for your kind attention.

Yours very sincerely

General Y. Dori
President.

מדינת ישראל

STATE OF ISRAEL

MINISTRY OF DEFENCE

Tel-Aviv, 30th, August 1957

A/1114

Mr. Julius Haber,
711 West End Avenue,
New York 25, N.Y.

My dear Mr. Haber,

Accept my thanks for your warm letter of July 6th and for your book, "The Odyssey of an American Zionist", which you have been kind enough to send me.

Your book is on my table now and I am looking forward to a leisurely hour when I may complete reading and enjoying it. The little I was able to read of it so far I have found very interesting indeed.

With best wishes and kindest regards, I am,

Sincerely yours,

S. PERES,
Director General

New Jersey Region

ההסתדרות הציונית של ארצות הברית

ZIONIST ORGANIZATION OF AMERICA

45 BRANFORD PLACE — NEWARK 2, N. J.
PHONE MARKET 3-3748

LEOPOLD FRANKEL
PRESIDENT

HARRY BRANTON
EXECUTIVE DIRECTOR

September 18, 1957

Mr. Julius Haber
Zionist Organization of America
145 East 32nd Street
New York 16, New York

Dear Mr. Haber:

An incident which took place in Bayonne, New Jersey will be of interest to you. One of the readers of your book, "Odessey of an American Zionist" brought to the attention of the Executive Board of the Bayonne Zionist District the fact that this community ought to celebrate the sixtieth anniversary of the founding of a local Zionist group in a dignified manner.

There is a sense of pride now in the district of Bayonne because the active workers in this local organization feel they are heirs to an old and distinguished tradition.

So you see, your splendid book which compresses such a wealth of history into one volume has a very constructive and practical effect upon the program activities of a local organization.

I thought this bit of information may please you.

With my best wishes for a happy and prosperous New Year, I am,

Yours sincerely,

Harry Branton

Harry Branton

HB:pd

BRANDEIS UNIVERSITY LIBRARY

WALTHAM 54, MASSACHUSETTS

MARVIN LOWENTHAL
Director of Special Services

October 16, 1957

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York 25, New York

Dear Mr. Haber:

Thanks a million for sending me a copy of your Odyssey of an American Zionist, with your gracious dedication. I read the book when it first came out and found it a valuable contribution to American Zionist history.

I hope all goes well with you.

Ever cordial regards,

Marvin Lowenthal

ML:ag

Guest Professor at

BRANDEIS UNIVERSITY
WALTHAM 54, MASSACHUSETTS

Nov. 21, 1957

Dear Mr Julius Haber,

I wish to thank you heartily both for the book The Odyssey of an American Zionist and for your thinking of me. But your book is of course the main thing worthy of gratitude and admiration. It tells the story, freely and fascinatingly, of a great period, and even those who moved on its periphery should be beholden to you for many a warm thrill of recollection.

My best wishes to you.

Israel Efros

Professor Tel Aviv University

partition. On November 25, many UN delegates appeared before the Ad Hoc Committee to express their countries' attitudes on the issue, among them the Haitian delegate, who declared that his country favored partition. A straw vote revealed 34 in favor of the plan, 13 opposed and 10 abstentions—enough to secure its acceptance. But the following morning, our high hopes were replaced by anxiety again. No sooner had the session opened at Flushing Meadow than the Haitian delegate reported new instructions from his government ordering him to vote against partition. Following this declaration," Haber adds, "the Greek delegate made a similar statement and, in rapid succession, the delegate from the Philippines and a spokesman of the Chilean delegation revealed that they, too, had been instructed to vote against partition. This upset all our calculations; had a vote been taken that day, it would have resulted in only 30 votes for the plan, with 17 opposed and 10 abstentions—just barely short of the number needed to approve the plan.

✡

"PROFESSOR FABREGAT stepped into the breach at that point," Haber recalls, "and argued for half an hour against taking a vote at that time. In the meantime, with the hour growing late and Thanksgiving approaching, eleven speakers remained to be heard from. To have continued would have meant an all-night session, with a very drowsy Thanksgiving for most of the delegates—a fact that gave Dr. Aranha an adequate excuse to ask for a vote on adjournment until Friday — a decisive factor, as it turned out, in influencing the ultimate vote. The move to adjourn was passed by 24 to 21. That Dr. Aranha was not moved purely by concern for the comfort of the delegates, but by a realization of the strategic need for us to mend our fences, was revealed only recently, with the disclosure of that part his aged mother had played during that crucial period.

"The story, as it emerged," Haber recounts, "reveals that several prominent Brazilian Zionists had called on Dr. Aranha's mother to request her intercession with her son. When they had concluded their story of the Jewish fight for justice and recognition as a nation, she wired her son in New York: 'In the last days of my life, I wish to contribute to the great humanitarian cause in behalf of the Jewish state. This is perhaps the last wish I shall ever ask you to grant. Give me the gratification of being among those who assisted in redeeming the Jewish people.'"

✡

WHEN THE fatal day came, "Dr. Aranha steadily moved the session to the critical moment when a vote finally was taken late Saturday afternoon. With millions of Jews throughout the free world listening breathlessly for the outcome beside their radios, the tally was 33 for 13 opposed, 10 abstentions, 1 absent. Legally, at least, Herzl's prophecy had come true. Within 50 years, almost to the day, as he had predicted, a Jewish state was born into the world tribunal of nations . . . After the voting, the lounge of the General Assembly was virtually a Zionist Convention, jammed with leading figures in the movement, well-wishers from every walk of life, and every member of the Jewish press."

BEHIND THE SCENE OF THE UN, IN 1947– 1957

B'nai B'rith Messenger

FOUNDED 1897

739 So. Hope St., Los Angeles 17 TRinity 2203

Vol. 61, No. 17—Friday, Nov. 29, 1957 6 Kislev, 5718

Behind the Scenes

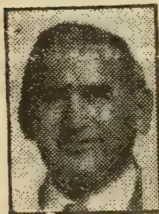
At the United Nations

By DAVID HOROWITZ

An American Jewish Press Feature
Exclusively in the B'nai B'rith Messenger IN LOS ANGELES

Historic November 29

UNITED NATIONS (AJP) — This week Jews throughout the world are commemorating an event which, in historic significance, may be compared with some of the great turning points in Israel's ancient biblical period. The event—never to be forgotten—was the UN Partition resolution of November 29, 1947, sanctioning the sovereignty of the Third Hebrew Commonwealth after a bitter 2000-year exile.

David Horowitz

Here at the UN this week, a score of delegates who had participated in that historic decision—among them Oswalda Aranha of Brazil and Professor Fabregat of Uruguay—took special pride in the anniversary by publicly reaffirming their faith in the justness of the cause for which they fought side by side with Jewish leaders all through the debates that led to the partition. Ten years after, Fabregat told this writer, Israel stands vindicated before the whole world.

MUCH HAS been written by eyewitnesses to the great event in Jewish history. Your correspondent, who was present at all sessions at the time, finds that one of the most brilliant accounts of that 1947 international drama involving the Jewish people was recorded by Julius Haber—a sort of "unofficial Jewish Ambassador" ever present when something important happens on the Jewish scene anywhere in the world and who is well known to the news corps here—in his fascinating book, "The Odyssey of an American Zionist" (Twayne Publishers, New York).

"Never in all recorded history," testifies Haber, "have there been such tense and dramatic days as those which preceded the vote on

DAVID HOROWITZ COLUMN, QUOTINGS FROM HABER'S "ODYSSEY" APPEARED IN THE FOLLOWING PUBLICATIONS.

JEWISH HERALD Friday, December 6,

How A Mother's Cable Helped UNO To Recognise Israel

By DAVID HOROWITZ

THE JEWISH LEDGER

New Orleans, La., November 29, 1957 (Kislev 6, 5718)

Behind U N Scenes

By DAVID HOROWITZ

American Jewish Press Feature

...e number needed to approve the plan.

"Professor Fabregat stepped into the breach at that point," Haber recalls. "and argued for halt against taking a vote at that time. in

Page Six THE SOUTHERN ISRAELITE

BEHIND THE SCENES AT THE UN

Historic November 29

By DAVID HOROWITZ

FRIDAY, NOVEMBER 29, 1957 —

THE JEWISH STANDARD

NEW JERSEY'S OLDEST ENGLISH-JEWISH NEWSPAPER
MAIN OFFICE ALL DEPARTMENTS
924 BERGEN AVENUE (At Journal Square) Jersey City 6, N. J.

THE JEWISH CRITERION

Published Weekly

422 First Ave., Graphic Arts Building, Pittsburgh, Pa. ATlantic 1-0753

Vol. 131 — No. 10 December 13, 1957

AN HISTORIC DECISION RECALLED

By David Horowitz

THE JEWISH TIMES

Vol. 77 — No. 16 December 13, 1957

The Largest and Oldest Representative Anglo-Jewish Weekly
Serving Maryland and the District of Columbia.

AN HISTORIC DECISION RECALLED

By David Horowitz

קירית נתניה

THE MUNICIPAL CORPORATION OF NATHANYA

MAYOR'S PARLOUR

לשכת ראש העיריה

9/t

December 2, 1957

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York 25, New York
U. S. A.

Dear Mr. Haber:

Thank you kindly for sending me your book entitled, "The Odyssey of an American Zionist".

I appreciate your having thought of me as the subject is so close and means so much to me.

I am looking forward, at the first opportunity, to the reading of your History of Zionism.

Cordially yours,

O. Ben-Ami

O. Ben-Ami
Mayor

ALBERT EINSTEIN COLLEGE OF MEDICINE
YESHIVA UNIVERSITY
EASTCHESTER ROAD AND MORRIS PARK AVENUE
NEW YORK 61, N. Y.

Mr. Julius Haber
11 West End Avenue
New York, 25, New York

Dear Mr. Haber:

We wish to acknowledge with thanks your very thoughtful gift of "THE ODYSSEY OF AN AMERICAN ZIONIST".

Your gift will make a valuable addition to our library.

Sincerely,

Sonia L. Gruen

SLG:em

Sonia L. Gruen,
Acting Librarian

Supreme Court of the United States
Washington 25, D. C.

XII. 28. 57

Dear Mr. Haber:

The history of a movement is essentially, after all, the history of individuals and so your "Odyssey" is an important contribution not only to American Zionism, but to the history of Zionism and its dynamic climax in the State of Israel. Your pages stirred old memories and furnished new knowledge. You have a right to be gratified by having written your story and I am grateful to you for the book with its generous inscription.

Cordially yours
Felix Frankfurter

Office of the Rabbi
270 West 89th Street
SUsquehanna 7-7600

Temple
257 West 88th Street

CONGREGATION B'NAI JESHURUN
New York 24, N. Y.
Founded 1825

December 30, 1957

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York, N. Y.

Dear Mr. Haber:

May I take this means of expressing to you my gratitutde for your thoughtfulness in presenting me with your very fine book, "The Odessey of an American Zionist".

Please be assurred that it will occupy a worthwhile place in my library. I know that I shall enjoy reading it.

Cordially,

Rabbi William Berkowitz

WB:mk

THE DAY-JEWISH JOURNAL, JANUARY 5,1958

But apparently, there were deep stirrings towards orthodoxy within Judah L. Magnes that demanded further probing, further questing afield. What else could explain his sudden desire to worship in the ecstatically orthodox atmosphere of a Hassidic shul—actually only a tiny shtiebel tucked away in the rear of a building on Ridge Sstreet, in the heart of the East Side? This was the "Shiniaver" shtiebel, to which Magnes had been brought by his friend, Beril Koenigsberg. On his first visit there, he was seized by such a compelling desire to worship among his Hassidic brothers, even for a short time, that he rented a room on the East Side where he could stay over the Sabbath and participate in the services without violating Sabbath observance by travelling from his home uptown.

AMONG EAST SIDE YOUTH

Dr.Magnes, while secretary of the Federation of American Zionists was vitally interested in Jewish youth. One Sunday afternoon in 1907, he appeared before us in our Zionist club rooms on Pitt Street, with David Schneeberg, who was director of youth activities at the Federation. Since we already had four youth groups, among them the Stars of Zion, under the leadership of Rose Lurie (now Rose Halprin, a member of the Jewish Agency), Magnes and Schneeberg felt that our groups offered fertile soil for the establishment of a Young Judea group that would unite these various junior organizations.

During that same winter of 1907, Dr. Magnes was also instrumental in organizing the fraternal Order B'nai Zion, and he was elected as the first Grand Master or Nasi.

THE DAY-JEWISH JOURNAL JANUARY 5,1958

TROUBLE IN CINCINATTI

When Dr. Shmarya Levin addressed the huge meeting at the Dorland's Riding Academy on December 1906, Magnes recognized at once that with Dr. Levin to address Jews throughout the country, Zionism could gain new adherents even in the strongohlds of Reform Judaism. At a meeting on March 17, 1907. Magnes reported that Dr. Levin had addressed a large audience in Cincinatti, which was attended by students as well as professors of the Hebrew Union College. The upshot was that three of the professors, Dr. Malter, Dr. Margulis and Dr. Schlesinger, were forced to resign from the faculty, and the Hebrew Union College decided that a Zionist cannot teach in the college.

WIRELESS FROM SHOLEM ALEICHEM

On June 10, 1907, a reception was given to Dr. Magnes at Clinton Hall, on the occasion of his first trip to Palestine. His father, whom we met for the first time, came in from the West Coast. Among the many letters and telegrams was one from Scholem Aleichem, which read in part: "I have received the invitation to the reception to our beloved Dr. Magnes, to be given on the eve of his departure for Palestine. When you read these lines I, or rather my ship "New York," will be fighting a battle with the waves of the Atlantic Ocean. Let the ship fight and let the captain bang his head against the walls, for all I care. For my part, on the tenth of June I will drink a glass of wine in honor of our Dr. Magnes, who is going to Palestine." Signed, with Zion's greetings, Scholem Aleichem.

It is interesting to note that when Magnes returned from Palestine, he told his intimate friends that he felt he should have grown a beard before going to the Holy Land: he felt that it was not fitting for a rabbi without a beard to enter the holy city of Jerusalem. On his next visit to Eretz Israel, Magnes grew a nice black beard during his short stay in Palestine.

In his position at Temple Emanuel it soon became apparent that Dr. Magnes was too outspoken and uncompromising for the relaxed consciences and easy adjustments of many in his congregation. It did not make for happiness and amity. For example, when one of the congregation's officers gave his daughter in marriage to a Hungarian count and he led her down the aisle to the altar of St. Patrick's Cathedral, Magnes castigated the father for his action. By his criticism, Dr. Magnes alienated the father and jeopardize his position as Rabbi of Temple Emanuel.

In quest for satisfaction of his spiritual needs, Dr. Magnes turned from reform to conservative Judaism. He became rabbi of Congregation B'nai Jeshurun, where he found far greater fulfillment and gratification. There was a Sabbath afternoon, for example, when he invited his brother-in-law, Louis Marshall, and Leon Zolotkoff, to read the Pirkei Avoth to the congregation. It was a far cry, indeed, from the pompous and empty austerity of the temple he had previously served.

David Wolffsohn, who succeeded Dr. Herzl as president of the World Zionist Organization: "Hold monster mass-meetings to rouse public opinion. Collect money for the relief of the victims and more important, for the means of Self-defense."

On Sunday, December 3rd, a protest meeting was held by the Self-defense Association at Grand Central Plaza, under the chairmanship of Dr. Magnes. Professor Richard Gottheil took the Jews to task for their lack of preparedness, particularly with the warning of the Kishinev pogroms still fresh in memory. Dr. Magnes exclaimed: We should rise as heroes, but we fawn and bend the back.

THE PROTEST MARCH

The following afternoon, virtually all activity on the lower East Side came to a halt as 150,000 Jews, led by Magnes, assembled for a protest march. All stores and places of business along the route of the march closed down. The streets were choked with men, women and children. As the procession passed Allen Street, Jews in poor, drab tenements along the way hung signs of their grief and mourning out of the windows: black stockings, black paper, a piece of black cloth — whatever they could find to improvise. As the marches passed Broadway and Tenth Street, near Wanamaker's department store, the bells of the Grace Episcopal Church, on the corner tolled out the tune of Hatikvah, thereby expressing sympathy with the Jews in this solemn hour. This was the first demonstration of such magnitude held by New York Jews.

After the demonstration, Jacob Schiff was able to report that $1,000,000 had already been forwarded to the relief authorities in Russia, including a $10,000 check from E. H. Harriman, the father of our present Governor. In the interval between the demonstration and this announcement, nearly a quarter of a million dollars poured into the fund, stimulated in a great measurue no doubt, by the impression the protest march had created.

HELPED POALE ZION

About that time, Magnes began to display a sympathy towards labor Zionists, and although the Federation of American Zionists which published a monthly magazine "The Maccabean," was always short of funds for its own publication, Magnes, as its secretary, somehow managed to procure $2,000 a huge sum at that time, to help the Poale Zion maintain their Yiddish weekly publication, "Der Kempfer."

It was at Temple Emanuel on a Saturday during Hanukah, that I heard him deliver a stirring sermon on the Maccabeans. His treatment of the subject could not have won any friends for him at the Temple: when he referred to Jewish Nationalism, I could see the congregation and its senior Rabbi Joseph Silberman, suddenly stiffen and grow uneasy; the sexton, who had been beaming complacently a moment earlier, frowned and turned away. Such talk did not sit well with the worshippers of Temple Emanuel.

THE DAY - JEWISH JOURNAL, JANUARY 5, 1958

With Dr. J. L. Magnes On The Old East Side

Dr. Magnes' Contacts With the Young Jewish Zionists. — His Aid To Poale Zion Yiddish Organ. — He Prays In A Hassidic Shtibel. — His Role In the Protest March Against Pogroms In Russia. — By JULIUS HABER

I first came to know Dr Magnes on Rosh Hashanah, 1904 while attending services at a hall in Brooklyn, N. Y. I learned that he had just recently become the Rabbi of Temple Israel, Bedford and Lafayette Avenues, some three blocks away. I was interested in learning what manner of a man he was, since an article he had written for the August issue of the Maccabean on Dr. Herzl and his influence on Jewish students at German universities, had interested me. Magnes had attended the University of Heidelberg in 1902, and was therefore in a position to write at first-hand on this subject.

I arrived towards the end of the services at the temple where he officiated; shortly afterwards, Dr. Magnes emerged from the temple and I took this occasion to introduce myself. After, I saw him often and was privileged to work with him in the Zionist movement for a good many years.

SAD NEWS FROM RUSSIA

On November 13, 1905, Dr. Magnes as secretary of the Zionist Federation, received a cable from Rabbi M. Temkin, of Yelisvegrad, Russia, that new pogroms had broken out, surpassing in viciousness and wanton rapacity the anti-Jewish outbursts of the Kishinev massacre in 1903.

DR. JUDAH L. MAGNES

In the wake of these shocking revelations, Dr. Magnes helped to organize an emergency committee of Oscar Straus, former U.S. Ambassador to Turkey as chairman, Jacob H. Schiff, treasurer; and Cyrus L. Sulzberger, the father of the present publisher of the New York Times, as secretary.

Several days later, Magnes received the following cable from

WOLF MANKOWITZ

8/10, Piccadilly Arcade,

London S.W.1.

15th January, 1958.

Mr. Julius Haber,
711, West End Avenue,
NEW YORK, 25.

Dear Mr. Haber,

So many thanks for sending me your book which I will read with the greatest interest. I hope to be coming to Israel quite soon and will certainly bear all your suggestions in mind. Again thanks.

Yours sincerely,

Wolf Mankowitz

Wolf Mankowitz.

THE CLEVELAND INSTITUTE OF JEWISH STUDIES

OF THE BUREAU OF JEWISH EDUCATION

2030 South Taylor Road - ERieview 1-0446

CLEVELAND 18, OHIO

OFFICE OF THE DEAN

January 20, 1958

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York 25, N. Y.

Dear Mr. Haber:

Mr. Orlan of our city was kind enough to furnish me with your address. I have been doing some work on ~~William~~ Wolf Schur, to whom you have referred on pages 106 and 109 of your ODYSSEY. I also read your letter in the Day of September 16, 1957, in which you mentioned Schur.

I wonder if you could furnish me with the sources for your references to Schur - first, to the reference on page 106 in your book that Herzl was advised by Schur that he helped to organize Zionist societies in varies cities; and second, to the reference on page 109 that Dr. Gottheil had sent Herzl a letter from Schur concerning Dr. Michael Singer. Do these references come from Herzl's diaries or Die Welt?

I shall greatly appreciate any information that you may have on this.

Sincerely yours,

Jacob Kabakoff
Rabbi Jacob Kabakoff

JK/em

An Authorized Agency of Youth Aliyah

Mizrachi Women's Organization of America

242 FOURTH AVENUE • NEW YORK 3, N. Y. • GRamercy 7-4720

ב"ה

February 13, 1958

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York, New York

Dear Mr. Haber:

I am preparing to leave for Israel very shortly, but before I go, I want to take this opportunity of thanking you on behalf of our officers, national board, and membership, for the sympathetic and understanding communication which appeared recently in the "Day-Journal" relative to our work in Israel and to the Bessie Gotsfeld Farm School and Children's Village in Raanana.

The Mizrachi Women's Organization of America values your friendship and understanding of its work, and our membership was delighted to read your nostalgic recollections of the early days of our movement. I would simply like to reaffirm our appreciation and tell you how delighted all of us have been to read the "Day-Journal" article.

Cordially yours,

Dina Dyckman

Mrs. Moses Dyckman
National President

/ve

KURT WILHELM

February 13, 1958

My dear Mr Huber: Now, I have read your Odyssey, and I assure you, it makes a highly interesting reading. Thank you for your good words about my dear J.L. Magnes! I am glad to see, you loved him as well.

My only sister and her husband were on the way to Cuba in 1939 and among those who did not receive admission. Their Odyssey ended [illegible]ile. On our way to South America, Mrs Wilhelm and I spent a month with them in Santiago where they are well established.

Thanks again for all your kindness. Whenever you come to Europe again, please do not forget Stockholm.

With all good wishes

Sincerely

[signature]

Värtavägen 6

MRS. FRANKLIN D. ROOSEVELT
211 EAST 62ND STREET
NEW YORK 21, N. Y.

March 21, 1958

Dear Mr. Haber:

It was most kind of you to send me a copy of your book "The Odyssey of An American Zionist" and I want to thank you warmly.

I will try to read your book as soon as possible and I am sure I will find it interesting.

With appreciation and my good wishes,

Very sincerely yours,

Eleanor Roosevelt

THE JERUSALEM POST, APRIL 23,1958

paused briefly to whisper in my ear the news that it had come off the wires that President Truman had recognized the State of Israel. This brought to my mind what I had learned two hours earlier, that at noon that day the President had received by messenger a letter from Dr. Weizmann, informing him that the State of Israel had been proclaimed in Tel Aviv and asking the President to give recognition to the new State.

News at U.N.

When I heard the good news, I turned to John Rogers of the "New York Herald-Tribune" and conveyed it to him. Rogers was incredulous. He pointed to the American delegates who were still engrossed in the voting on the floor and still standing fast by their trusteeship plan. "Don't you think they'd know about it," he asked me, "if the news were really true?" A minute later Dr. Sayre, replying to the question of the Colombian delegate, stated that for the time being he had no official confirmation that the United States had recognized the State of Israel. But a few minutes later, another distinguished member of the U.S. delegation, Dr. Philip C. Jessup, was seen to rise in some confusion to declare that his delegation had just received word that the President had issued a statement recognizing the new State of Israel. Despite the most determined efforts of the State Department, Israel not only had come into existence but had its existence confirmed by the President of the United States.

It is of interest to note that although at that time the Soviet government favoured a Jewish Palestine and three days later, on May 17, 1948, actually recognized the State of Israel, the Soviet delegation greeted Dr. Jessup's statement with a denunciation of the U.S. for its sudden recognition of the new Jewish State. That evening some of the delegates at Flushing Meadow attributed Mr. Gromyko's bitterness to the fact that the U.S. had beaten the Soviet Union to the punch.

In the meantime, Israel's first plenipotentiary had arrived at the United Nations. On Wednesday, May 19, less than a week after the foundation of the State, at two in the afternoon, Gideon Rafael, member of the Israel Foreign Office, just off the plane from Israel, walked into the United Nations building at Lake Success and displayed to us his credentials—typed, like his passport, on an ordinary sheet of letter paper. Israel had not yet had time to print official passports or government letterheads, but it had not delayed an instant in assuming its responsibilities.

Rafael proudly showed us Israel's first postal issue, a series of attractively designed stamps on a special first-day cachet commemorating Israel's independence. But even more exciting was his first-hand account of the historic event that had transpired on Friday afternoon, May 14, in the Tel Aviv Museum. Dressed in unaccustomed formal attire, complete with top hat, David Ben-Gurion had made his dramatic pronouncement to the provisional Knesset of the State of Israel, composed of the Vaad Leumi (National Council) and members of the Jewish Agency for Palestine. His historic words were carried by a public address system to the tense and eager multitude outside the building. And then, changing into the khaki battle shirt and trousers of Hagana, he had gone immediately to military headquarters, where he spent the balance of the next 24 hours planning and directing Israel's defence against the invading Arab hordes.

THE JERUSALEM POST, APRIL 23, 1958

THE DAY THE STATE WAS BORN

By Julius Haber

IT was a day that lives vividly in memory, that historic day when the State of Israel was born.

On May 14, 1948, I arrived at Lake Success earlier than usual — to find it already jammed with people eagerly awaiting the anticipated declaration by Dr. Abba Hillel Silver, as head of the American section of the Jewish Agency for Palestine, that the State of Israel had been proclaimed. We were not disappointed. With the Political Committee still discussing the trusteeship proposal, Dr. Silver appeared before that body at 10.30 in the morning and announced that David Ben-Gurion was at that very moment proclaiming the creation of the State of Israel.

There were many among the visitors and delegates to the United Nations who remained sceptical, for they could not bring themselves to believe that the Jews of Palestine would take such a bold and drastic step in complete defiance of the Great Powers who were attempting to stifle the partition plan. But those of us who knew the mettle of the Yishuv, and above all of Ben-Gurion, knew that no threats could deter them from achieving their pre-ordained destiny. It was then — or never. They were prepared to back their decision with every ounce of strength, every drop of blood, every just means they could muster.

Great Epic

This was substantiated by Elihu D. Stone, then Vice-President of the Zionist Organization of America. He had just returned from Eretz Yisrael and reported to us that the Yishuv felt that "the Maccabees are coming to life again." A great epic was being enacted by the Yishuv; it was being enacted in tears, sweat and blood which would remain an everlasting fountain of inspiration for generations to come. The Jews of Eretz Yisrael realized that for them there was no choice except to fight for Jewish survival.

Nevertheless, we waited anxiously through that day, watching the clock as it neared the hour of six. The General Assembly had opened its session at Flushing Meadow at 4.40 that afternoon, and we feared that before six o'clock it might pass a resolution which could upset Ben-Gurion's declaration. At five o'clock one of the American delegates, Dr. Francis B. Sayre, Chairman of the Trusteeship Committee, declared that if the Assembly was to institute a trusteeship agreement for the government of Palestine, it must do so before the termination of the Mandate, namely in one hour.

As the discussion was progressing on the floor of the Assembly, six o'clock passed and no action had been taken. At this moment, a young man representing one of the press services came running by. He

AMERICAN ZIONIST MAY 1958

FRIDAY MAY14,1948 AT THE UNITED NATIONS

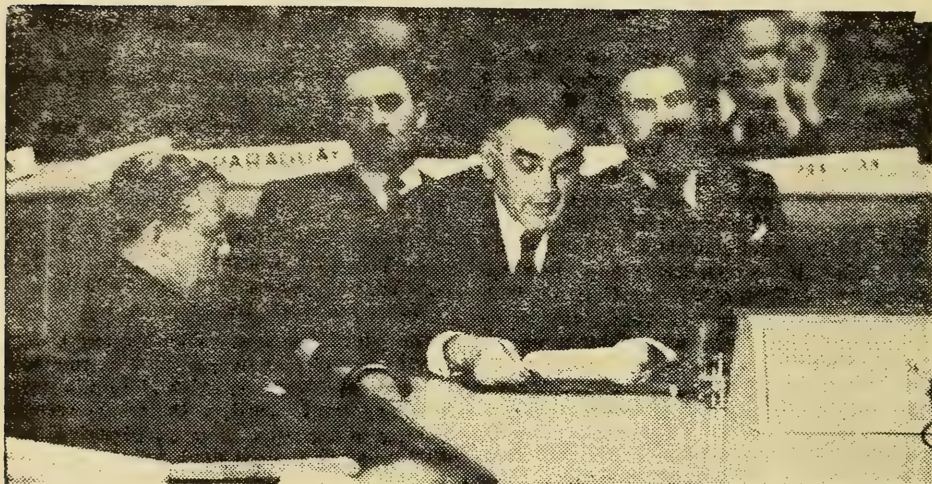
RAFAEL proudly showed us Israel's first postal issue, a series of attractively designed stamps on a special first-day cachet commemorating Israel's independence. But even more exciting was his firsthand account of the historic event that had transpired on Friday afternoon, May 14th, in Tel Aviv. Dressed in unaccustomed formal attire, complete with top hat, David Ben Gurion had made his dramatic pronouncement to the provisional Knesset of the State of Israel, composed of the Vaad Leumi (National Council) and members of the Jewish Agency for Palestine. His historic words were carried by a public address system to the tense and eager multitude outside the building. And then, changing to the khaki battle shirt and trousers of Haganah, he had gone immediately to military headquarters, where he spent the balance of the next twenty-four hours planning and directing Israel's defense against the invading Arab hordes.

Tel Aviv crowds dancing in the streets celebrating the U.N. decision for the establishment of the State of Israel on November 29, 1947.

AMERICAN ZIONIST MAY 1958

FRIDAY MAY 14,1948 AT THE UNITED NATIONS

Dr. Abba Hillel Silver delivering his historic address of October 2. 1947 to the Ad Hoc Committee on Palestine of the U.N. General Assembly. Seated around him are Dr. Emanuel Neumann, Moshe Sharett and the late Rabbi Wolf Gold, who were members of the Jewish Agency Executive.

it," he asked me, "if the news were really true?" A minute later Dr. Sayre replying to the question of the Colombian delegate stated, that for the time being he had no official conformation that the United States had recognized the State of Israel. But a few minutes later, another distinguished member of the United States delegates, Dr. Philip C. Jessup, was seen to rise in some confusion to declare that his delegation had just received word that the President had issued a statement recognizing the new State of Israel. Despite the most determined efforts of the State Department, Israel not only had come into existence but had its existence confirmed by the President of the United States.

It is of interest to note that although at that time the Soviet government favored a Jewish Palestine and three days later, on May 17, 1948, actually recognized the State of Israel, the Soviet delegation greeted Dr. Jessup's statement with a denounciation of the United States for its sudden recognition of the new Jewish State in Palestine. That evening some of the delegates at Flushing Meadow, attributed Mr. Gromyko's bitterness to the fact that the United States had beaten the Soviet Union to the punch.

In the meantime, Israel's first plenipotentiary had arrived at the United Nations. On Wednesday, May 19th, less than a week after May 14th, at two in the afternoon, Gideon Rafael, member of the Israel Foreign Office, just off the plane from Israel, walked into the United Nations building at Lake Success and displayed for us his credentials — typed, as his passport, on an ordinary sheet of letter paper. Israel had not yet had time to print official passports or government letterheads, but it had not delayed an instant in assuming its responsibilities in international affairs.

Drama at the United Nations

AMERICAN ZIONIST
MAY 1958

The Day Israel Was Born

by Julius Haber

IT was a day that lives vividly in memory, that historic day when the State of Israel was born. As a Zionist all my life long, one who had been deeply involved in the effort to establish a Jewish State, one who had lived in Israel and one whose family and roots are in the Holy Land — this day was the most memorable in my lifetime.

On May 14, 1948, I arrived earlier than usual at Lake Success — to find it already jammed with people eagerly awaiting the anticipated declaration by Dr. Abba Hillel Silver, as head of the American section of the Jewish Agency for Palestine, that the State of Israel had been proclaimed. We were not disappointed. With the Political Committee still in discussion of the trusteeship proposal, Dr. Silver appeared before that body at 10:30 in the morning and announced that David Ben Gurion was at that very moment proclaiming the creation of the State of Israel. Present with Dr. Silver were the other members of the Agency: Dr. Emanuel Neumann, Dr. Nahum Goldmann, Mrs. Rose Halprin, the late Haim Greenberg and the late Rabbi Wolf Gold.

Even before Dr. Silver completed his statement, there were many among the visitors and delegates to the United Nations who remained skeptical, for they could not bring themselves to believe that the Jews of Palestine would take such a bold and drastic step in complete defiance of the great powers who were attempting to stifle the partition plan. But those of us who knew the mettle of the Yishuv, and above all Ben Gurion, knew that no threats could deter them from achieving their pre-ordained destiny. It was then — or never. They were prepared to back their decision with every ounce of strength, every drop of blood, every just means they could muster.

This was substantiated by Elihu D. Stone, then vice president of the ZOA. He had just returned from Eretz Israel and reported to us that the Yishuv feels that "The Maccabees are coming to life again." A great epic is being enacted by the Yishuv; it is being enacted in tears sweat and blood which will remain an everlasting fountain of inspiration for generations to come. The Jews of Eretz Israel realize that for them there is no choice except to fight for Jewish survival. Their slogan is "Ein Brera."

Mr. Haber, is the author of the "Odyssey of an American Zionist."

NEVERTHELESS, we waited anxiously through the day, watching the clock as it neared the hour of six. The General Assembly had opened its session at Flushing Meadow at four-forty that afternoon, and we feared that before six o'clock it might pass a resolution which could upset Ben Gurion's declaration. At five o'clock one of the American delegates, Dr. Francis B. Sayre, chairman of the Trusteeship Committee, declared that if the Assembly was to institute a trusteeship agreement for the government of Palestine, it must do so before the termination of the Mandate, namely in an hour.

As the discussion was progressing on the floor of the Assembly, six o'clock passed and no action had been taken. At this moment, a young man representing one of the press services came running by He paused briefly to whisper in my ear the news that it had come off the wires that President Truman had recognized the State of Israel. This brought to my mind what I had learned two hours earlier, namely, that at noon of that day the President had received by messenger a letter from Dr. Chaim Weizmann, informing him that the State of Israel was proclaimed in Tel Aviv, and asked the President to give recognition to the new State.

When I heard the good news, I turned to John Rogers of *The New York Herald Tribune* and conveyed the news to him. Rogers was incredulous. He pointed to the American delegates who were still engrossed in the voting on the floor—and still standing fast by their trusteeship plan. "Don't you think they'd know abou

MAY 1958

GERARD SWOPE AND HIS MILLIONS FOR THE HEBREW TECHNION IN THE STATE OF ISRAEL.

In May 1957, Gerard Swope and his daughter Henrietta, visited Israel, He received an honorary Doctorate in Technology from the Technion. Exactly half a year later, on November 29th American Electrical giant passed away.

The will was probated in January 1958, Mr. Tulin and Mr. Swope Jr. were appointed as executors for the millions that were left to the American Technion Society.

The bequest is to be used for loans which are to be repaid after the student is graduated and is able to pay; for fellowships for Technion graduates at the Massachusettes Institute of Techniology, of which Mr.Swope a life trustee; to supplement the salaries of faculty members; and for scientific research.

The upshot was this, two years laterwhile Mrs. Haber and I, stayed at the Abbey Hotel in Miami Beach, Florida, we were introduced to a gentleman by the name Swope. When I mentioned that a Mr. Gerard Swope donated millions to the Hebrew Technion in Israel, this gentleman said"I never cared for my cousin who did not lived up to the Jewish tradition although our grandfather was a Rabbi in Bavaria, Germany. Also because he donated his millions to the Jews in Palestine to wage war against the Arabs. Since he was a very old man, I didn't care to argue with him. A year later in the same hotel, he came over and said"I owe you an apology, it was a good deed to give to the institution where they learn fellow Jews enginers." The same winter he passed away at the age of 92.

MAY 1958

GERARD SWOPE, HIS MILLIONS FOR THE HEBREW TECHNION IN THE STATE OF ISRAEL.

The argument won important friends. But even with their sympathy he was up against an almost insurmenntable obstacle. Congress was about to adjurn, and there was a long jam of 500 bills that had priority. At this point I received incredible help. People since have told me that nothing like it ever happened before in Congress/ Mr. Tulin said.

The bill was jumped over most of the other legislation lying in front of ~~the~~ it. The House and Senate passed the amendment unanimously; but the Secretary of the Treasury, who opposed the bill from the very beginning, announced that he would advice the President to veto it as it might create a dangerous precedent.

Mr. Tulin resorted to friends, and they went to the White House. The amendment was signed and became law on August 6, 1956. It was less than three months before the Sinai campaign, and had the attempt been unsuccessful there was little likelihood of success at the next Congressional session.

There was a handsome legal fee waiting for Mr.Tulin when he next saw Mr.Swope, but the New York attorney turned it down flat, as he had, as he had rejected fees years before from Rathenberg and Novomeysky.

GERARD SWOPE, HIS MILLIONS FOR THE HEBREW TECHNION IN THE STATE OF ISRAEL.

"There, I put in the four hardest months of my life. I worked in complete silence. Publicity would have spoiled everything. Some of my closest friends and associates did not know what I was up to. I made it plain to every Congressional leader in Washington that the bill I wanted passed was for the benefit of Israel and the Technion."

"The bill was introduced into the House of Representatives by two New York State Congressmen. Mr. Reed (Republican) and Mr. Keogh (Democrat). It took the form of an amendment to section 2955 of the Internal Revenue Code of 1954."

The amendment provides that where a trust is established by the will of a testator for the life of a beneficiary who is 80 years old or older at the time of the testator's death, and who is given the power to appoint the recipients of the principal of trust upon his own will, and such beneficiary files an affidavit with the Internal Revenue Bureau within one year after the death of the testator naming the educational institutions which he intends to appoint as recipients of the fund, then the Federal inheritance tax on the original amount is waived.

At the time the bill was introduced Swope was 83 years old. In arguing his case before the appropriate committees of the House of Representatives and then the Senate Mr. Tulin pointed out that the bill was entirely in line with U.S. foreign policy in helping underdeveloped countries to stand on their own feet.

GERARD SWOPE, HIS MILLIONS FOR THE HEBREW TECHNION IN THE STATE OF ISRAEL.

When Swope made out his will later, he directed that upon his death this money be turned over to the Technion. But since he had inherited from his wife there would be a Federal tax of more than 4 million dollars to be paid on it.

Mr. Tulin, who had made out Swope's will, was determined not to let this happen. He discussed the matter with Swope's other attorneys who could find no loophole.

"There was nothing in the Internal Revenue Code that could help us. I had studied the problem for two weeks and it appeared that the Treasury would get about half the sum. Then a thought struck me. Why couldn't we amend the Internal Revenue Code.? It would mean putting a Bill through the Congress, but it was the only way."

He discussed the matter with friends who said that he had about one to a million a chance, but they encouraged him to try.

First, he needed Swope's permission. He called on him in New York. When the electrical genius heard about the plan, he was shocked at the beginning. People might say that was trying to evade paying taxes. Mustering his every ounce of his considerable persuasive talent Mr. Tulin convinced Mr. Swope that to an educational institution was nothing to be ashamed of. Mr. Swope, finally gave the green light and Mr. Tulin went to Washington.

GERARD SWOPE, HIS MILLIONS FOR THE HEBREW TECHNION IN THE STATE OF ISRAEL

Mr. Tulin was Justice Brandeis' representative in London in the fall of 1917 when the Balfour Declaration was in the air.He worked closely with Sokolow and Weizmann. He met David Ben Gurion as a youngster.He was the attorney for Pinhas Ruthenberg and Moshe Novomeysky when they applied for their electric power and mining concessions from the Mandatory Government.

He was also chief counsel for the Jewish Agency in the U.S. before the Anglo-American Commission of inquiry in 1945,and before the U.N. in 1947. Mr. Tulin wrote the brief on the establishment of a Jewish State that was submitted by the Agency to the General Assembly of the United Nations.

But the highlights in his successful legal career were only pleminaries for the biggest challenge of his life which began when he met Gerard Swope.

Swope had become so impressed with the work of the Technion that he made an initial contribution of $50,000.00 to the institution.

"Then he gave $100.000.00 and another $100.000.00.said Mr. Tulin. In 1955, Swope's wife passed away. He had turned most of his fortune to her, thinking that she would outlive him, but fate decided otherwise, and she willed him about 8 million dollars in trust, the income to go to him for life and the principal to go upon his death to such persons or organizations as he should direct in his will.

GERARD SWOPE, HIS MILLIONS FOR THE HEBREW TECHNION IN THE STATE OF ISRAEL

"Swope's rise in the profession was meteoric. In the early 1930's he was made president of General Electric. Swope build it into the greatest electrical engineering concern in the world. He was a genious."

"During both world wars and during the depression he gave of himself to public service. He was called by several presidents of the U.S. to head commissions, and he stood for years as chairman of many Boards of Directors."

"One of the most remarcable things about him," says Mr. Tulin, was that even as the head of General Electric he espoused ultra-liberal policies, particularly towards his employees. He forced these policies through a conservative Board of Directors, maintaining that his first responsibility as head of the company was towards them. The company never had a strike."

As the Tulin-Swope friendship matured, the latter heard more about the Technion and interested himself more in it. It was no wonder. Mr. Tulin was instrumental in founding the American Technion Society.

Mr. Tulin is Chairman of the Society's Board of Directors and is on the Board of Governors of the Technion.

The tall, broadly built attorney is a veteran Zionist. Now at the age of 79 have not reduced his activity.

MAY 1958

LAWYER TELLS STORY HOW THE UNITED STATES CONGRESS PASSED THE GERARD SWOPE AMENDMENT WHICH BENEFITS THE TECHNION IN ISRAEL

AT THE REQUEST OF THE LAWYER ABRAHAM TULIN J.HABER RELEASED THE STORY TO THE ANGLO-JEWISH PRESS IN JUNE 1958.

The drama behind the Gerard Swope bequest of more than 8 million dollars to the Hebrew Technion in Israel can now be revealed.

One evening in 1953, the Yale University class of 1903, gathered to celebrate its jubilee. Many of its members had become important figures in American life---corporation presidents, newspaper publishers, members of the bar. One of the main speakers was a New York attorney, Mr.Abraham Tulin. He was such a success that one of the alumni sent a copy of the address to his personal friend, Gerard Swope. It made an impression on America's electric wizard, and he asked Mr. Tulin to call on him. They became fast friends.

"Mr. Swope was a Jew although few people realized it. Mr. Tulin recalls, "The name Swope is a corruption of Schwabe. His grandfather, Gershom, after whom he was named, was a German Rabbi. Gershom was Anglicized to Gerard."

"Gerard's parents immigrated to the U.S. in the 1840's. They belonged to a Synagogue, but the children were brought up without any religion. He was sent to the Massachusettes Institute of Technology and was graduated in 1895 as an electrical engineer."

From the desk of

ROOM 373 — PRESS SECTION
UNITED NATIONS, NEW YORK

DAVID HOROWITZ

June 15, 1958

SHALOM JULIUS:

A WORD TO SAY SHALOM TO YOU AND YOURS IN ISRAEL AND TO ADD THAT I USED YOUR PIECE IN MY COLUMN LAST WEEK IN CONNECTION WITH THE 10TH ANNIVERSARY.

I WAS GOING TO USE YOUR ARTICLE IN TOTO ORIGINALLY AND EARLIER, BUT WHEN I SAW IT IN THE NJPOST (OR WAS IT THE EXAMINER) SOME WEEKS BEFORE PESACH I WAS SOMEWHAT DISAPPOINTED AND THOUGHT THEN I COULD NOT USE IT. BUT I HELD ON TO IT, SINCE YOU WERE SO KIND TO LET ME HAVE TWO COPIES.

THEN CAME ANNIVERSARY WEEK AND I THOUGHT IT MIGHT BE VERY GOOD TO HANDLE IT IN THE MANNER I DID IN THE ENCLOSED COLUMN WHICH APPEARED, AS YOU KNOW, IN SOME 40 PAPERS.

HOPE YOU ARE WELL AND ENJOYING YOUR VISIT.

PLEASE GIVE MY BEST TO MY FRIENDS AT THE PIO IN JERUSALEM AND TEL AVIV.

SINCERELY,

DAVID HOROWITZ
GOVERNOR BANK OF ISRAEL

Jerusalem, July 14, 1958

Mr. Julius Haber
711 West End Ave.
New York 25, N.Y.

Dear Mr. Haber,

Many thanks for your kindness in sending me your book which I shall read with great pleasure, and also for your kind dedication.

Yours sincerely,

D. Horowitz

THIS PHOTO WAS TAKEN IN THE BRONX PARK, N.Y. ON JULY 15,1908,AND PUBLISHED IN THE "AMERICAN ZIONIST," FIFTY YEARS LATER, SEPTEMBER 1958.

A group of Zionists photographed 50 years ago. This picture of active members of the Austro-Hungarian Society of New York was taken in Bronx Park, New York, on July 15, 1908. They show: 1. the late Rabbi Jacob Kopeiken-Menkes; 2. David Tepper; 3. Mendel Schteltzer; 4. the late Jacob Schechter; 5. Dr. Simon Miller; 6. the late Mr. Polano; 7. the late Harry Stern; 8. the late Jacob H. Schiff; 9. Miss Saltzman; 10. Mr. Friedman; 11. Miss Morgenstern; 12. Julius Haber; 13. the late Louis Kratter; 14. Miss Morgenstern; 15. Herman Schwartz; 16. Dr. Henry Wachtel; 17. Miss Sonnenschein; 18. Mrs. Oscar Goldschlag; 19. Mr. Oscar Goldschlag

THE ZIONIST CONVENTION IN ATLANTIC CITY 1908

THE PICTURE ON OPPOSIDE REMINDS ME OF THE 11TH ZIONIST CONVENTION HELD IN ATLANTIC CITY ON JULY 1908. ALTHOUGH IT ELAPSED MORE THAN A HALF OF A CENTURY, I DO REMEMBER VIVIDLY THE IMPRESSION THIS RESORT PLACE MADE ON ME. AT THAT CONVENTION I WAS ONE OF THE DELEGATES OF THE THEN AUSTRO-HUNGARIAN ZIONIST SOCIETY OF GREATER NEW YORK.

I RECALL THE OPENING OF THE NEWLY ERECTED MILLION DOLLAR PIER WITH ITS HUGE HALL,WHERE THE CONVENTION HELD ITS MASS-MEETING. THE PRINCIPAL SPEAKER WAS SAMUEL STRAUSS, THE EDITOR OF THE NEW YORK DAILY "THE GLOBE." HIS ADDRESS MADE A TREMENDOUS IMPRESSION ON THE DELEGATES.

THE CONVENTION ALSO GAVE BIRTH TO THE ZIONIST WEEKLY IN YIDDISH, "DOS YIDDISHE FOLK," WHICH FOR A HALF OF A CENTURY PROPAGANDIZED THE ZIONIST IDEA AMONG THE YIDDISH SPEAKING MASSES IN THE UNITED STATES.

AT THE CONVENTION THE ACTIVE HONORARY SECRETARY DR.J.L.MAGNES,WHO SERVED IN THAT CAPACITY FOR THREE YEARS DECLINED TO BE RENOMINATED,AND ANOTHER RABBI JOSEPH JASEN,WAS ELECTED TO THAT OFFICE.HE SERVED LESS THAN TWO YEARS. THE RESULT WAS THAT HENRIETTA SZOLD HAD TO BE DRAFTED TO DO A GOOD HOUSE-CLEANING TO PUT THE MEMBERSHIP RECORDS IN GOOD ORDER.

Henrietta Szold

ATLANTIC CITY, N.J.

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

GOVERNMENT PRESS OFFICE – לשכת העתונות הממשלתית

JERUSALEM: Nicolai Bldg., Russian Compound
Tel. 62598

TEL AVIV: Beth Hadar, Tel. 4434
News Room: 4361

HAIFA: 2, Herzl St., Tel. 4410

ירושלים: בנין ניקולאי, מגרש הרוסים
טל. 62598

תל־אביב: בית הדר, טל. 4434
חדר חדשות בלבד 4361

חיפה: רח' הרצל 2, טל. 4410

Jerusalem, August 10, 1958.

Mr. Julius Haber
711 West End/Av.,
New-York 25, N.Y.
U.S.A.

Dear Mr. Haber,

It was a great pleasure for me to receive your book "The Odyssey of An American Zionist".

It was very noble of you to remember me and your promise. As the book arrived just now I did not have an opportunity to read it, but I shall do it soon with great interest.

I am glad if I was able to assist you in any way during your last visit in Israel.

SHALOM UBHITRAOT,
H. Zohar.

מדינת ישראל

STATE OF ISRAEL

DIRECTORATE OF CUSTOMS & EXCISE

Jerusalem 22 9.1958

Mr. J. Haber,
711 West End Avenue,
New York 25,
N.Y.,
U.S.A.

Dear Mr. Haber,

Thanks for your letter of the 7th inst.

Your book "The Odyseey of an American Zionist" was duly received by me but only a few weeks ago, and not several months. Due to the pressure of work resulting from the transfer of our head offices from Haifa to Jerusalem, I just couldn't find the time to read it thoroughly. However, from going through its pages [illegible], I was impressed by the volume of activities you personally took part in and the vivid picture one acquires of such an historical period we passed and passing through.

I take this opportunity to wish you on behalf of the Custom staff and myself a happy, healthy and peaceful New Year.

Yours faithfully,

S. Gafny
DIRECTOR OF CUSTOMS & EXCISE

SG/ML

B'NAI B'RITH MESSENGER, LOS ANGELES 1958

YOU MIGHT also remember that particular morning, in front of the Zion Hotel in Haifa, when I met Dr. Ralph Bunche who was mourning the death of the two French members of the UN observation group in that area. They were killed by Arab snipers at the border. Dr. Bunche agreed that if the UN had a larger group of observers those two Frenchmen could have been alive today. The very same afternoon, I visited the Scopus Club in Tel Aviv, where all foreign correspondents gathered daily for news of the fighting. Several of them were discussing the very same fliers I had met at the Park Hotel. They called them adventurers, the type that usually come in time to take part in a battle, but soon disappear. They were arguing that for such men little Israel had little to offer as a permanent home.

I asked whether this applied to the rest who came to help, and I was told, "Oh, yes, this applies to all." Since I knew a good many of those young men and women, their backgrounds and families, I was certain that they were no adventurers. Many returned to their Anglo-Saxon countries, but a good many remained and settled permanently in Israel—became part and parcel of the land. They raised families, and some of them have two or three children, thus helping Israel to grow.

✡

NOW, TEN years later, I find that these men and women—when they resigned from the armed forces—chose to live as civilians and work at the occupations they knew. This experience and know-how came as a great help to Israel.

You are aware of the fact that when Israel was proclaimed as a sovereign state there were several countries in which leading army officers deserted the service in order to overthrow their governments through revolutions. In Israel none of that happened, although you most likely know that over here there were also elements which were not in full agreement with the existing government. Nevertheless, peace and order ensued.

I wrote to you telling how I am spending my time visiting the private homes of these young folks. I seldom hear them discuss local politics. For the most part they are interested in their work and to make the State of Israel strong

B'NAI B'RITH MESSENGER, LOS ANGELES 1958

Writer Extols Jewish Settlers In Israel From U.S. And Britain

By JULIUS HABER

A SPECIAL ROSH HASHANAH FEATURE

EXCLUSIVE IN L.A. IN B'NAI B'RITH MESSENGER

Julius Haber, author of the widely-read "Odyssey of an American Zionist," recounts—in the following communication to the Editor of the American Jewish Press—his finding duri[illegible] those Jewish youth from the Anglo-Saxon countries who had joined the defensive forces of Israel when the State came to birth and then decided to remain in the new nation.—Editor.

I KNOW you are anxious to know what has impressed me most on my sixteenth visit to Israel. This time I tried as much as possible to observe the youths who had come from the Anglo-Saxon countries in time to help defend the borders of Israel when the new State was proclaimed.

You will recollect that when I reached the newly-established State on July 9, 1948, I found Egyptian planes bombing the country, especially Tel Aviv. I was confident that the Israeli ground forces could withstand the Arab hordes. This was substantiated by Louis Heren, a news correspondent for The London Times, whom I met on the plane from Rome to Haifa. He was on his way to cover the Israel battlefront. Heren, who visited the fighting area the week of July 12 when Israel captured Ramla and Lod, told me that "as things stood, the Israeli ground forces could recapture Latrun and the Old City of Jerusalem in just a matter of days." But, I worried—since the Haganah at the time had no planes to speak of—how would the Israelis fight back against the Egyptian aeroplanes? But one evening, while visiting the Park Hotel, I saw young fliers sitting around and enjoying a fine orchestra. Two of the men were pointed out to me, one very tall and the other very small, nicknamed Mutt and Jeff. These two had made more than a score of flying missions over Berlin during the second World War. There were others like them, with equally brilliant records. My hopes were buoyed. I felt that even in the air Israel could overcome its enemies. (Unfortunately, these two able fliers are no longer among the living.)

STATE OF ISRAEL
משרד הבטחון
MINISTRY OF DEFENCE

Tel-Aviv, Nov. 6th, 1958

Mr. Julius Haber,
711 West End Ave.
New-York 25, N.Y.

A/946

Dear Mr. Haber,

Thank you very much for your kind attention in sending me tne article you enclosed.

I greatly appreciated your interest and your attitude.

Truly yours,

SHIMON PERES,
Director General.

Dear Mr. Haber,

I wish to thank you for your kindness in sending me copy of the N.Y.H. Tribune concerning me.

Best wishes for a happy New Year.

Sincerely yours

S. Peres

NEW YORK
Herald Tribune
230 WEST 41ST STREET, NEW YORK

April 2, 1959

Dear Mr. Haber:

My wife and I were delighted to receive a copy of "The Odyssey of an American Zionist"

We are very much looking forward to reading it, and I am glad to know that Dr. Katsh has recommended your book in the bibliography prepared for his New York University class on Modern Israel.

Equally, it was good to know that Justice Felix Frankfurter found new knowledge in this volume and that Ambassador Eban was moved by the "warm-hearted account" of this generation in Jewish history.

Further, I appreciated your comment upon my nomination by the President as Ambassador to Israel. If confirmed by the Senate, I am very much looking forward to serving.

Again, many thanks.

Sincerely yours,

Ogden R. Reid

Ogden R. Reid

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York City 25

ORR:dk
dictated 4/2

משרד ראש הממשלה
PRIME MINISTER'S OFFICE

June 2, 1959
226/13/2

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York 25, N.Y.

Dear Mr. Haber,

Many thanks for your letter dated May 26, 1959.

I was extremely happy that you wrote to me about your action in connection with the boycott of the American Express. As a result of activities as yours, the American Express sent a delegation to Israel to negotiate, and today they are supporting tourism to Israel and we are now very satisfied with them.

I was delighted to hear that your volume "The Odyssey of an American Zionist" is being published in Hebrew. Congratulations.

Please give my best regards to Dov.

Sincerely yours,

Teddy Kollek

Theodore Kollek

rb

STATION & TELEGRAMS
WHITE PLAINS
TELEPHONE WHITE PLAINS 9-1291

OPHIR COTTAGE
PURCHASE, NEW YORK

June 16, 1959

Dear Mr. Haber:

You were thoughtful to write following my confirmation by the Senate to the challenging post of United States Ambassador to the State of Israel. We are deeply looking forward to serving.

I was interested to hear that your book, "The Odyssey of an American Zionist", has now been translated into Hebrew and that it will be published in Jerusalem. Equally, I was very appreciative of your reference to the Herald Tribune editorial of October 31st.

Thank you for writing.

Sincerely yours,

Ogden R. Reid

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York 25, New York

ORR:cm
dictated 6/15

AVRAHAM HARMAN
JERUSALEM

אברהם הרמן
ירושלים

June 16, 1959
007/11

Dear Mr, Haber:

I am most grateful to you for your letter and for going to the trouble of sending me the clippings. It was good to hear you are coming to Israel and I look forward to seeing you here.

With kindest regards,

Sincerely yours,

A. Harman

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York 25, N.Y.

MINISTRY FOR FOREIGN AFFAIRS
JERUSALEM, ISRAEL

משרד החוץ
ירושלים

Jerusalem, 9 October 1959

Mr. Julius Haber,
711 West End Avenue,
New York 25, N.Y.,
U. S. A.

Dear Mr. Haber,

Thank you very much for your New Year's greetings and your good wishes on my appointment to Paris. I appreciated your writing - and hope you are keeping well.

With kindest regards,

Yours sincerely,

Walter Eytan

Walter Eytan

twelve years earlier in 1947, I was still younger." "The first time I visited Cyprus was in 1956.My book Exodus is a novel, I secured my material from reliable sources and wrote it accordingly."

Before I took leave from Mr.Uris,he asked "why is the Yiddish press critical about my book ?" I assured him that according to my knowledge they weren't critical at all, and that I shouldn't be surprised if one of the Yiddish dailies would be trying to secure the rights to publish his work in daily instalments. Now less than a year since I met Mr. Uris, the Yiddish daily, "The Day-Journal," is publishing same in daily instalments. It is translated by the well known Yiddish poet Mair Shtiker, who is also the city editor of that paper.

It is worth noting that this book is already being used for a film which Hollywood expects to release shortly. On my visit to Israel in July-August 1959, I saw Otto Preminger, the producer, who came to Israel, where he was introduced by Meyer Weisgal to Pinchas Sapir, Minister of Commerce and Industry, who has promised government assistance in the filming of the movie largely in Israel.

"EXODUS BY LEON URIS,"

In October 1958, Leon Uris book"Exodus," became the best seller almost immediately. In a realistic and powerful manner it tells the story of displaced persons who had been shifted by the British to the Island of Cyprus. It was recognized at once that"Exodus," was an extremely important tool of propoganda for Israel. I recall, while in Miami Beach during the early days of January 1959,reading in the local press that the author of that best seller would adress the opening of the United Combined Appeal which was attempting to raise funds both for local needs and for the settlement of our brethren in Israel. After waiting with hundreds of others in line for Mr. Uris to authograph a copy of his book, I was able to speak to him sometime after midnight.

Since in my book "The Odyssey of an American Zionist," I deal at lenght with the displaced persons whom I met in the camps in Cyprus, I was very much interested in his story about the D.P.'s. I asked Mr. Uris when he had made his first visit to the Island of Cyprus,where the major and most interesting part of his book was set. He wondered why I asked, and I replied that I had visited the Island in January 1947, when, according his book, these scenes had taken place. He answered: " I am still a young man,and

LISTER HILL, ALA., CHAIRMAN

JAMES E. MURRAY, MONT.
JOHN F. KENNEDY, MASS.
PAT MC NAMARA, MICH.
WAYNE MORSE, OREG.
RALPH YARBOROUGH, TEX.
JOSEPH S. CLARK, PA.
JENNINGS RANDOLPH, W. VA.
HARRISON A. WILLIAMS, JR., N.J.

BARRY GOLDWATER, ARIZ.
JOHN SHERMAN COOPER, KY.
EVERETT MC KINLEY DIRKSEN, ILL.
CLIFFORD P. CASE, N.J.
JACOB K. JAVITS, N.Y.
WINSTON L. PROUTY, VT.

STEWART E. MCCLURE, CHIEF CLERK

United States Senate

COMMITTEE ON
LABOR AND PUBLIC WELFARE

December 7, 1959

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York, New York

Dear Mr. Haber:

Thank you very much for sending me a personally inscribed copy of your recent book, "The Odyssey of an American Zionist". You may be sure that I shall read it with great interest!

Your thoughtfulness in thinking of me is deeply appreciated!

With kind regards and best wishes,

Sincerely,

Jacob K. Javits, U.S.S.

JKJ:BB

THE WEIZMANN INSTITUTE OF SCIENCE
REHOVOTH · ISRAEL

מכון ויצמן למדע
רחובות · ישראל

ABBA EBAN, President

אבא אבן, נשיא

December 16, 1959

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York 25, N.Y.

Dear Mr. Haber,

Many thanks for your kind letter of November 26, 1959, and for your congratulations upon my election to the Knesset.

As I have promised you during our conversation, I am happy to enclose a few words of introduction to the Hebrew edition of "The Odyssey of an American Zionist".

With best wishes,

Sincerely yours,

Abba Eban

LISTER HILL, ALA., CHAIRMAN
JAMES E. MURRAY, MONT.
JOHN F. KENNEDY, MASS.
PAT MC NAMARA, MICH.
WAYNE MORSE, OREG.
RALPH YARBOROUGH, TEX.
JOSEPH S. CLARK, PA.
JENNINGS RANDOLPH, W. VA.
HARRISON A. WILLIAMS, JR., N.J.
BARRY GOLDWATER, ARIZ.
JOHN SHERMAN COOPER, KY.
EVERETT MC KINLEY DIRKSEN, ILL.
CLIFFORD P. CASE, N.J.
JACOB K. JAVITS, N.Y.
WINSTON L. PROUTY, VT.

STEWART E. MCCLURE, CHIEF CLERK

United States Senate

COMMITTEE ON
LABOR AND PUBLIC WELFARE

January 19, 1960

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York 25, New York

Dear Mr. Haber:

Thank you very much for your letter of December 24. I am glad to learn that your book has also been translated into Hebrew and is now being published in Israel. It is very important that the American record and the personalities who had a hand in the Zionist movement be available in Israel.

I am grateful to you for bringing me the regards of Ambassador Reid, and I would be pleased to have you return my very best wishes to him. I appreciate this opportunity and wish you good luck in the new edition of your book.

Sincerely,

Jacob K. Javits, U.S.S.

JKJ:alc

THE SOUTHERN ISRAELITE
Friday, November 13, 1959

Haber "Odysey" Will Appear In Hebrew

TEL AVIN, (WUP) — Julius Haber's "Odysey of An American Zionist" — an eyewitness record of the great events in contemporary Jewish history which was originally published in the U.S. three years ago—will soon appear here in a special Hebrew edition with a supplement.

Haber's face—a typical Zionist face—is known in Jewish circles in many parts of the world, especially in Israel and at the United Nations where he is well-known to the press and delegates. He is known as a sort of "unofficial Jewish Ambassador" ever present when something vital occurs on the Jewish scene anywhere in the world.

Haber's Hebrew edition records events up until Rabbi Herzog's passing and Ambassador Ogden R. Reid's arrival in Israel.

A full record leading to the Sinai operation is included in the Hebrew supplement. Haber pictures vividly and in detail this dramatic episode in which the U.S. played such an ignoble role versus the Jewish State.

Interviewed here, the amiable Haber told the WUP reporter that he had only one hope in the writing of his volume, namely, that "The coming generation would be fully informed of all the historical events which took place on the world Jewish scene since the prince of Israel, Theodor Herzl, appeared, and set the wheels in motion for Jewish statehood."

JEWISH FLORIDIAN
JANUARY 1960

Noted Zionist Miami Visitor

Noted author Julius Haber is now in Miami Beach, staying with Mrs. Haber at the Abbey hotel. He will be here through February.

Haber is the author of "Odyssey of an American Zionist," which was published in 1957.

A Hebrew edition of the volume is scheduled for publication in April, and will incorporate 100 additional pages to include the Sinai campaign of late 1956.

The Hebrew edition also features an introduction by Abba Eban, Minister without Portfolio in the new Israel Government and former Israel Ambassador to the United States.

The Habers will leave for Israel in March to visit their children, Mr. and Mrs. Dov Peleg, and grandchildren. The couple's son-in-law is former chief of staff of the Israel Air Force.

The New York Times
Times Square

ARTHUR HAYS SULZBERGER
PUBLISHER

April 6, 1960

Dear Mr. Haber:

I read with real interest your article in the March - April issue of The American Zionist and deeply appreciate your friendly words about my Father.

I recall visiting Basle with Father and meeting Dr. Herzl and, although I was very young at the time, I remember what a magnificent figure the latter made.

Your account is in line with my boyhood recollection, but I think it leaves a wrong impression, that is, that Father died a Zionist. This he did not.

I well recall his telling me that he thought one of the troubles of the world was that too many small nations were being created and that he did not wish to participate in the making of still another. He was, of course, an ICAist and never lost his sympathy for his persecuted co-religionists, but he did not believe that the answer lay in the creation of a new state.

Faithfully yours,

Arthur Hays Sulzberger

Mr. Julius Haber
In care of The American Zionist
145 East 32nd Street
New York 16, New York

L

Although by that time Herzl himself was already a sick man, nevertheless, he counselled Gottheil, that a rest from his work will be doing him good.

The last Zionist leader from America who met Herzl was Dr. Stephen S. Wise. It was at the meeting of the Zionist Actions Committee, of which Wise was a member, on April 10, 1904 in Vienna. At that time Herzl entrusted to Wise the important mission of bringing him together with Jacob H. Schiff, who was already then in Berlin, enroute to Egypt. Herzl then said to Wise, "You are yet a young man, you will live yet to see a Jewish State in ancient Palestine." And Herzl took his ring off his finger and handed it to Wise.

Herzl died on Sunday afternoon July 3, 1904 at the age of 44. Several days later, on July 7, Zionists in New York held a memorial meeting on the lower East Side where prominent Zionist leaders paid tribute to our departed leader.

THIS ARTICLE "AMERICAN ZIONISTS WHO HAVE MET HERZL," WAS RE-PUBLISHED BY THE HERZL PRESS IN THE HERZL YEAR BOOK VOLUME 3, OF THE HERZL INSTITUTE IN NEW YORK IN 1960.

IN THE SAME VOLUME APPEARS ARTICLES BY THE PEN OF DR. SALO BARON; DAVID BEN GURION; DR. NAHUM GOLDMAN; SIR LEON SIMON; DR. EMANUEL NEUMANN; STEFAN ZWEIG; DR. LUDWIG LEWISON; DR. N.M. GELBER; PIERRE VAN PASSEN; DR. NATHAN ROTENSTREICH; AND DR. ALEXANDER BEIN.

Herzl was advised by Gottheil that Rabbi Stephen S. Wise, who at that time was Rabbi in Portland, Oregon, had written him that the newly elected United States Senator Joseph Simon was a conscientious Jew and he could be of help to Herzl in Washington and perhaps also in Constantinople.

Gottheil kept up his correspondence with Herzl and when the first issue of the "Maccabean" appeared in New York, he sent a copy to Herzl and invited him to send an article for the "Maccabean."

DURING the summer of 1903, when Herzl was about to set out on his journey to Russia and to the sixth Zionist Congress in Basle, Dr. Gottheil wrote him:

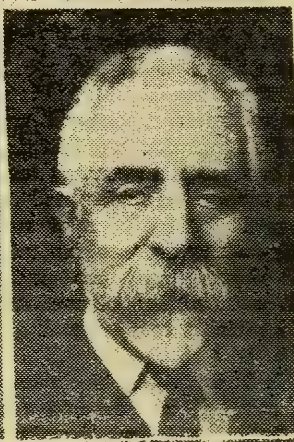
"... Quite suddenly my friend Professor Solomon Schechter was determined to go to Europe ... he said to me, 'I will not go as a delegate to the Congress, but as an onlooker' . . . I know that he is going to the Congress in the interest of his American financiers. He was brought from England by them to head the Jewish Theological Seminary ... He is their ear ... I shall get more information from him when we meet in Heidelberg, where we will meet before coming to Basle . . . The group of financiers are interested in the Baghdad railroad scheme which was planned by the Germans. It seems that President Theodore Roosevelt as well as Secretary of State John Hay, are aware of the entire scheme ... And according to Oscar Strauss, it might be of help to settle Jews in Mesopotamia ... We must try at the Congress to win over Dr. Schechter through his friend Herbert Bentwich."

CYRUS L. SULZBERGER

STEPHEN S. WISE

DR. RICHARD GOTTHEIL

The last letter written by Dr. Gottheil to Herzl was on February 1, 1904, stating that he had just learned that Jacob H. Schiff was leaving for Egypt and Palestine. In the same letter Gottheil complained that his health was failing and his physician advised him to take a complete rest, and that he would be compelled to give up his position as president of the Federation of American Zionists.

SEVERAL weeks later, Herzl received a cable from the Baltimore Zionist Association, advising him that they elected a delegate to the Congress. About the same time Herzl cabled to Michael Singer that the Congress will convene in Basle on August 29.

At Basle, Herzl supervised the seating of four delegates from America: Adam Rosenberg, of New York: Rose Sonnenschein of St. Louis; Reverend Dr. Scheftel Schaffer of Baltimore; and David Trietsch of New York and later of Germany.

Herzl indicated his interest in the American Zionist movement by asking Adam Rosenberg who was an attorney to serve together with Dr. Max Nordau and Dr Max Bodenheimer on the committee which drafted the Basle program adopted by the Congress.

A month after the Congress, on September 28, 1897, Dr. Richard Gottheil, professor at Columbia University, and later the first president of the Federation of American Zionists (now ZOA), wrote his first letter to Herzl, in which he stated that he was extremely sorry that it was impossible for him to be in Basle at the Congress, but he expects to attend the next Congress wherever it will be held. He also advised Herzl that he was at the point of founding Zionist circles for the express purpose of studying the various questions which cluster around the central Zionist idea. He asked Herzl for material on the Congress including a sample delegate badge as well as pictures of colonies in Palestine.

In the early days of the movement, Dr. Michael Singer of New York reported direct to Herzl on his activities in behalf of Zionism, and on November 16, 1897, he reported that a conference was called by Rabbi Hillel Klein, for the purpose of organizing the "United Zionists of the United States."

Two months later, on January 12, Herzl received the following cable: "Greetings to the energetic fighter for Zion Dr. Theodor Herzl. The central office of the newly organized United Zionist Societies of the United States was just opened. The basis of our organization is the Basle program and Zion eventually." Signed: Rabbi Dr. Hillel Klein; Dr. I. J. Bluestone and Dr. Michael Singer. There followed a letter naming the affiliated Zionist Societies who joined that organization.

On June 28, 1898, Rabbi Stephen S. Wise, in his first letter to Herzl, reported that the group of which he acts as secretary has called a conference for July 4 to organize a central body, "The Federation of American Zionists" (now the ZOA) and that there were already functioning 36 societies with a membership of 5,000. Two months later, when Dr. and Mrs. Gottheil and Rabbi Stephen S. Wise met Dr. Herzl, the latter named Wise as the secretary for English during the sessions of the Congress. Wise served also as special correspondent to New York's daily "New York Journal," for which he filed lengthy cables on the proceedings at the Congress.

When he took leave of Herzl, Wise was asked to send reports on Zionist as well as general Jewish activities in the United States to "Die Welt." His first report to Herzl was that the then Minister to the Turkish Court, Oscar Strauss, was soon to be elevated to full Ambassadorial rank.

Some months later, Herzl wrote to Dr. Gottheil to engage the Yiddish poet and writer Morris Rosenfeld as the American correspondent of the Zionist weekly "Die Welt," which appeared in the German language in Vienna. Since the publication expected to add a Yiddish supplement, Rosenfeld was to be asked also to write a weekly article in Yiddish.

Temple Emanuel and Rabbi Dr. Pereira Mendess, of the Spanish Portuguese Synagogue, who spoke in favor of Herzl's new movement. Taking the opposing view Mr. Sulzberger read a paper in which he declared: "All things were opposed to a return to Jerusalem ... What sort of a government could one expect of a country by those who come from Russia and other parts of Eastern Europe?" This statement by Sulzberger at that time shouldn't occasion surprise. Twelve years later, while attending the ninth Zionist Congress in Hamburg, Germany in 1909, I heard delegates from Upper Austria, Germany, as well as from England express themselves in a similar vein.

However, Mr. Sulzberger, being a gentleman and with a keen insight into the plight of the Jewish immigrants who were flocking to the United States by the hundreds of thousands each year, began to show a sense of uneasiness. In April 1903, which saw the outbreak of the pogroms in Kishinev, with more and more Jews fleeing Russia for America, Sulzberger feared lest the United States restrict immigration. At that time Jacob de Haas, as secretary of the Federation of American Zionists (now ZOA) persuaded Sulzberger to accept a mandate to the forthcoming sixth Zionist Congress, where Sulzberger first met Dr. Herzl.

Herzl befriended him to the extent of inviting him to accompany him to the synagogue for the Sabbath services. During the stroll Herzl disclosed to him that a fortnight earlier he had visited St. Petersburg, where he had a long conversation with Minister Von Plehve. But Herzl voiced the fear that more pogroms surpassing the pogroms of Kishinev are in store for the Jews. This concern prompted him to welcome the British government's offer of Uganda for the settlement of Jews. This news caused Sulzberger to become one of the most enthusiastic delegates and he said so in his address to the Congress favoring the Uganda project.

THIS was not the first time that Herzl befriended American Zionists. In fact, Herzl was anxious to receive a reaction from America as soon as he published his booklet "The Jewish State." He received the first letter from an American Zionist on November 29, 1896. This was from Wolf Schur, a Yiddish book seller in Chicago, who wrote to Herzl congratulating him on the appearance of "The Jewish State," and followed it up by another letter in which he stated that the last issues of the Hebrew publications "Hameilitz" and "Haivri" carry the full story about "The Jewish State."

Yet in another letter Schur assured Herzl that he will help organize Zionists in the Far West. In this last letter dated July 16, 1897, Schur informed Herzl that he helped in the formation of Zionist groups in St. Paul, Minn., Des Moines, Iowa, and Kansas City, Kansas.

Herzl also received a letter from Madam Rose Sonnenschein, the editor of the publication "The American Jewess," written from Carlsbad, where she was vacationing. It was dated May 8, 1897. Herzl, in his reply, advised her that the Zionist Congress will convene in Munich. (Later it was changed to Basle.) He invited her to participate in the Congress. Herzl was very anxious to hear direct from America how the movement was received and on May 23, 1897, he entered in his diaries: "The movement is beginning in America, Michael Singer, editor of the new weekly 'Tolerance' sends me reports about meetings which he arranged in New York and elsewhere."

THE AMERICAN ZIONIST, MARCH-APRIL 1960

Zionism May 2: Impact and Heritage

Sulzberger. Wise. Gottheil

American Zionists Who Met Herzl

by Julius Haber

THE current observance of the centenary of the birth of Theodor Herzl takes us back to a period half a century ago, on May 10, 1910, when the fiftieth birthday of Herzl was celebrated.

The main celebration of this birthday was sponsored by the Austro-Hungarian Society of New York which had under its aegis several children's groups, among them "The Friends of Zion," of which Rose Louria, now Mrs. Rose L. Halprin, chairman of the American Section of the Jewish Agency, was the president. The celebration, which was held in the large Clinton Hall in New York, was in the form of a gala concert featuring stars of the Yiddish stage as well as the then renowned Yiddish poet Morris Rosenfeld.

A stir was caused by the appearance as a speaker of Cyrus L. Sulzberger, the father of the present publisher of *The New York Times*, Arthur Hays Sulzberger, who knew Theodor Herzl personally. Cyrus Sulzberger, a distinguished merchant, philanthropist and active civic leader, was regarded as one of the foremost leaders in American life.

Mr. Sulzberger's appearance at the celebration was particularly conspicuous because at one time he was looked upon as an opponent of Zionism. One of our ardent members, Jacob Kopeikin-Menkes, then a student of the Jewish Theological Seminary, was responsible for bringing Mr. Sulzberger to the meeting. He succeeded in this objective after Herzl befriended Sulzberger at the sixth World Zionist Congress in Basle in 1903, which Mr. Sulzberger attended as a delegate.

The first time Sulzberger manifested his opposition to Zionism was at a meeting at the Jewish Theological Seminary in New York, several weeks after the First Zionist Congress was held in Basle in August 1897. The meeting was addressed by Rabbi Dr. Gustav Gottheil of

---

Mr. Haber is the author of "Odyssey of an American Zionist," with an introduction by Louis Lipsky. This 400 page book may now be obtained at a price of $2 at the ZOA Book Shop, 145 East 32 Street, New York City. The Hebrew edition of the book will shortly appear in Jerusalem, with an introduction by Abba Eban.

AMERICAN EXAMINER, APRIL 14, 1960

Several months after Sulzberger took leave of Herzl, he was asked by Jacob de Hass to contribute an article in the Zionist publication "The Maccabbean," of which de Hass was the editor. At that time the memory of the Spanish-American war was still fresh in the minds of the people, and Sulzberger wrote in the February 1904 issue, drawing a lesson from the war.

"The indictment," he wrote, "which America made against Spain for the Cuban atrocities, becomes trivial when we regard the capital offenses with which, for 2,000 years the nations have afflicted Israel. Unless our comfort and prosperity have completely enslaved us, unless the red blood in our veins has lost its warmth and left us with no emotion except those that are stirred by the rise and fall of the stock market, we cannot ignore the call of Zionism."

* * *

AFTER HERZL'S death, Sulzberger speculated gloomily, "Upon whose shoulders his mantle will fall—whether there be shoulders capable of carrying it, time alone will tell."

The death of Herzl completely upset Sulzberger. We saw him less and less among us. In later years, when Dr. J. L. Magnes became the head of the Hebrew University in Jerusalem. Sulzberger "returned" to become one of Magnes' staunch supporters and helped him raise funds for that institution until 1931, when he died.

alone." And he asked, "Do you believe that if the immigration grows in the next 20 years, in the same proportion as in the past 20 years, that there will not arise a movement in America for restriction of immigration?

(Unfortunately, just 20 years to the month later, an immigration restriction law was indeed enacted.)

Sulzberger went on: "When a responsible government like Great Britain makes an offer to the Jewish people to settle in Uganda, that offer should not be rejected. When you have an opportunity to find another place for a settlement of our brethren, do all you can to win it. Do everything possible to win additional roof over the head of our brethren."

Sulzberger continued, "I am speaking as a Zionist, as a Jew and as a humanitarian—If you reject now the offer which Britain has made, do you think that there is going to be another government in the entire world which will lift a finger to save our people?"

Sulzberger's address was translated into German by Dr. Max Nordau. Then 35 additional delegates spoke for and against the Uganda project. At the conclusion of the session, Herzl spoke. Sulzberger continued:

"Such satire, such invective, such oratory I have never heard. He tore to shreds his opponents' arguments. Now convulsed with laughter, now sttorming with applause, he moved the Congress in a way impossible to describe. It was one of the most magnificent triumphs I have ever witnessed . . . A similar triumph was his on the night when the delegates from Russia were about to secede, and it was his great personality which won them back."

Sulzberger's biggest surprise was when the delegates from Russia voted against the Uganda proposal. They rejected "night shelters," their choice of continued suffering and sacrifice. They served notice to the world that there was only one way to salve its temporarily outraged conscience, to assuage its sense of guilt—and that was the restoration of Palestine as an autonomous Jewish homeland.

* * *

WHEN SULZBERGER reported to us on the Zionist Congress at a New York meeting place, he was still under the spell of Dr. Herzl, whom he pictured as a modern prophet, but his words were tinged with gloomy foreboding about Herzl's survival. He had spoken many times with Herzl during the Congress; despite the great leader's unflagging energy, Sulzberger had detected tell-tale signs of Herzl's illness.

Six months later Sulzberger's fears were confirmed by Dr. Stephen S. Wise, who, while in Europe, attended a meeting of the Zionist Actions Committee on April 10, 1904, at Vienna. That was less than three months before Herzl died. Wise had conversed with him several times about arranging a meeting between Herzl and Jacob H. Schiff, who was at that time in Berlin on his journey to Egypt and Palestine. Wise reported, "Herzl was a critically sick man who could not hold out much longer."

"Standing there at the desk where the Torah was read, wearing his Talith and silk hat, he was the very picture of Jewish manhood," Sulzberger said. "An artist might paint him thus, and, without the slightest idealization, make an ideal picture. Tall, handsome, black-bearded, clear-eyed, erect in bearing, suave in manner, he looked as a Prince of Israel ought to look."

"Again, I met Herzl in his hotel, in the company of several important personalities, including Dr. Harry Friedenwald of Baltimore and Israel Zangwill. While Herzl spoke, Zangwill was sitting, as was his habit, with closed eyes. Herzl said, 'Don't go to sleep Israel!' and quick as a flash came Zangwill's reply: 'The God of Israel slumbereth not, nor sleepth—but Israel himself sometimes does!'

Herzl

Cyrus L. Sulzberger

"The range of thought that evening was astounding," Sulzberger continued. "French, German and English literature, poetry and art, the drama—everything but Zionism. This latter fact rather puzzled me until we were returning to our hotel, when one of the Englishmen explained the mystery. As we were entering the smoking room of the Trois Rois hotel, a man attached himself to Herzl, taking him by the arm and accompanying him . . . Herzl introduced him to us as a very good friend, a Pasha, of Constantinople. This man, my friend informed me, was a Turkish spy spent by his government to ascertain what was being done and contemplated at the Congress, and it was owing to his presence that Zionism was not discussed at the gathering."

* * *

"HERZL ASKED ME to speak before the Congress and give the American point of view on Zionism and on Jewish immigration to the United States," Sulzberger continued. "We have already more than 540,000 Jews in New York

This declaration by Mr. Sulzberger at that time should occasion no surprise. Twelve years later, as a delegate at the 9th Zionist Congress in 1909, I heard delegates from Upper Austria, Germany, and England, express themselves in similar terms.

However, Mr. Sulzberger, being a gentleman, and a keen observer of the Jewish immigrants who were flocking to the United States in the hundreds of thousands each year, began to get a bit uneasy, and when in April 1903, there were the pogroms in Kishinev, and more and more Jews left Russia for America, Sulzberger began to fear that the United States government might restrict immigration.

* * *

AT THAT TIME the senior rabbi of Temple Emanuel, Dr. Gottheil, was already ailing and Rabbi Joseph Silverman, in his sermon at the Temple, denounced the Zionist movement. Jacob de Hass, the secretary of the Federation of American Zionists (now ZOA) complained to Sulzberger that Rabbi Silvermaa hadn't given the real facts and de Hass said he would like to reply. The opportunity was given to de Hass and his reply was given in the vestry room of the Temple, where he analyzed the situation of the Jewish immigrants and proved that Herzl was at the time the only one who was searching for a home for the homeless Jews.

De Hass also urged Sulzberger to accept a mandate to the then forthcoming 6th Zionist Congress, where the Uganda question was to be discussed. When Sulzberger met Herzl in Basle, they quickly became close friends, and Herzl revealed to the American the details of his visit to Russia a fortnight earlier, when he had had a long discussion with the Minister of Interior Von Phleve.

Herzl, in relaying to Sulzberger what had taken place, remarked that since his visit, he had begun to fear that there would be outbreaks of pogroms surpassing the pogroms of Kishinev That meant more Jews would be leaving that country, and for that reason he, Herzl, would like the Congress to accept the offer which Britain had put forth to settle Jews in Uganda.

Herzl also told Sulzberger that he expected, from his visit to Russia, that an order to the local officials would soon come forth, telling them to tolerate the Zionist movement, and to permit the sale of shares in the Jewish Colonial Trust (the Zionist Bank in London).

* * *

HERZL'S FRIENDSHIP with Sulzberger became very close and when the latter decided to attend services at the Basle Synagogue, he invited Herzl to accompany him. Sulzberger recalled a scene when Herzl was called to the Torah and the portion of the week had been read, Herzl made an offering to the synagogue of 800 Swiss Francs (at the time $16,000).

Mr. Haber is the author of "The Odyssey of an American Zionist." This work is now in process of publication in Hebrew, in Jerusalem, with an introduction by Abba Eban.

AMERICAN EXAMINER
COMBINING THE JEWISH EXAMINER AND AMERICAN HEBREW
Thursday, April 14, 1960

THE FRIENDSHIP OF TWO GREAT JEWS

Cyrus Sulzberger, at First a Foe of Zionism, Fell Under Herzl Spell and Became a Devoted Supporter

By JULIUS HABER

THE 100th anniversary of Theodor Herzl, currently observed throughout the free world, brings to mind another Herzl anniversary — the fiftieth — held on May 10, 1910.

Our Zionist Society in New York had to its credit several children groups, among them the Stars of Zion, of which Rose Luria (now Rose Halprin, executive member of the Jewish Agency for Israel) was its president. The Society celebrated Herzl's fiftieth birthday, at the large Clinton Hall, in New York, with a gala concert, and a special feature of the occasion was the appearance of Cyrus L. Sulzberger (who knew Herzl personally). He was the father of Arthur Hays Sulzberger, the present publisher of the New York Times.

Cyrus L. Sulzberger at the time was of importance in his own right. A successful business man, philanthropist, active civic and communal leader, Sulzberger was not only one of the acknowledged leaders of the American Jewish community but regarded as one of the most eminent Americans.

WHAT MADE HIS appearance as a speaker at the celebration something of a sensation was that Mr. Sulzberger had at one time been regarded as an opponent of Zionism. One of our ardent Zionist members, Jacob Kopeikin-Menkes, at that time a student at the Jewish Theological Seminary, took it upon himself to procure Mr. Sulzberger.

The first time Mr. Sulzberger had declared his opposition to Zionism was at a meeting at the building of the Jewish Theological Seminary in New York, several weeks after the first Zionist Congres in 1897. The meeting was addressed by Rabbi Dr. Gustav Gottheil, the spiritual leader of the famous Temple Emanuel, and Rabbi Dr. Pereira Mendes of the Spanish Portuguese Synagogue. Both of these rabbis were among the few rabbis who answered Herzl's call. On the other hand Mr. Sulzberger was absolutely against Zionism. He read a paper at that meeing in which he declared "All things were opposed to a return to Jerusalem." He asked "what sort of government could one expect of a country by those who come from Russia and other parts of Eastern Europe."

THE ODYSSEY OF AN AMERICAN ZIONIST

My bbok "The Odyssey of An American Zionist," was translated into Hebrew in the fervent hope that the boys and girls of the graduating classes in Israel, and especially in settlements such as Raanana, after leafing thoough the pages of this book, would realize that Jews of the free world, and especially the good-hearted Jews in the United States, have contributed far more than money alone towards the rebuilding of Jewish Palestine, now the State of Israel.

To many of the Sabras it might have seemed that the "rich brother" gave a hand-out to his poorer relatives, and these young people always resent such a gift. But we who stood by during the years know better. The Jews of the free world who have taken an active part in rebuilding the Jewish State gave more than merely money; they gave of themselves. Their minds and energies were always at the service of their fellow brethren who developed the land, all of which helped Israel to achieve their independence.

The author of this book hopes that from this time forward, we shall hear less of the expression "they and we" and more of the concept that we are one Jewish people, and shall remain so for eternity.

What prompted me to write this volume, more than anything else, I believe was the pressure of my fellow passangers, whom I have met on my many journeys to Etetz Israel. I was often told that, "since you are acquainted with the activities of the Zionists on three continents and lived a Zionist life since boyhood, you ought to put your experiences down on paper, so that others might learn of the drama involving world Jewry."

I hope that the coming generation will learn from this book what has taken placd since the day when that prince in Israel, Dr. Theodor Herzl, first appeared on the Jewish scene.

P.S. This page appears on the last page of the Hebrew edition of the "Odyssey of an American Zionist."

JERUSALEM POST, MAY 5, 1960
TRANSATLANTIC ZIONISM

On June 28, 1898, Rabbi Stephen S. Wise, in his first letter to Herzl, reported that a group of which he acted as secretary had called a conference for July 4 to organize a central body, "The Federation of American Zionists," and that there were already functioning 36 societies with a membership of 5,000. Two months later, when Dr. and Mrs. Gottheil and Rabbi Stephen S. Wise met Herzl, the latter named Wise as the secretary for English during the sessions of the second Congress. Wise served also as special correspondent for New York's daily "New York Journal," to which he filed lengthy cables on the proceedings at the Congress.

When he took leave of Herzl, Wise was asked to send reports on Zionist as well as general Jewish activities in the United States to *Die Welt*. Some months later, Herzl wrote to Dr. Gottheil to engage the Yiddish poet and writer Morris Rosenfeld as the American correspondent of *Die Welt*. Since the publication expected to add a Yiddish supplement, Rosenfeld was to be asked also to write a weekly article in Yiddish.

During the summer of 1903, when Herzl was about to set out on his journey to Russia and to the sixth Zionist Congress in Basle, Dr. Gottheil wrote him:

Schechter's Journey

"... Quite suddenly my friend Professor Solomon Schechter has determined to go to Europe ... he said to me, 'I will not go as a delegate to the Congress, but as an onlooker' ... I know that he is going to the Congress in the interest of his American financiers. He was brought from England by them to head the Jewish Theological Seminary ... He [illegible] their ear... I shall get more information from him when we meet in Heidelberg, before coming to Basle ... The group of financiers are interested in the Bagdad railroad scheme planned by the Germans. It seems that President Theodore Roosevelt as well as Secretary of State John Hay are aware of the entire scheme... And according to Oscar Strauss, it might be of help to settle Jews in Mesopotamia ... we must try at the Congress to win over Dr. Schechter through his friend Herbert Bentwich."

Cyrus L. Sulzberger, the father of the present publisher of "The New York Times," Arthur Hays Sulzberger, knew Theodor Herzl personally. Cyrus Sulzberger, a distinguished merchant, philanthropist and active civic leader, was regarded as one of the foremost leaders in American life. Herzl befriended him at the Congress in Basle in 1903, which Mr. Sulzberger attended as a delegate, and invited him to accompany him to the synagogue for Sabbath services. During the stroll, Herzl told him that a fortnight earlier he had visited St. Petersburg, where he had had a long conversation with Von Plehve. But Herzl voiced the fear that pogroms surpassing those of Kishinev were in store for the Jews. This concern prompted him to welcome the British government's offer of Uganda for the settlement of Jews. This news caused Sulzberger to become one of the most enthusiastic delegates and he said so in his address to the Congress favouring the Uganda project.

The last Zionist leader from America who met Herzl was Dr. Wise. It was at the meeting of the Zionist Actions Committee, of which Wise was a member, on April 10, 1904, in Vienna. At that time Herzl entrusted to Wise the important mission of bringing him together with Jacob H. Schiff, who was already in Berlin, en route to Egypt. Herzl said to Wise, "You are still a young man. You will live to see a Jewish State in ancient Palestine." And Herzl took his ring off his finger and handed it to Wise.

JERUSALEM POST, MAY 5,1960

Transatlantic Zionism

By Julius Haber

HERZL was most anxious to receive a reaction from America as soon as he published his booklet "The Jewish State." He received the first letter from an American Zionist on November 29, 1896. This was from Wolf Schur, a Yiddish bookseller in Chicago, who wrote to Herzl congratulating him on the appearance of "The Jewish State," and followed it up by another letter in which he stated that the last issues of the Hebrew publications "*Hamelitz*" and "*Haivri*" carried the full story about "The Jewish State."

Herzl also received a letter from Rose Sonnenschein, the editor of the publication "The American Jewess," written from Carlsbad, where she was vacationing. It was dated May 8, 1897. Herzl in his reply advised her that the Zionist Congress would convene in Munich (later it was changed to Basle) and invited her to participate in the Congress. Herzl was very anxious to hear direct from America how the movement was received and on May 23, 1897, he entered in his diaries: "The movement is beginning in America. Michael Singer, editor of the new weekly *"Tolerance,"* sends me reports about meetings which he arranged in New York and elsewhere."

Several weeks later, Herzl received a cable from the Baltimore Zionist Association, advising him that they had elected a delegate to the Congress. About the same time Herzl cabled to Michael Singer that the Congress would convene in Basle on August 29.

At Basle, Herzl supervised the seating of four delegates from America: Adam Rosenberg, of New York; Rose Sonnenschein of St. Louis; Reverend Dr. Scheftel Schaffer of Baltimore; and Davis Trietsch of New York (later of Germany).

Herzl indicated his interest in the American Zionist movement by asking Adam Rosenberg, who was a lawyer, to serve together with Dr. Max Nordau and Dr. Max Bodenheimer on the committee which drafted the Basle programme adopted by the Congress.

A month after the Congress, on September 28, 1897, Dr. Richard Gottheil, professor at Columbia University, and later the first President of the Federation of American Zionists, wrote his first letter to Herzl, in which he stated that he was extremely sorry that it had been impossible for him to be in Basle at the Congress, but that he expected to attend the next Congress wherever it would be held. He also advised Herzl he was on the point of founding Zionist circles for the express purpose of studying the various questions connected with the central Zionist idea. He asked Herzl for material on the Congress, including a simple delegate's badge as well as pictures of colonies in Palestine.

Zionist Societies

In the early days of the movement, Dr. Michael Singer of New York reported directly to Herzl on his activities on behalf of Zionism, and on November 16, 1897, he reported that a conference had been called by Rabbi Hillel Klein for the purpose of organizing the "United Zionists of the United States."

Two months later, on January 12, Herzl received the following cable: "Greetings to the energetic fighter for Zion Dr Theodor Herzl. The central office of the newly organized United Zionist Societies of the United States has just opened. The basis of our organization is the Basle programme and eventually Zion. Signed: Rabbi Dr. Hillel Klein; Dr. I. J. Bluestone and Dr. Michael Singer." There followed a letter naming the affiliated Zionist Societies which had joined that organization.

EMBASSY OF ISRAEL
WASHINGTON, D.C.

שגרירות ישראל
וושינגטון

May 10, 1960
AH/716

Mr. Julius Haber
Electronics Corporation of Israel Ltd.
P.O.Box 66
Rishon le Zion, Israel.

Dear Mr. Haber:

Thank you for your letter of April 22. Herewith the appraisal which you have requested.

"The Odyssey of an American Zionist" is the most fascinating work for all who seek to understand the development of American Jewry and its relations to the Zionist Movement and Israel. Mr. Haber has performed a very valuable service.

With very best wishes,

Sincerely yours,

Avraham Harman

An
Mr. u. Mrs. Julius Haber

New York

Florence,25.Oktober 196(

Dear Friends,

besten Dank für Ihren Brief vom 18.Oktober,für die schönen illustrierten Wunschkarten und die lieben Neujahrswünsche,die wir aufs herzlichste erwidern. Wir wünschen Ihnen und Ihren Lieben alle(Gute und Beglückende, und vor allem ungestörteste Gesundheit.

Unser Aufenthalt in Wien war eine angenehme Erholung.

Was das Rest-Manuskript des Buches betrifft,so hat sich in meinen Absichten nichts geändert.

Je mehr ich mich in den sehr interessanten Inhalt Ihrer "Odyssey" vertiefe, desto mehr lerne ich Ihr Buch schätzen und danke nochmals für das wertvolle Werk.

Indem ich hoffe,daß dieser Brief Sie und Mrs.Haber bei schönstem Wohlbefinden antrifft,verbleibe ich mit den herzlichsten Grüßen und Wünschen von mir und meiner Frau für Sie und alle Ihre lieben Angehörigen

cordially yours

via Luisa Sanfelice 11
Florence
Italy

JULIUS HABER, 711 WEST END AVE. NEW YORK 25, N.Y.

October 18, 1960

Dr. & Mrs. Erwin Rosenberger
Via Luisa Sanfelice 11
Florenve, Italy

Dear Friends:

You will pardon me for not replying to your letter of June 21st. Since I was under the impression that you had left for Vienna for a lengthy stay, I waited for your return to Florence. At any rate, I am sure you will accept this belated wishes for a very Happy New Year.

You are right not to part with your manuscript about Dr. Herzl, which you cherish so much. Should you at any time decide to dispose the material, my offer still stands.

I repeat, I have no intention to use the material about Herzl for personal gain, It is my intention to donate it to the place where such material actually belongs, that is at the Zionist Archives in Jerusalem, naturally under my name.

Hoping your stay in Vienna was as cheerful as always, With kindest regards and best wishes,

Cordially yours,
Julius Haber

Regards from Mrs. Haber Julius Haber

Florence,21.Juni 1960

Lieber Mr.Julius Haber!

Meinen besten Dank für Ihren liebenswürdigen Brief vom 16.Juni. Ich schreibe Ihnen heute nur wenige Zeilen,wir werden bald für ungefähr drei Monate nach Österreich reisen und stecken nun in den Reisevorbereitungen.

Fur Ihre dankenswerten Vorschläge und schönen Absichten bin ich Ihnen sehr verbunden,aber ich denke,daß es heute noch nicht an der Zeit ist,noch verfrüht ist,über die Verwertung des nicht=verwendeten Manuskript=Restes eine Entscheidung zu treffen. Ich will erst abwarten,wie das Schicksal meines Erinnerungsbuches sich weiterhin gestalten wird. Deshalb soll der Manuskript=Rest bis auf weiteres in meiner Schreibtischlade liegen bleiben. Ich möchte ihn einstweilen nicht aus der Hand geben. Und deswegen,lieber Mr.Haber,bitte ich Sie,mir den offerierten Chek n i c h t zu senden. Ich weiß Ihr dankenswertes Anerbieten vollauf zu schätzen,wenn ich es auch nicht akzeptieren kann.

Unsere bevorstehende Reise und die Reisevorbereitungen sind auch daran schuld,daß ich noch nicht dazu gekommen bin, Ihr Buch so gründlich,wie das Werk es verdient,zu lesen. Doch schon beim ersten Durchblättern ist zu ersehen,welche Menge Interessantes, Lehrreiches und historisch Denkwürdiges da veröffentlicht wird.

Es ist uns eine große Freude,an unser Beisammensein mit dem lieben Ehepaar Mrs.und Mr.Haber zu denken,und wir danken Ihnen herzlich,daß Sie uns Gelegenheit gaben,Sie persönlich kennen zu lernen.Und wir wünschen Ihnen beiden alles Gute und Erfreuende.

Mit herzlichen Grüßen von mir und meiner Frau

Sincerely Yours

Dr Erwin Rosenberger

Florence
via Luisa Sanfelice 11
Italy

Florence, 22.Mai 1960

Sehr geehrter Herr Julius Haber!

Ich danke Ihnen für Ihr freundliches liebenswürdiges Schreiben. Donnerstag,2.Juni, in der Zeit nach 4 Uhr nachmittag, (nach 16 Uhr) werde ich Sie in der Bahnhof=Station von Florence erwarten, im waiting=room I.Classe (Aufschrift: Sala d'aspetto I.Classe). In der Bahnhof=Station gibt es zwei waiting=rooms I.Classe; ich werde in dem größeren sein. Erkennungszeichen: ein rotes Buch in meiner Hand.

Es wird mir eine Freude sein, Ihre und Ihrer Frau Gemahlin persönliche Bekanntschaft zu machen. Ich glaube,daß wir uns in deutscher Sprache werden verständigen können, was ein Vorteil für unsere Conversation wäre.

With best wishes to you and yours, I am,

Sincerely yours

Dr Erwin Rosenberger

Dr.Erwin Rosenberger
via Luisa Sanfelice 11
Florence
Italy

Replied that he will await us at the Railroad station and we will recognize him as he will be having in his hand a book with a red cover.

Tel Aviv, May 13, 1960

Dr. Erwin Rosenberger
via Luisa Sanfelice 11
Florence, Italy

My Dear Dr. Rosenberger:

Since I read your book "Herzl As I Remember Him," I really believe that you were one of the very few who really knew Herzl. I notice that as a ~~student~~ medical student at the University in Vienna in May 1897, Dr. Theodor Herzl asked you to become the editor of the Zionist weekly "The Welt," and for three years you met with Herzl almost every day, this interest me very much and I would like to meet you/ personally.

Mrs. Haber and I expect to be in Florence on June 2nd, our train is due about four oclock in the afternoon, And we will try to contact you by telephone.

Sincerely yours,

Julius Haber

Author of "THE ODYSSEY OF AN AMERICAN
ZIONIST."

AVRAHAM HARMAN
JERUSALEM

אברהם הרמן
ירושלים

JUNE 22, 1960

Mr. Julius Haber
c/o Peleg
37 Tohn Street
Holon.

Dear Mr. Haber:

I am terribly sorry we did not meet while you were in Jerusalem.

I am enclosing herewith a note which you may care to use.

Very sincerely,

A. Harman

encl.

Supreme Court of the United States
Washington 13, D. C.

CHAMBERS OF
JUSTICE FELIX FRANKFURTER

July 25, 1960

My dear Mr. Haber:

Thank you very much for your letter of the 22nd.

You may well be right about the original attitude of De Haas on Uganda, but I have excellent reasons for believing that he thought acceptance of that proposal would have been an egregious mistake. However, the question you raise regarding the correctness of my statement only makes me realize what I have strongly felt about these tape-recordings to the Columbia project, namely, since they are not carefully documented expositions, it becomes very important that those who make use of them subject them to rigorous examination for accuracy of detail.

Sincerely yours,

Felix Frankfurter

Mr. Julius Haber

JULIUS HABER,711 WEST END AVENUE, NEW YORK.

July 22,1960

Honorable Felix Frankfurter
Supreme Court of the United States
Washington 13, D.C.

Dear Justice Frankfurter:

I just finished reading your book and found it very interesting. I would like to call your attention to an item on page 182,relating to Jacob de Haas. You state that de Haas was opposed to Uganda. The following facts show that he was for the Uganda project.

Aside from the fact that de Haas was known as the number one disciple of Dr. Herzl, he also was the secretary of the Federation of American Zionists, he advised Herzl several months before the 6th World Zionist Congress, where the question of Uganda was to be taken up, that since the 5th Zionist Congress in 1901, the Federation had gained additional 97 Zionists societies throughout the United States. It meant more Shekalim, which would entitle the Federation to send more delegates to the Congress. De Haas was sure that the delegates from the United States would stand by Herzl at all times.

When the Congress opened in Basle, only 12 delegates from the United States registered, and only six of them voted in favor of Uganda. This was a disappointment to de Haas as well as to Herzl, although the majority of the Congress voted for Uganda.

It is understandable why many Zionists were under the impression that de Haas was not in favor of the Uganda project, since his name was not listed among the "Ja Zagers." Neither is the name of Dr. Richard Gottheil, who at the time was President of the Federation of American Zionists, listed among the "Ja Zagers." Both of them were at the time members of the Zionist Actions Committee who did not participate in voting.

In later years, all Zionists including Jacob de Haas, came to the conclusion that "The Promised Land," (Eretz Israel) was the only place to rebuild as a Jewish Homeland.

Sincerely yours,
Julius Haber
Julius Haber

EMBASSY OF ISRAEL

WASHINGTON, D.C.

November 1,1960
AH/ 429

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York 25,N.Y.

Dear Mr. Haber:

Thank you for your letter of October 31st and for the copy of your book which I shall read with great interest.

Very Sincerely,

Avraham Harman,
Ambassador.

July 1960

American Hebrew Noted Editors Not Mentioned

To the Editor:

In your issue of June 4th, you have listed that among the famous editors of your publication were Dr. Joseph Jacobs, Herman Bernstein and Isaac Landman.

I believe the name of the veteran Zionist, Louis Lipsky, who occupied the position of managing editor of the American Hebrew from 1900 until 1913 should have been included in your list.

I also noticed that you have left out of the contributors of those early days the name of Josephine Lazarus, the older sister of Emma Lazarus. Josephine Lazarus, who contributed to a good many of the outstanding American publications of those days, had to her credit, among others, an article which appeared in the American Hebrew on December 10 and December 17, 1897. The article which carried the title "Zionism," occupied some 11 pages and was a masterpiece.

Julius Haber
New York, N Y.

November 1960

Herzl Play, 'Tabarin,' Had Broadway Opening Seventy-five Years Ago

Wednesday, Nov. 23, marked the 75th anniversary of the first performance in America of Herzl's play, "Tabarin," a drama which was shown in the Star Theatre at Broadway and 13th St., Manhattan, in 1885.

Herzl in his youth

It is of interest to note that Herzl's play, which was written in Vienna in the German language, should have had its premiere on Broadway, several years before he wrote "The New Ghetto."

According to a conversation which Julius Haber, the veteran Zionist and author of "Odyssey of an American Zionist" had in Italy some months ago with Dr. Erwin Rosenberger, co-editor with Herzl of the official Zionist publication "The World," Herzl was always appreciative of the fact that his first play received a warm welcome in the United States and that it was here that it was brought to life.

משרד ראש הממשלה
PRIME MINISTER'S OFFICE

14 December 1960
Jerusalem
7022

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York 25, N.Y.
U.S.A.

Dear Mr. Haber,

Many thanks for your interesting letter of 30 November.

I was happy to learn that in the Bar Mitzvah year of the State of Israel, we are realizing an idea advocated by you so many years ago - better late than never.

As to Acre, we have great plans for its restoration, but we are still short of the necessary financial backing with which to carry out all our plans.

I do hope that when you come here next year for your grandson's Bar Mitzvah, we shall have made some progress in Acre, and you will enjoy this and other places in our restoration programme.

Kindest regards,

Yours sincerely,

T. Kollek

Theodore Kollek

jd

Cable address: WOCOZION NEW YORK

World Confederation of General Zionists

11 WEST 42nd STREET • NEW YORK 36, N. Y.
Telephone: BRyant 9—1867-68

Co-Chairmen
DR. ISRAEL GOLDSTEIN
MRS. SAMUEL W. HALPRIN

Executive Direct
KALMAN SULTAN

King David Hotel,
Jerusalem

January 6, 1961

Mr. Julius Haber,
711 West End Avenue,
New York City.

Dear Mr. Haber,

I was delighted to receive the Hebrew edition of your book and congratulate you upon its appearance. It is indeed one of the most worthwhile and interesting books that have been written in recent years about the development of our Movement, and should prove to be more and more, as the years go on, a useful and worth-while record.

May I tell you that I also appreciate your personal references in the book, but some day, when I see you, I think I might be able to give you some helpful orientation on a number of matters.

With every good wish

Cordially yours,

Israel Goldstein

WORLD CONFERENCE

JERUSALEM

DECEMBER 1960–JANUARY 1961

25th Zionist Congress

הסוכנות היהודית לארץ־ישראל
THE EXECUTIVE OF THE JEWISH AGENCY

P.O.B. 92 January 16th, 1961 ת.ד. 92
JERUSALEM ירושלים

11/25

Mr.Julius Haber
711 West End Avenue
New York 25, N.Y.

Dear Mr. Haber:

Dr. Goldmann has received your book ODYSSEA OF AN ZMERICAN ZIONIST and thanks you for having sent it to him.

Very sincerely yours,

Vera Bud

Vera Bud
Secretary to Dr. Goldmann

28/12/1960

Dear Mr. Haber,

Let me thank you very much for your new Hebrew book which you so kindly sent me through your publisher. It came to my hands just during the fateful days of the Zionist Congress.

When you will be here again to witness what is going on?

With best regards from all of us and a hearty [illegible]!

Very sincerely yours.
Edward Poznanski

12/2/61

Dear Mr. Haber,

It was kind of you to send me a copy of the Hebrew edition of your book, which I will lend to my mother, who does not read English and who is sure to be delighted with it.

I would like to use this opportunity to rectify a matter which has been weighing on my mind for some time, i.e. my letter of thanks to you, (when I received your English book) which addressed to an address in Holon (if I remember correctly) was returned to me stamped "addressee unknown"; since then I did not know where to write, which explains why I haven't thanked you before.

Sincerely Yours
Yigael Yadin

כנסית הרבנים באמריקה

THE RABBINICAL ASSEMBLY OF AMERICA

NORTHEAST CORNER, BROADWAY AND 122ND STREET
NEW YORK 27, N. Y.

OFFICE OF THE EXECUTIVE VICE-PRESIDENT

March 6, 1961

Dear Mr. Haber:

I am grateful for your thoughtful gift of the Hebrew translation of your exciting autobiography. I have already read some of the exciting chapters, and I shall cherish the volume as an expression of your friendship and as a reminder of your remarkable career in the Zionist Movement.

With every good wish for your continued good health and happiness, I am

Sincerely yours,

Wolfe Kelman

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York 25, N. Y.

aa

THE JEWISH THEOLOGICAL SEMINARY OF AMERICA
NORTHEAST CORNER, BROADWAY AND 122ND STREET
NEW YORK 27, N. Y.

March 7, 1961

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York, New York

Dear Mr. Haber:

I was delighted to receive the Hebrew edition of your book. I have started to read it and I find it most interesting. I am looking forward to the pleasure of reading the entire volume.

Many thanks to you for your thoughtfulness,

Sincerely yours,

A. J. Heschel

Abraham Hoshua Heschel

THE DROPSIE COLLEGE
FOR HEBREW AND COGNATE LEARNING
PHILADELPHIA

PRESIDENT'S OFFICE

March 7, 1961

My dear friend:

I was delighted to see the Hebrew version of your Odyssey and I congratulate you upon this achievement. You are now doubly assurred of immortality.

As I wrote you when the English version appeared, the story of your life is really a chapter in the unfolding of Zionism throughout the world. The Hebrew version will be a valuable textbook for the sabras who need education in Diaspora Judaism.

Trusting that this finds you in the best of health, I am

Sincerely yours,

ABRAHAM A. NEUMAN

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York 25, N. Y.

THE SOCIETY FOR THE ADVANCEMENT OF JUDAISM
15 WEST EIGHTY-SIXTH STREET • NEW YORK 24, N. Y. • SCHUYLER 4-7000

March 7, 1961

Dr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York 25, N.Y.

Dear Dr. Haber:

I deeply appreciate the copy of your "Odyssey of an American Zionist", which I received from Israel. I look forward to seeing this Hebrew translation of your book, and I know that I will enjoy it immensely. It was very kind of you to have put me on the list of those to receive the volume here. Good luck in its distribution.

Sincerely,

[signature]

Rabbi Jack J. Cohen

THE JEWISH THEOLOGICAL SEMINARY OF AMERICA
NORTHEAST CORNER, BROADWAY AND 122ND STREET
NEW YORK 27, N. Y.

Dear Mr. Haber,

Thank you most kindly for your graciousness in remembering me with

זכרונות של יהודי אמריקני

I shall treasure the volume, and place it next to its English original. The Hebrew reads exceedingly well, and the introduction by Abba Eban is charming, and a beautiful tribute to you and to American Jewry.

Stronger Strength to you! With all good wishes to you and to your dear ones

Cordially

Shalom Spiegel

3/9/61

THE JEWISH THEOLOGICAL SEMINARY OF AMERICA
NORTHEAST CORNER, BROADWAY AND 122ND STREET
NEW YORK 27, N. Y.

OFFICE OF THE VICE-CHANCELLOR

March 9, 1961

Mr. Julius Haber
777 West End Avenue
New York 25, N. Y.

Dear Mr. Haber:

I have just returned to New York after an extended stay on the West Coast and I was very happy to find a copy of "The Odyssey of an American Zionist" translated into Hebrew on my desk as a gift from you. I am very grateful to you for remembering me in this way not only because of the friendship reflected in the act but also because of the significance of the volume itself. I have spent sometime with it and it undoubtedly will always be among the important documents to which all those interested in the history of American Zionism will be indebted for valuable factual information as well as evaluation of events. This book also gloriously crowns a life long of devotion to the cause that has made possible in our day the miracle which we call the State of Israel.

With congratulations and repeated thanks and with best wishes with many more years of happy and healthy life, I am,

Sincerely,

Dr. Simon Greenberg

SG:sl

MORDECAI M. KAPLAN
415 CENTRAL PARK WEST
NEW YORK 25, N. Y.

March 16, 1961

Mr. Julius Haber,
New York City

Dear Mr. Haber,

Please accept my heartfelt thanks for your אוטוביוגרפיה ה ציוני אחרוני. It is an invaluable contribution to the history of the Zionist movement and of the role which American Jews have played in it.

With best wishes,

Cordially yours,
Mordecai M. Kaplan

THE JEWISH THEOLOGICAL SEMINARY OF AMERICA
NORTHEAST CORNER, BROADWAY AND 122ND STREET
NEW YORK 27, N. Y.

OFFICE OF THE CHANCELLOR

CABLE ADDRESS SEMINARY NEW YORK

March 23, 1961

Dear Mr. Haber:

Many, many thanks for sending me a copy of your book giving the story of American Zionism. It is a fascinating volume, and sheds light on a very interesting period in our history in this country. I am glad that you took the trouble to get the book out, and want to thank you for your kindness in letting me have a copy of it.

With warmest regards,

Cordially, as ever,

Louis Finkelstein

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York 25, New York

Jewish Unity

Sir:

Dr. Emanuel Neumann, in his address before the Zionist Congress in Jerusalem declared, "I hope I will not be misunderstood if I make an observation about the rising generation of Jewish youth in Israel. We in the Diaspora look upon the native born Israeli youth with pride, with affection and admiration. This is the youth for which we had hoped and prayed. But the encounter with young Israelis, when they visit the Diaspora is not always a happy one. More and more, we fear, they may tend to look upon themselves primarily as Israelis rather than as Jews. It is the task of the Zionist movement to cultivate by all means at its disposal the sense of Jewish unity, especially among the youth, both in the Diaspora and in Israel."

Also ZOA president Max Bressler on the same occasion declared, "we must bring a better understanding between the American Jew and the Israeli of their mutual interdependence and the oneness of their fate."

These declarations were of the utmost importance. But more concrete action is needed. Without bringing this before the youth in cold type so that they may read and digest what Zionists in the Diaspora, especially the Zionists in the United States, have contributed to the achievement of Israel's statehood, will not alter the situation.

Something tangible must be done and the sooner the better. I believe I have contributed my share by publishing the Zionist book "The Odyssey of an American Zionist," which was recently released in Israel in Hebrew translation, with an introduction by Abba Eban. Since the Hebrew edition contains the story about the American colony Raanana, which was built by our New York Achuzah which we organized in 1912, the Mayor of the colony, the late Baruch Ostrowsky, has contributed in the book the history of the colony and through the generosity of my friends, each student of the free schools in Raanana will receive for the next decade a copy of the book upon graduation. Thus they can learn what contribution the Zionists have made not only to the building of Raanana, but also the rebuilding of the State of Israel.

In addition, every library throughout the land has by this time received free copies of the book. They will learn that we Zionists have never considered our contributions as gifts from "the rich brother to the poor relatives." We hope that from this time on, we shall hear less and less the expression "they and we," and more of the concept that we are one Jewish people and shall remain so for all eternity.

Sincerely yours,

Julius Haber

New York

THE JERUSALEM
POST
Friday, April 18, 1958
28 Nissan. 5718—29 Ramadan, 1377

AMERICAN EXPRESS COMPANY

Editor, The Jerusalem Post

Sir, — The answer to the question whether the American Express Company—whose travellers checks are unfortunately carried by most tourists—discriminates against the State of Israel is given by the 17 Presidents of the major American Jewish organizations. In the brochure released at the end of February of this year, under the title "Bigotry and Blackmail," A Report on the Arab Boycott against Americans, we read on page 17:

"The American Express Company" — This Company opened offices in Israel in August 1950 because of the steady increase in the number of American tourists visiting Israel. It closed these offices in February, 1956, although more Americans visited Israel in 1955 than in any year since 1950. Publicly, the Company contends that it shut down its Israel offices because it was not profitable to operate them, but privately it admits that the Israel closing was due to Arab pressure."

I trust that Jewish travellers will from now on know how to deal with the abovementioned company. We do not need to shout "boycott, boycott," from the top of the Empire State building but each tourist for himself can show firms like the American Express Company that we resent such discrimination.

Yours, etc.
JULIUS HABER
New York—Holon, April 13.

Readers' Letters

BRAZIL AND ISRAEL

Editor. The Jerusalem Post

Sir, — Your fine and interesting editorial on Brazil, reminds me of the historic days in November 1947, when the U.N. General Assembly discussed the partition of Palestine.

I would like to recall the part played by the representative of Brazil, Dr. Oswald Aranhas, who was the President of the Assembly at the time.

Several prominent Brazilian Jews, aware of the intensive Arab efforts to gain Brazil's support, called on Dr. Aranhas' mother to request her intercession with her son. She was at first reluctant to consider their request, but nevertheless heard them. When they had concluded their story of the Jewish struggle for justice and recognition as a nation, she wired her son in New York:

"In the last days of my life, I wish to contribute to the great humanitarian cause on behalf of a Jewish State. This is perhaps the last wish I shall ever ask of you to grant me. Give me the gratification of being among those who assisted in redeeming the Jewish people."

Yours, etc.,
JULIUS HABER
New York-Holon, May 20. 1961

FROM THE GOLDEN BOOK OF
THE JEWISH NATIONAL FUND

למזכרת נצח! מכתב תעודה
מספר הזהב שלקרן קימת לישראל!

Provisional Certificate

In honor of
Julius Haber

PRESIDENT OF THE JEWISH NATIONAL FUND OF AMERICA

Inscribed by the
Young Austro-Hungarian Zionists
May 29, 1911
New York, N.Y.

נשיא הקרן הקימת לישראל בארצות הברית

Issued by the Jewish National Fund of America pending receipt of permanent certificate from Jerusalem

A SIGNAL HONOR

On May 29, 1911 the Austro-Hungarian Zionists of Greater New York inscribed the name of my friend Julius Haber in the first volume of the Golden Book of the Jewish National Fund, the famed agency which redeems the land of Eretz Israel for the Jewish People. This was done in token of recognition of Mr. Haber's lifelong devotion to the cause of Zion, and especially for his outstanding and tireless labor in behalf of the Jewish National Fund.

In this first volume of the Golden Book (to date 15 volumes have been filled) are inscribed the names of the leaders of world Zionism, among them such immortals in modern Jewish history as Dr. Theodor Herzl, the founder of political Zionism, Dr. Hermann Schapira, professor at Heidelberg University who advocated and was chiefly responsible for the creation of the Jewish National Fund, Dr. Max Nordau, Menachem Mendel Ussishkin, Dr. Oscar Marmorek, Adolf Stand, Dr. Richard Gottheil (first president of the Federation of American Zionists), Dr. Beno Straucher, Dr. Harry Friedenwald, Dr. J. L. Magnes, Reverend Zvi Hirsch Masliansky, Harry Stern (founder and first secretary of the Austro-Hungarian Zionists in New York), as well as other distinguished Zionists.

Mr. Haber is justifiably proud to have his name linked in the first volume of the Golden Book with the names of some of the most illustrious Zionist personalities of our age.

MAX GETREU

May 29, 1961

Ringside Seat

The following day, the judges examined the new material, once again concluded that the accused was not one of the three, and dismissed the witness. A routine matter, perhaps—but it was apparent that the judges were greatly disturbed at this attempt to introduce evidence which had no validity; they wanted no second-hand testimony, no suppositions, no material that was not based on direct, dependable first-hand observation or experience.

Certainly, as the progress of the trial revealed, there was no lack of this. The individual stories, in all their tragic dignity and heart-rending pathos, are already familiar to Americans, who, thanks to superb newspaper and television coverage, had virtually a ringside seat at this unique and monumental triumph of justice.

history of modern European Jewry was irrevocably closed.

In his eagerness to wrap up all possible loose ends of the case against Eichmann, it is understandable that Prosecutor Hausner presented what often appeared to be extraneous and irrelevant testimony by a number of witnesses—at least from a purely legalistic point of view—and the judges occasionally cautioned him on this point. Many prominent people with whom I spoke during the trial agreed with the judges—again, from a purely legalistic standpoint; they felt that the trial had lasted too long. But nearly everyone, at the same time, understood and agreed with Hausner's motives: not merely to make out a case in court, but to utilize this historically unprecedented opportunity to fling in the face of the world a rebuke for its reaction to these atrocities while they were happening, as well as to rouse and alert Israel's youth to the enormity of a tragedy with which they were all too unfamiliar.

Background Established

All in all, the judges were rather lenient in admitting a great measure of this testimony; technically, they may not have favored the admissibility of such evidence, but they obviously wanted to be fair to the prosecution as well as to the defense, and allowed Hausner a great deal of leeway in establishing the background and atmosphere of this case.

But they were constantly on guard to assure one thing—that testimony, however pertinent it might or might not be to the strict construction of the prosecution's case, was at least genuine and not motivated by passion or a desire for personal publicity. In one instance, for example, a young man, now a resident of Ramat Gan, testified that when he was imprisoned in a Nazi death camp he recognized three high-ranking Nazis who arrived there together one day. One, he said, was Himmler, the second was Kaltenbrunner, and the third he thought at the time was Eichmann. He was nto sure of this last identification, he went on, till after the war when he saw a photo of the three men and became convinced that the third one was Eichmann.

Dr. Servatius asked him whether he had that photograph; when the witness replied that he had not, the Attorney General produced a book in which the picture appeared, together with others. The judges scrutinized the picture and stated that the third man was not the accused; the witness persisted, saying that the picture was much clearer in a book he had at home, where he was instructed to produced the following morning.

sent by Eichmann to discuss with Dr. Joseph Schwartz, then head of the American Joint Distribution Committee, which had financed the emigration of many Austrian Jews, the question of evacuating the Jews from Austria. Eichmann at the time threatened that the Jews would be kept in the concentration camps if they did not leave Austria immediately.

During the winter of 1960-61, when plans for the Eichmann trial were first announced, I learned that Dr. Loewenherz resided in Kew Gardens, Long Island. I was anxious to see him and get the inside story of his dealings with Eichmann, but unfortunately, by the time I was able to make an attempt at establishing contact with him, I learned that he had suddenly passed away. A source that might have shed considerable light on the extent and nature of Eichmann's responsibility for the Jewish holocaust was cut off; one chapter in the tragic

ISRAEL PROSECUTOR GIDEON HAUSNER (left) with Julius Haber, writer of this report.

like a technical expert (a *Zach Ferstendiger)* than a monstrous murderer of millions.

Careful Rehearsal

The riddle of his transformation was later revealed. Shortly after Eichmann's return to his cell the previous day, he had had a protracted conference with Dr. Servatius, in which they carefully rehearsed a full set of questions and answers, each leading to one point — to establish Eichmann's innocence of any responsibility for the mass-murder of Jews and other Nazi victims.

These conferences occured every day after court was recessed and they served to buoy up Eichmann throughout the proceedings from June 21 to the famous day of July 7 when, under Prosecutor Gideon Hausner's keen and relentless cross examination, Eichmann began to crumble before our eyes.

At this juncture, we felt that another few hours of Hausner's probing would bring Eichmann to a state of collapse. But to our amazement, after court resumed following the weekend recess, Eichmann appeared fully refreshed and self-confident again; he was able to stand up to Hausner's renewed hammering with no sign of flinching or distress.

The accused, as we recall, protested frequently that he was no anti-Semite. Hausner reminded him, however, that as early as 1937 Eichmann had sought to obtain a subsidy from the Ministry of Finance in Berlin for a notorious Nazi named Holmhost, who published virulent hate propaganda in New York. Later, Eichmann asked for additional funds to enable Holmhost to publish a book titled "The World Deception," in which the Jews were accused of cheating the entire world (as perhaps in a manner they did, by surviving the most brutal means devised to exterminate them).

Among Dr. Servatius' many attempts to show that Eichmann was friendly, rather than inimical to the Jews, was his request that Eichmann relate the story of his relationship with Dr. Loewenhertz, the last director of the Jewish community in Viena.

Eichmann told a touchingly contrived tale of the time, in 1939, when Dr. Loewenherz, knowing Eichmann's "sympathetic attitude" towards the plight of the Jews and his "favorable orientation" towards Herzl's "Judenstaat," approached Eichmann with a number of requests, among them a petition for permission to have Dr. Herzl's remains exhumed and transported to Israel. The prosecutor Dr. Gideon Hausner, when he reexamined the witness Eichmann, refuted the entire story as false.

Even before Hausner disproved Eichmann's claim, I knew it was false. In my book, "The Odyssey of an American Zionist," I mentioned that in 1940 Dr. Loewenherz was in Lisbon, where he was

were they to guard the prisoner's right under due process of the law that Eichmann's counsel, Dr. Robert Servatius, had few occasions during the trial to interpose objections to the prosecutor's presentation. If any technique, any gesture or remark of the prosecutor appeared legally questionable, the judges were the first to note it and to intervene.

Characteristic of their attitude was Eichmann's first appearance on June 21, to testify in his own behalf. Presiding Justice Moshe Landau outlined the three legal alternatives available to him: to maintain silence, to make a statement not under oath, or to testify under oath and submit to cross-examination. Eichmann chose the third course, but when Justice Landau asked that a copy of the New Testament be brought to the dock, Eichman declared: "I will not swear on the Bible. I will swear by God, since I believe in God, but do not follow any church."

As I recall, the presiding judge then told him: "You may swear in whatever way you consider binding upon yourself." At this, I heard one of the nearby observers for the West German government remark: "Perhaps they should send for a copy of 'Mein Kampf'. Since he obviously does not believe in the Jewish God and will not swear on the Christian New Testament, is it possible that Adolf Hitler is still his deity?"

As we observed him, Eichmann presented two widely contrasting impressions. On the one hand, he continually drummed with his fingers on the table; they trembled when he paused from doing so. He blinked rapidly, his eyebrows shot up and he continuously twisted his lips. He also stuck his tongue into his inner cheek, as if chewing tobacco. On the other hand he answered in the beginning clearly and to the point, with only slight pauses between phrases and sentences, as if searching for the proper word.

After he was sworn in on the first day, he appeared ill at ease when he left his glass cage. As he walked out between his two guards, his head was bowed. But when he came back into the courtroom the following morning from his securery cell in the court building, he was alert and self-possessed. His suit was neatly pressed, his shirt was crisply ironed, his tie looked as though he had given meticulous thought to its selection.

He sat erect in his cage, head up, attentive to details around him, and when Dr. Servatius questioned him, he replied in a loud, firm voice. The transformation from the previous day was little short of astonishing. In eighteen hours, he had changed from an uneasy, sick-looking person into a man who exuded an air of confidence and efficiency. One of my neighbors remarked that Eichmann now looked more

THE AMERICAN ZIONIST

September 1961

Firsthand Impressions

The Eichmann Trial in Review

by Julius Haber

The Eichmann trial is over; the world's spotlight has been dimmed — and back at my desk in New York again, culling the highlights of the proceedings, I suddenly realize that it is impossible to pinpoint any one instance or incident as a highlight. The entire trial was one endless, excruciating highlight, glaring harshly, relentlessly, in the light of one burning revelation after another.

On reflection, although it was not strikingly apparent during the trial, one of the most significant aspects of the whole affair was revealed, not in the courtroom, but in the press rooms, provided by the Israeli authorities for the news agencies of the world, which assigned their leading journalists to cover the historic event. Space was at a premium, yet, except for the brief opening period of the Eichmann trial, one major news service and one major nation were conspicuous by their absence. The pressroom reserved for "Tass," the official news service of the Soviet Union, was unoccupied through most of the proceedings.

Mr. Haber attended the Eichmann trial as representative of "The American Zionist." He is the author of the volume "Odyssey of an American Zionist," with an introduction by Louis Lipsky. A Hebrew edition apeared recently in Israel with an introduction by Abba Eban.

After covering the opening sessions of the trial, the Soviet news representatives seemed to disappear from the scene. I can only speculate on the reason for this — and then, only facetiously. What occurs to me is that the Russian newsmen, bored by the prospect of seeing and hearing someone else's evil dredged out of the musty past, took themselves off to Berlin, where a fresh brand of evil is being manufactured on the spot.

Complete Fairness

Perhaps the most pervading impression I retain of the trial, other than the naked agony brought again to life by the witnesses for the prosecution, is the aura of complete fairness exhibited toward the accused by the three judges. So intent and alert

JULIUS HABER, 711 WEST END AVENUE, NEW YORK 25, N.Y.

September 25, 1961

Mr. Arthur Hays Sulzberger
The New York Times
The Adelphi-Strand
London, W.C.2.
England.

Dear Mr. Sulzberger,

In answer to your letter of the 18th where you state that my article about your father "leaves the story half untold," because after the First World War your father ceased to be a Zionist," I can say this: nowhere in my article do I claim that your father remained a Zionist all his life. In fact, in the last paragraph I wrote that "Herzl's death greatly upset Sulzberger. He speculated gloomily upon whose shoulders his mantle would fall, and whether there be shoulders capable of carrying it." I continued: "We saw Mr. Sulzberger less and less among us. In later years, however, when Dr. J.L. Magnes became the head of the Hebrew University in Jerusalem, Sulzberger became one of his staunch supporters and helped him raise funds for that institution until 1931, when he died."

Sincerely yours,

Julius Haber

The New York Times
THE ADELPHI, STRAND,
LONDON, W. C. 2.
TELEPHONE TRAFALGAR 5655.

September 18, 1961

Mr. Julius Haber
c/o The National Jewish Monthly
55 West 42nd Street
New York 36, N.Y., U.S.A.

Dear Mr. Haber,

I read with much interest your recent article, or rather your article which I only received recently, entitled "How Herzl Converted Sulzberger".

As a small boy my parents took me to Basle where the Zionist Congress was being held and I saw Dr. Herzl at that time. I know also that my father had a high regard for him. But your article leaves the story half untold because after the First World War my father ceased to be a Zionist, and I well remember his statement that he thought President Wilson had made a great mistake in helping to create so many new nations.

Father was of the opinion that that would only create trouble. At any rate he said that he was not going to be associated with the creation of even one more, namely what turned out to be Israel. To the best of my knowledge he held that belief when he died.

Faithfully yours,

Arthur Hays Sulzberger
ARTHUR HAYS SULZBERGER
Chairman of the Board

said. 'Don't go to sleep. Israel!' and quick as a flash came Zangwill's reply: 'The God of Israel slumbereth not nor sleepeth—but Israel himself sometimes does!'"

"Herzl asked me to speak before the Congress and give the American point of view on Zionism and on Jewish immigration to the United States."

In that address Sulzberger declared:

"We have already more than 540,000 Jews in New York alone. Do you believe if the immigration will grow in the next 20 years in the same proportion as in the past 20 years, that there will not arise a movement in America for restriction on immigration?" (In exactly 20 years an immigration restriction law was inaugurated.) "When a responsible government like Great Britain makes an offer to the Jewish people to settle in Uganda, that offer should not be rejected. When you have an opportunity to find another place for a settlement of our brethren, do all you can to win it. Do everything possible to win an additional roof over the heads of our brethren. I am speaking as a Zionist, as a Jew, and as a humanitarian. If you reject now the offer which Britain has made, do you think that there is going to be another government in the entire world which will lift a finger to save our people?"

Sulzberger's address was translated into German by Dr. Max Nordau. Then 35 additional delegates spoke for and against the Uganda project. At the conclusion of the session, Herzl spoke. Sulzberger comments: "Such satire, such invective, such oratory I have never heard. He tore to shreds his opponents' arguments. Now convulsed with laughter, now storming with applause, he moved the Congress in a way impossible to describe. It was one of the most magnificent triumphs I have ever witnessed. A similar triumph was his on the night when the delegates from Russia were about to secede, and it was his great personality that won them back."

Sulzberger's biggest surprise came when the delegates from Russia voted against the Uganda proposal. They rejected "Night Shelters," and declared they preferred continued suffering and sacrifice. They served notice to the world that there was only one way for it to salve its conscience and assuage its sense of guilt—and that was the restoration of Palestine as an autonomous Jewish land.

When Sulzberger reported to us on the Zionist Congress in a New York meeting place, he was still under the spell of Dr. Herzl, whom he pictured as a modern prophet, but he was full of foreboding about Herzl's survival.

Several months after Sulzberger took leave of Herzl, he was asked by Jacob de Haas to contribute an article to the Zionist publication he edited, *The Maccabean*. At that time the memory of the Spanish-American war was still fresh in the minds of the people, and Sulzberger drew a lesson from the war: "The indictment which America made against Spain for the Cuban atrocities becomes trivial when we regard the capital offenses with which for 2,000 years the nations have afflicted Israel. Unless our comfort and prosperity have completely enslaved us, unless the red blood in our veins has lost its warmth and left us with no emotions except those that are stirred by the rise and fall of the stock market, we cannot ignore the call of Zionism."

Herzl's death greatly upset Sulzberger, who speculated gloomily "upon whose shoulders his mantle will fall, and whether there be shoulders capable of carrying it." We saw him less and less among us. In later years, however, when Dr. J. L. Magnes became head of the Hebrew University in Jerusalem, Sulzberger became one of his staunch supporters and helped him raise funds for that institution until 1931, when he died.

ple Emanu-El, and Rabbi Dr. Pereira Mendes, of the Spanish Portuguese Synagogue. Both were among the few rabbis who had answered Herzl's call. On the other hand, Mr. Sulzberger was absolutely against Zionism. He read a paper at that meeting in which he declared "All things are opposed to a return to Jerusalem." He asked: "What sort of government could one expect of a country by those who come from Russia and other parts of Eastern Europe?" This declaration at that time shouldn't occasion surprise. Twelve years later, as a delegate at the 9th Zionist Congress in 1909, I heard delegates from Austria, Germany, and England express themselves in similar terms.

However, Mr. Sulzberger, being a gentleman, and a keen observer of the Jewish immigrants who were flocking to the United States by the hundreds of thousands each year, began to get a bit uneasy, and when in April, 1903, there were pogroms in Kishinev, and more and more Jews left Russia for America, he began to fear that the United States government might restrict immigration.

At that time Dr. Gottheil was already ailing, and Rabbi Joseph Silverman, in his sermon at Temple Emanu-El, denounced the Zionist movement. Jacob de Haas, secretary of the Federation of American Zionists (now ZOA), complaining to Sulzberger that Rabbi Silverman hadn't given the real facts, asked for the opportunity to reply. He was allowed to do so, in the vestry room of the Temple, where he proved that Herzl was at the time the only one who was searching for a home for the homeless Jews.

SULZBERGER MEETS HERZL

De Haas also convinced Sulzberger to attend the forthcoming 6th Zionist Congress in Switzerland, where the Uganda question was to be discussed. Sulzberger met Herzl in Basle, and they became close friends. Herzl told him of his visit to Russia a fortnight earlier, where he had had a long discussion with Minister of Interior Von Plehve. Herzl told Sulzberger he was afraid there would be pogroms surpassing the ones in Kishinev some months earlier. That meant more Jews would be leaving the country, which was why he wanted the Zionist Congress to accept Britain's offer to settle Jews in Uganda. Herzl also told Sulzberger he expected his visit to Russia to result in an order to local Russian officials to tolerate the Zionist movement, and to permit the sale of the shares of the Jewish Colonial Trust (the Zionist Bank in London).

BECAME CLOSE FRIENDS

Herzl's friendship with Sulzberger became very close, and when he attended services at the Basle Synagogue, he invited Sulzberger to accompany him. The latter recalled the scene when Herzl was called to the Bimah and made an offering to the synagogue of 800 Swiss francs (at the time $160):

"Standing there at the desk where the Torah was read, wearing his *talith* and silk hat, he was the very picture of Jewish manhood. An artist might paint him thus, and without the slightest idealization make an ideal picture. Tall, handsome, black-bearded, clear-eyed, erect in bearing, suave in manner, he looked as a Prince of Israel ought to look."

Sulzberger also wrote:

"Again, I met Herzl in his hotel, in the company of several important personalities, including Dr. Harry Friedenwald of Baltimore and Israel Zangwill. While Herzl spoke, Zangwill was sitting, as was his habit, with closed eyes. Herzl

NATIONAL JEWISH MONTHLY SEPTEMBER 1961

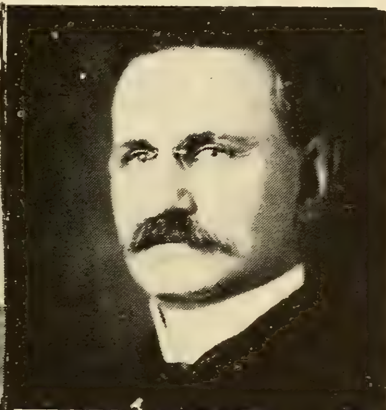
How Herzl Converted Sulzberger

A personal memoir on the way he convinced a noted American opponent to become a Zionist

By JULIUS HABER

Theodor Herzl

Cyrus L. Sulzberger

The 100th anniversary of the birth of Theodor Herzl, observed last year throughout the free world, brings to mind his 50th birthday, in 1910.

Our Zionist Society in New York celebrated the event at Clinton Hall with a gala concert. A special feature was the appearance of Cyrus L. Sulzberger, who had known Herzl personally. He was the father of Arthur Hays Sulzberger, later the publisher of the New York *Times*. Cyrus L. Sulzberger at the time was a successful businessman and philanthropist. He was not only one of the acknowledged leaders of the American Jewish community, but was regarded as one of the most eminent Americans of his day.

Julius Haber, a pioneer American Zionist, is the author of a book, "The Odyssey of an American Zionist." A Hebrew edition of this work, with an introduction by Abba Eban, is being published in Israel.—*Editor.*

APPEARANCE WAS SENSATION

What made his appearance as a speaker at our celebration something of a sensation was that he had at one time been an opponent of Zionism. One of our ardent Zionist members, Jacob Lopeikin-Menkes, at that time a student at the Jewish Theological Seminary, induced him to speak at our meeting.

The first time Mr. Sulzberger had publicly expressed his opposition to Zionism was at a meeting in the Jewish Theological Seminary several weeks after the first Zionist Congress in 1897. The other speakers there were Rabbi Dr. Gustav Gottheil, spiritual leader of Tem-

מסרד ראש הממשלה
PRIME MINISTER'S OFFICE

1 September 1961
Jerusalem

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York 25 , NY.
U.S.A.

Dear Mr. Haber,

Many thanks for your kind letter of 29 August, and for always remembering us at holiday time.

I take this opportunity of wishing you a very pleasant and prosperous New Year, and my renewed thanks for thinking of me.

Kindest regards,

Sincerely yours,

Teddy Kollek

Theodore Kollek

Russian Minister Van Phleve in St. Petersburg, where the Turkish Sultan and his bankrupt empire had been discussed. Naturally since Herzl was at the time also negotiating for the Palestine charter, the publicity would have harmed him. When Gottheil read the name Wiener, it was a shock to him, since he was a close friend of members of that family. Gottheil, after consulting with Rabbi Stephen S. Wise, decided to hand over the entire matter to the Pinkerton detective agency, which learned that Wiener had been born in Bialystock, Russia, and was a spy in the employ of Count Casini, who was the Russian Ambassador in Washington. Since at the time the influential daily newspaper, "The New York World," was running a story on this Wiener, Gottheil assured Herzl that he need not worry over the matter, as the spy would not dare to lift his head any more.

Dr. Gottheil, who was only two years younger than Dr. Herzl, worshipped him. During their friendship they exchanged were in longhand, many in the German language. Only once did Gottheil write to guage. Only once did Gottheil write to Herzl in an angry tone. That was after the Sixth World Zionist Congress in 1903, where the Uganda question was discussed. At the Congress a delegate from New York, Dr. Joseph Bluestone, who represented the "United Zionists of the United States," a rival organization to the Federation of American Zionists, of which Gottheil was still president at the time, was recognized as a delegate and seated. Herzl, in his reply, assured Gottheil that he had had nothing to do with the matter, and this placated Gottheil.

THE last letter Gottheil wrote to Herzl was on February 1, 1904, stating that he had learned that Jacob H. Schiff was on his way to Egypt and Palestine. In the same letter, Gottheil complained that his health was failing and that his physician advised him to take a complete rest. He would have to give up the office of President of the Zionist Federation. Although Herzl himself was by that time a very sick man, he suggested to Gottheil that a rest would do him good. If he intended to take the rest in Europe he would like to see him there, Herzl said.

Several weeks latter Herzl dispatched to Gottheil within one week three cables in code which dealt with Schiff's journey to Egypt. With this last act the correspondence which Gottheil began with Herzl on September 28, 1897, came to an end, since Herzl died several months later on July 3rd, at the age of 44.

Dr. Richard Gottheil, while professor at Columbia University, served as president of the Federation of American Zionists from July 1898, to March, 1904. The Federation actually represented at the time not only what we would now call General Zionists, but all groups in Zionism. As late as 1903, at the Sixth Zionist convention in Pittsburgh, there were delegates representing Labor Zionists as well as Mizrachi. Dr. Gottheil remained a Zionist until his death in 1936 and his one-hundredth birthday should be observed by all Zionists in the United States.

His wife, Emma, was also an ardent Zionist throughout her life. She attended many Zionist congresses as a delegate, and while attending the opening of the Hebrew University in Jerusalem in 1925 she met Rachel Yanait, who later became the wife of Yitzhak Ben-Zvi, now president of the State of Israel. Miss Yanait induced her to organize the Women's League for Palestine, and Mrs. Gottheil served as the first president of this organization which has established homes for immigrant girls throughout the principal cities in Israel.

As soon as Gottheil learned from his father Gustav that a wealthy Jew, Jacob Moser, of Belfard, England, had donated $50,000 to the Reform College in England, he wrote to Herzl. He soon received a letter from Herzl to the effect that Mr. Moser would be a logical person to serve on the Board of Directors of the Jewish Colonial Bank in London. Herzl asked Gottheil to contact his friend in New York, Professor Solomon Schechter, who was known to be close to Mr. Moser, and persuade Schechter to take the matter up with Mr. Moser. Dr. Schechter, however, suggested that the man to take up this matter with Moser would be Herbert Bentwich, the well-known Zionist of England, since he would have a better chance to persuade Moser to serve on the Board of the Zionist bank in London.

In one of his letters to Gottheil, Herzl informed him that a young American engineer, Boris Katzman, who was a delegate to the First Zionist Congress, had come to see him. Herzl learned that this young man had migrated from Russia to Palestine, where he had worked as a common laborer on farms. Now he would like to return to Palestine, where he wanted to work in his own field as an engineer, but he needed a letter of introduction to the United States Ambassador in Constantinople. Herzl urged Gottheil to try to obtain the letter requested by Boris Katzman.

WHILE Stephen Wise was Rabbi in Portland, Oregon, he won the friendship of the then newly-elected United States Senator from that state, Joseph Simon. Wise wrote to Gottheil that Senator Simon was a good Jew and that he believed the Senator could be of service to the Zionist cause in Washington, and perhaps also in Turkey. This information Gottheil soon relayed to Herzl, who directed Gottheil to try to bring together Senator Simon with Ambassador Oscar Strauss.

Gottheil kept up his correspondence with Herzl and when the first issue of the Zionist monthly, "The Maccabean" appeared in New York in October, 1901, he sent a copy of the publication to Herzl and invited him to contribute an article to the publication.

During the summer of 1903, when Herzl was about to set out on his journey to Russia, where he was to meet high Russian officials, and from there to the Sixth Wold Zionist Congress in Basle where the Uganda question was to be discussed, he received an important letter from Dr. Gottheil, informing him as follows: "Quite suddenly my friend, Professor Solomon Schechter has decided to go to Europe. . . . He said to me: 'I will not go as a delegate to the Zionist Congress, but as an observer.' I know that he is going to the Congress in the interests of his American Financiers. He was brought from England by them to head the Jewish Theological Seminary. . . . He is their ear. . . . I shall get more information from him when we meet at Heidelberg, before coming to Basle. . . . This group of financiers are interested in the Baghdad railroad scheme which was planned by the Germans. It seems that President Theodore Roosevelt as well as the Secretary of State, John Hay, are aware of the entire scheme. . . . And according to Oscar Strauss, it might be of help to settle Jews in Mesopotamia. . . . We must try at the Congress to win over Dr. Schechter through his friend Herbert Bentwich."

Some weeks after this historic Zionist Congress, Gottheil received a confidential letter from Herzl asking him whether he knew a person by the name of Wiener or Winer. This man had called on Herzl and threatened to make public the conversation which Herzl had had with the

charter for Palestine." Herzl also suggested that Gottheil should try to get himself named as the American Ambassador to Turkey. Herzl asked Gottheil to advise him as to whether Hilf's suggestion was feasible.

ON one of Gottheil's visits to Europe, Herzl discussed with him the possibility of copyrighting one of his, Herzl's, plays in Washington. Upon Gottheil's return, he took the matter up with his friend, the theatrical producer Charles Frohman, who assured Gottheil that as soon as he had read the play, he would advise him as to what should be done. At the same time, Gottheil conveyed this information to Herzl, he also mentioned in the letter that his, Gottheil's, friend, William B. Fitts, publisher and editor of Harper's Magazine, was interested in Herzl's article which they discussed when they had met in Europe.

On March 31, 1900, Gottheil informed Herzl that as one of the editors of Funk & Wagnalls Jewish Encyclopedia he had been looking over thousands of topics which would be entered into the 12 volumes which were being presented and noted that the article "Zionism" naturally came at the end of the alphabet and would consequently not appear before four or five years. But Gottheil gained the consent of his fellow-editors to insert the article under the heading "Basle Congress" which would be included in the second volume. The article should contain from 1500 to 2000 words and could be written in German. Gottheil also suggested that the article should be written by Herzl and should have Herzl's signature. Herzl agreed, but on two conditions, namely that he receive no compensation and that his name should **not** appear as author of the article.

In his next letter to Gottheil, Herzl suggested that the well-known Zionist Jacob de Haas could be of service to the Zionists in the United States. Gottheil, who at the time was the president of the Federation of American Zionists, could hardly obtain enough money to cover the small budget of the organization, and he immediately cabled to Herzl not to send de Haas to America. Herzl in his reply assured Gottheil that de Haas was not coming to the Federation but was being sent by the Board of Directors of the Jewish Colonial Trust to make arrangements for the sale of shares of the Zionist bank, and that the bank would be paying the expenses. Two years later, Gottheil at the Zionist Convention in Boston, in the summer of 1902, gave his consent to the election of de Haas as secretary of the Federation of American Zionists.

Herzl knew that he could always depend on Gottheil, and he knew further that Gottheil would always go out of his way to assist him in every manner possible. When Herzl learned that the American firm of Remington Rand was about to bring out a typewriter with Turkish characters he thought that this would be a fine gift to present to the Turkish court, as it would aid him in his effort to obtain a charter for Palestine. He wrote to Gottheil to get him the information as to when the first machine would be produced and what its cost would be. In his reply Gottheil wrote that he had a friend who was connected with the firm and that they expected the first machine to come out shortly. The price would be $300, but Herzl could get it for $150. In no time Gottheil received from Herzl a draft on the bank of Lazar Brothers in Wall Street for the sum of $150. Later on Gottheil told some of us that the money actually came out of Herzl's pocket. Herzl also asked that the machine should be painted with the Turkish court emblem, which was done.

Gottheil's First Letter to Herzl

COLUMBIA UNIVERSITY
IN THE CITY OF NEW YORK
DEPARTMENT OF ORIENTAL LANGUAGES

September 28, 1897

My dear Sir,

You doubtless know with what live interest both my father and myself have followed the Zionist movement of late. I am extremely sorry that it was impossible for me to be in Basle this summer, but I expect to attend the next Congress wherever it is held. We are on the point here of founding two Zionist clubs or circles, with the express purpose of studying the various questions which cluster around the central idea. It is true that there exist in this city various societies which have for their object the propagation of the Zionist idea. These societies, however, are far removed from us both geographically and socially; not that this social distance makes any great dividing line, but up till now Zionism in New York has been fostered only in the poorer Russian and Polish Jewish quarters.

Notwithstanding the unenviable attitude which nearly all the Jewish journals in this country have taken in regard to the question, I can assure you from actual observation and from actual personal intercourse, that they by no means represent the general feeling among our people on this subject. I have been surprised, I may say even amazed, to find the ready response which has come to me when speaking on the subject in circles which I fancied far away from any interest in or sympathy with Zionism.

My purpose is now to gather these stray sheep into the fold, and to bring about some concerted action on their part. In writing to-day I desire to put myself in association with your central committee in Vienna in order to be informed of its methods, and in order to be able to work in harmony with it. I therefore ask you to send me some account of the methods you propose to adopt in organizing branch societies and clubs, as I think it essential to success that one method be employed throughout, and one system introduced in all Zionist clubs and associations. I should also be glad if you could send me some of the badges worn in Basle, and some of the postal-cards gotten up for the occasion.

Can you also inform me where I can get the photographs of the various colonies in Palestine? I intend, if possible, to give a series of lectures this winter on the subject, and desire to use the stereopticon in order to give the people a view of the new life which opens up for so many of our brethren in the old home.

I beg to remain Very truly yours,

Richard Gottheil

Dr. Theodor Herzl, Care of "Die Welt"
11 Rembrandt, 11, Wien, Austria

They soon encountered opposition from Dr. Michael Singer, who had already been working in this field for a number of months. As early as May 23, 1897, Herzl had entered in his diaries the following: "The Movement is beginning in America. Michael Singer, editor of the new weekly 'Tolerance,' sends me reports about meetings which he aranged in New York and elsewhere, and tells me that Rabbi Gustav Gottheil favors the new movement."

Encountering opposition from Singer, Gottheil wrote to Herzl on January 29, 1898: "I write to you directly to ask you to put a stop to the disintegrating work which your representative here, Dr. Michael Singer, is doing. I enclose a letter which I just received from Mr. Wolf Schur. It represents the feeling which is common in Zionist circles here in America. I shall be much obliged to you if you will give the matter your immediate attention."

Three weeks later Herzl replied to Gottheil: "I very much dislike the Singer affair. I received reports from him for a long time and believed that he was active in behalf of the movement, although I noted a certain tendency in his reports which seemed overeager. I see from your letter that Singer's activity aggravates you. I cannot take any sides in this matter inasmuch as I do not know the condition in America. Please send me unbiased reports which are to be published in the official organ, 'Die Welt.'"

Gottheil and Wise were active in lining up Zionist societies, and on June 28, 1898, they wrote to Herzl that a conference was called for July 4th to organize the "Federation of American Zionists." Herzl was also advised that at the conference Gottheil was elected president and Wise secretary of the new organization, and that they, as well as Mrs. Gottheil, were elected delegates to the Second World Zionist Congress.

At the Congress Herzl greeted Dr. and Mrs. Gottheil as well as Rabbi Wise. He befriended them to the extent that Herzl matters relating to the Zionist movement but also on personal matters. Before Gottheil departed, Herzl confidentially informed him that several weeks later, on October 5th, he was due in London, where the Jewish Colonial Trust was to be established.

A year later, at the Third Zionist Congress, Herzl asked Gottheil to address the delegates on Zionist activities in the United States and he also asked Mrs. Gottheil to assist Rose Ellman, a delegate from Rumania, in organizing the women delegates into a women's Zionist society. At the meeting, Mrs. Gottheil reported that the Federation of American Zionists consisted of 131 societies, among them 43 women's societies.

Two months after the Congress Herzl, in a communication to Gottheil, informed him that after the first of the year the official organ "Die Welt," would contain a supplement in Yiddish and that he would like him to contact the Yiddish poet Morris Rosenfeld and ask the latter to represent the weekly publication in the United States. Rosenfeld would be required to write a weekly account of life in New York, with special emphasis to events on American Jewry. His salary would be a modest one.

On December 12, 1899, Herzl wrote a confidential letter to Gottheil. He quoted a letter which he received from an ardent Zionist in Cincinnati, Mr. B. Hilf, who wrote: "Since the Republican Party will surely renominate William McKinley for another term as President of the United States, he should be contacted by a prominent Jew, made to promise that in the event he will be reelected, he will instruct the American Ambassador in Turkey to help Herzl in his efforts to obtain the

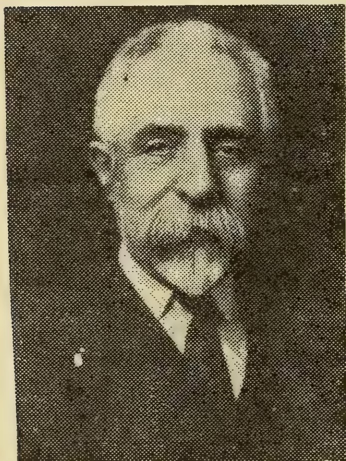
THE AMERICAN ZIONIST

January 1962

On the Centennial of U.S. Zionism's First President

When Gottheil and Herzl Worked Together

by Julius Haber

RICHARD J. H. GOTTHEIL

THEODOR HERZL

THE observance in 1962 of the 100th anniversary of the birth of Prof. Richard J. H. Gottheil, founding president of the Federation of American Zionists (which later became the Z. O. A.) recalls his first efforts for the cause on September 28, 1897, one month after the first World Zionist Congress in Basle, when Gottheil, who was then Professor of Semitic Languages at Columbia University, wrote his first letter to Dr. Theodor Herzl, the text of which is given on this page.

Several weeks later, at the suggestion of his father, Dr. Gustav Gottheil, senior Rabbi of the famous Temple Emanu-El in New York, Dr. Gottheil joined forces with Stephen S. Wise, Rabbi of Congregation B'nai Jeshurun, which was also known at the time as the Madison Avenue Synagogue, and then began to circularize individuals and societies for the purpose of organizing the "Federation of Greater New York Zionists."

THE JEWISH FLORIDIAN JANUARY 26, 1962

Winter visitors at the Abbey hotel, Mr. and Mrs. Julius Haber, who recently returned from Israel, are going back there for the Passover holidays . . . Daughter and son-in-law Hannah and Dov Peleg, who live in Tel Aviv, greeted a new arrival, Jonathan, three weeks ago . . . He joins brothers Michel, 10, and Don, whose Bar Mitzvah will be celebrated during his grandparents' visit . . . Mr. Haber, working on his third book is the author of the popular "Odyssey of an American Zionist"

Jewish Floridian

Friday, February 16, 1962

Haber to Speak Before Zionists

Julius Haber, veteran Zionist and author of the "Odyssey of an American Zionist," will address the Zionist Luncheon Club on Wednesday noon at the Ritz Plaza hotel.

He will discuss Dr. Richard Gottheil, for many years a professor at Columbia University and founder of the Zionist Organization of America.

Haber recently spent an extended period of study at the Zionist Archives in Jerusalem, where he read 157 letters between Dr. Gottheil and Dr. Theodor Herzl.

At the luncheon, Dr. Abraham Wolfson, will talk on current events.

TEL AVIV, SUNDAY APRIL 22, 1962

The Management of Z.O.A. House, Tel-Aviv

Takes pleasure in inviting you to the
Celebration of the 100th Birthday of

Professor Richard H. GOTTHEIL
First President of the Zionist Organization of America

at ZOA House, on Sunday April 22, 1962, at 5.30 p.m. ג' דחול המועד פסח תשכ"ב

The unveiling of the portrait of
Professor Gottheil will take place
in the main lobby of ZOA House

"A HUNDRED YEARS OF AMERICAN JEWRY"

Greetings and Addresses:

Mr. CHARLES PASSMAN
Co-Chairman of ZOA House
Management Committee

Dr. ALEXANDER BEIN
State Archivist, Director of
Central Zionist Archives, Jerusalem

Mr. JULIUS HABER
Author and veteran Zionist,
New-York

Mr. and Mrs. Julius Haber of New York City, with their Sabra grandchildren who unveiled an oil painting of Prof. Richard Gottheil recently at the ZOA House in Tel Aviv. The portrait of the founding president of the American Zionist organization is a gift of Mr. Haber and Samuel Marcus of Great Neck, N.Y. It hangs in the main lobby.

ZOA House Unveils Portrait of Gottheil

In observance of his centenary birthday, a portrait of Richard Gottheil, first president of the Confederation of American Zionists—later the ZOA—was recently unveiled at the ZOA House in Tel Aviv.

The portrait, now in the main lobby of the ZOA House, is the gift of Julius Haber of New York City and Samuel Marcus of Great Neck, N.Y. Mr. Haber's sabra grandchildren participated in the ceremony, attended by prominent American Zionist leaders and veteran Israelis. Charles Passman, co-chairman of ZOA House, presided. Speakers included Dr. Alex Bain, director of the Central Zionist Archives, and Mr. Haber, who spoke on early Zionist developments in America, and Louis Sitkoff, until his recent settlement in Israel the chairman of the B'nai Aliya Committee of the ZOA, who reported on ZOA efforts for assisting aliya.

AMERICAN EXAMINER, JULY 26,1962

LETTERS to the Editor

Sees Husband's Influence In La Thompson's Enmity

To the Editor:

Rabbi Alstat's column in your July 12th issue, concerning the late Dorothy Thompson's about-face enmity toward Zionism, was of particular interest to me. Perhaps I can throw a bit of light on the subject.

To begin with, I think Rabbi Alstat is right when he implies in his question, "Was she influenced (in turning her back on Zionism) by her third husband, Maxim Kopf, a refugee artist from Czechoslovakia, who is said to have been an anti-Zionist?"

The testimony of Isaac Remba is highly germane in this matter. Remba is an Israeli journalist; he spent several years in the United States as the American correspondent of the Hebrew daily Haboker, Tel Aviv. He is currently the editor of another Tel Aviv daily, Herut.

One day he had an appointment with Miss Thompson to interview her, at her home in Connecticut. Arriving, he was met at the door by Miss Thompson herself, and as they strode towards the library—where the interview was to take place—he observed, in a side room, a man whom he remembered meeting in Europe. Since Miss Thompson was at his side, he felt he couldnt' very well dart away and greet the man he had recognized.

He was certain that the man was Maxim Kopf.

Remba hoped, in vain, that the interview would yield at least a token of the friendship Miss Thompson had had for the Zionist movement, which she had so dramatically aided. There was none.

On his way out, he made the opportunity to greet Mr. Kopf. The latter, however, coldly and churlishly denied that he had ever met Remba or knew who he was. Something in Kopf's attitude made the journalist realize that it was this man, this Maxim Kopf, who had succeeded in turning his distinguished wife against Zionism and stimulating her to become one of its most bitter foes.

JULIUS HABER
Manhattan

P.S. It is of interest to recall that Miss Thompson was Catholic and that before he could marry her, Mr. Kopf was obliged to convert to Catholicism.

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

THE ATTORNEY - GENERAL

היועץ המשפטי לממשלה

Jerusalem, December 13, 1962

Mr. Julius Haber,
711 West End Avenue,
New York 25, N.Y.

Dear Mr. Haber,

Thank you ever so much for your kind and warm letter and for your gratifying appreciation of my articles.

I shall certainly be delighted to meet you again soon.

Truly yours,

Gideon Hausner
ATTORNEY GENERAL

ראש הממשלה
THE PRIME MINISTER

Jerusalem, 26th December, 1962.

Mr. Julius Haber,
711 West End Avenue,
New York 25, N.Y., U.S.A.

Dear Mr. Haber,

It is indeed a pleasure to send you warm greetings on the occasion of your seventy-fifth birthday. Throughout the years your exemplary work for the Jewish people and Israel has continued, and you have had as well z'chut banim - three children who understood the need for personal participation in our efforts.

I particularly congratulate you on your personal stake in Israel - your daughter and her family. May you be blessed with many years of health in which to derive satisfaction from your activities - past and future.

Sincerely yours,

D. Ben-Gurion

D. Ben-Gurion

EMBASSY OF ISRAEL
WASHINGTON, D.C.

שגרירות ישראל
ושינגטון

December 20th 1962.

Dear Julius,

May I take this opportunity of extending sincere congratulations and good wishes on your forthcoming 75th birthday.

I am taking up your request and I am sure that this matter will be promptly attended to.

Kindest regards,

Sincerely yours,

Avraham Harman

Mr. Julius Haber,
711 West End Avenue,
New York 25, N.Y.

Weizmann as Herzl's 'Sergeant-at-Arms'

To the Editor:

Leafing through the Yiddish as well as the Anglo-Jewish press of recent weeks, I noticed the fine tribute paid to our unforgettable leader Dr. Chaim Weizmann, on the occasion of his 10th Yahrzeit. I would like to relay a little anecdote which Dr. Weizmann told to us delegates to the 21st World Zionist Congress, held in December 1946 at Basle, Switzerland.

During the Congress the local Jewish community tendered a reception to the delegates in the very same hall in the Casino where five decades earlier Dr. Herzl convened the First World Zionist Congress. The principal speakers, Dr. Weizmann and Dr. Stephen S. Wise, declared that they first met Dr. Herzl at the Second Congress, in 1898. There, since Weizmann was one of the youngest delegates—he had just reached his 24th birthday—Herzl asked him to help keep order among the delegates during the sessions.

Once, strolling through the hall, Weizmann noticed a bit of a commotion among the delegates from Russia and asked them not to disturb the deliberations, over which Dr. Herzl was presiding. But as Weizmann expressed it, "*Zei hoben mich gehert vie dem far-a-yohrigen shnee.*" Several minutes later Weizmann again appealed to them; this time, Menachen Scheinkin pulled out of his pocket a small bell, rang it once sharply and declared the meeting closed. This elicited a smile from Herzl, and the entire audience, including Weizmann, had a good laugh.

Julius Haber

New York City

OCTOBER-NOVEMBER 1963

Zionist Conventions In Tannersville

In the June issue Abraham H. Jacobs states that in 1905 and 1906 the Convention of the American Zionists was held at his Fairmont Hotel in Tannersville, N.Y., when Louis Lipsky was the secretary and Judah L. Magnes was initiated as a member.

Permit me to correct this statement. The 9th and 10th Conventions took place in Tannersville in 1906 and 1907. The secretary then was Dr. Magnes, who became temporary secretary in the middle of 1904, when Jacob de Haas resigned as secretary, and at the 1905 Convention was elected to that post. Dr. Magnes served until July 1908, when he refused to accept the office further.

At that time a group of us including Michael Salit and Zvi Hirsh Masliansky were booming Mr. Lipsky for the office of secretary. But Mr. Lipsky was managing editor of the outstanding weekly the *American Hebrew* and declined another paid position as secretary. Then Rabbi Joseph Jasin was elected to that office.

JULIUS HABER

New York City

שר החינוך והתרבות
THE MINISTER OF EDUCATION AND CULTURE

Jerusalem,
13th January 1963.

Mr Julius Haber,
711 West End Avenue,
New York 25, N.Y.,
U. S. A.

Dear Mr Haber,

I have read your letter of December 30 with much interest. I feel sure that it must be a source of deep satisfaction to you to know that your own children played such active roles in the establishment of the State of Israel.

I extend to you cordial greetings on the occassion of your seventy-fifth birthday.

Yours sincerely,

Abba Eban

Asks ZOA Convention Tribute to Herzl

To The Editor:

The opening of the 66th Annual Convention of the Zionist Organization of America is to take place in Jerusalem on the eve of the 59th Anniversary of the death of our unforgettable leader, Dr. Theodor Herzl.

I believe it fitting therefore that on the afternoon of the opening, the delegates and friends to the Convention should visit the Herzl Museum as well as his grave, both situated on Mount Herzl in Jerusalem. Thus we would pay our respect to the father of the political Zionist movement which has led in our time to the rebirth of the State of Israel.

Julius Haber
New York City

AMERICAN EXAMINER Thursday, December 13, 1962

LETTERS to the Editor

Recalls Episode In Weizmann's Life

To the Editor:

Leafing through the Yiddish as well as the Anglo-Jewish press of recent weeks, I noticed the fine tribute being paid our unforgettable Chaim Weizmann, on the occasion of his 10th yahrzeit. I would like to relay a small episode which Dr. Weizmann told us delegates to the 21st World Zionist Congress, Dec. 1946, at Basle, Switzerland.

During the Congress, the local Jewish community tendered a reception to the delegates in the very same hall where Dr. Herzl, five decades earlier, had convened the First World Zionist Congress. The principal speakers that Saturday evening were Dr. Weizmann and Dr. Stephen S. Wise. Both of them declared that they had first met Dr. Herzl at the 2nd Congress, [redacted]. Since Weizmann was one of the youngest delegates—he had just then reached his 24th birthday—Herzl asked him to help keep order among the delegates during the sessions.

Strolling among the delegates, Weizmann noticed a bit of a commotion among the Russian delegation, and asked them not to disturb the session, which was then going on under the chairmanship of Dr. Herzl. But as Weizmann expressed himself, "Zei hoben mich gehert, we dem farjohringen schnee." (They paid as much attention to me as though I were last year's snow.)

Several minutes later Weizmann again appealed to them, but this time Menachem Scheinkin pulled a small bell out of his pocket, and, with one clang declared the "Russian meeting" closed. This elicited a smile from Herzl; and the entire audience, including Weizmann, had a big laugh.

JULIUS HABER
New York

* * *

Re: Bank Leumi New York June 23, 1963

I also recall at our Zionist Convention in 1906, when a Mr. Nathan Prensky, a merchant of Brooklyn, N.Y. was appointed the National Chairman for the Jewish ~~National~~ Colonial Trust Co., the Zionist Bank, and his duty was to contact legislaters in Albany, N.Y. to see whether it was possible to pass a law to permit the Jewish Colonial Trust to have its branch in New York keep closed on Saturdays. Eight years later, a director of the Bank Dr. Nissan Katzenelson, came to New York for the same purpose; this time we had the help of several Jewish Assemblymen to pass such law, but the war of 1914-1918 prevented the opening of a branch. The Zionists did this because it was considered that the Jewish Colonial Trust was the Zionist Bank and not a private institution. Naturally the Bank was to be part and parcel of Eretz Israel.

Today, when Israel is a sovereign State, we certainly expect that on its independence Day, the flag of Israel should be flying from branches of the Bank of the State of Israel, no matter in what countries the branches are located.

I assure you that it is not my intention to do any harm to the Bank of which I posses shares and do cut cupons. I merely wanted to express my indignation to whoever is responsible that on such an important occasion, the flag of the Nation failed to be displayed. I still believe that there is no excuse whatsoever for failing to do so.

Yours truly,

Julius Haber

New York 25, N.Y. June 23,1963

Mr.J. Doron, Secretary
Bank Leumi
Herzl & Yehuda Halevy Sts.
Tel Aviv, Israel

Dear Sir:

Your letter of May 20th was forwarded to me by the "Jerusalem Post." You failed to state what the technical difficulties were thatprevented the blue and white flag of Israel from being flown from your Bank on Wall Street in New York, on the most important Day of the State of Israel. Since writing my letter to the Post, I learned of the reason, and I find it inexcusable. If this were the first year that your branch failed to fly the flag on Israel's Independence Day, there might be some excuse, but this is already the second year and your manager of the branch should have made other arrangements in order to keep up the prestige of the State of Israel.

You state that the sixty years history of your institution first with the Yishuv and later with the State of Israel, are sufficient proof of your patriotism. What else could one expect from the Bank which was founded by our leader,Dr.Theodor Herzl. The Bank id not a private institution, it is the Zionist Bank, for which we were asked to purchase shares as early as 1905. I recall when our Zionist Club in New York appointed me as the chairman of the Jewish Colonial Bank shares, I bought a number of shares in the name of our members and they in turn paid out in weekly instalment of 10c a week. I also recall when a small group of us organized in 1912 the New York Achuzah, to acquire land in Eretz Israel, and two years later, having accumulated $20.000, we deposited same in the Anglo-Palestine Bank in Jaffa.

BANK LEUMI LE-ISRAEL B.M. בנק לאומי לישראל בע"מ

HEAD OFFICE

CABLES: BANKLEUMI
TELEX: 033727
PHONE: 57251-59221

TEL AVIV, 20th May, 1963

AD/IA/SY

Mr. Julius Haber,
New York

Dear Mr. Haber,

Your letter addressed to the Jerusalem Post on the 29th April, 1963, was passed on to us for comment.

We should like to say, in the first place, that we very much regret the fact that no flag was displayed at our New York Branch Office on Independence Day. This was, however, due solely to technical difficulties over which we have little control but which we are endeavouring to overcome.

We feel that the sixty years' history of our Bank and its association first with the Yishuv, and later with the State of Israel, are sufficient proof of our patriotism. That our overseas organization proudly proclaims its Israel affiliation we need hardly emphasize: you may have noticed, inter alia, the antique Torah Scrolls and Chanuka Lamps, as well as the Israel travel posters, etc. which we display in our New York Branch windows and lobby - particularly during the appropriate holiday seasons. This, of course, cannot serve as a valid excuse for our office having failed 'to show the flag' when it rightfully should have done so. However, as stated before, we are doing what we can to put the matter right for the future.

Yours faithfully,

Secretary

To the Editor, Jerusalem Post:

Today, when Israel's Independence Day was celebrated throughout the State of Israel,a number of Jews in the United St-tes,especially in New York, joined in observing the 15th Anniversary of the State of Israel.New York City officially celebrated the event at City Hall Plaza, where the blue and white flag of Israel was prominently displayed and the Mayor of New York proclaimed the day as Israel's Independence Day.

Unfortunately, no flag was displayed at the Bank Leumi at 60 Wall Street. At first I was under the impression that they simply forgot to put out the flag, so I called it to the attention of the official of the Bank.Later that day when I again passed by the street and saw a large French flag flying from a French bank three doors away, and no flag from the Bank Leumi, and heard a remark from passer-by that today is Israel's Independence Day and no flag of theirs is to be seen flying, I felt badly and I went to see whether another Israeli Bank,"Israel Discount Bank" also ignored this important day. I was very pleased to see the blue and white flag flying side by side with the Stars and Stripes flying from the Discount Bank building.

In my indignation, I was about to place my protest with the Yiddish press, but this would have given satisfaction and joy to the enemies (Jewish) from the extreme right and left. I decided to lodge my protest with your publication, in the hope that the Tel-Aviv headquarters will take action against the management of the New York branch for failing to display their flag on the most important day of the year, namely the Independence Day.

Sincerely yours,
Julius Haber
Julius Haber

New York.
711 West End Ave.
April 29,1963

JEWISH EXPONENT
JULY 19. 1963

ISRAEL

JERUSALEM: The Agudat Israel world executive concluded its weeklong conference here with the adoption of a resolution calling on the Israeli Government to enact legislation against the spread of missionary activities in Israel. The delegates also voted to set up a world central organization for Agudat Israel's complex of independent schools in Israel which are operated outside the Government educational network . . .**A GROUP** of 42 American college and university students arrived here for the Hebrew University's annual one-year American Student Program. Twenty-three of the students received scholarships, of which 13 were awarded by the Abe Wouk Foundation established last year by novelist Herman Wouk.

THE cornerstone was laid here at the entrance to Jerusalem for a building to house a yeshiva which had flourished in Galicia for 100 years until World War II broke out . . . **TEL AVIV:** Dr. George S. Wise was elected president of the Tel Aviv University by the Board of Governors. He was the only candidate proposed . . . **THE 80** members of the United Jewish Appeal Young Leadership Mission watched the arrival of three planeloads of new immigrants from three centers this week. . . **HAIFA:** A scholarship has been established at the Reali School here in honor of Julius Haber of New York, on the occasion of his 75th birthday and the 50th anniversary of the school. The scholarship fund was set up by Haber's sons in Israel and the U.S., who studied at the school.

JERUSALEM POST
JULY 11, 1963

IL10,000 Stipend To Reali School

HAIFA. A IL10,000 scholarship fund at the Reali School, in Haifa, has been established by the sons of Mr. Julius Haber, the veteran American Zionist, in honour of his 75th birthday and the school's 50th anniversary at Hannuka.

Mr. Haber's sons were educated at the Reali School before the Second World War. His book, "Odyssey of an American Zionist," was translated into Hebrew recently, with a foreword by Deputy Prime Minister Abba Eban.

AMERICAN EXAMINER

Thursday, September 12, 1963

NAMES In the News

JULIUS HABER, author of "Odyssey of an American Zionist," was honored on his 75th birthday recently with the establishment of scholarship fund in his name at the Reali School in Haifa. The fund was set up by Mr. Haber's sons.

* * *

ZOA CONVENTION JULY 1963, IN ISRAEL

SIXTY-SIXTH ANNUAL CONVENTION

ZIONIST ORGANIZATION OF AMERICA

This is to Certify that

D E L E G A T E

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York 25, N.Y.

Dist. #7

D E L E G A T E

has been duly accredited a delegate to the Sixty-sixth Annual Convention of the Zionist Organization of America, to be held in Israel, July 11 - 17, 1963.

SIXTY-SIXTH ANNUAL CONVENTION

ZIONIST ORGANIZATION OF AMERICA

This is to Certify that

MR. JULIUS HABER

Delegate

has attended the Sessions of the Sixty-sixth Annual Convention of the Zionist Organization of America in Israel, July 11 - 17, 1963.

Seal:

The President of Israel and Mrs. Shazar

request the pleasure of your company

at a garden party in honour of the delegates

to the 66th National Convention of the

Zionist Organization of America

On Thursday, July 11, 1963 at 4.30 p.m.

at the Gan Hakirya, Jerusalem

CONGRESS BI-WEEKLY
15 East 84th Street
New York 28, New York July 19, 1963

Mr. Julius Haber
Hotel Sharon
Herzliah, ISRAEL

Dear Julius:

Yesterday, I was discussing with Richards and Margulies the autobiographical volumes of Shmarya Levin, three of which, as you know, were rendered into English by Maurice Samuel, but are not available. I was told there is a fourth volume, published in Hebrew (probably by Dvir), and that this volume deals specifically with Levin's American experiences. If this is so, I think it would be a good thing to have it translated and published in English.

It was therefore suggested that I write to you about this matter in the hope that you will have the opportunity to look into it and perhaps arrange for the realization of the project.

The first thing to do is to get hold of the Hebrew volume and examine its contents. If you agree that it should be rendered into English, then you might consult with Mordecai Newman about translation and publishing. (Sholom Kahn might do the translation.) Perhaps we could arrange to republish the earlier three volumes together with the new one as a two-volume set. At any rate, I hope you will be able to look into this matter.

The following item was published in the JTA bulletin:

> SCHOLARSHIP FUND FOR JULIUS HABER ESTABLISHED AT ISRAELI SCHOOL
>
> HAIFA, July 14. (JTA) -- A scholarship has been established at the Reali School here in honor of Julius Haber of New York, veteran American Zionist, on the occasion of his 75th birthday and the 50th anniversary of the school. The scholarship fund totalling 10,000 pounds ($3.333) was set up by Mr. Haber's son in Israel and the United States, who studied at the school.

So, my congratulations!

Let me know when you expect to return. Morris is leaving on Monday. It will probably be a month before the crowd can get together again.

With best regards,

Yours,

Sam

Samuel Caplan

THE JEWISH PUBLICATION SOCIETY OF AMERICA
A NON-PROFIT EDUCATIONAL INSTITUTION DEVOTED TO JEWISH CULTURE ESTABLISHED IN 1888
222 N. FIFTEENTH STREET • PHILADELPHIA 2 • PA. • LOcust 7-4218

SOLOMON GRAYZEL
EDITOR

July 25, 1963

Mr. Julius Haber
c/o Twayne Publishers, Inc.
31 Union Square West
New York 3, N. Y.

Dear Mr. Haber:

Mr. Harold Ribalow is preparing for publication by the JPS an anthology of Jewish autobiographies down to the Year 1925. He would like to include a few pages from your book THE ODYSSEY OF AN AMERICAN ZIONIST. We applied to the Twayne Publishers, Inc. and they referred us to you.

As you know, the JPS is a non-profit organization. While we will be paying Mr. Ribalow a royalty, it would be too small to expect him to pay for the inclusion of the material he picks for the anthology. We hope, therefore, that you will grant him and us permission to use the material free of charge, though with ample recognition of your kindness.

With greetings.

Sincerely,

Solomon Grayzel

SOLOMON GRAYZEL

SG:jk

TWO years later, at the Seventh Congress in 1905, also in Basle, the Action Committee recommended to the Congress the abandonment of the Uganda project. This was approved by the Congress, and the President of the Congress, Dr. Max Nordau, declared that the question of Uganda was closed. Israel Zangwill rose and protested that his motion on a resolution to accept settlement in East Africa (Uganda) should be taken up. Nordau told him that it was too late, as the Congress had already voted on this subject. Zangwill in an angry tone said, "I appeal to the bar of history that you have committed treason against the Jewish people by not allowing my motion to be placed before the delegates." Dr. Nordau responded, "I call you to order, Mr. Zangwill."

Soon Dr. Nachman Syrkin rose and read a declaration in the name of the 28 delegates who belonged to the Socialist party, which stated that the decision just reached had done enormous injury to the interests of the Jewish people. By limiting activity to Palestine, the declaration continued, the Zionists proclaimed that the Congress had no power to settle the question. Therefore, he appealed to all democrats as a protest to take no part in the Congress and he led his 28 delegates out of the hall.

Dr. Max Nordau

Dr. Syrkin remained away from the Zionist movement for four years until the Ninth Zionist Congress which I attended as a delegate from the United States, where I met Dr. Syrkin. This time he also was a delegate of his party in the United States as well as the representative of the *Jewish Daily Forward.* William Edlin represented the *Jewish Morning Journal.* Leon Zolotkoff was a delegate as well as the representative of the *Yiddish Tageblatt,* and Isaac Allen a delegate and also representing the *Tageblatt.* Incidentally, the Ninth Zionist Congress held in Hamburg, Germany, in 1909, was the first and only Zionist Congress on German soil.

As an aftermath of the Sixth Congress, when Dr. Gottheil returned to America, he—who actually worshipped Herzl, as one learns from the 157 letters exchanged between Herzl and Gottheil—wrote to Herzl for the first time in an angry tone, complaining at the granting of a delegate's seat to Dr. I. J. Bluestone, who headed a small splinter organization, the "United Zionists of the United States," which had never been recognized by the Congress. Herzl replied that it was not of his making, since during the entire Congress his mind was occupied with the Uganda question. He assured Gottheil of his esteem and friendship. This eased Gottheil's mind to a small extent.

Gottheil wrote Herzl several months later, on February 1, 1904, stating that his health was failing, his physician had advised complete rest, and he would have to give up his position as president of the Federation of American Zionists. This was Gottheil's last letter to Herzl, ending a correspondence which began on September 28, 1897.

> all you can to win it. Do everything possible to win an additional roof over the heads of our brethren. I am speaking as a Zionist, as a Jew, as a humanitarian. If you reject now the offer which Britain has made, do you think that there is going to be another government in the entire world which will lift a finger to save our people?

Sulzberger's address was translated by Dr. Max Nordau into German. Then 35 additional delegates spoke for and against the Uganda project. At the conclusion of the session, Herzl spoke. Sulzberger commented:

> Such satire, such invective, such oratory I have never heard. He tore to shreds his opponents' arguments. Now convulsed with laughter, now storming with applause, he moved the Congress in a way impossible to describe. It was one of the most magnificent triumphs I have ever witnessed. A similar triumph was his on the night when the delegates from Russia were about to secede and it was his great personality that won them back.

Sulzberger's biggest surprise came when the delegates mostly from Russia voted against the Uganda proposal. They rejected "Night Shelters" and declared that they preferred continued suffering and sacrifice. They served notice to the world that there was only one way for it to salve its conscience and to assuage its sense of guilt—and that was the restoration of Palestine as an autonomous Jewish Land.

IN June 1960, I learned from a most reliable source—Dr. Erwin Rosenberger, of Florence, Italy, who for several years used to spend several hours each morning with Herzl making up the official Zionist weekly *Die Welt*—that Herzl disliked the name "Night Shelters" which his friend Dr. Max Nordau had coined. He thought the name was entirely unsuitable for Zionists.

After Uganda was admitted to the United Nations, in articles which the Anglo-Jewish press carried about Uganda and the Sixth World Zionist Congress it was stated that after the vote was taken, the delegates from Russia under the leadership of Menachem Ussishkin walked out of the Congress hall to protest. As a matter of fact, Ussishkin was not present at the Congress at all. He was at that time in Palestine where he addressed a meeting at Zichron Yaacov and directed a cable to the Congress that the meeting opposed even sending a commission to investigate the possibilities of settling Jews in Uganda. The 178 *Nein-Zagers*—those who voted against Uganda—were led by Dr. Yechil Tschlenoff and a young rebel, Dr. Schmariahu Levin.

Although the *Ja-Zagers* who followed Herzl numbered 295, he was a bit disappointed at the way the American delegates voted. Five months before, Jacob de Haas, at the time Secretary of the Federation of American Zionists (now ZOA) had reported to Herzl that since the Fifth Zionist Congress, in 1901, the Federation had gained 97 Zionist societies. That meant thousands upon thousands of additional members, which meant more Shekalim, and de Haas expected several scores of delegates from the United States to the Congress. But only twelve delegates registered at Basle. Four of them, Dr. Louis Ginsburg, Dr. Israel Friedlander, both professors at the Jewish Theological Seminary of America, Abraham Lubarsky and his son George, voted against Uganda. Dr. Richard Gottheil and Jacob de Haas, at the time members of the Actions committee, like the rest of that committee abstained. But Dr. Abraham Lipsky, the older brother of Louis Lipsky, Dr. Harry Friedenwald, Emma Gottheil, Leon Zolotkoff, Cyrus L. Sulzberger, and Dr. I. J. Bluestone of New York, voted for Uganda. Dr. Bluestone's vote was a surprise to the American delegates, since he was one of the founders, sixteen years earlier, of the Chovevei Zion movement in the United States. Among the other *Ja-Zagers*, were Israel Zangwill and Dr. Nachman Syrkin.

THE AMERICAN ZIONIST

JANUARY 1963

Uganda, Herzl and American Zionists

by Julius Haber

ON October 25, 1962, while I was attending the ceremony at the United Nations at which the new state of Uganda was admitted as the 110th member of the Organization, I thought back six decades to August 1903, when Herzl presided at the Sixth World Zionist Congress

Dr. Theodor Herzl

That Congress was scheduled to take up the question of Uganda, which the British had offered through Herzl to the Zionists for the settlement of Jews in East Africa

It was expected that the Congress would be stormy. Prior to it Herzl met for the first time the distinguished American Jew Cyrus L. Sulzberger, the father of the present publisher of *The New York Times* who as a young boy was with his father when they met Herzl. Since Sulzberger was also a delegate to the Congress, Herzl asked him to address the Congress on Zionism in the United States and, more important, on the Jewish immigration to Amerca. Because Sulzberger was very much interested in Jewish immigration he went into the subject at length when he addressed the delegates at one of the most important sessions.

Herzl was already at that time a sick man. His voyage to Russia a fortnight previously and his meeting with Minister of the Interior Von Plehve had not done his health any good especially since he had learned about the conditions of the Jews in Russia. Later he told Sulzberger that he feared more pogroms surpassing those of Kishinev five months earlier. As he anticipated, within two years there were pogroms all over Russia in towns and villages where the Jews lived. This concern prompted Herzl to welcome the British government's offer of Uganda for settlement by Jews. Sulzberger supported the offer enthusiastically and told the delegates at the Congress:

> We already have 540,000 Jews in New York alone. Do you believe that if immigration grows in the next twenty years, in the same proportion as in the past twenty years, that there will not arise a movement in America for restriction on immigration? [Exactly twenty years later, an immigration restriction law was passed.] When a responsible government like Great Britain makes an offer to the Jewish people to settle in Uganda, that offer should not be rejected. When you have an opportunity to find another place for a settlement of our brethren, do

INTRODUCTION

Julius Haber is to be congratulated on having once again performed an important service. For it is indeed a public service to struggle against the natural tendency to shroud the past in forgetfulness.

Julius Haber is himself living testimony to the qualities needed by the successful pioneer. One must be willing for years to dream in virtual isolation. One must be prepared for decades, if necessary, to content oneself with the ability to deal only with what Bialik once called "small things." One must have a perception of history and of human endeavour which sees in the accumulation of small things, when permeated by a great vision, the indispensable way to the attainment of great historic purposes.

Now that the vision to which Mr. Haber and his contemporaries aspired has been in such large measure fulfilled, it is all too natural for the road to that accomplishment to be forgotten. It would be disastrous if this were to happen. The task of sustaining freedom is no less difficult than the process of attaining it. Those who, today, face the basic task of sustaining the freedom which was won as a result of the determination and persistence of the men of Julius Haber's generation, can, I believe, derive great encouragement from this book. We shall learn to treasure our heritage all the more greatly if we truly appreciate the dedication and courage by which it was won.

It is to be hoped that this latest contribution of Mr. Haber to the illumination, not only of the history of the Zionist movement, but of its vision, will not be the last. Every reader of the present volume will have his appetite whetted for more.

AVRAHAM HARMAN

EMBASSY OF ISRAEL
WASHINGTON. D.C.

שגרירות ישראל
ושינגטון

December 13 1963

Dear Mr. Haber,

I enclose the introduction for your forthcoming book and would take this opportunity to wish you every success with this publication.

With all good wishes,

Sincerely yours,

Avraham Harman

Mr. Julius Haber
711 West End Avenue
New York 25, N.Y.

A Sheaf of Zionist History

you kept a careful daily diary, it was still a great feat to build together and to join so many events with such craftsman-like skill."

Dr. Abraham I. Katsh, professor, New York University, wrote: "I am recommending in my bibliography for the class on Modern Israel your book, 'The Odyssey of an American Zionist'."

Mr. Leonard Stein, for many years secretary to Dr. Chaim Weizmann, in his 700 page book "The Balfour Declaration," quotes my article, "When Herzl Died," published in the *American Zionist* in June 1954, on the occasion of Herzl's Fiftieth Death Anniversary and describing how Jews in the United States reacted to the event at that time.

There were scores of other letters and articles in that heap of material on my desk, and since I have passed my three score and fifteen years, I felt it is time to put the material into a volume for the use of future historians.

This book is published in a limited edition, for distribution among friends, relatives, and for outstanding libraries in the United States and in the State of Israel. *It is not for sale.*

I wish to express my gratitude to Harold U. Ribalow; Joel Gabbe; and Leon M. Glasman, whose helpful efforts were invaluable. Also to my son who enabled me to publish this book.

Julius Haber

PREFACE

As I glance each morning at the heap of manuscripts and documents accumulated on my desk, I am reminded of how the eminent Yiddish and Hebrew journalist, Aaron Zeitlin, opened his review of my book, "The Odyssey of an American Zionist." "The book lies on my desk asking: why not write about the volume? and my answer is yes, I should write about it." "The author, Mr. Haber, is a rememberer. He remembers many things that are worthwhile remembering, and we can learn much from his book and take an example from him." It was these remarks by Aaron Zeitlin that inspired me to compile my material into the present volume, "A Sheaf of Zionist History," in the hope that future historians of Zionism will find in it important and interesting material on the Movement.

My resolve to put my material in book form was strengthened by the comments which came to me from many distinguished personalities concerning "The Odyssey of an American Zionist." Thus, U.S. Supreme Court justice Felix Frankfurter wrote me: "Your 'Odyssey' is an important contribution not only to American Zionists, but to the history of Zionism and its dynamic climax, the State of Israel... Your pages stirred old memories and furnished new knowledge."

From former Ambassador Abba Eban I had a letter, saying in part; " 'The Odyssey of an American Zionist,' is a moving, warm-hearted account of the most glorious generation in Jewish history. At every stage you have caught something of the grandeur which attended the Zionist journey, even in its darkest days."

Dr. Abraham A. Neuman, president of Dropsie College, declared: "Your 'Odyssey' has directly and tangentially awakened so many memories of days gone by! I am amazed at your power of description and your prodigious memory. Even if

Books by Julius Haber:

THE UNPAID DEBT Of American Jewry to its Brethren (1945)
THE ODYSSEY OF AN AMERICAN ZIONIST (1956)

Manufactured in the United States of America.

A SHEAF
OF
ZIONIST HISTORY

By Julius Haber

WALDON PRESS, INC.
New York, 1964

To my good friend
Jessie Z. Lurie
With my compliments
and good wishes.

Julius Haber

March 1, 1964